

કેહવત-માળા

ગુજરાતીમા વપરાતી કેહવતો, દોહરા,
તથા સાધારણ વાક્યો

The words of the wise are as goads —*Bible*

Proverbs are the genius, wit, and spirit of a nation —*Bacon*

Jewels five-words long

That on the stretch'd forefinger of all time

Sparkle for ever —*Tennyson*

કેહવત-માળા

ગુજરાતીમા વપરાતી કેહવતો, દોહરા, તથા
સાધાગણ વાક્યો

ગુજરાતી કેહવતોને મળતી જુદી જુદી ખીજી ભાષાઓની
કેહવતો માટે

સુમેલ કરનાર

જમશેજી નરસિંહાનંદ પીતીત

ગુજરાતી કેહવતો, તેમજ તે કેહવતોને મળતી જુદી જુદી
ખીજી ભાષાઓની કેહવતોના પુષ્કળ વાગા, તથા
કેહવતો વિષેના નિબંધ સાથે

અંદીત કરનાર

છલભાઈ પેસ્તનંદ મીસ્તરી, એમ એ.

ભાગ બીજો

૫—

“કાળ લાય, પક્ષ કેહવતોને”

સુખ

ખી જમશેજી નરસિંહાનંદ પીતીત પારસી

૧૯૦૩

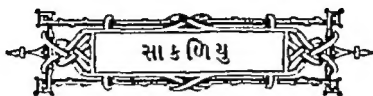
Proverbs are the daughters of daily experience —*Dutch Proverb.*

What flowers are to gardens, spices to food, gems to a garment, and stars to heaven, such are proverbs interwoven in speech.—*Hebrew Proverb.*

Proverbs are the lamps to words —*Arabic Proverb*

A proverb is to speech what salt is to food —*Arabic Proverb.*

Earth and heaven will perish, but the words of the mighty will endure.—*Tamil Proverb*

(ભાગ બીજાનું)

ક્રમ	પાન નંબર	વર્ણન	પૃષ્ઠ
૧	૫	આમર ઉપરની ટેલનો	૪૮૭
૨	૬	, , ,	૫૮૭
૩	૭	, , ,	૬૦૫
૪	૮	, , ,	૬૫૩
૫	૯	, , ,	૭૦૦
૬	૧૦	, , ,	૮૦૧
૭	૧૧	, , ,	૮૦૩
૮	૧૨	, , ,	૮૨૮
૯	૧૩	, , ,	૮૫૬
૧૦	૧૪	, , ,	૮૦૬
૧૧	૧૫	, , ,	૮૨૭
૧૨	૧૬	, , ,	૧૦૩૩
૧૩	૧૭	, , ,	૧૮૪
૧૪	૧૮	, , ,	૧૮૫

કેહવત—માળા

ગુજરાતીમા વપરાતી કેહવતો, કોહગ,
તથા નાધારણ વાક્યો

ભાગ બીજો

૫—૧૧

પક કાનડ કે આને સાન

પકસો મુકો સારે મનીસા કાળુ કદેડ ૫૪૭૫

ખખવાગને બે પાસાનો (અથવા બધે બાગુનો) માર.

પગપાજન્ય રાહી વડૂન માર (મગાહી કેદવત.)

ખખાત પાળી, માર જુમળી ને કાદ તાણી (અથવા)

કેર સાખ ને મળુ પાળી માગ જુમળી ને કાદ તાણી.

ખમ આગી ને વાસો વળજ

ખમ નેદને પાય લુ તાણુ

Stretch your legs according to your coverlet

Cut your coat according to your cloth (અથવા કેદવતો)

Cada uno estien lo la pierna como tiene la cubierta.^૧

(રૂપનીસ કેદવત)

De peu de drap courte cape.^૨ (ફિચ કેદવત)

૧. Every one stretch his legs according to the length of his coverlet. ૨. Of little cloth cut a short cloak.

Man muss sich strecken n nach der Decke ૧ ૨)

Streck uw mantel naar uw lat ૩

Streck uw voeten niet verder dan uw bed ૪

Zet u teeringe, na u meeringe ૫ (કેદવતો)

Cada hum estenda a perna ate onde tem a calçeta ૬

(પાંચડી કેદવત)

Cut your cloth according to your measure (ચીન્નાઈ કેદવત)

A man should stretch out his feet after looking at the bed-clothes (દાગમીડી કેદવત)

حکم بدار کی باید بريد (یا دوحه)

بدار کی کلیم بدار کی

حرج بدار کی دحل کی (કાશ્મીરી કેદવતો)

જીતના જોરદના જીતના પાંચ પગાના (પિરુગામી કેદવત)

हातरन पाहुन पाय पमरावे (भगडी केदवत)

પગ તલે બલતુ, ને પારખી વાત કરી

૫૪૮૦

પગ તલે બલે, ને લકા હોડવવા વચ

પગ થાને પલ્લુ, ને નાક થાને નમકાર વલ્લુ

પગ પ્રમાણે જોડો સીંચો જોઈએ.

Accomoda o pé no sapato, e nao o sapato no pé (ગેલ કે)

પગ પાવડે, ને ધરમ ઉપદેશ.

૧ Stretch your legs according to your coverlet

૨ Cut your coat according to your cloth

૩ Stretch your legs no further than your coverlet

૪ Set thy expense according to thy trade

૫ Every one stretches his leg according to his coverlet

૬. Scarborough's *Chinese Proverbs*, p ૩40

૭ *Dictionary of Kashmiri Proverbs*, by Rev J Hinton Knowles,

પમ પેડા ને વાંસેલ વેહલ ને માથુ બેસી નય ધેર. ૫૪૮૫

પમ હોય ત્યાં લાગ હોય.

પગથી કે માથાં સુધી (અથવા) પમના તસ્માંથી તે માથાનાં તાલક
(અથવા, માથાનાં બાલ) સુધી. (અથવા) માથાનાં તાલકથી તે
પમનાં તસ્માં સુધી

From head to foot (અથવા કેહવત.)

Cap-à-pied.^૧ (ફ્રેંચ કેહવત.)

A capite ad calcem.^૨ (લૅટીન કેહવત.)

પગથી કે મથે સુધી (કચ્છી કેહવત.)

પગની પછોટી ઉતરવી.

માને ચાલતાં ચાલતા અતિ થાક ચડતી.

પમની પુણાઈથી

પમનું ખાસકું પમમાં શેભે માથે નહિ શેભે ૫૪૮૭

પગનું^૩ માથે, ને માથાનું^૪ પગે (નહિ પેહરાય.)

પગને પરતાપે.

આપ્ને પાયાંના પ્રતાપ (મરાઠી કેહવત.)

પગનાં ગુહલુ નેટલું.

માને, નાખલું : દુઠા કહતું વગર બીસાડતું

ગુહ્યાએ ટચીયા (મરાઠી કેહવત.)

પમમાં જોડા પેહરી હવે આખી ધરતી નહિ દક્ષિ.

પમમાં પમ ભરાય (જેવું નાતવાન.) ૫૪૮૮

પગમાં પેતાવા દાથમાં શુરી, બણે બણે ને દિયાનત પુરી. (અથવા)

પગે પાવરી, ને બગલમાં પુરી બણે બણે ને દિયાનત પુરી.

Contas na mão e o demônio no coração.^૫ (પોર્ચુગીઝ કે)

૧. From head to foot. ૨. પગનું પેહરાયું—જોડે.

૩. માથાનું પેહરાયું—પાવરી. ૪. Rosary in hand, the devil at heart.

પગે માછલાં મારે ને મોહડે મગ પોહારે.

A Dios rogando y con el mazo dando.^૧ (૨૫૦નીશ કેહવત)

પગે (અથવા હાથે) મીણુ હોવુ

મારી કરવાની આદતવાલાં માણસના સખખમા વપરાયછે

પગે હાગવાથી પશુ નહિ સમજે

૫૫૦૫

પગે સમગાવે ને હાથે હોધવે.

પગે સાવરણી.

રખડપતી માટે બાલાવછે

પચાસી^૨ પર માર બ્યાબે.

પચાસે પોપટા સાઠે સરીઓ.

પછેડી હોય તેટલી (અથવા પછેડી પ્રમાણે) સો. તાણુવી. ૫૫૧૦

પછેડીમા પાંચ્છેરી ઘાલીને મારવી

ખજરણુ પમા વગર બલતું નહિ બમે

ખજરવા માણુ તે સમઝા વગર રહે નહિ.

પટણુ સો જટણુ.

પટલાણી પગે પાલી ઠેલને?

૫૫૧૫

પટ્ટા જેતુ (નાક વગેરે)

પટેલ હલે પટલાણીને, સાંભલ માહરી વાણી તણુ બોલાવ્યા, તેર

આવ્યા કે હાલમા પાણી.

પટેલ, પશુ, નહિ માનવી રોઝ બલદ નહિ લોક શિવાલ કરખ નહિ

કુતરૂ, ચીમડ કોલ નહિ છુટ

પટેલ પાડો, કુતરો ને કુકડો એક જગે સમાય નહિ

પટેલ પાડો ને પારથી તણુ એક સ્વભાવ માણો, મારે ને વલી

મામા ઉપર આવ.

૫૫૨૦

પટેલ પાદરાના થોડી સાદરાની, ને વહુ નાતરાની

1. Praying to God, and hitting with the hammer ૧ તોડ.

પટેલ બેઠા પાટે, ને ઘેરની એળ દાટે, ને બાહરની કાહટે હાથે.

પટેલ મરો, પટલાણી મરો, ને ગોરનુ તરથાણુ ભરો

પટેલકી જોશને તલ ચોર ખાયા, ચે બાત પાડા કહે સો માનીયો મત.

પટેલના પાડા, જ્યા જ્યા ત્યા આડા.

૫૫૨૫

પટેલની ઘોડી પાદર સુધી

પટેલની પાડી, ને ગામની લાડી

પટેલની માનીતી ઢેડી ગામ અભડાવે

પટેલની વાત પટેલ જાણે, હાથમા દાડો ને ધડી તાણે

પાટલાચી ગોમ પાટલાસ ઠાકક (મરાઠી કેહવત)

પટેલને ઘેર દાવા, ને ઢેડી ધુમાધુમ કરે

૫૫૩૦

પટેલને ઘેર વેહા, ને ઢેડીને ઘેર ઢોલ વાગે

પાટલાચે ઘરોં લમ્મ આણિ ઘેઢાચે ઘરોં વાજત્રોં (મરાઠી કેહવત)

પટેલને ઘેર વેહા, ને પામીઓ બોલા પાથરે

પટેલના પોરિયા તાબ માતાં, પેટ મોહટા ને કુહા નાહનાં

પટેલે ઢેડીને બોલાવી.

Gifts make beggars bold (અ એજ કેહવત)

દિયા દૂરસે, લગી સાથ ખાને (હિંદુસ્થાની કેહવત)

પટોલે પડી ભાત, ફાટે પણુ શીટે નહિ.

૫૫૩૫

પટોલાની ભાત, ફાટે પણુ શીટે નહિ

પડ પડ, તોકે' સદાવડી

પડ પર પડ ફરી ગયા, ને ધાત્રીના ઘેર બલી ગયાં (અથવા) દાવે દાવ વલી ગયા, ને ધાત્રીનાં ઘેર બલી ગયા.

પડતા પર પાડુ, ને વાતુ પર લાતુ.

પડતી પર પચાસ

૫૫૪૦

Ad arbor che cade ognun grida d'aghi, d'aghi ? (ઈ કે)

Wanneer een boom ter aarde zijgt, maakt ieder dat hij takken krijgt.¹ (૬૫ કેહવત)

کسی که برآه افتاد رام هم بر او ملعار میراند
(૬૫૨૨૨ કેહવતેલ) سنگ آمد و پیاپی لبک آمد

वतिव पवतो लयु ॥² (સરસ્વત કેહવત)

પ તે પડતી ને ચઢતે ચઢતી

પડો પાસે પડે

પમા ઉપર પાડુ (અથવા) પમા ઉપર પાડુ ને દાઝ્યા ઉપર ડામ.

All the world will beat the man whom fortune buffets.
If a man once fall all will tread on him.

He that s down down with him (અથવા કેહવતેલ)

Los battus parent lamenda.³ (૬૫ કેહવત.)

Wer da fällt, über den läuft alle Welt.⁴ (જરમન કેહવત.)

Als de hond onder ligt, al de wereld wil him bijten.⁵

(૬૫ કેહવત.)

Det er let at krybe i Træ naar det er faldet.⁶ (દેનીશ કે)

Ad albero caduto accetta accetta.⁷ (ઈટાલ્યન કેહવત.)

A cao mordido todos o mordem.⁸ (પોર્ચુગીઝ કેહવત.)

To throw stones on a man in a well *

Neither beat a man on a wound, nor curse him about
a disgrace (ગ્રીક કેહવતેલ⁹.)

1 When the tree falls every one runs to cut boughs.

2 A fallen mountain is (thought) light (of) Carr's Tel gu and Sanskrit Proverbs, p. 480 3. The beaten pay the fine.

4. When a man is down, every body runs over him.

5 When the dog is down every one is ready to bite him.

6 It is easy to stride a tree when it is down.

7 To the fallen tree, hatchets ! hatchets !

8 All bite the bitten dog

9. Scarborough's Chinese Proverbs, p. 152 1 Ibid p. 207

Why additional pain to a mind already in grief? (તા કે ૧)
Should one fall, expect blows, not help, if you are
poor you will be robbed, not assisted ૨

زده را می توان کرد

મરદી બેદરતાદે રા પાયે રડે (ફારસી કેહવતો.)

પહત્યાવર પાય (મરાઠી કેહવત)

પરલ પાછ મુ'ગરે મુ ગરે ઠઠાઇ (બિહાર કેહવત ૩)

પજ્યા, તોકે' નમસ્કાર વહ્યા (અથવા) પજ્યા તોકે' દેવને પ્રણામ કીધો

Salva dignitate (હિંતીન કેહવત ૪)

Though he fell flat on his face, he says that his
mustache did not touch the ground (તામીલ કે ૫)

He slipped, fell, and then said the ground was
unlucky. (તેલુગુ કેહવત ૬)

“O Khoja ! you were turned out of your little village ”

‘ (Oh, no,) I left it of my own accord ” (કા કે ૭)

પજ્યા, પણ ભુસકો તો સાબલ્યો.

૫૫૪૫

પજ્યા પાછલ પાય

પજ્યાને પાડુ મારવુ

પજ્યુ પચાસ, ને ઉભુ સો.

પજ્યુ રોડુ, ને ચહજ્યુ ઘોડુ (દીસી નહિ આવે)

પજ્યો કહે કે દેવ પ્રણામ કર્યો.

૫૫૫૦

૧ Percival's *Tamil Proverbs*, p 362

૨. *Hill Proverbs of the Inhabitants of the Chittagong Hill Tracts*,
by Capt Thomas Herbert Lewin, p 23.

૩ Christian's *Behar Proverbs*, p 12

૪ Without compromising one's dignity

૫ Percival's *Tamil Proverbs*, p 250

૬ Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 6

૭ *Dictionary of Kashmir Proverbs*, by Rev J Hinton Knowles,

પછો તે કારીનો હોયો તે લખેમરી

પછો પછો સોને મારી

પછો પો — ધુલ લઇને છો (અથવા ધુલ લીધા વિના ન છો)

પછો બોલ જાયછી સેવો

યાને, કુકમને દુરત માન્ય કરવો.

પછો બોલ લઇકે (એવું તાબેદાર)

૫૫૫૫

પડશે તેને પીડ ને વાગશે તેને તીર

પડશે તેવા કેવાશે

પડાઇ પ્રમાણે પુછુ

પડી આદત કેમ જાય રે બેયા, કાપ્પમાં મારે બે આટલાના પૈયા

The frog cannot out of her bog (અમેજ કેહવત)

Even if you give milk to a young snake, will it leave off its habit of creeping under the hedge? (અહમ કે ૧)

No man's disposition will alter neither can a dog's tail be made straight the stubborn woman will even put her husband in a basket and sell him (વીમાન ૧)

A pig cannot stay out of the dirt, a thief cannot keep his fingers still ૨

આહા કે નીવાહા (હિંદુસ્થાની કેહવત.)

પડી એ ભોગવે

૫૫૬૦

પડી ગયા, તોફે પગે લાગ્યા (અથવા) પડી ગયા તે જાણે પગે લાગ્યા

પડી જડી પરાણી ને હવે રજી સેહલ બે જોઇએ બલ ને એક જોઇએ વેહલ.

પડી ટવ તે ટમે નહિ.

૧ Long's Eastern Proverbs and Emblem p 4.

૨ HTI Proverbs of the Inhabitants of the Chittagong Hill Tracts, by Capt. Thomas Herbert Lewin, p 12.

પડુછ પડુછ, તોકે' સદાવડી પડ.

પડે કેહર, તો ન છોએ શેહર

૫૫૬૫

પડે તેને પીડ, ને વાગે તેને બીડ, (અથવા, નીર)

The sick man knows the intensity of his suffering (નાકે ૧)

I have cut many boils, but there was never such pain
as in my own (તેલુગુ કેહવત ૨)

(ફારસી કેહવત) دلد دلد درد

જસ તન લાગે વહી જને (હિંદુસ્થાની કેહવત)

પડે તો સદાવડી પડને, નહિ તો પડતી ના

પડે પાસો, ને જતે ગમાર

પાસા પરે, અનારી જતે (હિંદુસ્થાની કેહવત)

પડેગા સો યુજેગા.

પડેગી જળ યુજેગી.

૫૫૭૦

When your tooth aches you know how to pity another
in the same fix (ચીનાઈ કેહવત ૩)

પડેગી જળ યુજેગી, તળ સળ સુહજેગી.

પડેલા ઉપર (અથવા, મુએલાની ઉપર) ધા કરવો

પડેલાને પાડુ, ને બલેલાને દાહમ.

પડેલાને સઉ મારવા નિકલે ૪

પડોસણુ છરે ભાત, ને ફેફધયા પડે માહરે હાથ.

૫૫૭૫

પડોસણુ પડોસણુની સોક થાય

પડોસણુને આટો આપો, ધરના આટે ધટી, છોકરા તો છાસ પીએ,
ને બાવો માગે બટી

૧ Percival's Tamil Proverbs, p 412

૨ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 73

૩ Scarborough's Chinese Proverbs, p 138

૪ જુઓ કેહવત નાં ૫૫૪૩, સંકે ૫૦૩

પડોસી ઉચ્ચે લાભ કે પડોસી ઉચ્ચે લાભ
પડોસી મથા જનને આવશે તો દાપ જો નહિ તો જમીશુ લાવા.
પડોમી શીંગે મગધણી થયા. ૫૫૮૦

પડોસીએ મરધી કાપી તો પોતે સાવરણી કાપી
If her neighbour prospers, she will starve herself for
five days. (તામીલ કેહવત. ૧)

પડોસીના ધુમાડે બધવું
પડોમીની બે ફાવાને સાર પોતાની એક ફાવી.
Quebrarao un ojo para sacar a otro los dos ૧ (સ્પેનીશ કે)
Is it right to destroy one's neighbour? (તામીલ કેહવત. ૨)
When his neighbour prospered he poured water on his
own hearth. (તેલુગુ કેહવત. ૪)

પડોસીની બેસ વ્યાધ ને ઉપગ વાડી જોતાં, હુ જાણું ને બહરી
આશુ પણ બહરી વમરના થોપાં
પડોસીનું કરમ નહિ સેવાય, પડોસીનું સોદજ (અથવા પડોસીનાં
લખખણ) સેવાય (અથવા) પડોસીનો પેસો નહિ સેવાય પણ
પડોમીનું સોદજ સેવાય. ૫૫૮૫

પડોસીને ધેર લગન તો જાપરાનાં બે નળીયાંએ ભાગે.
પડોસીનાં પરોણા ને ધસી ધસી ભેટનાં
પડોસીનાં પરોણાને ધાધ ધાધ મથ્યે (અથવા ધાઈ ધાઈને ભેટા.)
પડે ફારસી, વેચે તેલ જોવો એ કુદરતનો ખેલ.
પરદ ફારસી જોયે તેલ ઇએલ દેખો કુદરતના ખેલ. (દિ કે)

1 Percival's Tamil Proverbs p 7

૨ To lose one eye that you may deprive another of two.

૩ Percival's Tamil Proverbs, p 16

૪ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 278.

પણીયારાં પર બેહડુ, પણીયારાને માથે ભાર.

૫૫૯૦

પણીયારાના મુનશી

ધરમા દોલ દમાટ રાખનાર, પણ બાહેર જેતુ કંઈ ચાલે નહિ એવા
માણસને વિષે બોલાય છે.

પણોતો પુત્ર એલામણે મોઘો,

પણોતો પુત્ર પાલણામાથી જણાય.

Coming events cast then shadows before,

The child shows the man (અ ગ્રેજ કેહવતો ૧)

The child is father of the man (વર્દસ્વર્થ)

One may see what a son will be, from what he is in
infancy ૧

You may see the man in the boy ૨

In judging of what a boy will be, notice what he is in
infancy (ચીનાઈ કેહવતો ૨)

What bloomed, bloomed when it was in the bud. (કા કે ૩)

The future prosperity of a person may be known when
he is playing as a child. (તામીલ કેહવત ૪)

(ફારસી કેહવત) سالی که بیکوست از بهارش پیدا

લરકાકે પાહ પાલનેમે પેહચાની જાતી હયે (હિંદુસ્થાની કેહવત)

પણોતો પુત્ર પાલણામાથી જણાય, ને રડો દાહડો વેહણામાથી જણાય.

પણોતાનુ વપરાય (અથવા) પણોતાનુ વપરાય, કંઈ અભાગ્યાનુ-
વપરાય?

૫૫૯૫

પત ગયલી પાછી ન આવે.

પતલુ સોરતીયા જેવું.

As thin as a rail (ચીનાઈ કેહવત ૬)

૧ Scarborough's *Chinese Proverbs*, p 357

૨ *Ibid*, p 240

૩ *Dictionary of Kashmiri Proverbs*, by Rev J Hinton Knowles,
p 256

૪ Percival's *Tamil Proverbs*, p 529

૫ વેહણુ—સહવારનું પોહર.

૬ Scarborough's *Chinese Proverbs*, p. 180

પતાલ પાણી ચલાવે, ને મોરી કારડી ને કારડી (અથવા, મોરી કારડી રાખે)

બાહેરથી જુદો દેખાવ દેનાર અને બાતેનમાં જુદીજ મતલબ કરાવનારના સ બ પ્રમા વપરાયછે

સમુગ્રાંત જાઝ્ઝ કોરબા (મરાઠી કેહવત)

પતાલમાંથી પાણી કાઢે (એવું કુસ્પાર.)

પતાવેસો પાહડના પાહડ ઉથલાવે નહિ તો ડમયુ પશુ ન ચાસે ૫૬૦૦
પતિવ્રતા જુએ મરે, ને છી— ખામ પેડા (અથવા) પતિવ્રતા જુએ મરે ને છી— ખામ લાડુ, ગાંડુ લોકો ઘોડે ચઢે ને ડાકો ખેચે ગાડુ (અથવા) પતિવ્રતા જુએ મરે ને કસબજુ ખામ લાડુ, ગાડુ લેલા ઘોડે ચઢે ને મરદ ખેચે ગાડુ

Desert and reward seldom go together (અથેછ કેહવત.)

પતિવ્રતા તો જીવન મરે પેડે ખામ છી— (હમ્મી કેહવત.)

પતવતાકો ગઝી નહિ, બેસા બોરેહ ખાસેહ.

વાઘી માર ખામ, ટુઝી બેસા ખામ. (હિ કુસ્પારી કેહવતે.)

સતીચ્યા દારી વતી, વ શિ— દારી હતી

પતિવ્રતા મૂકે મરે આણિ શિ— લાતિ પેરે (મરાઠી કેહવતો.)

પતેલ બલુવી (અથવા માંડવી)

ચાને જાલ મલોચ કસ્તી

પથ્થર ઊપર કુડાં મારે પથ્થર કંઈ સમજે?

પથ્થર ઊપર પાછરાં ન પડે (અથવા) મટોડીનું હેયુ હોય તો

પહસરી જાય ? પથ્થર ઊપર કંઈ પાછરાં પડે?

ચાને એક નરમ દિલના માણસનાં દિલમાં દયા લાવી ચકાવે છે પણ સખત દિલના માણસની છાતીમાં ગમે એટલી સમજવત કસ્તા છતાં કાંઈ પણ અસર કરી ચકાવી નથી.

No man can flay a stone. (અથેછ કેહવત.)

୫୧୧୦ ଉପର ପାଣ୍ଡା.

୫୧୦୫

୫୧୧୧ ଉପର ପାଣ୍ଡା, ଶିଳା ପାଣ୍ଡା ଲିଢେ ନାହିଁ, ଧୁରନ୍ଧ୍ର ସାଥେ ବାତ, ରୀଳା
ପାଣ୍ଡା ଧୁଳେ ନାହିଁ (ଅଥବା) ୫୧୧୨ ଉପର ପାଣ୍ଡା, ଶିଳା ପାଣ୍ଡା ଲିଢେ
ନାହିଁ (ଅଥବା) ୫୧୧୩ ଉପର ପାଣ୍ଡା, ଶିଳା ପାଣ୍ଡା ପାଣ୍ଡା ନାହିଁ

Giving advice to a stupid man is like giving salt to a
squirrel ୧

Like a marble against a *dumat* (କାଶ୍ମୀରୀ ଢେଉବତ ୨)

Even stones may be dissolved, but the mind of a fool
cannot (ତାମିଲ ଢେଉବତ ୩)

As rain falls on a male buffalo (ତେଲୁଗୁ ଢେଉବତ ୪)

Like rain falling upon a buffalo (କେନେରୀସ ଢେଉବତ ୫)

As water runs off the "peen" leaf, so good advice
slides off a fool ୬

ପାନୀମେ ପଞ୍ଚାନ, ଶିଳା ପାଣ୍ଡା ନାହିଁ, ଧୁରନ୍ଧ୍ର ଆଗେ ଗାତ, ରୀଳା
ପାଣ୍ଡା ଧୁଳେ ନାହିଁ (ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନୀ ଢେଉବତ)

آهن سود کوئی سود ندهد

درسگ حارا قطره باران اثر نکند

(ଫାରସୀ ଢେଉବତ) ناسیم دل چہ سود گفتی وعط

୫୧୧୪ ଉପର ପୋୟାଲୁ ନ ଉଠେ

(ଫାରସୀ ଢେଉବତ) سترزه کی پروید از روی یخ

୫୧୧୫ ଉପରନୀ ଗଢ, ଉପରୀ ଗଢା ବାର ଶିଳା

୧ *Dictionary of Kashmiri Proverbs*, by Rev J Hinton Knowles,
p 149 ୨ *Ibid*, p 61

୩ *Percival's Tamil Proverbs*, p 212

୪ *Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 72

୫ *Proverbs from East and West*, p 18

୬ *Hill Proverbs of the Inhabitants of the Chittagong Hill Tracts*,
by Capt Thomas Herbert Lewin, p 28

પથર એટલા દેવ હીધા

પથર કરતા ઈંટ કુમલી

૫૧૧૦

પથર જણ્યો હોત તો ધાબીને પથ્થુ કામ ભાગત

પથર જેવું (સખત માણસ વગેરે)

પથર જેડે રતન ભાંગવું?

પથર તમે હાથ આવ્યો ક્ષે વસે કહ્યામ. (અથવા) સેહ તમે હાથ આવ્યો તો ક્ષે વકરે કાઢજો (અથવા) પથર તમે હાથ આવે તો ક્ષે નિક્ષે બક્ષ કરવા જઈએ તો ભાગી જાય

પથર તમે હાથ કહ્યામ, તો બમે નહિ પુથ્થુ ક્ષે ક્ષે રહી કાઢવે. ૫૧૧૫

If thy hand be in a lion's mouth get it out as fast as thou canst. (અ ધેણ કેહવત.)

My hat is under the mill-stone (હાથમીરી કેહવત.^૧)

(કા. કે.) دست زیر سنگ را آهسته می باید کشید

દગદા ચાલી સાંપડેલા હાથ ઘુચીને કાઢ (મરાઠી કેહવત)

અબ તો પથરો નીચે હાથ કાઢા દબો (હિંદુસ્થાની કેહવત.)

પથર પાંજો હોત તો ધાબી પથ્થુ ધાઈને આશિષ દેત

પથર પર પાણી, ને ધુલ પર થીપણ

O mullah, (my words to you are like) water which trickles down off the rock. (હાથમીરી કેહવત.^૨)

Will granite be dissolved by any amount of hail?

(હાથમીરી કેહવત.^૩)

Moonlight cannot penetrate into the hollow of a bamboo
no wisdom can enlighten a fool.^૪

મુઠે સીર પર પાણી પરા દલ ગયા. (હિં. કે.)

૧ *Dictionary of Kashmiri Proverbs*, by Rev J Hinton Knowles, p 254 ૨. *Ibid*, p. 134

૩. *Percival's Tamil Proverbs* p 228.

૪ *Hill Proverbs of the Inhabitants of the Chittagong Hill Tracts*, by Capt. Thomas Herbert Lowin, p. 16

પથ્થર પરની જડ

પથ્થર પાણી પડે, ભીંગે પણ ભેદે નહિ, મુરખકુ ચક્કલ દેવે, સમજે
પણ માતે નહિ.

પથ્થર પૂજે હર^૧ મીલે, તો દુનિયા પૂજે પાહાડ, ચક્કી બેચારી સખસે
ભલી, કે પીસ ખાત સસાર. ૫૬૨૦

પથ્થર પૂજે હર^૧ મીલે, તો જાકે પૂજી પાહાડ, ઇસ પથ્થરસે ચક્કી
ભલી, કે પીસ ખાવે સસાર.

પથ્થર સાથે પાનુ પણુ.

પથ્થર સાથે માથુ ફાડવુ.

તો ઘોંઘાશી કપાલ ઘાસતો (મરાઠી કેહવત)

પથ્થર સાથે રતન પછાડવુ, (અથવા, ધસવુ) (અથવા) પથ્થર સાથે
હીરો ધસવો.

રતન પાને પછલણું (કચ્છી કેહવત)

પથ્થર હતા તેટલા દેવ કીધા, ત્યારે દીકરો આવ્યો ૫૬૨૫

પથ્થરથી ઇટ કુમલી તે કુમલી.

પથ્થરની કોટે રતન બાધ્યુ.

પથ્થરની લડાખંચે લડવું

યાને, સખત રીતે સામા થવુ.

પથ્થરનું પાણી કરવુ

પથ્થરને પગલાવે (એવુ કલાખાજ માણસ)

૫૬૩૦

પથ્થરને પેટે હીરો નિપળ્યો.

પથ્થરને બચકુ ભર્યો તો સામા દાત ભાગે (અથવા) પથ્થરે બચકું,
દાતે દાત ભાગે

Like losing the hand by pinching a stone. (તામીલ કે ૨)

પથ્થરનો પાહડ કરવેલ

To make a mountain of a mole-hill.

He changes a fly into an elephant. (અમેલ કેહવતેલ.)

Van een vlieg een olifant maaken. ૧ (ફય કેહવત.)

A mulberry tree from a pumpkin plant. (હામીરી કે ૨)

An atom is become a mountain, a mountain an atom. ૩

Magnifying a rape-seed into a mountain (લામીલ કેહવતેલ. ૪)

સિઆર કે ગુઢ પરબત (ભિહાર કેહવત. ૫)

પથ્થરનો બાઇ ભમરડો

પથ્થરબી આખરે ધસાય

૫૬૩૫

भंतवोऽस्मापि जीयति ॥ (સરકૂત કેહવત ૬)

પથ્થરબી આઇ જાય (એવુ આધર)

He will eat the chinār-tree leaves and all and he will

eat the dog with skin (હામીરી કેહવત. ૭)

પથ્થરમેસે હીરા જાયે હીરામેસે લાલ આધા ભગત કબીર પુરા

ભગત કમાલ.

પથ્થરમાંથી પાણી કાઢડુ

(ફારસી કેહવત.) از ریک روعی می کسد

પથ્થરમાંથી હીરા નિકલ્યો (અથવા) પથ્થરને પેટે હીરા નિપળ્યો.

વચર જુઝિનાં માળાપને પેટે જુઝિવાન જાલક જનમવા ૭૫૩

બિલાયડે

1 To make an elephant of a fly

૨ *Dictionary of Kashmiri Proverbs*, by Rev J Hinton Knowles,

p. 9 ૩ Percival's *Tamil Proverbs*, p. 17 ૪ *Ibid* p. 160

૫ *Christian's Behar Proverbs* p. 18.

૬ The stone is worn away at last. *Carr's Tel gu and Sanskrit Proverbs* p. ૫૭

૭ *Dictionary of Kashmiri Proverbs*, by Rev J Hinton Knowles p. 162.

પથથરે માર્યું ખસે નહિ (એવું માણસ)

૫૬૪૦

પથરો ધુ માવવો

પથાનની જાન જવા દેવો, વાણિયાની જાન લુટી લેવો (અથવા)
ખાહમણની જાન લુટાય, કંઈ ગરામ્યાની જાન લુટાય ?

પદમ રૂપ્યાની વાત.

પદુકરી મુકવી

પનોતાતુ પેટ ને અભાગ્યાની ગા— મોહટી હોય.

૫૬૪૫

પપઈઆ મન ધીર ધર, દેખ દયાલકો ધ્યાન, અઝગર રૂચો પાગધી, મુઝો
ચતુર મુજાન.

પર આધીન સ્વપ્ને મુખ નહિ.

પર ગામનો પાકો, ને ઉટડીને હલ્યો, (અથવા, ઉટની સાથે હલ્યો)

પર નારી તાતી છરી, નિનનિત કાપે કાપ, જેના રૂથ્યા ગમજી, તે
પર નારી ઘેર જાય

પર નારી પ્રત્યક્ષ દેખો, વિખ હળાહળ અગ, રાવણકે દસ મસ્તક
ગયે, ઓ પર નારીકે સગ

૫૬૫૦

પર પેસે, ને ધર વસને

પર સ્ત્રી ચાર સદા ખુવાર, કાટોકા ખીછુના, જુતીકા માર.

પરકે પજો પરાણો, ને પેધો પજો ચોર

પરહથુ આપે તેમા શાનો પાડ ?

પરહથુ લે, તે શાનો પાડ ?

૫૬૫૫

પરણ્યા અગાઉ અધરણી કરવી

પરણ્યા નહિ, પણ જાને તો ગયા

I do not wear a gold ring, but my mistress does ૧

બિયાહ નહિ ક્રિયા, ખરાતે તો દેખી હએ (હિ હુસ્થાની ઢેહવત)

લમ્હેં કેલીં નાહીંત પળ માહવા જાલૂન તર ગેલોં અસેલ (મ કે)

પરજ્યા નહિ પણ પરજ્યાની પાટે તો બેઠા

પરજ્યા ન ત પરજ્યેજી તાઠ બઠા. (કચ્છી કેલવત)

પરજ્યા નહિ પણ પાટે બેઠા

પરજ્યો મોઢ પા સાહ?

૫૬૬૦

પરજ્યવાની ને પટેલાઈની હોસ કાણુને નહિ હોય?

પરજ્યવી બાલ ને ખાતી ગાલ

પરજ્યુ ને પટેલાઈ કાણુને નહિ ગમે?

પરજ્યુનું યુતુ, ને અધરજ્યીની સાહપસી

પરજ્યી બેઠી પાટ ને સાસુનાં કુસ્માં ચાટ

૫૬૬૫

પરજ્યીની દામ ને કઠી નહિ જાય.

કાઈ ક્રીની દામ પણ કહેજ

પરજ્યીને પામે, ને જવજાને જીવડે તેમાં કાણુને પાડ કરે?

પરજ્યે તેની વહુ, નહિ તેની મેઠા

પરજ્યે તેને ગાએ, ને મરે તેને રૂએ

પરજ્યે તેને આવુ

૫૬૭

પરજ્યે તેના ગીત ગાએ.

પરજ્યે પાનેતર નહિ ને અધરજ્યીએ ચીર (અથવા, સાડી)

પરજ્યેલી તો જેવી તવી, ને નાતરેની તો જોઈને મેવી

પરજ્યેલી દીકરી પરીજા દાખલ

બિયાલી બેઠી પરીસન દાખલ. (હિ કુરજાની કેલવત)

પરજ્યેમે પીડે મરે ને કુવારો કોડે મરે

૫૬૭૫

પરજ્યેનું મલવુ કાગળે

ચાને કાગળ પત્રને બેઠવાર રાખવે, એજ બહાર જાય જયલાં

ઓની મુલાકાત સેવા બરાબર છે

પરદેશીની દોસ્તી, ને ધામનું તાપણુ,

પરદેશીજી પ્રીત ઓર ધામકા તાપના (પિંદુસ્થાની કેહવત)
પરદેશીની પ્રીત, ને સુગતનો સગો, સુવારની ગામડી, ને ઢગનો સગાથ,
સાગનો દેવતા, ને ધામની તાપણી, ક્તાગ્ગામની 'ગ્રસ', ને વાવનું
ધાસ, ને દેલવાડનું દહી, ઓટલામા ભલી વાગ નહિ
પરભાતાના પોણા ચાર.

પારકા માલની દરગર નહિ રાખતા તેનો બગાડ કરનારના સંબંધમાં
વપગચછ

પરભાતા દોર ધમે ને આપે.

૫૬૮૦

પરભાર્યું, ને પોણા બાર.

પ્રભુને ઘેર અવલો ન્યાય નહિ હોય

પરમાર્થમા પાછુ ને સ્વાર્થમા આગલ (એવું આપ મતલબથું)

પરમેશ્વર પ્રગટ પક્ષા

પરમેશ્વર પાધરા, તો વેરી આધલો

૫૬૮૫

અલલા ચાર હએ, તો બેડા પાર હએ

અહ્લા હએ તો કયા ગમ હએ (હિંદુસ્થાની કેહવતો)

પરમેશ્વર હોય પાધરા, તો વેરી થાય આધલા.

What God will, no frost can kill (અમેજી કેહવત)

If God be wi' us, wha will be against us? (સ્કોટીય કેહવત)

If the Eternal be with you, will any thing be impossible? (તામીલ કેહવત^૧)

પરમેશ્વરથી શું છાનું?

What man sees not and knows not, Heaven sees and knows (ચીનાઈ કેહવત.^૨)

પરમેશ્વરના ચોર થવું

૧ Percival's *Tamil Proverbs*, p 501

૨ Scarborough's *Chinese Proverbs*, p 393

પરમેશ્વરના હેતુ વગર એક પાતકે પણ દીધું નથી (અથવા
ખરું નથી.)

Saint ne peut si Dieu ne veut.^૧ (ફ્રેંચ કેદવત)

Quando Dio non vuole, i santi non possono.^૨ (ઈટાલી)

Als God niet wil, dan kan de heilige niet.^૩ (દચ કેદવત)

Not an atom will move without the permission of
God. (લાતીન કેદવત ૪)

પરમેશ્વરનું ધાયુ થશે.^૫

૫૬૯૦

It is man's to scheme ; it is Heaven's to accomplish
(ચીનાઈ કેદવત ૬)

Man plans but God fulfils (રશયન કેદવત ૭)

(ફારસી કેદવત)

حواستكم خدا را حاکم است

પરમેશ્વરનાં ધર સાથે કાઈનું જોર નથી

Man would have things so and so, but Heaven negatives
his plans (ચીનાઈ કેદવત ૮)

અવવાનને ધરસે કે જો જોર નાએ (હાબી કેદવત)

પરમેશ્વરે દાત આપ્યાજ તે આવણે પણ આપસે (અથવા) પરમેશ્વરે
દાત આપ્યાજ તે શું આવણે ન આપસે ?

God never sends mouths but he sends meat (અંગ્રેજી કે)

God giver alle Mad som han giver Mund.^૯ (દેનીશ કેદવત)

૧ Saint cannot if God will not.

૨ When God will not, the saints cannot.

૩ When God will not, the saint cannot.

૪ Percival's *Tamil Proverbs*, p. 81

૫ ગુપ્તિ કેદવતો ના ૧૮૨૨ તથા ના ૧૮૨૪ પૃષ્ઠ ૧૧૫.

૬ Scarborough's *Chinese Proverbs*, p. 892.

૭ Long's *Eastern Proverbs and Emblems*, p. 47

૮ Scarborough's *Chinese Proverbs* p. 892

૯ God never sends mouths but he sends meat.

પરવારેતો વાણિયો કાટલાં સાંકે

પરવારેતો શુ કામ કરે? તોકે વહાન બાણે ખાટસો થડે

પરવારેતો સલાહ પયરા બાંજે

પશક દરિયાવ

નસતા^૧ની પી । વખ્ખા^૨ શુ નલ્લે?

૫૭૦૫

Does the barren woman understand the pains of
parturition? ૩

A mother knows the pain of travail, is it known to
others? (તામીલ કેહવતો ૪)

What does the barren woman know of the pains of
childbirth? (તેલુગુ કેહવત ૫)

Does the kite know any thing of the pain of his prey?

Does the barren woman consider the child's pain?

(કાશમીરી કેહવત ૬)

બાંજ કીઆ નને પરમુતીકી પીરા? (હિંદુસ્થાની કેહવત)

बाल्मिकिणाच्च दुःख बाज्रैः वाय ठाऊण? (ભરાડી કેહવત)

પરસેવાનો પૈસો (અથવા) પસેવનો પૈસો (અથવા) પસેવ ઉના
યાનો પૈસો.

પામાણ પૈસા (ભરાડી કેહવત)

પરસેવો પાડીને રોટસો પેદા કરવે.

He earned his bread by the sweat of his brow (અ કે)

અપના પસીના ગીરાકે રોડી પેદા કરના. (હિંદુસ્થાની કેહવત)

૧ નસુનારી ૨. વાંચણી.

૩. Percival's *Time & Proverbs*, p 482. ૪. *Ibid* p. 447

૫. Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 145

૬. *Dictionary of Kashmiri Proverbs*, by Rev J Hinton Knowles,
p 65

પરાઈ ગાય, પરાયુ ખાય, હાકે તેનું નસ્તાન જાય. (અથવા) ધરમની
ગાય, ધરમનું ખાય, હાકે તેનું નખોદ જાય.

અનકર ખેતી, અનકર ગાય, વોહ પાપી ને મારન જાય

આનકી ખેતી, આનકી ગાય, સો પાપી ને હાંકન જાય

પરકી ખેતી, પરકી ગાય, વોહ પાપી ને ખડધે જાય (હિ કેહવતો)

પરાઈ છીડીમા અ— ને કરાજવું

પરાગીયો પાપે મુવો

૫૭૧૦

પ્રાણુ ને પ્રકૃતિ સાથે જાય

પરાણા પાઈ, ત્રીજે દાહડે નહિ જાય તો ખાસડા ખાઈ.

પરાણાથી બીડ નહિ ભાજે, ને પડોસીથી ઘેર નહિ વસે

પરાણાની પીઠ, ને ધાસનું પાથરણુ

પરાણે પ્રીત ન થાય

૫૭૧૫

પરાણે પુનઃ

પરાણો ને બલદીયો બરાબર

એટલે જેમ બલદીયાને ન્યા લઈ જાય ત્યા તેને જવું પડે છે તેમ

પરાણો પણ આસ્થાલો હોવાથી તેને મેજબાનના વિચાર

પ્રમાણે ચાલવું પડે છે

પરાયા ધર, ભુતકા ડર

પરાયા માલ, ને દીદા લાલ

પરાયે દીકરે સપુત નહિ કેહવાય.

૫૭૨૦

પરાયે માસે કાઈ ધા પુરાય?

પરી ગરજ મન ઓર હોય, સરી ગરજ મન ઓર.

પ્રીત એસી કીજ્યે, જેસો ટકન ખાર, આપ જલે પર રીજવે,

(અથવા, પરકુ રખે,) ભાગા સાધે હાર

પ્રીત ક્યેં અસરાફકી, કમીનાસે નીલતી નહિ, સોનેકી બો કુચ ઓર

હોય, પીતલકી છુપતી નહિ

પ્રીત ક્યે અસરાહી નેસો સીરકો બાલ, કટે કટાવે શીર બાવે, કબુ
ન જોરે ખ્યાલ ૫૭૨૫

પ્રીત ક્યે ઉતમસે નેસે રગ રામ હરામ મતલબ લગી બેઠો ચુકે,
મતલબ સરી મોહ ફેરામ

પ્રીત ક્યે પીતમસે કે નેસી પીત કપાસ, મુએકા હએ હાંકણુ, ઔર
છતેકા સીનગાર.

પરીનું માન તેને પૃથ્વિનું માન

If an uncle honours (a man) the village will also
honour (him.) (કાશ્મીરી કેહવત.^૧)

પરોણા! ખીર કેવી છે? તોકે' ખાત તે જલ્લે

પરોણા પાસે સાંપ મરાવવો (અથવા ક્રધાવવો.) ૫૭૩૦

કાઈ "ખાસણુ પાસે અથવા "પરખારા પાસે પણ હેડે

Take the chestnuts out of the fire with a cat's paw

It is good to strike the serpent's head with your enemy's
hand. (અંગ્રેજી કેહવતે.)

Faire comme le singe, tarer les marrons du feu avec la
patte du chat.^૨ (ફ્રેન્ચ કેહવતે.)

Con agena mano sacar la culebra del horado.^૩

Sacar el ascua con mano agena.^૪ (સ્પેનીશ કેહવતે.)

Like pushing other people's children into the well to
see the depth. (કેનેરીસ કેહવતે.)

(ફારસી કેહવતે.) مار بدست دیگران ناله گرفت

પરોણાનો આવ ત્રણ દાહ્યા તેજમ્.

A constant guest is never welcome. (અંગ્રેજી કેહવતે.)

૧ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles,
p. 136. ૨ To do like the monkey get the chestnuts out of the fire
with the cat's paw

૩ To draw the snake out of the hole with another's hand.

૪ To take out a burning coal with another's hand

૫ Proverbs from East and West, p 18

પરોણીને નાતરે દીધી.

પરોણો ને વસુ, એ ધરધણી વસુ

પરોણો પણ પા—તો આવે

પરોણો પરોણાને અલખામણો, ને ધરધણીને એઉ

૫૭૩૫

Ungeladener Gast ist eine Last ^૧ (નરમન કેહવત)

પલ પ્યારી છે

પલક એકમા પોહચી જાય, ખખર નરસી નહિ રોકાય.

Ill news comes apace (અ એછ કેહવત)

Cattive nuove presto corrono ^૨ (ઈતાલ્યન કેહવત)

Uebel Botschaft kzomint immer zu früh ^૩ (નરમન કે)

As flowers send their perfume on the breeze, so does
news travel from man to man ^૪

પલકે આવે પરોણો, ને લલકે આવે ઢોર

પક્ષામાં પાચશેરી, ને પેરામણીમા તોલો

પલાય તેટલું પાલીએ, ને ન પલાય તેટલુ ફેક, જે ચામડાના જોડા
કીધા તે ચામડાની બોખ

૫૭૪૦

પલાલ્યા વગર કાઈ મુકાય?

પલાલ્યા હોય તે મુડો, ને પાસે હોય તે રગો.

પલાલ્યુ ત્યારે બોડાવવુ જ.

ચાને, એક કામ હાથમા લીધુ તે પુર કીધા વગર કેમ ચાલે?

પલાલ્યુ (અથવા, લીણુવ્યુ) તે બોડ્યા વગર કેમ ચાલે? (અથવા)

પલાલ્યુ એટલે મુડુ જોઈએ

Puisque le vin est tiré il faut le boire ^૫ (ફ્રેચ કેહવત)

૧ The unbidden guest is ever a pest

૨ Ill news travels fast ૩ Bad tidings always come too soon

૪ *Hill Proverbs of the Inhabitants of the Chittagong Hill Tracts*,
by Capt Thomas Herbert Lewin, p 14

૫ Since the wine is drawn it must be drunk

પદામ્યુ તે મુઝાબા બરોબર.

૫૭૪૫

Barba bien remojada medio rapada.^૧ (રફનીય કેદવત.)

મુન બિબર્હ ત મુદાલુ (કમ્બી કેદવત.)

પદાવ હજમ ને પડોસી અધમ

પધીત બાગે ને બુલ ભાગે.

વેદ જાર માળિ મૂત યર (મરાઠી કેદવત)

પવન પર (અથવા વા પર) જલુ (અથવા) પવન પર આમલુ

પવન પર પીઠ ફેરવવી.

To turn with the wind.

As the wind blows, you must set your sail.

Pull down your hat on the wind side. (અમેલ કેદવત.)

As the wind blows seek your Beel (રફીય કેદવત.)

Le sage, qui se ad en tous accomodet omnes.^૨ (લે ઇ.)

Il faut tendre voile selon le vent.^૩ (ફ્રેચ કેદવત.)

Bisogna voltar la vela secondo il vento.^૪ (ઈટાલન કે)

Voor stroom en wind is good zeilen.^૫ (દચ કેદવત.)

To sail any way with wind and tide. (અનાઇ કેદવત.)

A dhony cannot sail against the wind (ભમીલ કેદવત.)

Like setting the sail according to the wind. (તેલુગુ કે.)

કેસે બહે બધાર પીઠ તલ તેસે ઢીન્ધે. (દિ દુરવાની કેદવત.)

વાર પાહૂન પાઠ રેળે (મરાઠી કેદવત)

પવન પાણી તો મદત દીધા સસવા કીયા બનાજ, ગરીબનવાજી ૫૭૫૦

૧ A beard well lathered is half shaved.

૨ He is a wise man who adapts himself to all contingencies.

૩ Set your sail according to the wind.

૪ You must shift your sail with the wind.

૫ It is good sailing with wind and tide.

૬ Scarborough's Ch. new Proverbs, p. ૩૦૦.

૭ Percival's Tamil Proverbs p. ૨૩૭

૮ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. ૭૭

પવનથી આવેલું પવને જાય.

(ફારસી કેહવત) هر چه بادا باد آید باد سر

પવને પાક

पया वातेन शुद्धति ॥^૧ (સંસ્કૃત કેહવત)

પવારે જવું (અથવા, ચાલવું)

પશુકા હોત પનૈયા, નરકા કહ્યું નહિ હોત, જો નર નગ્ની કરણી કરે,
તો નરકા નારાયણ હોત.

પસ્તાવું પડે એવું કામ અક્ષયવાલા શા માટે કરે?

૫૭૫૫

પસવારીને તપલો મારવો.

He covers me with his wings, and bites me with his bill
To stroke with one hand, and stab with the other

To laugh in one's face, and cut his throat (અ એજ કેહવતો)

Halagar con la cola, y mordei con la boca^૨ (સ્પેનીશ કે)

He will cut the throat after tying a wet cloth round it.

(તામીલ કેહવત^૩)

પસાયતામા^૪ ગધેડા બાધવા.

પહડતા પડીત

પડતે પિડીત, લિખતે લીઓ (કચ્છી કેહવત)

પહડેલ કરતા કહડેલ વધતો (અથવા) પહડેલ કરતા કહડેલ વધતો,

ને કહડેલ કરતા ફરેલ વધતો, ને ફરેલ કરતા ચરેલ વધતો.

Experience without learning is better than learning
without experience (અ એજ કેહવત)

ज्ञान्या पेक्षा अनुभवी जास्ती आहे (મરાઠી કેહવત)

^૧ The road is cleansed by the wind Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 429 ^૨ To fawn with the tail, and bite with the mouth

^૩ Percival's *Tamil Proverbs*, p 114

^૪ પસાયતુ —સરકારે ઈનામમા આપેલું જેતર, જેની ઉપર વરસ દહાડે નાખતો થોકો લેવામા આવેછે

પહેર દહાડે સુતી ઉઠે, ને ના કરે અબોટ, લધી પડીને ધડી તાણે
કુતરાં ચાટે લોટ. ૫૭૬૦

પક્ષિનો હમ દહિયો ^૧ ને માણસનો હમ ચાડિયો (અથવા) માણસનાં
ચાડિયો, ને જનાવરમા દહિયો.

વર્ણાવ વાઙ વ માળસાવ દાઙ (મરાઠી કેહવત)

પછે ચોરી પછે ન્યાય પક્ષ વગરનો માર્યો (અથવા, પાછો) જાય.

પાક ત્રેવાની બેલી ખેડ માત્રને મેમે ટેલી

પાકતી લીંબોલી પછુ મિઠી થાય.

પાકી કોઠીએ કાંના ન ચઢે

૫૭૬૫

પાકી કોઠીએ કાનો વણગાડવો

પાકીને પોરો થયુ

પાકે ખડે કઠિા નહિ ચઢે

પાખડે ખાધી પૃથ્વી, ને ધુતારાએ ખાધા દેશ

પાખટ મોટા અદર ખોટા

૫૭૭૦

પાખડી જાંધી પેહરવી.

ધાને, દીવાલુ ઠાઠરુ એવુ કહેલ કે આગલા વખતમા ન્યારે કોઈ

દીવાલુ ઠાઠરો ત્યારે પાખડી જાંધી પેહરીને તે પોતાનાં

ધરની ભારી ઉપર આવી બેસો રહેતો.

પાખડી ન પાલીએ દાખી નખ ન લઈએ ચાંપી.

પાખડી પેહરવે મારીડો નહિ થાય.

Reynard is still Reynard though he put on a cowl.

Tis not the habit that makes the monk.

Tis not the beard that makes the philosopher

A broad hat does not always cover a venerable head.

It is not the cowl that makes the friar (અ મેલ કેહવતો.)

All hoods make not monks (શેકસપીઅર, હુત્રી ધ એઈત)

L'habit ne fait pas le moine ૧ (ફ્રેચ કેહવત)

Zij zijn niet allen gelijk die met den keizer rijden. ૨

De kap maakt de monnik niet ૩ (દચ કેહવતો)

De ere ei alle Jægere, som blæse i Horn ૪ (દેનીશ કેહવત)

Nem todos os que vao à guerra, sao soldados. ૫ (પો કે)

L'abito non fa il monaco ૬ (ઈતાલ્યન કેહવત)

El habito no hace al monge ૭ (સ્પેનીશ કેહવત)

પાધડી ફેરવી આધવી

Turning the garment (કાશમીરી કેહવત ૮)

પાધડી લેય તો ગાબોખી પાછો નહિ આપે (એવું લુચ્છું) ૫૭૭૫

પાધડી લેવા જઈએ તો અગરખોખી આપી આવવો પડે (એવું લુચ્છું)

પાધડીએ પાધડી અડવી

પાધડીનો વલ છુટશે ત્યારે જાણશે.

પાધડીનો વલ છેડે આવે

પાધડીમા માથુ, ને માથાંમા પાધડી

૫૭૮૦

પધડી મે મથો, ને મથે મે પધડી (કચ્છી કેહવત)

પાછલ બુદ્ધિ બ્રહ્મ

પાછલ મતિ વિપ્ર

૧ The gown does not make the monk

૨ All are not princes who ride with the emperor

૩ It is not the cowl that makes the friar

૪ All are not hunters that blow the horn

૫ All are not soldiers who go to the wars

૬ The gown does not make the friar

૭ The dress does not make the friar.

૮ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J. Hinton Knowles,

પાછી રાતનું હાલુ સાર, ને નહાનપણનું બાલુ સાર

પાછા એટલા પાપના.

પાછા સુદાર, ને ભોલુ

૫૭૮૫

પાટણનો ઈશ્વરદાર

પાપમેઠા ફાવેલ

યાને ફતેહમદ ઉતરવું

પાટણે ફાવેલ.

યાને મોઢનો ભરમ બોલ્યો કરી દેવા.

પા. દોષ તો બોલ્યે વાસ્તે, મોઢે નહિ વાસ્તે.

પાડપડેસી, ને માખાપ બરાબર

૫૭૮૦

We can live without our friends, but not without our
neighbours (અમેજ કેહવત.)

E meglio un prossimo vicino che un lontano cugino.^૧

(ઈટાલિયન કેહવત.)

Dwell in harmony with all your neighbours. (ચીનક કે.૨)

પાપડેસી વસે, ને સમાતે જા — ધસે.

પા. આગલ પોપસુ * (અથવા) પા. સાથે પોપસુ ને મુઠાં સાથે
આરી.

પાડની ઉતાવસે શું બેસ જાયે? (અથવા) પાડની ઉતાવસે બેસ
પાસેવે નહિ

પાડની પીઠ પર પાણી

At sage Daaren Raad, det er som at slaa Vand paa en
Gaase^૨ (દીનિય કેહવત.)

પાડેન પુકતે પાણી. (કચ્છી કેહવત.)

૧ A near neighbour is better than a distant cousin

૨ Scarborough's Chinese Proverbs, p. 72. ૩. નાપસે જીર.

૪ To give counsel to a fool is like throwing water on a goose.

પાડાની મા પુઠેની પુઠે.

૫૭૯૫

પાડાની માને બે પાસનો માર

પાડાની માફક ચરડાવું

પાડાને રોગ થાય, ને પખાલને ડામ દેય (અથવા) પાડાનાં પેટમા
દુબે, ને પખાલીને ડામ દીએ (અથવા) પાડાના વાંકને વાસ્તે
પખાલીને ડામ દેવે

The flea sinned, but the matting got the beating

Behold O people, the sight ! (કાશ્મીરી કેહવત ૧)

Ngakyaw ate it, but it was Ngakyi who had to pay ૨

(ફારસી કેહવત) گناہ کنند کاواں رئیس دھند تاراں

પાડાના પુછડાં કાપે (એવું હુસ્તાર !)

પાડાના મોહડામા એલચીનો મખવાસ

૫૮૦૦

પાડાપાડી શુ કરવું, કામ હોય તે કરવું

પાડાપાડી સાથે કામ, કે દુધ સાથે કામ ?

પાડાપાડીથી કામ છે, કે મલાઈ ખાધાથી કામ છે.

પાડી ધાવી જાય, ને પાડાનું મોહડું છુદાઈ જાય ૩

પાડે પાડા લડે તેમા વચમા ઝાડનો ખો, (અથવા, ઝાડોનું ખેમાન)

(અથવા) પાડે પાડા લડે, ને ઝાડનો ખો નિકળે

૫૮૦૫

પાડેવાલેખી અસ્વારમે

પાડેસવારખી ઘોડેસવારમા

The leech wants to become a snake (મલઈ કેહવત ૪)

પાડો કાપે તો પુછડુખી હાથમા નહિ આવે

૧ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles, p 171

૨ Hill Proverbs of the Inhabitants of the Chittagong Hill Tracts, by Capt. Thomas Herbert Lewin, p 24

૩ એને મલતી કેહવતો મારે જુએ કેહવત નાં ૪૮૧૨, સર્ક ૪૪૭

૪ Long's Eastern Proverbs and Emblems, p 7

પાડો ચાલે પાંચ માફ ને પખાલી ચામે પદર ગાફ (અથવા) પાડો
ચામે પાંચ ફોશ તો પખાલી ચામે પદર ફોશ (અથવા) પાડો
પાંચ માફ ચામે, ત્યારે પખાલી પચીસ ગાફ ચામે.

પાડો ને ચામે ત્યારે આડો.

૫૮૧૦

પાણી હિતાર કરવું

પાણી ઠઠાર કરવું (મરાઠી કેહવત)

પાણી ખામે કે દાણી ખામે.

પાણી ચઢાવવું (અથવા પાવું)

વાને ઢોળ ચઢાવવો, રસડું ધાર આણવાને હથિયારને ગરમ
કરી પાણીમાં ઢોળવું ૧

પાણી ચોરે ધડીયામ ને માર ખાય જાતર.

પાણી છુટવું

૫૮૧૫

પાણી જવું

વાને ટક જવો આજાર જવો. ૧

પાણી જેવું લીધું (બળાર વગેરે)

પાણી જેઈ સેવું

વાને સામર્થ—શીર્ષ ભેષને તેને વીરો હથકો વિચાર લાવવો. ૧

પાણી તેણે રંગ ફેસા ? છુસમે મીમે વેસા

Do not water taking the tint of all colours (સીરીયાક કે ૧)

પાણી થાને પતણું કરવું (અથવા) પાણીથી પશુ પતણું કરવું ૫૮૨૦

પાણી ઢાલવે કંઈ થી નહિ નિકમે.

પાણી નહિ હોય ત્યાં કાંકગ ઉઝડે.

પાણી નહિ હોય ત્યાં ગરદન મારવું

ગુનેહગારને ગરદન મારણી વેલાએ સેવકની પ્રીતિ તેને પાણી પુછવાનો
ચાલ છે અને તેમ કરવું સવાળવું કામ અણપડે

હથકો વડાં મારે / હા પાણી ન મીસે. (દિ દુસ્વાની કેહવત.)

પાણી નસેલ તેણે મારણે (મરાઠી કેહવત)

પાણી ને તેલ એક થાય નહિ

Will oil mix with water ? (મલઈ કેહવત ૧)

પાણી, પથ્થર, ને પાતરા એ ત્રણે આહાણુને દેખીને ધુજે ૫૮૨૫

પાણી, પથ્થર, ને પાતરા, એ ત્રણુ જોઈ આહાણુ થાય વાદરા

પાણી પર લીટી દોરવી,

He cleaves the clouds

To make a hole in the water (અ ગ્રેહ કેહવતો)

(ફારસી કેહવત) نقش بر آب

પાણી પ્રથમ મોજડી શી ઉતારવી ?

પાણી પ્રમાણે પોયણી, કરમ પ્રમાણે મત, જે જેવા નર સેવીએ, તે તેમ થાય ફળવત

પાણી પાણી કરવું

૫૮૩૦

યાને, “થકવવું, પરસેવો આણવો” ૨

પાણી પાણી થઈ જવું

યાને, “મેહેનતથી ધણું પરસેવો છૂટવો નરમ, તાબે, થઈ જવું” ૨

પાણી પાય એટલું પીએ (એવું માણસ)

યાને, કોઈના કહ્યા સર ચાલે એવું, તેનાજ બોલવા ઉપર આધાર રાખનાર માણસ.

પાણી પીને ધર પુછવું. (અથવા) પાણી પીને ધર પુછવું, ને દીકરી દઈને કુલ પુછવું (અથવા) પાણી પીને ધર શું પુછવું ?

Examining the circlets of hair in a crowned head, is like discussing the tribe of a girl after marrying her (તામીલ કેહવત ૩)

Having drunk the water, he asked the caste of the giver (બ ગાલી કેહવત ૪)

-
- ૧ Long's *Eastern Proverbs and Emblems*, p 27 ૨ નર્મ કોશ
૩ Percival's *Tamil Proverbs*, p 496
૪ Long's *Eastern Proverbs and Emblems*, p 58

પાણી પીકર જત પુછતે દએ. (દિ દુરયાની કેહવત.)

પાણી પીને પર પુછલુ (કાળી કેહવત)

પાણી પિને માણિ ઘર વિચારણે (મરાઠી કેહવત)

પાણી પીને પુછે ધગ, એનું નામ તે પેદસો અર દીકરી દદને પુછે

કુસ એનું નામ તે જીન્ને અર ધીંગી કગજ ને પુછે ધર, એનું નામ

તે તીન્ને અગ દાય ધાસીને પુછે દર એનું નામ તે ચોથો અર

પાણી પીવા માખુસ ઉમુ નરિ રને (એવું એદગી) ૫૮૩૫

હાલેકા હાલ પાણી નદિ મ મતા (દિ દુરયાની કેહવત.)

પાણી પેદસાં પાસ બાધવી.

પાન્યા આપો વઢલ વાંધાવે (મરાઠી કેહવત)

પાણી પેદસા મોગન ઉતારવા (અથવા) પાણી પેદસા મોગન ચા

વામને ઊતારવાં ?

He takes off his clothes before he reaches the water

(અફઘાન કેહવત. ૨)

Why loo = your wait cloth on mentioning that the

river is yet ten miles off? (તામીલ કેહવત. ૩)

(કાશ્મી કેહવત.) آب ندید و سوره کشید

પાણી પેદસા મોગન માં પેદસાં સામેલુ

પાણી ફરવું

વાને "ફેલક જરબાદ ૧૭ મુજ મજબુ વુલયાન ધાવુ " ૪

પાણી ફરી વવવાં.

૫૮૪૦

પાણી ફરવું

વાને મુજ મેશવુ " ૩

૧ સરખાયા કેહવત ના ૨ ૪૧ સર્વ ૧૪૨-૪૩

૨ Long's Eastern Proverbs and Emblems, p 27

૩ Percival Tam's Proverbs p 83

૪ નમ હાલ

પાણી ભરવું.

યાને, “ગણતી—લેખા—હિસાબમા નહિ એવી હાલતમા હોયું, ઉતરતે દરજ્જે હોયું ” ૧

પાણી ભરાઇ જવાં

યાને, “મગ્વાની તેયાગી પર આવી નેહવું ” ૧

પાણી ભરાવવું

યાને, “ઉતારી પાડવું , હલકું કરવું , હરાવવું , ચકવું ” ૧

પાણી ભરી પખાલ છે, (કંઈ ખોલો ના)

૫૮૪૫

હમલેવાલી સ્ત્રીની સામે ખોલનારને એમ કેહવામા આવેછે

પાણી ભરવું, (અથવા, ભરી જવું)

યાને, “ભરસો નરમ પડવો ” ૧

પાણી ભરી રેહવા.

પાણી માગે ત્યા દુધ, ને ઘોડો જોઈએ ત્યા હાથી.

પાણી માગે તો દુધ આપે (એવું બહુ)

પાણી મુકવું

૫૮૫૦

યાને, “એકાદુ કામ કરવા, અથવા ન કરવા વિશે પ્રતિજ્ઞા કરવી ” ૧

પાણી મોર જોડા ઉતારવા

પાણી રેણે પથ્થર પોચ્યો પડે ?

दण्ड तो दण्ड, तौ मज कोटून हौणार ? (મરાઠી કેહવત)

પાણી લેવું

યાને, “આખર લેવી. ” ૧

પાણી વના જેમ દહી ડોળવું, તે ભાંગે ખર, પણ થાય ગોળવું

પાણી વલોવીયાથી ધી નહિ પામીએ

૫૮૫૫

પાણી વલોવે માખણ ન નિકલે

Would you draw oil out of sand ? (અ એજ કેહવત)

To pound chaff and churn water (કાશમીરી કેદવત ૧)
 (Can you obtain milk from a polecat? (નામીક કેદવત ૨)
 (કાશમી કેદવત) حری از سنگ مری آید

પાણીને દીવો બની ગયો

પાણીની પતમ્બ કરતુ

પાણીને પતંગ કર ગયો. (કિદુરથાની કેદવત)

પાણીની પતમ્બ શુ ?

પાણીનો પતંગ પતંગ ખાદ ? (મરાઠી કેદવત)

પાણીની મામરી બાધવી.

૫૮૬૦

Who hath bound the waters in a garment?—Prov xxx.

Tying up water in a bundle (તેલુગુ કેદવત ૨)

(કાશમી કેદવત) آب بر میان می بندد

પાણીની વાટે પાણી જાય, ને બે ગ્રામ ઊગે^૪ ખાય

પાણીને મૂલે

યાને જીવ કિમ્મને

પાણીને ગસ્તે પાણી જાય.

પાણીનો ગાટ ગમે તો ગયાંમાથી કેખાય (એલુ ખુબસુરત.)

પાણીનો પાનાર ને તલવાગનો મારનાર (અથવા, માથાના વાદનાર)

ઉનાડમો જોઈએ

૫૮૬૫

પાણીને પાયાન^૫ બીએ પર છીને નહિ, મુરખ આને બાત રીને

પર ખુરો નહિ.^૬

પાણીને મદી રાદવત પ્યાસી, અરી સુનકર આવત દાચી.

1 Dictionary of Kashmiri Proverbs by Rev J Hinton Knowles, p. 224

૨ Percival's Tamil Proverbs p. 480

૩ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 231

૪ એક પારસી કિતબ ઉ

૫ ૫૪૫૨ ૬ જુલિ કેદવત ના ૫૬ ૬ સર્ક ૫૧

પાણીમા આગ લગાડવી

To set the Thames on fire (અગ્રેષ્ઠ કેહવત)

પાણીમા (અથવા, દુધમા) પોરીઆ શુ નોયા કુવા ?

પાણીમા દીવા ગર્યા

૫૮૭૦

અસ લવીજ બનાવના સળધમા બોલાયછે, નેકે હાડી નમાનામા

પાણી મધે વીજલીક દીવા બાલી ગડાયછે

પાણીમા મુ— ને જીહુ બોલે

પાણીમા રેહનાર દુધમા મરે. ?

પાણીમા રેહવુ, ને મગર સાયે રસણા, (અથવા, વેર) ?

પાણીમા લીટી.

પાણીમાની ભેસ

૫૮૭૫

અનધન વાતના સળધમા વપગાયછે

પાણીમાનો પરપોટો, પુટતા વાર શી ?

તકલીદી અને નહિ ટકે એવી ચીજોના સળધમા વપરાયછે સાધાગણ

રીતે “ પાણીનો પરપોટો ” એટલું જ બોલાયછે

પાનીકા જીજીલા (હિંદુસ્થાની કેહવત)

પાણીસે પાણી મીલે, આર મીલે કીચસે કીચ, આતમસે આતમ મીલે,

આર મીલે નીચસે નીચ ?

પાણો લઈએ, પણ વાણો ન લઈએ

પાત્ર જોઈને દાન કરવુ

પાતર પેટુ, ને સળ સમેટુ

૫૮૮૦

પાતર પેહરાય નહિ, ને ધુલ ખવાય નહિ

પાતરે પાણી પાવુ

૧ જુઓ કેહવત નાં ૧૧૪, સર્કે ૧૦

૨ જુઓ કેહવત નાં ૪૧૦૩, સર્કે ૩૯૩

૩ જુઓ કેહવત નાં ૩૦૦૫, સર્કે ૨૮૦

પાતરાની માફક ધુળવું

To quake like an aspen leaf. (અમેલ કેહવત)

પાતરાનો પશુ પટતરો સારો

પાતરામાં કસાર ચોનીને કુવાગ અરેલ ઉતારવા.

૫૮૮૫

પાતશ પેટુ ને સજ સમેટુ

પાતશ પેટ ને દાક્ષિણી કાલ

પાતશા બ્રહ્મા પચગે દેકવો નહિ

પા— પા— પીપી, સહ બેઠો સીવે પુત તાદરી આપ્ને મહ પા—

વમર છવે

પા રે બેસીને પરગણાની ખજર દેવી રીતે મસે ?

૫૮૮૦

પાદરે બેસ ને ઘેર ઝ કા

પાદશાહ ત્યાં બગર

Don't be a Pope in Rome. (ઈતાલ્યન કેહવત.)

છપર મુઠ્ઠા છપર કુશાહ. (દિ દુસ્થાની કેહવત)

પાદશાહની પશુ પીઠ છે

વાને એક સાધારણ માણસની પીઠ પાછલ તેની જદમોઈ કરવામા આવેછે તેવીજ રીતે એક પાદશાહ જેવાની પીઠે પશુ તેવું જુર બાલવામાં આવેછે

What man behind his back is not spoken against?
And who before others, does not speak against
men? (ચીનાઈ કેહવત. ૧)

Slander behind the king (કાશમીરી કેહવત. ૨)

પીઠ પીછે પાદશાહોણી જુરા કહેવા હબે. (દિ દુસ્થાની કેહવત)

પા શાહની પીઠ પશુ સાચુત નથી

૧ Where the Pope is there is Rome.

૨ Scarborough's Chinese Proverbs p 203

૩. Dictionary of Kashmiri Proverbs by Rev J Hinton Knowles
p. 174.

પાદશાહની પુખ (અથવા, પાખ) કપાય, પણ રાડીરાડના નેવ ન કપાય. ૫૮૯૫
પાદશાહને ખજાને, ને ચાડીચાની છબે.

પાદશાહને મોહડે, ને રાજાને ખજાને

પા— સરતુ હોય, તો ઝાડે શુ કાગ કરે ?

પા— સરે, તો હ— શુ જાય ?

પા— કરતા પેચારણુ ભારે

૫૯૦૦

પા— ની પ્રાપ્તી ન મલે. ને ગોલમદાહ ઉપર રોગે લખાવે.

પા— વગર ગધ ન ઉઠે

Where there is smoke there is fire (અથવા કેહવત)

Non ci è fumo senza fuoco ૧

Ogni cosa ha cagione ૨ (ઈતાલિયન કેહવતો)

Onde fogo nao ha, fumo nao se levanta ૩ (પોર્ચુગીઝ કે)

Wherever there is smoke there is fire (તામીલ કેહવત ૪)

There is no effect without a cause (તેલુગુ કેહવત ૫)

(ફારસી કેહવત) تا باشد چیر کی مردم نگویند چیرھا

यत्र धूमस्तत्र वह्नि ॥ ૬ (સંસ્કૃત કેહવત)

પાન કહે મે નાજુક પુતલી, સખમે માન ધરાઉ, દેવ ધરમકે ઉપર
ચહકું, નાગરવેલ ૭ કેહલાઉ, સોપારી કહે મે નાજુક પુતલી,
લહુએકી કર સગ, તન બદનકુ દુકરે કર, બતીસકુ ચલાઉ રંગ;
કથે કહે મે કડવા કડવા, કડવી હમારી જાત, આદશાહ કેસર
છતર ખીરાજે, વોહ ખી પસારે હાય, ચુના કહે તુમ તીનો જુઠે, સખ
રગ મેરે પાસ, રતી બરાબર મે ના હોઈ, તો બકરી ચામે ઘાસ

૧ There is no smoke without fire

૨ There is a cause for all things

૩ Where there is no fire, no smoke rises

૪ Percival's *Tamil Proverbs*, p 143

૫ Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 107

૬ Where smoke, there fire Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*,

પાન ખાઈએ ચેવણી ૧ ને માંહે કાઠનો રગ ને બેગી રાખ્યે પાતણી
કે જેનાં વાસતા વસે અમ

પાન ખાઈએ ચેવણી ને સોપારી ખાઈએ સેવરધની ૨ ૫૮૦૫

પાન ખાઈને પદમસી થયા.

પાન ખાઈને પુત્ર પદમસી થેઓ. (કચ્છી કેહવત)

પાન ખાધે કપુરનો વાસ ન આવે

પાન આવતાંમાં.

થાને તુરતજ સેદજ વખતમા

પાન ચાવેસો પડીતા ને વાદ કહે સો વિર નમાવે ૩ તે તો નરપતિ,
જે રાખે કુસની રીત

પાન પદારથ સુધડ નર વન તોભ્યે વેચ્યામ જેમ જેમ જુમી પાસડે
મૂલ ધણેરાં થાય. ૫૮૧૦

પાન પુરાના ઝીર ધી નથા ઇસ ખાનિયો સ્વાદ નયો

પાન બરા કે માન ૪

પાન સડે ઘો ૫ અડે બિલા બીસર ભય અમારે રોગી જસે કહે
ચેલા ક્યુ થાય ૬

પાનહેરો હુ આવવો (અથવા મારવો)

પાનની પીચકારી ૫૮૧૫

નહ્યો જેથી, વગર બીસાદની વસ્તુઓના સબધમા વપરાય છે

પાનને સુતો લગાડે એટલી વાર

પાનસે મમ્મા પીબરા ને હસે મમ્મા તાઇ, ને કાપે જાંભે ઘેરો
મામ્મો તો સુઇ માખ સાલી.

Ninety nine persons joined together [attacked a man,
but only] succeeded in scratching his skin. (તે કે ૪)

૧ એક માનનું નામ છે જેનાં પાન ઘણાં વખતુઓ

૨ એક માનનું નામ છે જેનાં સોપારી ઘણી વખતુઓ

૩ થાને (સિમ નમાવે નમનતાઈ રાખે.

૪ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs p. 201

પાતુ ફરે, ને સોતુ ખરે.

પાને પડેલુ પાલવી લેવું.

પાને પાનેની લાહ

૫૯૨૦

પાપ ઓછુ થયું.

(ફારસી કેહવત) *خس کم حهاں پاک*

પાપ (અથવા, ખૂન) કદી છુપુ નહિ રહે

Murder will out (અ ગ્રેજ કેહવત)

Foul deeds will rise, though all the earth o'erwhelm
them, to men's eyes (શેક્સપીયર, “હૅમલેટ”)

The sound of the carpenter does not remain secret

(કાશ્મીરી કેહવત^૧)

खून चढेलच. (મરાઠી કેહવત)

પાપ કરતા પાછુ જોવું

પાપ કરતા પાછુ ન જોવું, પુન્ય કર્યાં છે થોડા, મરે મુલકના મારવાડી,
તે થાય મુબારકનાં થોડા

પાપ કરતા વાહ્યે, ને ધરમ કરતા હા, જે મારગ બતલાવ્યે, પછી
ગમે લા તું જા.

૫૯૨૫

પાપ કોઈને મુકતું નથી.

પાપ છાપરે ચહીને પુકારેછે.

પાપ ધોવાવું

પાપ ને પુનમા કોઈ કોઈતું શરીક નથી.

પાપ પ્રગટ, ને ધરમ ગુપ્ત.

૫૯૩૦

પાપ જોલે નહિ, પણ જોળે.

પાપ હડકાયું, ઢાંચું ન રહે

પાપડ બલી ગયો.

પાપડની કાઠીમાં સામેયુ^૧ નાખવુ (અથવા સરાયુ^૨ ખારવુ)

પાપડી કહે હુ પાંચ લીધવાની સૌને મન છુ પ્રસન્ન ને આધાની
મળદ કરો તો નાખો લીધું લસણ ૫૮૩૫

પાપડી બેલી એક બહાઈ બાપ.

પાપની પોલી, ને સમના સહમુસા.

પાપની સુન્ધત નજા વગર રહે નહિ

પાપનું પડીકું ને દોળખનો દોડા ને સડથી વડો

પાપનો ધડો પુટયા વગર રહે નહિ. (અથવા) પાપનો ધડો ભરાય
ત્યારે પુટે ૫૮૪૦

The old fox is caught at last. (અગ્રેષ્ઠ કેહવત)

Anus simia aro quidem.^૩ (સંતીન કેહવત)

The everlasting thief is one day caught. (તેણુ કેહવત.^૪)

પાપનો ધડો પુટે વગર ન રીએ (કચ્છી કેહવત)

પાપાવા ઘઠા મરલા કી પુટલ

પાપાવી પાવલી મરલી કી લગલલી (મરાઠી કેહવતો.)

પાપનો ધડો ભરાય ત્યારે મોભ પર બેસીને પોધારે

દશમ કોટે વધરશે પુકારતા દબે. (હિંદુસ્તાની કેહવત.)

પાપનો બાપ લોભ.^૫

Lavarice rompt le sac.^૬ (ફ્રેન્ચ કેહવત.)

Excessive cupidity leads to excessive poverty (તે કેળ)

Cupidity makes a man as restless as a dog (વીમાન.^૮)

حریص محروم نامد

(ફારસી કેહવતો.) طامع همیشه ذلیل است

૧ ખાણુ ૨ કાઠી ૩. The old ape is taken at last.

૪. Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 101

૫. ગુજરાતી કેહવત નાં ૧૧૩૩, ૧૧૬ ૧૧૧ ૧ Avarice burns the bag

૬. Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 13.

૮. Long's Eastern Proverbs and Emblems p 163.

પાપી પાપે પડે

પાપી હજારે બેહદીન પડ્યા, ને પેટ ભર્યાના ચાસા પડ્યા

પાપીએ ખાધી પરચવી,^૧ (અથવા, ખાનગી,) ને ધુતાગએ લીધો દેશ પછપ

The ungodly, who prosper in the world they increase
in riches Verily I have cleansed my heart in
vain — PSALM, LXXIII, 12, 13

The good are troubled, and the bad blossom (કા કે ૨)

પાપીકા માલ પરાયાને આયા, ને ધોળીકા માલ ગધાને આયા

પાપીના આવરદા ખુટે નહિ

A bad thing never dies. (અથવા કેહવત)

પાપીની દીકરી પૃથ્વી પાલે, ને ધરમીની દીકરી ચાટીયા ઉગલે.

પાપીનું ધન પલ્લે જાય, કીડી સચે ને તીતર ખાય

The riches of a sinner go to stranger, the riches of a
traitor go to thieves (તેલુગુ કેહવત ૩)

પાપીનું પગલું, (અથવા, પાપીના પગ) ને ધરમીની છબ્બ પલ્પ૦
પાપે પેટ ભરાય

પામર પુત, ઓર બાપકી (અથવા, આવલકી) છયા

પાયલાનું રૂ, ને પાઠ પૂણી પી જમણું

પાયલી જેવી (જીંડી પાગડી, ટોપી, વગેરે.)

પાયો માલ પાદશાહનો

૫૮૫૫

પારકા છોકરાને જાતિ કરવે

પારકા ઘણીની વાસે સતી ?

પારકા પોતાના કરવા દોહીલા છે

પારકા બાપનો કાઈ આડો ?

૧ પૃથ્વી, કુનિયા

૨ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles,
p 157 ૩ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 249

પારકાનુ ધર ને જીતનો ડર (અથવા) પરાયા ધર જીતકા ર ૫૪૬૦

પારકી અજીત ને પોતાનુ અપસક્ષણુ જાણાય નહિ.

પારકી (અથવા પરાઇ) આશ સદા નિરાશ

For that thou canst do thyself rely not on another
He who depends on another dines ill and supe worse.
If you would have a thing well done, do it yourself.
Self do, self have.

He that trusts to borrowed ploughs will have his land
be fallow (અ બેજ કેહવતે.)

Unhappy wight born to disaster's end,
That doth his life in long dependence spend. (રખેનસર)
Qui s'attend à l'écuelle d'autrui dine souvent par
cœur ? (ફ્રેચ કેહવતે.)

Den der venter paa død Mand's Skoe kommer længe til
at gaae barfodet. ? (ડેનીશ કેહવતે.)

Qui escudella daltri espera, freda la menja. ?
A lo que puedes solo no esperes á otro. ? (રખેનીશ કેહવતે.)
Manda o amo ao moço, o moço ao gato e o gato ao
rabo ? (પોર્ટુગીઝ કેહવતે.)

He who covets the property of others will lose his
own. (ગ્રીકીશ કેહવતે. ?)

1 He who waits for another man's trencher often dines in imagination.

2 He who waits for dead men's shoes, may have to go long barefoot.

3 He who waits for another platter has a cold meat.

4 Expect not at another's hand what you can do by your own.

5 The master orders the man, the man orders the cat, and the cat orders her tail.

6. Percival's Tamil Proverbs, p. 447

El corcobado no vea su corcoba y vea la de su
companion.^૧ (સ્પેનીશ કેહવત)

He finds fault with the world and forgets that he him-
self is in the wrong (કાશ્મીરી કેહવત.^૨)

Why do not those who are continually judging of other
men's faults, turn about and judge themselves ?
(ચીનાઈ કેહવત.^૩)

And why beholdest thou the mote that is in thy
brother's eye, but considerest not the beam that is
in thine own eye?—MATT vii, 3.

દુસરેકા કોણ જોઈ દેખ સકતે દબે. (હિંદુસ્થાની કેહવત.)

દુસરાયા દુગૂંધ વટ નિશી, માપતા કલ્લત નાશી (મરાઠી કેહવત)

પારકી ભેખણુ, પારકી સાઈ, મતુ કરે માહરો માવજીભાઈ

પારકી આ મા બગબર

૫૮૭૫

પરણી પરણી માતા

પરણી માતે સમાન (મરાઠી કેહવતે.)

પારકી હવેલી જોઈને પોતાની કુપડી તોડી નહિ પા વી

અનકર સેનુર દેખકે આપન કપાર ફોરો (ભિદાર કેહવત.^૪)

પરાયા સીર લાલ દેખે અપના સીર ફોર કાલેંગે ? (હિંદુસ્થાની કે)

પારકેન્યુ હવેલ્યુ ધિસી પિ કલ કુપડી ન ફાઈલે (કમ્પી કેહવત.)

પારકી હવેલી દેખીને પોતાની જાપરી ચુથી નહિ નાખ્યે

પારકુ નાણુ છેડા ફાડે.

પારકુ વગોણુ ને જગણુ જોણુ

૧ The hunchback does not see his own hump, but sees his companion's.

૨ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles, p. 173.

૩ Scarborough's Chinese Proverbs, p. 287

૪ Christian's Behar Proverbs, p. 10

પારકે સોનુ કાન તોડે

૫૮૮૦

He that goes a borrowing goes a sorrowing (અ ગ્રેહ કે)
Another man's belongings in your charge is like a live
coal from the blacksmith's shop (કાશમીઝી કેહવત ૧)
Borrowed ornaments cause inconvenience by their
weight, pain by taking them off and putting them
on, debt if one of them is lost (તેહુયુ કેહવત ૨)

પારકે ઓઢલે બેસવુ, ને અ ખારા કરવા

પારકે ઘેર પડોણા, ને ધાઈ ધાઈને મલવુ

પારકે ઘેર પોહલા, ને પોતાને ઘેર સાકડા

પારકે પાદર પોહલો

પારકે પુત્રે સપુતા થવાય નહિ (અથવા) પરાયે દીકરે સપુત નહિ
કહેવાય. ૫૮૮૫

પારકે પૈસે ધ હખાર કરવા

પારકે પૈસે તેહવાર.

The wholesomest meat is at another man's cost
To cut large thongs of another man's leather
To cut large shives of another man's loaf. (અ કેહવતો)
Cocks make free of horses' corn
Hens are ay free o' horse corn (જરૂર કેહવતો)
De alieno largitor, et sui restrictor ૩ (સીસેરો)
Aus andrei Leuten Hauten ist gut Riemen schneiden. ૪
(જરમન કેહવત)
Ex alieno tergoire lata secantur lora. ૫ (લેતીન કેહવત)

૧ Dictionary of Kashmir Proverbs, by Rev J Hinton Knowles,
p 30 ૨ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 73

૩ Lavish of what is another's, tenacious of his own

૪ Good thongs may be cut out of other people's hides

૫ Broad thongs are cut from other men's leather.

પારસ તેલ (કરવુ, થવુ, વગેરે)

પારસમણીને વાડકે, બટણ માગે બીખ, ગામડાનું પલાણીએ, ઉંટ
તણી એ રીત

પારસી, ને ફરી જતાં વાર શી ?

(ફારસી કેહવત) کاسری کی پوری

પાગસી પછમ બુધિયો વાણિયો ગાંધો, વેહરો સ્થાણો

પાગમીકો મુકો જોસો ટોપમે જોસો

૧૦૧૦

પારસીને પૈસો મળે તો બીજા બંધર કરે, કે પડોસીનું ઘર લીધે.

પારેખ પોત્તુ, હાથમા પોત્તુ.

પાલ વાતે, ને પાલીયો માતો.

પાલ પેહરાવે જાણ, ને મરે ત્યારે ધીસલે પાલ.

યાને એક પારસી આરત એ પાલવારે પરણી બંધતે તો તે પરણ્યા
ગાઠા પેહરેછ અને પછાન અમન અમનમા પોતાની છાંચી
ગુજરેછ પણ તે તે મરણ પામેછ તો તેને ધીસલામા પાલીને
દખમે ચલાવવા મુરત વેર લાવવી પડેછ

પાસખી પોઈછ, વામગી તો રોઈછ

૧૦૧૫

પાલવો^૧ ને ધરમાં નહિ પાલવો, ને જોઈરનિ નહિ આલવો.

પાલાઓ પાલવા ભલા

પાલીકો પચાસ કીન્મે, હો હો બીચ એકેકી દીન્મે ખામ ખામ જોરં
દુસરી ગાંધ બાંધ કર સે જામ.^૨

પાસે તેનો ધરમ. (અથવા) પાસે તેનો ધરમ, ને મારે તેની તલવાર
જો વાળ્યોલ ત્યાંના થમ (મરાઠી કેહવત.)

પાસે તેનો ધરમ, ને મારે તેની તલવાર, રહે તેનું દુખ, ને ખમે તેનો
સંસાર.

૧૨૦

૧ માગલીની એક ભવ.

૨ જમીન સમજાય મારે જુઓ. કેહતક માણ અને જાણ વચન^૨ સર્વે ૮

પાલેલો કુતરો પગ કરડવા તૈયાર થાય, પણ આખરે તો ડીકા સાથ
હાડમાર થાય

પાલેલો કુતરો પગ કરડે.

I brought the nettle, I sowed the nettle, and then the
nettle stung me (કાશ્મીરી કેહવત ૧)

If you rear up a dog, when it becomes big it will empty
all your dishes (તેલુગુ કેહવત ૨)

હલદા સાપ સપહેરિયે કાટે. (બિહાર કેહવત ૩)

પાલેલો કુતરો પગ ચાટે, ને વખાણી ખીચડી દાતે વળગે.

પાવ પલકડી ખખર નહિ, કર લે કલકી બાજ, જીવ ઉપર જમડા
ભમે, જેમ તીત્તર ઉપર બાજ (અથવા) પાવ પલકડી ખખર
નહિ, ચોર કરે કલકા સાજ, જ્યુ જીવ પર ભમરા ભમે, ચોર
તીત્તર ઉપર બાજ.

Secure divine help,—the body is transient (તા કે ૪)
પાવધને પાહનો નહિ ચહડે. (અથવા) પરાઈ માને કાઈ પાહનો નહિ
આવે. ૬૦૨૫

પાવધયા ક્યાર્ઈ ઝાટકે આવ્યા.

પાવડે પગ અને બ્રહ્મોપદેશ.

પાવડો ઉઠાવવો.

પાવજાની આંત.

યાને, મહિને દાહડે સેકડે ચાર આનાનુજ બ્યાજ ભરે એવી સારી
આંત.

પાવજાની થોડી, ને પોણા દોરામણ. ૫

૬૦૩૦

૧ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles,
p 13 ૨ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 116.

૩ Christian's Behar Proverbs, p 21

૪ Percival's Tamil Proverbs, p 369

૫. જુઓ કેહવત નાં ૪૦૫૭, સંદે ૩૮૮

પાવધાની પાડી ને પોણો ચરાઈ
 પાવધાની પોરી ને ચરધાનો કર ૨ આંધણી પોરી ને કાના વર.
 પાવધાનો ૩ ને પોણી (અથવા સવાયો) પીળમણ
 પાવેઆ સો પાવેઆ ઓર અધા જોર ધાવેગા.
 પાવો પાવાને પાપે જુડે (અથવા) પાવો જુડાને પાપે જુડે ૬૦૩૫
 પાસે તે રજે
 પાસે ન મસે કોડી, ને જામ બજારમા દોડી.
 પાસે નહિ કોડી ને બજાર સમી દોડી.
 પાસે વસે તે જાણે કે સોડમાં સુવે તે જાણે
 પાસો નહિ થાય કોઈનો માસો ૬૦૪૦
 પાસો પડે તે દાવ ને રાજા કરે ને ન્યાય.

The laws go as kings please. (અમેલ કેહવત.)

La loi dit ce que le roi veut. ૨ (ફ્રેન્ચ કેહવત.)

રાજા કરે સો ન્યાય પાસા પરે સો દાવ. (હિંદુસ્થાની કેહવત.)

પાસો પડે ને અજારી છતે.

પાસા પરે અજારી છતે (હિંદુસ્થાની કેહવત.)

પાસા બેસા અમન, જલ, ઠગ દાકોર, સોનાર, દરો ન હોવે અપને
 બાદર બીરજ ૩ કલામ.

પાસાનનો પાહડ કરવો. ૪

Far d'une mosca un elefante. ૫ (ઈટાલિયન કેહવત.)

પાસેર ખાતે તે પશની.

૬૦૪૫

પાસેર દાર અચ્છેર વાર પોણોસેર ચરાળ શેર પીએ તેનું
 ખાનું ખરામ.

Bacchus hath drowned more men than Neptune. (અ.કે.)

૧ કાવના પુઠા. ૨ The law says what the king pleases.

૩ બહોલ. ૪ જુલિયા કેહવત ના ૫૧૩૩ સર્ ૫૧૩.

૫ To make an elephant of a fly

The first draught a man drinks ought to be for thirst,
the second for nourishment, the third for pleasure,
and the fourth for madness (અનેકારસીસ)

પાશેરામા પેહલી પુણી (અથવા) પાશેરામા પેહલી પુણી કૃતાયજ.
અલી સેરમે પુનીલી નહિ જતી હએ (હિંદુસ્થાની કેહવત)

પાહડ જેવુ માણસ

જીવાન માણસના મોહત પુઠે બોલાયછે

પાહડ પર નાવ ચલાવતુ.

પાહડ પર્વતતુ જ્ઞેર

૬૦૫૦

પાહડ ફાટે (એવુ જીર્ણુ)

પાહડ ફાટે તેવુ (દુખ, ગાલ, વગેરે)

પાહવન! ઉઠ સહવાર પડી, તોકે' માહર બોણુ લાવ; હજુર રાત
છે, તોકે' મહને સુવા દે.

પિત્તો ઉછલવો

ચાને, મિનજ તપી જવો

પી એ પી, જખ નિકલ જયગા જી, તખ કોઇ ન કહેગા પી ૬૦૫૫

પીએ કવડુ તો આખે સવર

'Tis a physic that's bitter to sweet end.

(શેક્સપીઅર, "મેઝર ફોર મેઝર," અ ક જ થો, પ્રવેશ ૬થો)

પીછોડીમા ધાલીને પથરા મારવા

પીછોડીમા પાચસેરી ધાલીને મારે તે ખોટા.

પીછા વેરી નાખવા (અથવા) પીછરહો વેરી નાખવો.

પીજ્યે પેજ, ને રાખ્યે તેજ.

૬૦૬૦

Living on gruel, and sitting on a throne (તામીલ કેહવત ૧)

પીજ્યે પીજ્યે ને રનો ૩

To harp on the same string

To sing the same song (અથવા કેહવતો)

He harps ay on ae string (સ્કોચ કેહવત.)

(કારસી કેહવત.) کھ کھہ ساد می دھ

ચરિત જવળ ॥^૧ (સમ્પૂત કેહવત)

પીંજરી છોડી પતાકદી લીઈ જળ એળસે આઈ ગોલી તબ અક્ષા
નિયા ! મેરી પીંજરી બલી.

પીંજરી પે મલીદો કીધો મે ને ખાસડા ખાધા તે

પીંજરી પચમાં ને હળમડી વચમાં.

પીઠ ઠાકવી

૬૦૬૫

(કારસી કેહવત.) دوستی رد

પીઠ પર મારો પેટ પર ના મારો

પછીવર માર પળ પાંચવર માઠ્ઠ નકા (મરાઠી કેહવત)

પીઠ પર મારો પછુ કોષ્ટના પેટ પર લાત નહિ મુકીએ.

You may beat on the back but not on the belly (તે કે^૨)

પીઠ બલી તો જમ બલી

પીઠનો સાચવનાર પરમેશ્વર.

પીઠી ચોસવે વર નહિ પામે, (સાચ સતુક હોય તોજ પામે) ૬૦૭૦

પીઠી ચોસે ધર્મ ન પાસડે.

પીઝ પતી તોકે પએજ વલગીછ

પીઠર ઉપર પીતલુ શી ?

પીતલન સો બકીમા નાખો પછુ સોલું ન થાય.

પીપલ પાન ખરતી હસતી કુપલીયાં હમ વીતી તમ વીતશે ધીરાં

બાપુડીયાં. (અથવા) પીપલ પાન ખરતીયા નો હસ રે મોરાં

કુપલીયાં હોણુ વીતી હમ પર તો પોર વીતશે તમ પર. ૬૦૭૫

Chi ride del mal d'altri, ha il suo dietro l'uscio.^૩ (ઈ કે)

^૧ Chewing the chewed. Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p. 406. ^૨ *Ibid.*, p. 845.

^૩ Who laughs at other's ills, has his own behind the door

The green leaves of the palm laughed because the dry ones fell off (તામીલ કેહવત ૧)

પીપલ પૂજન મે ચલી, ઔર પૂજુ મનડી આશ, પીપલ પૂજન
પીપા મીલે, એક બનજ દો કાજ

પીપલા હેઠેની બીલાડી

પારસી ઔરતોમા એક બીજ સાથે વહારાર થતા એમ બોલાયછે
પીપલેથી પબો, તો ઠેકણે

પીર મર ગએ, પેગબર મર ગએ, મર ગએ જદા જોગી, જતિ,
સતિ, સન્યાસી મર ગએ, મર ગએ વૈદ ને રોગી

પીર સરસ કે આકીન ?

૬૦૮૦

પીર સાહેબ બલૈયા લઉ, મએ તો હસ્તીથી

પીરકી ગત મુજવર જાણે (અથવા) પીરની વાત મુજવર જાણે, ને
મુજવરની વાત પીર જાણે.

પીરનો મહિમા (અથવા, પીરની કરામત, માનતા,) મુજવર વધારે
યાને, જેને જેની સાથે લાગતુ વલગતુ હોય તે તેની તરફેણ કરે

પીરસણુ વગે જમાય, વગ ન હોય તો પાછો જાય

પીયાસા કુવે પાસ જાતા, કુવા નહિ આતા હએ

૬૦૮૫

પીલુ અબરખ

પીલુ એટલુ સોતુ નહિ

All that glitters is not gold. (અ એજ કેહવત)

Tout ce qui reluit n'est pas or.^૨ (ફ્રેન્ચ કેહવત)

Nem tudo o que luz he ouro.^૨ (પોર્ચુગીઝ કેહવત)

Oio non è tutto quel che risplende.^૨ (ઈટાલ્યન કેહવત)

Es ist nicht Alles Gold, was glanzet.^૨ (જર્મન કેહવત)

Het is alles niet goud wat er blinkt.^૨ (દચ કેહવત)

૧ Percival's *Tamil Proverbs*, p 236

૨ All is not gold that glitters

Le feste sono belle a casa d'altri ^१

Del cuoio d'altri si fan larghe stringhe. ^२ (हिंदीस्थान हेतुवते।)

Het is goed mild zijn uit eens anders bourre. ^३

Het is goed snijden riemen uit eens andermans leer ^४

Van een anders leer is goed riemen snijden. ^५ (इत्य हेतुवते।)

Det er godt at være kostfri af en andens Pung ^६ (दे हे)

De piel agena larga la correa. ^७ (अपनीसी हेतुवत।)

To seize another's cap and throw it on the stage (धीके ८)

Offering the molasses in the bazaar to the idol in the temple ^९

Look in my neighbour's house, and see how openhanded

I am! (देखु हेतुवते। ^{१०})

To make one's friends happy at the people's wedding

Feast. (आसानीसे हेतुवत। ^{११})

از کسیم حلیم بخش می کند

آب از دریا بخسیدن (शारसी हेतुवते।)

अनार काँदार के भीव अनारानके दूकाले नल ^{१२}

अनार मड अनार भुआ, नारी थार नाले सुहुआल ^{१३}

सुहुआल के दुकान, काँदारके दूतेडाल (मिहार हेतुवते। ^{१४})

१ 'Tis good feasting in other men's houses.

२ Broad thongs may be cut from other men's leather

३ It is easy to be liberal out of another man's purse.

४ It is easy to cut thongs from other men's leather

५ It is pleasant to cut thongs of another man's leather

६ It is easy to be generous out of another man's purse.

७ Of other men's leather large thongs.

८ Scarborough's Chinese Proverbs, p. 202.

९ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 1 १ Ibid p. 278.

११ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles, p. 128 १२ Christian's Behar Proverbs, p. 48.

१३ Ibid p. 48 १४ Ibid p. 160

હલવાઈ કી દુકાન ઓર દાદાજીકા ફાતેહા
પરાએ બરદે આઝાદ કરતા હએ (હિંદુસ્થાની કેહવતો)
સાસૂચે દ્રવ્યાવર જાવડં ઉદાર. (મરાઠી કેહવત.)

પારકે પૈસે તેહવાર, ને વધે માહરો વેહવાર.

પારકે પૈસે દીવાલી

પારકે પૈસે પરમાનદ, ખાધ પીને કરે આનદ

૫૯૯૦

પારકે પૈસે પરમાનદ, ને લાલ કુવરજી કરે આનદ.

પારકે પૈસે વેહવાર કરવો

પારકે બાજરે પોક, માવજીભાઈકા પાલા

પારકે ભોણે મોહટા લાવા.

પારકે મોહડે પાન ચાવવા.

૫૯૯૫

પારકે રોટલે જીડી કોર

Il pane degli altri ha sette croste ^૧ (ઈતાલ્યન કેહવત)

પારકે હાથે કામ નહિ સુધરે

Selvgiort ei velgiort. ^૨ (દિનીશ કેહવત)

પારકા કામ તે શિલા

પારકા ધરના ખત કબાલા કરવા.

પારકા છોકરાને જોગી સજી કરે

૬૦૦૦

પારકા પાન સોપારી

પારકા પેટ ઉપર પાટુ.

દુસન્યાચે પોટાવર લથ (મરાઠી કેહવત)

પારકા ભોણામા લાડુ મોટો લાગે

પારખની પુછડી, ને —નો નાણાવટી.

પારનો પાડનારો પરમેશ્વર

૬૦૦૫

૧ Others' bread has seven crusts

૨ What you do yourself is well done

Det er en alt Guld som glimmer ^૧ (દિનીસ કેહવત)

All that glitters is not gold. (તામીલ કેહવત ^૨)

False gold is very bright. (તેલુગુ કેહવત ^૩)

(ફારસી કેહવત) هر د حسن طلا نیست

વિકલે વિકલે છાને નાહી (મરાઠી કેહવત.)

इपरहे छाम छमे मत भूल वरे छत्रहिने ना (ગિહાર કેહવત ^૪)

પીસુ ગાલે ચાંચ પાછી

પીસુ ચાંપાં જેવુ

પીસુ દયક તેથી ખાધુ

૬૦૬૦

પીસુ ફેડકા જેવુ

પીસુ ને લીસુ થવુ (અથવા) લાલ પીસુ થવું

૧ વાને ખલી સુરસામાં આવવુ

પીસુ હરધ ^૫

પીવા પુખડુ ખાણી મલે નહિ ને માહર નામ ફરિયાવખાં.

પીસણાંમાં પીસવુ (તેમાં ફાવડો શોધ)

૬૦૬૫

જા મેરે અચેતકુ

જાડે બડા ૧ મોહડે ખડિ

હાલ એલવાલા માણસના સબખમા વપરાયક

૧૦ જોતો નર પડીત. (અથવા) પુછતાં પડીત લખતાં લહીયો.

He that nothing questioneth nothing learneth. (અ ફે)

Hvem der skammer sig ved at spørge, skammer sig ved at lære ^૧

Hvo meget spørger bliver meget viden ^૨ (દિનીસ કેહવતો)

૧ It is not all gold that glitters.

૨ Percival's Tamil Proverbs, p. 493.

૩ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 103.

૪ Christian's Behar Proverbs, p. 56 ૫. હાલ.

૫ H who is ashamed of asking is ashamed of learning

૬ He that inquires much, learns much.

Fabricando fabri fimus ૧ (લેતીન કેહવત)

By learning what he sees, a person becomes a pundit
(તામીલ કેહવત ૨)

Writing, writing, a Karanam conghung, death (તે કે ૩)

પુછતા પુછતા લ કે જવાય

Passo a passo si va a Roma ૪ (ઈતાલ્યન કેહવત)

Poco á poco se va léjos ૫

Quien lengua ha, á Roma va ૬ (સ્પેનીશ કેહવતો)

Voet voor voet gaat men vei ૭ (હવત)

He who can use his tongue, can find out any road (ચી કે ૮)

(ફારસી કેહવત) پرسید و بعد می توان رفت

પુછતે પુછતે દીલ્લી ચલે નતે હયે (હિંદુસ્થાની કેહવત)

પુછયામા શુ નયછ?

૬૧૦૦

Il domandai costa poco ૯ (ઈતાલ્યન કેહવત)

પુછવુ સોનુ, ને કરવુ પોતાનુ

Take each man's censure, but reserve thy judgment

(શેક્સપીઅર “હૅમલેટ,” અ ૬ ૧ લો, પ્રવેશ ૩તે)

સખસે પુછના, દિલસે કરના (હિંદુસ્થાની કેહવત)

પુછે તેટલુ ખુચે.

પુછ ઘટી, ને ઉઘ વધી

૧ By working we become workmen

૨ Percival's *Tamil Proverbs*, p 197

૩ Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 353

૪ Step by step one goes to Rome

૫ Little by little one goes far

૬ He who has a tongue goes to Rome

૭ Step by step one goes far

૮ Scarborough's *Chinese Proverbs*, p 430

૯ Asking costs little

૭ બાબડ બુબની ને મિળસ શાહમદીનો

પુંડી મરુગ્યાવી ન મિગ્યાસ ગાજારીવી (મગદી કેલવત)

૭ હોય ને યોડી તો રાખ જલ્લની બોડી હોય લગાર વધારે
તો થા અજસક (યોડી) સવારે

૬૧૦૫

છઆની માએ ગાત્રા ઉગ્ગ્યો. (અથવા) પુછઆની મા ગાત્રાટ
ઉગ્ગવી રહી.

વીસનમરમાં પીતાંબરદાસ નામે એક વાલ્મીયો રહેતો હતો. તેને
એક નાપીર નામે એક રત હતી. તે આખાની ધણી હોવાથી
હતી તેથી આખાની ચીજ દરપડી પોતાના મોઢામાં નાખ્યા
હરે એક દિવસે પીતાંબરદાસને પોતાની એક રત પાસે ગાત્રાટનું
મત કરાવ્યાની મરછ થઈ તે મતમા ત્રણ દિવસ સુધી લાગવ
નકારડા બેપનાસ કરવા પડેછ ને પછી થાને દિવસે પોતાની
ચાલિ પ્રમાણે તે મતનું ઘોષાપન કર્યા પછી, બાલકને જમાડી
ને પછી તે મત કરનાર જમે એવી રીત છે તે મત પીતાં-
બરદાસની આજ્ઞાથી તેની એક રતે આદર્યુ તો જરૂર પડ્યું તેને
પોતાનું મોઢું વસ થાજી પલ્લવ મુશકેલ થઈ પડ્યું તેણે
એક દિવસ તો જમ તેમ જમ જમ જમ કરતાં મદા દુખેથી
હાલ્યો ને બીજે દિવસે તે મતના ઘોષાપનની સ્થાપનામાં
કેવના નેવેદનું કેલ પડ્યું હતું તે એકની ન તર ચુકાવીને
હ પછી લઈ લીધું પછી એકાંતે જઈ છપીથી તે કેલ કરવા
લાગી તેને રહેતે જતાં પીતાંબરદાસના એક મિત્રે પાછલી
બારીમાંથી એક કે વાગીથી તે બોલવા લાગ્યો કે “ઓ
પીતાંબરદાસ ! ઓ પીતાંબરદાસ ! જરા આમ તો આવે.” તેણે
જવાબ દીધો કે “આ તો હમે ગાત્રાટની મદબદમા ઢિએ ને
તેથી આ હમારો છાકરો પુછ્યો આવેછ તેને ને કેલવુ હોય
તે હોલ.” ત્યારે તેણે મોટું જવાબે જવાબ દીધો કે “છા હા
વમારૂં કપાલૂં વમારા પુછ્યાની માએ ગાત્રાટ ઉગ્ગ્યો.”

પુઠ પાસાદની છે

પુઠ પાદશાહની, ને મહો વાધનું
પુઠના ખાય પણ સનમુખના ન ખાય.

પુઠનુ ધડ,^૧ ને પડોસીનુ રણ.

૬૧૧૦

પુઠનુ ધર,^૨ ને પડોસીનો ડર

પુઠીના વેગણુ પુઠી મારવા.

પુઠે હાથ, ને જુમે રાત

પુણ કરતાંને વાલે, તેને ધાલે જમને ખારે

પુણ કરે તેમા પડોસણને શાનો પાડ ?

૬૧૧૫

પુણ કીધેલુ (અથવા, ધરમ કીધેલો) આડે આવે

દીયા લીયાહી આરી આતા હજે (દિ દુમ્યાની કેહવત)

પુણ પાગલું નથી, ને અન આધણુ નથી

પુણના કરતા પાગલા, ને ધરમના કરતા આંધલા.

પુણમ પાલે પછોતી, ને અમાસ પાલે અમાગણી, ને જે નહિ પાલે
વડો દીતવાર, તે જાય દોકર ખાતી.

આવણુ મહિનાના આદીતવારો વડા દીતવાર ગણાયલાછે

પુણમના આદ જેવુ (ખૂબસૂરત)

૬૧૨૦

પુણમનો આંદ

હુઝા માણસને વિષે ખોલાયછે

પુણમનો પડવો ને અમાસની ખીજ, વનપુછ્યા સુરત, તે તેરસ ને
ત્રિજ.

આશો વદ એકમને દાહડે જે પડવો પડેછે તે, અને ચારતક શુદની

ખીજ, અને આશો વદ તેરસ, અને વેશખ શુદ તીજ, એ સારાં

સુરતો ગણાયલાછે

પુણ્યે પાપ ઠેલાય

પુણું, ને દોજખનુ ખુણું.

પુત કપુત પર લાજન નાર અહેબો પડોસી મુગલીયો દોસ્તદાર કવિ
મમ કહે સુનો શાહ અકબર, એ ચહારોઠો નામ નીવાર. ૬૧૨૫

Bad descendants involve ancestors in disgrace. (ચી. ક ૧)

પુત લેતાં પરણ્યો મયો.

પુત સપુત સતગુણ નાર, દયાળુ પડોસી મેહરમાન દોસ્તદાર, કવિ
મમ કહે સુનો શાહ અકબર, એ ચહારોઠો છવો કુટુંબ પરીવાર

પુતના લક્ષણ પાલણ્યાંમાંથી ને વડુનાં લક્ષણ નારણ્યાંમાંથી.^૨

પુતનાં લક્ષણ પાલણ્યાંમાંથી જણાય.

પુતનીનકા ધર સૂતા વિધા રહિતકા હંચ સૂતા દરિદ્રીકા સખ સૂતા. ૬૧૩૦

પુત્રો ન પુત્રી.

પુર પેહલી પાલ.

પુરવા ને કણુખી બેઠા મુરવા.

પુરવા નક્ષત્રમા બેઠેલો બરસાદ આવેછે કે કણુખીથી કાંઈ પળ કામ
હરી શકાતુ નથી અને તેને બેસી રહેતુ પડેછે

પુર કરવુ કે પુરા થવુ

પૃથ્વી સારી છે કે સર્વને હીડવા દેયછે

૬૧૩૫

પુરષ પ્રમદન કમ્પર કૃપા

God helps those who help themselves. (અમેજ કેહવત)

પુરુષના નસીબ આડુ પાડુ (અથવા આમજ) (અથવા) પુરુષનું
ભાવગ પાતરાંની તમે.

પુરો મુકવે.

પુરનાં પાણી ને અમૃતવાણી દાયમાં માલા ને દુઃખમાં ધાણી.

પૂજે તો દેવ નહિ તો પરશ્વર

૬૧૪૦

પેઆજ આધે કઈ કપુરનો વાસ આવે ?

પેમડમાં પમ ને બહોપદેશ

૧ Scarborough's Chinese Proverbs, p 890

૨ ગુણ્ય કેહવત નામ પૃષ્ઠ ૫૮

પેજ પીને તેજ રાખવું.

પેટ આગલ પેકું, તો આગલ કોણને તેકું

પેટ ઉઘાડીને કોઈ જોતું નથી.

૬૧૪૫

પેટ ઉપર ટીકો

પેટ ઉપર પગ મુકવો, (અથવા, લાત મુકવી)

યાને, કોઈના ઉદર પોરાણમાં ખલલ નાખવી

પેટ ઉપર પોટલો

પેટ ઉપર સાપ પડવો.

યાને, આકૃતમાં આવી પડવું

પેટ ક્યેં સાકડા, તો પેહ્યેં વાકડા

૬૧૫૦

પેટ કરાવે પાપ

પેટ કરાવે વેઠ

The belly teaches all arts (અ ગ્રેજ કેહવત)

Divers disguises for the sake of the belly (તામીલ કે ૧)

Ten million arts are only for [getting] food. (તેલુગુ કે ૨)

The belly of man is his enemy (અરબી કેહવત ૩)

The belly of a man is his enemy (અફઘાન કેહવત ૪)

उदर निमित्तो बहुकृतवेष ॥^૫ (સંસ્કૃત કેહવત)

પેટ કે પરગણું ?

ધણુ ખાનારના સ બ ધર્માં વપરાયછ

પેટ કે પાણું ?

પેટ ખોલી વાત કરવી.

૬૧૫૫

યાને, પદડો દૂર કરી દિલની વાત કેહવી

૧ Percival's Tamil Proverbs, p 122

૨ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 128

૩ Long's Eastern Proverbs and Emblems, p 6

૪ Ibid, p 30

૫ For the belly's sake many disguises are assumed Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 388

પેઠ ચોથીને સુઝ ઉપભવવી (તેમા ચો કામદો ?)

ચાને હાથે કરીને દુખ દોરી સેવ

પોટ લોઝૂન કુસ કારણે (મરાઠી કેહવત.)

પેઠ છે કે પરમલું ?

The mouth is an unlimited measure. (ચીનઈ કેહવત.)

પેઠ જેવું પાણુ, તેને કોઈ નહિ વાહણુ

પેઠ થડાં થળે

ચાને સુખી થળે.

પેઠ તો પેઠ પણુ હક રાખે ઠેક.

૬૧૬૦

પેઠ ને પેઠી બેઠીથી ખાલી થયો.

ન્યારે કોઈની પરણેલી છાત્રી મરણ પામે ત્યારે એમ બોલાયછે
પેઠ બેઠે કે પેટ પેટા પડેલું ફરજ પડીથી ખાલી થયો.
એટલે એક તો પોતાની છાત્રી મરણ પામી અને તે સાથે
તેણીને રીતસાત કરવા તથા પરણવા પાછલ ને ખર્ચ કરવો
પડેલો તે સમયે બધું જયો.

પેઠ ખખા સાંપ પણુ પાલવા પડે

પેઠ પર પગ દેવો નહિ.

પેઠ પર પોઠણુ

પેઠ પાણુ લાં કાણુને કહીએ ?

૬૧૬૫

પેઠ પેઠ અધરની ન હોય

પેઠ ફાલુ લાં પાટો ક્યાં બાધે ?

પેઠ ફાટે તે ખમ્મે પણુ જોઠાણીની વાટે જમ્મે.

પેઠ ફાટે તે ખમાય, પણુ જોઠાણીને હાથે જમાય.

પેઠ ફાટે તે ખમાય પણુ જોઠાણીનો તાણો નહિ ખમાય.

૬૧૭૦

પેઠ બે ને પીએલ નિકસે.

પેટ બાલવું.

યાને, કબ્જાસાથ કરવી, પેટ પુરતું નહિ આવું.

પેટ બાલીને કુતરાને ધાલવું ?

પેટ બાલીને સાતતી ના, ને દીવો બાલીને કાતતી ના.

પેટ ભર્યા સો ભગર ભર્યા

૬૧૭૫

પેટ ભરાયુ એટલે પાટણુ ભરાયુ

Contento io, contento il mondo ૧ (ઈતાલિયન કેહવત)

પેટ મુકીને કોઈ આવે નહિ

પેટ લાગતું આવું.

વધુ લોભ નહિ કરવાના સ બધમા વપરાયછે

પેટ વગરની ઠેસ નહિ, ને દયા વગર દાન નહિ, ને દારૂ વગરની કેફ નહિ

પેટ વધવું

૬૧૮૦

યાને, ગર્ભ રેહવો

પેટ વરામા પુણુ વર.

પેટ શું પેટલાદ ગયું છ ?

પેટ સગીને લાગું છ

પેટ સરખું પાલું, તેને કોઈ નહિ વહાલું.

પેટ સામા ગુડા

૬૧૮૫

પેટની આગ પેટ બાણે

The stomach pain is a great pain ૧ (મીરી કેહવત ૨)

Internal distress is known to ૧ (તમીલ કેહવત ૩)

પોટાચી દુખિ પોટાસ ઠાક. (મરાઠા કેહવત)

પેટની આશા સઉ કરે.

૧ I being satisfied, the world is satisfied

૨ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles, p 239

૩ Percival's Tamil Proverbs, p 132

૪ ઉદર પોશણ

પેટની આંચ ને મુંદલાની આંચ બરાબર.

પેટની કસેજ

માને પલ્લવ આર; વડાશ

પેટની કસેજની નહિ હીસે (એવું મકરમાન)

૬૧૫૦

પેટની દાદજો નહિ તો સોકની લાજો

પેટની પીઝ માથુ ન જાણે.

પેટની પૂજા કરવી.

My house is my holy place my threshold is Benares
my belly is my heaven.

Whose God is their belly — PHILIPPIANS, iii 18.

પેટની વાત પરમેશ્વર જાણે.

પેટનું પેટ^૧ ને પોંદ્યાડે ઠેક.

૬૧૫૫

પેટને પુરાં નહિ, ને ઝટિખને (અથવા પડોસીને) વડાં

પેટને વાખદો ન દોષ

An empty belly hears nobody (અ પેટ કેહવત.)

Ventre affamé n'a point d'oreilles.^૨ (ફૂંચ કેહવત.)

Ventre diguno non ode nessuno.^૩ (ઈલાસ્થન કેહવત.)

Der Bauch lässt sich nichts vorlügen.^૪ (બરમન કેહવત.)

El vientro ayuno no oye á ninguno.^૫ (રૂઝનીયા કેહવત.)

Bugen vil ihtet borge.^૬ (દેનીયા કેહવત.)

O ventre em jejum não ouve a nenhum.^૭

A boca não adula.^૮ (પારચુખીજ કેહવતો.)

समव्यस्त वायदा चालतो दु पोयस वायगा चालत नाही (अ के)

૧. Bist ૧ ૨. A hungry belly has no ears.

૩. There is no putting off a lie upon the belly

૪. A hungry belly listens to no one.

૫. The belly gives no credit.

૬. A hungry belly hears no body

૭. The belly does not accept bail.

પેટનો કાદવ કોઈથી ખસેડતો નથી.

યાને, જુ ઠા છાકરા હોય, પણ માએ બાપ નરીકેના કુચ્છની ખ્યારને
હીધે તેમને તરફ કરી ગકાતા નથી

Stomach and bowels don't tell any one (કામગીરી કે ૧)

Every man loves his own flesh and blood (ચીનાઈ કે ૨)

પેટનો બલ્યો ગામ બાલે

પેટના નહિ પાલે તો પુદના શુ પાલે ?

૧૨૦૦

પેટના બલતા બાહર કાહડવાં.

પેટમા કાદવ પાકવા.

પેટમા કુવો, ને વરધોડો જીવો

પેટમા કોઇ પેસી નિકલતુ નથી.

પેટમાં કોયલા પાકવા

૧૨૦૫

પેટમા ખાડો, ને માથે મોટી પીએત્ર.

પેટમા ચમટો તુટે તે જાણે ૩

પેટમા ચોર હોવો

પેટમા છરી (અથવા, સવા ગજની છરી) હોવી

પેટમા છોકરું, ને નામ પાડો હીરો, (અથવા, નામ નાથો) ૪ ૧૨૧૦

પેટમા ટાટિયા હોવા.

મીઠા અથવા કપડી માણસના સળધમા વપરાયછે

He has a wolf in his belly (અંગ્રેજી કેહવત)

પેટસે પાલ ગારે હાએ (હિંદુસ્તાન કેહવત.)

પેટમા તે પેટીમા, ને હોઠ બહાર તે ઝાટ બહાર

૧ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles, p 61

૨ Scarborough's Chinese Proverbs, p 364

૩ એને મલતી જુદી જુદી ભાષાઓની કેહવતો માટે જુઓ કેહવત નાં ૩૨૬૬, સરે ૩૧૩-૧૪

૪ એને મલતી જુદી જુદી ભાષાઓની કેહવતો માટે જુઓ કેહવત નાં ૨૧૯૦, સરે ૨૦૬-૭

પેટમાં દરદ ને જખાલીને ઝમ.

પેટમાં દરદ હોય તે ઢાંકીને દરાય પણ માથે કરજ હોય તે નહિ
દસય

પેટમાં દાંત હોવા

૬૨૧૫

વોડાંત રાંત (મરાઠી કેહવત)

પેટમાં પડી ખીચડી ને બવનાં ફુખ વિસરી.

પેટમે પરા ચારા, તો કુદને લગા બિચારા. (હિ દુસ્થાની કેહવત.)

પેટમાં પડે ખુદ નામ રખા મદમુદ.

પેટમાં પડે શેટિયાં તો સુદને કસાય મોતિયા (અથવા) પેટમાં
નહિ મસે શેટિયાં તો સખ વાત મોતિયાં પેટમાં પડે શેટિયાં
તો સખ વાત મોતિયા.

It is easy preaching to the fasting with a full belly

(અ મેલ કેહવત.)

Ventre plein conseille bien.^૧ (ફ્રેંચ કેહવત.)

Bem canta Martha, depois de farta.^૨ (પોર્ટુગીઝ કેહવત.)

Meat Make rober Fasten.^૩ (રુનીસ કેહવત.)

વન વાળ, તો કસ દર રાળ. (હિ દુસ્થાની કેહવત.)

પેટમાં પાણીની હીલણ નહિ.

થડા રવલાવનાં અને ધીમા ખવાસના અથવા તો મીઠા માણસના
સબંધમાં વપરાયછે

As demure as if butter would not melt in his mouth.

(અ મેલ કેહવત.)

પેટમે પાણેર પાણી પણ ન રમે (કચ્છી કેહવત.)

પેટમાં પાણેર પાણી નહિ, ને નામ તો વેહવારીયા લખાય ૬૨૨૦

૧ A full belly counsels well.

૨ Martha sings well when she has had her fill.

૩ A full stomach praises Lent.

પેટમા પુમડુ (અથવા, પાગેર) પાણી નદિ, ને માદર નામ દરિયાખા

No shoes for her feet, and yet her name is Panch (કાકે ૧)

પેટમા પેસી નિકલવું

યાને, કોઈના અત કણની યાત જાણી

પેટમા ભરાવું

યાને, કોઈના મનનો ગણ લેવો

પેટમા સમાયુ તો હાલ્લીમા પણ સમાવે

પેટમા સાર નહિ, ને દીલ પર માસ નહિ, (ઝોનું ગરીબ અવસ્થાનું.) ૬૨૨૫

પેટમાથી કાઢવું, કંઈ હાલ્લીમાથી કાઢાય ?

યાને, મા બચ્ચાને પેટમાથી બાહર કાઢે, (યાને, જનમ આપે,)

પણ ગમે એટલી તેની આગ્રી આવ હતા તે તેને “હાલ્લીમાથી

બહાર કાઢતી નથી,” યાને, તેનું પેટ ભરાવું ના પાડતી નથી

પેટમાના કોયલા કાઢવા

યાને, કોઈની ઉપર બલતરા કાઢવા

પેટમાને ભરોસે કેડમાનું જોયું

પેટમાનાને દોષથી કેડપરનાને માર્યું (અથવા) પેટમાનાને સાર

કેડપરનાને મારી નાખવું

પેટી વાલુ, તો પચાસ રૂપિયા પુલે કાઢું

૬૨૩૦

પેટે થવું, (અથવા, આવવું)

યાને, જનમવું

પેટે પાટા બાધીને પણ દેવું પુર કરવું પડે

પેટે પાટા બાધવો

યાને, ભુખ્યું રેહવું, કસર કરવી

પાટ બાધૂન ડપાસ માર કરવું (મરાઠી કેહવત)

ચેરે પાટો બાંધ્યે પણ કરજ નહિ કયે

Sleep without supping and wake without owing
Better go to bed supperless than ruse in debt. (અ કેહવતે.)

Est assez riche qui ne doit rien ^૧ (ફ્રેંચ કેહવત.)

Senza debiti senza pen ieri ^૨ (ઇટાલ્યન કેહવત.)

Besser ohne Abendessen zu Betto gehen als mit
Schulden. ^૩ (જર્મન કેહવત.)

One-fourth supply of *Kanj* for the stomach is better
than debt (તામીલ કેહવત. ^૪)

Rice water and salt without debt are good (તે. કે ^૫)

Rather hungry on going to bed than debts on rising
(તમીલ કેહવત. ^૬)

بتمای گوست مردن نه — که تقاضای زشت مضامان
(શિખ સામી)

ચેરે પોરો ને મોહડે તબોરો.

૬૨૩૫

ચેકુ ચેરે નિકચે.

ચેદાત્રી થયા, ને પીરમી થયા

ચેવેલુ પરાલુ ને પોરોલુ ડોર

ચેધો આવે પરાલો ને સખકે આવે ડોર.

ચેધો ખરમા પેસે ચોર.

૬૨૪૦

ચેધો પોરોલો ને ચેધુ ડોર.

ચેધો પરાલો, ને પરખો ચોર.

1. He is rich enough who owes nothing

2. Without debt, without care

3. Better to go to bed supperless than run in debt.

4. Percival's *Tamil Proverbs*, p. 188

5. Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p. 16

6. Long's *Eastern Proverbs and Emblems*, p. 27

પેમલી જણે, ને પેમલો સુવાવડ ખાય.

If the wife of a mountaineer is brought to bed, her husband takes the prescribed stimulant (તા કે ૧)

When Singi brought forth a child, Singadu ate of the medicine (તેલુગુ કેહવત ૨)

પેલે જનમ ખવાણુ હોય તો ખાય કેની?

પેલો રહો જલમા સોની

૬૨૪૫

પેસુ સમજુ

પેસેકી નીશા હોધ

પેહર્યે ગામને ગમતુ, ને ખાધએ મનને ગમતુ (અથવા) ખાધએ પીળ્યે જીવને ગમતુ, ને વેહવાર ચલાવ્યે ગામને ગમતો

પેહરવા પૃથ્વી, ને ઓઢવા આભ

પેહરવાનુ થોડુ, ને ચોરવાનુ ઘણુ

૬૨૫૦

પેહરવામા સઉ નાચુ છે

વલ્લાઆઢ જન નાગવે (મરાઠી કેહવત)

પેહરાવો, ઓઢાડો, ને નામ પાડો કુ મતાયાધ

પેહરો પીતાબર ઘોસા, કોટે નવસેરો હાર, હાવે બાબુબદ એખરો, હેડે રતન જડાવ.

પેહલા આવે સો ગાદી પાય, દુજી બને હે સેનાપતી, તીસરા આવે સો બેઠા ખાએ, ચોથા બને હે વેનાપતી.

Who comes first shall be prince, the next shall be minister (ચીનાઈ કેહવત ૩)

પેહલી ચુમીએ ગાલ કરડવો

૬૨૫૫

(ફારસી કેહવત) گره کشتن در اول

પેહલી ચુમી ગાલ કાટ (હિંદુસ્થાની કેહવત.)

૧ Percival's Tamil Proverbs, p 260

૨ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 355

૩ Scarborough's Chinese Proverbs, p 463

પેહલી પૂન દેવની કરવી.

પેહલી પૂન પેટની.

પેહલી મારે, તે કહી નહિ હારે.

પેહલી રાતના મરે તેને પાછલી રાત સુધી ઠેણુ રડે! (અથવા)

પેહલી રાતના મરે તેને ક્યાં સુધી રડે! (અથવા) બ્યાગલી રાતે

મરે તેને ક્યાં સુધી રડે! (અથવા) રોજ રોજ મરે તેને ક્યાં

સુધી રડે! (અથવા) સમીસાંજનું મરણું તેનું ક્યાં સુધી રહ્યું!

સામઠે મુશ્કેલી કળતલ રાખ્યો? (હિંદુસ્થાની કેકવત)

નિત્ય મરે ત્યાસ કોણ રહે? (મરાઠી કેકવત.)

પેહલી રાતે મરે તેની પોઠ મધરાતે મુકે, પાછલી રાતે મુકે, પછી

કાંઈ સુધી મુકે! ૬૨૬૦

પેહલી રાતે સઠ કોઈ જાગે બીજી રાતે જોગી ત્રીજી રાતે રોગી

જાગે ચોથી રાતે જોગી

પેહલુ બર ને પછી પર.

પેહલુ દુખ ને બારણે તાર, બીજી દુખ ને પડોસી ચાર, ત્રીજી દુખ

ને પૂઠે ચાડ, ચોથું દુખ ને બૈર માંડ

પેહલુ માહર, પછી તાહર

પેહલુ સુખ તે જાતે નર્મ, બીજી સુખ તે મરે દીકર ત્રીજી સુખ

ગુણવતી નાર ચોથું સુખ કોઠીએ જાર. ૬૨૬૫

પેહલુ સુખ ને જાતે નરો બીજી સુખ ને મરમાં વરો ત્રીજી સુખ

ને પડોસી ચાર, ચોથું સુખ ને સુદર નાર.

પેહલે મરમે પીછે મસજીદમે

પેહ મરમે ડિબો, પોએ મિસીખમે (હમ્પી કેકવત)

પેહલે દાહડે પરાણો બીજે દાહડે પાષ, ત્રિજે દાહડે રહે તેની

આકસ અમાષ (અથવા) પેહલે દાહડે પરાણો બીજે દાહડે બાષ

ત્રિજે દાહડે હાષ પકડીને કાહડો સાહી. (અથવા) પરાણા

પાછ, ત્રિજે દાહડે નહિ જાય તો ખાસડા ખાઈ (અથવા) પેર જે દાહડે
પરોણો, ખીજે દાહડે પાછ, ત્રિજે દાહડે ન ગયો તો કાદડા લાય સાદી

Fresh fish, and newcome guests smell by that they are
three days old

Fish and guests smell at three days old (ફીશ એન્ડ ગેસ્ટ્સ સ્મેલ ઓન થ્રી ડેઝ ઓલ્ડ)

L'hôte et le poisson en trois jours sont poison ૧ (ફીશ એન્ડ હોટે એન્ડ પોઈસન એન્ડ ત્રોઈસ જોર્સ સોન્ટ પોઈસન)

O hospede, e o peixe a os tres dias fide ૨ (ઓ હોસ્પેડે, એ ઓ પેઈસે એન્ડ ઓસ ત્રેસ દાયસ ફાઈડે)

L'ospite, ed il pesce dopo tre di muerisce ૩ (લ'ઓસ્પાઈટે, એડ ઇલ પેસે દોપો ત્રે દી મ્યુઈસ્કે)

El huesped y el pez á tres dias huele ૪ (ઇલ હ્યુઈસ્પેડ યે ઇલ પેઝ આ ત્રેસ દાયસ હ્યુઈલે)

Een gast, gelijk de visch, stinkt den derde dag ૫ (એન ગાસ્ટ, ગેલિક દે વીશ્ચ, સ્ટાન્ક્ટ દેન દેરડે દાયગ)

En Fisk og en Gæst lugter alde den tredje Dag ૬ (એન્ડ ફીશ્ક ઓગ એન ગેસ્ટ લુગ્ટર આલ્ડે દેન ત્રેડે દાયગ)

Hospitality and medicine must be continued to three
days (તામીલ કેહવત ૫)

(ફારસી કેહવત) مهمان عریز است مگر تا سه روز

એક દિન મેહમાન, દો દિન મેહમાન ત્રીજો દિન બચાવે નહ

એક દિન મેહમાન, દો દિન મેહમાન, ત્રીજો દિન બેઠમાન (ફીશ એન્ડ હોટે એન્ડ પોઈસન)

પેલે હી મેમાણ, બે હી મઈ, ત્રે હી ગે તેવ અલ્લ વઈ (એન્ડ ગ્રીકે)

પેહલે દી, “આવોણ સાહેબ!” ખીજે દી, “કેમ છો ભાઈ!” ત્રીજે

દી, “કેમ કાઈ કામ?” ચોથે દી, જોય મુન્નઈ

પેહલે દીન વાલો તેમ વલે, નહિ વાલો તો આખર નડે ૬ ૬૨૭૦

પેહલો તે વેહલો

Quen primero viene, primero muele ૭ (ક્વેન પ્રાઈમરો વીને, પ્રાઈમરો મ્યુઈલે)

Den forste Fugl fangei det forste Korn ૮ (દેન ફોર્સ્ટે ફુગલ ફાન્ગેઈ દેટ ફોર્સ્ટે કોર્ન)

૧ A guest and a fish after three days are poison

૨ A guest and a fish stink in three days

૩ A guest, like a fish, stinks the third day

૪ Fish and guests smell at three days old

૫ Percival's Tamil Proverbs, p 537

૬ જુઓ કેહવત નાં ૧૪૧૫, તથા તેને મહત્તી કેહવતો, સર્કે ૧૨૫—૨૬

૭ He who comes first grinds first

૮ The first bird gets the first grain

પેહસો એ લાભનો.

પેહસો ધા રાણીનો

(ફારસી કેહવત) *محب خیرت اول است*

પેહસો મુરખ કેહ^૧ કુવો બીજો મુરખ રમે જુઓ ત્રીજો મુરખ
બેદન ઘેર બાધ ચોથો મુરખ ઘેર જમાઈ

પેહસાં કરે પાપ ને પછી માગે માફ

૬૨૭૫

પેહસાં ખેચ પછે દરવેશ

Charity begins at home.

Sweep before your own door (અ ચેઇ કેહવતો)

Charité bien ordonnée commence par soi même.^૨ (ફ કે)

La caridad bien ordenada comienza de si propia.^૩ (૨૫ કે)

*Veeg eerst voor uw eigene deur en dan voor die uwer
buurmans.*^૪ (૬૫ કેહવત)

અપનેસે બચે તો અઓરો કે (દિ દુસ્વાની કેહવત)

દિવા સ્વકી ઘરાંત મગ સ્વકી જ્વજાંત (મરાઠી કેહવત)

(ફારસી કેહવત) *اول خویش را بعد درویش را*

પેહસાં ખોરાકી, પછે પોસાકી

પેહસાં ઘેરનાં પછી બહારનાં

પેહસાં પગેમી ને વસતા સમા

પેહસાં પાપ પછી માપ^૫

૬૨૮૦

પેહસાં પાર પડો ને પછી બાહર પગે

પેહસાં પેટનું પછે શેટનું

First yourself, afterwards others (ચીનાઇ કેહવત.^૧)

૧ કુતી અથ. ૨ *Well regulated charity begins with one's self.*

૩ *Charity well regulated begins at home.*

૪ *Sweep before your own door before you look after your neighbour.*

૫ માફ. ૧. *Scarborough's Chinese Proverbs* p. 802.

ચાર ક્વર ભીતર, તખ દેવતા પીતર (ખિહાર કેહવત ૧)

આર્થી પોટોવા, મગ વિઠોવા (મરાઠી કેહવત)

પેહલા મુઝ્યા લાડવા, ને પછી મુઝી ધપ, ને હવે જમાઇડા બોલતો
ના, હવે ગેહજો ચપ

પેહલા મોજ કરે, ને પછે મોહત કરે

પેહલા લડાવ્યા લાડ, ને પછે ભાન્યા હાડ.

૬૨૮૫

પેહલા વહુ ખાતી નથી, પછી વહુ ધરાતી નથી.

પેહલાને પાણી, ને છેલ્લાને કાદવ

પૈ તાહરી અક્કલ ગધ

પૈ પૈ કરતા રૂપિયો થાય

Penny and penny laid up will be many.

A pin a day is a groat a year (અ ગ્રેજ કેહવતો)

પૈની આવક નહિ, ને ધડીની કુરસદ નહિ

૬૨૮૦

પૈની પેદાશ નહિ, ને ધડીની નવરાશ નહિ

પૈડા કાહડી નાખવા.

યાને, સરાગાટ કરવી

પૈડા કાહડી નાખીને ગાડી ચલાવવી

પૈમા આવે મો સખ અક્કલ લાવે, પૈસા જાવે સો સખ અક્કલ જાવે.

(અથવા) પૈસા જાવે સારે (અથવા, તેની) અક્કલ પણ જાવે

પૈમા કાઈ જાડ પર પાકતા નથી

૬૨૮૫

પૈસા કાઢ જાડે ઉતરે નહિ

પૈમા ખગચીને દુખ વેઠવું

ટેમુઆ ટેકે દુખ બેસાલી (ખિહાર કેહવત ૨)

પૈમા, તોફે' ભગ મિજલસમા હસ્યા, નહિ મલે પૈસા, તોફે' ભર
મિજલસચી ખમ્યા.

Geld beheert do wereld.^૧

Gel doet geweld.^૨ (૬૫ કેદવતે.)

A man is a dragon with money in store he is an insect
without it, and nothing more (મીનાઈ કેદવતે.૩)

هر که زر ندارد بر ندارد

(૬૫૬ કેદવતે.)

પૈસા પાણીમા નાખવા

After having a thing to throw it into the water (૬૬ કેદવતે.)

પૈસા બરી ખુશામત પૈસા બરી સુખામત પૈસા બરી દુઃખામત ૬૭૦

Groot goet groot zorg.^૪ (૬૫ કેદવતે.)

The poor have peace; the rich many troubles.

Great wealth troubles its owner too much soul breeds
discomfort (મીનાઈ કેદવતે.૫)

પૈસા મમે ત્યારે સુખામતી પબા મમે

પૈસા માદરા પગેશ્વર અસનરી માદરા ગુર માધુ સત તો ડેમા
છાકાં સેવા મની કૃષ્ણ

Die besten Freunde stehen im Beutel.^૬ (૬૭૦ કેદવતે.)

પૈસા સુકવાની જગા મમે પબુ વાન કરવાની જગા નહિ મમે.

પૈસા વગરનું કવતર અમુ, (અથવા બોકુ)

The impoverished have no friends even among their
own kindred. (તામીશ કેદવતે.૭)

૧ Money rules the world. ૨ Money is power

૩ Scarborough's Chinese Proverbs, p. 446.

૪ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles,
p. 146 ૫ Great wealth, great care

૬ Scarborough's Chinese Proverbs, p. 448. ૭ Ibid p. 452.

૮ The best friends are in one purse

૯ Percival's Tamul Proverbs, p. ૭૭8

Without oil a lamp can give no light , without money
a man can hardly exist (ચીનાઇ કેહવત ૧)

A man without money is vain (તેલુગુ કેહવત ૨)

(ફારસી કેહવત.) نهی دست رو سیاه

પૈસા વગરનો ઘેલો, ને સાથુ વગરનો મેલો ૬૩૦૫

A man without money is a bow without an arrow

He that wants money is accounted among those that
want wit. (અ ગ્રેજ કેહવતો)

Een man zonder geld is een schip zonder zeilen. ૩ (દ કે)

નિર્ધન પુરુષ પશુ ॥૪ (સંસ્કૃત કેહવત)

પૈસા વધે તેમ લોભ વધે

પૈસા વેર કરાવે.

પૈસા હાથમા, તો દોસ્ત સાથમાં

Every man will be thy friend,

Whilst thou hast wherewith to spend.

The purse-strings are the most common ties of friend-
ship

In time of prosperity, friends will be plenty , in time of
adversity, not one amongst twenty (અ ગ્રેજ કેહવતો)

Rich fowk have routh o' freends (સ્કોટીય કેહવત)

Viel Geld, viele Freunde. ૫ (જરમન કેહવત)

Quem tem bom ninho, tem bom amigo ૬ (પોર્ચુગીઝ કે)

૧ Scarborough's Chinese Proverbs, p 439

૨ Carr's Telugu Proverbs, Supplement, p 6

૩ A man without money is like a ship without sails

૪ A man without money is a beast Carr's Telugu and Sanskrit
Proverbs, p 427 ૫ Much money, many friends

૬ He who has a good nest, finds good friends

Having money and wine your friends will be many
but who will visit you when in distress ?

Having wine and good feeding you'll have plenty of
friends but in the day of adversity none.^૧

Friends while good dinners last husband and wife
while fuel and food remain. (ચીનાઈ કેહવતે.૨)

هر کجا حسنه بود شترين — مردم و سرع و مور گرد آيند
(ફારસી કેહવત)

જળ સત્ર પૈસા ગાઠમે તળ સત્ર ઢસકે વાર સાઈ ધસ સનસારમે
મુખારથકા બેઝાદાર. (દિ દુસ્થાની કેહવત)

भसता पैसाची पूजता नाही मित्राची न्यूनता (મરાઠી કેહવત)

अर ना अर भेषा, सजते जरा इषेय. (બિહાર કેહવત.૪)

પૈસા દોષ તો ચળની બેઢન સાથે પરજે

Money makes marriage. (અંગ્રેજી કેહવત)

પૈસાદારના સૌ સાચા થાય પણ મરીબના કોઈ બનેવીબી નહિ થાય. ૬૩૧૦

પૈસાદારને સરખ નહિ ને મરીબને અક્રમ નહિ

પૈસાના કાંઈ વેશ આવતા નથી

પૈસાના ગોશ્વામ સૌ

अपत्य पुरण दास ॥^૧

अयेन सर्वे बन्ध ॥^૨ (સંસ્કૃત કેહવતે.૩)

પૈસાના ચાસા.

असतित्त चळे सर मुषतिल चाळे (મરાઠી કેહવત.)

પૈસાના સૌ સાથી છે

૬૩૧૫

1 Scarborough's Chinese Proverbs p 381.

૨ Ibid, p. 386 ૩. Ibid p. 387

૪ Christian's Behar Proverbs, p. 6

૫. Man is the slave of money Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 577 ૧ All are made subject by money Ibid, p. 578.

પૈસાની ધુલ કરવી

યાને, પૈસાને હડાવી દેવો, ગરબાદ કરવો

પૈસાની વેહલ, ને હલાલી મેલ

પૈસાની સોલવાલી^૧ તે ભભરાઈ જાય, ને ચારવાલી^૨ હોય તો સમાસ થાય.

એક છુપી વાતને છાની નહિ રાખતા તેને બહાર કઠી દેનારના

સ બધમા વપરાયછે

પૈસાનું તુપ, ને તુપનો પૈસો

પૈસાનું પાચશેર કોહળુ, ને નાહલા મોહટાનું ટોલું ૬૩૨૦

પૈસાને માન છે

Men honour those of wealth possessed, dogs worry
those who are ill-dressed (ચીનાઈ કેહવત ૩)

પૈસાને શુ મધ મેલીને ચાટે?

પૈસાનો કોઈ પુરો નહિ, ને અક્કલનો અધુરો નહિ (અથવા) પૈસાથી
કોઈ પુર નહિ, ને અક્કલથી કોઈ અધુર નહિ

Men never think their fortune too great, nor their wit
too little.

The less wit a man has, the less he knows that he
wants it (અ ગ્રેજ કેહવતો)

Ognun crede di aver più cervello che non ha, e meno
quattrini. (ઇતાલિયન કેહવત)

પૈસાનો ખેલ

Money is the god of the world.

Money makes the man.

Riches rule the roast

Money makes the mare to go (અ ગ્રેજ કેહવતો)

૧ પછસાની સોલ મલે ઝવો કુલ્લી ૨ પછસાની ચાર મલે ઝવો કુલ્લી.

૩ Scarborough's Chinese Proverbs, p 445

૪ Every one gives himself credit for more brains than he has, and
less money

Deniers avancent les bediers.^૧ (ફિચ કેહવત)

Pecunie obediunt omnia.^૨ (સંતીન કેહવત)

Dmheiro he a medida de todas as cousas.^૩ (પિરમુખીક કે)

यस्यास्ति धितै स गरः कुलिनस्स पंडितस्स गृहवान् विधिगः ।

સ એ વક્ષા સ વ વર્ણનીય સર્વે ગુણા કાંચનમાભવંતિ ॥^૪ (સ કે.)

નેકર ચૂન તેકર પૂન. (બિહાર કેહવત.^૫)

દોલતકા ખેલ હબ્બે. (હિંદુસ્થાની કેહવત)

પેસેનો ખેલ (હમ્મી કેહવત.)

પૈસાચા સોલ (મરાઠી કેહવત)

પૈસાનો વેશ છે

૬૩૨૫

સર્વે સોંગાત પૈસાચે સોંગ કઝીળ (મરાઠી કેહવત.)

પૈસાના કંઈ ઝાડ નથી હમતાં.

પૈસાચે કાય છાદ નાહીં લગત (મરાઠી કેહવત)

પૈસામા ખાલુ, અને મોહની વાત

પૈસાવાલાની બઠરી મરી તે બધાં ગામે નાણી ગરીબની છોકરી મરી
તે કોઈએ નહિ નાણી

પૈસાવાલાને હાથ પીતલનું કડું સુનાનું સેખાવ ને મરીબને હાથ
સુનાનું કડું પીતલનું સેખાવ.

All things that great men do are well dona.

Rich men's spots are covered with money (અ કેહવતે.)

Money hides many offences. (ચીનાઈ કેહવત.^૬)

૧ Money advances meecooks.

૨ All things are obedient to money

૩ Money is the measure of all things.

૪ Who has wealth, that man is of high birth, he is learned, he is a bearer (of the Vedas) he has a knowledge of the precepts, he is eloquent, he is handsome—all qualities follow gold. Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p. 452. ૫. Christian's *Behar Proverbs*, p. 90

૬. Scarborough's *Chinese Proverbs*, p. 456

પૈસાવાલાના (અથવા, પૈસાદારના) છોકરા ધુધરે રમે ૬૩૩૦
 પૈસાવાલાના સહિ સગા થવા જાય (અથવા) પૈસાવાલાના સહિ દોસ્ત
 થાય

An empty purse frights away friends
 Every one is kin to the rich man
 All strive to give to the rich man
 He that is poor all his kindred scorn him, he that is
 rich all are kin to him. (અ ગ્રેજ કેહવતો)
 Le riche a plus de parents qu'il ne connaît ^૧
 On ne prête qu'aux riches ^૨ (ફ્રંચ કેહવતો)
 Ogni uno è parente del ricco. ^૩ (ઇટાલિયન કેહવત)
 Wem das Glückz wohl will, dem will niemand übel. ^૪
 (જર્મન કેહવત)

Wealth is the paramour of all castes (તેલુગુ કેહવત ^૫)
 The rich man is every one's friend, but the poor man
 has no companions ^૬
 Every one claims relationship with the rich, the power-
 ful have many on their side ^૭
 બનીકે સબ ચાર હોયે
 સગે સ પતકા સબ કોઈ સાથી (હિ હુસ્થાની કેહવતો)
 પૈસે વારેજ સો સગા (કચ્છી કેહવત)

૧ The rich man has more relations than he knows

૨ People lend only to the rich

૩ Every one is kin to the rich

૪ Whom fortune favours, the world favours

૫ Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 102

૬ *Hill Proverbs of the Inhabitants of the Chittagong Hill Tracts*,

by Capt Thomas Herbert Lewin, p 12 ૭ *Ibid*, p 26

પૈસે આઈ પૈસે બાઈ ને પૈસા વગરની નહિ સગાઈ ૧

No penny no paternoster (અમેઈ કેહવત)

Nimmer Geld nimmer Gosell ૨ (જરમન કેહવત)

Abbiamo par fiorini che troveremo cugini ૩ (ઈટાલ્યન કે)

Guld Nüggle lukker alle Döro op uden Himlens ૪ (ડે કે)

Dinheiro faz batalha, o nao braço largo ૫ (પોર્ટુગીઝ કે)

Nobody calls on the poor man though he dwell in the market place but distant relations visit the rich man in his retired mountain home (ચીનાઈ કેહવત ૬)

પૈસે બોયો પાવશે ને પાવશે બોયા પાય પાયે બોયા પચાણુ
ઢાસી બેડી બેડી કાંત

પૈસે જીવાણુ હોત તો તાણેવત મરત નહિ, ને મરીબને આરિયો રેહત

પૈસે પીટની ને દોકડે ૬ બડી.

૬૩૩૫

પૈસે પૈમાદાર થવાય.

પૈસે પૈસે ઢાંચ વજાવે

બોડી સખાવત કરીને બોદરો પોપાઠ કરનાર અને પોતાની વારીફનાં
બાધા કુસાવનારના સ્થળ ધર્મા વપરાયછે

પૈસે હાલ ને પૈસે આય

પૈસે એકે બોડી છે

પૈસે કાઈના રહ્યો નથી

૬૩૪૦

Riches have wings and grandeur is a dream. (કાન્સિયર.)

૧ એચ કન્સિયરે એમ પ્રસીદ્ધ વાકીયા વિધેનું પદ.

૨ No penny no paternoster

૩ Let us have florins, and we shall find cousins.

૪ A golden key opens every door except that of heaven.

૫ Mooney wins the battle, not the long arm.

૬ Scarborough's Chinese Proverbs, p 447

Let not the poor man murmur, nor the rich man boast
in pride, for with whom are either wealth or want
certain to abide ? (ચીનાઈ કેહવત ૧)

Wealth is impermanent, live in subjection to a superior ૨

Wealth and poverty are not abiding (તામીલ કેહવતો ૩)

अनित्यानि शरीराणि विभवौनैव शाश्वत ।

नित्य सन्निहितो मृत्यु कर्तव्यो धर्म सग्रह ४

धनमूलमिदं जगत् ॥ ૫ (સસ્કૃત કેહવતો)

પૈસો ગયો પાછો આવે, નોક (અથવા, પત) ગઈ પાછી ન આવે

Ill wounds may be cured, but not ill names.

A wounded reputation is seldom cured (અ કેહવતો)

Quen la fama ha perdido, muerto anda en la vida ૬

(સ્પેનીશ કેહવત)

Verloren eer, keert nimmermeer ૭ (દંચ કેહવત)

Vicious conduct will cause a man's name to stink for
ten thousand years (ચીનાઈ કેહવત.૮)

પૈસો જાય તેનો પ્રાણ જાય

Wrinkled purses make wrinkled faces (અ એજ કેહવત)

Minha arca cerrada, minha alma sa ૯ (પોર્ચુગીઝ કેહવત)

પૈસા જાતો તેન્હા જીવ જાતો (મરાઠી કેહવત)

૧ Scarborough's *Chinese Proverbs*, p 445

૨ Percival's *Tamil Proverbs*, p 322 ૩ *Ibid*, p 118

૪ Bodies are transitory, riches are not lasting, death is always
at hand, (therefore) virtue should be practised Carr's *Telugu and
Sanskrit Proverbs*, p 374

૫ In this world, money is the means *Ibid*, p 418

૬ He who has lost his reputation is a dead man among the living

૭ Honour once lost never returns

૮ Scarborough's *Chinese Proverbs*, p 166

૯. My chest locked, my soul safe

પૈસો નરવવો કાંઈ સોખું કામ નથી.

It is no easy matter to live prosperously decently (અ કે)

પૈસો ટકા લેવો ને મદને શી પડતી કેલવો.

Do not digan, y' a ma pudan.^૧ (સ્પેનીશ કેલવત.)

પૈસો તો બર કચેરીમાં દગવો.

૧૩૪૫

Money in purse will be always in fashion. (અ થેલ કે)

પૈસો તો વાપને કુલે મધ.

પૈસો જેખી મુનીવર ચલે.

En arca abierta el justo peca.^૨ (સ્પેનીશ કેલવત)

Much money moves the soul (ચીનાઈ કેલવત.)^૩

પૈસો પૈસાને વધારે (અથવા) નાણું નાણાંને વધારે.

Money begets money (અ થેલ કેલવત)

Danari fanno danari.^૪ (ઇટાલિયન કેલવત)

Dinero llama dinero.^૫ (સ્પેનીશ કેલવત)

(ફારસી કેલવત.) در پی در پی

વેચને પૈસા વાતા (મગી કેલવત.)

પૈસો અચાન્યો તે પૈસો રસા બસાજરે છે

If thou wouldst keep money save money (અ થેલ કે)

Quien como y dexa dos veces pono la mano.^૬ (સ્પે કે)

Den Pengo man sparer er saa god som den man avler.^૭

(ડેનીશ કેલવત.)

Ersparer Pfennig ist so gut wie der erworben.^૮ (અ કે)

One cash saved is two cash got (વામીશ કેલવત.)^૯

૧ Let them talk of me and beg of me

૨ The righteous man sins before an open chest.

૩ Scarborough's *Chinese Proverbs*, p. 425.

૪ Money gets money ૫. A penny spared is a penny saved.

૬ Money saved is as good as money gained.

૭ A penny saved is a penny gained.

૮ Percival's *Tamil Proverbs* p 174

પૈસો માહરો પરમેશ્વર, ને બાયડી માહરી ગુર, હૈયા છોકરા શાલીગ્રામ,
તો કોની સેવા કર ? (અથવા) પૈસો માહરો પરમેશ્વર, સ્ત્રી
માહરો ગુર, સાધુસત તો હૈયા છોકરા, સેવા કોણની કર ? ૬૩૫૦

Money is the only monarch.

Money is the god of the world (અ ગ્રેહ કેહવતો)

પૈસો સઉને વાહલો છે.

The dead even opens his mouth to get the *parasās* (કા કે ૧)

Mention money and even the corpse will gape (કેને કે ૨)

सर्वे जना काचनमाश्रयति ॥^૩ (સ સ્કૃત કેહવત)

પૈસો હાલ, ને પૈસો ચાલ

Money is the ace of trumps. (અ ગ્રેહ કેહવત)

Argent comptant porte médecine * (ફ્રેંચ કેહવત)

પૈસો હોય તેનો છોકરો ધુધરે રમે.

પોક (અથવા, પોકલ) બતાસા, ને કડક લેવડી.

પોક નહિ તો પાપડીઓ

૬૩૫૫

પોચ્ચી મટોડી કોપર્યે ખણાય.

All lay load on the willing horse. (અ ગ્રેહ કેહવત)

استاد معلم چوسود کم آزار

خرسک یارید کودکان در بازار

چوب بر مرا کرم میخورد (ફારસી કેહવતો)

मऊ पाहिलें कीं कोपरानें खणलें

मऊ जागा असली ह्यणजे कोपरानीं खणतात

मऊ असले त्या ठिकाणीं खणतात (મરાઠી કેહવતો)

૧ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles,
p 145 ૨ Proverbs from East and West, p 20

૩ All people seek gold Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs,
p 480 ૪ Ready money works great cures.

પોએ તેને હાડે વીસમેછે, ને બ્યાં લાગે ત્યાથી તો ભાગેછે.

પોડીઆ મોર છાટ

પોતપોતાની જાત પર જવું

પોતપોતાને અમ્મુ તે સર્વ કરતાં રૂ

૧૩૬૦

પોતાના ઠાંઠિયા પોતાનાજ અર્થમાં આવવા (અથવા ઓમવાવા, ૫ વા.)

ज्याच्या तंगट्या त्याच्या गज्यांत आल्या (મરાઠી કેહવત)

હસકે હાંમે હસકે અલેમે (દિ દુસ્થાની કેહવત)

પોતાના પમનુ ખાસકુ પોતાનાજ માપામા મારે.

પોતાના પમમાં પોતેજ કાઢાડી મારે

To drop the bricks one is carrying on one's own foot.

(ચીનાઈ કેહવત^૧)

He has wounded his leg with his own axe (જ મારી કે ૨)

અપને પાએમિ આપડી કુલદારી મારતે હમે (દિ દુસ્થાની કેહવત)

آتش بدست خود بریش خود زد

نیش بر پای خود زد

(ફારસી કેહવત.) આશ્ બદસ્ત હોડ ડ

આપ્લે હાતાને આપ્લે વાયાવર દગદ વાહૂન ઘે (મરાઠી કેહવત.)

પોતાના શેઠલામાં મીઠું કોણ નાખે ?

થાને પોતાનાં બેઠે પોતાણુમા પોતેજ ખસલ કોણ કરે ?

પોતાના વાંક સાર પારકાને કોપ દેવો

૧૩૬૫

Don't blame others for your own fault. (ચીનાઈ કેહવત^૨)

પોતાના વાસાને વાંક કાઠે દેખે નહિ.

એમણી કુછી દેખતે દએ અપના રેહર નહિ દેખતે દએ. (દિ કે)

1 Scarborough's Chinese Proverbs, p. 150

2 Long's Eastern Proverbs and Emblems, p. 9

3 Scarborough's Chinese Proverbs p. 806

પોતાના હાથનુ બાલેલુ સારું, પણ પરાયા હાથનુ દારેલુ માહું
(અથવા) પોતાના હાથનુ બાલ્યુ સારું, પારકા હાથનુ દાર્યું માહું.

પી ઢને હથળે બરો પલુ સારો (કચ્છી કેહવત)

પોતાની ઉપર પોતેજ દુખ લાવે.

Le fou cherche son malheur ૧ (ફ્રેંચ કેહવત)

Cutting a tree and letting it fall on one's self (તે કે ૨)

પોતાની ઐય સહ કોઇ ઢાકે

અપની ઐય સખ લીપતે હએ (હિંદુસ્થાની કેહવત)

પોતાની ઘોર (અથવા, કબર) પોતેજ ખોદે (અથવા) પોતાને દાતે

પોતાની કબર ખોદે

૬૩૭૦

યાને, પોતાની ઉપર પોતેજ દુખ લાવે

આપહી અપની કબર ખોદતા હએ

અપને દાતો અપની કબર ખોદતા હએ (હિંદુસ્થાની કેહવતો)

આપલી ચિતા આપણ સળે (મરાઠી કેહવત)

પોતાની છુરી, ને પોતાનુજ ગલુ.

પોતાની જીદગી સૌને ખ્યારી છે.

પોતાની જગ ઉઘાડી ક્યેં તો નાગા દેખાઈએ

અપની રાન ખોલે ઐર આપહી લાને મરે (હિંદુસ્થાની કેહવત)

પોતાની ઝુપડી (અથવા, મઢીઝ) મા સૌ જોરાવર

પોતાની ઝુપડી સારી, પણ પારકી હવેલી માડી.

૬૩૭૫

Più vale il fumo di casa mia, che il fuoco dell' altrui ૪

(ઈટાલ્યન કેહવત)

Mas vale humo de mi casa que fuego de la agena. ૫

(સ્પેનીશ કેહવત)

૧ The fool hunts for misfortune

૨ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 162

૩ નાથલુ ઘર, ઝુપડું

૪ The smoke of my own house is better than another man's fire

૫ Better is the smoke of my own house than the fire of another's

પોતાની માને કોણ ઝાકણ કરે? (અથવા) પોતાની માને કોઈ ઝાકણ નહિ કરે.

No one cries stinking fish.

Every potter praises his own pot, and more if it be broken. (અ બેણ કેહવતે.)

Cada ollero su olla alaba, y mas si la trae quebrada.^૧

(રૂપનીશ કેહવત.)

Chaque potier vante son pot.^૨ (ફ્રેન્ચ કેહવત)

Jedem dünkzet sein Eut ein Falk.^૩ (જર્મન કેહવત)

Ad ogni uccello suo nido par bello.^૪

Ognuno loda il proprio santo.^૫ (ઈટાલિયન કેહવતે.)

Niemand's lief is lelijk.^૬

Elk waant dat zyn uil een valk is.^૭ (દચ કેહવતે.)

Cada bofarrinheiro louva seus alfinetea.^૮ (પોર્ટુગીઝ કે)

Even to the monkey its own young is precious. (હિન્દી કે)

The crow's chick is dear to the crow (તેલુગુ કેહવતે.)

The melon seller declares his melons sweet. (અંગ્રેજી કે)

Will the milkman say that his milk is sour? (અંગ્રેજી કે)

૧ Every potter praises his pot, especially if cracked.

૨ Every potter vaunts his own pot.

૩ Every one thinks his owl a falcon.

૪ Every bird thinks its own nest beautiful.

૫ Every one praises his own saint.

૬ Nobody's sweetheart is ugly.

૭ Every man thinks his own owl a falcon.

૮ Every pedlar praises his needles.

૯ Percival's *Tamil Proverbs*, p. 252.

૧ Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p. 104.

૧૧ Scarborough's *Chinese Proverbs*, p. 29.

૧૨ *Dictionary of Kashmiri Proverbs*, by Rev J Hinton Knowles,

No one says my milk is sour (કુદૈ કેહવત ૧)

No one calls his own butter milk sour (અ ગાલી કેહવત ૨)

પિ દહ માકે કોઈ ડાકણ ચએ ? (કચ્છી કેહવત)

ગુઆલન અપને દહીકો ખટ્ટા નહિ કહતી

અપની છાયકો કોઈ ખટ્ટા નહિ કહતા (હિ દુસ્થાની કેહવતો)

(ફારસી કેહવત) کسی نگوید که دوع من ترش است

પોતાની મીનમા કુતરો જોરાવર

Every dog is valiant at his own door

Every cock is proud on his own dunghill

Every dog is a lion at home (અ ગ્રેજ કેહવતો)

A cock is crouse on his ain midden (સ્કૉચ કેહવત)

Chien sur son fumier est hardi ૩ (ફ્રેચ કેહવત)

Auf seinem Miste ist der Hahn ein Herr ૪ (જર્મન કે)

Gallus in suo sterquilino plurimum potest ૫ (લેટીન કે)

E ardito il gallo sopra il suo letame ૬ (ઈટાલ્યન કેહવત)

Muito pôde o gallo no seu poleiro ૭ (પોર્ચુગીઝ કેહવત)

Cada gallo canta en su muladar ૮ (સ્પેનીશ કેહવત)

Een haan is stout op zijn eigen erf ૯ (દચ કેહવત)

Even a cur may bark at his own gate (જેપોનીસ કે ૧૦)

Even a dog is king in his own place (તામીલ કેહવત ૧૧)

૧ Long's *Eastern Proverbs and Emblems*, p 51

૨ *Ibid*, p 9 ૩ Every dog is valiant in his own kennel

૪ The cock is a lord on his own dunghill

૫ The cock is proudest on his own dunghill

૬ The cock is bold on his own dunghill

૭ Every cock is valiant on his own dunghill

૮ Every cock crows on his own dunghill

૯ A cock is valiant on his own dunghill

૧૦ "આરીઅન્ત," એ ૧૮૮૫ નો અક, સફે ૨૧૯

૧૧ Pervel's *Tamil Proverbs*, p 391

Sitting down in one's chair at home, and throwing out
a flame. (કાશ્મીરી કેહવત ૧)

The power of the place is greater than the power of the
man. (તેલુગુ કેહવત ૧)

In your own village crow and be a cock but when you
are in another you must be a hen *

स्थान स्थित कापुरोपि सिंह ॥* (સંસ્કૃત કેહવત)

هرگی بخانکه خود دلیر است

هرگی که عو عو کند در کوچه خود شیر عرآن است
(કાશ્મીરી કેહવતો)

હોવા હવે જાણીએ અપની કુતાલી રોર

અપને ઘરમે બિઠોલા બાપ (હિંદુસ્થાની કેહવતો)

અપના કુઆરી કુરો બસ્વાર. (બિહાર કેહવત. ૧)

પિંછ પોરીમે સોડો મુનજ. (કચ્છી કેહવત)

પેતાની રાખ* (અથવા પેજ) સારી, પણ પારખી ખીચડી માળી.

Bedre en salt Bild over sit eget Bord, and en fersk

Giedde over et fremmed.* (દેનીશ કેહવત)

પેતાની રોટલી હેઠલ સૌ ઈગાર તાણે.

Every miller draws the water to his own mill.

The laundress washeth her own smock first

All men row galley way (i. e. every one draweth to-
wards himself). (અંગ્રેજી કેહવતો)

1 Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles, p. 81. 2 Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 179

3. Hill Proverbs of the Inhabitants of the Chittagong Hill Tracts by Capt. Thomas Herbert Lewin p 4.

4. In a strong position, even a coward is a lion. Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs p 488. 5. Christ and Behar Proverbs, p 59

1 રાખ. * Better a salt herring on your own table, than a fresh pike on another man's.

Chacun prêche pour son saint ૧

Chacun tire l'eau à son moulin ૨ (ફ્રંચ કેહવતો)

Ognun tira l'acqua al suo molino ૨ (ઈતાલિયન કેહવત)

Cada uno quiere llevar el agua á su molino, y dejar en seco el del vecino ૩ (સ્પેનીશ કેહવત)

Enhver vil rage ild ad sin Gylde ૪ (દેનીશ કેહવત)

પોતાની વહુને કાણી કોણુ કહે?

૬૩૮૦

The owl thinks all her young ones beauties. (અંગ્રેજ કે)

All' orso paiono belli i suoi orsatti ૫ (ઈતાલિયન કેહવત)

Jeder Mutter Kind ist schon ૬ (જર્મન કેહવત)

The porcupine says, O my soft little son, softer than butter, the crow says, O my son, whiter than mushin (અફઘાન કેહવત ૭)

પોતાની સીમમા કોહલો વાધ.

પોતાનું અપલક્ષણુ, ને પારકો જગ, સર્વે ઢાકે.

(ફારસી કેહવત) عیب خود را کسی نمی بیند

પોતાનું ધડુ લુજવા સાફ પરાયાનું ઘેર સલગાવે (અથવા) પોતાનું ધડુ લુજવા ન્પરાયુ ઘેર બાલે

આ કેહવત અંગ્રેજ કેહવત He set my house on fire only to roast his eggs બપરથી આવેલી છે

અપની ચીલમ ભરનેકો મેરા બોપરા જલાતે હો (હિંદી કેહવત)

૧ Every one preaches for his own saint

૨ Every one draws the water to his own mill

૩ Every one wishes to bring water to his own mill, and leave his neighbour's dry ૪ Every one rakes the fire under his own pot.

૫ The she-bear thinks her cubs pretty

૬ Every mother's child is handsome

૭ Long's *Eastern Proverbs and Emblems*, p 62

ખાઈને પરાઈ (અથવા, પારકી) નિંદા કરવી

Eating a good dinner in his own house yet interfering
in the matters of other people (કાશ્મીરી કેહવત. ૧)

આપ્ને સારે વાલ માણિ દુમન્યામ દૂન તાદૂન છાવે ગાલ (મ દે)

પોતાનું ધર ને અ- ૫૩

૧૩૮૫

પોતાનું ધર સુખાળવું

Only govern your own door and don't talk about other
men's daughters and wives (ચીનાઈ કેહવત. ૨)

પોતાનું તાદુ કરવું (અથવા) પેટનું તાદુ કરવું

To feather one's nest well (અંગ્રેજી કેહવત)

પોતાનું નાક કાપી સામાને અપમુક્ત કરવા

He cut off his nose to spite his face (અંગ્રેજી કેહવત.)

Giving her child her mother in-law's name she throw it
into the fire. (તેલુગુ કેહવત. ૩)

Cutting off his own nose to hinder another's journey

(બંગાળી કેહવત. ૪)

આપ્ને નાક કાપું દુમન્યાસ અવસમૂત્ત કરવું (મરાઠી કેહવત)

પોતાનું જ આસકુ ને પોતાનું જ માયું

છસથી જુતી ઠસીઠા સિદ્ધ (દિ હુસ્થાની કેહવત)

પોતાને ઘેર બાધા મગલ ને પારકાને ઘેર બાધક મગલ. ૧૩૮૦

પોતાને દાંતે પોતાની કબર ખોડે

(ફારસી કેહવત) بای حریش بگور رفتی

આપણી અપની કબર ખોડવા હજે. (દિ હુસ્થાની કેહવત.)

૧ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles,
p. 165. ૨ Scarborough's Chinese Proverbs, p. 335

૩ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 10.

૪ Long's Eastern Proverbs and Emblems, p. 9

પોતાનો કુહાડો પોતાનાજ પગ પર

He dug and threw (the earth) on his own head (તે કે ૧)

પોતાનો જીવ સજીને ખ્યારો છે (અથવા) પોતાની જ દગી સજીને
ખ્યારી છે. ૨

Life is sweet (અ શ્રેષ્ઠ કેહવત)

Every man's life is sweet to himself (તેલુગુ કેહવત ૩)

અપની જીવ સખડો પિયારી હોએ (હિ દુસ્થાની કેહવત)

ज्याचा त्याला जीव प्यारा (મરાઠી કેહવત)

પોતાનો વાક, ને પારકુ દુખ, કોઈ જાણે નહિ

Nobody is willing to acknowledge he is in fault

None knows the weight of another's burthen (અ કેહવતો)

Niemand sieht seine eigene Fehler ૪ (જરમન કેહવત)

No one sees his own faults (બ ગાદી કેહવત ૫)

Men know not then own faults, as oven know not the
greatness of their strength (ચીનાઈ કેહવત ૬)

(ફારસી કેહવત) تدبیرستان را بسازد درد ریش

પોતાનો વાસો ને વાક કોઈ દેખે નહિ

૬૩૯૫

પોતાના અપલક્ષણ, ને પારકી અછતની ખખર પડે નહિ

આપન હારફ મેહરી કે મારફ કેહ કહલા (બિહાર કેહવત ૭)

પ હજી સુલ ને પારકી અછત, કોઈ ન જાણે (અઝી કેહવત)

પોતાના ધરને કોઈ આગ નહિ લગાડે

૧ Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 185

૨ જુઆ કેહવત નાં ૩૦૬૭, સર્કે ૨૮૬

૩ Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 75

૪ No one sees his own faults

૫ Long's *Eastern Proverbs and Emblems*, p 9.

૬ Scarborough's *Chinese Proverbs*, p 255

૭ Christian's *Behar Proverbs*, p 86

પોતાનાં ઘરમાં આવતું કાણુને નહિ ઝમે ?

અપને ઘરમે આતા કિસકો મુશ લગતા દમી ? (દિલ્લિયાની કે)

પોદો ઝરમે અમે સ કેકે ન અપે (કચ્છી કેદવત)

પોતાનાં ઘરમાં (અથવા મનમાં) મોતીના ચોક સહ કાઈ પુરે

પોતાનાં રોલ પોતેજ વળડે

૬૪૦૦

અપને મુદ મિયાં મિફ (બિહાર કેદવત^૧)

પોતાનાં પેટની આમ પોતેજ જાણે^૨

પોતાનાં પેટમાં પોતેજ પાણી મારવી

આપ્ન્યા અમાંત મારી પાન્ન પેતલી (મરાઠી કેદવત)

પોતાનાજ સટિયા, ને પોતાનોજ બરડો.

પોતાવટમાં કામ નહિ પામે

આપ્નાંત મ્યદ્દાર કર મયે (મરાઠી કેદવત)

પોતિયા સેવાવાં

૬૪૦૫

વાને, દોસ હી જોવા; દિઅત જાણી.

પોતીકુ ખેતર પાત જાય, ને પશ્યાં ખેતર પર મન પાય.

પોતીકાં હોય તે ક્ષુ પાય ને ભોક હોય તે મિફ પાય.

If my own smite me yet in some place he will help me. (કાશ્મીરી કેદવત^૩)

Home counsel is bitter you will get honey enough outside *

પોદુ ફેરવવુ

વાને બૂસી નાખવુ, ૧૬ ૬૨૭

૧ Christian's Beker Proverbs, p 46

૨ બુધ્ધી કેદવત નાં ૧૨૦૦ સર્ ૫૧૨

૩ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles, p 165 * Hill Proverbs of the Inhabitants of the Chittagong Hill Tracts by Capt. Thomas Herbert Lowin p 20

પોતે હોય તેવો ખીજને લેજે, (અથવા, દેખે ^૧)

O ladiao cuida que todos taes sao ^૨ (પોરચુગીઝ કેહવત)

૬૪૧૦

પોથીમાના રી ગણા

પુરાણાની વાચી પુરાણાત (મરાઠી કેહવત)

પોથા તે થોથા, ને ડાયા તે સાયા

પોથા તે થોથા, ને પાઠે તે સાથે.

પરાધીન જિણે આણિ પુસ્તકી વિદ્યા (મરાઠી કેહવત)

પો— પડ્યો તે ધુલ લઈને ઉઠે.

પોપટ બોલવા શિખીને બદીખાને પડે.

પોપટજી બનવું, (અથવા, થવું.)

૬૪૧૫

પોપટની માફક ભરડી જવું

To prate like a parrot (અ ગ્રેજ કેહવત)

The parrot will utter what it is taught (તામીલ કેહવત ૩)

પોપાબાઈનું રાજ, ને ખરે ખપોરે બણુગુ

પોચા, નબલા હાકમ વિષે બોલતા વપરાયછે

પોપાબાઈને રાજ (કચ્છી કેહવત)

પોખારા માપવા, (અથવા, ગણવા)

પોમલી જણે, ને પોમલો સુવાવડ ખાય

કાઈ “પોમલી” અને “પોમલો” એને બદલે “પેમલી” અને

“પેમલો” પણ કહેછે

પોયુ તેટલું મોતી

૬૪૨૦

પોર મુઠ સાસુ, ને હોણુ આવ્યા આસુ

A daughter-in-law's mourning for her mother-in-law is purely hypocritical. (ચીનાઈ કેહવત ૪)

૧ એને મલતી જુદી જુદી ભાષાઓની કેહવતા માટે જુઓ કેહવત નાં ૩૩૨૨, સર્કે ૩૧૯ ૨ The thief thinks that all are like himself

૩ Percival's Tamil Proverbs, p 326

૪ Scarborough's Chinese Proverbs, p 160

It is said that six months after the death of the mother-in-law a tear came into the eye of the daughter-in law (વામીસ કેહવત ૧)

Six months after the death of the mother-in law tears came into the eyes of the daughter-in-law (તે. ૩૨)

પર મુઠ સામુ અયમુન આયે આમુ (હિ. રૂસ્વાની કેહવત.)

પોસા ફખકે પેઠ ન.

પોલી કુટી, ને પુરણ નિકમુ

પોમુ તે વાજે

પોસે પાને ભગવાનદાસ, ને જુગા પેઠ્યાં સો પચાસ. ૬૪૨૫

પોષ ને પેટમાં મઆં ખોસ (અથવા) પોષ ને ધરમા મુડી ખોસ.

પોષ, હાડી સોસ સામુની રીસ ને વડુનો સતોષ.

પોંઘવેસ ખુટી.

પોઠર દાઢોડા ચઢ્યો, ને પેટમાં ખાડો પખો

પખીનો મેસે.

૬૪૩૦

પાંચ હઠે તે પરમેશ્વર. (અથવા) પાંચ ત્યાં પરમેશ્વર. (અથવા) પાંચ

હઠે તે પરમેશ્વર (અથવા) પાંચે હથુ તે પરમેશ્વરે હથુ (અથવા)

પાંચ ત્યાં પરમેશ્વર. (અથવા) પાંચે કીધું તે ખોદાએ કીધું.

That is true which all men say (અમેલ કેહવત.)

Voix du peuple, voix de Dieu.* (ફ્રેચ કેહવત.)

Volk'es Stimme, Gottes Stimme.* (જરમન કેહવત.)

Vox populi, vox Dei.* (હિલીન કેહવત.)

Voce di popolo voce di Dio.* (ઈટાલ્યન કેહવત.)

Voz del pueblo es voz de Dios.* (સ્પેનીશ કેહવત.)

૧ Percival's Tamil Proverbs, p. 489

૨ Carr's Tel gu Proverbs, Supplement, p. 3.

૩ The people's voice, God's voice.

૪ The voice of the people is the voice of God.

The heart of the people is the heart of Heaven. (ચી કૃ ૧)

حدا ما خلق ما حدا

(ફારસી કેહવતો) رما خلق بقار حدا

जनवाक्यतु कर्तव्य ॥^२ (સંસ્કૃત કેહવત)

પ ચ જહા પરમેશર.

પ ચ માને ખોદા, ખોદા માને પંચ

ખલકકી ઝખાન, ખુદાકા નકારા (હિંદુસ્થાની કેહવતો)

પ ચ તિડા પરમેસર (કન્ઝી કેહવત)

जगाची वाणी, ती ईश्वर ध्वनी

पाचा मुखी परमेश्वर (મરાઠી કેહવતો)

પ ચ કહે ખીલ્લી, તો ખીલ્લી સહી

If one, two, and three say you are an ass, put on the ears (અંગ્રેજી કેહવત)

પ ચ કહે સો કીજ્યે.

Do what is agreeable to the community (તામીલ કેહવત ૩)

પ ચ મિલ કર કીજ્યે કાજ, હારે જીતે આયે ન લાજ (હિંદી કે)

પ ચ ખોલ્યા ત્યા પરમેશ્વર ખોલ્યા

પચનો ચર ધસાર્થ ગયો.

૬૪૩૫

પચાતની વાડીમા જમવાનુ થાય, ત્યા માકી ગધેડો મારવા જાય,^૪

ખાપલા મુઆ તાહર શુ થાય ?

પચાતનો શાપુરદાર.

કાઈ પણ વાત છુપી નહિ રાખતા તેને જાહેર કરી દેનારના સખ ધમા વપરાયછે

પચાતીઆ (અથવા, પચાતીઆના) છોકરા ભુખે મરે.

૧ Scarborough's Chinese Proverbs, p 395

૨ One should act according to the people's voice Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 406

૩ Percival's Tamil Proverbs, p 390

૪ વગર નોતરે ખાવા જાય

પડ રહે તો પેઠ બરે ધને રહે તો દગલો થાય. (અથવા) પડ રહે
તો પેઠ બરે ને ધને દગલો થાય.

પડ સલામત તો પાપડિયાં બોલ. ૬૪૪૦

પગાજી પગે લાગુ તોડે કપાસિયા

પડિત બધે મચાલચી ઝોર બેઠે બાલ બનામ, આપ ચહે અધેરે
ઝોર લોક દગલે જાય.

પડિત સાથે જોડી, મુજ મન ખરી સોદાય સેદનેસુ બોલાવતાં,
માણુક આપી જાય.

પડો પાડો કુવરો તણે જાત કળત, નામર કામ, ને કુકડો તણે
જાત સળત.

પત્તાલી ખીચડી પેટ કુટલી ખવાય. ૬૪૪૫

પથ પાયે ને વેરી ધાએ.

પદર ભાષ પખવાડીએ ખાષ ખીર ઝોર ખાડ તું જાતલી કનચણી
તો મે જાતલો ખાડ.

પાખ પાંચાદની કપાષ પજી નેવ રાડીરાંડના ન કરાય.

પામલી ઝકજી વદાલાં ખાય.

પાંગલો પાણી સીપવા નિકસ્યો ને પદર જણાં પગ ઝાલે. (અથવા)

પાંગલો વાડ કરે ને પદર જણાં પગ ધરે (અથવા) તણુ જણાં
ટામા ઝાલે તારે લુલો વાજ કરે. ૬૪૫૦

પાંચાડીએ બીરાસ.

પાંચ આમલે પોંદ્યો સળધા (અથવા) શોભે.)

પાય (અથવા, પાયો) આગલાં કાંઈ સરખા છે? (અથવા) પાયે
આંગલી સરખી નહિ હોય.

All tongues are not made of the same flesh. (અ ૭)

Tutti le dita non son pari.^૧ (ઈતાલિયન કેદવત.)

૧ All the fingers are not alike.

Os dedos da mao nao sao iguaes.^૧ (પોરચુગીઝ કેહવત)

Non omnes possumus esse Scipiones.^૨ (લેતીન કેહવત)

The lotus flowers of a tank are not all of the same species, so the children of the same mother are not all alike (તામીલ કેહવત^૩)

The fruit of one tree may be sour and sweet, the sons of one mother dull and discreet (ચીનાઈ કેહવત^૪)

All the fingers are not equal (હીબ્રુ કેહવત^૫)

Are the five fingers equal in length? (બ ગાલ કેહવત^૬)

Are the five fingers of the hand equal? (અફગાન કેહવત)

پنج انگست برابر نیست

نه هر زن زن است و نه هر مرد مرد — حد!

پنج انگست یکساں نکرد (ફારસી કેહવત)

પાચુ હાથિયા બરાબર નહિ (હિંદુસ્થાની કેહવત)

पाच बोटे कोठे सारखी असतात काय? (મરાઠી કેહવત)

પાંચ આંગ્રીયુ સરખુ નહીં (કચ્છી કેહવત)

पांच कोशे पायो वशे, दस कोश असवार, डातो नारी दुभारन,
डातो कथ गभार

પાચ દાહડાની પાદશાહી, (અથવા, સાહેબી)

૬૪૫૫

(ફારસી કેહવત) هر که را پنج دور بوت اوست

પાચ પૈસા પુછવા

૧ The fingers of the same hand are not alike

૨ All cannot be like Scipio

૩ Percival's *Tamil Proverbs*, p 175

૪ Scarborough's *Chinese Proverbs*, p 358

૫ Long's *Eastern Proverbs and Emblems*, p 236

૬ *Ibid*, p 235

પાંચ પૈસે સુખી.

પાંચ પાંડવ, ને છઠી દ્રૌપદી.

પાંચ માશ પચાસ માશ પશુ એક સુઠીને ન આર

પાંચ રૂપિયા છે, પશુ પચાત ના કર.

૬૪૬૦

પાંચ વરસનો ધરધણી, ને સો વરસનો સુધાર

પાંચ વસાનું આઠમી ને વીસ વસાનું લુગડું

પાંચ સાતકી (અમવા, સાત પાંચકી) લકડી, જોર એકકા બોળ

Viele können Eanem helfen.^૧ (નરમન કેહવત.)

સાત પાંચકી લાઠી એક જનેકા બોળ. (હિ દુસ્થાની કેહવત.)

દસકા લાઠી એકકા બોળ (બિહાર કેહવત.)

છએ જમુ લકજી ને હીકરેએ બોળ (કચ્છી કેહવત.)

પાંચને બરખત, ને હજારને હરખત.

પાંચનો ગેવાલ ત્યારે પચીસનોએ ગેવાલ.

૬૪૬૫

પાંચસે મસ્થ પીળરા, ને છસે મસ્થ વાઇ અપે જહને ઘેરા માસો

તો મુઠ માખ સાહી.

પાંચે કશુ તે પરમેશ્વરે કશુ

પાંચે કાષુ તે બોદાએ કાષુ

પાંચે બોવા પચાણું ને પાંચે બોવા પાંચ, પૈસે બોવા પાવલુ ઘેસી

બેકી બેકી કાત

પાંચે^૨ દોસ્ત પચીસે મોકાર, અને સોએ સમાસે જમાન કરવે. ૬૪૭૦

પાંચે નામુ જોરાવર.

પાંચે પર, પચાસે મિત્ર ને સોએ સજો.

૧ Many can help one.

૨ Christian & Behar Proverbs, p. 99

૩. પાંચ રૂપિય.

પાંચે મિત્ર, પચાસે ઠાકોર, સોએ સગો, ને રૂપિયે ચાકર. (અથવા)
પાચે મિત્ર, પચીસે ઠાકોર, ને સોએ સગો.

ચાને, પાચ પૈસે મિત્ર, પચાસે ઠાકોર, સોએ સગો, અને એક રૂપિયે
ચાકર રાજ થઈ શકેછે.

પાતીએ વહુની, ગોલામગીરી સહની.

પાતીનો ભાગ પેટમા દુખતાં આવો પડે (અથવા) પાતીનો પોંક
પેટમા દુખે તોપણ આવો પડે.

૬૪૭૫

પાદડા દેખીને પનોછ પાચ વાર પરણ્યો.

પાપણે પણીયારા.

ફક્ત નામ પછડી રહેછ

ફક્ત લીમકી ^૧ ને દાસમા ધી.

ફકીર દાસમે મસ્ત, અરધર માસમે મસ્ત બુધબુદ

બાગમે મસ્ત આશોક દીદારમે મસ્ત. ૧૪૮૦

ફકીરડીનુ ખ્યાન મુયામાં.

ફકીરના શાહ.

Ayer vaquero hoy caballero.^૨ (૨૫ કે)

Die hoden was een ridder, word morgen wol een
bidder^૩ (૬૨ કેદવત.)

He makes the great mean and the mean, great. (તે કે ૪)

ફકીરની કોણીમાં દાસ નાખવો (એ સાદ નહિ.)

ફકીરનો (અથવા સાંઈનો) તકિયો, જોને અમે તે બેસે.

ફકીરમાં ફકીર બે, રવિ ને ચંદર. ૧૪૮૫

ફકીરા મસિદ ને જ્યાં પડ્યા ત્યાં નચિત (અથવા) ફકીરા નચિત
ને જ્યાં મુતા ત્યાં મસીદ.

૧ ખાદ મીતિ. ૨ Yesterday a cowherd, to-day a cavalier

૩ Who to-day was a haughty knight, is to-morrow a pennyless
wight. ૪ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 182.

ફકીરીયા દલગીરી દૂર રહેછે
 ફજેતીના પારાવાર (અથવા) ફજેતીના ફાલકા
 ફજેતીના પારાવાર, ને રસવાઇના રસ્તાખેજ
 ફટ કરીને કહે, તો ગામ બહાર જઈને રહે, નફટ કરીને કહે, તો
 ગામમા આવી રહે ૬૪૯૦

ફટકો મારવો
 ફટને ફટ હોય નહિ
 ફટેમે પાઉં, તુટેમે સિર, ઐર ખીચમે મેરા ચાનભાઇ !
 ફડશ મુકી આખાને ખાવા ન ધાવું.
 ફળુસે ફુલે ૬૪૯૫

ફતેહના ડકા
 ફરતા ફરતી છાયડી છે
 ફરતી છાઇ
 ફરતા કરતા તરતાં ધણાં
 ફરરર પુ, ને ઘેર જઈને ખાશે શુ ? ૬૫૦૦
 ફરી ફરીને આપતું ખારમુ ને ખાયડીની અધરણી આવતી નથી.
 ફરી ફાક, ને રાજના રોગ
 ફરે કપાલ, તો શુ કરે ભૂપાલ ?
 ફરે તે ચરે, ને બાધ્યો ભુખે મરે (અથવા) ફરે તે ચરે, ને બાધ્યો
 બલ ભુખે મરે

Qui partout va, partout prend. ૧ (ફ્રંચ કેહવત)

ફરે સે ચરે, ને બધો ભુખ મરે (કન્ઝી કેહવત)

ફરેખે ફરેસ્તા ફરે ૬૫૦૫

Wise men are caught in wiles (અ ગ્રેજ કેહવત)

ફલ હુક ને ખીજ મોહુક

કહનાં આડને સહ કોઇ પથ્થર મારે.

On ne jette des pierres qu'à l'arbre chargé de fruits.^૧ (૬૩)

I migliori alberi sono i più battuti.^૨ (ઈલાશ્યન કેહવત.)

Stones are thrown at a fruit-bearing tree are they
thrown at that which does not bear ? (વામીલ કેહવત.)^૩

Blows with stones to the bearing tree. (તેલુગુ કેહવત.)^૪

(૬૬ કેહવત) هك كس لزلد بر درخت بی بر سنگ

ફાળી જાણુ

વાને, છબી જણુ

ફાળી પડણુ, (અથવા, મરણુ)

જાતીની માઠી ખબર સાંભળવાથી થતુ મોહકુ દુખ જતાવવા
બોલાયછે

ફાટુ વરસારે (અથવા) ભાગુ ઠોલ.

૬૫૧૦

મોહકા ઉપર આવનાર અને પાછા માણસને વિષે બોલાયછે

ફાટે છુગડે ને ધરડાં માળાપે શુ લાજ છે ? (અથવા) ફાટે છુગડે
લગઈએ, પણ ધરડે માળાપે લગઈએ નહિ.

ફાટેલ છુગડાં ને ઝરીજ માળાપે લાજનું નહિ

ફાટેલાંમાં સહ પગ લાસે

ફાટાં કપડાંએ તો લાજે, ને ધરડાં માળાપે તો ગાજે

ફાટા છુગડાં ને ધરડા માળાપ કાઢકી નખાતા નથી

૬૫૧૫

ફાટામાં પગ લાસવો

વાને કોઇના કન્યામાં વચ્ચે પુરાણુ

ફાટકા રૂવે ક્યાંયનું ક્યાંય ને વાણિયો ઝાડે મહિનું મહિ.

૧ It is only at the tree laden with fruit that people throw stones.

૨ The best bearing trees are the most beaten.

૩ Percival's Tamil Proverbs, p. 231

૪ Carr's Telugu Proverbs, Supplement, p. 28.

કાલી કુલીને ગધેડા બનવું
કાલુ ને વલી વીંછીએ કરશે.
કાવ્યો ડાહ્યો

૬૫૨૦

He seemeth wise, with whom all things thrive
Success makes a fool seem wise (અ એજ કેહવતો)
Qui gagne, jone bien ^૧ (ક્રય કેહવત)
Wer gewinnt, spielt am besten ^૨ (જરમન કેહવત)
A chi la riesce bene, è tenuto per savio ^૩ (ઈતાલ્યન કેહવત)

કાવે તેવું વેતરવું
કાવેલા કોહલાએ વાહણ પકડી
કાવેલો ભાડેલો અ—તો અ—તો ગીત ગાએ.
કાસ કુસની તાપણી, ને પરદેશીની પ્રીત.
ક્રિકર ખુરી ચીજ છે.

૬૫૨૫

ક્રિકુ કમરખ જેવું
શીકા ખાડે દાણો નિકલે નહિ.
શીર શીર બનિયા ગુડ નહિ દેવે
શીરતી ચક્કી પથરકી, દેખ કખીરા રોય, એ દો પતકે ખીચમે,
સામેત ગયા ન કોય. જે ખીલગા હોએ ખીલકુ, એ કિયું કર
પીસા જાય?

શીરતે શીરતે જુગ ગયો, પાવ કોસ પર ગાઉં, ભેડુ બિના ભટકત
હઉં, કૌન બતાવે કાઉં.

૬૫૩૦

શીરખી આટા ખુટા
કુઅડ રાંડને પાથરતા વાહણ થાય.
કુઅડને ઘેર જોડ કમાડ, ઉઘાડે કોણ, ને અડકાવે કોણ?

-
- ૧ He plays well that wins
૨ He plays best who wins
૩ He who succeeds is reputed wise.

કુઅડને ઘેર કુઅડ ગઈ ને ગામે મઠોરા દેખને રહી લઠો રે કુઅડના
ધણી અજ યોડુ ને આખો ધણી.

કુઅડનો મેલ હાગણે ભય. ૬૫૩૫

કુઅડનાં લપાડે કાણુ, ને રે કાણુ ?

કુષ આવી કિસે ને માહરાં છોકરાં બીહરે માસીને તો તેડ મણુની
મામણુ તર ૧ ને માસીને બોણે ભર.

કુષ તેવી બત્રીજ ને હાત તેવી બત્રીસી

કુષ, ને થડાં પાણીની કુઈ

કુષ ને પાછલી રાતે (અથવા કુવે પડીને) મુઈ ૬૫૪૦

કુષ હસટયાં ને બેહન બસટયાં

કુષની ખારક આંખો કહડે

કુષની ફાફ્યારી સારી, ને કુવો ગીયો નસારી, ને ત્યાંથી લાવ્યો
કસારી !

ફાફટની વડાઈ લેનાર અને અણુપટ્ટી રીતે પોતાની વખાણ
કરનારના જીવ ખર્મા વપરાયછે

કુષ્ટું પશ્ચુ માસીને ને માસીનું કુષ્ટું

કુષ્ટું મુછ હતે તો કાકાજ કેલવાતે. (અથવા) કુષ્ટું મુછે હોય
તો કાકો કેમ ન કેલવાય ? ૬૫૪૫

If my aunt had been a man she'd have been my
uncle. (અ મેજ કેલવત.)

Should the mustache of ones aunt grow we may call
her uncle. (લામીલ કેલવત. ૨)

માતાશાસ્ત્ર મુન્યા અસ્તિ તર પુલતા કાલ અસતા (મરાઠી કેલવત)

કુટ કાકડી તુરિયાં ને કારેલાંનું ચાક, તાવે સદેસો મેકસ્યો આજ
આવું કે કાલ.

કુટનારીને ઝોઝો

કુટી આખનુ કુનુ, ને માહરં યાન જોવાનુ વાહલું.

એકપુરા અને વાહલા ફરજ દના સળધમા વપરાયછે

કુટી પછ (અથવા) કુટી બદામ

વગર બીસાદની અને નિઝખોગી વસ્તુઓના સળધમા વપરાયછે

કુટેલી સેહવાય, પણ દેખતી (અથવા, આજેલી) નહિ સેહવાય

(અથવા) કુટી સેહવાય, પણ આજ (અથવા, દેખતી) નહિ સેહવાય

(અથવા) કુટી ખમાય, પણ દીઠી (અથવા, દેખી) ન ખમાય. ૬૫૫૦

અદેખા માણસના સળધમા વપરાયછે

ફૂટલ સહાલા, આજન ના સહાય (ગિહાર કેહવત ૧)

કુટી સહે, આજ ન સહે (હિ દુસ્થાની કેહવત)

કુટેનુ મોતી, ને તુટેલુ મન, નહિ સાધી શકાય

ફુટલે મોતી આણિ તુટેલે મન સાધુ ન શકે વિધાતા (મરાઠી કેહવત)

કુટેલુ મોતી હાથ નહિ આવે.

કુફના-માસી.

યાને, થોડી અક્કલની

કુધેરીનુ ફુલ,^૧ (અથવા, પદેરીનુ ફુલ,) નહિ અફરગાનનું કે નહિ બાજનુ.

વગર કામના ને નકામાં માણસના સળધમાં વપરાયછે

ફુલ નહિ, ને ફુલની પાખડી.

૬૫૫૫

ફુલ ન ને પાખડી (કચ્છી કેહવત)

ફુલ નહીં ફુલની પાખડી (મરાઠી કેહવત)

ફુલતો કપાસકા, ઓર ફુલ કાયકા, દુધ તો માયકા, ઓર દુધ કાયકા;

પુત તો ગાયકા, ઓર પુત કાયકા, રાજ તો મેઘરાજ, ઓર

રાજ કાયકા

૧ Christian's Behar Proverbs, p 89

૨ આ ફુલ સફેદ હોયજે, અને તેની વચ્ચે રાત્રી તીપકી હોયજે

કુલ પશુ કે ચોસર ગુથવાની વાત
 કુલ દટામ્યા ને કુલના છાણા ઘેર જાય ત્યારે કહડેલાં કાણાં.
 કુલ દટામ્યા દટામા છાણું ઘેર આમ્યા ને કહડેલું^૧ કાણું.
 કુલ કુલ્યાં કુવારાં ને કાણીઓ કહે મહને પરણાવેલ. ૬૫૬૦
 કુલકી કરી મેરા સિર પર ધરી અરધી મએ જમીનમે મરી પિતુ
 આવે સો પુલુ બાર જાયકે સો જીવે ક્યું ?

કુલને ઘોડે ચડાવુ
 કુલમાખના કાલામાં ફોદો ફોપ^૨ (અથવા) કુખાઈના કાલામાં કપ ગાંઠ
 ગરફો ફોપ નહિ. (અથવા) કુખાખના કાલામાં ગડીયો ગોફો નહિ.
 કુલાસાની કુલ ને કુલ્યાં કુરી મુલ
 કુલીને દેડકા બનવું ૬૫૬૫
 કુલીબાખની કુલ ને જોકરાં ખાલ ધુલ.
 કુલીબાનુ કુમડુ
 કુલીમાનો ફાકડો, ને આરમાન માનુ હેલ.
 કુલે તે કરમાય.

Tout passe tout casse, tout lasse.^૩ (ફ્રેંચ કેહવત.)

Bella cosa tosto è rapita.^૪ (ઈટાલિયન કેહવત.)

To grow is but to be broken. (તેલુગુ કેહવત.)^૫

Flowers bloom and wither year by year but how can
 an old man grow young again ? (ચીનાઈ કેહવત.)^૬

કુવાના બાપનુ સરાધ ૬૫૭૦

કુસાલી ફોળે પશુ આસાલી ના ફોળે

૧ ફાટલી કચાવ મીઠીનુ મીઠ

૨ Every thing passes, every thing breaks, every thing wears.

૩ All that is fair must fade.

૪ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 208.

૫ Scarborough's Chinese Proverbs, p 188.

ફાકટ ખીસની, ને કરે બડાઇ.

Empty boasting, and twirling of mustaches (ફા કે ૧)

ફાકટ ખીસની, ને તેલનો હલવો.

ફોકત વિસની, તમાલુ વસની (મરાઠી કેહવત)

ફાકટકા મીલે તો હમકુખી સુનાઈઓ, મગર ભાડા તુમારે સિર.

ફાકટકી ગાડી, ફાકટકા બેલ, ઓર બદેકા ટચકારા ૬૫૭૫

ફાકટની કુઇ, ને કુલ્લા કુટીને મુઇ, (અથવા, અફડાઇને મુઇ.)

ફાસ કાહડતા સાલ પેહું. (અથવા) સાં કરતા સાલ પેહું

ફાસુની કુઇ, ને ફસકે (અથવા, અથડાઇ) મુઇ

૧ *Dictionary of Kashmir Proverbs*, by Rev J Hinton Knowles,
p 219

ਯੁੱਥਰ ਭਾਦਰੀ ਆਪਣੀ ਲਖ ਅੱਠ ਪਾਖਣੀ ਨੇ ਖੁਯੀ ਅੱਠ ਕਾਪੀ

ਯਕਰਾਮਾ ਸਾਵਨ ਪਥੇ

੬੫੮੦

ਯਕਰੀ ਆੜੁ ਆਵਾ ਸਿਘੀ ਘਰੀ

ਯਕਰੀ ਨੇ ਵਰ ਐਕ ਐਵਾਰੇ ਪਾਞੀ ਪੀਐ.

A jackal, ewe, and string of vegetables are equal. (ਕਾਸ਼ਮੀਰੀ ਟੋਹਵਤ. ੧)

ਯਕਰੀ ਘੀਥਾਂ ਭਾਗਤਾਂ ਸਿਥੇ

ਯਕਰੀ ਘਾਖੀਨੇ ਭੇੜ ਭੇੜੀ ਨਵੀ

You bring a lot of wire, and take away a bar (ਅ ਖੇਠ ਫੇ)

Donner un œuf pour avoir un bœuf ² (ਫ੍ਰੈਂਚ ਟੋਹਵਤ.)

Een eij geeven om een os te bekomen ³ (ਡਚ ਟੋਹਵਤ.)

Alle volte si dà un uovo per un bue. ⁴ (ਓਵਾਸ਼ਨ ਟੋਹਵਤ.)

A man who gives a date-stone and takes a palmyrant. ⁵

One who gives a Vāsam (anna) and expects a

Vāsam (rafter) (ਤੇਲੁਗੁ ਟੋਹਵਤ. ੧)

ਭਾਂਵਲਾ ਦੇਵਨ ਖੇਲ ਫਾਹਾਟ (ਮਰਾਠੀ ਟੋਹਵਤ.)

¹ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles, p. 192.

². To give an egg to get an ox.

³. Sometimes an egg is gi en for an ox.

⁴. Carr's Tel gu and Sanskrit Proverbs, p 52.

⁵. Ibid, Supplement, p. 78

બકરી જનસે ગઇ, ખાનેવાલેકુ મઝા ન મીલી ૬૫૮૫

બકરી દુધ આપીને લીધી ભરે

Madge, good cow, gives a good pail of milk, and
then kicks it down with her foot (અથેલ કેહવત)

બકરીને દુધ દીધા પર મીગન્યુ ભગ (હિ દુરવાની કેહવત)

બકરીકી મા બચ્ચેકી કપ તલક ખેર માગે

બકરીનો રોગ કાનમા કે પુછમા ?

બકરીના મોહમા કાલી ગડુ નહિ હોય

બકરી જે મોમે કારીગો કી સમાએ ? (ચ્છી કેહવત)

બકરીખી મેરી ૬૫૮૦

બકર કાહડતા ઉઠ પેહુ, (અથવા, પેસે)

બખત આવે બાકા, તો ગધેકુ કેહના કાકા

બખશેશ લાખની, હિસાબ કોડીનો

બગ ધ્યાન

બગલમે છુરી, મોહમે રામ ૬૫૮૫

બગલા ભગત

બગલો પક્ષી નિર્દોષ દેખાવે માછલી પર તરાપ મારવા એક પગ
ઉપર જાણે ખોદાઈ વિચારમા મશ્ગુલ હોય એવી રીતે ઉભો
રહેછે એ ઉપરથી ન્યારે કોઈ પોતાની મતલબ કાહડવા ખોટા
દેખાવ ધારણ કરેછે ત્યારે તેને “બગલો ભગત” કેહવામા
આવેછે

બક પરમધાર્મિક ? ॥ (સંસ્કૃત કેહવત)

બગલા ભગત ભયા (હિ દુસ્થાની કેહવત)

બગલાને ડોલે લાભ

બગલીની બે, ને કોઈને નો કેહ

૧ The crane is very virtuous! Carr's Telugu and Sanskrit Pro-
verbs, p 437

બગાડતાં વાર નહિ સમારતાં વાર

Ondt er snart gjort men scent bodet.^૧ (દેનીસ કેહવત)

બગાસુ ખાતાં શાકરનો ગાંગડો મળ્યો

૬૬૦૦

બચી કરે છોકરાં ન ગ્યામ

બચ્યુ તે બચ્યુજ

طبل طبل است اگر پيچتر را در هم ناسد (૬૮. ૩)

બચ્યુ પોતાનું નસીબ સાથે ભેતુંજ આવેછ

God never sends months but he sends meat. (અ ચેલ ૬)

The more months to eat, so much the more meat (ચી. ૬. ૨)

आहारोपि मनुष्याणां जन्मना सह जायते^૩ ॥ (સ સ્કૃત કેહવત)

બચ્યનિ સમજવાની વાત

Like shobbing a plantain to a crying child. (તિલુક કેહવત. ૪)

બજારમાં ચાર ને વાડીમાં અદાર.

૬૬૦૫

બજારમા બકાલ ને જમણમા બરવાડ, એ બેને છેડવા નહિ.

બગા બગાડ ના કરે જ્યાર બગા ન બોલે બોલ, હીરા મોહસે ના કહે

(અથવા, કિયુ કહે) કે લાખ હમેરા મોલ.

He that boasteth of himself affronteth his company

Arrogance is a weed that grows mostly on a dunghill

Deep rivers move in silence, shallow brooks are noisy

God and men think him a fool who brags of his own greatness (અ ચેલ કેહવતે.)

Jo edlere Blod, jo mindre Hovmod.^૪ (દેનીસ કેહવત.)

૧ Evil is soon done, but slowly mended

૨ Scarborough's *Chinese Proverbs*, p. 189

૩ Food is provided with birth of man. Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p. 386 ૪ *Ibid* p. 78.

૪ The nobler the blood, the less the pride.

બડા ધર, ભૂતકા ડર

બડી ફજર, ને હાલ્લીમા નજર

બડી બડી બાતાં, ઔર ગધેફી લાતાં.

૬૬૧૦

બડી બડી બાતા, ને બગલમા ઇટા

બડી બી બડી બી, અપને મિયાં જમાદાર હુવે, તોફે' જમાદાર લાને
મરેગે, ઔર તુ પીસતી મર જાઇગી

બડી ભેસે પાડા જણ્યા

બડે ધર પડેગી, ને પાણી ભરભર મરેગી (અથવા) બડે ઘેર પડે,
તો પાણી ભરી ભરીને મરે

બડે ધર પડે, પથ્થર વો ઘો મરે (હિંદુસ્તાની કેહવત)

બડે બડેકુ દુખ હએ, છોટેસે દુખ ફર, તારે સખ ન્યારે રહે, ગહે ચદ
ઔર સૂર (અથવા) બડેકુ બોહત દુખ હએ, છોટેસે દુખ ફર,
તારે સખ ન્યારે ભયે, રવિ, ચદ, ગહન ઘેરે ગયે (અથવા) બડેકુ
દુખ બોહત હએ, છોટેસે દુખ ફર, તારા મડલ રહે ગયે, ઘેરે
ચદા ઔર સૂર

૬૬૧૫

બડે બાપકે પૂત.

બડે ભાઇ સો બડે ભાઈ, ને છોટે ભાઈ સો સુખ્હાન અણા (અથવા)
બડે તો થેહી, છોટે સુખ્હાન અણા!

બડેકી દોસ્તીમે આધા મોહ કાલા

Those that eat cherries with great persons, shall have
their eyes squorted out with the stones (અ એજ કે)

Amour de grands, ombre de buisson qui passe bientôt ?
(ફ્રેચ કેહવત)

Amicizia de' grandi vicinanza di leoni ? (ઈટાલ્યન કેહવત)

Det er farligt at rode Kirsebær med store Herrer de
knæste een Stenene i Hovedet.^૧ (દેનીશ કેહવત.)

બત્રીસ ગોદા ખાવ, ત્યારે બત્રીસ શ્વેત શિખે

બત્રીસ તેલ નહિ કરે તે બત્રીસ દાંત કરે

૧૬૨૦

બત્રીસ બાલા સારા, પણ બત્રીસ દાંત માટા

An acute word cuts deeper than a sharp weapon.

A word hurts more than a wound. (બ મેલ કેહવત.)

Sanan cuchilladas mas no malas palabras.^૨ (સ્પેનીશ કે)

બત્રીસ દાંતથી બાલા ખાલી નહિ બતી. (હિ દુસ્થાની કેહવત.)

બતી તે બસકર ખુબ ગર્થ ઓર સમેઝદાન રેલ ગયા બાન્યાલ તે

મર ગયા ઓર તખ્ત રેલ ગયા હસ્તમ સરીખા પેલસવાન લડ

લડ કર મર ગયા ઓર મેદાન રેલ ગયા.

બદ ખુબી બાહ્યા બિસ્વાર.

An ill paymaster never wants an excuse.

Idle folks lack no excuses

If you want a pretence to whip a dog it is enough to
say he ate up the frying pan. (બ મેલ કેહવત.)

A chi fa male, mai mancano excuse.^૩ (ઇટાલિયન કેહવત.)

Al que mal hace, nunca le falta achaque.^૪

Para azotar el perro que se come el hierro.^૫ (સ્પેનીશ કે)

Ao que faz mal nunca lhe faltao achagues.^૬ (પોર્ટુગીઝ કે)

૧ It is dangerous to eat cherries with the great, they throw the stones at your head.

૨ Wounds from the knife are healed, but not those from the tongue.

૩ The wrong doer never lacks excuses.

૪ The wrong doer is never without a pretext.

૫ If you want to beat a dog say he ate your iron.

૬ He that does ill never wants for excuses.

The lazy woman complained that her toe-rings pinched her (તેલુગુ કેહવત ૧)

حیلہ حو را بہانہ سناں

حوی بد را بہانہ بسیار (ફારસી કેહવતો)

બદ સીકલ પાપ પછાડે

બદી કરેગા સો પાવેગા, ને નેકી કરેગા સો આગે આવેગા ૬૬૨૫

બધા ઘાટ ધડ્યા, ને તીલીએ આવીને અડ્યા

બધા દરમાથી લેવટા નહિ મલે

He that bites on every weed may light on poison

All that breed in the mud are not eels (અ ગ્રેલ કેહવતો)

Put your hand i' the creel, an' tak out an adder or an eel (સ્કૉટીશ કેહવત)

Digging for a worm, up rose a snake (બ ગાલી કેહવત ૨)

اگر بشکار شغال بروی سامان شیر کس (ફારસી કેહવત)

صیاد نہ ہر بار سکاری نمود — ناسد کہ یکی (دور)

ہلنگس نہ درد (શેખ સાઅદી)

બધા પાલખીએ બેસે, ત્યારે ઉંચકે કોણુ ?

All men can't be masters (અ ગ્રેલ કેહવત)

બધી અક્કલ ખરચી દેવી.

He shews all his wit at once (અ ગ્રેલ કેહવત)

બધુ ગામ ધોરે, ત્યારે ઘેલી ઘેસ ઓરે

૬૬૩૦

બધામાંજ મુઠુ મારે (એવુ માણસ)

He will have a finger in every pie (અ ગ્રેલ કેહવત)

Er stecht seine Nase in alles ૩ (જરમન કેહવત)

૧ Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 88

૨ Long's *Eastern Proverbs and Emblems*, p 6.

૩ He sticks his nose in everything

બનવા કાળ છે તે ખીટનાર નથી

બિન હોને હોને નહિ બીર હોને હોવન હાર. (હિંદુસ્થાની કેહવત)

બનવાતુ હશે તે બનશે

Det kommer vel der skoe skal.^૧ (દેનીશ કેહવત.)

બની તેને કાણે યની? (અથવા) બન્યુ તે ન બન્યુ નહિ થાય.

What is done cannot be undone.

Let bygones be bygones (અમેરિકા કેહવત.)

Après le fait ne vaut souhait.^૨ (ફ્રેંચ કેહવત.)

Il fatto non si può disfare.^૩ (ઈટાલિયન કેહવત.)

Giort Gierning staaer ikke til at vende.^૪ (દેનીશ કેહવત.)

Let what is to come come and what is past be past.

(તેલુગુ કેહવત ૫)

Do not talk about a thing when it is done split water

cannot be gathered up again. (બીનાર્થ કેહવત. ૬)

કૃતસ્ય કર્મ માસ્તિ મૃતસ્ય મરણં યથા ।

મૃતસ્ય શ્લેષના માસ્તિ અત્યન્તિનં મર્ત્યં ॥ (સંસ્કૃત કેહવત.)

شدنی شد دیگر چه خواهد شد

رنب آنچه رنب

حو کار از دست رفتند اوست چه شود

લેપાઇ સ્વો માર આંત્રી કે રંત (ફારસી કેહવત.)

विषे से विषे. (કન્નડા કેહવત.)

બન્યુમ્મરતે સહવાત. (હિંદુસ્થાની કેહવત.)

૧ That which must be, will be. ૨ After the act wishing is in vain. ૩ What is done cannot be undone.

૪ Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p. 334.

૫ Scarborough's *Chinese Proverbs*, p. 186

૬ There is no doing of a thing done there is no death for a dead man there is no (advantage in) grief for that which is passed—
is the opinion of the learned in Vedas. Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p. 339

બનિયા ચોરે પળી પળી, ને રામ ઉઠાવે કુખ્યા (અથવા) બનિયા
તોલે પળી પળી, ને રામ ઉઠાવે કુખ્યા ભરી (અથવા) બનિયા
સાચે પળી પળી, ને રામ લડાવે કુખ્યા (અથવા) બનિયા લડાવે
પળી પળી, ને અલ્લા લડાવે કહડા ૬૬૩૫

What the good wife spares, the cat eats (અથવા કેહવત)
જેલહા બટારે નરી નરી, ખોદા મીયા લેસ એકે ખેરી ૧.

સાહુ બટારે કોડી કોડી, રામ બટારે કુખ્યા (ખિહાર કેહવતો ૨)
બનિયા તોલતાહી નહિ, કહે પુરા તોલ

બનિયા દે ના પૂરા તોલ (ખિહાર કેહવત ૩)

બનિયા શીર શીર ગુડ નહિ દેવે

બનિયાકે તરાણુ, ઓર બનિયાકે માપ, બનિયાકે સામાન, ઓર
બનિયાકે લાભ

બનિયાને બકરી મારી, મએ કાયકુ કહુ ?

બને તો કોઈના થઈ રહીએ, નહિ તો કોઈને કરી લખએ. ૬૬૪૦

(ફારસી કેહવત) زمانه با تو نسازد تو با زمانه ساز

બક્ષા સો નક્ષા, ઓર વા સો ધા.

બખ્ષા વિનાતો બાજ દો.

બમ ગોધો, ને ચપટી ચણા

બમનકી ગધ બહરી, રાવણુકી ગધ લક, દોનો દુખ સમાન હએ,
યે રાજ ઓ રક

બરછી ખોવાય, ને ગોલામા જુઓ.

૬૬૪૫

બરછી તો અધી હએ, લેકીન તુમતો અધે નહિ હો ?

બ્રાહ્મણ કહી છુટે, ને બલદ વહી છુટે

બ્રાહ્મણ કહે તે ક્યે, પણુ કરે તે ન ક્યે ૪

૧ Christman's Behar Proverbs, p 134 ૨ Ibid, p 6

૩ Ibid, p 49

૪ એને મલતી જુદી જુદી ભાષાઓની કેહવતો માટે
જુઓ કેહવત નાં ૧૨૦૫, સર્કે ૧૦૮—૯

આહાણુ કીધા જમવા, ને જવાયા કીધા રમવા, કાઠી કીધા કુટવા,
ને રાંડીરાંડ કીધી કુટવા.

Pfaffenknechte essen mit Schweisz, von Arbeit
werden sie nicht heisz.^૧ (જરમન કેહવત.)

God knows right and wrong the Brahman knows *all*
and *rice*. (તેહુ કેહવત.^૨)

આહાણુ આંધને પેટ પપાસે ને જોગી આંધને માથુ પપાસે. ૬૬૫૦

આહાણુ પેર આપ ને ઝેદર આપ જરાગર.

આહાણુ ન વાવો, તો ક્યેક વારી.

આહાણુ નીવારા ને કણુવારા.

આહાણુ પાસે સાંપ મરાવવો.^૩

To save her own hand from being burnt, she stirred up
the food with the hand of her fellow wife's child.

(તેહુ કેહવત.^૪)

આહાણુ બાઇ દેઝાની પાંચેરી. ૬૬૫૫

આહાણુ બાઇ મગિ ને મગવે

આહાણુ બાઈની બુદી થોડી, એસ વેચીને લીધી થોડી એસની માં—

માં પેકુ સાલ, થોડી તારો ધણી મરે, ધાંને ધાંને ચાલ.

આહાણુ જીત ને નદી ઓરડો.

આહાણુ મસે ત્યા સુધી દીકરાના સમ કોણુ આપ?

આહાણુ વટસે તો તરકમાંથી જમ?

૬૬૬૦

આહાણુની જાન કુટાય, કાંઈ મરાસીયાની જાન કુટાય?

૧ Priestly knaves sweat hard at their meat, but never at work got
into a heat.

૨ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 180.

૩ બુદ્ધિ કેહવત નાં ૫૭૨, ત્યા તેને મગલે બુદી બુદી જાણ્યાની કેહવતે
જરે ૫૨૧

૪ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs p. 177

આહાણુનુ ખાધે જાય

આહાણુનુ ગયુ લાડવે, ને કુભારનુ ગયુ ધાડવે

આહાણુનુ રાધેલુ આહાણુ ખાય કે આહાણુની ભેરા ખાય ?

આહાણુને ઘેર ખાવુ ને ઝેહર ખાવુ બરાબર

૬૬૬૫

આહાણુને ઘેર વરો, ને કુતરાનો મરો

આહાણુને ત્યા કાષ નખોદ છે ?

આહાણુને મન ગાય, પણ આખલાને મન ગાય ?

આહાણુને લાડુ મલ્યા એટલે બધુ મર્યું

આહાણુને વચને, ને વિજયને પ્રસાદે

૬૬૭૦

આહાણુનો છોકરો ભીખ માગે, ને વાણિયો હોય ને વણજ કહે

આહાણુનો દીકરો ભીખ માગીને ખાય.

આહાણુનો વરો, ત્યા કુતરાનો મરો

આહાણુવાયુ ગામ, ને બગવાયુ ટોર (સરખા)

બરાબરીસે કીજ્યે વિવાહ, વાદ, ઓર પ્રીત.

૬૬૭૫

God grant me to contend with those that understand
me (અ ચેલ કેહવત)

Legen gnaer bedst med Jernhige ? (દિનીગ કેહવત)

Without washing nothing is whitened, equals can only
associate with equals ૨

બરાબરીઆથી ખાય ભીડવી.

બલ, આહાણુ, ને બાળ, એ ત્રણના વિવાહ કાળ, ઝંરી, ખીલાડી, ને

બલા, એ ત્રણને વિવાહ ભલા

બલદ માતો તો ખેડુ ખાતો.

બલદિયા પેહલી ગુણુ કુદે નહિ.

૧ It is best to play with equals

૨ Hill Proverbs of the Inhabitants of the Chittagong Hill Tracts,
by Capt Thomas Herbert Lewin, p 1

બસ્યાં, કુતાં, ને બાદબસ્યાં, સાડાં, ને મુતારા, આપપદ થોડું ને વેર
ધણ, ને છાંં આનારાં ૬૬૮૦

બામ્બન કુર, બાર, બતી બતી ખાટ (બિનાર કેલવત.૧)

બહમન અતરગ

બહાર ફરે ઝોફુમાઈ, ને ધરમાં ફરે મમલબાઈ

બહાર બહરી ને ધરમાં વાધ

An Argus at home, a mole abroad. (અ ઘેલ કેલવત.)

In casa, Argus; di fuori talpa ૨ (ઈતાલિયન કેલવત.)

ચુલ પટે ચાક (કાઠી કેલવત.)

બહાર બહાઈ ને ઘેરમાં સમાઈ

બહાર બોલે દોક ૧, તો ઘેર બોલે હોલારાં ૩

૬૬૮૫

Ce que l'enfant oit au foyer est bientôt connu par tout le monde ૪ (ફ્રેન્ચ કેલવત.)

બહાર બિયાં અબે તબે ધરમે ચુલે પકે (અથવા) બહાર બિયાં

તબ ધરમે ચુલે શીરે ધરમાં કીકાખા નહિ, બહાર પુલે ખીસે

બહાર લાખનો, ને ધરમાં કાખનો

બહારગટ ૫ ને લુખાં મોક કાટ ૬ ને દહીનો ગોટ, ધોખીતલાવ ૭ ને મિટો

પલાવ, ચરનીવાળી ૮ ને દુલની બતી કરેલવાળી ૯ ને બેલસ્તાની વાળી

બહારથી ચોક પુલા કરવા

યાને માત્ર બહારથીજ સાર સાર બોલ્યા કર્યુ

બહારની ડાસીને બાળવા બધ, ને ધરની ડાસીને કુતરા ખાખ. ૬૬૮૦

બહારનો બહાર, ને અંદરનો અંદર.

બહુ તાંતસે બળિયુ (અથવા) બહુ તાંતર બળિયુ

૧ Christian's Debar Proverbs, p. 112. ૨ Argus at home, and mole abroad. ૩. ગુલિ કેલવત નાં ૨૩૪૩, સર્ક ૨૨૩. ૪. What the child hears at the fireside is soon known at the parish church.

૫. ગુલિ ઘેરમાં આપેલા પારસીયાની વસ્તીવાળી ગુલિ ગુલિ લાવ્યા. કેલવત મળેલો મિસાલ પારસીયા વિષે જ

બહુ દોડે, તે બહુ થાકે.

બહુ બીહુ, તેને બહુ ખાય

બહુ બોલ તે બાઠો

૬૬૮૫

બહુ રણીયાને રણ નહિ, ને બહુ દુખ્યાને દુખ નહિ.

બળ એવું હૈયું નહિ.

બળ કરતા કળ ચહોડે.

L'adresse surmonte la force ^૧

Mieux vaut engin que force ^૨ (ફ્રેચ કેહવતો)

બળ કરતા બુદ્ધિ આગલી, જો ઉપજે તતકાલ, વાદર, સિદ્ધ વગોવીએ
એકલડે શિયાલ.

બળ થોડું, ને ગર્જે ધણું, રહેછે દામ સરદ, સાથી કરો યોગાગો,
મચ્છર બડો મરદ

૬૭૦૦

બળથી નહિ થાય તે કળથી થાય

What can't be done by might may be done by sleight
Secret mines may take the town, when open battery
cannot (અ મેછ કેહવતો)

If I canna do't by might I'll do't by slight (સ્કોટ કેહવત)

Was der Löwe nicht kzann, das kzann der Fuchs ^૩ (જ કે)

Lo que la fuerça no puede, ingenio lo vince ^૪ (સ્પેનીશ કે)

Can that which may be realized by cunning be
obtained by force ? (તામીલ કેહવત ^૫)

उपायेनहि यच्छक्य नतच्छक्य पराक्रमै ६ ॥ (સંસ્કૃત કેહવત)

૧ Policy goes beyond strength

૨ Contrivance is better than force

૩ What the lion cannot, the fox can

૪ What force cannot do ingenuity may

૫ Percival's *Tamil Proverbs*, p 123

૬ That which is possible by stratagem is not possible by valour
Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 389

બળતા પેરા કાઢવા

બળતું ધર કૃષ્ણાપેષુ.

બળતું ધેર બાડે લીએ તેનાં કાંઈ બામાં ઉપને ?

બળતું ધેર બાડે ભેવુ (અથવા) બળતું ધેર કોણ બાડે ભેવ ? ૬૭૦૫

જઘ્ઘ ઘર માધ્યાને કાજ પેતો ? (મરાઠી કેહવત)

બળતાં ધેરનો વાંસો. (અથવા) બળતા ધેરનું લાકડું (અથવા) બળતાં ધેરનો વાંસો, ને નાહસતા ચોરની ક્ષેત્રી.

From a bad paymaster get what you can (અર્થે ૬)

Une vache perdue c'est quelque chose de recouvrer la queue, ne fût-ce que pour faire un tirouer à son hôte ? (ફ્રેંચ કેહવત.)

Like pulling the rafters out of a burning house. (તે ૬૨)

Whatever is snatched from a burning house is an advantage. (તામીલ કેહવત.૩)

(૬૧ કે) از حاله سوخته هر چه بر آید سود است

જઘ્ઘે ઘરના ફઠ્ઠા વાંસા (મરાઠી કેહવત.)

આગ લગતે કોંપડે એ નિશ્ચે સો લાભ. (હિંદુસ્તાની કેહવત.)

બળતાં ધેરમાં દડિ, ને બચ્ચો તે ખરો.

બળતનિ બાળવુ

બળતામાં ધી, ને વાવેલામાં બી

બળતાંમાં ધી હોમવુ

૬૭૧૦

બળતામાં વારી.

બળતાંમાંથી બુધ્ધુ તે આપણા બાપનુ

1 When a cow is lost it is something to recover its tail, were it only to make a handle for one's door

2. Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 47

3. Percival's Tamil Proverbs, p. 555.

બળિયા સાથે બાથ ન ભીડવી. (અથવા) બળિયાથી બાથ ભીડવી?
બળિયાના (અથવા, બળવાનના) બે ભાગ.

બળિયાના બે બલદોએ ત્રણ હળ ફરે. ૬૭૧૫

બળ્યુ ગામ બારડોલી, મુવું ગામ મહુવા, ભલે ભલે કોદાદે ગયા,
તો બાધા દુધ ને પહુવા

બળ્યુ બેહનલીનું જીવતર, રામભાઈ ફરવીને પાત્રડી બાધ.

બળેવ તાહરા બળિયા, ને મુખડીએ ઢળીયા.

બળેવે બારમુ.

બાધ અમરી, તો ગા— વલગી ભમરી ૬૭૨૦

બાધ કલ્યાણી બોબલે ધાણી, તોકે' પેલે ઘેર જી

બાધ તેરા ધરકા દો વડા.

બાધ બાધ ઈદર આવ, બાપુ બાપુ ભાગ જીઓ.

બાધ બાધ ઇસકે ધર

બાધ બોરાં, ને સરગવા ૬૭૨૫

બાધ મોહના ભારે, ને ગામના લોક કાછડીછુટા

બાધજી! કરતા આવ્યાં તેમ કરો, ને છાસની દોણી ભરો ૧

Chacun son métier, et les vaches seront bien gardées ૨

(ફ્રેંચ કેહવત)

બાધજી મુવાં બાપડાં, ને ધર થયાં બાપણાં.

સામુ ગેલી ઠીક કાલેં ઘર દાર હાતીં આલેં (મરાઠી કેહવત)

બાધને જોઇએ બાર શેર, ને ભાધ તો રલે ચાર શેર

Store Herrer ville have meget, og fattagt Folk kan
lidet give ૩ (દિનીશ કેહવત)

૧ જુઓ કેહવત નાં ૧૦૭૨, તથા કેહવત નાં ૧૦૭૦, અને તેને મલતી જુદી જુદી ભાષાઓની કેહવતો, સંકે ૯૩—૯૪ ૨ Let every one mind his own business, and the cows will be well tended

૩ Great lords will have much, and poor folk can give but little

બાધને કાઢ સેવ નહિ ને બાધને કાઢ દેવ નહિ ૬૭૩૦

બાઈના કુલ (અથવા ગીત) બાઈને, ને શોભા માદરા બાઈને
બાધ નહિ દેખા, તો દેખ બજા । ચોર નહિ દેખા તો દેખ સોનારા
બૂત નહિ દેખા, તો દેખ બરવા ।

બાળ પરતી ચપટી ને સાવરણી પરનો કચરો.

પારસી જોરતોમાં વહારા વતા તુષ્કારમાં એમ બોલાયછે
બાળરી કહે માદરૂં હસુ ઝાડ, ને માદરે માયે રોળી, માદરા ગણુ
ક્યારે જણાય, કે ખાખ દુધ ને રોળી.

બાળરી કહે હું બસિદારી લાંબા લાંબાં પાન, યો । ખાખ તો મદ
મદદે બુઢા યામ જુવાન. ૬૭૩૫

બાળરી બળરમાં ને તાવડી તાનાવાનાં કરે.

બાળરી બરતે ^૧ ને કાદરી કરતે ^૨

બાળરી બેડે, ને બી લાધને તેડે.

બાજે તેને દાઝે

બાઘ આમઆ બે ખારસો.

૬૭૪૦

બામામાં બોદતેર ગુણુ

બાડી, ને બોદતેર લખખલુવાલી.

બાત બાવમે બાંત દાંજે જોર બાત બાંતડી બાત, એક બાત મઝ
દેતે દાંજે એક બાત મઝ લાત.

બાદશાહને ફકીરી આવળે પણ ફકીરને બાદશાહી ન આવગો.

Il n'est orgueilleux que de pauvre sanchi. ^૩ (ફ્રેંચ કેહવત.)

બાનુ લાખ માણવો.

૬૭૪૫

બાપ આમલ બોકર ને જમમાં સિંહ.

બાપ કરતાં દીકરા વધે

૧. બજતે ૨. કબતે.

૩. There is no pride like that of a beggar grown rich.

બાપ કરતાં બેટા વડા, ને સસરા કરતાં જમાઈ વડા

બાપ કરતા બેટા સવાઈ

બાપસે બેટ સવાઈ. (હિ દુસ્થાની કેહવત)

બાપ કેહુ કે સસરા, કેડે મોતીનો કસરા ?

૬૭૫૦

બાપ તે બાપ, ને માય તે માય, બાપથી સડે તો માયને રડે કાય ?

A mother is a divinity, a father a treasure (તેલુગુ કે ૨)

બાપ તેવા બેટા, ને વડ તેવા તેટા

Such a father, such a son

Like father, like son (અ બેટ કેહવતો)

Patris est filius ૩ (લૅતીન કેહવત)

Wie der Acker, so die Rüben, wie der Vater so die
Buben ૪ (જરમન કેહવત)

Qual o pai, tal o filho ૫ (પોરચુગીઝ કેહવત)

Shol seed is like shol (કાશમીરી કેહવત. ૬)

Is he not the son of that father ? ૭

Will the plant differ from the seed ? (તેલુગુ કેહવતો ૮)

Dragons give birth to dragons, and phoenixes hatch
phoenixes. (ચીનાઈ કેહવત. ૯)

Bad pupil, bad teacher, bad children, bad parents. ૧૦

यया पिता तया पुत्र ૧૧ ॥ (સંસ્કૃત કેહવત)

૧ કન્દોરો ૨ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 184.

૩ He is father's son

૪ As the field, so the crops, as the father, so the sons

૫ Like father, like son

૬ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles,
p 193 ૭ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 31

૮ Ibid, p 342 ૯. Scarborough's Chinese Proverbs, p 359

૧૦ Hill Proverbs of the Inhabitants of the Chittagong Hill Tracts,
by Capt Thomas Herbert Lewin, p 10

૧૧. As the father, so the son Carr's Telugu and Sanskrit Pro-
verbs, p 449

માં જુન બાજ પીતા જુન યોર, નાહી કુહ તો યોરો યોર ૧
બાપ કે પૂત સિપાહી કે યો : નતો યોદમ ચોદા. (બિ. કેહવતો. ૧)

ماں نرايد جز ماں رستم

કલ્દમ અર કલ્દમ મરુદિ હોર હો (ફારસી કેહવતો.)

عامب گر گرانہ گرک سود (ચેખ સાબરી.)

બાપ નેસે બર મા નેસી બેરી. (હિંદુસ્થાની કેહવત.)

जसा पाप तसा लेख (મરાઠી કેહવત.)

બાપ દીકરાને ચોર ઠેરવે

બાપ દીવાનો મા દીવાની, બહરી માદરી તુલખ બવાની.

બાપ કેખાડ, કે આધ સાર

૬૭૫૫

બાપ દિખા યા યોર બતા. (હિંદુસ્થાની કેહવત.)

બાપ ને દીકરા એક ને પાપટ બેદા સેક

બાપ બા કે બેટા ?

બાપ બનિયા ઝોર પુત નવાબ

બાપ મરે, ને દીકરા ધોડે ચહડે.

બાપ મરે ને દીકરા પરજે

૬૭૬૦

બાપ મરેજે બેલ બોઈજે.

બાપ મરેજે, બેલ બાતેજે

If you live until I die, I'll get you married. (તેલુગુ કે ૩)

બાપ મુવા ને બેટા દુવા.

બાપ લાખ ચાલીસના દીકરા તો !

બાપ લાખ ચાલીસના ને દીકરા બ્યાજમાં જુબી ગયા.

૬૭૬૫

The father acquires wealth, the son destroys it. ૪

Although born of a father possessed of a thousand
palmyra trees, he has not a fibre with which to
pick his teeth. (અમીલ કેહવતો. ૧)

૧ Christian & Baker Proverbs, p. 224 ૨ Ibid p. 66

૩ Carr & Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 162.

૪ Percival's Tamil Proverbs, p. 280 ૫ Ibid, p. 76.

આપ લાખ છપ્પનના ખાવીદ, ને દીકરા વ્યાજમા ડુળે, પણ પાપ
પેતાના અપલક્ષણ કદી ન ભૂલે.

આપ લાવે તે મા

If the father marries a potter-woman she is the
mother (કાશ્મીરી કેહવત ૧)

આપ હજાર ચાલીસના ખાવીદ, ને દીકરા વ્યાજમાં ડુળ્યા
આપડી આપડી સંઠ કરે, પણ કાપડી કોઈ ન કરે, (અથવા, સીવે)
આપદાદે આધા નહિ પાન, ને પાન ખાતા ગીયા પ્રાણ ૬૭૭૦
આપના માર્યાની ને વરસાદના ભીજવ્યાની ચાવરાની નહિ

दादल्यानें मारलें व पावसानें झोडलें दाद ना फिराव ? (મરાઠી કેહવત)

આપની કુછ, ને સગપણ ગીયું વહી
આપની બૈયર પાણી પા, ને મા પાણી પા, (એ બે બોલમા કેટલો ફેર ?)
આપનું ઢાકણ બેટડો, ને ધરનું ઢાકણ નાર
આપનું આરસુ, ને પડોસીનું ધર, ફરી મલતુ નથી. ૬૭૭૫
આપનું આરસુ, ને બૈરીની (અથવા, પેટની) અધરણી, ફરી ફરીને
આવતાં નથી.

આપને આપ નહિ કહુ તે પડોસીને કાકો કેહવાનો ?

बापाला बाप म्हणेना तर चुलत्याला काका कोण म्हणतो ? (મ કે)

આપને બોખારા વાગે, ને દીકરીને બેઈએ ધરચોલા.

આપનો કુવો હોય માટે ડુબી મરાય નહિ. (અથવા) આપના કુવામા
શુ ઝુડી મરાય ?

Will you drown yourself in the well because your father
dug it ? (તેલુગુ કેહવત ૨)

Will you hang yourself upon the tree because your
father planted it ? (કેનેરીસ કેહવત ૩)

૧ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles,
p 144 ૨ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 173

૩ Proverbs from East and West, p 19

આપનાં રાજમાં નહિ સમાય, ને માએના ખોલામાં (અથવા રેહટિયામાં)
સમાય. ૬૭૮૦

Father is a *torol*, and mother is a *noat*. (કાશ્મીરી કેહવત. ૧)

બાપસા વનાતુ યવુ

બાપસા વનાનો દીકરો તે દીવાલીયો

બાપા બાપા! ઝંપો હાકુ તોકે દીકરા ઝંપો શુ કરવા હાકે માહફે
દેયું ઝંપા કરતા મળજીત (અથવા ઝંપા જેવું) છે

બાપા બાપા! બાજરી બાજરીએ બડબડ ને નર ખાતા કુલરાં,
તેની પાણીએ સવમ.

બાપાની સાક્ષી, ને ગમે કુતરાંની હાડકી ૬૭૮૫

બાપે નહિ મારી પીકરી (અથવા બોકરી) ને બેઠા તીરદાન

બાપ ન મારી પીકરી બેઠા તીરબનદાસ (દિકુરવાની કેહવત)

બાપો બાનરિયાં.

બાબુકા બાઇ રવેશી બન ભે.

બાપડી આગસ સાયુ નહિ બોલ્યે બારણે બોરડી નહિ રાખ્યે,
અધીરાના રૂપિયા નહિ લઈએ ને સિપાહીની દેસ્તી નહિ કમ્.

બાપડી જોય લાવતો ને માય જોય આવતો. ૬૭૯૦

Come but come stooping (અમેલ કેહવત.)

At the time of earning and bringing a wife a friend
you are but when you are tired and weary a
mother's son you are. (કાશ્મીરી કેહવત. ૧)

The mother will look at his belly, the wife at his
back. (તેહુ કેહવત. ૨)

બાપડી નાતરે જાય ન ધણી વસાવવા જાય.

૧ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles,
p 144. ૨ Ibid, p. 12

૩ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 181

બાયડી બગડી તેનો ભવ બગજો.^૧

બાયડીનાં પેટમાં છોકરું રહે, પણ વાત નહિ ગમે

Une femme ne cèle que ce qu'elle ne sait pas^૨ (૬૨૯)

Ein Weib verschweigt nur, was sie nicht weiss^૩ (૬૨૯)

A la muger y á la picaña, lo que dirás en la plaza^૪
(રૂઝનીગ કેહવત)

બાર દારબારી, ને તેર ચોધરી.

બાર કોહરા, ને તેર દરવાજા, (અથવા, તેર લાગા, તેરની ગીત) ૬૭૫

Dreizehn Nonnen, vierzehn Kinder^૫ (૧૭મન કેહવત)

બારે બાર, અઠારે પીન્ડી (હિ દુરયાની કેહવત)

બાર ખાલી ગયો.

યાને, ધારેલી નેમ પાર પડી નહિ

બાર ગયે બારા, ને ધર બેઠા અઠારા

બાર ગાઉએ બોલી બદલાય

As countries differ, then languages differ also (૧૧૬૯)

બાર ગાઉએ બોલી બદલે, તરવર બદલે શાખા, ધડપણુમા (અથવા, બંતે દાહડે) કેશ બદલે, પણ લખણુ ન બદલે લાખા.

Crooked by nature is never made straight by education
(અ એન્ડ કેહવત)

Setzt einen Frosch auf goldenen Stuhl, er hüpfst doch
wieder in den Pfuhl^૭ (૧૨મન કેહવત)

Muda el lobo los dientes y no los mientes^૮ (રૂઝનીગ કે)

૧ જુઓ કેહવત નાં ૩૨૬૨, સરે ૩૦૬

૨ A woman conceals only what she does not know

૩ A woman keeps secret only what she does not know

૪ To a woman and a magpie tell your secrets in the market-place

૫ Thirteen nuns, fourteen children

૬ Percival's *Tamil Proverbs*, p 371

૭ Though you seat the frog on a golden stool, he'll soon jump off
again into the pool

૮ The wolf changes his teeth but not his disposition.

The wolf changes his hair but yet remains the wolf. (રસપન કેહવત.૧)

When they seated the dog in a palanquin it saw filth and jumped down and ran to it. (તેહુડુ કેહવત.૨)

Although you take a reptile and place it on a cushion, it will seek a heap of dried leaves. (તામીલ કેહવત.૩)

Weather varies every hundred miles. (ચીનાઈ કેહવત.૪)

Even if you give milk to a young snake, will it leave off its habit of creeping under the hedge? (બદશ કેહવત.૫)

બાર તો બાલ જોવાશ્રમાં ગીમાં, બાપી રેલાં તે કાંઈ ગીમાં ? ૬૮૦૦

બાર પુરખઈયા ને તેર ચુદલા (અથવા ચોલા)

બારા બેલા બોર તેરા ચોલા. (દિ હુસ્થાની કેહવત)

બાર બાલજી બકરીનું જોર

બાર બાપની વેળ

બાર બાપડીએ બગલાનું જોર

બાર બારની બે, ને કામને નો કહે.

૬૮૦૫

બાર બોલાવજી બેસલું બીડું ને બહુ માન જે ધર પાથ બપ્પા

નહિ (અથવા આદરભાવ નહિ) તે ધર બાજી મસાજી

Welcome is the best cheer (બ ગ્રેટ કેહવત)

In hospitality it is the spirit that is the chief thing (ગ્રીક કે)

A kind reception is better than a feast. (તેહુડુ કેહવત.૬)

બાર બાલી મશે, તો એક બેલચંનો કાન નહિ કાપે.

1 Long's Eastern Proverbs and Emblems, p. 82.

2 Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 116

3 Percival's Tamil Proverbs, p. 17

4 Scarborough's Chinese Proverbs, p. 425.

5 Long's Eastern Proverbs and Emblems, p. 4.

6 Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 14.

આર ભાણને આરસાખ કરવી.

આર મણુ તેણે અધાર

આર મણુનુ કાલીગડુ, ને તેર મણુનુ ખી

૬૧૧૦

આર મહિને અમણા.

આર મામાની ભાણેજ.

આર વરસની કન્યા તેસે સાહ વરસના પાખ્યા ^૧

Is a girl of five fit to be the wife to a man of fifty ? (તા ૩૨)

આર વરસની કન્યા, ને બે છોકરાની મા બેઈજો, (ને ક્યાથી મહે ?)

આર વરસે અગલી પા—

૬૮૧૫

આર વરસે અમણા, ને સો વરમે સવાયુ.

આર વરસે બાવો બોલ્યો, સારે કહે બચ્ચા કાળ પડેગી

આર વરમે બાવો બોલ્યો કે તેરા નખોદ બઈજો.

આર વરસે દીકરો બોલ્યો કે બાવા મહને બપરડુ

Habló el buey y dijo Mu ^૩ (રૂચ્ચીન કેહવત)

The calf lowed after twelve years in the milkman's house (કાગમીરી કેહવત ૪)

આર વરસે વિવાહ, તે હૈયે હોરો.

૬૮૨૦

આર વાગવા.

બારા વાજલે (મરાઠી કેહવત)

આર હાથનું ચીભડું, ને તેર હાથનું ખી ^૫

It is said that a span-long bird has a cubit-long tail (તા કે ૬)

એક હાથકે ટકરી, નવ હાથકે ખીયા (ગિહાર કેહવત ૭)

બારા હાત કાકડી વ તેરા હાત વી. (મરાઠી કેહવત.)

૧ પરણ્યા ૨ Percival's *Tamil Proverbs*, p 170

૩ The ox spoke and said "Moo"

૪. *Dictionary of Kashmiri Proverbs*, by Rev J Hinton Knowles, p 72 ૫ જુઓ કેહવત નાં ૧૯૧૪, સંદે ૧૭૮

૬ Percival's *Tamil Proverbs*, p 298

૭ Christian's *Behar Proverbs*, p 55

ખારણે બેસવું

માને તમારો કરવેલ

જારા આવકા ચોપરી ઝોર તેગ ગાંવકા રાવ અપને અપમે નહિ
આવે તો મન માને વાંદ જાવ

જારા જરસ િસ્તીમે રચા મેકીન દિસ્તીકી ગાં—ખી ખખર નહિ ૬૮૨૫

જારા જરસ દિસ્તેમે રચા ઝોર બાઝબુજાકા ધિસબ ન પાયા

જારા બોલાયે, ને બતીસ આયે, દેખો ધરકી રીતા બાદરકે આકર
ખા ગયે ઝોર ધરકી ગાવે ખીતાં

ખારાસે યુવા મારકે બીસ્તી દજકુ ચસી

ખારે દાદગા કાઠ સગખા જાવજી? (અથવા) ખારે દાદ ૧ દોષખા સરખા
ગયા નથી

ખારે દાદગા દીવાસી, ને સિર ચોપડે તેહવાર

૬૮૩૦

ખારે ભાગળ મોકલી.

માને સપસે કાઈપણ રસ્તે જવાની છટી

ખારે રાસીકા ભલા

ખારે વરસે ઝોદાવરી

ખારેખાનાં ખારેવાટ

ખારોટતુ ખેતર ને પટેશતુ વાવેતર

૬૮૩૫

બાલ ઉભા થવા.

(કારસી કેહવત.) مرد در بندش راست شد

બાલ, જીવકા કાળ જડ મૂલસે તાળ

બાવમે કહે કું જીણો દાણો, દેખતી તો રધ ખાર મહીના મહને
આય, તો ખોખા જામ સહી

બાવડી ચસકી (અથવા ચસકવી)

બાવળીએ બાલ જ્યે અદનની ગરજ ન સરે

૬૮૪૦

બાવ ગાયો બોલ થય, તોકે દુધ પીએએ.

બાવા આદમના જમાનાનું.

As old as the hills (અ મઝ કેહવત)

Of the days of Nawab Saadutullah Khan's grand-
mother (તેલુગુ કેહવત ૧)

બાવા ગાયો મરી ગઇ, તોકે' ગોળકગ ધી મરી

બાવા ચેલા બોત, તોકે' ભુખે મરતે ભાગ વનયગે

બાવા ચેલા બોત હુવે, તોકે' મગ ખાઓ

૬૮૪૫

બાવા જેશીરામ ! તોકે' તુમારા ધરકા સીધા

બાવા નાહે ને તાપે.

બાવા બદ્રીનાથ, કે ખીન્ન ભગતડા

બાવા બેઠા જપે, ને જે આવે તે ખપે

All is fish that comes to his net (અ ચેઝ કેહવત)

Salga pez, ó salga rana, á la capacha ૨ (સ્પેનીશ કેહવત)

(ફારસી કેહવત) هرچه آید پیش نگرارد درویش

બાવા મહતે પરણાવો

૬૮૫૦

O father, let me be married this moment (કાશ્મીરી કે ૩)

બાવાજી નમો નારાયણ ! તોકે' તેરેજ ધર ધામા (અથવા) બાવાજી

સીતારામ ! તોકે' તારે ઘેર ધામ.

બાવાજી, ને અગલમા લગોડી.

બાવાજી ! મુરગી એકી તાગકી થી

The hare he caught had only three legs (તેલુગુ કેહવત ૪)

The hare my younger brother caught, has only three
legs. (તામીલ કેહવત ૫)

બકરી (યા, સસે) કી તીન હી ટાગ થી (હિંદુસ્થાની કેહવત)

૧ Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 219

૨ Come fish, come frog, all goes into the basket

૩ *Dictionary of Kashmiri Proverbs*, by Rev J Hinton Knowles,
p 22 ૪ Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 187

૫ Percival's *Tamil Proverbs*, p 335

ଆପାନା ଯାହି ଯାହି

ଆପୋ ଆପବେ ଗଣ୍ଡ ଡୁଡେ ନାହି

୧୮୫୫

ଆପୋ ଡ଼ୋ ଗଗନରା ଦାଥ.

ଆପୋ ନାଆଁ ତ୍ୟାରେ ଗୋଟି ପଶୁ ନାଆଁ, (ଅଥବା, ପୋଡ଼ିଲେ ନାଆଁ)

ଆସି ରହେ, ନ କୁଟା ଆପ.

ଆହେ ଗୁଣବାର

ଆହମଧୁ, ଆହମଧୁ ଜମବାଳୁ ଶୋ, ତୋହେ' ଜମବାଳୁ ନେ ଶାନ୍ତି ସାଥେ ୧୮୬୦

ଆହେ ଗୁଣବାର ନେ ପେରମା ଶାନ୍ତି.

ଆହେଥୀ ଯୋକ ପୁରୀ କରବା.

ସାନେ, ମାତ୍ର ଆହେଥୀର ସାର ସାର ଗିଫ୍ଟା କରୁ

ଆହେରି ମିଆଁ ଅନ୍ଧେ ତଳେ, ଧରନ୍ତେ ଯୁବେ ପଡ଼େ

In the house a buzzing of flies, outside the hum of
palanquin bearers¹

Should a man strut who lives on trash ? (ତିହୁଡ଼ ଢେଉପତୋ^୧)

He speaks like a king but his house is not fit for a
birds nest.^୨

ଆହେ ଶୁଭୀ ଶୁଭୀ ବାତ, ଧରେ ଡୋହାକେ ବାତ. (ପିଢ଼ାର ଢେଉପତ.^୩)

ଆଜ ଢେଉ, ନେ ବାଜ ଅଟେ.

ଆଜକେ ଗଗନରା ଗଗନ ଅଗ୍ନି ରଖି ଜଗନ.

୧୮୬୫

ଆଜକେଥୀ ଶି ଆଜକେ

ଆଜକେ ଗୁଣବାର

ଆଜକେ ନିଜା ଶୋ, ନେ ଗୁଣବାର ଗୁଣବାର, ନେ ଗୁଣବାର ଗୁଣବାର
କର ରଖା.

¹ Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs* p 48. ^୨ *Ibid* p 185.

^୩ *III Proverbs of the Inhabitants of the Chittagong Hill Tracts*
by Capt. Thomas Herbert Lowin, p. 26

^୪ *Christian's Bihar Proverbs*, p. 84.

બાળવા જય તેજ બળી આવે.

બાળવા જય તે કાષ્ટ બળે? (અથવા) બાળવા જય તે બળે નહિ. ૬૮૭૦

બાળા, તેને શા દકાળા?

બાળાજી બેહારી રામ, ને ચરણુ તુમારે રામ.

બાળાસે ખેલ નહિ, ને બહેસે વેગ નહિ

બિન બોલાએ એહમક, લે દોડ શેહનક

બિના બસીલે ચાકરી, બિના હાલકો જવાન, એ દોનો શીકા લમે,

જ્યુ કચે બિન પાન

૬૮૭૫

બી તેવા ફલ

બી બમણુ, ને ખાવટી દોઢી

બીછુકા મતર ન જાણે, સાપકે બિલમે હાથ ડાલે

બીછી કે મન્તર ના જાની, સાપકે બિલમે હાથ ડાલી (બિ કે ૧)

બીજ વરની મહાસુખ પામશે

બીજલ્યા! રે બીજલ્યા! તાહરા કરમમા હોજરી, તો બોટા કાહથી

ખાય?

૬૮૮૦

Gnaw the bone which is fallen to thy lot (અ એજ કેહવત)

Hvo der ei født til Pønding, bliver aldrig Dalers Herie ૨

Hvo der ei kan faae Flæsket, fauer at nøies med Kaalen ૩ (દિનીશ કેહવતો)

If a man's fate is to have only eight-tenths of a pint of rice, though he traverse the country over, he cannot get a full pint (ચીનાઈ કેહવત. ૪)

બીબી આવે જોરમા, તો મિયા જય ઘોરમા

૧ Christian's Behar Proverbs, p 44

૨ He who was born to pennies, will never be master of dollars

૩ He who can't get bacon, must be content with cabbage

૪ Scarborough's Chinese Proverbs, p 112

બીબી ખાવે બાંદી ખાવે તો ધરકા મોદી કાંદ જાવે?

બીબી જાયા ખરા ને રાણી જાયા ખોટા?

બીબી ચર્ચા વર જોગ ત્યારે ત્રિયાં ચર્ચા મોર જોગ.

બીબી બાચકે જાવ, ને ત્રિયાં ઘનીયાં ખોલે.

૬૮૮૫

બીબી મરે તોબી હલવા ત્રિયાં મરે તોત્રી હલવા.

બીબી સબસે બાંકી નદીસેબી બાંકી?

કોઈએક કહાંક મુસલમાની આરત એક દિવસ નનીની રેલમાં લખાઈ જવા લાગી, ત્યારે દુબી જવાની બીકે તેણીએ માનવા કીધી કે તે સહીસલામત હિનારે પુણુ તો જ બઠરાતો કોમ નહીને આપસ. પણ પોરેક લખાવા પછી જ્યારે તેણીએ જ્યુ કે હરે દુલવાની નથી, ત્યારે તેણીએ પોતાની માનવા પર પાણી ફેંચ્યું અને જોણી કે જ બઠરાતા જ છવ, અને માહરે માથેની જ જુના પણ જોજ છવ તેથી હિનારે પોંદજતાં માથેની જ જુ કાઢીને મારી નાખસ.” એવી રીતે કશવ કરવા પછી તેણીના ધલસાક વચ્ચે પાણીનું ત્રેસ તો વધતુજ ચાલ્યું અને તે મુસલમાની વખારે અને વખારે ધસડાવા લાગી, તથા મદદને મઠિ જુમેા પાડવા લાગી પણ હિનારે હસેલા સોઠોમાંથી કોઈપણ તેણીને જમાવવાની હિન્મત કરી શક્ય નહિ. આ ઉપરથી જ્યારે કોઈ સઢની સાથે ફાવી એકને હાથે હકર આવડે ત્યારે આ કેહવત વપરાયછે

બીબીનું બળે તે સૌ કોઈ જાણે, ને બાંદીનું બળે તે કોઈ નહિ જાણે

બીલાડી ઉઠ સેઈ મઈ?

હટ મિત્ત્યા સે મઈ, હાછ હાછ સે મઈ (હિ દુરવાની કેહવત.)

બીલાડી મોજા પેહરે તો ઉઠર પકડાય?

૬૮૯૦

A muffled cat never was a good hunter

The cat in gloves catches no mice. (જ મીછ કેહવતે.)

Jamais chat emmitoufflé ne prit souris ^૧ (ફિજ કેહવત.)

Gatta inguantata non prese mai topo ^૨ (ઈટાલિયન કેહવત.)

^૧ A muffled cat never caught a mouse.

^૨ A muffled cat is no good mouser

ખીલાડી સુવાડવી

થાને, કોઈના માગતા લેહણા ઉપર પાણી ફેંચવું છુટાઈથી ખાઈ
જવું

ખીલાડીના દાત કાઠ ખીલાડીને લાગે નહિ

The kick of the dam hurts not the colt (અ યેજ કેહવત)

Calcio di cavalla non fece mai male a puledro ^૧ (ઈ કે)

La cox de la vegua no hace mal al potro ^૨

Coces de yegua, amores para el rocin ^૩ (રૈનીગ કેહવતો)

O conce da egon nao faz mal ao potro ^૪

Conces de egon, amores para rocin ^૫ (યોઝુગીઝ કેહવતો)

Chickens do not die from the hen's kick (ગમીગી કે ૬)

No bones are broken by a mother's fist (અચન કેહવત ૭)

ખીલાડીની તલખથી સીકું ન તુટે (અથવા) ખીલાડીને કહે સીકું
તુટનાર નથી

મિનીજે ચે છિકો ન છિકે (કચ્છી કેહવત)

ખીલાડીનું ખચ્ચું સાત ઘેર ફરે

ખીલાડીનું હસ્તું થાય, ને ઉદરનો જીવ જાય ^૮

૬૮૯૫

Die Katzen Scherz, der Mäuse Tod. ^૯ (જરમન કેહવત)

Kattens Leeg er Mnsens Död ^{૧૦} (દેનીગ કેહવત)

Sport to the cat, death to the rat. (તેલુગુ કેહવત ૧૧)

૧ The kick of a mare never hurt a colt

૨ The mare's kick does not harm the colt

૩ The mare's kicks are carcases to the horse

૪ The mare's kick does not harm the colt

૫ The mare's kicks are carcases to the colt

૬ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles,
p 118 ૭ Long's Eastern Proverbs and Emblems, p 106

૮ એને મલતી જુદી જુદી ભાષાઓની બીજ કેહવતો માટે જુઓ કેહવત નો
૫૬૦, સદે ૪૪ ૯ What is sport to the cat is death to the mouse

૧૦ What is play to the cat is death to the mouse

૧૧ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 255

The death struggle of a rat is the sport of a cat. (વલ ૩૧)
The cat's play is the rat's torment the king's anger is
the subject's ruin.^૨

ખીરછ કે છવ નય લડિકન કે એલોના. (બિહાર કેહવત.૩)

સવલે મને સાવિયાં, કુતેલે મન ખિલ. (કમ્પી કેહવત.)

ખીલાડીને આડુ નહિ જરે.

Can a dog ever retain *grâce*? (તેલુગુ કેહવત.૪)

કુતેડ ખી નહિ પચવા. (હિંદુસ્થાની કેહવત)

ખીલાડીને ખીર પચે નહિ.

ખીલાડીને છીક આવી.

ખીલાડીનો આજસો ને ગધેડાનો પાછસો પગ

ખીલાડીનાં પેદમાં ખીર રહે તો ખાચડીનાં પેદમાં વાત રહે ૬૫૦૦

ખીલાડીનાં મોઢમાં બોડુ ગયુ

As irrecoverable as a lamp of butter in a greyhound's
mouth (અમેરિકા કેહવત.)

(શિરસી કેહવત.) كوشب من جب كرم جردن

મીઠર રખે માંસ કે યાલી. (બિહાર કેહવત.૧)

મીઠકે ધરમે માસ.

મુઠી કુતિયા જલેલીબોણી રખવાલ. (હિંદુસ્થાની કેહવતેલ.)

ખીંછી ખીંછી સાત વાર.

ખીંછી સહસતર મુવા ખાકર હજકુ ચસી

નવ સે ચૂકા ખાકે બિંછી ચસી હલકેલ. (બિહાર કેહવત.૧)

૧ Percival's Tamil Proverbs, p. 154.

૨. *Hill Proverbs of the Inhabitants of the Chittagong Hill Tracts*
by Capt. Thomas Herbert Lowin, p. 24.

૩. Christian's Behar Proverbs, p. 48

૪. Carr's Telugu Proverbs, Supplement, p. 25

૫. Christian's Behar Proverbs, p. 69 ૧ *Ibid*, p. 2.

બીલીકુ છીછરોડા ખાખ.

Toujours true songe bran ? (ફ્રંચ કેહવત)

سَتر در خراب بیند پند دام

گرم سب سخواب بیند دیم

تشنه در حواب آب می بیند (ફારસી કેહવતો)

બીલીકે ખાખમે છીછડે

સુરગીકે ખાખમે દાનેછી દાને. (હિંદુસ્થાની કેહવતો)

બીહાઇ બેટી પરોસન દાખલ

૬૯૦૫

બુ બુ! બોલતી ના, તોકે' મેરેકુ ક્યા પડી કે મએ બોલું

“એક વાણિયાને ત્યા એક બકરી ધણોજ હતલો આપતી વાણિયે તેને કુવામા નાખી, તે તેને ત્યાની ચાકરડીએ જોયું વાણિયાએ તેને સતોખીને કહ્યું કે “બુ બુ! કોઈ આગલ બોલીશ મા ” ત્યારે બુ આખરે બનરે બળડતી નય કે “બનિયાને બકરી મારી, ચૌર મેરેકુ કહા કે ‘બોલતી ના’, તો મેરેકુ ક્યા પડી કે મએ બોલું ” એવી રીતે બિચારો વાણિયો ફસી પડ્યો ’

બુકે બુકે બિસમિદ્દા ભણવી.

ધણા લોભ્યા માણસના સળ ધમા બોલાયછે

હર નિવાલે બિસમિદ્દા. (હિંદુસ્થાની કેહવત)

બુડતાને તારવો.

બુડતુ માણસ શીણુને વલગે. (અથવા) બુડતુ માણસ શેવાલ, (અથવા, તણખલુ) પકડે ૨

બુઢ્ઠા પીવે બકબક કરે, જુવાન પીવે રડરડ મરે, રણિયા પીવે રણ-ખેત કરે, સાઈ પીવે સ્મરણ કરે, જુગ ઘેઆન કરે, નામ લેવે પરમેશરકો, ગદીયા મત દે ગમારકુ, ગમાર પીવે જખ મારનકુ, ભરી હાડીકો ભાત ખીગારનકુ.

૬૯૧૦

૧ A sow is always dreaming of bean

૨ જુઓ કેહવત નાં ૩૫૫૨, તથા તેને મલતી જુદી જુદી ભાષાઓની કેહવતો, સંદે ૩૪૭

પુઢી ઘોડી ને સાલ લગામ. (અથવા) પુઢી ઘોડી સાલ લગામ
હેખો એ પુઢીકા દમામ ૧

An old ewe dressed lamb fashion. (અ શ્રેષ્ઠ કેહવત.)

Though he is old he is still a top (તેલુડુ કેહવત ૨)

પુઢી બહરી થઇ પણ કંઈ ગોસાદયાથી ગઈ

પુઢો પરણે માળડી, અમલુ એસે રાજ બોજ કપાડે બલદીયા એ
સો પરને ૩ કાજ (અથવા, એ પરામાને કાજ)

An old man who weds a buxom young maiden, bids
fair to become a free man of Buckingham. (અ ૩)

Jung Weib ist altem Mann, das Postpferd zum Grabe. ૪

(નરમન કેહવત.)

પુઢો બીલાડો કરડે નહિ પણ વગડે ખરેહ.

પુઢો દોરને જુમાં કપડાં.

૬૮૧૫

પુઢાંની જાયાંમાં જોર ને જુવાનના પગમાં જોર

પુઢી ગઈ તે દોજથી નહિ આવે, (અથવા મુધરે. ૫)

પુઢસે જામ સો દોજસે ન આવે.

પુઢસે બીચડી દોજસે નહિ મુધરવી હજો. (હિંદુસ્થાની કેહવત.)

પુધ કરે શુધ (અથવા) પુધ ને કામ કરે શુધ.

પુધવારનો દિવસ કંઈજો કામ કરવા માટે કાયદાકારક જણાયછે અને
એ દિવસે ખારેહ કામ જલદીથી પાર પડી જાયછે એનો વેદમંત્ર

પુધવાર એ વટે

૬૮૨૦

પુધવારના વાંધા (અથવા વાખા.)

He has no guts in his brains (અ શ્રેષ્ઠ કેહવત.)

૧ જુબા કેહવત નામ રસદા ત્યાં તેને મલતી પુઢી પુઢી ભાષામાંની કેહવતે,
સર્ ૨૧૩-૧૪ ૨ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs p ૩૩૬

૩ પરામાને.

૪ A young wife is an old man's post horse to the grave.

૫ બિની સમજણ માટે જુબા કહિત મુજા ત્યાં બીજ વચન, સર્ ૨૭૪

બુધીના બારે સરખા

બુધે જ્ઞાન બાજરી, ને બુધે ના પાધરી, (અથવા, પાસરી), બુધે
ડાબુ દોહવા દે, બુધે છોકર (અથવા, છંચુ) છાનુ રહે

A spaniel, a woman, and a walnut tree,
The more they be beaten, the better they be.
Gold must be beaten, and child scourged (અથવા કેહવતો)
Bâton porte paix ૧ (ફ્રેંચ કેહવત)

Donne, asini, e noci voglion le mani atroci ૨
Buon cavallo e mal cavallo vuole sproni, buona femmina
e mala femmina vuol bastoni ૩ (ઈટાલિયન કેહવતો)

No hay tal razon como la que pare ૪ (સ્પેનીશ કેહવત)

Holder man ei Kieppen til, agter Hunden intet Bud ૫
Styr Hest med Bidsel og ond Kone med Kiep ૬

Tre Ting giøre ikke godt uden Hugg Valnødtræet,
Asenet, og en ond Qvinde ૭ (દેનીશ કેહવતો)

Nothing will frighten a wilful wife but a beating (અંગ્રેજી)
Caulk a new boat, beat a new wife ૮

दुर्जन काचन भेरी दुष्टर्त्तु दुष्ट वाहन ।

इक्षुखट्वान् तिलजम्बूद्वान् मर्दये हुण वृद्धये ૧૦ ॥ (સંસ્કૃત કેહવત)

૧ A stick is a peacemaker

૨ Woman, asses and nuts, require strong hands

૩ A good horse and a bad horse need the spur a good woman and a bad woman need the stick

૪ There is no argument like that of the stick

૫ It is the raised stick that makes the dog obey

૬ Govern a horse with a bit, and a shrew with a stick

૭ There are three things from which no good can be got without a beating a walnut-tree, a donkey and a shrew

૮ Scarborough's *Chinese Proverbs*, p 377

૯ *Hill Proverbs of the Inhabitants of the Chittagong Hill Tracts*, by Capt Thomas Herbert Lewin, p 7

૧૦ A bad man, gold, a drum, a bad woman, a bad horse, stalks of sugar cane, sesamum seed, and Sudras should be beaten to improve their qualities Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 442

ખુષિ બેગી ને ફરી નહિ બેગી. (અથવા) ખુષિ વધાવી બેટી તે કદી ન બાપને બેટી

એવા વેદમ છે જે એ દીકરીને પરણાવીને જીવવારને દિવસે તેણીને સાસરે વધાવી દેાય તો તેણી ફરીને પાતાના માબાપને ભેટના પામતી નથી.

ખુમ્બો ગોલ ને કદિ ખામ ખુમ્બો જઈ જીવાયો થાય. ૬૫૨૫
જુરા કુડનમે ચલી જુરા ન ગીલા દોષ શીર મએ દેખુ આપકુ,
મુસે જુરા ન દોષ

જુરા નિવાલા ખાઈએ, જુરા ગોલ ન ગોલીએ
જુરા નિવાલા ખાઈએ જુરા ગોલ ન ગોલીએ. (દિ કુરવાની જે)
જુરાઈથી જીવ્યા કરતાં ભલાઈથી મરવું બેહતર

مردن بلام نه که زندگی نه لنگ

مردن نه عرب نه که زندگی در مدلت (૬૧ કેહવતો.)

બે આંખની શરમ છે

Out of sight, out of mind. (અ થેજ કેહવત.)

Loin des yeux loin du cœur.^૧ (ફ્રેંચ કેહવત.)

Quan léjos de ojo, tan léjos de corazón.^૨ (સ્પેનિશ કેહવત.)

Uit het oog nit het hart.^૩ (દચ કેહવત.)

Langt fra Ome snart af Sinde.^૪ (દેનીશ કેહવત.)

Aus den Augen, aus dem Sinn.^૫ (જર્મન કેહવત.)

Longe da vista, longe do coração.^૬ (પોર્ટુગીઝ કેહવત.)

બે કાન વચ્ચે માથું

૬૫૩૦

બે ખરચીએ આટા દીલા.

બે ગોલીનો ચ.વે.

બે ધડીનો અધાપો.

૧ Out of sight, out of mind.

બે ધર વચ્ચે આટા ઢીલા.

બે ઘેરનો પરાણો ભુખે મરે.

૬૮૩૫

Between two stools the breech cometh to the ground

Between two stools fall to the bottom (અ મેં કેહવતો)

Betwixt two stools the donk fa's down (રફોચ કેહવત)

Entre deux selles le cul a terie ^૧ (ફ્રેચ કેહવત)

Wie op twee hazen te gelijk jaagt, vangt geen van beide ^૨ (દચ કેહવત)

A bamboo pressed between two trees is apt to crack, a man with two wives frequently suffers hunger ^૩

(ફારસી કેહવત) میاں دو خرما د مالیم

दोहों घरचा पाहुणा उपाशी मरें. (મરાઠી કેહવત)

દો ઘરકા મેહમાન હોવે, તાલી ખજતા સોવે (હિંદુસ્થાની કેહવત)

બે છીપતુ મોતી રૂપાણ હોય

બે થાલી હોય તે પણ અફલાય, ને બે તપેલી હોય તે પણ અખડે
ન્યારે કોઈ બે માણસ, અથવા બે તડામાં ફેસાદ હોય ત્યારે એમ
ખાલાયછે

બે ધારની તલવાર (અથવા) બે ધારની તલવારે રમવું ?

બે પૈસાના ડોસાજીએ ગાડીએ શુ જવું ? કરમમા લખ્યા હોય દીવેલ
તો ધી ક્યાથી આવું ?

Hvo der er født til Pending, bliver aldrig Dalers
Herri ^૪ (દિનીશ કેહવત)

બે પાંદડાંતુ પતરાણુ, ને એક પાંદડાનો દડિયો, ગોદાવરીના સધમા,
રાડી રાડો લડીઆ.

૬૮૪૦

^૧ Between two stools the breech comes to the ground

^૨ He who hunts two hares at once, catches neither

^૩ *Hill Proverbs of the Inhabitants of the Chittagong Hill Tracts*,
by Capt Thomas Herbert Lewin, p 23

^૪ He who was born to pennies, will never be master of dollars

બે હાડ દાલની કરી દેવી.

યાને એ દોષ તે વર ને ફર કહી દેવ

બે બગડે બાવીસ

બે બાવીસની અરજ સારે.

બસે બાઈ (કચ્છી કેહવત)

બે બેસે દાહડી તો વાતો કરે સારી

બે બાણાં બેગાં યાથ ત્યારે ખખખા વગર રહે નહિ

૧૬૪૫

બે ખરદ બધા, પણ સો રાંડ ખોટી.

બે મસ્તા ત્યાં બાવીસનો બો ટબો.

બે માહરા ને ત્રણ તાહગ.

બે મોહાની ચાકસ.

બે હાથ વચ્ચે પેટ છે

૧૬૫૦

બે હાથ વગર તાલી ન પડે.^૧

Unus vir nullus vir^૨ (હિંદીન કેહવત)

Clapping is with both hands. (કાશ્મીરી કેહવત ૩)

If you clap with one hand will there be any sound?

(તેલુગુ કેહવત ૪)

A single finger cannot snap (વામીશ કેહવત ૫)

With one hand I do not even tie a knot. (રસપન કેહવત ૬)

एकैमेवतु चक्षेण न रूपस्य मतिर्मयेत्^૭ ॥ (સંસ્કૃત કેહવત)

જાં દશે વગર વાડી ન વિશે (કચ્છી કેહવત)

दोनों हाथों ताली पालते छे. (હિંદુસ્તાની કેહવત)

૧ એને મનથી જુદી જુદી ભાષાઓની બૅલ કેહવતા માટે જુદી કેહવત ની બરાબર છે. ૨ One man is no man.

૩ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles, p. 60 ૪ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs p. 87

૫ Percival's Tamil Proverbs, p. 179

૬ Long's Eastern Proverbs and Emblems, p. 43.

૭ A chariot will not go on one wheel. Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 391

બેઅદબ અક્ષતમદ જાણુ, મેવા વિનાનુ વૃક્ષ તે માન.

બેઉ નવે નવાણુ, નીચે આવ્યો તે કચરાણુ

બેખબરોની બલા જાણે, મુખમા માટી ગયલી વખાણે.

બેગાના સિર કદુ બરાબર

૬૮૫૫

બેટા બગલુ ચીણે માયુ ?

બેટા હોય સારે બાપ કેની ?

બેટી, તેની ગરદન હેઠી

બેટી બાપની, જમીન પાદશાહની.

બેટી વાપાચી, જમીન પાદશાહી (મરાઠી કેહવત)

બેટુ ને સેટુ, કસેલા કામના

૬૮૬૦

બેઠા બેઠા મ ગલ ગાવો

ન્યારે કોઈ માણસ બેઠાર બેઠેલો હોયછે ત્યારે એમ બોલાયછે

બેઠાથી (અથવા, બેઠા કરતા) બેગાર ભલે

યાને, જે ધણી નકામો બેસી રહેતો હોય તેને યાને જે ધણી કાંઈબી

કામ કરતો હોય, પછી તે હાસલ વગરનું બી હોય, તોપણ તે

નકામું બેસી રહેવા કરતા ભણુ છે

બેઠેસે બેગાર ભલી (હિંદુસ્થાની કેહવત)

બેઠાની ડલ શા માટે કાપવી ?

બેઠે બારે, ચલત અહારે, સોતે ચલે બતીસ, ચે હએ દમટી રીત

બેઠેલો પોપડો ઉબેડવો

૬૮૬૫

બેઠેલો પોપડો ન ઉબેડવો, ને સુતેલો ઝગડો ન જગાડવો.

બેઠા બાઇ, ને કરો સગાઇ.

બેડો પાર થવો

બેદિલ નોકર દુસ્મનની ગરજ સારે

When a servant conceives it hard to stay, he becomes
your foe if not sent away (ચીનાઈ કેહવત ૨)

બેદિલ મોકર, દુખ્ખન બરાખર ^૧ (મરાઠી કેહવત)

બેદિલ નોકર દુશ્મન બરાખર (દિ દુશ્માની કેહવત)

બેની સમાધમાં ત્રીજાનું કામ થાય (અથવા) બેની સમાધમાં ત્રીજો
આપ જાય. ૬૮૭૦

Two dogs strive for a bone and a third runs away
with it (અથેષ કેહવત)

Pendant que les chiens s'entre-groignent le loup dévore
la brebis. ^૨ (ફ્રેન્ચ કેહવત)

Wo sich zwei hankzen gewinnt der Dritte. ^૩ (બરમન કે)
Als twee honden vechten om een been, loopt de derde er
meê heen. ^૩ (ડચ કેહવત)

The dog took away the piece of leather (while the men
were quarrelling over it.) (કાશ્મીરી કેહવત. ^૪)

The monkey settled the bread dispute by eating it up.
(તેલુગુ કેહવત. ^૫)

When the heron and oyster quarrelled, the fisherman
got the benefit. (ચીનાઈ કેહવત. ^૬)

(શરસી કેહવત.) در مرغ جنگ کله فایده را سرگر

બે બિડન તડે ત્રેકે લાભ. (કન્નડી કેહવત)

दोपाँचें मोहण तिसव्यास लाभ (મરાઠી કેહવત)

દોઢી લાઈએ ત્રીસરેકા કામ. (દિ દુશ્માની કેહવત)

બેલ કમાય, ને ધોડા આય.

De ezels dragen de haver en de paarden eten die. ^૭ (ડચ કે)

૧. Whilst the dogs are growling at each other the wolf devours
the sheep. ૨. Where two fall out, the third wins.

૩. When two dogs fight for a bone, the third runs away with it.

૪. Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowler

|| ૪૮. ૫. Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p ૩૭૭

૬. Scarrington's Chinese Proverbs, p. ૨૭૬

૭. Asses carry the oats and horses eat them.

બેવડો જાળો, ને માહજનની કનેદ

હોરાજીઆનુ માહજન એક કર કહરાની નાખવા બેગુ મળ્યુ, અને
તે કર કહરાની નાખવાને તેઓ કનેદ પામ્યા, પા! નેને બદલ
તેઓને સગ બેવડો જાળો ચોદ્યો રોગજીઓ તો તોપાનુ
એમન મલકાવા લાગ્યા કદમારી માહજનની કનેદ થઈ આ
ઉપરથી જ્યાં કોઈ કામ બાદગી કાવના-નગ પા! બાતેનથી
નુકસાનકારક હોયછે ત્યાં આ કદમન વધવાયછે

બેશરમની બલા ફર, મારે જુલ્યા ચહડે વૂર.

બેસ કેહતા મુઈ જાય

બેસતો રાજ, આવનો મેહ, ને નવી વહુ, વગર વિચારે તેની વાહ
વાહ કરે સહ. ૬૮૭૫

બેસતો રાજ, ને આવતી વહુ, પકાયા તો પકાયા

બેસતો રાજ, ને આવતી વહુ, ભાર પડો તો પડો

બેસતો રાજ, ને ઉઠતો પસ્તાગીઓ, રોષ પડે તો પડે

બેસનેકુ ખાડા, ધરનેકુ ખુટા, સોનેકુ ચટાઈ, લોહવાડ બાઈકી કોહડ
અચ્છી

બેસવાની ડાળ કાપવી (અથવા, ભાગવી) નહિ. ૬૮૮૦

બેસવાનું બધ્યું હતું, પણ ઉંચકવાનું ધ્યુ.

બેસીએ જોઇ, તો ઉઠાડે નહિ કોઇ

Sit in your place, and none can make you rise (અ કે)

Sientate en tu lugar, no te harán levantar ૧ (સ્પેનીશ કે)

Senta-te no teu lugar, nao te farao levantar ૨ (પો કે)

(ફારસી કેહવત) جای نشیمن که بر سجری

વેળે ત્યારે કેન ઉચિઆરે (કચ્છી કેહવત)

बस जाणें त्याला उठ कोण हणें (મરાઠી કેહવત)

એસા કેહ કે કોઈ ન કહે બૂઠું, એસી જગે બેઠ કે કોઈ ન કહે
ઉઠ (હિંદુસ્થાની કેહવત)

૧ Seat yourself in your place and you will not be made to quit it

૨ Seat yourself in your place, and they will not make you rise

બેસીને સુવું

You must sit before lying down, must you not ? (તા ૧૧)

બેઢા ઉપર બેઢુ તો પણીવારીને બાર. (અથવા) બેઢા ઉપર
બેઢુ ચઢે તો પણીવારીને માથે બાર.

બેઢતા પાણી નિરમલા, બધા મધીમા દેખ સાધો જન રમતા બધા
દાગ ન લગે કાઝે. ૬૮૮૫

Il n'est pire eau que l'eau qui dort * (ફ્રેચ કેલવત.)

Gebranchter Pfing blinkzt stehend Wasser stinkt * ૩

Stehend Wasser wird stinkend * (જર્મન કેલવતે.)

Acqua che corre non porta veleno * ૪

Acqua chea vermina mena. * (ઈટાલન કેલવતે.)

(૧૬ કે) آب کہ حای بسیار می ماند کندہ می سود (૧૬ કે)

બેઢતેકુ બઢતે દીધો મત સમજવો કોર, સમજવા સમજો નહિ તો
દો જુતાં દો ઓર

બેઢન કહીને બેસાડે ને બાપડી (અથવા વડુ) કહીને ઉઠાડે.

He calls her a mother in the day time, and a wife at
night. (તેલુગુ કેલવત. ૭)

બેઢન જેવો બાપ

બેઢન તો બાપ બાઈ કરે ને બાપ તો બેઢનના નાતસમાં (અથવા
સાધ્વામાં) કરે

બેઢનને ઘેર બાપ ને સાસુ ઘેર જબાપ (માન માગે) ૬૮૮૬

બેઢરા આમલ માન. ૮

1. *Parcival's Tamil Proverbs*, p. 118

2. There is no worse water than that which sleeps.

3. A used plough shines, standing water stinks.

4. Stagnant water grows stinking

5. Running water carries no poison

6. Still water breed vermin

7. Carr's *Telugu Proverbs Supplement*, p. 52. ૮ ગાયકુ માન.

એહરા આગલ સખ પુઝ્યો, તોકે' હાડકા કરડેછ, (અથવા, આવેછ)

The sound of a flute to a deaf man (કાશ્મીરી કેહવત ૧)

When they call out "Deaf man ! Deaf man !" He answers " (I' ve got) Bran ! Bran ! " (તેલુગુ કેહવત ૨)

એહર હોય તે એ કાને સાંભલે

એહરે આગે ગાન, ઓર ગુઝે આગે ગુલ, અધે આગે નાચ, તીનો અલખલ.

એહરો કહે ખુમ પડી, આધલો કહે આવ્યા, પાગલો કહે પગ ભાગ્યો, નાગો કહે લુટયા. (અથવા) એહરો કહે ખુમ પડી, આધલો કહે ઓ આવ્યો રે! નાગો કહે મહને લુટી લેગે, ને પાગલો કહે પગ ભાગ્યો રે!

૬૯૯૫

એહરો એ વાર સમજે, (અથવા, એ વાર વધારે સમજે.)

એહરો એ વાર હસે

ઐરી જોય લાવતો, ને માય જોય આવતો

બાહર ગયલો ધણી પાછો ઘેરમા આવે ત્યારે તેની ઓરત તે પૈસા સાથે લેતો આવવાની આશા રાખેછ, પણ એથી ઉલટુ ન તેની માય પોતાનો દીકરો પોતાની સાથ પૈસા લાવ્યોછ કે નહિ તેના દશા પણ ખ્યાલ વગર ફક્ત તેને પાછો ફરેલો જોઈનેજ ખુશ થાયછ

ઐરીને મોહડે સવામણુ તાહુ હોયછ

ઐરાંની ખુદ્દિ પાણીએ

૭૦૦૦

બોઈની ખાઈએ તોઈ, ને લેવટાનુ ખાઈએ પેટ.

બોખ ને વરાહુ કુવામા નાખો.

બોખે દાતે વાલ ખાય, ને પીંજરીનુ પાપ ખાય.

૧ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles, p 261

૨ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 168

બોડુ આપીને જાકર તીધુ

Feel a jiff and you'll have a luff (અ ધીજ કેદવત.)

Il faut perdre un veron pour pecher un saumon. (ફાય કે)

બોડી માથે ઠગ.

૭૦૦૫

બોડી રાંડને ટકોરા ધબા.

બો? માથે બાલગીએ.

બોડાણની વેદલ.

બોત મઈ થોગી દી થો! માથી જાવે થો! સુખને કારણે મુરખ
રેન મુ મુમાવે (અથવા) બોત મઈ ને થોગી રદી, થો!મે ૫૮
જાવ, એક પવકે કારણે બાજ મુ મુમાવ.

બોત મઈ ને થોડી રદી.

૭ ૧૦

મતો વદુત વલ્લભ્ય વર્ગાગવ્ય ॥ (સંગૃહીત કેદવત.)

બોત નવલાસે બોત મુગ્યા.

બોત બોયા ને જગ્યા ધાસ.

બોત લખા, સો બોત બેવક્રક

બોપામાઈના રાજમા બપોરે બખુમુ ૩

બોબડીની બે જાવ.

૭૦૧૫

બોરડી નીચે સુનેસો આવમુ બોર મગિજ

Il attend que les alouettes lui tombent toutes roties
dans le bec. (ફાય કેદવત.)

The date fell on his moustache he was too lazy to put
it into his mouth (અ ચાલી કેદવત.)

(ફારસી કેદવત.) لیل پای من است

1. One must love a minnow to catch a salmon.

2. Time has mostly gone little only remains. Carr's Telugu and
Sanskrit Proverbs, p. 403 ૩ સમયો કેદવત ના ૧૪૭ સર્વે ૫૪

૪ He expects that larks will fall ready roasted into his mouth.

૫ Long Eastern Proverbs and Fables p 10.

બોરડીના બે કાટા સાથે થાય, પણ એક પાસગે, ને બીજે વાકે જાય.

બોરડીનો કાટો ચમચમીને રહે

બોલ તો અમોલ હોય, જો કોઈ બોલે જાણ, એ તરાણુ તોલકર, ઇ મુખ બાહેર આણ

As a vessel is known by the sound, whether it be cracked or not, so men are proved by their speeches, whether they be wise or foolish. (અ કે)

A word is the ornament of a word a fort is the ornament of town (તેલુગુ કેહવત ૧)

બોલ પુકીનો બોલ

૭૦૨૦

Una parola tira l'altra ૨ (ઈટાલિયન કેહવત)

બોલ બે રડી નવાખા તોફે' નવાખ

બોલતાના બોર વેચાય, ના બોલે તેની ખારેક પણ ન વેચાય (અથવા)

બોલે તેનાં (અથવા, બોલનારના) બોર વેચાય, નહિ તેની જુવાર

ખી પડી રહે (અથવા) બોલે તેના બોરા વેચાય

Böse Waare muss man aufschwaken ૩ (જરમન કેહવત)

If he has a mouth he'll win the fight (તેલુગુ કેહવત ૪)

Beat your gong, your candies vend; each must to his trade attend (ચીનાઈ કેહવત ૫)

બોલતાને છોડીને ચાલતાને દેડે

બોલના બમણા, ને લાખની સવાઈ.

બોલનેકી રેલછેલ, ખરચનેકી ટચાઈ

૭૦૨૫

બોલ્યા વગર માએખી નહિ પીરસે

A dumb man never gets land (અ ગ્રેલ કેહવત)

(ફારસી કેહવત) سچہ تا نگوید مادر شیر بدھد

૧ Carr's *Telugu Proverbs*, Supplement, p 63

૨ One word brings another ૩ Bad ware must be cried up

૪ Carr's *Telugu Proverbs*, Supplement, p 51

૫ Scarborough's *Chinese Proverbs*, p 50

બોલ્યુ તે નહિ બોલ્યુ નહિ યાવ.

Gerecht ist gerecht man kann es mit Keinem
Schwamm abwischen.^૧ (જરમન કેહવત.)

બોલ્યુ બાદર પડે ને રાંધ્યુ વરે પ?

બોલવા કરતા કઠી બળવવુ સાર

Example is better than precept (અંગ્રેજ કેહવત)

બોલવામાં ને બળવવામાં પ્રભો ફેર દોવડ

૭૦૩૦

On dire en fait il y a grand trait^૨ (ફ્રેન્ચ કેહવત.)

બોલવામાં શુ ગ્યુ ?

Sooner said than done (અંગ્રેજ કેહવત.)

He is not wanting in words (લેટિન કેહવત.)^૩

બોલવામાં સાર નહિ.

A man's head bath a close mouth to it. (અંગ્રેજ કેહવત.)

બોલવુ અને ભોટ ફાકવો એ સાથે ન બને.

I cannot run and sit still at the same time. (અંગ્રેજ કે)

Niemand kann zugleich blasen und schlucken^૪ (જર કે.)

Soplar y sorber no puede junto ser^૫ (સ્પેનીશ કેહવત.)

Man kan ikke drikke og pibe paa een gang^૬ (ડેનીશ કે)

If a mourner you cannot sing; if you can sing you
cannot mourn (ચીનાઈ કેહવત.)^૭

બોલવુ એક ને કરવુ જુદુ

He cries wine, and sells vinegar (અંગ્રેજ કેહવત.)

૧ What is said is said, and no sponge can wipe it out.

૨ Twist the word and the deed there's a long step.

૩ Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p. 295.

૪ No one can blow and swallow at the same time.

૫ One cannot blow and swallow at the same time.

૬ You cannot drink and whistle at the same time.

૭ Scarborough's *Chinese Proverbs*, p. 162.

Do not say one thing, and do another (તામીલ કેહવત ૧)
 It will not do to say one thing, and mean another (ચીકે ૨)

૭૦૩૫

બોલવું કે જકવું

બોલવું તેવું પાલવું

બોલવું થોડું

Few words are best

Few words, many deeds (અથેય કેહવતો)

બોલવું સેહલું, કરવું મુરકેલું.

Von Worten zu Werk/en ein weiter Weg.^૩ (અમન કે)

Dal detto al fatto vi è un gran tratto ^૪ (ધતાત્વન કેહવત.)

Del dicho al hecho hay gran trecho ^૫ (રખેનીગ કેહવત.)

Beloven is een, en woord houden is twee ^૬ (દય કેહવત)

Mellem sig og gjøre er en lang Vej ^૭ (દિનીશ કેહવત)

Saying is easy, but doing is difficult (તામીલ કેહવત ૮)

It is easier to know how to do a thing than to do it ^૯

Easier said than done (ચીનાઈ કેહવતો ૧૦)

ચોણું સેલું, કર્યું મુરકેલું (કચ્છી કેહવત)

બોલાવાડો બોલે નહિ, પણ બોલે.

બોલી ગોકલજી પ જ્ઞાની, ને ચાલ જુમલાની.

૭૦૪૦

બોલી વગર બોલ ઉપજે નહિ.

૧. Percival's *Tamil Proverbs*, p 501

૨. Scarborough's *Chinese Proverbs*, p 290

૩. Between wording and working is a long road

૪. From saying to doing is a long way.

૫. Between saying and doing there is a long road

૬. Promising is one thing, performing another

૭. Between saying and doing there is a great distance

૮. Percival's *Tamil Proverbs*, p 326

૯. Scarborough's *Chinese Proverbs*, p 14 ૧૦. *Ibid*, p 18

બોલુ તો મા મારી નય, ન બોલુ તો ખાપ કુતા ખાપ.

(કા. કે.) *گویم مشکل است وگر نگویم مشکل است*

બોલે એક, ને કરે બીજુ

Saying one thing, and doing another (તામીલ કેહવત.^૧)

બોલે ત્યારે મળના ગજ પણ ફાડે એક તણુપી નહિ.

Great braggers, little doers (અંગ્રેજી કેહવત.)

Groesser Prahlcr, schlechter Zahler ^૨ (જર્મન કેહવત.)

Grootc belovers, slechte betalers.^૩

Groot-sprekers zijn geene groot-daders.^૪ (દક્ષ કેહવતે.)

He promises eleven people, but does not throw food to one. (મરાઠી કેહવત.^૫)

Great words but small measure. (તેલુગુ કેહવત.^૬)

To promise much and give little. (ચીનાઈ કેહવત.^૭)

સો ગજ વાર, એક ગજસર ન ફાર (હિંદુસ્થાની કેહવત.)

બોલે તે (અથવા બોલનાર) બે ખાપ. (અથવા) બોલે તે બે ખાપ,
ને ના બોલે તે ત્રણ ખાપ. ૩૦૪૫

બોલે નહિ ત્યારે દાજ સમજની.

Silence is consent (અંગ્રેજી કેહવત.)

Wer schwiegt, bejaht.^૮ (જર્મન કેહવત.)

Chi tace acconsente.^૯ (ઇટાલિયન કેહવત.)

Quien calla, otorga.^{૧૦} (સ્પેનીશ કેહવત.)

Die zwingt bewilligt.^{૧૧} (દક્ષ કેહવત.)

૧. Percival's *Tamil Proverbs*, p. 825.

૨. *Great say-masters, bad pay masters.*

૩. *Great promisees, bad pay masters.*

૪. *Great talkers are little doers.*

૫. *Dictionary of Kashmiri Proverbs*, by Rev J Hinton Knowles, p. 92. ૧. Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs* p. 205.

૬. *Scarborough's Chinese Proverbs*, p. 292.

૭. *Silence gives consent.*

خاموشی علامت رضا است (ફારસી કેહવત)

मौनमर्षांगीकार ॥^१ (સંસ્કૃત કેહવત)

ચુપ રહે તો હા સમજના (હિંદુસ્થાની કેહવત)

બોલે નહિ, ને બોળી બાળે, (અથવા, મારે)

બોલેલો બોલ, ને મારેલો ગોદો, કદી પાછો નહિ આવે. (અથવા)

બોલ્યો બોલ, ને માર્યો તીર કદી પાછો નહિ આવે.

A word and a stone let go cannot be called back.

A word spoken is an arrow let fly

A slip of the foot may be soon recovered, but that of the tongue perhaps never. (અ ગ્રેજ કેહવતો)

Mieux vaut glisser du pied que de la langue.^૨ (ફ્રેંચ કે.)

Palabra de boca, piedra de honda^૩

Palabra y piedra suelta no tiene vuelta.^૪ (સ્પેનીશ કેહવતો)

A pedra, e a palavra nao se recolhe depois de deitada^૫
(પોર્ટુગીઝ કેહવત)

Det Ord som er talt, sletter man ikke ud med en Svamp^૬ (દેનીશ કેહવત.)

If your foot slips you may recover your balance, but if your mouth slips you cannot recall your word.

(ટેલુગુ કેહવત. ૭)

Can a cuff already inflicted, and water that has run into a pit, be recalled? (તામીલ કેહવત ૮)

૧ Silence is half consent Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 448

૨ Better a slip of the foot than of the tongue

૩ A word from the mouth, a stone from a sling

૪ A word and a stone once launched cannot be recalled

૫ A word and a stone once let go cannot be recalled

૬ Words once spoken cannot be wiped out with a sponge.

૭ Percival's *Tamil Proverbs*, p 109

૮ Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 246

One word let out, a swift horse cannot overtake it. (અ. ૨.૧)

(કાશ્મી કેહવત.) تیری کہ از کماں حسمہ باز نمی گردد

બોલતેર ગામની જમાણી ને તોલતેરની લવાઈ.

બોલસે — ખાલુ

૧૭ ૫૦

When the Sahib was asked how it was he had grown thin, he said We will grow thinner and still thinner and if we like we will even die, what's that to you?" (તેલુગુ કેહવત.૨)

બોલે ચઢાવવી.

To tighten one's girdle and fight. (કાશ્મીરી કેહવત.૩)

બ'આલામાં આમ લાગવી.

બુલ લાગવાના સ બધમાં બોલાવડે

Your belly chimes, it is time to go to dinner (અ. મેલ ૬.)

(કાશ્મી કેહવત.) بعد از حراپ است

અવરિયા "કુલ હોહા" પઢઈ રહી હવે (હિન્દુસ્થાની કેહવત)

બધ કરે કરી કરી, તો અહા છાવે એકી ધડી.

બધ બેલ મલ કુશીઓ બોધ જમન નહિ હોય જોર જુલમ નહિ
હીન્મે મૃત લોકોકે મહિ જોર જુલમ જો હીન્મે તો દુરત
દુરત મતાવે, છતા નર ગુમાન કરે ઉલી ખતા ખાવે

O pretty woman, don't step so haughtily you will lose your youthful pride in time. (કાશ્મીરી કેહવત.૪)

બધની ઘડીમાં એવા ગુણ, જેમ ખાસડાં પડે તેમ આવે નૂર. ૭૦૫૫

૧. Scarborough's Chinese Proverbs, p. 188.

૨. Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 364.

૩. Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles, p. 83. ય અર્થ.

૪. Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles, p. 207

બદામા ફક્ત બેજ એજ છે, બાકી સૌ સારું છે.

બાંડા ગામમા બે બારસ. (અથવા) બાંડા ગામમાં બે બારસ, વચ્ચે
આવી ધનતેરસ

બાડા બત્રીશ લક્ષણા (અથવા) બાડામાં બાર લક્ષણ.

બાડા સાપને બે કોટનો માર.

બાંડાતું બોટણ.

૭૦૬૦

બાંડામાં બોહતેર, ને કાણાંમાં તોહતેર ગુણ, (અથવા, વિધા.)

બાડો બોહતેર લખ્ખણો.

‘બાંધ છોડ કરવું.

ચાને, મારા મારી, કન્યો કરવો.

બાંધ્યા છુટે નહિ (એવો મેલાપ)

ચાને, દુશ્મની ભરેલો સંબધ

બાંધી સુકી લાખની, ને ઉંધાડી તો રાખની. (અથવા) બાંધી સુકી

લાખની, ઉંધાડી વા ખાય. (અથવા) બાંધી સુકી લાખ બરાબર,

(અથવા, લાખ ટકાની, સવા લાખની.)

૭૦૬૫

બધી મુઠ લખલ (કચ્છી કેહવત)

જાકલી મૂઠ સજ્જા લાલાલી. (મરાઠી કેહવત)

બધી સુકી લાખ બરાબર. (હિ દુસ્થાની કેહવત)

બાંધે ખેડુએ ગામ વસે નહિ.

બાંધે છોડે બાબરીઓ.

બાહે ધરેની લાજ.

ભિંગત કહેછે ભમવાણીને સાબલ આહરી વાણી તણ
બોલાવ્યા ને તેર આવ્યા, તો દે દાલના પાણી
ભગત બધા મેજીન દાનવ છુરી, અખમે રામ,
અમલમે છુરી. ૭૦૭૦

અમલો દલમ.

અગાના ધર જેવું કરી બેઠાઠ.

અગાના જેવું કામ કરવું (અથવા) ક્યું અગાના જેવું ?
અજન પરસાદ કરવો.

વાને લાગે આપણી

અને તેનો રામ, (અથવા, અમવાન.) ૭૦૭૫

અટ પડે વો છુપ્યા છુપે છુટે છજાત

અટ પડે વો સીકપે, છુપે જાય જાન.

અટ પડે વો સોના, છુપે વુટે કાન.

અટ બોલે કે વગોલે.

અટ અટ સીધું લેવો, તોઈ સીધું ને જમવાનું સાથે. ૭૦૮૦

ભટ ભટા, તોડે' ચુપાચુપ !

ભટ ભણ્યા, કે વગોણ્યા ? (અથવા) ભટ ભણે, કે વગોણે

ભટપી જાય, પણ ચટપી નહિ જાય

ભટજી ભણેછ, કે ટીપણા કાટેછ ?

ભટિયારાના (છોકરા) કાંઈ ભુખે મરે ?

૭૦૮૫

ભટિયારીના હાડલામાંથી એકું ચાખવાની આશા ગી ?

ભટિયારો કાંઈ ભુખે મરે ?

ભડલી કા તુ ડલી, જેઠે વહ્યા મૂળ, જે વગે અવાગુ પચકા, તો

• ફાલ ભરાતુ ફૂર

ભડે ખેડું ભગાતુ, ને જડ ગઈ જગાની.

૭૦૯૦

ભણતા ભુલે, ને લખતા ચુકે

ભણતા પડીત નિપજે, લખતા લલિયો ચાપ

ભણ્યા કરતા ગણ્યો અનુભવ ચદડે

ભણ્યા ગણ્યા તે વેપારી, ને ન ભણ્યા તે ટોળારી ?

ભણ્યા ગણ્યા તે વેપારી, ને ન ભણ્યા તે ભીખારી.

૭૦૯૫

ભણ્યા, પણ ગણ્યા નહિ

ભણ્યા વનાનો ભવ ખાલે.

ભણ્યો કણખી કટખ ખોળે

ભણ્યો ગણ્યો તે ગગા ગયો, ને ન ભણ્યો તે મૂગખ રહ્યો

ભણ્યો ગણ્યો તે ઘોડે ચઢડે, ને વગર ભણ્યો પાછલ દોડે

ભણ્યો ગણ્યો દેવાનમાં જાય, ને વગર ભણ્યો તે ગોદા ખાય ૭૧૦૦

ભણ્યો ગણ્યો પટેલી કમાય, ને વગર ભણ્યો તે હોલે જોગાય

ભણ્યો ભુલે, ને તારો કુખે ?

A good sailor may mistake in a dark night (અ કે)

૧ મૂગખ ૨ ખેડે મલતી જુદી જુદી ભાષાઓની બીજી કેહવતો માટે
જુઓ કેહવત નાં ૩૭૭૬, સર્ગ ૩૬૬

A bon p^hcheur échappe anguille.^૧

Bons nageurs sont à la fin noyés.^૨ (ફ્રેચ કેદવતો.)

મહેસે બુદ્ધે ને મહેસે છબે. (કાઠી કેદવત)

મળ્યો જુમે, પણ અમળ્યું ન જુમે.

મણી મણીને લેધા વસ્ત્રા

મણી મણીને ભીખ માગે.

૭૧૦૫

Learning is good even when one is reduced to begging
(તામીલ કેદવત.)^૩

મણી મણીને જુદે ને આલસજની મત કુસે.

મહે મહે તે લેખાં કરે, (અથવા નામુ લખે) ને ન મહે તે દીવો ધરે

Au plus débile la chandelle à la main.^૪ (ફ્રેચ કેદવત.)

Wer nicht malen kann, muss Farbe reiben.^૫ (જરમન કે)

The learned only will gain eminence.^૬

He who is learned is truly great. (તામીલ કેદવતો.)^૭

He who can handle a pen will nowhere have need
to beg (ચીનાઈ કેદવત.)^૮

Get learning with a great sum of money and get much
gold by her — ECCLESIASTICUS, li, 28.

વિદ્યાવાન્ ધનવાન્ મલેત્^૯ ॥ (સંસ્કૃત કેદવત)

મહે તેની વિદ્યા મારે તેની તરવાર, ને પામે તેનો ધરમ

વિદ્યા વાવરે તી વધે. (કાઠી કેદવત)

૧ An eel escapes from a good fisherman.

૨ Good swimmers are drowned at last.

૩ Percival's Tamil Proverbs, p. 448

૪ The weakest must hold the candle.

૫ He who cannot paint must grind the colours

૬ Percival's Tamil Proverbs, p. 406 ૭. Ibid, p. 536.

૮ Scarborough's Chinese Proverbs, p. 84

૯ The possessor of learning becomes the possessor of wealth.

Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 461.

ભણેલ કરતા ગળેલ સરસ, ને ગળેલ કરતા કંચલ મગ્ગ, ને કંચલ કરતા કહરેલ સગ્ગ

Experience without learning is better than learning without experience (અ ગ્રેન્ડ કેહવત)

Val piu un' oncia di discrezione che una libbra di sapere.^૧
(ઈતાર્યન કેહવત)

ભણેલાને ચાર આખ, ને અભણ આધવો.

૭૧૧૦

ભણેલો વિપ્ર^૨ ભુખે મરે

ભધેડીનો દાઝો.

યાને, હુચ્છુ માણસ.

ભપકા ઉપર ભુલવું નહિ

ભપકા ભારી, ખીસા ખાલી (અયવા) ભપકા ભારી, ખીસા ખાલી,

માર ખાનેકી નિગાની.

ભસ્ભા^૩ કોઈના સગા નહિ

૭૧૧૫

ભાટીયો ન રહે ભા (કચ્છી કેહવત)

ભભુત લગાવે ભાગ્ય ન છુપે (અયવા) ભભુત લગાડે પણ કરમ ન છુપે
ભભુતીને ભરસે

ભમ પા— મહા સવાદમ, ટુસ પા— નખોડ વાલમ, ન

પા— પ્રાણ બધન

ભમરડો ધુ માવવો.

ભમરો તોલમા આવ્યોછ, હવે ચે કર કે ચુ કર.

૭૧૨૦

ભમરો ભુસાયો, ત્યારે સસરો રસાયો

ભમે તે ભુખે ન મરે, રમે તે રલી ન ખાય, ઉઘેથી આયુષ ન વધે,
આલસથી દેવાદાર થાય.

Idleness is the root of all evil (અ ગ્રેન્ડ કેહવત)

૧ An ounce of discretion is better than a pound of knowledge

૨ બ્રાહ્મણ ૩ ભાટિયા

Siegen kommt nicht vom Liegen.^૧ (અરમન કેહવત.)

Armoede is hulheids loon.^૨

Een vliegende kraai vangt altijd wat.^૩

Ledigheid is hongers moeder en van diefte volle
broeder.^૪ (દસ કેહવત.)

He is here and there, and has a share also in the boiled
rice.^૫

Indolence is the parent of want. (તામીલ કેહવત.)^૬

Idleness is the father of vice. (તેલુગુ કેહવત.)^૭

અર આપાડે ધર ચુલે ભાડરવે ભેસ અર ભાષ કુટે કરમ ફીરકે
અરી ચલમ હલ ભાષ.

અર દરિયામાં ખારવા ખુટયા.

અર દરિયે લેષ જાળીને વહાનતુ ગાખડુ કાઠડુ

૭૧૨૫

અર દરિયે વહાન છે

અર દરિયે વહાન કુખાડુ.

અર દરિયેથી વહાન આમ્મુ ને ખારીએ આવીને જુડાં.

અરતીમાં ભરાવુ

પેસાદારને વધુ કાસલ થવા લખર બાલાયછે

All strive to give to the rich man. (અ મેલ કેહવત.)

Tout va à qui n'a pas besoin.^૮ (ફ્રેન્ચ કેહવત.)

De del tuo a chi ha del suo.^૯ (ઇટાલિયન કેહવત.)

૧ Victory is not gained by idleness.

૨ Poverty is the reward of idleness.

૩ A flying crow always catches something

૪ Idleness is hunger's mother and of theft it is full brother

૫ Percival's Tamil Proverbs, p. 7 ૧ Ibid, p. 327

૬ Carr's Telugu Proverbs, Supplement, p. 43.

૮ Everything goes to him who does not want it.

૯ Give to him that has.

Alt Vand vil til Strand, og Pengene til rig Mands
Haand ^૧ (દેનીન કેહવત)

Like honey raining on a sugar Pandih (તેવુચુ કેહવત ૨)

Only to add fuel to a hot stove (ચીનાઈ કેહવત ૩)

भरल्यावर भरतें (भगडी केहवत)

ભરતીમે ભરે, ખાલી પર ચુદ ન પડે, લાલચ બેડા, ને લલન
બિચારી રહે. ૭૧૩૦

ભરતામાં ભરવું.

ભરપૂર, ને બલા ફર

ભરમ ભારી, ને ખીસા ખાલી

ભરમ ભારી ખીસા ખાલી (કચ્છી કેહવત)

ભરમ હોય તે સારો.

ભર્યા ચરમા એક વખત ચોખો ચાપીને જોવાનો, (અથવા, એક
તન્નુ ચાપીને જોવાનું) ૭૧૩૫

You may know by a handful the whole sack. (અ કે)

Ex uno disce omnes ૪

Ex uno specta omnia. ૫

Ex pede Herculem ૬ (લેતીન કેહવતો)

Men look into the rice pot from the top part ૭

What flavom there is to the grape there will be to the
whole cluster (કાશ્મીરી કેહવતો ૮)

૧ As water runs towards the shore, so does money towards the
rich man's hand ૨ Carr's *Telugu Proverbs*, Supplement, p 31

૩ Scarborough's *Chinese Proverbs*, p 289.

૪ From one judge of all

૫ From one circumstance judge of all

૬ You may judge of Hercules from his foot

૭ *Dictionary of Kashmiri Proverbs*, by Rev J Hinton Knowles,
p 27 ૮ *Ibid*, p 255

Taking one grain out of the pot and feeling (whether it is soft or not.) (તેલુગુ કેહવત.^૧)

One grain suffices to test a whole pot of boiled rice.

(તામીલ કેહવત.^૨)

A single grain will show whether a whole pot of rice be boiled enough. (ફિનેરીસ કેહવત.^૩)

(શીરડી કેહવત.) مستی نموله ار حر واری

एक सितावरुन मातापी परिक्षा हाते (મરાઠી કેહવત)

સારી કેમમે એકલી દાના ટોસે (હિંદુસ્તાની કેહવત)

ભયો ભારમાં રેહવું સાર

ભયો કું સૌ ભરે, કાથાને કોષ્ટ ન ભરત, માફરો સા— મોજાઓ, કે મહને ઠઈ ન આપત.

ભયોનું ધર સૌ કોષ્ટ ભરે ને દુખાને દુખ આવી મસે સંધ્યા પછી બસતું બસે, ને રાંઝા પછી હસજી હસે.

ભયું હશે તે કોષ્ટ દિવસ હસવાશે (અથવા વાવરશે)

ભયો ધડો હસકાય બહો ને જુડો ભેયો મસકાય બહો ૩૧૪૦

ભયો ધડો રજો

ધાને, આખર બલી બચેલી રહી

ભયો (અથવા ભયું) હસકાય.

ધાને પેસાવાસો હોય તેનાથી ખરચ થાય

A full purse makes the mouth run over (અંગ્રેજી કેહવત.)

ભયો ન હસકાય પણ અધુરો હસકાય.

ભયો પેટ પર ખાંડળી ખારી

To a full belly all meat is bad. (અંગ્રેજી કેહવત.)

1. Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p. 332.

2. Percival's *Tamil Proverbs*, p. 177.

3. Long's *Eastern Proverbs and Emblems*, p. 20.

The full soul longeth an honeycomb — PROVERBS,
ch. xxvii.

A merle soul cherries sont amirées ૧ (કેવ કેદવત)

Als de muis zat 19, zo wordt het meel bitter ૨ (મૃત કેદવત)

Naar Musen er moet, er Meel bedek ૩ (મીન કેદવત)

Cakes are bitter to a man with his belly full ૪

If you exceed the bounds of moderation nectar too is
poison (તેદુચ કેદવત ૫)

The full belly is no great eater, the tired man is not a
good traveller ૬

ભર્યા પેટ પરખી નહિ ચાલે (એવી ખુદી છરી.)

૭૧૪૫

'Tis a good knife, it will cut butter when 'tis melted
(અમેલ કેદવત)

ભરવાડ ભાઈ ભુતની જાત

ભરવાડ સદા સૂતકી.

ભરવાડ સૂતકમાથી પરવાડે ત્યારે ખાય કેની?

ભરવાડનું સૂતક કદી ઉતરે નહિ.

ભરવાડને વાહલો વગડો (અથવા) ભરવાડને વાહલો વગડો, ને પાંચડાને
વાહલો છગડો

૭૧૫૦

ભરવાડની જાન સાત વરસ વેર રહે.

ભરવાડો સૂતકી ટલે નહિ.

ભરી આપલું

યાને, તુક્સાનીનો બદલો આપવો

૧ Cherries are bitter to the glutton blackbird

૨ When the mouse has had its fill, the meal turns bitter

૩ When the mouse has had enough the meal is bitter

૪ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 96

૫. Ibid, Supplement, p 65

૬ Hill Proverbs of the Inhabitants of the Chittagong Hill Tracts,
by Capt Thomas Herbert Lewin, p 26

ભરી લેવું

વાને, ગુહસાનીનો પુરો જઈસો લેના.

ભર્યી બાજી છપડે છપડે નાચી ને સો છના બામ્યાં પશુ
ખીચડી તો કાચી ને કાચી. ૭૧૫૫

ભરે ખોસે ને ચારે ડાલે.

શ્રી પ્રસુવતી દાસવર્માણી પરવાડે ત્યારે એમ બોલાવછે ચારે
ડાલે નો ઈસારો જે ડાલા પેલી શ્રીના અને જે ડાલા
તેનાં બાલકના ઉપર છે

ભરે ગળના મળ, પશુ ફાડે તસુળી નહિ

A long tongue has a short hand. (અ ચેલ કેહવત.)

La lengua luenga es señal de mano corta.^૧ (સ્પેનીશ કે.)

ભરે પાપર તો મમે નાગર. (અથવા) નામર ભરાવે પાપર. (અથવા)
ભરો એક પાપરડી તો આવે એક નામરડી

વાને એક પાપર ભરીને રૂપિયા બદલ એક નામર શ્રી પસપુવા મસેછે

ભરે ભાકારે નહિ ને ખરે છનામે. (અથવા) ભરે ભાકારે નહિ ત્યારે
હવે ખરે છનામે છું ?

ભરે ભાલું છુખો, ને ભરે તલાવે તરસો

૭૧૬૦

ભરે ભગર થામ જેજેકાર. (અથવા) ભરેમો હોય ભગર, તો થામ
જેજેકાર, નહિ તો જે હરી માહચળ.

ભરે મોહડે ના કાંચ કેહવી ?

કાંઈને બુઢો ભરસો આપી કનનાસના સ બંધમા બોલાવછે

ભરે હાલ્સેની ખરવર, (અથવા, ખુરચણ.) (અથવા) મોહડે ઘેરની
ખરવર.

When a big vessel comes to pieces, there still remain
three piculs of nails. (ચીનાઈ કેહવત.^૨)

ભરેલું હશે તે ખલવાશે

૧ A long tongue betokens a short hand.

૨ Scarborough's Chinese Proverbs, p. 443.

ભરો સમૂદર પડો, કાગ જાય ખુમ્ખમા બોટે,^૨ ક્યા ગધે પર
મખમલ કે જા છારમા લોટે, જાનકો પડો સહવાજ તો મુવેખી
ના શીટે ૭૧૬૫

ભરોરામાંથી^૩ કાન ક્યુરો નિકલે તેવુ (મુરદાલ, ને નખલુ.)

ભરોસા નહિ દમકા, આખર જુદાઈ.

ભરોસાની ભેસ (અથવા, ગાય) ભુખે મરે.

ભરોસાની ભેસે પાડો જણ્યો.

ભરોસાની રાડે દીકરી જણી.

૭૧૭૦

ભરોસે ભાવટ ખોવી, (અથવા, લાગવી.) (અથવા) ભરોસે ભાવટ ખોઈ

ભરોસો પુરખનો?

ભલ ભલા કુવારા, ને ખો—ને બે, (અથવા, બે બૈરી)

ભલ ભલા કુવારા, ને બાડા વરને બે કન્યા

When the legitimate child cried for bran, the illegitimate child asked for an ornament (તેલુગુ કેહવત^૪)

The raven demon crying for *kany* when the well-to-do cannot obtain a grain of boiled rice^૫

While horses of the first blood lick the ground, the miserable *tattoo* is neighing for gram^૬

It is said that while a peerless nobleman was lying hungry and exhausted, a beggar cried for rice and cards (તામીલ કેહવતો^૭)

حاي که عقال پر نریرد — ار پشتہ لاغری چه حیرد
(ફારસી કેહવત)

૧ ખાખાચુ

૨ બોટુ — ચાચ મારવી

૩ ભરોરે એટલે જમીન સુકકને પડેલી જે માહટી કાટ તે.

૪ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 178

૫ Percival's Tamil Proverbs, p 81

૬ Ibid, p 143 ૭ Ibid, p 180

બધા બધા જેવાઈ જાય, ને નગારચી કહે માહરો ડાડિયો ક્યાં ? ૭૧૭૫
બરખઃ હઃ કદાચલ યેલા ગદા પૂછે કતેક પાની (બિહાર કે ૧)

બધા કર બધા હોયગા, સૌદા કર નફા હોયગા.

Sow good works and thou shalt reap gladness (બ કે)

If ye brew well ye'll drink the better (રકૌચ કેદવત.)

A bean jen bean return ? (ફૈચ કેદવત.)

Fin Dienat ist des andern Werth ? (નરમન કેદવત.)

De eene dienet is den anderen warrd. ? (દચ કેદવત.)

Live thou, and do good to others (હાસમીરી કેદવત. ૩)

One said " Here is bran for your cow " the other replied

" Here is milk for your child " (તેલુગુ કેદવત ૪)

Those who do good, obtain good and those who do
evil receive evil. (લામીચ કેદવત. ૫)

Do good regardless of consequences. (ચીનાઈ કેદવત. ૬)

બધા બધાઈ ના તજે, બધા ના બોલે બદ છસ દિસમાં દયા ધરમ,
હસ મુખ શીરી સખઃ

બધા બધી પરથવિ છે

બધા બધા મુ—મારે, ને બો—ને બે રાંડ બાવે.

બધા બધાઈની પ્રીત

૭૧૮૦

બધા બાઈની પીઠ છે

બધા બાઈની બોલ કે તરત વાગ્યાં દોલ

બધા માણસનું ફરજદ છે ।

You are the son of a noble sire ! (ચીનાઈ કેદવત. ૭)

1 Christian's *Behar Proverbs*, p. 40

2 One good turn deserves another

3 *Dictionary of Kashmiri Proverbs*, by Rev J Hinton Knowles,
p. 193. 4 Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p. 201.

5 Percival's *Tamil Proverbs*, p. 388.

6 Scarborough's *Chinese Proverbs*, p. 270 7. *Ibid*, p. 261

ભલાઈ કરીને પાણીમા નાખવી

(કારસી કેહવત) بیکونی کی و در آب دحل انداز

ભલાઈ કીધેલી કદી ખાલી નહિ જાય

૭૧૮૫

કોઈ “ભલાઈ” ને જદલે “નમનનાઈ” આવયા “નરમી” પણ
કહેછે

The good you do is not lost, though you forget it.

Good actions carry their warrant with them (અ કે)

A good deed will never be lost (કાગમીની કેહવત^૧)

ડિનુ ડિનુ ન થિએ. (કચી કેહવત)

ભલાઈ કીધેલીજ સાચે આવશે

Do good now and be rewarded here after (ચીનાઈ કેહવત^૨)

અર્થો ગ્રહે નિવર્તેતે રમશાને મિત્ર થાયમા ।

सुकृत दुष्कृत चैव गच्छत मनु गच्छति^૩ ॥ (સમૃત કેહવત)

ભલાઈમા ભાલો, ને મિહુ બોલે તે વાહલો

ભલાની દુનિયા નથી

ભલાઈ કો ધુનિયા ઈ આવે? (કચી કેહવત)

ભલેજા જમાના નહિ (હિ દુસ્થાની કેહવત)

ભલાની વહુને સૌ ભાભી કેહવા જાય

ભલાનુ નામ રહી જશે

૭૧૮૦

Good deeds remain, all else perish (અ ગ્રેવ કેહવત)

ભલાનુ ભણુ થાય, ને ભુડાનુ ભુડુ થાય

He teaches me to be good that does me good. (અ કે)

Bij de vromen wordt men vroom ૪ (દય કેહવત)

૧ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles, p 226 ૨ Scarborough's Chinese Proverbs, p 409

૩ Wealth stops at the house, friends and relatives at the grave, good deeds and evil deeds follow the dying man Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 377 ૪ With the good we become good

He who plants a grove of trees may God do so to him
and he who cuts the grove may God do so to
him. (કાશ્મીરી કેહવત.^૧)

Good has its own reward, evil its own punishment (ચી. કે. ૨)
(કાશ્મીરી કેહવત.) لیکى لیکى را بدى بدى

અક્ષતુ અક્ષુજ યાપ.

Do good if you expect to receive it. (અ. ગ્રે. કેહવત.)

Do good, and devils and gods will do you honour do
evil, and suffer the chastisement of Heaven (ચી. કે. ૩)

અ. વ. અલેહા બલા. (દિ. દુસ્થાની કેહવત.)

અક્ષતો ભાષ ને શુ. જનો જમાષ

Be a father to virtue, but a father in law to vice (અ. ૪)
સલેકે ભાઈ ભોર પુરેકે જ વાઈ (દિ. દુસ્થાની કેહવત.)

અલી બેસે પાડો જણો.

અલી બેસે પો— ક્યો.

૭૧૫૫

અલી માહરી કુતરી ને નદી પાર ઉતરી.

અક્ષુ થયુ (અથવા, અમે મુર્ચા ને) બામી જનમ મુખે અક્ષુ થી
જાપાસ.^૪

અમે અમે કે પગો દુકામ ને સમા સજીવિતો પામ્યા પાર.

અમે મુખા પરેશના પા. જ કે મહને (અથવા આવશુને) થયા બોલાચાલા.

અમે મુખો બામો ને જામો ગેહડાનિ મામો.

૭૨૦૦

અમે સમ બેડીએ ખાઈએ નાગર પાન, પુરે સમ બેડીએ કઠાઈએ
નાઈ ભોર કાન.

The friendship of the good will prove useful like water
falling on good soil. (તામીલ કેહવત.^૫)

૧ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles,
p. 246. ૨ Scarborough's Chinese Proverbs, p. 410

૩ Ibid, p. 280 ૪ નરસિંહ પ્રહલાદ મહાપ્રેર

૫ Percheval's Tamil Proverbs, p. 386

Keep company with good men, and good men you will
imitate, keep company with beggars and sleep
outside some temple gate (ચીનાઈ કેહવત ૧)

ભલો કે ભુડો પણ તે બાઈ.

ભલો ધનેતર.

યાને, તન, મન, ધન, અથવા બળથી મોદટો.

ભલો ભલાઈ કરે.

Do good, and then do it again (અંગ્રેજ કેહવત)

ભલો ભલાઈ નહિ છોડે, (અથવા, મુકે,) ને ભુડો ભુડાઈ નહિ છોડે,
(અથવા, મુકે.) ૭૨૦૫

Batti il buono e' meglhora, batti il cattivo e' peggiore ૨
(ઇતાલિયન કેહવત.)

A bad coin is a bad coin, a good coin is a good coin
(તેલુગુ કેહવત ૩)

ભલો ભલી વખત, ને ખુરો જમતી વખત (આવે)

ભલો હોય તે ભલી વખત, ને નકરો હોય તે જમતી વખત આવે.

ભલા આદમી ભુખે મરે, ને રાજ કરે ગોલામ. ૪

ભલાની આગમચથી ભુડાનો (અથવા, ખુરો) વિચાર કરી રાખવો

He that fears danger in time seldom feels it.

'Tis good to fear the worst, the best will save itself
(અંગ્રેજ કેહવતો)

(ફારસી કેહવત) علاج واقع پیش از وقوع باید کرد

ભલા કામમાં ઢીલ કેવી ૭૨૧૦

(ફારસી કેહવત) در کار خیر حاحت استخاره نیست

૧ Scarborough's Chinese Proverbs, p 5

૨ Chastise the good and he will mend, chastise the bad and he
will grow worse ૩ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 286

૪ સરખાવો કેહવત નાં ૫૬૦૧, સર્કે ૫૦૯

બવ બરાઇ જવા.

He that died half a year ago is as dead as Adam (અ કે)

બવન બાટકા પા વા

બવન બાટકા ને ટોસી મરે ને પડે હાટકા, (અથવા હાટકા ૧)

બવની (અથવા, જનમની) પાસ બાંધવી

બવાની માએ બસુ ક્યુ, આંખ પ્રમાણે કુસુ ધસુ ૭૨૧૫

ભવિષ્ય વાત બુધાય.

ભવૈયા ભાગર્મા.

ભસતા કુતારાને ચેટલીનો કટકો

ભસતા કુતારા કાટે નહિ. (અથવા) ભસતા કુતારા કાટે નહિ ને ગાળ્યા

મેહ વરસે નહિ બુધ્યા બીસ મારે નહિ ૨

ભસવુ ને ભેટ ખાવો એ બે ન બને. (અથવા) ભસવુ ને ભેટ

ફાકવો એ સાથે થાય નહિ

૭૨૨૦

ભસી ઉઠવુ

થાને, જમે તેમ ખીન્વાઇને યોધી ઉઠવુ

ભસે તે કરડે નહિ ને કરડે તે ભસે નહિ.

ભા ! અપશુકન બોધગો નહિ તોફે માણુક ધભાઇ જાંજ બળજો !

ભા ભણે તે સાર, (અથવા સાચુ)

ભાઇ કરતાં ભત્રીજા વાહસાં (અથવા) ભાઈ થાને ભત્રીજા વાહસા ને

મહીરા દેસના માર ઉપાડાં.

૭૨૨૫

ભાઇ કરતાં ભાઇમધ ભસો (અથવા વાહભો.)

Kind friends are better than unkind brothers. (શી કે ૩)

ભાઈ ક્યાં ? તોફે ઉભા ત્યાં.

ભાઇ ખેપ દાયા કાઈ જનમ તો નથી દાયા.

૧ નામા ૨ જોને મસતી જુલી જુલી ભાપાઓની કેકુવતે માટે જુલ્યા કેકુવતે
ના ૧૬૪૦ સર્કે ૧૮૦. ૩. Boarborough's Chinese Proverbs, p ૩૪૦.

ભાઇ જેવો બેલી નહિ, ને ભાઇ જેવો વેરી નહિ

Tre fratelli, tre castelli ? (દિતાલ્યન કેહવત)

Tres irmaos, tres fortalezas ? (પોરચુગીઝ કેહવત)

He who has a brother does not fear to fight (તામીલ કે ૨)

ભાઈ એસા દોસ્ત નહિ, ઔર ભાઈ એસા દુસ્મન નહિ (હિ. કે)

ભાઇ જોડે જવાનુ, પણ ભાભી જોડે જમવાનુ

૭૨૩૦

Although one may live six months with an elder brother, one cannot abide with his wife even half an hour (તામીલ કેહવત ૩)

ભાઈ આપો કરવો

ભાઇ બેહનના આંચણામા ફરે, ને બેહન ભાઈને મોસાલા કરે

ભાઇ ભટ્ટ, ને કોડે લાલ પટ્ટ

ભાઈ ભટ્ટ, ને નાણા વટ્ટ

ભાઇ મલ્યા એટલે પરમેશ્વર મલ્યા.

૭૨૩૫

The most difficult thing on earth to get is a brother.

(ચીનાઈ કેહવત. ૪)

ભાઇ માહરો લોલો, આપી જય ચડવો, ને લેઇ જય ગોલો.

ભાઇ સાહેબ કેમ તણાયા? તોકે' લોભે લોભે

ભાઇએ આપેલુ પેટીએ, ને ભોંભઇએ આપેલુ' ખુટીએ

ભાઇઓ જેની ભારજા લુડી, તેને પીડ અતરમા ધણી

ભાઇકા ભાઇ આવે સો બહાર ઉભા રેહવે, ઐરીકા ભાઇ આવે સો
દહી દુધ આવે ?

૭૨૪૦

In the wife's house who is the favourite? Brother-in-law (કાશ્મીરી કેહવત ૬)

૧ Three brothers, three castles

૨. Percival's *Tamil Proverbs*, p 286 ૩ *Ibid*, p 19

૪ Scarborough's *Chinese Proverbs*, p 380

૫ જુઓ કેહવત નાં ૩૭૯, સર્ ૨૭

૬. *Dictionary of Kashmiri Proverbs*, by Rev J H Knowles, p 29

બાહ્યા બેઠા બાહ્યા પગમાં.

બાહ્યા માડી ને બાપના બેઠ ને જદા બેઠા કરે સેત.

બાહ્યા પાપડી બાહ્યા માથે ને બાહ્યા પાપડી બાહ્યા માથે

બાહ્યા પાપડી બાહ્યા માથે, ને બાહ્યા ચાપડા ઉપર માથે

બાહ્યા કાષ્ટ દેષ નદિ ને બાહ્યા કાષ્ટ સેષ નદિ.

૭૨૪૫

બાહ્યા ઘેર વેદા ને કાષ્ટી ઉગાડીને ખા.

બાહ્યા ઘેર વેદા દોષ ત્યાં બેઠ ન પીરસે

બાહ્યા બેઠાસે ના વેદતી ને વેદતી નાનરે જલે

બાહ્યા ખાજ, તે બાહ્યા અખાજ

બાહ્યા દોષમે બાહ્યા માથે.

૭૨૪૦

બાહ્યા બરખ ત્યાં સાર

બાહ્યા બાહ્યા ને બેઠનનો વાર જવારે બેઠનને ત્યારે તેવારનો તેવાર.

બાહ્યા લાજમાં (અથવા, બાહ્યા સેવામાં) બેઠન કસર

(અથવા મધ્યા) નદિ રાખે.

બાહ્યા મોસામાં તેવાં બેઠનનાં મીત.

બાહ્યા-બાહ્યા કામનુ નદિ બાહ્યા-બાહ્યા કામનુ

૭૨૪૫

બાહ્યામાં કામ, (અથવા મામ.)

માને, દાસ દવાસ સેવકાલ

બાહ્યાની માની કુસાઈ જલુ

બાહ્યાની આસુ, બાહ્યાની પીસુ

In front of the runners-away but the last of the pursuers (કાસપીરી કેલવત.)

બાહ્યાની દીક આરવી ને ખાવી.

૧ બાહ્યા કાસ, ૫૫૩૪૪ કાસ. ૨ બાહ્યા કેલવત ના કાસર ત્યાં તેને મળતી જુદી જુદી બાહ્યા ૧ કેલવતો સર્વ કરે

૩. *Dictionary of Kashmiri Proverbs*, by Rev J Hilton Knowles, p. 217

ભાગનો ગડદો.

૭૨૬૦

ભાગરે ભરઈ ચોકી, ને પુરજો ભરાયા કોટ, ને કસાના નદિ રહ્યા મોસ^૧

ભાગ્યો^૨ ઉધે, ને જદામ ચુકે

ભાગ્ય વગરનો ભુલો પડે

ભાગ્ય વિના નર કોડી ન પાવે.

ભાગ્યની ધડતી આઈ, ને કરમમા મરઘો, ખીલાડો, ને કુતરો જમાઈ
(અથવા) કરમની ધડતી આઈ, ને વેમાગ્યનો કુતરો, ખીલાડો, ને
મરઘો જમાઈ

૭૨૬૫

ભાગ્યમા કોઈનો ભાગ નથી.

ભાગ્યમા હોય એટલુજ મલે

Every man hath his own planet (અ એટ કેહવત)

यदिधर्मनसि स्थित^૩ ॥ (સ સ્થિત કેહવત)

ભાગ્યમા હોય તે ખાય

ભાગ્યમા હોય તો ધર બેઠા આવે

Sorte, e dormi^૪ (ઈતાલ્યન કેહવત)

A punadas entran las buenas hadas^૫ (સ્પેનીશ કેહવત)

Loven er de Vaagendes, Lykken er de Sovendes^૬

Det er godt at raade naar Lykken er med^૭ (દે કેહવતો)

When good things come, they do so unsolicited, when
they do not come, not one of them appears (તા કે^૮)

آپہ صبا است ہم می رسد — گر ستانی

(ફારસી કેહવત) ستم می رسد

૧ નવાઇ ૨ ભાગર ઉપરથી પસાર થતા ગહદારીઆ પાસેથી કર લેવાને
ચુકર થયેલો માણસ ૩ As fate wills it Carr's Telugu and Sanskrit
Proverbs, p 451 ૪ Have luck, and sleep

૫ Good luck makes its way in by elbowing

૬ Law helps the waking, luck may come to the sleeping

૭ It is easy to manage when fortune favours

૮ Percival's Tamil Proverbs, p 518

ભાગ્યશાલીને જીત રહે, ને અકર્મીની જૈયર મરે (અથવા) ભાગ્યશાલીને ત્યાં જીત રહે ને અકર્મીના પુત તે લાંબા થઈને મુલે. (અથવા) ભાગ્યવાનને ત્યાં જીત રહે, ને અકર્મીના પુત નહિ રહે. (અથવા) ભાગ્યવાનને જીત રહે ને અકર્મીની જૈયર મરે. (અથવા) ભાગ્યવાનના જીત હમાય, અભાગ્યીના પુત ન હમાય. ૭૨૭૦

A lucky man is stout and fair and men lend him
twice as much as he wants. A luckless man is
burnt and spare, and he asks for a loan which no
one grants. (શ્લોક ૭૨૭૦)

विश्वहो कल्याणिति मे मतिः ॥ (સરજીત કેહવત.)

ભાગ્યવારંભ જીત હમાઈને. (હમી કેહવત.)

ભાગ્યશાલીને પગસે પગસે નિધાન.

Assai bon balla à chi fortuna stona. (ઈતાલિયન કેહવત.)

ભાગ્યાની બેસ કીડા પડીને (અથવા સડી સડીને) મરે (અથવા) પતીઆશાની બેસ કીડા પડીને મરે (અથવા) પતીઆશાનો પાડો સડી સડીને મરે (અથવા) હાથો પાડો કીડા પડીને મરે.

Une du commun est toujours le plus mal loté. (ફ્રેન્ચ કે)

Asno de muchos lobos le comen. (સ્પેનીશ કેહવત.)

Asno de muitos lobos o comem. (પોર્ટુગીઝ કેહવત.)

The joint husband was neglected and died.

The sheep which was the joint property of two persons,
was deserted and dead. (તેલુગુ કેહવત.)

(ફારસી કેહવત.) ديج شراکت کوس لی آید

૧ Scarborough's Chinese Proverbs, p. 117

૨ Lo ! Fate is all powerful, that's my mind. Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 462.

૩ He dabbles well to whom fortune pipes.

૪ અમુક સુખમાં રાખેલ.

૫ The ass that is common property is always the worst saddled.

૬ The ass of many owners is food for wolves.

૭ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 272. ૮ Ibid p. 60

ભાગ્યાની ભેસ લુખી મરે

સાઝેકી હાંડી ચૌરાહેમે કુટી (હિ હુસ્થાની કેહવત)

ભાગ્યાનો ભેર, ગોપીયદન ને ગેર. (અથવા) ભાગ્યવાનના ભેર,
ગોપીયદન ને ગેર

ભાગ્યુ ભાણું કસારે જાય, ને રૂઠ્યુ છોદરે માવતરે જાય. ૭૨૭૫
ભાગ્યો, ને અભાગ્યો

ભાગ્યો વાણિયો દલાલ, ને ભાગ્યો પારસી કલાલ.

ભાગ્યો વાણિયો દલાલુ કરે, ને ભાગ્યો પારસી કલાલુ કરે.

ભાગા તલાવમા કેમરન^૧

ભાગી ધાડ ઢેડવાડે પડે (અથવા) ભાગી વાટ^૨ ઢેડવાડે કાહડે. ૭૨૮૦

ભાગી પણ ભરવટ, ને તુટો પણ ચીર

ભાગી પણ ભરચ

ભાગી ભીત પરથી તુટી પડવું.

ભાગી રાતે ભવાડા.

ભાગી હાલ્લી ચુહલે નહિ ચહડે, ને ખારાં પાણીએ વાલ નહિ ચરે. ૭૨૮૫

ભાગ્યુ ગાહુ ઢેડવાડે

ભાગ્યુ નથી, તુડુ નથી, કટકા થયા ચાર, ચતુર હોય તો ચેત્યો,
અણુધડ કરે વિચાર.

ધડિયાલ વિષેના હજ્યાના તરીકે પણ આ કેહવત વપરાયછે

ભાગ્યુ ભસ્તુ.

ભાગ્યુ વહાન ભરાય તેટલુ

યાને, પુશગલ, ઘણુ જ

ભાગે ચોરી મોઢી ન કેહવાય

૭૨૯૦

ભાગેલા ઘેરને સડેલા વાસનો ટેકો

૧ સુરતમા કેમરન નામે એક ન્યાયાધીસ થઇ ગયોછે

૨ પછડા ઉપરનો લોહડાનો પાટો

ભાગેલાં વહાનનો વીગો, તરી નિકસે કે છુડી જાય.

ભાગેલાં વહાનમા સવાર થયુ.

ભાગેલીયાની બેસને બમણા દાના

ભાગેલે બેસ, ને ઘેર જડા

૭૨૯૫

ભામાં ધરમાં ચોર. (અથવા) ભામાં ધરમાં ચોર પેસે.

આ કેહવત બે મતલબે વપરાયછે (૧) લંડેલી દેહવાલુ માણસ કાંઈ નહિ ને કાંઈ રાત્રને આધીન થાયછે તે દસાવવા માટે અને (૨) એક માણસે પોતાનો પછીવડ વજર તકેદારીએ બનાવ્યો હોયછે ત્યારે તેની ઉપર બીજા માણસે મેરરીવનો લાભ લેઈ શકેછે તે દસાવવા માટે

ભામાં ધરમાં જુતની વસ્તી.

In a neglected house, devils take up their abode. (તે કે ૧)

(ફારસી કેહવત.) *حاله حالي دیر می گیرد*

ભામાં ધરમાંથી સીક નિકસે કે તહવાયે.

ભામાં વહાનનો મીસ્તરી.

આવડવ વચરનાં માણસ વિધે બાલાવછે

ભામાં હાથમાં બધા પગ મુકે

૭૩૦

જાને નબળી હાથવમાં આવેલાં માણસની ઉપર સહ લાભ સેવા નિકસે.

ભાજ ખાખ્ખે તો મૂઝ્યાની શરમ જરા પણ રાખ્યે. (અથવા) ભાજ

ખાખ્ખે તો મૂઝ્યાનો કાષ પણ મહલાએ રાખ્યે. (અથવા) ભાજ

ખાખ્ખે તો મૂઝ્યાની મરળદા જરા પણ રાખ્યે. (અથવા) ભાજ

ખાખ્ખે તો મૂઝ્યાની હાખલ (અથવા શરમ) નહિ રાખ્યે. (અથવા)

ભાજ ખાખી પણ મૂઝ્યાની મરળદા નહિ રાખી.

ભાજ મુઝા તે કાંઈ ઝાડમાં હોય ને પોમાઝા તે કાંઈ તાડમાં હોય!

૧ Percival's Tamil Proverbs p. 200.

ભાજ મુલાનું ઝાડમા ન લેખું.

ભાજનુ પાણી

પોઆ રવભાવના માણસના સંબંધમા બોલાયછે

ભાટ કરતાં ભાંડ ભલા.

૭૩૦૫

ભાટ, ચારણ, ને કુતર, બાધી બેસે દ્વાર, ખાય પણ ખસે નહિ,
લાજે નહિ લગાર

ભાટ બ્રાહ્મણનુ (અથવા, ભાટ ભેખનુ) લાકડુ અણપેસાજુ પેસે,
સામું જોતા ઉભા રહે, ને આવ કેહતા બેસે (અથવા) સામું
જુએ ત્યાં ઉભા રહે, ને આવો કહે ત્યાં બેસે, ભાટ બ્રાહ્મણનુ
લાકડુ તે વણછોદ્યુ પેસે (અથવા) ભાટ બ્રાહ્મણનુ લાકડુ
વણપેસાજુ પેસે, રસ્તે જતા મલ્યા હોય, તો ઘેર આવીને બેસે
(અથવા) ભાટ ભવાયાનુ લાકડુ તે અણપેસાજું પેસે, કહ્યું હોય
ચોરે આવજો, તો ઘર આવીને બેસે

ભાટ ભાટ ભાડુડી, કોટે બાધી ચાડુડી; ચારણ ચારણ ચારણીયા,
કોટે બાધ્યુ ધટીનું પડ, તોકે' જડતુ ન આવ્યું, તોકે' ભારે તો
મરશે.

ભાટ, રાજ, ગોલારાણા, શોકડ બેહની નામ, માથાં તુટયા, અને કુલ
વાગ્યાં, એ પાય એક નામ.

ભાટનો બોડો ભાટ

૭૩૧૦

ભાટીઆ, ટાટીઆ, વણકર, ઢેડ, રાતે લડે, ને દાહડે, (અથવા, વહાણે)
એક.

ભાટા, ટાટા, ને બ્રાહ્મણા, સમ્ર, ને સુથારાં, વેહચણ થોડી ને વઢવાડ
ધણી, ને છઠ્ઠા પીબરા

ભાઠિયા રે ભાઠિયા! નવ ગજ ઉંડા દાટયા, તોખી નહિ મુવા ભાઠિયા.
ભાડું તીમલા તોલ, ને પટેલ પદર ને સોલ.

ભાડું, ને ખરી ખપોરે નાડું.

૭૩૧૫

બાહુ રત્નનું આમ, ને તોરણે પા તો દામ
બાળેના માગી : આજ ને માથે પાનાના બાગ.
બાળેના માગી : તોપી ને માથે નરિ મને ટોપી
બાળેના દોષ ને માથેના પાપ.

બાળાની ખોટ અગત્યન પુરી પાડે. (અથવા) અગત્યની ખોટ
બાળામાં પુગાય (અથવા) બાળાની ખોટ અગત્યના. ૭૩૨૦

Was man nicht am Heng hat hat man am Stiel ૧ (૪૬)

બાળાની બેસ, તેરવે કે દુઆડે.

બાળાની બેમને મળ્યાએ આનૈદ.

બાઃ મુલની બેસ (અથવા, બાઃ મુલની બેસને) ચરતુ થોડ ને
વરતુ પલ્લ

બાહુ ને દારત

પરપલ્લી બાહુને ખુશી પડે ત્યારે જાણી કરાળી યાઉ તેના
સજામાં આ કેદવન વપરાય

બાહુની પોગી બીગીનતર વેર. ૭૩૨૫

વાને એક નજર માખુસ તમે બેરતુ કરતા બન પામુ તેની રાક્ષિ
વપરાંત તેનાથી વધુ નરિ બને

બાળેની મગી ને અગથી રાને ખરેગી.

બાળેનુ પેર ખાલી કરતુ

બાળેની વેદત્ર, ને દાણી મે.

બાખુસ બે બાખુસ ને આપી રોગી તાખુસ

બાખુસે બોધું ને દામશાએ દીડું ૭૩૩૦

બાખુ મુધારનો પાટભો.

બાખુબાઇ બપેગી ૨ ને પોરિયા કાલજાં બપેરી.

૧ We want in it we make up in draw

૨ વજાણની પામે આપેનું બિડ મામ.

ભાણાભાઈ ભુલા

ભાણાભાઈ હયાના ભોલા, ભુલી ધાધર ને લેધ જાય ગોલા ?

ભાણુ જોધને ભુખ, ને કરવરો જોધને તરસ ૭૩૩૫

ભાણુ ખેસી ભુખ્યો ઉઠે, ચાકરની રાખે માઝા, ધરની ખાયડીથી

શરમાય, એ ત્રણે મૂરખના રાજ

ભાણુ ભર્યે ન તોખીઓ, કર ચાટે શુ થાય ?

ભાણુજ ભાગિયો, (અથવા, ભાગમા) નહિ, ને જમાઈ લાગિયો,^૨
(અથવા, લાગમા) નહિ

ભાણુજ તે તાણુજ, ને દેખતા ને માગતાં, ને ન આપતા તો શાપતા

ભાણુ હાડા જેમના તેમ, ને ક્યોટની ઉતાવલ પડી. ૭૩૪૦

ભાત કહે મેરા મુરખે ખાના, મેરે ભરોસે ગામ નહિ જના

ભાત છોજે, પણ સાથ ન છોજે.

ભાદરવાની ભેસ

ભાદરવાની ભેસ, ચરવુ થોડુ, ને તરવુ ઘણુ (અથવા) ભાદરવાની
ભેસને ચરવાનુ થોડુ, ને તરવાનુ ઘણુ

ભાદરવાની ભેસ, ને કહલેડાની ભેસ ૭૩૪૫

ભાદરવાની ભેસ લીલુજ દેખે

ભાદરવાની ભેસે પાડો જણ્યો

ભાદરવાનો ભીડો

યાને, થોડા વખતનુ, લાખો વખત નહિ ટકે એવું

ભાદરવે ભટુ, ને આખાડે ટટુ

ભાભડ ભુજની પુછ, ને માહરી ગા— નુછી. ૭૩૫૦

ભાભડ ભુજની ભટ્ટી

યાને, વગર ખિસાદનુ, ઘણી ઓછી ડિ મતનુ

ભાભરા ભુત જેવુ.

બાબા ! રો ! આ ચાગીશુ ! તોડે સંતા ત્યાં
 બાના માત ! રતી આના ને મોના માત ફરી આના.
 બાબાદ આપો બાતુ ક્યુ તોડે વગ પાપીએ વદાન તયુ ૭૩૫૫
 બાબાદ ખીગ ફરી તોડે જે આવ તે જાણે
 બાનાદ નાતુ કયે તોડે તમાગીત સાથે
 બાબાદ બારમા નો વડુદ સાજમા
 બાબાદ બુઆ, ને ગોળી પગપરી
 બાબી બોલી ને રીપર દાડ ૭૩૬૦
 બાબીદ નાગે ને દુ નદિ આતુ !
 બાબીનો બાત ને બ નીમા નાત
 બાર મદડો તોડે વેપાગને માથે
 બાત તેટલી બધી વાત
 બાર મુકેલ ૭૩૬૫
 વાને ૩૫૩૨ કરેલ
 બારમ રીજો કાસ મટયેલ
 બારી નમે ને તપમે ઉચકાવ
 ભાગી નામ તો દારીતુ
 ભાગી દીમ્મ !
 ભારો વેચનાં બવ મયે, પળ મપકાવાગે દેખ્યો નદિ ૭૩૭૦
 બાશાની અળી, ને મોખાની કળી માવા વગર રહે નદિ
 બાવ વધવો
 બાવ વિના બમ્મિ નદિ
 બાવ શુ છે તોડે ધગજ કોળુ કરેલ !
 બાવતું મોસ વેદે કીધુ (અથવા) બાવતું તું તે વેદે ક્યુ ? ૭૩૭૫

ભાવી આગલ કોઇ કાંઈ નથી (અથવા) ભાવી આગલ કોઇ કાંઈ
ગયું નથી.

ભાવી ભુલાવે તેમા આપણો શુ ઉપાય ?

ભાવી મિથ્યા થતું નથી.

ભાવે એ રામ, ને નહિ ભાવે એ રામ

ભાવે એટલું ખાતું નહિ, ને આવડે એટલું લવતું નહિ ૭૩૮૦

ભિખ (અથવા, ભિખે) તેને ભુખ શી, (અથવા શાની ?)

ભિખ ન આપવી, ને પત્તર ફાડવું ? (અથવા) ભિખ ના આપે, ને
પત્તર ફાડે

ભિખ ને ભારો,^૧ તે સહવારમા સારો.

ભિખ, ભારો, ને ભણવું, એ ત્રણે સહવાર.

ભિખ માગતા ન આવડતી હોય તો તમાકું ખાતા શિખ^૨ ૭૩૮૫

ભિખ માગવા કરતા ભુખે મરવું સારું

ભિખ માગીને ભૈયો કીધો, પડોસણે લુટી (અથવા, છીનવી) લીધો

A barren woman bore a son, and the small-pox
swallowed him up (કાશ્મીરી કેહવત ૩)

ભિખ માગે તે હજમડી, ને ધરણુ માગે તે ભિખારડી.

ભિખને માથે ભેઠ

ભિખના હાથા સીકે ન ચહડે (અથવા) ભિખનાં હાથાં કોઇ દાહડો
સીકે ચહડવાના નથી ૭૩૮૦

Bettelsackz ist bodenlos^૪ (જરમન કેહવત)

The beggar's pot is broken (કાશ્મીરી કેહવત ૫)

મિકેચી હાદી શિમેસ ચદત નાહી (મરાઠી કેહવત)

૧ ખલતણનો ૨ જુઓ કેહવત નાં ૩૩૩૯, સફે ૩૨૨, તથા કેહવત નાં
૫૧૨૬, સફે ૪૭૨ ૩ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J

Hinton Knowles, p 76 ૪ The beggar's bag is bottomless

૫ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles,
p 29

બિખારણી છોકરીએ ભાત દીઠા.

બિખારી બિખ માગે ત્યાં ચીમેરી પુઠે દોડે, (અને તેને અટકાવે.)

બિખારી બિખારી (અથવા, બિખારી બાઈ) મેર મેરીઆં.

બિખારીનો આયો કુવો ને ખારીમાં ખોદાયો કુવો.

બિગડા જેવા રૂપિયા

૭૩૯૫

બિગ ૧^૨ જોધને બીગ^૨ ફરવે

બીખાઈ બનવું

બીખાઈનાં માથાંને ખસખસની ઠેસ લામી ને વહરીઆલીએ માથુ ફાડું

બીત કાપીનેબી પસ્તાયો ને બાંધીનેબી પસ્તાયો.

બીત જોધને બાર ચુકવે.

૭૪૦૦

Ondt er at stotte sig til lodende Væg^૩ (દેનીસ કેદવત.)

બીત પરની બધોરી ને તુને ફેણે અમેડી ?

બીત વિના બાર ન કીધામ.

બીત દોષ તો બાર ઝમે, (અથવા, ઝંઘાય) ટટી દોષ તો તુની પડે.

બીતને પછુ કાન દોષછે^૪

Les murs ont des oreilles^૫ (ફ્રેન્ચ કેદવત.)

Die Wände haben Ohren.^૫ (જર્મન કેદવત.)

બીતે નામાં

૭૪૦૫

નહિ શિખેલાં, અને આવડત વચરનાં માણસને વિધે બોલાવછે

બીમ ખામ ને છકુની અ—

બીમજી પદમ છુએ છળીલો ને ચોડુ કટમ.^૬

બીમપોરનો હરમાન.

માતેલાં માણસને વિધે બોલાવછે

બીમબાઈનાં બેટાં ને જીવના બન.

૧ ખસા. ૨ નજુ. ૩. It is bad to lean against a falling wall.

૪ ક્ષિત મહતી જુદી જુદી ભાષાઓની બીજ કેદવતો માટે જુઓ કેદવત નં- ૪૩૫૪ સર્વે ૪૪૧. ૫. Walls have ears. ૬ કડુબ.

ભીલની ભેયારી, ને છવનો બન

૭૪૧૦

ભીલનુ ભાલોડુ સોસર ઉતરે.

ભીલામાનો દાગ લાગો તે કાઢ ઝીટ નહિ

યાને, એક વખત આળસ ગઈ તે કાઈ પાળી આવે નહિ

ભુખ ગઈ ત્યારે ભોજન, ને ખ્યાસ ગઈ ત્યારે પાણી, ને એ વાત તો મે જાણી

ભુખ ગઈ ભોજન મીલી, થડ ગઈ મીઝી કપ્પાદ, જોળન ગઈ ને તિથી મીલી, એ તીન્નોકુ આગ લગા (અથવા) ભુખ ગઈ ત્યારે ભોજન આપ્યું, ને જોળન ગયું ત્યારે જોડ આવી, ને ટાહડ ગઈ ત્યારે ડગલો મલ્યો

Mostaard na den maaltijd ^૧ (ફચ કેહવત)

उत्तीर्णच जलेपारे नौकया कि प्रयोजन ^૨ ॥ (સમૃત કેહવત)

ભુખ ગઈ ભોજન મીલી, જગ ગઈ ટ્પાઈ, જોળન ગઈ તિથી મીલી, તીનો દિયો ભાઈ (હિ દુસ્થાની કેહવત)

ભુખ થણી હોય, પણ એ હાથે ન ખવાય

૭૪૧૫

ભુખ ન ગણે ભાખરો

ભુખ ન જાણે એકો ભાત, તરમ ન જાણે ઘોબી ઘાટ, પ્રીત (અથવા, એશક) ન જાણે જાત કાત, નિદ ન જાણે તુટી ખાટ

ભુખ ન જાણે ભાવતું, ને પ્રીત ન જાણે જાત, ઉંધ ન જાણે સાથરો, જ્યાં સુતા ત્યાં રાત.

ભુખ ના જુએ ભાખરો, ને ઉંધ ના જુએ સાથરો

Does hunger appreciate flavours, or sleep enjoyment ^૩

When hungry, curry is not needed, nor a mat when sleepy (તામીલ કેહવતો ૪)

૧ After meat comes mustard

૨ After the stream has been crossed what is the use of the boat on the other side? Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 387

૩ Percival's *Tamil Proverbs*, p 415 ૪ *Ibid*, p 414

શુખ ને લુપ વાલી (અથવા, વાલીને) મે. ૭૪૨૦

શુખ બિખ મગાવે

શુખ મનાવે દુખ

શુખ રાડ શુડી, આખિ જમ લુડી, પમ યામ પાણી ને આંસુ આવે તાણી.

શુખ વગરનું ભોજન ને કહ વગરનું ગાવું

શુખ વિનાનું ખાવું, ને મન વિનાનું ગાવું ૭૪૨૫

શુખ સરખ્યુ ઘેર ને દુખ સરખ્યુ માણસ.

શુખ્યાને ભોજન ખાસાને પાણી નાગાને વસ્ત્ર એ સ્વચ્છ ઈનસાની શુખ્યું અખાજ ખાધ

Hungry dogs will eat dirty puddings

A hungry dog will eat dung (અમેલ કેહવતો)

Anno che ha fame mangia dogna stramo.^૧ (ઈતાલિયન કે)

Anno, que tem fome, carlos come.^૨ (પોર્ટુગીઝ કેહવત.)

શુખ્યુ ઘેર વાર કરડે (અથવા, મરડે.)

શુખ્યુ તેને કાંઈ ના દુખ્યુ ૭૪૩૦

શુખ્યો કંઠશે ધરાઈશ નહિ ને ધરાયશે કંઠશે ખાઈશ નહિ. (અથવા)

શુખ્યો જલશે ધરાઈશ નહિ ને જમ્યો જલશે ખાઈશ નહિ.

શુખ્યો આઠણુ ગામ બાળે ને શુખ્યો કોલી મર કુટે

શુખ્યો આઠણુ દેવને વેચે

શુખ્યો આઠણુ, ને ધરાયો વાણિયો છેડવો નહિ.

શુખ્યો બગાલી ભાત ભાત પોઠારે. ૭૪૩૫

શુખ્યો ભરમને જાય.

શુખ્યો ભાટ ગામ બાળે.

શુખ્યો ભાટ પોઠારે.

૧ A hungry one eats any straw

૨ The one that is hungry eats thistles

ભુખ્યો મુરી (અથવા, ભારી) વેચે, ને ધરાયલો ઉધાર માગે
ભુખ્યો શુ પાપ નહિ કરે ?

૭૪૪૦

A hungry man is an angry man (અ ચેહ કેહવત.)

De tout s'avise à qui pain faut ? (ફ્રેચ કેહવત)

Den Hungrigen ist nicht gut predigen ? (દરમન કેહવત)

Can confidence be placed in a hungry man ?^૧

Extreme hunger will induce a man to break through a
stone wall and steal (તામીલ કેહવતો ૨)

ભુખ્યો સિહ તરણ ન ખાય

ભુખી કુતરી ભોટીલા ખાય

ભુખી કોહલી વર પર દોડે

ભુખી તો ભુખી, પણ સખે તો સુતી

ભુખી નોતરી, ને કાખમા (અથવા, હાથમા) ભાણુ ^૫

૭૪૪૫

ભુખી બીલાડી, ઉંદરની લાડી. ^૬

ભુખુ ડાસ.

ભુખુ માણસ (અથવા, મનખ) રળજી. ^૭

ભુખે પાહન કુમલા

ભુખે પેટે એરડી, તો જાણે નરી શેરડી

૭૪૫૦

ભુખે પેટે રાખ ને છાસ, તે તો થઇ વાખ રે વાખ ! ને ધરાયલે પેટે
દહી ને ધાન, તે તો થયુ દાકાદોર.

ભુખે બેહરામ મરતા હશે.

ભુખે^૮ ખોર, ને ધરાએ^૯ કાકડી (ખવાઇ શકાય)

૧ A man who wants bread is ready for anything

૨ There is no good in preaching to the hungry

૩ Percival's *Tamil Proverbs*, p 415 ૪ *Ibid*, p 192

૫ જમવાની થાલી ૬ જુઓ કેહવત નાં ૮૩૪, સરે ૭૧

૭ એરથાણુ ૮ ભુખા હોઇએ ત્યારે

૯ ધરાયલા હોઇએ ત્યારે

જુએ બરડો ભાવે, ને હાથ હકરડે આવે

Hunger finds no fault with the cookery

Hunger makes raw beans relish well. (અ ધેલ કેલવતો.)

Il n'y a sauce que d'appétit ¹

A bon appétit il ne faut point de sauce ² (ફ્રેન્ચ કેલવતો.)

Hunger is de beste sans. ³ (૧૨મ કેલવત.)

La fame è il miglior intingolo. ⁴

La fame muta la fava in mandole. ⁵ (ઈટાલિયન કેલવતો.)

Hunger ist der beste Koch ⁶ (જર્મન કેલવત.)

The hungry man will not refuse leavings (તેલુગુ કે ⁷)

A hungry man is glad to get boiled wheat ⁸

Hunger and cold make men glad of any kind of food
or clothes. (ચીનાઈ કેલવતો.)

(ફારસી કેલવત.) کولہ را نان تہی کولہ است

જુએ ન નારે ખાએ. (કચ્છી કેલવત.)

જુએડો ભાડે રખા, ઓર નિ હોડો ક્યા વઘિયા

જુએડો કોભન ક્યા નિ હોડો વઘિયા ક્યા. (હિન્દુસ્થાની કેલવતો.)

મુકેલે મૂલ કોલકુલ્યાલ્સ રાજી (મરાઠી કેલવત.)

જુએ મરતી નાવરે ભાવ, ને ધરાયો માટી હધારે માએ. ૭૪૫૫

જુએ મરતી ભાધાને ભાવ.

જુએ મરતો ચોરી શિએ.

જુએ મરતો હોકરાં વેએ.

જુએ મરતાને હોકરાં ધણા.

¹ No sauce like appetite. ² Hunger is the best sauce.

³ Hunger transmutes beans into almonds.

⁴ Hunger is the best cook.

⁵ Carr's Telugu Proverbs Supplement, p. 7

⁶ Scarborough's Chinese Proverbs, p. 58 ⁷ Ibid, p. 488

ભુખે મરવા કરતા ભાલે મરવું સારું.

૭૪૬૦

ભુખે મરવું, ને સુખે સુવું, (અથવા, ભોય મુઠું રેહવું)

ભુખે મરે, ને મોજ કરે

A proud mind and a poor purse are ill met (અ મેત કે)

No oil in the house, and the band plays ૧

Begging and riding upon a horse (કામગીરી કેહવતો ૨)

Not a morsel to eat, but *Atakali* for his head ૩

Not a grain to eat, but scented oil for his mustaches ૪

Do people that live on porridge keep men to hold up
their mustaches? (તેહુ કેહવતો ૫)

He has gruel to drink, and washes his mouth with rose
water (તામીલ કેહવત ૬)

માંડ ન ભૂરે તાડી (બિહાર કેહવત ૭)

ભુખેસે પુછા દો ઓર દો ક્યા, કહા ચાર રોડીયાં

ભુખો સિપાહી ભાગ પોકારે, ને ભુખો શું નહિ પાપ કરે

ભુખા બગાદી ભાત ભાત પુકારે (હિંદુસ્થાની કેહવત)

ભુગલ વિનાની ભવધ.

૭૪૬૫

ભુજ્યો પાપટ પણ (જેનાથી) નહિ ભજ્ય, (એવું નમણું, વગર

હિમ્મતનું, અથવા, વગર આવડતનું માણસ)

ભુજીને વાવવું

ભુજેલું ખીયું રોખ્યાથી ઉગી શકતું નથી

Like roasted corn sown (કામગીરી કેહવત ૮)

ભુજીને વાવે તે ક્યાથી ઉગે ?

૧ *Dictionary of Kashmiri Proverbs*, by Rev J H Knowles, p 67

૨ *Ibid*, p 67 ૩ *Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 185

૪ *Ibid*, p 293 ૫ *Ibid*, p 4 ૬ *Percival's Tamil*

Proverbs, p 244 ૭ *Christian's Behar Proverbs*, p 16

૮ *Dictionary of Kashmiri Proverbs*, by Rev J. Hinton Knowles,
p 213

જુડ બાહેભો ને બાડિ સાપ એનો વિશ્વાસ કરવો નહિ (અથવા)

જુડ બાહેભો ને બાડિ સાપ, એનો વિશ્વાસ કરે તેનો મધેડો બાપ
જુડનું બાણ, નીપણે નહિ કે ચેપણે નહિ (અથવા) જુડણનું કાણ
લીખામાં આવે નહિ ને ધાખામાં આવે નહિ. ૭૪૭૦

જુડનો ખાનાર બેશરમ.

જુડનાં કાણુનો ખપ પડો, ત્યારે જુડ ઉઠરે એ—

Ask a kite for a feather and she'll say she has but
just enough to fly with. (અથવા કેહવત.)

When sought after many become proud. (તેહુડ કે ૧)

If a monkey be asked for his droppings for medicinal
purposes, he will leap from branch to branch.

(લામીસ કેહવત.૨)

જુડ ચોરને રૂપ (અથવા બસા) શુકન ન મલે. (અથવા) જુડ દેવને
કાંઈ રૂડા સગન હેમ?

જુડ તે કદી રૂપ નહિ ધાય.

જુડ મરુ, ને આંખે દરદ.

૭૪૭૫

Bad eyes sehen nie nichts Gutes ૩ (નશ્વન કેહવત.)

Onst Oze akal intet Godt een. ૪ (દિનીસ કેહવત.)

જુડ માણસનું કાણુ મોહ

જુડથી નહિ બીહવુ પણ જુડનાં ફેલથી (અથવા, જુડની બોલધથી)
બીહવું

જુરમી જુશઈસે રક્ષિ. (હિંદુસ્થાની કેહવત.)

જુડાના દોસ્તા ધણા ને બહાના દુશ્મન ધણા

જુડાના નામ પર મીડુ, (અથવા) કુલનો ખોભો.)

1 Carr's Telugu Proverbs, Supplement, p. 93.

2 Portival's Tamil Proverbs, p. 252.

3 Bad eyes never see any good.

4 An evil eye can see no good.

ભુઝાના નામ પર મરોડું ચાલ્યું

૭૪૮૮

Bear with evil, and expect good (અમેજ કેદવલ)

(કારસી કેદવલ) سگ گرد و دامن نه که آتش باشد

ભુઝાની બડ છે

He sucked evil from the door (અમેજ કેદવલ)

ભુઝાની પામેગી બાગી

ભુઝાની સાથે બચાઈ કુરી તે બચાની સાથે બુંડાઈ કુચા અચાઈ છે

He that spares the bad injures the good

To favour the ill is to injure the good (અમેજ કેદવલ)

Qui épargne le vice fait tort à la vertu (ફેજ કેદવલ)

He who liberates the wicked injures the innocent (વા ૩૨)

بیکوی را بدان کردن چنان است که بد کردن

(કારસી કેદવલ) ستمی نیک مردان

उपकारेण नीचानामपकारोऽपि जायते ।

પર પાન મુજગાના કેવલ વિતર્કન ॥ (મરડું કેદવલ)

ભુઝાને ઘેર ભુડે પમેળો

ભુઝાઈતો બદસો બચાઈથી વાસવો

૭૪૮૫

Better suffer ill than do ill. (અમેજ કેદવલ)

You should do good even to him who has done you evil (તેયુચ કેદવલ ૪)

If thine enemy be hungry, give him bread to eat, and if he be thirsty, give him water to drink —Prov

xxxv, 21

૧ He who spares vice wrongs virtue

૨ Percival's *Tamil Proverbs*, p 362

૩ By doing good to the base men, evil results the drinking of milk is to snakes only an increase of poison Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 389 ૪ Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 14

બુઘને મોઢડે પુષ નાખવી.

બુઢી બાજ્યા ને કુરો કુયસો. (અથવા) કોઢયો કોઢો ને બુઢી બાજ્યા
બુઢી રાંધને બાધ થણા

બુઢી રાંધની સગન, ને સોઢસે વધન (અથવા) રાણીની સગન, ને
સોઢસે વધન.^૧

બુઢી રાંઢે બખણો વરો.

૭૪૯૦

A man can never thrive who has a wasteful wife. (અ કે)

બુઢી રાંઢે ભવ બખો.

The good or ill hap of a good or ill life is the good or
ill choice of a good or ill wife

Smoke, raining into the house and a scolding wife, will
make a man run out of doors. (અ મેલ કેહવતો.)

Fumée pluie et femme sans raison chassent l'homme de
sa maison.^૨ (ફેલ કેહવત.)

Acqua fumo, e mala femmina, cacciano la gente di
casa.^૩ (વાલ્સન કેહવત.)

Humo y gotera y la muger parlera, echan al hombre
de su casa fuera.^૪

Quien mal casa, tarde enviuola.^૫

A quien tiene mala muger ningun bien lo puede venir
que bien se puede decir.^૬ (રફનીસ કેહવતો.)

૧ બુધિ કેહવત ના ૪૯૨૩ સુદે ૪૧૫.

૨. Smoke, floods, and a troublesome wife, are enough to drive a man out of his life.

૩. Water smoke, and a violent woman, drive men out of the house.

૪. Smoke, a dripping roof and a scolding wife, are enough to drive a man out of his life.

૫. He who marries ill, is long in becoming widowed.

૬. He who has a bad wife can expect no happiness that can be so called.

Die een kward wijf heeft, diens hel begint op d'aarde ¹
 Rook, stank, en kwaade wijven zijn die de mans uit de
 huizen drijven ² (દય કેલવત)

Ond Kone onsker Mandens Heel til Gaarde og ikke
 hans Tam ³ (દેવીન કેલવત)

She is not his mate but his fate (નેયુય કેલવત ⁴)

A reproachful wife may fitly be called Yamm (તા કે ⁵)

When a man's vessel is upset and its masts broken he
 is poor for a time, but when a man marries a bad
 wife he is poor for life (ચીનાઈ કેલવત ⁶)

A passionate wife is as bad as a house that leaks
 (બદ્ધ કેલવત ⁷)

رن بد در سراي مرد نيكو — هم درين عالم
 است دوزخ او (કાન્સી કેલવત)

दुष्टा भार्या शठ मित्र भृत्योदकारमनुत ।

ससर्पे च गृहे वामो मृत्युरेव न सगय ८ ॥ (સમૃત કેલવત)

ભુડી રાડે ભાડવાડ, ને ભુડા ધણીએ મદવાડ

ભુડુ તાકે તેનુ ભુડુ થાય

An ill life an ill end

Harm hatch, harm catch (અ ચેત કેલવત)

¹ Who has a bad wife, his hell begins on earth

² Smoke, stench, and a troublesome wife are what drive men from home

³ A bad wife wishes her husband's heel turned homewards, and not his toe ⁴ Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 36

⁵ Pererval's *Tamil Proverbs*, p 369

⁶ Scarborough's *Chinese Proverbs*, p 374

⁷ Long's *Eastern Proverbs and Emblems*, p 21

⁸ A wicked wife, a false friend, a servant with pride, living in a house with a snake are (causes of) death, without doubt Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 415

He who wishes evil to another man, will suffer his own loss. (કાશ્મીરી કેહવત.^૧)

When you meditate another's ruin your own will soon follow (તામીલ કેહવત.^૨)

(કાશ્મીરી કેહવત.) بدحواله کسان بہمقصد نرسد

જુડે બાપે ને જુડે ચાપે

Do evil, and look for like (અંગ્રેજી કેહવત)

જુડે મરે નહિ ખોડુ ખોવાય નહિ.^૩

૭૪૮૫

Uktaat forguat ikke^૪ (દિગ્રીય કેહવત.)

જુડે મોહકે બાવટ, ને જુએ મોહકે ઘાડ.

જુડે કે બસો પજુ પેટનો.

જુડે કાદવ^૫ મથ માથવો.

જુડે બટકે, ને બોસો બોસાય.

જુડે જુઘનો ભાવભાજે (અથવા) જુડોના ભાવ તે જુડોના ભાજે ૭૫૦
થાને, જુડો જુડાને પેશ આવે

A bad Jack may have as bad a Jill (અંગ્રેજી કેહવત.)

જુડો જુડા ન છેડે તો બધાએ બધાપ કાંઈ છેડવી?

A good man will requite a good; an ill man will ask more. (અંગ્રેજી કેહવત.)

બધ બરીસે ન બધે તો નેક નેકીએથી ન વધે. (હિન્દુસ્થાની કે)

જુડો જુડાચ બુકે નહિ.

જુડો ભેલો બટકે થણે ને ખોટો રૂપિયો મથકે થણે.

જુડો ભેલો બસઝો ને મજુનો ટોપસો ધસઝો. (અથવા) જુડો
ભેલો બસડે તો મજુનો ટોપસો ધસડે.

૧ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles p. 242. ૨. Percival's Tamil Proverbs, p. 206

૩. જોને મથતી જુડી જુડી ભાવભાજીની બીજ કેહવતો મારે જુડો કેહવત ના ૧૮૦૫, તરફ ૧૪ ૪ Woods never die out. ૫. મોહકો કે ૧૨.

ભુડો ભેયો વેદાય, પણ ભુડી ગડ નરિ વેદાય ૭૫૮૫

ભુડો ભેયો વેડે, તો ભાગ પાયો ફેળે

યાને, એક જોગત પોતાના ભુડા બચાગને હેઈ ચલાવે તો તેનાથી
શુન્દરાણુ ભેશુ પામુ તે મંડાળી ગડ

ભુડો વર રાડ પર શમે.

When the kind husband went to the war, he hung the
mortar round his wife's neck. (તેલુગુ કેહવત ૯)

ભુડાં કામ ભાણુકીના

ભુડા હવતર યાને મગ્નું ભનુ ૨

An honourable death is better than an inglorious life
(મોન્તીસ)

ભુડા માણસથી ભુતપી નાહમે (અથવા) ભુડાથી ભુત નાહમે ૭૫૧૦

ભુડા મહેતે બડકુ, ને દવાડાતુ પાણી

ભુડા લખખણુ જલદી લેવાય

In learning what is good, a thousand days are insufficient,
in learning what is bad, an hour is too much (ચી કે ૩)

ભુડાથી સૌ ખીદે

હરામજાહેસે ખૂદાબી રરતા હમે (હિંદુસ્તાની કેહવત)

ભુડાના માગનારતુ ભુડુજ થાય

God permits the wicked, but not for ever (અ એ ૭ કે)

A qui vent mal, mal arrive ૪ (ફ્રેન્ચ કેહવત)

Chi mal pensa, mal abbia ૫ (ઈટાલ્યન કેહવત)

The deity will destroy those that injure others (તા કે ૬)

૧ Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 202

૨ જુએા કેહવત નાં ૬૯૨૮, સર્ક ૬૩૭

૩ Scarborough's *Chinese Proverbs*, p 250

૪ Evil reaches him who wishes ill

૫ Evil be to him who evil thinks

૬ Percival's *Tamil Proverbs*, p 266

શુ ઝનું મોલ કાપું

૭૫૧૫

શુ ઝમા બુડી બુખ.

શુત કમ્તા કાજુ ઝડી

Shall the granling teach the granling to granling ?

Teach your granling to granling

Teach your granling to teach granling (અમેલ કેદવતે.)

A disciple granter than his master. (તેવુત કેદવતે.)

કેમા લા કમેલે માલ. (બિલાર કેદવતે.)

શુત નાદેલો ને પશીત બગે

શુત પગ ચીટી ને પુલ પર લીપલુ

જુલો વાલલાના જાળ પર્મા જોલાલ છે

શુત પાવને કાજુ ઝડી ને કીક વેત બાનકુ વ્યાર્ક (અથવા કીક
મલિનો આગમ વ્યાર્ક)

૭૫૨૦

શુત બરકશું

વાને શુતની માફક પડીપડીએ દેખાવ દેનાર અને વજી પાણ અજુરીક

ચનાર માણસ બિરો વેલમ છે કે શુત પડી પડીમા બરકશું

(બલતો) ના આકારમાં નજરે પડે અને વજી તે / પળ

જુલઈ જળને અજુરીક થઈ બલત

શુત બરાવેલ

શુત બાઈની ચારી ને જીવનો જાન.

શુત શુસકા મારે ને દરમાન હડીયો કાદડે

મુકલેસ દાસવવાજી માણસ પોતાની દાસવ સારી છે એવું દેખાડવા

જુડી વાઈ કરે સારે જિમ જોલાલ છે

શુત મરે ને પશીત બગે.

૭૫૨૫

શુત મરે ને પશીત બગે. (કમ્પી કેદવતે.)

૧ Carr Telugu and Sa skrit Proverbs p 341.

૨. Christian's Bihar Proverbs, p. 66

ભુતના હાથમા નિશાની (અથવા) ભુતના હાથમા મશાલ (અથવા,
નીસરણી) આપવી

એકે રાક્ષસ દુસરે હાથમે^૧ હુકવાની (ગિ' ૧૨ કેહવત^૧)

ભુતની પેટે ભડકવું

ભુતની માફક છેગાઇ પડવું

ભુતની માફક ભમવું

ભુતનું મન બાકલે રાજી.

૭૫૩૦

ભુતને પીપલા ધણા

ભુતને બાકલાનું નંવેધ

ભુતનો ભરમો (અથવા) ભુતનો ભરમો ને એનો ભરમો (બગેબર.)

ભુતનો ભાઇ.

ભરસા વગરના માણસના સળધમાં બોલાય છે

Like the secundine of a cat, no one can get it (૨૧ કે ૨)

ભુતનો ભાઇ વડાવો

૭૫૩૫

ભુતનો વાસો પીપલા હેઠલ (અથવા) ભુતનું ઠેકાણું આમલી (અથવા)

ભુતનું રેહઠાણું બોરડીમા (અથવા) ભુતનો અવાસ પીપલે

Wealth is in the houses of merchants, demons are in
banyan trees (તામીલ કેહવત ૩)

In winter the idle slave will always be found in the
ingle nook, in summer the missing buffalo will be
found in the mud pool ૪

ભુતના વડાવા.

ધ ધા વગરના, ભટકતા માણસની વિરક્ષમા બોલાય છે

૧ Christian's Behar Proverbs, p 61

૨ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles,
p 34 ૩ Percival's Tamil Proverbs, p 317

૪ Hill Proverbs of the Inhabitants of the Chittagong Hill Tracts,
by Capt Thomas Herbert Lewin, p 26

શુતાં ન દેખા દોષ તો દેખ બરવા ।

શુરી બેસ ને ચાલવો પાગે, આધમી દાહનારી ને જોવાયો બાગે ।
શુધ ચુક લેવી દેવી. ૭૫૪૦

શુધ તો સાદાણી પશુ ધાય

શુધનો ભોમવરો નથી

શુલાસરમાં શુધા પડ્યા, ને આખે આખા તમ સાણુદીધા તો સામા
મસ્મા તે જાણે મોહરા જમ

શુધા ત્યાથી ફરી મલો.

If you miss your way go back to the beginning of the
road. (મહર્ષ કેહવત ૧)

શુધને લાંબુ મણુને (કમ્પી કેહવત)

શુધો (અથવા ચુધો) ધા ઝેરણુ ખમે. ૭૫૪૫

શુધ ચોર નેદાર્થ પર. (બિહાર કેહવત ૨)

શુધી બેઠનાં બામણાં ને તેમ કટોમ, ને આમણા

શુધો જોમી મિમલો લામ.

શુધા જોમી ડુના લાલ. (હિ દુસ્વાની કેહવત)

શુધાં ચુકાંના માળાપ

શુધાં પડેલાંને મન દસે દિશા

શુધાનું માન જાગરીઆ વધારે. ૭૫૫૦

શુધો કુણે તોએ નાજિયેર તો ધર બણીજ નાખે

શુધો શુધાનું કહે ને જાગરીઆ જાગરીઆનું કહે

જે વિનાની પ્રીત નહિ

જેળની કહરી કરવી (અથવા થવી)

જેળનું દહી કરવું (અથવા થવું) ૭૫૫૫

જેળનો ખીમો કરવો (અથવા થવો)

૧ Long's Eastern Proverbs and Emblems, p 8

૨ Christian's Behar Proverbs, p 11 ૩. જન.

ભેળ મા કીડો ચવડવો.

ભેળ મા તરેલ પડીછ

His brains are addled (અથેજ કેહવત)

ભેલમ ભેલનો ખીચડો.

ભેલમ ભેલાની જત્રા

૭૫૬૦

ભે સ આગલ ભાગવટ, ને અધા આગલ આરસી

Il est tout prêché qui n'a cure de bien faire ૧ (ફ્રંચ કે)

Will a dog understand the Vedas, although born in a Brahman village ? ૨

Like reciting a portion of the Vedas to a cow about to gore you. (તામીલ કેહવતો ૩)

Like fiddling to a buffalo (કુનેરીસ કેહવત ૪)

લેસકે આગે ખેન બનવે, ખેરી લેસ પાગુરાય (ખિહાર કેહવત ૫)

ભે સકે આગે ખીન બનવે ભે સ જગાલી કરે (હિંદુસ્થાની કેહવત.)

ભે સ આબ્યા આગમય ખુટો દાટવો ૬

Sell not a bear's skin before you have caught him (અ કે)

Far conto dell' uovo non ancor nato ૭ (ઈટાલ્યન કેહવત)

Hij telt zijne kiekens, eer de eijers gelegd zijn ૮ (દચ કે)

No kite anywhere, but the kite's nest ready. (કા કે ૯)

You bid me plough the dry land before the ox is bought. ૧૦

You publish the price of ghee before buying a buffalo

(તામીલ કેહવતો ૧૧)

(ફારસી કેહવત) آھوي ناگرمه مي نچشد

૧ He is past preaching to who does not care to do well

૨ Percival's *Tamil Proverbs*, p 5 ૩ *Ibid*, p 437

૪ Long's *Eastern Proverbs and Emblems*, p 18

૫ Christian's *Behar Proverbs*, p 24

૬ એને મવતી જુદી જુદી ભાષાઓની બીજ કેહવતો માટે જુઓ કેહવત નાં
૨૦૪૧, સફે ૧૯૨ ૭ Don't reckon your eggs before they are hatched

૮ He counts his chickens before they are hatched

૯ *Dictionary of Kashmiri Proverbs*, by Rev J H Knowles, p 65

૧૦ Percival's *Tamil Proverbs*, p 152 ૧૧ *Ibid*, p 153

ભેસ કહે તે ખીસાને ભેરે (અથવા ખીસાને બળે.)

ખૂટા કા બધે બઝરો કહેલા. (નિહાર કેહવત. ૧)

વહ કહે ખીસેને બર. (કચ્છી કેહવત.)

ભેસ કહે તે ખુટા ઉપર, (અથવા ખીસા ઉપર)

ભેસ ચારે બાજુજ ને વરત ખાપ મુસો

૭૫૬૫

ભેસ દોડે તે ખુટાના બળ પર ને ખુટા તો બાગેશે

ભેસ પદમની ને મુવા આગક

ભેસ પાણીમાં છે, ને તેની કિમત યાપછ

ભેસ બાગેશે હમ છગેમે ને ઘેર ધમાધમ. ૧ (અથવા)

ભેસ બાગેમે હસ છગેમે ને ઘેર ઝડકા

ભેસ મુઝાં વાર કેટલી ૧

૭૫૭૦

ભેસ લેવી દોહીને ને બસદીયા લેવા ભેડીને

ભેસની દરાઝ નહિ ને આવકને સરખ નહિ.

ભેસના ડોલા જેટલું (નાથમુ ગણાસ વગેરે)

ભેસની અગાડી બાગવત, ને કપાસીઆનો ટાપસો

ભેસની ઉપર હતુ પાણીની સરખુ ને ટાલુ પાણીની સરખુ ૭૫૭૫

A good day will not mend him nor a bad day impair him. (અમેજ કેહવત.)

A laver la tête d'un âne on ne peut quo le temps et la lessive. ૩ (ફેમ કેહવત.)

Chover no molhado ૪ (ચોરસુગીઝ કેહવત.)

As it rained on a buffalo. (વામીલ કેહવત. ૫)

૧ Cf. Italian's Behar Proverbs, p. 227

૨. એની સમજણ માટે ખુબી કઠિનકમઠા તથા બિાપ વચન, " સર્કે ૪

૩ To wash an ass's head is but loss of time and soap.

૪ To rain upon the wet.

૫ Pennival's Tamil Proverbs p. 158.

Rain that falls on the sand (મલઈ કેહવત ૧)

પાડેજ પુઠ તે પાણી (કચ્છી કેહવત)

ચિકને ઘડે પર પાની (હિંદુસ્થાની કેહવત)

ભે સની જાત

થડા સ્વભાવના માણસને માટે જોલાય છે

ભે સની ભે સ લાવજો, ને રૂપિયા પાછા લાવજો.

ભે સનુ પાપ ગાયને નડે

ભે સનુ પુછડુ

Trust not to a broken staff (અંગ્રેજી કેહવત)

Could you swim over the Godavari by catching hold of
a dog's tail? (તેલુગુ કેહવત ૨)

ભે સનુ મુ— ભે સ પીએ

૭૫૮૦

ભે સને માથે પાણી

ભે સનો પગ ભાગ્યો તે ભલાને કાજો (અથવા) ભે સનો પગ
ભાગ્યો, તો કે' સારાને વાસ્તે

ભે સના મોહ આગલ ભાગવત ?

ભે સના સીગડા ભે સને ભારી નહિ પડે. (અથવા) ભે સના સીગડા
કાઠ ભે સને ભારી પડે ?

મૈશીચી શિંગે મૈશીસ જઢ નાહીત (મરાઠી કેહવત)

ભે સકો અપને સીંગ ભારી નહિ (હિંદુસ્થાની કેહવત)

મેકે મેન સિંગ ભારી ન પોન (કચ્છી કેહવત)

ભે સપતવાર, દાદાર હોરમજદનો મલત્યો વાર.

૭૫૮૫

ભે સો છોડીને ખીલાના દાન કર્યા.^૩

He steals a goose and gives the gublets in alms

He steals a hog and gives away the feet in alms

(અંગ્રેજી કેહવતો)

૧ Long's Eastern Proverbs and Emblems, p 7

૨ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 115 ૩ જુમ્મા કેહવત
નાં ૭૬૩, તથા તેની મલતી જુદી જુદી ભાષાઓની કેહવતો, સર્કે ૬૪

Das Jeder stehlen und die Schinhe um Gottes willen
vergeben.¹ (નરમન કેદવત)

Rubare il porco e darne i piedi per l'amor di Dio.² (ઈ કે)

Furtar o carneiro e dar os pés pelo amor de Deus.³

(પિરયુમીઝ કેદવત.)

I like killing cows and giving away sandals (made of the
hide) (તેવુડ કેદવત.)

બયો બધર વચ્ચે હાકર એપ

The large pot disappeared in the midst of three (તે કે ૧)

બો બો પીછ જાયા (અથવા) બો દોના મો જામ દીયા

બોધી પેર વેઢા ને કોરો જુગારો કરે.

બોમ શીટ વેદ ભેટ

૭૫૫૭

બોઆ વરને અમીસે સાવરણી

ફાકકની લાટેરી કરનાના સબધમા વપરાવશે

બોગવે તે બાચિયાલી

બોજન જમાડીને દખણા (અથવા દખણા આપે)

બોલે આન્યુ ને જમવુ ને કામે આન્યુ તે વંદવુ

બોલે બુખો, ને તથાવે તરસો

૭૫૫૫

The fish flies from thirst in the river (ભાસમીરી કેદવત.)

Crier famine sur un tas de blé.⁴ (ફિજ કેદવત.)

બોય પત્રા પો— ધુલ સધને ઉઠે

બોય ભારી પડવી (અથવા) બોય ચાસવી ભારી પડે

1. To steal the leather and give away the shoon for God's sake.

2. To steal the pig and give away the petticoats for God's sake.

3. To steal a sheep and give away the trotters for God's sake.

4. Carr's *Travels and Sanskrit Proverbs*, p. 149

5. *Ibid.*, p. 306.

6. *Dictionary of Kashmiri Proverbs*, by Rev J. Hinton Knowles, p. 63. 7. To cry famine in a heap of corn

ભોંય સખણી,^૧ ને લોટણી, ને ઘોલિયે સુવે દડોલી,^૨ ને સેજ પર
સુવે શેઠાણી

ભોંયમા ભરાઈ જવું, (અથવા, દટાઈ જવું)

ભોયરામાં નાગી થઈને નાચે પણ કાંઈ છાતુ રહે? (અથવા, છાતુ
નહિ રહે.) ૭૬૦૦

ભોયે પડ્યા કાંઈ ભોંયે નહિ રેહવાના

યાને, હલકી, ગરીબી હાલતમાં હોય તે કાંઈ તેજ હાલતમાં હ મેશ
રેહતા નથી

He that falls to-day may be up again to-morrow.

No man lives so poor as he was born. (અ એજ કેહવતો)

ભોયે પશુ ભાગ્યનું, જડે તેના આપનું.

ભોલા આપે ચડવા, ને દેખડાવે ડોલા (અથવા) ભોલો આપે ચડવા,
ને લઈ જાય ગોલા. (અથવા) ભોલો દેખાડે ગોલો, ને આપે ચડવો.

ભોલા કાહડે ડોલા.

ભોલા નાથ.

૭૬૦૫

ભોલા ભટ, ને ખાટા બટ.

ભોલા ભાલે ભુત, ને ભણેલા ભાલે તુત.

ભોલુ ભટાક. (અથવા) ભોલુ ભટ.

ભોલે ભાવે રામૈયા.

ભોલો ભોલાનો ભાઈ, ને ભોલાએ અક્કલ ગુમાઈ.

૭૬૧૦

ભોસવું ને કરડવું બને ન બને

ભગીકા બોલ્યામા ઢંગ નહિ કે અશીણી રાહ પડે.

ભગીકી જોડે રગી, અશીણીઆકી જોડે રાડ, દારવાલેકી જોડે યુ
કહે, કે આયા મેરા ગડગડતા સાંઢ

૧ હલકી વરણની કુખરી

૨ ઢોરીયાની જાતવાલી સી એ જાત કુખરાની જાત કરતા ચહડતી ગણાયછ

બગીને ભુખ ભાંગનીજ

બઝેરીને ભુત કર્યું

૭૧૧૫

ભાંચુ ઝાડે ધસાય, (અથવા ધસારી)

ભાંચુ ભાંચુ તોએ ભર્ય.

ભાંગરો વાટવે.

ભાંગી ધાડ દેવાડે.

ભાંગી દાક્ષી કાંઈ ચુદશે ચદ તી દગે?

૭૧૨૦

ભાંગે ધડે કાંઈ ન ચદડે

ભાંગમડીવાના (અથવા પંચાતીવાના) છોકરાં ભુખે મરે.

ભાંગ્યા વગર કાંઈ ભાવડો ખવાય?

ભાંગવાવાસા સો ત્યારે સાધવાવાસો એક (અથવા) ભાંગવાવાસા સો

મરે ત્યારે સાધવાવાસો કોઈજ મરે. (અથવા) ભાંગવાવાસા સો

પણ મરે પણ સાધવાવાસો કોણ મરે?

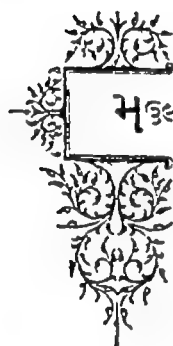
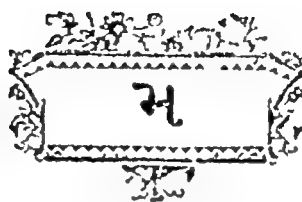
ભાંગે નહિ તેટલાં ખોખરા કરે

૭૧૨૫

ભા દાડ, ને બરવા.

બાડ નહિ બોલે, તો બેસ આપુ

મકાણા પીઠ.

લુગ્ધા માણસને વિષે જોલાયછે
મકર ચક્રની ધાણી, અરધુ તેલ ને અરધુ પાણી
મકર ચક્રની ધાની, આધા તેલ, આધા પાણી (મિ.કે.)
મકરે ખાધા મરી, ને ધતુરાએ લીધો વેશ ૭૬૩૦
મકામા કોઈ હિંદુ નહિ હોય.

મકોડાની કોઠી

મકોડાને પાખ આવી તે મરવાની નિશાની ૧

મકોડી પેહલવાન

મકોડો માએને એમજ કેહતો'તો કે જો માહરી કમર આખી હતે તો
ગોલતુ માટલું હુ ઉચકી લાવતે. ૭૬૩૫

મકોડો ખીજવાય સારે પોતાની ગા— કરડે.

મકોડો માએને કહે જે ગોલની ગુણુ લાઉં, તોકે' દીકરા તાહરી કમરનો
લોખ એવોજ છે

મખમલે વીટાલીને ખાસડા મારવા

“શ્યાલમા લપેટીને લેવું” ની મતલબે વપરાયછે

મખખાંથી કાઢીને તાદરા સખમાં બરતે

યાને, તાદરાં મોઢાની ત્રાસ તાદરા સખા વાદલનિજ બરતે અને
તે ત્રાસ તેમોનેજ ન રે.

મખખા ઉડીયા હએ કે માકે કહ રહીં

૭૬૪૦

મખીયુસ પાયસો ખરચે, પલુ પાંચ નદિ ખરચે

મગ ગણે તે માં ૧૧ને કેમ જુએ? (અથવા) મગ ગણે તે ધણી માંડા
કેમ જુએ?

મગ માધા તો ડાંખલ તામા.

મગ સાથે મરી

મગજમા કીડો ચવ વેલ

૭૬૪૫

મગને મક્રા. (અથવા પાપણે પાદજુકા) ને નહીંદે છિ

મિલજવાલાં માણસના સળખમા વપરાયછ

મગતરે હાથીનુ મોત

It is possible for a ram to kill a butcher (અર્થેજ કેહવત.)

Even the Indian elephant fears the gadfly (તરબીસ કે ૨)

(ફારસી કેહવત) ۱) اسر حورسد مرند بيل

પ્રિદરિઓસે થકા ફૂરલા. (બિહાર કેહવત. ૩)

મગતરાએ હાની ગમ્યો.

મગની સાથે મરી બરડે

મગનુ નામ મરી ન કહે (અથવા) મગનોં મરી ના કેહવાય ૭૬૫૦

મગને પારે (અથવા ભાવે) મરી મલવાં

મગને ભાવે મરી વેચાય.

મગખાંથી પગ નિસમા, (અથવા નિકસમા) (અથવા) મગખાંથી પગ
નિસર્થે ખરા

૧ બિહાર પ્રવાન.

૨ Long Eastern Proverbs and Fables, p. 96

૩ Christian's Behar Proverbs p 96

મગર આગલ મગતર

મગર, મકોડો, હડીયલ કાઠી, તે ત્રણેથી ત્રિયા ખુધ માઠી. (અથવા)

મગર, મકોડા, હડીયલ કાઠી, તાપે ખુધ ત્રિયાકી માઠી, અપનો દિલ ચાહો જો કરણ, નહિતર પ્રાણ ત્યાગ કર મરણ ૭૬૫૫

મગરની દેખતી આપનો અધાપો છે.

“પણ એ સર્વે શત્રુઓ કરતા એક વધારે ખુરો શત્રુ ઈનસાનના મગજ મધે માયુ મારી પેવસ થાયછે, અને તે તો એકદમ તે બિચારાની આખોને આઘલીજ બનાવી દેયછે એ શત્રુ અભિમાન છે” (હદગી જોગવવાની જુગતી)

A proud man hath many crosses (અથવા કેહવત)

The blind cannot see, the proud will not. (રશ્યન કેહવત ૧)

(ફારસી કેહવત) خود پسندي حاس می برهان نادانی بود

મગોલને મોહતે મરવુ.

If the oyster tries to jump like a fish, he breaks his shell.^૨

મગોલને મોહતે રામદાસ મુવા (અથવા) દાદા શીદને મુવા? તોફે

મગોલને મોહતે

મધમધતી વાણીથી ભુતખી ખેચાઈ આવે.

મધા, ને ધરમાં ખેસીને અ—

૭૬૬૦

મધા લગાવે ધગધા, સિવાતી લાવસ ટાટી, કહતારી હાથી રાની

હમ હૂ આવત બાટી (બિહાર કેહવત ૩)

મધાતું પાણી, ને અમૃત વાણી

મધામા વાવે ભલ, પૂરવામા વાવે તલ, ઓત્રામાં વાવે પાણ, હાથિયામા વાવે ભાણ

“પુરખીયા તલ મધા નક્ષત્રમાં વાવ્યા હોય તો બહુજ સારો પાક આવેછે, અને પુરવા નક્ષત્રમા વાવ્યાથી મોલ સાધારણ નીપજેછે

૧ Long's Eastern Proverbs and Emblems, p 108

૨ Hill Proverbs of the Inhabitants of the Chittagong Hill Tracts, by Capt Thomas Herbert Lewin, p 9

૩ Christian's Behar Proverbs, p 208

પણ બોત્રામાં જે વાવે તે બિયડું છે કાચું તે નક્કરમાં
વાવવાથી તલ મુઠલ થવાનું નથી અને જે હાથિયામાં વાવે તે
તલ બાજી જેવા થાય એટલે તેને તલસયા બોલેનું નહિ.

મજાકો નો કર રે મેહતરાણુ,^૧ એ ચુડે મે તેર^૨ આણી.

મજાક મોંધી, ને ફોળેલી સોંધી.

મજાક જેમ કુટાય તેમ રમ નિકલે.

૭૬૬૫

If you beat spices, it will smell sweeter (અર્થેલ કેહવત.)

મજાકેયે રમ ફોળ તે નીલે પતયો રમ ફોળ તે હડી ભપ.

મજુર મદદે નહિ ને બ્યાનખોરા છીનો નહિ.

મજુરને જેર મજુર ભપ, ને મરે નહિ ને માહું થાય.

મગી કહે કુનાર તું ક્યુ રહે મોએ! એક દિન એસો ફોએઓ,

કે મએ રોડુગી તોએ.

મઠ વાવી બાજરો કણુ

૭૬૭૦

મઠને ખેતર (અથવા, મઠનાં ખેતરને) માલો નહિ, ને કુવારાને સાલો નહિ.

મઠા સાથે મીઠલ.

મઠિયાં પેટ બણીજ વલે, કાંઈ પુઠ બણી નહિ વલે.

વાને માણસની વલણ પોતાના સગા વાહવાઓની વરફ હ મેસાં
પેહલી રહેજે.

Tout y va par compère et commère^૩ (ફ્રંચ કેહવત.)

જેઠા પેટો બોટા; જેઠા વરન વપણુ પેટ કોચ. (હાબી કેહવત.)

મણુ આદતું થશે તો સો મણુ સુઠનુબી થશે.

મણુ આવલે પાચ્છેર પોપડા મણુ નિકસે ખરા.

૭૬૭૫

મણુ ભાત ને સવામણુ કુસકો.

His reasons are two grains of wheat hid in two bushels
of chaff. (શિક્ષપિયર મરચન્ટ ઓફ વેનીસ ")

૧ ડો. ૨ તેર આણી.

૩. Everything goes by favour and coarsinship.

મણુની છ પાચ્છેરી કરી નાખીશ

મણુની ખીલાડી, ને મણુ ગોસ્ત ખાય, ને તોલે ત્યારે મણુની મણુ
યાય

મણુનુ માથુ જળે, પણ નવટાકનુ (અથવા, ટીયકા જેટલું) નાક ના
જશે (અથવા) પાચ્છેરનુ ધડ જળે, પણ એ આગળનુ નાક ના
જતુ (અથવા) મણુનુ માથુ જાય તે સારૂ, પણ નવટાકનુ નાખ
જાય તે માહું

મણુનુ મીહનુ.

૭૬૮૦

મણુના તુટયા કઈ પરીએ સધાય? (અથવા) મણુના તુટયા શેરે ન
સધાય

મણુમાં આઠ પાચ્છેરીની ભુલ

મણ્ણીઝર^૧ બેઠા દીવો ન બજે

મત વનુ માછલુ, ને ગત વનો ભીલ, મારવું સોહીલુ, ને સમજવું
દોહીલુ

મતરધ, ને દાલ દતરઈ

૭૬૮૫

મતરધનુ નામ હરવુ.

મતલખ આધલી છે.

મતલખ સૌની દાસી (અથવા) મતલખના સૌ દોસ્ત

सर्वस्वार्थ समीहिते ॥^૨ (સ સ્કૃત કેહવત.)

મતલખના મદીલા.

મતલખના ચાર સૌ કોઈ હોય

૭૬૯૦

प्रयोजनमनुद्दिश्य न मदोपि प्रवर्तते ॥^૩ (સ સ્કૃત કેહવત)

૧ જેના માયામા મણ્ણી હોય એવા એક સાપ

૨ All seek their own object Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 479

૩ Without an object in view, not even a fool undertakes (a business) *Ibid*, p 35

મતમખ્યાસે દુનિયા બેઝાર

મયુરાનો પેડો, ખાચ તે પણ પસ્તાય, ને ન ખાચ તે પણ પસ્તાય.

મયુરાનો પેડો સીધી ન્યારો

ખાખા હિ દુરવાનમા મધુશ ચેદર પેડા માટ વખણાવલુ છે

મધ પર મહેલ થાય.

મધ હોય ત્યાં માખી ભમે. (અથવા) મધ પર માખ ભમે ૭૨૮૫

Cover yourself with honey and the flies will have at you.
Where wealth, there friends.

Wasps haunt the honey pot. (અમેલ કેહવતે.)

Ula mel, ibi apex.^૧ (હીલીન કેહવતે.)

Aya cebo en el palomar que palomas ollas se vendán.^૨

(સ્પેનીશ કેહવતે.)

If there should be a little rice-water on the edge of the
fire-place, how many flies will congregate to it ?

(કાશમીરી કેહવતે.)^૩

Where there is honey there are flies. (તામીલ કેહવતે.)^૪

Flies collect in the place where there is honey^૫

Ants come of themselves to the place where there is
sugar cane. (તેલુગુ કેહવતે.)^૬

છડા તુ. ફલે વી. મખ્યુ વેન. (કન્નડ કેહવતે.)

દોલવડી મખી. (હિ દુરવાની કેહવતે.)

مگس هرگز لجواهد رفت اردکان هلائی

(ફારસી કેહવતે.) هرکجا که سکرستان بود مگس ناسد

૧ Where there is honey to be found, there will be bees.

૨ Let there be food in the pigeon-house, and the pigeons will come to it.

૩ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles, p. 23. ૪ Percival's Tamil Proverbs, p. 878.

૫ Carr's Telugu Proverbs, Supplement, p. 41 ૬ Ibid, p. 34.

મધની આંગલી ચટાડવી.

More flies are taken with a drop of honey, than a tun of vinegar (અંગ્રેજ કેહવત)

મધનું મધુપાન કર્યું.

મધમાખની પેઠે ભખ્યા કરવું.

મધ્ય દરિયામાં ખારવા ખુટયા.

મધલાલે કીડી.

૭૭૦૦

મન કહે કે માલવે ચહકુ, ને કરમ કહે કે કાંટામાં પકું. (અથવા)

મન કહે હું માલવે જાઉં, ને કરમ કહે કોડીમાં પેસું (અથવા)

મન તો કહે જે હું માલવે જાઉં, ને કરમ તો કહે જે હું કોણુ

લેઉં (અથવા) મન કહે હું માળિયે બેસું, કરમ કહે હું કોડીમાં

પેસું. (અથવા) મની કહે હું મહાલવા જાઉં, કરમ કહે હું

કોડીમાં પેસું.

Man would have things so and so, but Heaven negatives his plans (ચીનાઈ કેહવત ૧)

મન કહે ધરાઈશ નહિ, ભુખ કહે ખાઈશ નહિ

મન કહે હું ઘોડે ચહકુ, મોતી પેહર કાન, કાળને હાથ કમાન છે,
ન છોડે વૃદ્ધ જવાન.

મન ગમે, ને બોચી દહણું.

મન ચાહે કે હું તખતે બેસું, પણ કરમ ચાહે કે હું બદીખાને પેસું. ૭૭૦૫

મન ચગા તો ક્યોકમા (અથવા, ઘેર બેઠા) ગગા.

મનમે ચગા તો કઠોરીમે ગગા (હિંદુ સ્થાની કેહવત)

મન જાણે કે કોથલો, ને જાણે બનિયાકા હાટ.

મન જાણે કે કથડો

મન જાણે પાપ, ને માએ જાણે બાપ

Ask the mother, if the child be like his father. (અ કે)

Quéralo Dios, Matea, que este hijo nuestro sea.^૧ (૨૫. કે.)

મન માન પાપ, વ મારું જાણે મુત્રાળા વાપા (મરાઠી કેહવત.)

મન નામ તો જાને દે, તું મત જા સરીર, બિના પગજી કામઠી,
સુ સમેજો વીર ? ૭૭૧૦

મન તેવા સસાર

મન તો કહે જે મેજા માર ને જીવ તો કહે જે જામ માર

મન તો માંકુ છે.

મન નહિ, તેની મજા પણ નહિ.

He who does not wish to receive a guest says his house
is full he who does not wish to learn will not
listen.^૨

મન જલે તે કોષ નહિ જાણે જાણ જલે તે સૌ કોષ જાણે ૭૭૧૫

મન બાકાતી પણ કપાલ માડુ

મન મધુરા ચિત દારકાં ને ઢેડે (અથવા, દેવાગી) સાલમામ.

મન માનુ ત્યાં જાત થી જોવી ?

Who asks after the pedigree of a swine he is to kill ?
(અમેજી કેહવત)

મન માને જો સવડા (મરાઠી કેહવત.)

(ફારસી કે) هر چه در دل دارد آید در دهنش ૭૭૨૦

મન માલવે ગણુ છે.

મન મીસે તો ક્યો મેલા ચિત મીસે હો રહીએ ચેલા કવિ કમીરજી

મુ કહે સાધુ સખસે એટ જો રહે અકેલા ૭૭૨૦

મન મુજા વિના માયુ મુજા જા કામન ?

૧ God grant, dear wife, that this son be ours.

૨ Hill Proverbs of the Inhabitants of the Chittagong Hill Tracts,
by Capt. Thomas Herbert Lowin, p. 21

મન મેરા દ્યુપયુ, ને દિવ તો મેરા ઝોડી, ખાટ નીચેથી લેંટ ગઈયા,
વારી જાઉં ટી ધીને ટોડી?

મન મેલા, તન ઉજલા, ગગણા કપડી અગ તાતે તો ટાંચા ભલા,
તન મન એકલી રગ

મન મેલુ, ને કરમ ઘેલુ

મન મોહ, કરમ ગણા.

૭૭૨૫

મન, મોતી, ને કાચ, ત્રણે તુટ્યાં તો સધાય નહિ.

મન મોહડુ, ને દલ દરિયાવ

મન રાખવુ જોઈએ, ને એહર ચાખવુ જોઈએ.

મન વગરનુ મલવુ, ને ભીંતે જઈ અથડવુ. (અથવા) મન માયે
હાડવું, ને ભીંત સાથે અથડવુ (અથવા) મન વગરનુ મલવુ,
ને ભીંત સાથે અથડવુ

મન વિના મહાલવુ, ને પગ વિના ચાલવુ (અથવા) મન વિનાતુ
મહાલવુ, ને હેત વિનાતુ ચાલવુ

૭૭૩૦

મન વિનાતુ મલવુ, ને દાત વિનાતુ ગલવુ.

મન વિનાતો મેલો નહિ, વાડ વિનાતો વેલો નહિ, ને ગુર વિનાતો
ચેલો નહિ

મન હોય તો મખખે જવાય, ના મન તો ડગ ના ભરાય

મન હોય તો માલવે જવાય

મનકી મનમે રહી, ઓર હો ગઈ ઓર.

૭૭૩૫

મનખના ચાલ્યા પર ચાર નહિ ઉગે ?

Grass grows not upon the highway (અ એજ કેહવત)

મનખમાથી સત ગયુ, ને ઝાડમાથી ફસ ગયો

મનખો છુટી પડ્યો. (અથવા) અવતાર છુટી પડ્યો

મનના રાગ

મનના રૂઢા બેઝા નહિ, જુખના રૂઢા યોજાય નહિ ૭૭૪૦
મનની મનમાં રહી.

મનની વાત મનમાં રહી જવાની

મનની વાતનો જાણનાર ખોદા.

God himself is the witness of the unquiet mind (di. ૬૧)
મનને ગમે તે ખાંડા ને લોક બોમે તે આ ૧.

મનમાં અદશ્ય, ને મનમાં પરલે ૭૭૪૧

મનમાં ઉદાસ, ને મનમાં દાસગુન આસ.

મનમાં પરજ્યા, મનમાં રોજા.

મનમાં બાવે ને મુડી દલાવે

No lo quiero, mas échadme lo en la capilla. (સ્પેનીશ કે)*

I cannot ask, sweep the whole (into my dish.) (તે કે૨)

મન માને અબની

મન લાખે યુદી દલાખે. (હિંદુસ્થાની કેહવાતે.)

મનમાં મહી ૧. ખાવે.

મનમાં મહીદો જામવો.

૭૭૫

મનમાં હા ને મોહડે ના

મનમાં હોય તે સ્વપ્ને આવે

મનને મહે સો સપનેમે દિસે. (હિંદુસ્થાની કેહવાત.)

મની કસે જે સ્વપ્ને વિલે (મરાઠી કેહવાત.)

મનામણાં લાં રીસામણાં.

મનાવો કે રીસાવો. પણ યુગીનો વર બાવો

મની મની દુધ પીસો ૧ તોફે સણસણીને રહીછુ (અથવા) મીની દુધ

પીએ, તોફે સસણી રહી

૭૭૫૫

૧ Percival's Tamil Proverbs, p. 802

૨ I don't want it, but put it into my hood.

૩ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 7

મનુ ભણ્યો, ને મનનુ સમાધાન ન ભણ્યો.

મનો મન સાક્ષી ^૧

મદત ખાવું, ને મોહટી વાત

મદતકા ચદન, ઘસ બે લાલજી (અથવા) મદતકા ચદન ઘસ બે
લાલીયા, કર બે ટીલીયા, ને કર બે આડીયા

મદતકે મુલેકી કેલે જૈમી મઝાહ.

૭૭૬૦

મદતના ઘઉં, ને પડોસીના બાપનુ શરાધ.

મદતની ચારવી, ને સામા સેટે લઈ જવી

મદતનુ (અથવા, માગીને) ખાવુ, ને મરીદમા (અથવા, મસીદે) સુવું.

Eating in a choultry, and sleeping in a monastery (તાલેર)

માર ખાના, મસજીદમે સો રેહના (હિંદુસ્થાની કેહવત)

સત્રે મુક્તિર્મઠે નિદ્રા ॥^૩ (સંસ્કૃત કેહવત)

મદતના ધી કેલા સહને ગમે

મદતના મરી તીખા નહિ લાગે

૭૭૬૫

Gran sabor es comer y no escotar ^૪ (સ્પેનીશ કેહવત)

Property got for nothing is *Bra* peel (તેલુગુ કેહવત.^૫)

ચોરીકા ગૂર મીઠા (હિંદુસ્થાની કેહવત)

મમ મમ સાથે કામ, કે તપ તપ સાથે કામ?

યાને, પોતાના કામ સાથે વાત, કે ફોજટની પ ચાતી સાથે?

માનીસે કમ કે ટિપટિપસે કમ? (કન્ઝી કેહવત)

મમદે બોકરા મરાયજી.

મમરો મુકવો.

૧ જુઝ્યા કેહવત નાં ૪૨૬૬, સફે ૪૦૫

૨ Percival's *Tamil Proverbs*, p 289

૩ Eating in a Satram, sleeping in a Matha Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 476

૪ It is very savoury to eat scot-free

૫ Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 200

મમા વમરના માથુર

મમા વિન્નનો મરદ.

૭૭૭૦

મમાષ ને આંખમાં સમાઈ જમાષ ને ચુહાંને કપાઈ.

મર કેહવાથી કોષ મરવું નથી.

Van drengen sterft man niet.^૧ (૬૫ કેહવત.)

No man has ever died from cursing or lived from blessing (તેહવત કેહવત.)

મર તથા મર જાઉંને, દાટા રહેતા દાન, દુનિયા દેખ બિચારીયો,
એક દિન હસા મકાન.

મર ગમે એકે રેદ ગમે ખતરી, મુએળી ખતરી, છતેળી ખતરી,
આવતો વસત પતરી.

મર ગમે ગિયાં તો જુલ ગઈ દુનિયા.

૭૭૭૫

મર મર કેહતાં મોહટા થામ ને છવ છવ કેહતાં છવડો નામ.

મરકટ ને વણી મહીરા ખણિ.

મરકટની કોટે મણી બાધતુ ?

મૂંસર ન વાણાં વાવણાં આરદ્રા ન લક્યા મેદ, જોળને ન જામે
બેટડો, એ ત્રણે દાર્યાં તે

મરખડી માતી થમ ત્યારે ગાં— સાંકડી થઈ.

૭૭૮૦

મરયા આગલ મોતી.

Give not pearls to the hog

Pearls before swine. (અ મેદ કેહવતો.)

Gettar le margherite al porci.^૨ (ઈટાલિયન કેહવત.)

Paarlen voor de varkens strooijen.^૩

Strooit geen rozen voor varkens.^૪ (૬૫ કેહવતો.)

૧ No one dies of threats.

૨ Carr's Tel gu and Sanskrit Proverbs, p 191

૩ To cast pearls before swine.

૪ Strow no roses before swine.

A string of pearls to a dog ?

To scatter pearls for the fowls (જાનમીની કેહવતો ?)

A clear pearl thrown into lacquer (ચીનાઈ કેહવત ?)

Gold coins to a cat (જેઘાનીંગ કેહવત ?)

Cast not pearls before swine —MATT vii, 6

બ દગ્ગે દાય નાંદા

કોવોકુ અ શુગી બાગ

ગદ્ગદ ખગદ્ગ (હિંદુસ્થાની કેહવતો)

(કાસ્સી કેહવત) لورينه سارودادن ارکون خري است

મરધી આપીને છુ લીધુ

મરધી માતી થઇને બેસ થાય ?

મરધી માદી, ને બેસતો ઉતાર

મરધી સેવણ ચહી.

૭૭૮૫

કોઈ આનગી પશુ હોય તેની સારવારમા રોકાઈ નેલા ઉપર જોલાયછે
મરધીતું મોત ઢેકલે.

મરધીખી ખાના, ઓર પર ખોસના

મરધો હોય ત્યાજ શુ વાહણ વાતુ હશે ? (અથવા) મરધકુ હશે
ત્યાજ વાહણ વાશે ?

Det bliver vel Dag om end Hanen ei galei ? (દેનીંગ કે)

Does the day dawn at the crowing of a cock, or at the
barking of a dog ? (તામીલ કેહવત ?)

Though the cock crows not, morning will come (અફ કે ૭)

મરગા બાગ ન દેયગા તો સુબહે નહિ હોયગી ? (હિંદુસ્થાની કેહવત)

૧ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles,
p 85 ૨ Ibid, p 117

૩ Scarborough's Chinese Proverbs, p 67

૪ Long's Eastern Proverbs and Emblems, p 54

૫ Daylight will come, though the cock does not crow.

૬ Percival's Tamil Proverbs, p 284

૭ Long's Eastern Proverbs and Emblems, p 185

મરમાની કાની પીખાવું, (અથવા, પીખી નાખવું)

મરમાની કાની ફરવું.

૭૭૮૦

Fluttering as a fowl with its throat cut (તામીલ કેલવત.)

મરમીમાં બી ભરાયાં.

“કાકેને પર થયાં” ની મતલબે વપરાયછે

મરમુ એટલું તીખું, ને તીખું નહિ તે મરમુ નહિ

મરમાં વાટવાં

મરમું નહિ ત્યાં મળતું નહિ.

મરમું હોય તો માલવે જવાય

૭૭૮૫

Where there's a will there's a way

A willing mind makes a light foot (અમેલ કેલવતે.)

A chi vuole, non mancano modi.^૧ (ઈટાલિયન કેલવત.)

Donde hay gana, hay mana.^૨ (સ્પેનીશ કેલવત.)

મરમું હોય તો કંઈ અશક નથી

A qui veut rien n'est impossible.^૩

Vouloir c'est pouvoir.^૪ (ફ્રેંચ કેલવતે.)

A chi vuole, non è cosa difficile.^૫

La volontà è tutto.^૬ (પર્સિયન કેલવતે.)

Der Wille ist des Werkes Seele.^૭ (જર્મન કેલવત.)

No falta voluntad, que no faltará lugar.^૮ (સ્પેનીશ કેલવત.)

મરમી હો તો સબ ક્ષમ હો. (હિંદુસ્થાની કેલવત.)

૧. Perceval's Tamil Proverbs, p. 58.

૨. Where there's a will there's a way

૩. Nothing is impossible to a willing mind. ૪. Will is power

૫. Nothing is difficult to a willing mind.

૬. The will is everything

૭. The will is the soul of the work.

૮. Where there is no want of will, there will be no want of opportunity

મરજો મા ને જીવજો માગી, ગાની પેદવા યજો માગીની છ માગી !
મા મરે, મુઝા જીજો (પિ દુઝયાની કેદવત)

મરણુ એટલુ બલણુ

મરણુ પગલાને હેક.

Death meets us everywhere (અ મેટ ઇવરવેર)

Het is de dood in de pot ^૧ (અ ઇવરવેર)

Doden blieser en Lvd for sig ^૨ (દેનીમ કેદવત)

Life is a lamp exposed to the wind (લેનનીમ કેદવત^૩)

મોત સર પર જોવની હજો (પિ દુઝયાની કેદવત)

નિત્ય સન્નિહિતો મૃત્યુ ॥^૪ (સમૃત કેદવત)

મરણુ પેદલા રડન

૭૮૦૦

મરણુ, મોધુ, ને મેહ (એની દોષને બખર ન પડે)

મરતા માટીને આપ કહે ન જીવે.

મરતી ઝેરીને મા કહી તેથી કાષ જીવે ?

મરતુ જાય, ને મારતુ જાય

મરતો મારે, ને હુખતો હુખાડે

૭૮૦૫

મરતા, ક્યા ન કરતા (પિ દુઝયાની કેદવત)

મરતો મોહક^૫ શીમાલી^૬ ને મારે. (અથવા) મુવા મોહકે જીવતા
પોરવાડ^૬ને ખાધો

મરતા રહે એ ધરડો, ખાતા રહે એ ખીજ, ને પરખતા રહે એ ર
(અથવા) મરતા રહ્યુ તે ધગડુ, ને ખાતા રહ્યુ તે ખીજ.

મરતા રહે (અથવા, જીવે) એ મોહટા

૧ Death is in the pot

૨ Death does not blow a trumpet

૩ Long's *Eastern Proverbs and Emblems*, p 138.

૪ Death is always present Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*,
p 427

૫ પ્રાણજીની એક જાત

૬ વાણિયાની એક જાત

મરતાને ચર નહિ કહે (એતુ બધુ માણુચ)

He has not even a ' bistah ' for the cat nor a ' dnrul ' for the dog—so good is he (હાસમીરી કેલવત.૧)

મરે મર ન જાએ (હાસમી કેલવત.)

મરતાને માર્શુ

૭૮૧૦

મરતાને વાર જુન થયુ ?

મરદ જોઈએ મુજાશે ને બલદ જોઈએ પુજાશે, ગાડી જોઈએ ઉઘાલી,
ને બાપડી જોઈએ કુઘાલી.^૧

મરદ બાહરનો ને આંરત ઘેરની

મરદ મરે નામકુ, નામરદ મરે નાનકુ (અથવા) કા રાવે નામકુ, તો
કા રાવે નાનકુ

મરદ મુજાશે ને બલદ પુજાશે.

૭૮૧૫

મરદ રડે નામને ને બેરી રડે કામને.

Mean men admire wealth, great men glory (અ મેજ ક)

મરદ મરે નામકુ નામરદ મરે નાનકુ. (હિ દુરખાની કેલવત)

નામી મરદન નામ લા, પેદા મરદન પેદા લા. (બિહાર કેલવત.૩)

મરદખી બાતા જોર ગલેખી લાતાં.

મરદની વ્યક્તિ પામડીમાં, ને આંરતની વ્યક્તિ પમની એડીનાં.

મરદની ગરદમા રહીએ, પણ નામરદની સેપમાં નહિ રહીએ (અથવા)

મર ની મરદમાં રહીએ પણ ગાકુની છાંપમાં ન રહીએ

મરદની નિરદ સારી પણ નામરદની છાયા ખુરી

૭૮૨

મરદકુ મિરદ મરદ કાં. (હિ દુરખાની કેલવત.)

મરદની કુળી ને બેરાંની ખુરી.

મરદની મટાડી થાય.

૧ Dictionary of Kashmiri Proverbs by Rev J Hinton Knowles, p 55. ૨ ચારી કુળી.

૩. Chaitanya Behar Proverbs, p 19

મરદગના મહોમા પણ આટો આવે તો કીક જોતે (અથવા)
મરદગના મહો પર આટો મુકે તો તે પણ સારી જોતે.
મરના બહેતર હજો, છના જોગ્રા હજો, મોત આપની ગરમત પર,
હરદમ સવાર હજો

મરનારને ઉચકનાગની શીકર છે ? ૭૮૨૫

મરવા અગાઉ ધોરમાં જવુ.

મરવા કાહજો ત્યારે પરણવા કાહજો (અથવા) મરવા નિકળ્યો, સારે
પરણવા નિકળ્યો

મરવા થયો ત્યારે ગજો થયો

મરવાના સૌ કોઈ, હવવાનું કોઈ નથી

મરવાનું, ને મોધુ, કોઈ બાળી જોઈ છે ? ૭૮૩૦

મરવુ એ વાત નિસશય છે

મરવુ એક દાહડો છે

Does death come more than once ? (તેવુચ કેહવત ૧)

મરવુ, તેનું શું ડરવું ?

મરશે માલધણી, ને રડજો રવાણો, ને કુટશે પીબાગે

મરી ગયા ચક્ષા, ને થઈ ગઈ સહક્ષા ૭૮૩૫

મરી મસાણો ભભરાવવો.

મરી, મીથુ, ને રાઈ, તેના ધણા પીત્રાઈ.

મરી, મીથુ, ને રાઈ, થી છુટી બન્ય મિત્રાઈ.

મરીબી ગયો, ને મસાણેબી ગયો ?

મરીને માલવે જવાય ? (અથવા) મરીને કાઈ માલવું છતાય નહિ

(અથવા) મરીને માલવો લેવાય ? ૭૮૪૦

મર્યે તો મર્યે, પણ તત્તીસે લજ્યે (અથવા) મર્યે તો મર્યે, પણ આવન
ટકર લજ્યે

સગરે ધર સિયારન ખાઇલ, મૂકીકે ઝોટલ હટ છે ના જૈલ (બિ કે ૨)

મરૂં તો મરૂં પણ બોહતેર ટક્કર લડુ

મરે સારે સેખાવ, ને પરણે સારે વખોટો.^૧

મરે સારાં મોહકણુ.

મરે તો મેહતાના ને શુભે તો જામના

૭૮૪૫

મરે નહિ ને માંચડો ખાલી કરે નહિ. (અથવા) મરે નહિ ને માંચો

મુકે પણ નહિ

ન મરે ન મંજે હડે (હમ્મી કેહવત)

મરે ન માઝા દેવ (હિ દુસ્તાની કેહવત)

મરે નહિ ને મોહો ધામ.

મરે હાંજ, ને પડે સાંજ

મરેલાને મારવુ શુ ?

મરો પણ હમુને તો મરો

૭૮૫૦

મરો માએ, ને શુભે માસી, તો માસીનાં પોરીયા નહિ જાય નાહસી

મરાં, પણ હર ન ભણાં.

મક્કનો નફો નહિ ખાય તેને માથે જુલિયાં

મસ્થા તો વાટમાં નહિ તો ઘેર બેઠા

મસ્થા માર્જીની પ્રિત

૭૮૫૫

મસ્થાની મક્કરુડી. (અથવા) મસે તો મક્કરુડી કરે

મક્કરી તો માખશુ નહિ તો બેઠાં મગસ માખશુ

મક્કાજી દુધ ને પહુવા ખાતાં યુવા

મક્કાજી પા તો પા, પણ મોડે તો ચક્કમ

મલી તો માહરી ને નહિ તો સદા બહામ્યારી,

૭૮૫૬

If we succeed she shall be his wife if not she shall be
a recluse. (તેહુજી કેહવત.)

જન મિશે કે જાગી રહ મિશે બેરાગી. (હિ દુસ્તાની કેહવત.)

૧ વિષય સ્થિતિ પદ્ધતિની સાથે સંબંધિત સ્વરૂપ.

૨ Carr & Topley and Sanskrit Proverbs, p. 19

મલી તો રોજી, નહિ તો મૈન

આછ તો રોજી, નહિ તો મૈન (પિ કુચાલી કેલવત)

(ફારસી કેલવત) میر و مایه

મલે ખેડ, ખાતર ને પાણી, ન દેખ નનીએ નેપ લાવે તાણી

મલે ચાર ખોડી, તો દિલ્લા નાળે તોડી

મલે તેને ગ્રસ્તામા, ને નહિ તેને પેઠ ખેડા

મલે તો માથુ આપુ, ને નહિ મલે તો મળ કાપું.

૭૮૬૫

મલે તો મીઠ, નહિ તો કપીર (અથવા) મલે તો મીઠ, નહિ મલે

તો કપીર, ને મલે તો પીર

મલે ત્યારે મીઠ સાહેબ, નહિ મલે ત્યારે કપીર સાહેબ, ને મલે ત્યારે

પીર સાહેબ

If he has a country Nawāb Sahib ; if he has food, Amir

Sahib , if he become poor, Fakir Sahib , when he

dies Pir Sahib (તેલુગુ કેલવત ૧)

મલે તો ભાગરમા, નહિ તો ઘરમા

Tom Noddy's secret. (અ મેલ કેલવત)

The great secret is laid bare to all (તેલુગુ કેલવત ૨)

મલે નહિ, ને મોડ^૩ ભારી (અથવા) મલે નહિ, ને મરડાટ ધણો

(અથવા) મલે નહિ, ને મચકો ધણો

First, you are unfortunate , secondly, you are proud

(નાશમીની કેલવત ૪)

મલે નહિ ને મરડો, ને ખોચીમાથી કરડો

૭૮૭૦

He has not the means of (getting) one cash but thinks
nothing of (spending) a hundred (pagodas) (તે કે ૫)

૧ Carr's Telugu Proverbs, Supplement, p 48

૨ Ibid, p 9 ૩ ૪૨૩૧૨

૪ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J H Knowles, p 7

૫ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 112

મસેસરમા મેહતા ધણા ને મેહટા રૂસ્થામાં હસ્ટુર ધણા

મસોખાં મમમાવે કાષ્ટ શીરડીનો સવાહ આવે ૧

મસકરી કરવી તો મસકરી ખમવી.

War an thailon jalli manach oinachmon ? (જરમન કે)

Die jocken wils moot jocken verstaen t is anders betor ongtelutau. ૨ (હમ કેહવત.)

Den akal el vore vanden al Brar som gavor andre ondo Ord. ૩ (દેનીસ કેહવત.)

મસકરી કરે કાઢીઓ કે હાથમા રીમણુ આપે

મસકરીની સસકરી

૭૮૭૫

‘ હસ્યાવુ ખરડુ ’ ની મતલબે વપરાયછે

A joke never gains an enemy but often loses a friend.
(અ મેલ કેહવત.)

મસકરીમાં હસકરી (અથવા) મસકરીમાં હસકરી થઈ જાય

A jest driven too far brings home hate

True jests breed bad blood.

Better lose a jest than a friend. (અ મેલ કેહવતે.)

La burla dineros enaen. ૪ (સ્પેનીસ કેહવત.)

He went to mock, and fell on his back ૫

Joking causes a breach (of friendship) (તેલુગુ કેહવતે.) ૬

મસકરીની ટોરી

મસાલથી આપણે.

To light ones lantern for another man (ચીનાઈ કેહવત.) ૭

મસાલથી આપણી અ પા. (હિંદુસ્થાની કેહવત.)

૧ He who gives, must take.

૨ He that would jest must take a jest, else to let it alone were best. ૩ He who abuses others must not be particular bent the answer he give. ૪ Jesting cost money

૫ Carr's *Tring and Sanskrit Proverbs* p. 69 ૬ Ibid p 862.
૭ Scarborough's *Chinese Proverbs* p 821

મશાલચીનો ઉજસ બીજને દેખાય, ને પોતે અધારે ગોટા (અથવા, ઠોકરો) ખાય

He that beareth a torch shadoweth himself to give light to others (અગ્રેજ કેહવત)

મસકો લગાડવો

૭૮૮૦

રોગને કાઢ મલના (હિંદુસ્થાની કેહવત)

(ફારસી કેહવત) روى قاز مالىدى

મસ્તાનને મલીદો, ને ગરીબને ગોખર.

મસાન ગયલા લાકડા પાછા ન આવે.

મસાન જ્ઞાન.

મસાનના લાકુમા એલચીનો સવાદ ન હોય. (અથવા) મસાનના લાકુમા એલચી હોય?

મસાને ગયલા મુરદા કાંઈ પાછા આવેછ?

૭૮૮૫

The corpse that has gone to the place of incremation will not return (તામીલ કેહવત ૧)

The corpse which has gone to the cemetery does not return (તેલુગુ કેહવત ૨)

મસીદ આગળ ઢોલ ચપે

યાને, સખલા માણસ આગલ નબલા માણસનું ચાલતુ નથી

મસીદ દીવો બલવો

મસીદમા દીવો કરવાની ફિકર

એક રાત્રને ત્યાં એક મલ હતો, જે એટલું તો જોર ધરાવતો હતો કે પાદશાહ તેને વિષે હેરાત થતો તેથી પોતાના વજીરને તેણે કહ્યું કે “આટલું જોર તેનામા કેવી રીતે આવ્યું હશે?” વજીરે કહ્યું “તે વગર ફિકરનો હોવો જોઈએ” એ ઉપરથી પાદશાહે

૧ Percival's Tamil Proverbs, p 310

૨ Carr's Telugu Proverbs, Supplement, p 82

તે મહને પુછતાં વજરની વાત ખરી પડી પાદચાહે તે
મહને ગામની મસીદ મધે દરશન એક મુકરર કીધેલા વખતે
એક દીવો કરવાનું કામ સોંપ્યું અને તેને કહ્યું કે “તે
કામ પણ દિવસે દીવો કરવાની અફલતી કરશે તો તુને ભારે
સજા કરવામા આવશે.” એ પછી તે મહ પોતાનું કામ
વખતસર બંબવવાની ફિકરમાં પડ્યો અને પોતાનું કામત ધીરે
ધીરે ખોદતો ગયો. એ ઉપરથી પાદસાહેબી ખાતરી થઈ કે
ફિકર માણસને કેટલું નાતવાન કરે છે

મહને આંડે તો ગેરી ગાયને આંડે

મહને નહિ હોજો માદગ પડોસીને દોજો.

૭૮૫૦

મહને ને તહને એવા મેલ કે આખે હીલા આવે ફેર

મહને જાવો કરીને કેહવો.

મહસાઈ ખાઈ જવી.

મહસાઈ ખાવોછ તમે ને છાસ પાવોછ મહને.

મહા દુખ જે નયુજો સાથ મહા દુખ જે બેઠકર નાય મહા દુખ જે
મેદનન બગ્યાદ મહા દુખ જેનો સુઝ્યા લવાદ.

૭૮૫૫

મહાદેવ મમ્મા સાગીઓ પૂજાય.

મહાદેવના ગુણ પારખતી નજી.

મહાદેવના ગુણ બાપો નજી, ને સામના ગુણ વડુ નજી

મહાદેવને લીધે માથવો મિઠો.

મહારાજ જમશી કે સીધુ લેશો! તોફે જમીશુ નેસીધુ પશુલક્યુ ૭૮૦૦

મહારાજકુ નિદ બલી મૂરખકુ ઠપર બલી ચોરકુ જશર બલી,
સર્પમાંકુ ચકર બલી.

મહીકું જોઈને મહાશ્વે ને સાસર જોઈને ચાશ્વે

મહીરેની રાજ સુરી ને ગાલ થયા પુરી સાસરેની રાજ ટાકડી ને
ગાલ ગયા બલી

મહુર્જની ખોટ કોકડીઓમાં.

મહુવા મહાલસે અનાવલ બાંકા, જ્યાં દેખું ત્યાં શાપુરછ કાકા. ૭૯૦૫
મહુવા સરખું શેહર લુટયુ, તો મુરતના શા ભાર^૨
મહો કાલુ, પણ નસીબ ઉજલુ

મુહ ઠાલા, બખત ઉજલા (હિ દુસ્તાની કેહવત)

મહો ખાય, ને આખ લાજે.

કોઇનુ નિમક ખાઈને તેની બેમરવતી કરનારના સંબંધમાં વપગયછે
મહો તેવી લપડાક, ને ગાલ તેવો તમાચો (અથવા) મહો એવો તમાચો

Like lips, like lettuce (અ શ્રેષ્ઠ કેહવત)

Wie das Maul, also der Salat^૧ (જરમન કેહવત)

જેસા મુહ વૈસી ચપર (હિ દુસ્તાની કેહવત)

મહો પર મિઠા, અદર કપટી, નામ ખોદાકા લેય, ભટ પડી વો મુછ
પર, કે દોસ્તકુ દગા દેય ૭૯૧૦

મહો સવાદે ખાવા ચના, ને ઝામ દીધા ખોટી ચના

મહોની વાટે કોલ્યો જાય, ને નાકની વાટે દાનો ન જાય (અથવા)

નાક વાટે તનુ નહિ ગલાય, ને મોહડાં વાટે ખુકો ખવાય (અથવા)

મહોની વાટે કોલ્યો જાય, પણ નાકની વાટે ચનો નહિ જાય

મહોને છછ, ને મનમા ખીછ

મહોને લગાલો ભોણે જમવા માગે

Wer sich auf der Achsel sitzen laszt, dem sitzt man
nachher auf dem Kopfe^૨ (જરમન કેહવત)

લગા ફરસે દેનેકુ, સાથ બેઠી ખાનેકુ. (હિ દુસ્તાની કેહવત)

મહોબત અચ્છી બેઠીએ, આછએ નાગરપાન, ખુરી મહોબત બેઠકે,
કટાછએ નાક ઔર કાન ૭૯૧૫

મહોમા આવેલો કોલ્યો પાછો જાય.

Between the hand and the lip the morsel may slip
There's many a ship 'twixt the cup and the lip (અ કેહવતો)

૧ Like lips, like lettuce
શoulder, will soon have him on his head

૨ Who lets another sit on his

De la main a la bouche se perd souvent la soupe ^૧ (દે દે)

Von der Hand zum Munde, verschüttet mancher die Suppe. ^૨ (નરમન કેહવત)

Dalla mano alla bocca si perde la zuppa. ^૩ (ઉત્તમન કેહવત)

Taschen lepel en mond vult het sop te grond. ^૪ (૨૩ દે)

De la mano a la boca se pierdo la sopa. ^૫ (રૂઝનીશ કેહવત)

Da mao a boca se perde a sopa. ^૬ (પાસ્ચુનીશ કેહવત)

મહોમા કોમ્બો ને માથે ટપશે. (અથવા) મહોમા ખુકે, ને માથે તોશે.

મુદમે માસ સિરપર ટાલા. (દિ દુસ્થાની કેહવત).

મહોમા તમાચો મારીને મહો રાતુ રાખવુ

મહોમા દુખ નિકમે (એવી ગાથ.)

મહોમા ખુક, ને માથે તોશે ને બાઈ હવે તમે થોડુ બોલો. ૭૨૨૦

મહોમા બોલ ને હાથમાં તોલ.

No sooner said than done (અમેછ કેહવત)

મહોમા રામ ને દિવાનવ હરામ.

મા આમશ મોસાશ, તોકે માહર પિયર.

Will you boast of your mother's family before your maternal uncle? (તેલુગુ કેહવત).

મા આમશ મોસાશ વખાણે

મા બરખ ને દીકરો ચોખા ખાય.

૭૨૨૫

મા જુવે આવતો, ને ધીરી જુવે ભાવતો.

મા તે મા ને ખીજ વગમના વા.

૧ Between the hand and the mouth the soup is often spilt.

૨ Between the hand and the lip the soup may be spilt.

૩ Between the hand and the mouth the soup is spilt.

૪ Twist the spoon and the lip, the morsel may slip.

૫ Between the hand and the mouth the soup is lost.

૬ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 184

૭. જુલિ કેહવત ના ૧૯૯૮, ૨૬૬ ૧૪૪

મા દેણુ નહિ, વખત દેણુ

મા ને માસી એકના એક, મા આપે ગોલ, તો માસી આપે મેખ.

મા પર પૂત, ગોર બાપકી છાયા

૭૯૩૦

મા પરમાણુ દીકરી, ને ધડા પરમાણુ દીકરી.

મા ભઠિયારી, બાપ કલાલ, ઉસકા બેટા છોટાકાલ

મા ભઠિયારી, પુત ક્ષતેહખાં

મા પનહારી, બાપ કનજર, બેટા મિરઝા સનજર

મા નારગી, બાપ ડોલા, બેટા રોરાન-ઉદ-દૌલા (હિ દુસ્થાની કેહવતો)

આઈ તેલી, વાપ માઝી, વેટે નિકલે મુજાનઆલી. (મરાઠી કેહવત)

મા ભઠિયારી, પુત ક્ષતેહખાં

મા મરે સોહેલી, ભાણુ-ખડખડ^૧ દોહેલી.

મા! મહને મોરારજી કહો! (અથવા) મા! મહને મોજીયો કેહ! ૭૯૩૫
આપ વડાઈ જરનારના સ બ ધમા વપરાયછ.

મા મહીયરે, ને બાપ મોકાણુ

મા મહીયારી, ને બાપ બાહમણુ.

મા! મા! મહને પોરિયુ આવે સારે મહને જગાડજો! તોકે' દીકરી!
તુ સારા ગામને જગાડશે!

મા! મા! મામો આવ્યો! તોકે' મામો તાહરો, પણ ભાઈ માહરો

મા મુઘ, ને ઝોઝાડ પણ લેતી ગઘ

૭૯૪૦

મા મૂલો, ને બાપ ગાજર, તેના દીકરા સમશેર બહાદર

મા મે એકીલા, ને મખિયા તો બોત!

મા મે ભલા કે મેરા ભાઈ? તોકે' એક ઢેડ, ને દુસરા કસાઈ.

Putrid flesh is all of a flavour (ચીનાઈ કેહવત ૨)

એક ગોરકે બાલકે (હિ દુસ્થાની કેહવત)

(ફારસી કેહવત) گوشت هر دندان سگ

મા મોયણુ, ને બાપ ચમાર, તેના પેદા થયા ગમાર.

૧ જમતી વખતની પ ચાતી

૨ Scarborough's Chinese Proverbs, p 6

મા સગી મોસાડ, ને બાપ લગી કુરૂચ ૭૮૪૫
માએ કહે ધી બાપરે સીગ ને સાદરો ને ધી દાદરો મોદગી યાપ
સારે બાપ દુદ્ધ, ધીને વાદરો રે ધીને ધીગમે ? ધી બાપ માએ
મારી જાપ.

The mother calls "daughter daughter" the daughter
calls her hand husband " (ભાસમીરી કેદવત.૨)

મા મરે ધીધે ધી મરે ધીધે કે. (જમ્બી કેદવત)

માએ કેદવા મોદરૂ બરાપ.
માએ છી—, ને દીકરા બનતો
માએ—જમ્બી મરી ને પેટમા ટાદ = વધી સામુ—જમ્બી મરી ને
પેટમા બાગ મરી

માએ જમ્બા રતન વધાં સરખા. ૭૮૫૦
માએ જાણે જે માદરો મોદરો યાપ દેવ જાણે જે દાદરો જાપ ને
આદરમા દાદરો ઓછો યાવ. (અથવા) માએ જાણે મોદરો યાપ
ને જાપ જાણે ઓછો યાવ. (અથવા) માએ જાણે કે માદરો
દીકરો મોદરો યાવ. પણ આવરદામા ઓછો યાવ.

While man is growing, his is in decrea e (૫૩)
Parents say our boy is growing up they forget his life
is shortening (અફઝાન કેદવત.૩)

માએ જાણે બાપ ને મન જાણે પાપ.^૧
The mother knows best whether the child be like the
father (અફઝાન કેદવત.)

The mother knows the birth of the son (તેજુ કેદવત.૪)

- ૧ ૧૧ ખુર્શી.
- ૨ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles,
p. 181
- ૩ અફઝાન.
- ૪ Long Eastern Proverbs and Lullabies, p. 185.
૫. જુદા કેદવત નાં ૭૭૭, તમા તેને મલતી કેદવતો, સદે ૭૦૧—૭૦૭
૬. Carr's Telugu Proverbs, Sajjad mount, p. 57

માએ જેવા મિદા મેવા.

માએ તે માએ, ને સહ તે વાએ

No hay tal madre como la que pare ૧ (સ્પેનીશ કેહવત.)

માએ તે માવા, ને બાવા ને પલગના પાવા (અથવા) માએ માયા,
ને બાપ ઢોલિયાના પાયા (અથવા) મા તે માયો, ને બાપ તે
ખાટલાનો પાયો ૭૮૫૫

Tendresse maternelle toujours se renouvelle ૨ (ફ્રેંચ કે)

On earth a mother is more serviceable than a father
(તામીલ કેહવત ૩)

A mother is a divinity, a father a treasure (તેલુગુ કે. ૪)

માએ તેવી દીકરી, ને દામ તેવી દીકરી ૫

She hath a mark after her mother (અંગ્રેજ કેહવત)

As is the mother, so is her daughter — EAFRIEL, XVI, 44

Will the child (daughter) fail to follow in its mother's
track ? (તેલુગુ કેહવત ૬)

માએ થઈને મતરધ થાય ?

માએ દીવાની, બેહન દીવાની, બૈરી માહરી તુલજ ભવાની

Abuse my mother, my sister, my daughter, but do not
abuse my wife (કાશ્મીરી કેહવત ૭)

માએ બલે, ને દીકરી ચરે

આ કેહવત “મરધી” નુ એક ઉખ્યાલુ પણ છે

માએ બાપ મરી ગયા, ને ઘેરબાર બલી ગયા

૭૮૬૦

હુઝા રખડતા માણસને માટે બોલાય છે

૧ There is no mother like the mother that bore us

૨ Mother's love is ever in its spring

૩ Percival's Tamil Proverbs, p 570

૪ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 184

૫ જુઓ કેહવત નાં ૩૪૮૭, સર્કે ૩૪૦

૬ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 183.

૭ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J H Knowles, p 132

માએ બાપને નમ્મે તો બોલે બેગીને નમ્મે
 માએ મતરતઈમા એટલો ફેર કે બાપ્યા બાર ને ગળ્યા તેર
 માએ મરે તો ક્યાં ક્યાં જાઉં, ને સાસુ મરે તો શુ શુ ખાઉં ?
 માએ મરે સખિયા, મખમલની તથાને સુતડીના બખિયા
 માએ માદરી કોરી સાડી નવો દાદરો કોઈ નહિ પુછે દેટલા વાણી
 યોદે રે બાધ યોદે ! (અથવા) બાંમણ નીપ્પુ ઓસગી નીપી,
 મે જાણુ જે તેડવાર, પણ રાજના જેવો વેડવાર, કોરો સારો,
 ને મારો દહાગો, યોદ રે બાધ યોદ ! ૭૫૫
 એક નયામરીને તેના વરે યોદ રૂપિયાની એક સારી બપાવી ત્યારે
 તે કુચી ફાડી મઈ પણ કોઈએ તેની ફરકાર કરી નહિ,
 એકે તે ઉપર પ્રભાણે પોતાનો બલાપા કાઢ વા લાખી.
 માએ બ્યાઇ સાસુ બ્યાઇ ને એક કુતરી બીમાડી અટકી બ્યાઇ.
 માએ વમર ચામે પણ ચાહે વમર નહિ ચામે
 માએ વો મહીર ને બાપ વરે લાડ બાધ ભોળાએ ધર મવાં તો
 ભોળાં જેવા બાર

મુઠ માઇ કુરી સમાઇ (દિ દુસ્થાની કેવલ.)

માએ વિના મુનો સસાર, માએ વિના તે શો અવતાર ?

The child that has not seen the face of its mother and
 the growing crop that has not seen rain will not
 do well (લામીક કેવલ.)

A motherless child is like a curry without onions. (તે કે ૨)

માએની મરજ મઈથી નહિ સરે ૭૨૭૦

માએની (અથવા, ધર-ની) માર, ને મીની નાર.

Does the calf die by reason of the milkman's curse ?
 (કાસમીરી કેવલ.)

No bones are broken by a mother's fist. (૨૨૫૧ કેવલ.)

૧ Perel als Tamil Proverbs p 3. 1

૨ Carr Telugu and Sanskrit Proverbs, p 184 ૩. માળ.

૪ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles
 p. 72 ૫. Long's Eastern Proverbs and Emblems, p 106.

માએની ચાતરીમા (અથવા, રેહટિયામા) સમાય, પણ આપના રાજમા નહિ સમાય (અથવા) માએના તાગમા સમાય, પણ આપના રાજમા નહિ સમાય (અથવા) આપનાં રાજમા નહિ સમાય, પણ માએના ખોલામા સમાય.

માએની ભાગે પાસલી, સારે દીકરી પેહરે હાસલી, ને આપના જન્ય ઘેરના ગાલા, સારે દીકરા પેહરે વાલા

માએનુ નાતર, દીકરીના લગન, આવાજ કેદમા, ને દીકરાજી મધન માએનુ પેટ,^૧ ને આખનુ તેજ ૭૯૭૫

માએને માએ કહીએ તો પેટમા ચાપે, ને આપની ઐયર કહીએ તો ખાસડુ લખને ઉઠે

માએને વાહલી દીકરી, ને આપને વાહલો એટા, ને કલમી ને વાહલો કપારથો, ને ધોરીદારને વાહલી જોતરી^૩

માએનો મેહલ્લો, આવામા પેહલ્લો, ને કામ કરવામા છેલ્લો (અથવા) માએ માહરો મેહલ્લો, આવે પેહલ્લો, ને કામ કરવે ઘેલો

He has two stomachs to eat, and one to work

He eats till he sweats, and works till he freezes (અ' કે)

Bien nourri, et mal apris^૪ (ફ્રેચ કેહવત)

You must eat a big mouthful, but you musn't do much work^૫

Happy enough at your dinner, but sorrowful when at work (કાશમીરી કેહવતો^૬)

If any would not work, neither should he eat — II
THESS, III, 10

૧ છાકર ૨ ખલદ ૩ વાછરડી

૪. Well fed, but ill taught

૫ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles, p 33 ૬ Ibid, p 106.

Clever at his meals but stupid at his books.¹

He is a monkey king at eating and buffalo-king at work. (તેશુડ કેહવતો.^૨)

Of eating fond, at working slow you'll short of food and clothing grow (ચીનાઈ કેહવત.^૩)

“If you talk of work my body becomes heavy

If you talk of dinner my body swells with delight.”

હાથકે ન કાચકે દુસમન બનાવકે (બિહાર કેહવત.^૪)

(ફારસી કેહવત.) پر حور و کم رو

માએનાં યેડા ને માસીનાં ધણા

માસે પિયાર કરે સો દાવન. (હિ દુસ્વાની કેહવત.)

ز مادر مهر مالتز دایر حاطون

مادر لیسوحت مادر لدر سوحت (ફારસી કેહવતો.)

માએનાં દુધ જેવી વાડી.

૭૫૮૦

માની આમલ મોસાલ વખાણુ તોકે બેટા માહર પીયરન છે

માને મારે તે સાણુને સારે

માને મેલીને મનીને કાણુ ધાવે ?

માનાં પેટમાંથી કાઢ સિખી આવ્યુ નથી

No man is born wise or learned. (બ મેલ કેહવત.)

માખાવ જનમ આપે કરમ નહિ આપે

૭૫૮૫

માખાવ મારે હાથે, તો લોક મારે હાતે

માકાં હડતો નો ! તોકે બાકુ !

માખ છીકી. ૨૦

માખ નહિ મરાય તે શુ માણુસન મારસી ?

1 Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 18.

2 Ibid, p. 191 3. Scarborough's Chinese Proverbs, p. 456

4. Christian's Behar Proverbs, p. 20.

માખ, મકોડો, મૂરખ નર, સદા રોડે લપટાય, ભમર, ભોરીગ,
 ને ચતુર નર, કરડી આધો જાય ૭૯૯૦
 માખ મારવી

(કારગી કેહવત) مگس می پراند

માખ મારે તે માણસ માને

Kill a cat, kill a Brahman (તિહુ કેહવત ૧)

માખ શોધે ચાદું, ને વેદ ગોધે માદું. (અથવા) કાકણ જુએ માદું,
 ને માખ જુએ ચાદું. (અથવા) માખી જુએ ચાદું, ને વેદ જુએ
 માદું

માખની ચરખી ઉતારે (એવું કંજુસ) (અથવા) માખીમાંથી તેલ
 કાઢે (એવું કંજુસ.)

Egli scannerebbe una cinice per bere il sangue ૨(ઈ કે)

Scraping iron from a needle's point (ચીનાઈ કેહવત ૩)

(કારગી કેહવત) چرمی روی حوص می گیرد

માખનું બેજુ કાઢે (એવું કંજુસ)

૭૯૯૫

માખના પર જોટલું.

યાને, ઘણું જોડું.

માખણ વસોવ્યું કે પાણી?

માખણ વાહલું કે છાસ?

માખણનું ધી કરતા શી (અથવા, કેટલી) વાર?

માખણમાં લાત મારવી.

૮૦૦૦

યાને, ચાલતી રોજમા લાત મારવી

માખણમા લાત મારીને જાય, તે મુખી ક્યાંથી થાય?

૧ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 256

૨ He would slaughter a bug to drink its blood

૩ Scarborough's Chinese Proverbs, p 462.

માખણમાંથી મુવાએ બેચી લેવો કઈ કહ્યું છે ?

Wie leicht kommt nicht ein Haar in die Butter * (અ ક)

Like taking a hair out of butter (તેહુડુ કેહવત.૧)

માખણમાંથી વસા નિકસે, ને તરણુચમાંથી આમ લાગે

આખે લાવ મારી.

મામણ કડુ આવસ કરે, તરકર જાય ન જાય ચાકર બિચારા ક્યા

કરે, કે છુછુ પરાવા ખાવ.

૮૦૦૫

મામણ બોધ તણુ, ને દેને દુધ^૩ તણુ ને સખનુ વરસ બર

મામતા સો પામતા.

મામનારને વાજદો દેવાય કાઠ પેટને વાપદો દેવાય^૪

માઆ એવનુ ચુરચુ (તે વણી સાઠ કેમ દેવાય)

માઆ મેલ વરસે.

૮૦૧૦

માઆ વગર માએ પજુ નહિ પીરસે (અથવા) માઆ વગર માએ

ધાનની નહિ મુકે ને રજા વગર માએ ધાનની નહિ આપે.

(અથવા) માઆ વગર માએ બાણુની નહિ કરે (અથવા) બચ્ચુ

રજા વગર તેની માએ પજુ નહિ ધવાડે.

A dumb man never gets land. (અ યેલ કેહવત.)

A dumb man wins no law (રફાલ કેહવત.)

Quien o A quien no habla no le oye Dios * (રફાલ કે)

A crying child obtains milk (રામીલ કેહવત.૧)

Unless the child cries even the mother will not give it

suck. (તેહુડુ કેહવત.૭)

૧ How easily a hair gets into the butter

૨ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 317

૩ જોડુ રૂ. ૪ નુમી કેહવત ના ૧૧૬૦ સર્ ૧૫૧

૪ He who does not speak, God does not hear

૫ Percival Tamil Proverbs, p. 46

૬ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs p. 187

It is the squalling child that gets the milk (તરફીન કે ૧)
Do we give milk to the cat that cries, or to the cat that
does not cry ? (જાદગ કેહવત ૧)

A crying child gets suck, but a babbler only grins
dishke ૨

શુરે વિગર મા પાનુ ન માગએ (કચ્છી કેહવત)

ગિન એએ લરકાખી દુધ નહિ પાતા

મુહ માગા, ભર પાયા

ગિન એએ તો માખી દુધ નહિ પિવાતી (દિ દુસ્થાની કેહવતો)

(ફારસી કેહવત) $\text{سچے کانگریں سے شیر لیا}$

માગ્યાથી મરવું ભલુ, માગે મોહટી હાણુ.

Begging a courtesy is selling liberty (અ એ ૭ કેહવત)

માગ્યામા માગવું ?

માગ્યામા શુ નળયછ ? (અથવા) પુછ્યામા શુ નળયછ ?

Lose nothing for asking (અ એ ૭ કેહવત)

Il demandar costa poco ૩ (ઇતાલ્યન કેહવત)

(ફારસી કેહવત) $\text{آرزو از مردان عیب نیست}$

માગ્યુ તો માયુ પણ અપાય (અથવા) માગ્યુ માયુ અપાય, હાથે
ઉચકીને નહિ લીછએ ૮૦૧૫

માગ્યુ મોહત નહિ આવે, ને માગી છીમત નહિ આવે.

મુહ માગે મૌત નહિ મિલતા (દિ દુસ્થાની કેહવત)

માગ્યે તો મુકતા ફલ મલે, પણ ભિખને માથે ભઠ. (અથવા)

કનકે કંઠડો કુજર ચહજો, કનકે કડા દોહથ્ય, માગ્યાં મુકતા ફલ
મલે, પણ ભિખને માથે ભઠ ૪

૧ Long's Eastern Proverbs and Emblems, p 220

૨ Hill Proverbs of the Inhabitants of the Chittagong Hill Tract,
by Capt Thomas Herbert Lewin, p 18

૩ Asking costs little

૪ એની સમજણ માટે જુઓ "કંઠકે માલા તથા જોષ વચન," સપ્ટે ૧૯૬

માઝાં ધીના સુરમા યાપ ?

Borrowed garments never sit well. (અમેલ કેહવત.)

માઝાં મોલી નહિ મશે.

માઝાંમાંથી માગે તેની કુપડી ભાગે.

૮૦૨૦

મામવા કરતા મરવુ બહુ

Mais val salto de mata, que rogos de homens bons ?

(પારસી કેહવત.)

To ask (a favour) is to die. (કાશ્મીરી કેહવત.)

મ તણુ તે ધીના મએલું સસા (કાશ્મીરી કેહવત.)

(૬૮ કે) در نیستی مردن نه که حاجت پیش کسی بردن

મામવી ભિખ ને કરવી શોખી

મામતાં યેના મિલ તર તણાલુ વાફલ શીક (મરાઠી કેહવત.)

મામવી ભિખ ને દેખાડવી બીક.

મામસર ન વાયા વાવલા આદરા ન ઉઠવા મેહ, બર જોખન
ન જાયો બેઠડો તણે હાથા તે

મામસરની દીવાલીએ.

૮૦૨૫

At the Greek calenda. (અમેલ કેહવત.)

Ad Græcas Kalendas.^૨ (જીલીન કેહવત.)

Zu Sanct Nimmerstag^૪ (બરખન કેહવત.)

To-day is not the time. Now (is not the time) Come
to-morrow (કાશ્મીરી કેહવત.)

માગી ખાલું, ને મસીદે સુવું

૧ Better is a leap over the ditch than the entreaties of good men.

૨ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles,
p 138. ૩. At the Greek calenda.

૪. When two Sundays come together

૫. Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles,
p. 21

માગી તરાગી સારી, ને બાધ પરાણી ચાલી

માગે ધીએ કાંઈ પૂરી થાય ?

માગે તરાંગે ઘેર ચાલે તો ખસમ કરે માહરી બલા.

માગે તાગે કામ ચલે તો બિયાહ કરે બલા (દિ દુસ્થાની કેહવત)

માગે તેને માથુ આપ્યે.

૮૦૩૦

માગે તાગે કામ સરે, તો વેદલા માહરો દેવરાત કરે.

માગે પાણીએ આધણુ ચડાવવુ.

માગે ભિખ, પુછે ગામની જમા

માગે લીખ, પુછે ગાહરી જમા (દિ દુસ્થાની કેહવત)

માગી લીખ, પુછી ગાવડે જમા. (બિહાર કેહવત ૧)

માચીએ બેઠા આળ આવે.

માચીમાનો માકડ.

૮૦૩૫

યાને, એકની એક જગ્યાએ પડી રેહનારે આલસુ માલુમ

માછણુ તે તો દાટેલીખી બોલે

માછલી ખવાણે, પણ દરોહર નહિ દેખાણે

માછીની જલમા ઝીગા.^૩

If a mosquito light on an elephant, what weight?
(તેલુગુ કેહવત ૪).

A prawn is not reckoned among fish, a poor man is not
counted among the rich ^૫

મછીકો ગાર ઝીગા (દિ દુસ્થાની કેહવત)

માછિયા કાછિયાં જેવુ.

Billingsgate language (અ એજ કેહવત)

૧ Christian's Behar Proverbs, p 28

૨ માછલી પકડવાનો મારગ ૩ ઝીની કોલમી

૪. Carr's Telugu Proverbs, Supplement, p 18

૫. Hill Proverbs of the Inhabitants of the Chittagong Hill Tracts,
by Capt Thomas Herbert Lewin, p 14

માનરાએ ખોદા બેઝર. ૮૦૪૦

માનરી બીસાડી, ને ફાફા કાન, સાવ માહરી જોદરી, ને જાણ
માહરે મામ.

માનરી બીસાડી, ને માનરા કાન ને પગી હેઠે તીર કમાન, ને તીર
કમાનકો કમા કરે તો માનરી બીસાડીકો વેદા કરે

માનરીને દુધ પાવુ

યાને એક દરામો માણસને વખારે દરામો કરી આપવુ

માનરો પેત્રમખરનો ચોર.

માન મામીસ રયા, તુંકે રૂપરૂપ જુજુન આપા. ૮૦૪૫

કેહીકે કમણી ગણાવી જવવાલા મારી મુખાણી મુમલા માણી પાવકે
તેની મહેરીમાં પોલાવકે

માડી બેરી એકનાં એક ને વચમાં બોલે તે ફાફ

માગી માદિયા, ને બેયર નાદિયા

માદીના માનવી, માગી મહિ મહી, કાયા તાહરી જરો જાણુ ખાઈ !

માગીતો માગી પણુ પુન્ય છે

માફુ થાય તે સારને કાળે ૮૦૫૦

There is nothing so bad in which there is not something
of good.

No ill befalls us but what may be for our good.

Bad luck often brings good luck. (અમીટ કેહવતો)

A quelque chose malheur est bon ? (ફાફ કેહવત.)

There is nothing so bad in which there is not something
of good. (લીજુ કેહવત.)

Spesso d'un gran male nasce un gran bene. (ક્રિસ્ચન કે.)

અમી થીજે સે સારે લાગે. (કમણી કેહવત.)

૧. Ill-luck is good for something

૨. Out of a great evil often comes a great good.

માડી જુએ આવતો, ને લાડી જુએ લાવતો ¹

માણુ કમાઉ, ને મોડા ઉઠ્યા. (અથવા) માણુ માણુ કમાય, ને વધી મોડા ઉઠે.

માણુક મરિયમની એક સાડી, માણુક પેહરે, ને મગિયમ ઉઘાડી

The mayor of Altringham lies in bed while his breeches are mending. (અંગ્રેજ કેહવત)

Queen no tiene mas de un sayso no puede prestarlo ²
(સ્પેનીશ કેહવત)

One loin-cloth to eleven fathers and sons (કા કે ૩)

માણુસ ગમે એટલુ કરે, પણ નગીબમાં હોય એટલું બને.

A man of parts may be hid all his life, unless fortune call him out. (અંગ્રેજ કેહવત)

માણુસ જાત છે, ભુલે પણ ખરા

૮૦૫૫

માણુસ જેવું પખેર નહિ

આદમી સા પખેર ઝાઘ નહિ (હિંદુસ્થાની કેહવત)

માણુસ જોઈએ વસી, ને મુનુ જોઈએ કસી (અથવા) ઘોડો જોઈએ કસી, ને માણુસ જોઈએ વસી

The touchstone distinguishes between gold and brass

A man is known by his work, and walk, and conversation (અંગ્રેજ કેહવતો)

Learn the character of a person by dwelling with him, and the condition of a road by walking on it ³

Test the good by the words of the tongue, and gold on a touchstone (તામીલ કેહવતો ⁴)

¹ જુએા કેહવત નાં ૬૭૮૦, સરે ૬૨૩

² He who has but one coat, cannot lend it

³ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles,

p 91 ⁴. Percival's Tamil Proverbs, p 243 ⁵ Ibid, p 387

Gold is known upon the stone, whether it is alloyed or pure. (મસખીરી કેહવત. ૧)

આદમી બને બસે સોના બને કસે. (હિંદુસ્તાની કેહવત)

સોયરા પાહલા સૂમ સોને પાહલે વસૂન (મરહી કેહવત.)

માણસ બેઠને વાત કરવી.

A man, like a watch, is to be valued for his going.

(અમેરિકા કેહવત.)

Suit your talk to your man suit your lot to your plan. (ચીનકી કેહવત. ૨)

માણસ તેટલાં શાહ, ને જોડા તેટલી ટાહડા.

માણસ ફાહડે ગણુ થાય.

૮૦૬૦

Tas los dias viene el seso. ૩ (સ્પેનીશ કેહવત.)

Hoe onder men word, hoe meer men leert. ૪ (દેશ કેહવત.)

માણસ ધારે ને જોડા પાર ઉવારે

માણસ ધારેજ (અથવા, ચાહેજ) શુ ને જોડા કરેજ શુ ? (અથવા) આપણું

ધારેજ કંઈ નહિ થાય જોડા કરે તે ધડીમાં થાય. (અથવા) માણસનું

ધારુ, ને જોડાનું કરવું. ૫

L'homme propose et Dieu dispose. ૬ (ફ્રેંચ કેહવત.)

Der Mensch denkt, Gott lenkt. ૭ (જર્મન કેહવત.)

De mensch wikt maar God beschikt. ૮ (દેશ કેહવત.)

Menneket spaer God raer. ૯ (ડેનીશ કેહવત.)

૧ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles p. 206. ૨ Scarborough's Chinese Proverbs, p. 171

૩ Sense comes with age.

૪ The older one grows, the more one learns.

૫ એને મજાની જુદી જુદી આવાગ્યાની બીજ કેહવતો મારે જુલિયા કેહવત ના ૨૦૦ સર્કે ૨૦—૨૧ તમા સરખાવો કેહવત ના ૪૩૫ સર્કે ૩૨.

૬ Man proposes, and God disposes.

૭ Man proposes, God disposes.

If he thinks one thing, God thinks another (તા કે ૧)

When he planned one thing, God planned another

(તેવુગુ કેહવત ૨)

It is man's to scheme, it is Heaven's to accomplish

(ચીનાઈ કેહવત ૩)

Man plans but God fulfils (ગુપ્ત કેહવત ૪)

Man thinks, God guides (અગ્ની કેહવત ૫)

માહુ ધાર, ને ખુદા પાઠ દતારે (અગ્ની કેહવત)

(કાગી કેહવત) می در چه خیال و ملک در چه خیال

માણસ પરખાય મનથી

માણસ ખુદુ થાય, વેપાર ખુદા ન થાય.

માણસ માણસમા આતમે, કોઈ જવેર ને કોઈ કાકમે (અથવા)

માણસ માણસમા ફેર, કોઈ જવેર ને કોઈ ટેડ. ૮૦૬૫

Between man and man there is as great difference as

there is between God and a slave (અગ્ની કેહવત ૫)

Are all men good men, are all stones rubies? (તા કે ૬)

Take a hundred men, and you will find all sorts and

every hue (ચીનાઈ કેહવત ૭)

આદમી આદમી અતર, કોઈ હીગ કોઈ કકડ (હિંદુસ્થાની કેહવત)

માણસ માણસમા ફેર, એક નાણુ નાખે (અથવા, લાખે) ન મલે, ને
એક ટકાના તેર.

Of men there are good and bad as of goods there are

valuable and worthless (ચીનાઈ કેહવત ૭)

૧ Percival's *Tamil Proverbs*, p. 353

૨ Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p. 189.

૩ Scarborough's *Chinese Proverbs*, p. 392

૪ Long's *Eastern Proverbs and Emblems*, p. 47.

૫ *Dictionary of Kashmiri Proverbs*, by Rev J H Knowles, p. 89

૬ Percival's *Tamil Proverbs*, p. 151

૭ Scarborough's *Chinese Proverbs*, p. 206.

માણસ વાદ્ય નથી તેનું કામ વાદ્ય છે.

માણસ હમેશાં ભુલ કરતું આવેલું છે

To err is human. (અ મેહ કેદવત.)

There is man without a fault (રફાઈ કેદવત.)

There is no man without a fault (અમન કેદવત.)

There is no man without a fault (અમન કેદવત.)

Amongst men who are faultless (અનર્થ કેદવત.)

There is not a blameless man in the world (તેણે કેદવત.)

There is not a blameless man in the world (તેણે કેદવત.)

There is not a blameless man in the world (તેણે કેદવત.)

માણસને કસને કસને મળેલાં કસોડાં દોઢે ગણતર કસને અરીમળા
ગાળી દોઢે ગણતર કસને ગાળી જોડે દોઢે, અમારું કસને
અમારી ભાગ્યો ભાગી દોઢે

As the touchstone trieth gold, so gold trieth men. (અ દ.)

માણસની પરીક્ષા નેણમાં (અથવા એક બોધમાં)

૮૦૭

A man need not look in your mouth to see how old you

are (અ મેહ કેદવત.)

Ein Mann ein Wort ein Wort ein Mann (અમન દ.)

મન પ્રાણને વાતને શરૂ પ્રાણને પુત્રને (અમન કેદવત.)

માણસની પરીક્ષા પથે કે પાડોરી

A man knows his companion in a long journey and a little man (અ મેહ કેદવત.)

માણસનું કામ કોઈ હાથે પણ પડે

આમીકો આમીકો સો હાથ કામ પડે (દિલ્હીવાની કેદવત.)

(ફારસી કેદવત.) آدم با آدم می رسد

1 To err is human

2 He is a good Chinese proverb, p 253 3 Ibid p. 254

4 Cass. T. W. and Sanskrit Proverbs p 179 5 સેવા કેવલ

6 A man, a word, a word, a man.

માણસનું (અથવા, ઉત્તમનું) દુકારે મોહત.

માણસનું તોલ એક મોલમા

This time, conversation, and business, that discover what a man is (અ એજ કેહવત)

As a vessel is known by the sound, whether it be cracked or not, so men are proved by their speeches whether they be wise or foolish (દીક્ષાસથીનીસ)

Men vangt het paard bij den breidel, en den man bij zijn woord ^૧ (દય કેહવત)

માણસનું પેટ, ને લાકડાનું પોલ, એની ખજર ન પડે. ૮૦૭૫

The human heart is bad to fathom (ચીનાઈ કેહવત ૨)

માણસનું માપ તેનું મન છે.

The mind is the lord of the man (ચીનાઈ કેહવત ૨)

માણસનું મેલું, ને લાકડાનું પોલું (તરત જણાય નહિ)

માણસને ધશારત, ને ગધેડાને ડેણા ^૩

A whip for a fool, and a rod for a school, is always in good season (અ એજ કેહવત)

માણસને ચાલ (અથવા, ટેવ) પડી હોય તે જાય નહિ

માણસના કરમ આહુ પાદહુ ૮૦૮૦

The man can, but his fate cannot (ચીનાઈ કેહવત ૪)

માણસમા ચાડિયો, ને જનાવરમા હાડિયો

માણસમા લેવાય, કે વગડે લેવાય

માતખર મારે, ને રડવા ન દેય

માતા! જણજે પૂત, દાતા, ભગત, કે શર; ન કરે રેહજે વાઝણી,

મત શુભાવતી નૂર

૧ Take a horse by his bridle, and a man by his word

૨ Scarborough's Chinese Proverbs, p 242

૩ એને મલતી જુદી જુદી ભાષાઓની કેહવતો મારે જુઓ કેહવત નાં ૩૯૦૭,

સરે ૩૭૬-૭૭ ૪ Scarborough's Chinese Proverbs, p 114

આતેસો બકરો પોતાનાં મોઢાંમા મુ— ૮૦૮૫

માથુ આપે તે દીકરીના બાપ.

માથુ આપે તે મિત્ર

માથુ કાપનારનું પલ્લુ સાડ યજ્ઞે । (અથવા) માથુ દાપે તેનુબી
ખોદ બધુ કુજ્ઞે ।

માથુ કાપીને પાપડી બખારવી ?

માથુ કાપીને બેસલું આપ્યુ તોબી માં— માં ખુદ (અથવા) માથુ
વાદડીને બેસવા આપ્યે તોડે જોછે (અથવા) માથુ વાદડી ઓરતીકે
મેમ્મુ તોડે મદને ખુચેછે (અથવા) માથુ કાપીને બેસલું આપ્યે
તોબી ખાતરમાં નહિ ૮૦૮૬

Though you cut off your head and place it before him
he would still it might (તેમુસ કેલવત^૧)

માથુ કુખે ને પેઠમાં કુદે.^૨

માથુ ફા વાધી કાઠ મોઢી નિકસવાનુ છે ?

માથુ મગજ આઠ જાડુ

માથુ મુંજીછે મન નથી મુંજી

કમાય વેરામી ચોરજીવોના સુબખમાં બોલાવત

માથુ મું વે (અથવા, બે વે) મુરદુ દસકુ પાપ ? ૮૦૮૫

માથુ મુંજવીને વાર ન પુછવે.

વેદમી મોઢો અઠવામાંના મોઢસ કાદાંમો ઉપર માથુ બો લવડ
અપશુકન બધુ ખજેછે

માથુ રાખે પાપડી ને પાપડી રાખે માથુ ?

મચો પાપમે પાપ મચેમે (કચ્છી કેલવત.)

માથુ સોપ્યુ સારે નાક કાનનો શો ઉધારો ?

૧ Carr's Telugu and Sanskrit I roverbs, p. 180

૨ સરખરો કેલવત ના ૪૪ ૪ સર્ ૪૧૧

૩ સરખરો કેલવત ના ૫૦૮ સર્ ૫૧૧

માયે ઝોધી ચાન્દર, તો ત્યાં જોઈ લા પાન્દર

Chi non ha vergogna tutto il mondo è suo ? (ઈ કે)

મુહ પગ લીધ લોહ, તો ત્યાં કંઝા કોઈ ? (દિ દુસ્થાની કેહવત)

માયે કાલ ચકર જેસવુ. (અથવા) માયે ભવન ચકર જેસવુ ૮૧૦૦

માયે ચાદુ, ને તકર લડે

માયે છેડા નાખ્યો તેને શુ કેહવુ ?

માયે તાડીની માખીર, ને અંગ્રેને આગર આખી, છતાં પેદરે જામા

ને જોઈ અસલ અંગ્રેનના મામા

માયે દગડા, ને પેટમા ભગડા

માયે પડ્યા ગોરછ.

૮૧૦૫

માયે પડ્યા વીસ, તોડે' પડ્યા પડ્યા ભોગવીશ

માયે પડ્યો પગેણો, આણુપેસાણો પેમે

માયે પડી વિશ્વ દેવા.

માયે પડેલા વીસરામ

માયે પદમ ઉગવુ

૮૧૧૦

માયે લેછને મેલવા જાય, ને રહો રહો રાદલ ગીતમા ગાય

માયેથી ઉતરતી સગા બાપને માયે (અથવા), માયેથી ઉતરતી સગા
બાપને ન હોજો.

માયેનો ભાર બાધે, બાધેનો ભાર કેડે, કેડેનો ભાર પગે, તો થઈખી
જાય વગે

ચાને, માણસ ઉપર મોહટી આકત આવી પડી હોય, પણ ને તે
કેશેશથી ઝોછી કગવા માગે તો ઝોછી થાય, અથવા સધલી
નાણુદ પણ થઈ જાય

માથા કરતા મનોહર મોહટા

૧ Who hath no shame the world is all his own

૨ કાદવત એક વાસણ

માથા પર તાળી કાળી ને પેટમાં મોરમે વાળી. ૮૧૧૫

થાને એ મોરત માથા ઉપર સાંધી સો માત્ર નથી તાળીને
સરખાવ દેખાડ તેના પેરમા દલદો કુર કપડ દેવ.

માથા પરની પાણડી ઉપાડી વનપ (એવુ સુમુડ)

માથા ફેડ કરવી

માથા મનેને વારને મદો માયુ બમારમે

(The tongue talk at the head's command)

The tongue talk at the head's command (અમેડ કેદવતે)

It is nothing more than the head's command (અમેડ કેદવતે)

Do dig a language just do language in the ear (રૂપનીસ કે)

May ten later full of the head's command (રૂપનીસ કે)

Do dig a language just do language in the ear (રૂપનીસ કે)

It is nothing more than the head's command (અમેડ કેદવતે)

The head may be cut off but the tongue cannot be restrained (મીનાઈ કેદવતે)

The tongue kills more than the sword (તરૂપનીસ કેદવતે)

વાતે દાથી પાડવા વાને દાથી પાડ (નિદાર કેદવતે)

માથા વાદર કામ કરવુ

વાને એવુ કામ કે જેમા કદાચ મોદમે એકમ પામુ આવી ૫૭

માથા સરસા કાન જાણે તે કાંઈ મિથ્યા થનાર છે ૮૧૨૦

માથાથી તે જગ સુધી

from top to toe (અમેડ કેદવતે)

1 It is more necessary to guard the mouth than the head

2 Let not the tongue utter what the head must pay for

3 The mouth often utters that which the head must answer for

4 Let not the tongue utter what the head may have to pay for

5 I see I see I see I see

6 Some say Chinese Proverbs 106

7 I see Eastern Proverb and I believe 101

8 (Tibetan Book Proverbs p. 90)

૯ અમેડ કેદવત નો જરૂર, તમા તેને મગતી કેદવતે, સર્વે રહ્યો

માયાના નીચા પાંચે નીચે, નીચે નીચે પાંચે

માયાના આપી કાઢી મીઠા કાઢી (૧૨૨)

માયાનો અંદાજે બસો કુને તાર

માયાનાની એ ૧ ને ૨૨૨

૧૨૨૫

માયાના આપી નહિ બુધે (અથવા, બુધે, મેલ માલ)

She looks as if butter would melt on her mouth

She is as good as a copper coin (૨૨૨૨ કેદરના)

માયાના કાઢી મીઠા

માયાના પાન અથવા, (અથવા, કાઢી)

(અથવા કેદરના) *شرکم کرم کرم کرم کرم کرم کرم کرم کرم*

માદા, ને આપેન-નદા

માદા આપને તો તાર આપે, ને તાર મદા

૮૧૩૦

માદા (અથવા, કાઢી) બાઢીના પેરમા કાઢી નહિ મદા

માદા આપેની નામ કાઢી, માદા આપેની નામ કાઢી નામ કાઢી નામ કાઢી

માદા (અથવા, માદાને) પાદા પાદા મદા માદા તાર નેલી (અથવા નહિ)

(અથવા) માદા સાથે પાદા પાદા માદા (અથવા, મદાની) તાર નેલી

માદા મદાની નહિ, ને માદાને આપી મદાની નહિ.

ન મદા, ને ન મદા કાઢી. (અથવા કેદરના)

માદા માગમર

માગમર મદાનામાં માદાની અ-મર તાર નેલી

માદા દેરને અગા વાળી (અથવા) માદા માગને (અથવા, માદા ભેમને)

અગા વાળી. (અથવા) દુઅવા દેરને અગા વાળી

૮૧૩૫

A lean dog gets nothing but fleas (અથવા કેદરના)

A caval magro vanno le mosche (કેદરના કેદરના)

Al perro flaco, todo es pulgas (અથવા કેદરના)

કુળા દેર કે મદર કાઢી (અથવા કેદરના)

માણને બાવળું તેણે વેદે કરમાયું.^૧
 માધવજી કુમારા ને આંગને ઝોટથે સુનારા.
 માધવના ગુણ માધવજી જાણે
 માધવનાં દેહમાં ધમાધમ વાજે ને જાડી બારણે નાચે.
 માધવો ખુવો ને ઝોડી પરવારી.
 માન આપે તે માન પામે.

૮૧૪૦

Give honour get honour (તેણે કેલવત^૨)

માનતા ચોરને કોટવાણ પણ હડે નહિ.
 માનિતી ને વણી દીકરો જણે.
 માનિતું માથે ચઢે.

૮૧૪૫

માન્યા કરતાં રોકડું ન ચઢાવીએ!
 માન્યા તે દેવ (અથવા) માન્યા ત્યાં મુખી દેવ
 માન્યે તો દેવ નહિ તો બીજાની મેવ.
 માને તો દેવ નહિ તો પથ્થર.

મથે ત દીર નહાં પથરો. (કચ્છી કેલવત)

માને તો દેવ નહિ તો બીજાની મેવ. (દિ દુસ્વાની કેલવત.)

માન તો દેવ, ના તો પથર. (ભિલાર કેલવત.૨)

માન્ય કર દેવ નાહી કર રાજ. (મરાઠી કેલવત)

માને ન દીધા આઠા તો ક્યા જુઠા મરેગા બેઠા!

માપ, ને પાપ.

૮૧૫૦

માપ પાપ (મરાઠી કેલવત)

માખાપનો વરો, ને પડોસીનું ધર, ફરી ફરીને આવે નહિ.

મામ મામના અભાવ.

મામલામાં ન હોય તે માગી. (અથવા) મામલામાં નહિ તે માટી.

મારકણે સારું ને ચોખાસુ ખાસુ

સુખરાવ તેમજ કચ્છ પ્રાંતમાં કેલવાક માવજરો પોતાનાં પરની માવના

૧ જુઠા કેલવત નાં ૪ ૮૩, ૧૬૬

૨ Carr's Telugu and Sanskrit I roverbs p. 216

૩ Christian's Bazar Proverbs, p. 155.

પેદા થયલા વાછરડાને બલદ નહિ કરતાં, દયા ખાઈ, તેની પુઠ ઉપર ચોલખ સાઈ ચોકડી અથવા બે કાપા ડાહમથી ડામીને તેને છોડી દેયછે. એવા વાછરડાને સાંઢ અથવા આખલો ગાયો કહેછે તે સાંઢ પછે કાંઈ પણ ઉપયોગમા નહિ આવતા ગામમા રખડતો ફરેછે. તેમાં વલી ચોમાસુ ગાદ્યા ખાદ તે પુરોજ અલમસ્ત થાયછે.

મામા! ઈશાની! ને કોયલી ઘેર વિસરાણી. (અથવા) અખા! ઈશાની!
વાસલી વિસારી. ૮૧૫૫

એક વેલા એક ચોકસ ગામમા દુકાલ પડવાની વખતે હોવાથી ત્યાના બે દુકાનદારો, જે મામા ભાણેજ થતા હતા, તેઓ ખાહરગામ અનાજની ખરીદી કરવા નિકલી પડ્યા, એવી મતલબથી કે અનાજ પોતાને ગામ લાવી મોઘે ભાવે વેચવો. ઘણા સોઘો અનાજ મલે એવા એક ગામમા જઈ પોહ્યતા ત્યાના એક મોહટા અનાજના વેપારી સોડે અનાજનો ચોકસ જૂઠો ખરીદવાનું તેઓએ સાદુ કીધું, અને ફક્ત તેના રૂપિયા ભરવાની ખોટી હતી એટલામા પેલા ભાણેજને ઈશાન ખુણા તરફથી વીજલી પડતી દેખાઈ, જે વરસાદની નિશાની ગણાયછે તેણે જોયું કે વરસાદ પડવાની વખતે જણાયછે, અને જો પાણી પડ્યું તો દુકાલની ધારતી મટી જવાની, અને તેથી અનાજનો ભાવ, તેઓ ધારતા હતા તેટલો, ઉપજવાનો નહિ. આ ઉપરથી તે પોતાના મામાને ચેતાવવા માટે મોઘમમાં બોલ્યો કે “મામા! ઈશાની!” એટલે, ઈશાન ખુણા તરફથી વીજલી પડેછે મામા ચેતી ગયો, અને અનાજ ખરીદવા માટે કીધેલાં સાટામાથી કાઢખી કરી છટકવું જોઈએ, માટે ચૈસાની કોયલી પાસે હોવા છતાં પેલા વેપારીને જણાવ્યું કે “કોયલી ઘેર વિસરાણી.” એટલે તેઓ ખંને પેલા વેપારીને એટું સમજવીને પાછા ગયા કે અનાજના ચૈસા આપવા તેઓ ચૈસાની જે કોયલી લાવનાર હતા તે તેઓ ઘેર આગલજ વિસરી આવ્યા હતા, અને તેથી તેઓ અનાજ ખરીદી શકતા નહિ હતા.

મામા ત્યાં સમી મેસાલ ને કાકા ત્યાં સમી કુટુંબ

મામા ને જના પેદરે જામા.

મામા કુટુંબ. (અથવા) મામા કુટુંબ, ને વાદર્થા મુદ્દા.

મામા માસીના.

મામા મીઠા સેવા ગયા તે બાજેન રાંડી ત્યારે પાછા આવ્યા. ૮૧૧૦

મામા રે મામા દાખલી બાગદે^૧ તો ખાદે^૨ દાર્માં^૩

મામા રે મામા દેખ તમાસા મેરી લકડી તેરા વાંસા.

મામાના મુદ્દા ગયા.

મામાને ઘેર માએ નદિ ને સાં કાષ જાય નદિ

મામાને ઘેર વેદા, ને મા પિરસનાર (અથવા) મામાને ઘેર વેદા

ત્યાં માએ પરીસનામાં ત્યારે શુ બાજેન બાપુ ભુખા મરે!

(અથવા) મેસાલ વેદા ને મા પિરસનાર. (અથવા) મેસાલમાં

જમવા ગયા ને મા પિરસનાર.

૮૧૧૫

If he who has the ladle be once own servant what

matters it whether one be seated first or last at

the feast? (ગામીલ કેલવત.^૪)

મામાનાં મારકણાં ને કુટુંબ લાકડાં.

મામો તે તો માને બાઈ, ને મામી સાથે શી સમાઈ^૫

મામો હાંડે મેસાલ સાંભરે, ને કાકો હાંડે કુટુંબ સાંભરે.

મામા દેખી મુનીવર મહે.

મામા ને મરી, ને કાપા પાવ નરી.

૮૧૭૦

મામા મરી, ના મન મરે, મરમર મહે સરીર, આસા તેશના ના મરી,

કહે મહે જો કળીર.

મામા સો મીઠી ઔર પદ્મ મો દટણ.

૧. ભામી. ૨ ખાસી. ૩ શાખા.

૪ Festival's Tamil Proverbs p ૭

૫. સરખાસ કેલવત ના ૧૧૧૧ સર્ક ૧૦૨

માયાને ભો છે, કાયાને નથી.

માયાસે માયા મીલે, કરકે લખે હાથ, અસલસે અસલ મીલે, હસ હસ
પુછે ખાત

માર ! એનો બાપખી મારતો'તો !

૮૧૭૫

માર ચૈદમુ રતન છે

માર તોપ, અક્ષા સચ્ચા હએ.

માર ફાડ, ને કાહડ બાહર

માર ફાડ, ને વડો દાતાર (અથવા) માર ફાડ, ને હવે દાતાર

માર ખરો દાતાર. (અથવા) માર સાલ, ને ખરો દાતાર. ૮૧૮૦

માર બાવા ધનાલુ.

માર છુકુ, ને કર સુધુ.

Bâton porte paix.^૧ (ફ્રંચ કેહવત)

No hay tal razon como la del baston.^૨ (સ્પેનીશ કેહવત)

માર, મરચુ, ને આમલી, એ ત્રણડે ચોમાસે યાદ આવે.

માર, મરચુ, ને દાર, એ ત્રણ મરદને સાર, પચાવે તો સાર, નહિ તો
સોમલ કરતા વાર.

માર મોર તોખા

૮૧૮૫

મારતાના હાથ પકડાય, પણ બોલતાનુ મોહકું નહિ પકડાય

મારતેકા હાથ પકડા બતા હએ, કહેનેવાલેકી બખાન નહિ પકડી
નતી. (હિંદુસ્થાની કેહવત)

મારત્યાચેં હાત ધરવતાત, પળ વોલ્ત્યાચેં તોંહ ધરવત નાहीं (મ કે)

મારતે મિયાનો મુલક (અથવા) મારતે મિયાની તલવાર.

મારતેકી પીછુ, ઓર ભાગતેકી આગુ.

મારત્યાચેં માર્ગે, વ પલ્ત્યાચેં પુઢેં (મરાઠી કેહવત)

મારથી સૌ આધુ.

૧ A stick is a peacemaker

૨ There's no argument like that of the stick

મારનાર કરતાં બચાવનાર મોટો છે ૮૧૫૦

મારનાર પણ તું! ને તારનાર પણ તું!

મારની આમસ જૂતળી નાદસે (અથવા) માર બાગુ જૂત પણ નાદસે
(અથવા) મારથી સૌ (અથવા, જૂતળી) નાદસે.

A devil even takes fright at a blow (તિલુટ કેહવત.૧)

મારસે જૂત પણ જાલે (કચ્છી કેહવત.)

મારસે જૂતળી બાગે (હિ દુસ્તાની કેહવત.)

મારસે હરે જૂત જાગે. (ગિહાર કેહવત.૧)

માર્યા કરતા પ— બધી.

માર્યા ન મરે તેના હોઠ શું મરે?

માર્યા માર દેખે.

૮૧૫૫

માર્યા માર જુલામ પણ જોમ્યા જોમ્યા નહિ જુલામ

Sanan Ilagos, y no malas palabras* (રધેનીસ કેહવત.)

માર્યા મોટો દિલમાં પેટો (અથવા પગે.)

માર્યા મબીરો, ને મધ બધા

માર્યા પથ્થર, ને જોમ્યો જોમ પાછે નહિ આવે.†

—માર્યા વાંદર, ને અ— પાલવ

૮૨૦૦

જોડવો હજર ને મારવો હજર ની મારફ વપરાયછે

મારવાળા મહુ.

મારવા ની આપ ને માલવાનો વાહરોડો

મારવાડીનું દુહાન પારસીનું પીકું ને કામડો બ્યાં જાવો ત્યાં મલે.

મારવી માખ ને મહાવવી તોપ.

He takes a spear to kill a fly

Take not a musket to kill a butterfly (અ ઘેછ કેહવતો.)

૧ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 210

૨ Christian's Behar Proverbs, p. 189

૩ Wounds heal, but not ill words.

૪ જુલિ કેહવત ની ૭૦૪૮, ત્યાં તેને પલ્લી કેહવતો, સર્ ૧૫

Is a heavy axe required for a work that may be easily effected by the hand? (તામીલ કેહવત ૧)

Do you want a stone roller to break an egg with? (તેકે ૨)

મારવુ ક્યા, ને તાકવુ ક્યા ?

૮૨૦૫

યાને, જોલવુ એક, ને ફરવુ બીજું

મારવુ, કે મરવું.

Either win the horse, or lose the saddle (અ એજ કેહવત)

મારીન કોં મરેન (મરાઠી કેહવત.)

(ફારસી કેહવત) یا تحت یا کتم

મારવો ઉંદર, ને ખોદવો હુગર ૩

મારવો તો મીર, ને ખાવી તો ખીર

મારવો તો મીર, ને પેહરવા તો ચીર

મારવો તો મીર, છુટવો તો ભગર, પકડવી તો પદમણી, ચહડવુ તો

દરખાર

૮૨૧૦

Ant Caesar, ant nihil. ૪ (લેતીન કેહવત.)

મારવો તો હાથી, (અથવા, મીર, મુર,) ને છુટવો તો ભગર

યાને, નખલાને મારવામાં મોહટાઈ નથી સખલાની સાથે બાઠ

ભીડવી, અને તેના જુલમને ટાલવો, એમા મોહટાઈ છે

મારાવા તર હતી, વ છુટવે તર માદાર (મરાઠી કેહવત)

મારવો મુર, ને છુટવો ભગર.

મારા મિયાંને, ને જશ મેરે જવાંધકુ.

મારીને મુસલમાન કરવુ.

મારીને માસ કાહડવુ.

૮૨૧૫

૧. Percival's Tamil Proverbs, p 272

૨ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 129

૩ જુઓ કેહવત નાં ૧૮૧૬, તથા તેને મલતી જુદી જુદી ભાષાઓની કેહવતો, સદે ૧૬૫

૪. Either Caesar, or nobody

મારીને રડવા ન દેવ.

મારીને હાથમાં કાપશે માખ્યાં.

પણે માર માલવાના સજામાં બપરાયછ.

મારૂં છાત તેા કાઢકુ ખાત

મારે કુટ્યે કાંઈ સન્માસી વાવ ?

મારે ઠકું કાપે તેજી

૮૨૨૦

મારે તેજ વારે.

મારે તેના ખાપનો.

મારે તેની તલવાર ને હડારે તેનો ગ્રેહો.

મારે તેની તલવાર, ને ચાલે તેનું વહાન.

મારે તેની તલવાર ને ચાલે તેનો ઘોડો. (અથવા) મારે તેની તલવાર,
ને ચાલે તેનાં તીક્ષ્ણ

૮૨૨૫

મારે તેની તલવાર ને છતે તેનું રાજ

Might overcomes right. (અથવા કેહવત.)

Property is the strong man's, not the Brahman's. (તે. કે ૧)

છસગી લાડી હસગી ભે સુ.

છસગી તેજ હસગી રેન. (હિંદુસ્થાની કેહવતો.)

મારે તેજ વરવાલ. (કચ્છી કેહવત.)

(ફારસી કેહવત.) هر که شمشیر را دست کند بلا مش حواله

જાપેલ ત્યાંજે ફેલ વ મારીલ ત્યાંજી વરવાર (મરાઠી કેહવત.)

મારે તેની તલવાર ને પાલે તેનો ધરમ.

મારીલ ત્યાંજી વરવાર જ કરીલ ત્યાંજી મિથા (મરાઠી કેહવત.)

મારે તેની તલવાર બાપે તેની નહિ.

મારે તેનો હાથ પકડાય, (અથવા અડાય,) પણ બોલે તેની જીભ ન
પકડાય (અથવા અડાય.)^૨

૧ Carle's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 279

૨. અડાય કેહવત નાં ૮૧૮૧, ૮૧૮૮.

મારે ન મુઆ, તે દીઠે શુ મરગે? ૮૨૩૦

મારે મિયા, ને પકાય (અથવા, પુલાય) પીન્નગે

મારે મોગલ, ને પુલાય પીન્નરા

We hounds killed the hare, quoth the lap-dog (અ કે)

We hounds slew the hare, quod' the metson (સ્કૅચ કે)

મારે રણુમા તલવાર સિખાડી

મારેલો બીલ બેસલો? નહિ જોલગે (અથવા) માર્યો બીલ બેસલો
ન જોલગે

૮૨૩૫

માલ કરતા હેલ ભારી

માલ ખાવો આશકનો, ને ગીત ગાવા વીરાના

માલ તેવું મુલ

Good article, good price (અ એલ કેહવત)

Price according to property (અનુભાગી કેહવત ૨)

માલ ભલે લુટી ગયા, પણ ભરત્યું માહરી પામે છેની?

માલ માટીનો ખાય, ને ગીત વીરાના ગાય.

માલ માતાનો, ને કરો ભડારો.

૮૨૪૦

માલ માલના લુકા, ને પૈસા પાણીમા

માલ રહો વાસી, તો લાલ ગયો નાહસી (અથવા) માલ રહે વાસી,
ને નફેા જય નાહસી

While the dust is on your feet, sell what you have
bought (હીથુ કેહવત)

માલ વગર લાલ ન થાય.

માલ સાથે મમત નહિ કરવી.

વેપાર કરતી વેલાએ માલ બજાર રૂએ નહિ વેચતાં પોતાનોજ ધારેલો
લાવ લેવાના લોભમા તેને મમતથી રાખી મેલવો જોઈતો નથી

A man must sell his ware at the rates of the market
(અ એલ કેહવત)

માથ વડે માસો તેનો શો સાસો ?

૮૨૪૫

માથજી જામ ને પોર કાણુને વરે ?

માથમા સાદુ, પજુ તોડમા સાદુ નહિ

જાને, જરોજર તોડવુ એઈએ.

માથવાનુ ધન તે દમખા^૧નાં ઉમન^૨માં મયુ

માથવાનો રાગ રીકો ત્યારે મદુમાની મુઠી જરાની.

માથવામાં લીધુ તે મદારેવનો પ્રતાપ

૮૨૫૦

માથવે જામ તો મા^૩ આપ.

મામા તો મનથી જાણી ઝોર કાટકા બાગ જાણુ પુરપણી (અથવા

સાધુ જાણી) એક ધની ઝોર મુરખકા જાનમારા.

મામાના મુલમા મવા.

મામાના મણકા સડ સગ્યા છે

માલી રહ્યો કુલ ભેરો કાંઈ ચોટલી તો ન લેશે ? (અથવા જાન તો

ન લેશે ?)

૮૨૫૫

La fortune ne peut nous oter que ce que elle nous a

donné^૪ (ફ્રેંચ કેદવત.)

રાખ કહેમા જાપની નમરી લવના. (દિ દુરવાની કેદવત.)

માલી રહ્યા કુલનો ધણી.

માલી સીએ ચોખણા, પણ રત^૫ વિના જન ન મશે. (અથવા) માલી

સીએ સો મણુ પાણી પણ રત^૫ વિના જન ન હોય.

માલી સીએ ચોખરો ને કસમી જીવે કુલો ને અધ્યાસ તો વાટ જીવે,

કેઈ મોદટો આજમા^૬ મુલો ? (અથવા) માલી પુછે ચોખરો, પખાલી

પુછે કુલો, ને પાછલી રાતે અધ્યાસ પુછે કે બેદહીન કોઈ મુલો ?

૧. અધારો માલકુ માલુ ૨. અધિયુ ૩. માંડા—અંક પદમાન.

૪. જિની સમજણુ મારે જુલિા કહિતક મમા અને જાપ વચન” સર્વ ૨૫૬.

૫. Fortune can take from us only what she has given us.

૬. રતુ ૭. આજમા.

(અથવા) માલી પુછે મોઘગે, પખાલી પુછે કુવો, અધ્યાર પુછે
એમ કરીને, કોઇ બેહદીન હા મુવો?

Hussars veten um Krieg, und der Dokztor um das
Fieber ૧ (જરમન કેહવત)

Van a masa los zapateros, ruegan a Dios que mueran
carneros ૨ (સ્પેનીશ કેહવત)

The *purs* are glad when people die (કાશમીરી કેહવત ૩)

માલે મુકત, દિલે ખીરેહમ.

આએ કેહવત નીચલી કારસી કેહવત ઉપગી આવેલી છે :

مال مکت دل می رحم

માવડી ૪ જણે, પણ ભાગડા ૫ નવ ગણે. ૮૨૬૦

માસ વરસે, ને દિન મુકે.

માસા વળડે તાસા, ને માસી વળડે ખીખી, ને તાહરાં લખખણુ તે
હુ શિખી.

માસી, ને ખરી અપોરના દીધી કાંસી

માસી પરણ્યા, ને કુછ રાખા (સઉ એકનુ એક.)

માસી સાટે માસો, તેનો શો બસો? ૮૨૬૫

માસીને છીક આવી.

માહ મહિનાના માવટા.

માહ માથે (અથવા, માટે) ને કામલ ખાધે (અથવા) માહ આધે,
ને કામલ ખાધે

માહજન તો માખાપ છે, પણ માહરી ખીટી નહિ ફરે ૬

Justicia, mas no por mi casa ૭ (સ્પેનીશ કેહવત)

૧ Hussars pray for war, and the doctor for fever

૨ Shoemakers go to mass, and pray that sheep may die

૩ *Dictionary of Kashmiri Proverbs*, by Rev J. Hinton Knowles,
p 181 ૪ મા ૫ ભાગ

૬ એની સમજણુ માટે જુઓ “કહિતક માસા અને બોધ વચન,” સર્કે ૭૪

૭ Justice, but not in my own house.

માદજનનો એવો

૮૨૭૦

માદતમ જાણે સરક આગે ને સરક જાણે માતમ આગે
માદરા દોડક, ને પગપીના દડી ને કાલક જોતાં મરણ પડી.
માદરા બાપનો કસો ખરો

માદરા મમાના ઘેરમા માદગી માએ વડી, ને માદરા પેગમા દુ વડી,
ને માદરી માએને મે જખી.

The daughter is bigger than her mother (મહામીરી ૩૬)

માદગ દાપ પરથી મરી જાઉં ને કુસકાની કમોદ. ૮૨૭૫

માદરી આખતી કીકીતુ ખોડું લો પછી ચમકખુના સાં પગીખામ ?

માદરી ચાપ સામું ના જોવો માદગ દાપ સામું જોવો

માદગી જામ ઉપાડીને દુ થાજુ ?

માદરી દાસમાં ચીચોડા ?

માદરી પડામજી ચાવડા છે, ને માદરે દાપ દોડા પડે ૮૨૮૦

માદરી જમાડ જાણે.

માદરી મા ને તાદગી મા ને તાદરી મા તે દે ?

માદરી મા માદરા મુખ જાખતી ને છગે માડીને તાખતી.

માદરી સામુ એવી ભોલી ઘેરની કરે સાઠ પોલી આપે તેને અડધી
પોલી, માએ તેને નાખે રોલી

માદરી મુનાબાદ કંઈ નહિ આવ, શીંગ ને મો પુગી આવ, વાહું
ભરીને ખીર આવ ૮૨૮૫

માદગીજ છરી ને માદકીજ મધુ

માદકી તાદકી સડીયાકી ને માદકી માદરા બાપનુ (અમવા) માદકી
માદરા બાપનુ ને તાદકી માદકી સડીયાકી

What is my wife's name? What is mine's name? (અ ૩)

તેણે સો ધેરા ધેરા સો દે દે (તિ દુરમાની કેલવત)

1 Dictionary of Kashmiri Proverbs by Rev J H Knicker, p. 132.

૨. સરખાયા કેલવત નામ ૬૩૪૪ મર્દ પદર ૩ મિત્ર આરતુ નામ.

માહરૂં તે સારું.

માહરૂં તો દે, ને તાહરૂં તો દેખશ.

Men would live exceedingly quiet if those two words,
mine and thine, were taken away (અનંકસાગોરસ)

માહરૂં માથુ, ને તમારૂં ખાસડું.

૮૨૯૦

નમનતાઈ બતાવવા માટે બોલાયછે

માહરૂં માહરા હૈયાને, ને ભાગ્યુ તુટ્યુ લૈયાને.

માહરૂં કહે ચાલ, કે તુને પેહડાઉ સુન્નાની ઝાલ

માહરૂં તો ન કોરડી અગિયારસ, ભાઇ દાતે નહિ સાહવી^૧ દોરડી

માહરૂં રોટલે જાડી કોર ?

માહરૂં દાદો હીલે, પણ સો ગોદે રામ નહિ બોલે.

૮૨૯૫

માહરૂં વાહલો હીકે, ને મહને ધાલો સીકે

માહરૂં વીરો રલી આવ્યો, ને કટારાનો ભારો લાવ્યો

માહરૂં વીરોજી^૨ આવ્યો ખડકી, માહરી લેસ ધમીની^૩ ભડકી.

માહરૂં હોસન રલે, ને સોના સાઠ કરે

માહરા ગામનો એવો રાહ, કે આગલથી અધરણી, ને પાછલથી વેહા ૮૩૦૦

માહરા દેશના શુરા સારા, જે પરદેશીના ક્યે પ્રિત, પાખના કીધા

પાતરાં, દીપના કીધા પીછ

એક શમ્સ ઉઘાડે પગે ગરમીની રૂતમાં મુસાફરી કરતો હતો. તેના
પગ ઘણા બલવા લાગ્યા, પણ આશરો મલે એવું એક પણ
ઝાડ તેને જણાયું નહિ. એવાંમા એક મરી ગયલાં સુક્કા ઝાડઉં
થડ તેને દેખાયું તેની ઝાડે તે ઉભો રહેવા ગયો થડનો ઘણો
ઘોડોજી છાયો પડતો હતો, જેથી તેના પગ સેહજસાજ છાયામાં
ઢકાયા. તે ઝાડની ઉપર એક શુરો પોપટ બેઠો હતો તેણે
પોતાની પાખ પોહલી કરીને માથાના પીછરા ઉભા કીધા,
એટલે પેલા મુસાફરના મોહડા ઉપર છાયડો થયો ત્યારે તે

મુસાફરે જ્યુ નેયુ કે એ કેમ બન્યુ તે નખતે તે પાપક
ખાત્તો કે “કુ તાદરા દેસનો ઘરો શ મે વાવરી ઉપર ઘાવો
બીપાલ

માદરાં મહો પર માદરો, ને તાદરાં મહો પર તાદરો.

To hold with the hare, and run with the hound. (અ ૩)

મેર મેર મુઢ પર, તેરે તેરે મુઢ પર (દિફુસ્થાની કેહવત)

માહેલા ગુણ માદદેવજી ભણે

મિનસસ મારી જતી (અથવા) સભા હતી જતી

મિનજ તો મેલતાની માતા જોવો છે

૮૩૦૫

મિનજની કુતરી

મિટીમાં મિટી

મિહા મોક્ષાને મેરુ હમ હમાર ઉદનાય (અથવા, અદાવ.)

ફાહરુ ઝાલ ધાવનાર અને કુલજી જનનાર માણસના સબખમા
વપરાયક

મિહા પારખે વડાવમાં વડુ ખોખ

મિહા ખોખુ માણસ, ને વાપકુ ધાન પેહલાં મિકુ લાગે

૮૩૧૦

મિહા મિહા સખ કેહવે, ને હવડ નહિ કેહવે કોઇ

They who advise weeping are once friends they who
advise laughing are strangers. (વાખીશ કેહવત. ૧)

મિદાર્જનુ સાઠકુ

સેહેલાઈશી જની શકે જોયો વરુ કામ જમેરે

મિદી હરી એહરની બરી

Debaixo de boa palavra, ali está o engano. (પારખુનીશ કે)

Scissors of sugar (કાચામીરી કેહવત. ૩)

મિદી હરી (દિફુસ્થાની કેહવત.)

1 Perceval's Tamil Proverbs, p. 45.

2 Under fair words beware of friend.

3 Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles,
p. 192.

મિઠી મિઠી માહરા માએતી છખોલી,^૧ મિઠા બોલે માહરાં મન વસે.
મિઠી શાકરને કડવી કોણુ કહે? ૮૩૧૫

મિઠું ગોલ (અથવા) મિઠું મધ.

મિઠું પણ તેલ.

મિઠું બોલ્યામા કાષ જતું નથી

Cool words scald not the tongue (અ એ ૭ કેહવત)

Mit einem Tropfen Honig fängt man mehr Fliegen als
mit einem Orhoft Essig^૨ (જરમન કેહવત)

Non scortica la lingua il parlar dolce.^૩ (ઈતાલ્યન કેહવત)

A kind word is better than a harsh one (તામીલ કેહવત^૪)

Much politeness offends no one (ચીનાઈ કેહવત^૫)

Mild speech enchains the heart (અરબી કેહવત^૬)

(ફારસી કેહવત) خوش سخی تا امان یابی

મિઠું-બોલા લોક, કડવું-બોલી મા

Home counsel is bitter, you will get honey enough out-
side^૭

મિઠું મોહકું સાર, પણ મિઠું ભોણું માહું ૮૩૨૦

મિઠું (અથવા, ગદ્યુ) શાકર જેવું, (અથવા, ગોલ જેવું)

મિઠો કુવો બેઠને ખુડી નહિ મરાય

મિઠો ગારો મુકવો. (અથવા) મિઠો ઉધાડો મુકવો.

મિઠો ગારો મુકે, ને લાખા છ આપે, (અથવા, કડવાં વડવા કરે)

પારસી આરતોમા આ સખુનો એક દુવા તરીકે બોલાયછે

૧. છબ

૨. A drop of honey catches more flies than a hog'shead of vinegar

૩. Smooth words do not flay the tongue

૪. Percival's Tamil Proverbs, p. 151

૫. Scarborough's Chinese Proverbs, p. 190

૬. Long's Eastern Proverbs and Emblems, p. 234

૭. Hill Proverbs of the Inhabitants of the Chittagong Hill Tract,
by Capt Thomas Herbert Lewin, p. 26

મિઠા ઝાડના ફલ ખાવો મૂળ ના ખાવો

(૩૩૫)

If you would enjoy the fruit pluck not the blossoms. (અ કે)

Il faut tondre les brebis et non les écorcher. (ફ કે)

Men moet de hapen scheren maar niet villen.

Men moet de koe wel melken, maar de spenen niet afstreken. (ફ કેદવત.)

Like cutting the udder and drinking the milk (તે કે ૩)

The shepherd shears the sheep, but does not flay them.

(૧૧૫૧ કેદવત.)

ગોષ્ટ ઝન કાલ્ય જમુન માઝ્યા મુઝ્યા મુઝ્યા સાઝં મયે (મ કે)

મિઠાં ઝાડનાં મૂળ ખોદે.

Because the sugar-cane is sweet are you to chew it with the roots? (તેજુ કેદવત.)

મિઠાં ઝાડનાં મૂળ નહિ ઉખેજે

મિઠામાં મિઠું શું લેખ કે મગર?

મિત્ર એસા કીછએ લાસ સરીખા હોય, મુખમા પીજ પડા રહે
દુખમા આગલ હોય.

A friend is best found in adversity. (અ મેઠ કેદવત.)

મિત્રતા ને વેર એ બરાબરીઆથી માને.

(૩૩૦)

મિત્રનું માન સેગાતે વેરીનું માન કઠાસે, હકેસનું માન મુસકાતે,
ને જોગીનું માન અવિનાશે

Les petits cadeaux entretiennent l'amitié. (ફ કેદવત.)

Gechenkenze halten die Freundschaft warm. (અમન કે)

૧ Shear the sheep, but don't flay them.

૨ Milk the cow but don't pull off the udder

૩ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs p 272

૪ Long's Eastern Proverbs and Emblems p. 70

૫ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 167

૬ જુઓ કેદવત ના ૧૧૦૫, સર્વે ૧૧૪

૭ Little presents maintain friendship.

૮ Presents keep friendship warm.

મિત્રાચારી જેમ દોરડી, તુટે તો સધાય, લેકીન ગાંઠ રહી જાય^૧
મિયા અધુરા, ને લેખા પુરા.

મિયા અને રજપુતની વડાઇ, (ગપ સામે ગપ)

મિયા ઉઠો! તોકે' ભાઈ હાથ આપને!

૮૩૩૫

મિયા ક્યા કરતે હો? ધડીકી કુરસદ નહિ, દમડીકી કમાઈ નહિ.

મિયા ક્યા લાયા? તોકે' નરાધરા ધર આયા

મિયાં ક્યુ રોતા? તોકે' આજ મેરી જોડ મુઠ મિયાં ક્યુ હસતા?
તોકે' આજ તો દુસરી હુઈ.

મિયા ક્યા? તોકે' ધરના ધર

મિયાં કહે તે સાચુ ને ખીખી કહે તે જુહું

૮૩૪૦

મિયા કીદર જાતે હો? (દમામમાજ) માહીમકુ મિયાં કાહસે આયે?
(હાલ હવાલ રીતે) માહીમસે

મિયા ખાય કાકડી, ને અ— ખીયાં.

મિયા ખોડા, ને ખીખી ઝમકુ.

મિયાં ચોરે પળી પળી, ને અલ્લા ઉઠાવે કુખ્યા.

મિયા ચોરે મુઠે, ને અલ્લા ચોરે ઉઠે

૮૩૪૫

એક મુસલમાન ખેતી કરતો હતો તેના ખેતરમા ઘઉં તૈયાર થયા તેને ખલીમાં લાવી ઢગલો કર્યો તેની સાથે એક ખીજ ખેડતે પણ પોતાના ઘઉંનો ઢગલો કર્યો હતો તે ઠંકાણે જે વખતે કોઈ ન હોય ત્યારે પેલા મિયાંભાઈ પાસેના ઢગલામાથી ઘઉં લેઈ પોતાના ઢગલામાં ઝડપ ઝડપ મુઠા ભરીને નાખે એમ કરતાં એક દિવસ રાતે તે ઠંકાણે મિયાભાઈ ન હતા, તેમજ ખીજુ પણ કોઈ આદમી ન હતું, તે વખતે ચાર પાંચ હઠ લઈને કોઈ મુસાફરનો કાફલો તે રસ્તે થઈને જતો હતો પેલા મિયાના ઘઉંનો ઢગલો રસ્તા ઉપર નજદીક હોવાથી, તે ઘઉં પોતાનાં હઠ ઉપર ભરીને તાપ્પદથી તે તગડાવી ગયો હવે

બીજે દિવસે સદવારમાં ઘેલા મિયાં ને બીબી એટલ સાથે આવી
જુવેછે તો મિયાના પછનો દમસો મસે નહિ ને તેને બદલે લાં
ઘડનાં પગલા પડેલાં દીર્ઘાં. તે ગેઈ બીબી એકુતોએ મિયાને
પુછ્યું કે મિયા તમારા પછ ક્યાં જયા? મિયાએ મનમાં
સમજીનેજ જવાબ દીધો કે મિયા ચારે મુકે ને અણ ચારે
હરે "

મિયાં હેડ હડાક ને બીબી ધુલ ઝટાક (અથવા) મિયા ધુલ ફટક,
બીબી ધુલ ઝટક

The foppish husband gives himself great airs while
his wife is living by pounding rice in Dammun
apple. (તેલુગુ કેહવત. ૧)

મિયાં છો? પણ બીબી કેમ છોડે?

મિયાં જમ મકે તો બીબી જમ માલવે.

મિયા તેરી સરત ઠેરી? તોઠે સદા ચેલી.

મિયા થામ ઘેર જોગ તારે બીબી થામ ઘર જોગ. (અથવા) મિયા
થામ ઘેર લાવક તારે બીબી થામ ઘેર લાવક ૮૩૫૦

The bride enters her husband's house and the bride-
groom enters the tomb. (તેલુગુ કેહવત. ૨)

મિયા દાગીનાં ખાલે, ને બીબી બાચકે જમ

મિયાં નહિ ને ધમ. (અથવા) મિયાં ઝોજ ધમડા.

મિયાં તુરા ને ભેખાં પુરા (અથવા) લખા પુરા દિસાખ પુરા)

મિયાં ને માધવને નહિ બને. (અથવા) મિયાં માદહેવનો જોગ થામ
નહિ.

મિયાં ને માદેવએ (અથવા) માધવએ) ન બને. (કચ્છી કેહવત.)

મિયા ને માધવનો ફેર

૮૩૫૫

મિયાં પરમાલે થો?

મિયાં ખીખી રાહ, તો ક્યા કુટે મિયા કાહ^૧

મરદા મોગી રાહ, કા કુટે ગાવકે કાહ (ખિદ્દા કેહવત^૨)

મિયા ખીખીની જોડી, મિયાંએ બાહ લાકડી, તો ખીખીએ ધાધર ફોડી.

મિયા બાહકી આધી જગ.^૩

મિયા બાહકી ગાડી, ઉસકુ તલછાગે^૪કી નાડી,^૫ જનહ મીલી તાડી,
વાંહ છોડી ગાડી ૮૩૬૦

મિયા બાઈકી ખાતો, ને મખીયાકી લાતો.

મિયા બાઈકે ખેત હએ, જોડી^૬ જમનીકા નહિ હએ ।

મિયા બાહકે ચાદે ચાદ

મિયા બાહના ગોખલા વાહુ^૭

મિયા બાહની ગાડી, જ્યા મલી તાડી, લા છોડી પાડી ૮૩૬૫

મિયા બાહની ખડી ખડી ખાતો

મિયા બાહની ચારી તે ઝાપા લગી સમજવી

મિયા મજુરીએ જાય, ને ખીખી દાઢીયા ખોલે.

મિયા મરતે તો મરતે, પણ ટટીસે લડતે.

મિયા મરે, ને મસીદે દીવા થાય.

૮૩૭૦

મિયા મસીદને ચાટે, ને પીરને જોકરા ભાવે.

મિયા મસીદના કોડિયા ચાટે, ને ખીખીને પલાવ, (અથવા, મલીદો)
ભાવે. (અથવા) મિયા મસીદના કોડિયા લાવે, ખીખી જનને
મલીદા ભાવે (અથવા) મિયા મસીદમાના કોડિયા ચાટે, ને
ખીખીને ફુલેલ.

૧ સગખાવો કેહવત નાં ૨૯૮૫, સર્કે ૨૭૨

૨ Christian's Behar Proverbs, p 172

૩ એની સમજણ માટે જુઓ “કઉતક માલા અને જોષ વચન,” સર્કે ૨૩૯

૪ તાડના છતિયા ૫ ઝુસડીને બાધવાનુ દોરકુ

૬ જોડેલા માયાની, વિષવા પચલી

૭ એની સમજણ માટે જુઓ “કઉતક માલા અને જોષ વચન,” સર્કે ૨૦૬

મિયા માદા ને વધી ટગડી ઉઠી. (અથવા) મિયાં પખા પખા,
પણ ટગડી ઉઠી

Rice straw gives out much smoke poor men give out
much wrath. (ચીનાઈ કેહવત.૧)

મિયા માદા ને વધી બાંમ પીધી.

મિયાં મારતા જ્ય, ને બાજરીયાં તોડતા જ્ય. ૮૩૭૫

મિયાં મુંઠ બર ઝોર દાહડી હાય બર

The man (weighs) a seer and a quarter the lingam
(round his neck) two and a half. (તેલુગુ કેહવત.૨)

મિયા મૂઠમર વ શરી શતમર (મરાઠી કેહવત.)

મિયાં મુસા વા ને પાણી.

મિયાં રોતે મ્યુ ? તોકે હમેરી સુરતજ અહસી (અથવા) મિયાં
રોતે મ્યુ તોકે મેરા મહોજ એસા.

રોતે હ્યુ હો મિયાં ? સુરત હી અવસી હ્યે. (હિંદુસ્તાની કેહવત.)

મિયાં શેર તો બીબી સવા શેર.

મિયાં સાહેબ એ મ્યા કરતે હ્યો ? સાહેબાં પેટકે બાસ્તે હસ્થઈ
બનાતા હઈ ? ૮૩૮૦

મિયાં સાહેબ એસાર, ને બીબી સાહેબ પેસાર

મિયાંએ મારો કામ ને શેહરમા આવીને જુમ પાડી કે મે મારો વાખ.

મિયાંકા મન રડીમે, ઝોર બીબીકા મન હડીમે.

મિયાંની સુરત તો દેખો !

મિયાંજી જ્ય ઉત્તર તો દેખાડે દુખખજ

૮૩૮૫

મિયાંથી થાય સ્થાનો, તેને ગણવો દીવાનો.

મિયાંના પમમા જુતિયાં હેમ તો બીબીને ફરાફર મારે કેની ?

૧ Scarborough's Chinese Proverbs p. 441

૨ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs p 21

મિયાની ઘોડી પાદરડા વેર (અથવા) પટેલની ઘોડી પાદર વેર ચાલી,
પણુ ઝાપો નહિ વટાવ્યો

મિયાની દાહડી બલે, ને બીબીને તાપણુ થાય (અથવા) મિયાની
દાહડી બલે, ને દાસીને અજવાણુ (અથવા, હસવુ) થાય.

Poiché la casa brucia, io mi scaldarò ^૧ (ઈટાલ્યન કેહવત)

If my beard is burnt, others try to light their pipe
at it (તરફીગ કેહવત ૨)

મિયાની દાહડી, ને વારવાની સાવરણી ^૩ ૮૩૯૦

મિયાની બાહે ધરી સારી, પણુ બીબીનો અદરવો ખોટો

મિયાની લેસને ડોણુ કેહવાય?

Des Schulzen Kuh und eines Andern Kuh sind
zweierlei Kühe ^૪ (જરમન કેહવત)

મિયાની મી દડી ^૫

રાક અને ગરીબ સ્વભાવનુ માણસ

મિયાની વાદે ચના નહિ ચવાય

મિયાની સુહજે ચના ઉખેડવા (એ પસ્તાવાનુ કામ) (અથવા) મિયાની
સુહજે ચના નહિ ઉખેડવા ૮૩૯૫

મિયાને કેહવે ચના નહિ ઉખેડવા.

મિયાને ને માધવને આરમા હોય

મિયાને મલે નહિ, ને બીબીને ભાવે નહિ

The cow will not give (milk), and the calf will not
drink it. (કાશમીરી કેહવત ૬)

૧ Since the house is on fire I will warm myself at the blaze

૨ Long's *Eastern Proverbs and Emblems*, p 77

૩ જુઓ કેહવત નાં ૪૨૪૬, સર્ક ૪૦૩

૪ The bailiff's cow and another's cow are two different cows

૫ બિલાડી ૬ *Dictionary of Kashmiri Proverbs*, by Rev J

Hinton Knowles, p 68

મિયાને સેવ્યાં ખાયા.

મિયાળી મિયાં, ને પીત્તરકાળી મિયાં

૮૪૦૦

Der er ikke saa liden Fisk, han stunder jo til at blive
en Hval? (દિનીસ કેહવત.)

મીડાંમાં છીડું પણ

મીઠી મસકલી પારે વાર ને લાંબાં લાંબાં હમ ભરે તે આગલાં,
છવ સેવા.

કાઈ બાહેરથી એક દેખાવ કરે પણ અદરથી તેની મતલબ બુઝીત
હોય ત્યારે એમ બોલાવ છે

મીચુની પણ શીખ ખોળી

મીચુનો પણ માગી.

A man is a man, though he have but a horse upon his
head. (અથેલ કેહવત.)

Sense velado, y sense un palo ? (રફેનીસ કેહવત.)

Though in heart hard as a stone, and worthless as a
blade of grass, he is your husband. (વામીસ કેહવત.)

You must get a hero or a beggar (for a husband.) (તેકે ૪)

મીચુનો પણ શેઠ

૮૪૦૫

મીચુનો પરમેશ્વર કાધો તે શું કામનો?

He begs a blessing of a wooden god. (અથેલ કેહવત.)

મીચુનો મારીડો.

આવડ વચરનાં, અને મુરખ માણસના સબ ધર્માં બોલાવ છે

(ફારસી કેહવત) کُتیر مریلی

મીચુનો કાઠમ લોકડાંના ચના ચવાડો.

1 Every little fish expects to become a whale

2 Let it be a husband, though it be but a hog

3 Percival's Tamil Proverbs, p 211

4 Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs p. 214.

મીથુ નાખીને ખીચડીમા ભાગ માગે.

તેલ ડાલ ખાલેકા સાચા (હિંદુસ્થાની કેહવત)

મીથુ નાખીને ભાગ ભેલવો (અથવા) મીથુ મુટ્ટીને પાંતી પુરે, (અથવા, ભાગ ભેલે.) (અથવા) મીથુ નાખીને પાતી ભેલવા આવે ૮૪૧૦

મીથુ મરચુ ભભરાવવું

મીથાની પુતલી સમુદર પર પાણી છાંટવા ગઈ તે પોતેજ પાણી થઈ ગઈ

મીની પાયને મીઠું.

મીનીના તો હરવા નામ, ને એ તો વહુજી તમારાંજ કામ

મીનીખાઈ દુધ પીવા ટમટમીજ રહ્યાછે!

૮૪૧૫

મીરાની માનતાને મુળવર વધારે.

મુઈ ઘો કાચડામાંથી ન જાય.

મુઘ પાડી લાભમાં

મુઘ પાડીની મોહટી આંખ.

મુઘ ભેસને ધી ધણુ ૧

૮૪૨૦

A lost fish is always a big one, so the lost child is always beautiful ૨

મેલ્યા મ્હશીસ વારા શેર દૂધ (મરાઠી કેહવત.)

મુઘ મા મલવા આવતી નથી

મુઘ માને ધાવવું તેમા શો લાભ ?

મેલ્યા આઈવેં દૂધ પ્યાલેં નહીં (મરાઠી કેહવત)

મુઘ માને ધાવે ધાવણુ આવે ?

મુઘ માખની ચરખી કાહડે, (એવું કંજુસ)

મુઈ માખનુ ભેળુ કાહડવું

૮૪૨૫

૧ જુઓ કેહવત નાં ૧૮૬૧, તથા તેને મલની કેહવતો, સર્કે ૧૭૦-૭૧

૨ *Hill Proverbs of the Inhabitants of the Chittagong Hill Tracts*, by Capt Thomas Herbert Lewin, p 22

મુક મહને ને ખાઈ ટુનિ.
મુકમે ખમલુ તો આવે હસલુ
મુકશ ચીસ તો મેલવશ વીસ.
મુકે ખરલું તો આવે પજે પાટું
મુકે તેટલુ જાય.

૮૪૩૦

મુખમે રામ જમણમે છુરી ભણે ગણે ને દિયાનત છુરી. (અથવા)
મુખમે રામ જમણમે છુરી ભક્તિ હજે લેજીન દિયાનત છુરી.
(અથવા) ભજત ભજા પણ દાનત છુરી, મુખમે રામ જમણમે છુરી.
(અથવા) મુખમે રામ જમણમે છુરી અજત કુવો, જ્યાર દાનત
છુરી.

God in his tongue and devil in his heart (અથેષ કે)

Cara de beato y unas de gato.^૧ (સ્પેનીશ કેહવત.)

મુખાની પારસી

મુખાની બોલી મુખાની માએ જાણે.

Only a dumb man's parents understand a dumb person's
speech. (કાશ્મીરી કેહવત.^૨)

મુજે ખાધો માર નહિ વહાર ને નહિ જયાવ.

મુજે મારું ભા

૮૪૩૫

મુજો કંઈ મુવા પછી બોલે ?

મુજો મતર ને સાડી સતર

મુજ કરે અસ્થા ત્યાં હતા બે અસ્થા અસ્થા કહે જે મેરી ત્યાં હતી
બે રૂડી.

મુજ પર લીજુ નહિ ઠરવા દેવ, (એવું માસેતુનર.)

મુજ જુતો દાર

૮૪૪

જાને, પણે પુરાજા.

^૧ A devotee's face, and a cat's claws.

^૨ Dictionary of Kashmiri Proverbs by Rev J H. Knowles, p 98

મુછનો બાલ

મુજી, ને બુમલો ન જાણે ભુજી

મુજે કોઇ ન મારે તો મે સારે ગાવડુ (અથવા, ગેહરકુ) મારું.

મુઝાય નહિ તે મોહડુ

મુઠ ભર દાહડી, તેની અક્કલ સારી.

૮૪૪૫

મુઠ માર્યે એવી કે પાછી વલે

Kindle not a fire that you cannot extinguish

Bind so as you may unbind (અથવા કેહવતો)

Mina que ates que desates ? (સ્વેનીશ કેહવત)

જન્ને લગાઇ સો બુઝાવેગા. (હિંદુસ્થાની કેહવત)

મુઠી મુઠીએ બલા ઉઠી

મુઠીમાનો જીતે, ને ઓટીમાનો હારે

મુઠે માયે જતિ નહિ, ને છેડો વાલે સતિ નહિ (અથવા) મુઠે માયુ

એટલા જતિ નહિ, ને છેડો વાલે એટલી સતિ નહિ (અથવા)

મુજ્યે માયે જતિ નહિ, ને આધુ ઓઢ્યે સતિ નહિ.

મુત— મેમુઠી કમાય, ને પૈસા સારુ ટુપો ખાય

૮૪૫૦

મુક્ત નવાલા બિસમલ્લા

You have always a ready mouth for a ripe cherry (અથવા કે)

Ye hae a ready mou' for a ripe cherry. (સ્કોટીશ કેહવત)

મુક્તકા ખાતા, ઓર મસીદમે સોના.

મુક્તકા ભાતા, ને બડી બડી ખાતા

મુક્તકા લુકમા ખાવો મેરા લાલ

મુક્તકે શરાબ, કાજીને હલાલ કીયા

૮૪૫૫

મુબઈ ગામ, ઓરત બનીછ સાહ, ને મરદ થયાછ રાહ

મુબઈ માસ્તર, હાથમા છતર, ગજવામા પથ્થર

મુબઈ માંવલી કમાવે રૂપિયા તો પક્ષે રહેવે પાવલી

મુબઈ સેદર, બાપ દીકરાને ચોર ઠેરવે

મુબઈના સીંદિયા ને મુરતના વેઠિયા.

૮૪૯૦

મુબઈની કમાણી, ખોસ ખદરમાં ખમાણી.

મુબઈની દીવાળી.

મુબઈનું રજેતુ મુબઈ ખાપ ને મુબઈનો પૈસો કો નદિ બાપ.

મુરખ આમસ મુ— તોફે કાદવાચાનો પા.

A good pinch, and a rap with a stick, is a clown's compliment. (અથેજ કેહવત.)

મુરખ દોર નેતુ

૮૪૯૫

મુરખ નારી ને નગારાં, કુટવાંજ કામનાં.

Donne ainsi o noni vogliono le mani atroci.^૧ (હવાસ્તન કે)

Tre Ting gäro ikke godt uden Hugg : Valnødtroet

Åsonet og en ond Qvinde.^૨ (દેનીશ કેહવત.)

Nothing will frighten a wilful wife but a beating (શી.કે^૩)

મદના કુળ વખતે ॥^૪ (સરજૂત કેહવત)

મુરખ પાસે કાગળ નદિ બેસે

મુરખ પાસે ચાન શુ ?

With a fool and a knave, there's no conclusion. (અ કે)

મુરખ મનમાં વિચાર કરે કે હું રશુ ને બધાં ખાપ પશુ સુક્ષ્મ કાષ્ટ^૫

મથેનો કીડો તેને કાણુ પાણી પાપ? (અથવા) સુક્ષ્મ લાકડાંમાં

જીવડો તે કવકવ થાય ને તેને ખદાપ વગર પાણી કાણુ પાપ?

૧ Women as are, and it require strong hands.

૨ There are three things from which no good can be got without a beating : a walnut tree, a donkey and a shrew

૩ Scarborough's Chinese Proverbs, p. 577

૪ Pounding improves the disposition Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 442. ૫ કાષ્ટ

(અથવા) મુરખ મન મમતા કરે, હુ ગ્લુ ને સર્વ ખાય, મુકાં
કાઠમા છવડો, તેને પાણી કોણુ પાય?

મુરખ મિત્ર કરતા દાનાવ દુશ્મન સારો ^૧ ૮૪૭૦

મુરખ મિત્ર દુશ્મનની ગરજ સારે.

મુરખ મિત્ર વેરીને દામ

મુરખ મીલે તો ક્યા કરના?

O mal, que nao tem cura, he lonenra ^૨ (પોરચુગીઝ કેહવત.)

મુરખ સાથે ગોહડી, પગ પગ હોય વિનાશ, મુરખને પ્રતીબોધતાં,
મને સામો થયો સતાપ

મુરખકી ચારી ખુરી, બલો સજ્જનકો ત્રાસ, જ્યુ' મુગ્જ ગરમી કરે,
તખ ખરસનકી આસ ૮૪૭૫

He is na the fool that the fool is, but he that wi' the
fool deals (રેકૉચ કેહવત)

(ફારસી કે) دوستی حائل بدوستی خرس می ماند

મુરખની વાતો બલી, કે જે વાતે ધડ જાય, (અથવા, ધર જાય.)
પડિતની લાતો બલી, કે જે લાતે ગુણુ થાય.

મુરખનુ નામુ ભીતે.

A white wall is a fool's paper (અંગ્રેજ કેહવત)

Muraille blanche papier de fon ^૩ (ફ્રેંચ કેહવત)

Muraglia bianca, carta di matto ^૩ (ઈટાલ્યન કેહવત)

મુરખનુ મલવુ, ને માકડાનું દલવું.

મુરખને ઉપદેશ, તે આપનારને કલેશ

Fools are not to be convinced (અંગ્રેજ કેહવત)

Daare lader Raad gane ind ad det ene Ore, og nd ad
det andet ^૪ (દેનીશ કેહવત)

^૧ જુઓ કેહવત નાં પરંતુ, ત્યાં તેને મલતી કેહવતો, સદે ૪૮૩

^૨ The malady that is most incurable is folly

^૩ A white wall is the fool's paper

^૪ Advice to a fool goes in at one ear and out at the other

Giving advice to a stupid man is like giving salt to a squirrel (કાશ્મીરી કેહવત.^૧)

It is difficult to climb a steep hill, but ten times more difficult to teach a fool.^૨

Talk not much with a fool, and go not to him who hath no understanding — ECCLESIASTICUS, xxii 13.

મુસેવ ફિ માવચં ॥^૩ (સરગૂત કેહવત.)

મુરખને કાન દોષ, પશુ સાન ન દોષ. ૮૪૮૦

He who is born a fool is never cured. (અધેષ કેહવત.)

Il ne faut jamais délier un son de mal faire.^૪ (ફ્રેંચ કે)

મુરખને માથે તે કાંઈ સીઝાં હસે?

મૂર્ખાંતે પિંગે જા મસતાત? (મરાઠી કેહવત.)

મુરખનો (અથવા, બેવકુફનો) પાશ્વાર

મુખે ને સરહાર. (કચ્છી કેહવત.)

મુરખનાં (અથવા મોડાનાં) આમમાં ગણુ તેરસ.

મુરતમાન અપસગન

Chi mal comincia, peggio finisce.^૫ (ઇટાલીયન કેહવત.)

What! a caret in the commencement. (તેલુગુ કેહવત.)^૬

પ્રથમરુચ્ચ મહિવગ્ગાત ॥^૭ (સરગૂત કેહવત.)

(કાશ્મીરી કેહવત.) أول باسم الله

1 Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J H. Knowles, p. 149

2 Hill Proverbs of the Inhabitants of the Chittagong Hill Tracts, by Capt. Thomas Herbert Lewin, p. 10.

3. What speech with a fool? Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 447. 4. Never challenge a fool to do wrong.

5. He who begins ill, finishes worse.

6 Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 8.

7. Fall of a fly into the first morsel (of food.) Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 435.

મુરદા ઉપર બેસીને લાડુ ખાવો

૮૪૮૫

મુરદા બેહેસ્ત નવો, કે દોજખ. (અથવા) મુરદા બેહેસ્ત નવો કે દોજખ નવો લેખીન મુદલાકુ તો હલવા ખીલાવો (અથવા) મુરદા બેહેસ્ત નવો કે દોજખ, કાજને હલવા ખાવામે ગરબ.

What does it matter whether the kingdom be has not possession of prosper or decays ? (તેવુશ કેદવન ?)

મુરદા બેહેસ્ત નવ, યા દોજખ, મુદલાકો હલવે મારેમે હામ (પિ કે) મુરદા, (અથવા, મુવા) મસાને ગયા તે કાઇ પાછા આવેછ? મુરખ્ખી વડે મુરખ્ખો ખવાય (અથવા) મુરખ્ખી વગર કાઇ મુરખ્ખો ખવાય?

(ફારસી કેહવત) مری بیار و مری سحر

મુરખ્ખી હોય તો મુરખ્ખો ખાય, ને વગર મુરખ્ખી મરાયો નય

મુરો, તો ભાણુ તાહરો મુરો

૮૪૮૦

મુલતાનકે મલજી, દિલ્લેકે લાલે, મુરતકે ભાઇ સાહેબ, ભિખ મગનેકુ ચલે.

મુલમા સાદુ, કાઇ તોલમા સાદુ?

મુલાના ચોરને મેચકાના માર (ન ઘટે)

મુલાના ચોરને મોઘરીનો માર

મુલાની કાતરી જેવા રૂપિયા (અથવા) મુલાના પતીકા જેવા રૂપિયા

૮૪૮૫

યાને, જેમાં કાઈ વરવાઘો નહિ નિકલે એવા સાચા ને ખરા

મુલાની પણી ઝાડવામા લેખાય નહિ (અથવા) મુલાપણુ તે કાંઈ ઝાડમા લેખુ ? (અથવા) મુલાપણી કાઈ ઝાડમા નહિ ખપે

મુલામા મીથુ, ને કેલાંમા ખાડ

મુલે હુ, ને વલી તમારા ભાઇ ગામ ગયા

મુસ્તાં ચોર નામ અવાલી, સાખ પુરે માહરો માવજીભાઇ

મુસ્ત્ર ચાર, ને બાગો પ્રાવાઈ (કમ્બી કેહવત.)

મુસ્તાં મરે, ને મસીદે દીવો થાય (અથવા) મુસ્તાં મરશે ત્યારે
મસીદે દીવો થશે ૮૫૦૦

મુસ્તાંજીની ગાપને સૌ કોઇ પપામે.

મુસ્તાંજીની બાંમ.

મુસ્તાંની દોર મસીદ સુધી.

A mullah's beat is to the mosque. (કાશ્મીરી કેહવત. ૧)

મુસ્તાંજી ઘોડ મસીદ સુધી. (કમ્બી કેહવત.)

મુસ્તાંજી દોડ મસીદ તક. (હિંદુસ્તાની કેહવત.)

મીયાં કે દોડ મહજ્જદ સે. (બિહાર કેહવત. ૧)

સરંવાલી ધાંવ કુપ્પા ફરેત (મરાઠી કેહવત.)

મુસ્તાંનું વહાન કામાદોલ મીસ્તરી પદર ને વાદળિયા સેલ.

મુવા કાકા મડીયા તે થયા અમડીયા (અથવા અમડીયા.) ૮૫૦૫

મુવા ખાય જીવતા ખાય ને મરે ત્યારે બેહદીનની ખાધે બેસીને જાય.
મોબેદોના સબખમાં વપરાય છે

મુવા તેનું બીજું કાદડું

Death's day is doom's day (અમેરિકા કેહવત.)

મુવા નહિ ને પાછ થયા

મુવા નહિ, ને માદા પચ્યા

મુવા પછી ભીંત થાય. ૮૫૧૦

મુવા પછી માલ ને જોલણુ આડાં મરે

મુવા પછી વેદને શોધવો.

Après la mort le médecin. ૩ (ફ્રેંચ કેહવત.)

૧ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles, p. 155.

૨. Christian's Bihar Proverbs, p. 128.

૩. After death the doctor

મુવા પછી સૌ વખણાય.

મુવા પાછલ ગાડા

મુવા પાછા નહિ આવે.

૮૫૧૫

મુવા પેહલી મોહકાણુ

મુવા પેહલા ઘોર ખોડવી, (અથવા, દાહડો કરવો)

મુવા બાપની મોહટી આન, (અથવા, આખ)

મુએ બાપકી (અથવા, ખેલકી) બડી બડી આખે (હિંદુસ્થાની કે)

મુવા મોર મોહકાણુ

મુવા સમાન શોક નહિ, વિવાહ સમાન હરખ નહિ.

૮૫૨૦

મુવાની આળસે જીવવું (અથવા) મુવાની આળસે જીવનાર એદીઓ,

મુવાને મારવો.

મુવું મસાન સાર, પણ જીવતું રસાન^૧ માહું

મુવે ચાકર, જીવતે જોગી. (અથવા) મુવે ચાકર ખાય, ને જીવતે જોગી ખાય

૮૫૨૫

મુવે માહું થાય

મુવે મુસલમાન, ને જીવતા ક્રીસ્તીઆન (જેવી હાલત.)

મુવે મોહકાણુ

મુવે સીધી, કાઠ રવે સીધી છે?

મુવેલા સિ હને ધધેડો લાત મારે

Den todten Löwen kzann jeder Hase an der Mähne
zupfen^૨ (જરમન કેહવત)

Quando il leone è morto, le lepri gli saltano addosso^૩
(ઇતાલ્યન કેહવત.)

Ook hazen trekken een leeuw bij den baard als hij dood
is^૪ (દચ કેહવત)

૧ મારેલી ધાતુ ૨ Every hare may pluck the dead lion's mane.

૩ When the lion is dead the hares jump upon his carcass

૪ Even hares pull a lion by the beard when he is dead

મુવેલી માછણુ સારી પણુ જીવતી ધાંચણુ ભારી. ૮૫૩૦

મુવેલુ કુતરે ક્યાં લઇ જાવોજી? તે તાદરેજ બારણે!

મુવેલુ કુતરેખી નહિ જોડે (એવુ માણસ.)

ધરમમા અટકાવ કીધેલો જોરાક ખાનારના સળધમા જપરાવ છે
મુવેલો માયુ ન જીવે.

What! are you afraid of him that died last year?

Dead men tell no tales. (અમેજ કેહવતો.)

Todte Hunde beißen nicht. (તમન કેહવત.)

Doode honden bijten niet. (દચ કેહવત.)

Uomo morto non fa guerra. (ઈતાલન કેહવત.)

Homem morto, nao falla. (પોર્ચુગીઝ કેહવત.)

The dead dog will bite no more. (વામીજ કેહવત.)

I have never heard of the old man becoming young nor
the dead man coming to life.

સિરકદા આવાજ નહિ કરતા.

મુવા ઘોડા કથી ધાંસ ખાવા લગે? (દિ દુસ્માની કેહવતો.)

મુઅલો ઘોડા ધાંસ ખાવા? (બિહાર કેહવત.)

سرپرده مالک نکند

مردہ سخن نمیکنند

(શિરસી કેહવતો) مار مردہ نمی گزد

મુવેલો વાધ ખારવો.

મુવેલો સાંપખી સમ્રેલો કામ આવે

૮૫૩૫

1 Dead dogs don't bite.

2 A dead man does not make war.

3 A dead man does not speak.

4 Percival's Tamil Proverbs, p. 317

5 Hill Proverbs of the Inhabitants of the Chittagong Hill Tracts
by Capt. Thomas Herbert Lewin, p. 23

6 Christian's Behar Proverbs, p. 73

મુવેલાને મારવું (એ સાર નહિ)

It is a base thing to tear a dead lion's beard off
It is a base thing to tread upon a man that is down
Pour not water on a drowned mouse (અ મેજ કેહવતો)
Scorticar il cane scorticato ^૧ (ઈતાલ્યન કેહવત)
A moro muerto gran lanzada, ^૨ (સ્પેનીન કેહવત)
A mouro morto, grao lançada ^૩ (પોર્ચુગીઝ કેહવત)
To beat a tired man (કાગમીગી કેહવત ^૪)
Why additional pain to one already in grief? (તામીલ કે ^૫)
To throw stones on a man in a well (ચીનાઈ કેહવત ^૬)
(ફારસી કેહવત) مردی نہ بود مقاد را پای ردن

મુવેલા ક્યા માગના

મુવે પર સૌ દડકે (હિંદુસ્થાની કેહવતો)

મરે પર સૌ દુરા (બિહાર કેહવત. ૭)

મુવો નહિ, ને ભુત થયો

મુવો માટી જીધે, ને મુઘ ભેસ દુજે.

મુવો વર, ને બલી બન

મુવો હાથ માળાપનો

૮૫૪૦

મુવો હાથી લાખનો.

હજાર દુકડેમે હાથી દટા તોભી સવા લાખ ટકેકા (હિંદુસ્થાની કે)

મુવા પુઠે ગાડા બચ. (અથવા) મુવા પછી ગાડા ફરે.

મુવેલાની પુઠે બદગોઈ કરનારની સામે બોલાય છે

મુવાં મસાન નહિ જમએ, ને જીવતા ભેસાન નહિ જમએ

૧ To flay the flayed dog ૨ A great lance to a dead Moor

૩ A great thrust of a lance at a dead Moor

૪ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles,
p 127 ૫ Percival's Tamil Proverbs, p 362

૬ Scarborough's Chinese Proverbs, p 152

૭ Christian's Behar Proverbs, p 60 ૮ લડે

મુવાં મુરદાં કોઈ જીવતાં ચમ રાકતાં નથી.

મુવાં મુરદાં પાછાં નહિ આવે, (અથવા, જીવે નહિ.)

૮૫૪૫

મુવાં મુરદાંને જીવતું કરવું

મુવાંને ઘેર કાષ્ઠ દોલ વાગે !

મુવાંને ઘેર મોહકાણુ દોલ

મુવાંને તેડવા અપેા !

(કારસી કેહવત) *بلدارم که آتش سرد*

મુવાંને રોજ ને જીવતાંને બેહેસ્ત !

૮૫૫૦

મુવાંના મોહ ! પરથી લીએ (એવું કુચ્છુ માણસ)

અજરેલાંના મોહમાં પેસા અથવા તેા અનાજ મુકવાને બાલ કેટલાક

દિડુઓમાં છ

મુસકું પકડીને મસાને બેઠો.

મુસઘને અકુર કુટે નહિ

મુસઘમાનને નાહતાં વાર ને દિડુને જામતાં વાર.

મુસસે^૧ દોલ કુટવાં.

૮૫૫૫

મુસાજ પટે ને ખોદાજ સમજે

મુસાને બાષ્ઠ ઈસો અવાહી (અથવા) ઈસો શાખ ને મુસો ગવાહી.^૨

મુસો નિશાસમાં બેઠો ને મસીદમાં આમ લાગી.

મૂળ વાપરી તેમાં વલી છુટાવા.

મૂળમાં માગી નહિ ને સાસરે સધેસો

૮૫૬૦

મૂળમાં માગી નહિ ને સંધમાં સાથી નહિ.

મૂળમાં મિયાં માંડા ને વલી માંજે પીએ. (અથવા) મૂળ મિયાં

માંડા ને વલી માંજ પીધી.

મૂળમાં મીથુ નહિ મસે ને મામમાં ન્યાત કરવા જાવ

૧ મુસક—અનાજ ખાંડવાનું લાકડું

૨ મુસો કેહવત ના ૪૪૫, ૪૬૬ ૩૩.

મૂળમા મુલજી કુમારા, ને સાલાનાં લગન પુછે !
 મૂળમા રેડે તો પાતરા પીએ. ૮૫૬૫
 મેં કહ્યું ને ખા, ને તે કહ્યું ને ના, હવે ચાર જણુની ખાંધે ચહાએ
 તો રામ રામ કરતો ના ! (અથવા) મેં કહ્યું ને હા, ને તે કહ્યું ને
 ના, ને ચાર જણુની ખાંધે ચહાડીને વેહલ્યાં વેહલ્યાં ના !
 બખીલ માણસ પોતની દોલતનો ઉપયોગ કર્યા વિના મરી નય તેના
 સ બધમા બોલાય છે
 મેં કહા કહતી હઉં કે પડોસીકા લડકા કાના હએ?
 “એક બીબીને લા લગન થયા નન આવીને પડોસીના બોલ્યા
 ઉપર બેઠી પાડોસણને બીબી ઉપર વેર, તેથી બનમાં
 આવેલાઓને મનવે કે “મેં” હાં કહતી હઉં કે પડોસીકા
 લડકા કાણુ કાણુ કાણુ હતો.” એ ?” નનમાના લોકોએ તપાસ કીધી તો વચન
 હયો હતો.”
 I am not abusing you, my good son of a slut. (તિહુ કે ૧)
 મેં છોડું, પણ કમલી મુજે ક્યુ છોડે ?
 મેં પુને પાલ્યો, ને પુ મહને પાલ, ને સખતનો જણ્યો હોય, તો
 માહરી ચહાડી સાધ્યું વાલ, (અથવા, પાડે પાડ વાલ)
 મેં પુમેરી ક્યા બકરી હઉં કે પાન ખાઉં ? ૮૫૭૦
 મેં તેરી ગઉવા.
 મેં તો મરૂ તો મરૂ, પણુ થને રાડ કરું.
 મેં નહિ મારી, મેં નહિ કુટી, ને હું જાઉં માહરે મહીએર રૂઠી,
 માહરો રોટલો રાખું ને સાંતી, હું આવશ વેહણુમા હી. (અથવા)
 મેં નહિ મારી, મેં નહિ કુટી, માહરો રોટલો રાખું ને સાંતી,
 હું આવશ સહવારે હી.
 મેં બોલું તો અખી ફેક, ને મેરા બાવા બોલે તો કલ ફેક.
 મેં માર્યા, ને મેં જીવ્યા. ૮૫૭૫

મે મે મે બકરી કરે મલા કટાયા ભય તુલી તુલી તુલી મેના
કરે, બેઠી મેવા ખાય (અથવા) મે મે મે બકરી કહે, દુરત મારી
ભય મેના મેના મેના કહે, બેઠી સકર ખાય.

મે શુ અધેડી પકડી?

મે સખકા ખાઉ, બેઠીન મેરા ખાવે સો મર ભવે.

મેધજીભાઇ વરસ્યા તો વાડમાં નહિ તો ખેતરમાં પણ નહિ.

મેધજીભાઇ સધાયા, ને ખાલી હાથે આવ્યા. ૮૫૮૦

મેધજીયો વરસે ને સરોવર ભરે ને કદી નહિ માયુ દાન, ને ને
એક વેસા હુ માયુ દાન તો કદી નહિ જીવે જોદાન

મેહા પુઠે મેહુ યાચે

One sheep follows another (અથવા કેહવત.)

Trinkt eine Gans so trinkzen sie alle.^૧ (બરમન કેહવત)

Orejas bobas por do va una, van todos.^૨ (રપ્પેનીસ કેહવત.)

Als éen schaap over den dam is, volgen de anderen.^૩ (દ.કે.)

One Pandit with another Pandit is like a mountain-
crow (હાથમીરી કેહવત.^૪)

When one sheep leads the way all the rest follow (ધી.કે.^૫)

मदानुयतिः स्येको न त्येकः पारमार्थिकः^૬ (સસ્ત્રીત કેહવત)

મેહાની ભાત (અથવા) મેહાનુ યેહુ

મેહાનાં ચામ ભાં વર^૭

He is a wolf in a lamb's skin (અથવા કેહવત)

૧ When one goose drinks, all drink.

૨ Silly sheep, where one goes, all go.

૩ When one sheep is over the dam, the rest follow

૪ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles, p ૨૩.

૫ Scarborough's Chinese Proverbs, p. ૭

૬ Following those gone before, people reason not. Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 402.

૭ અર્થેત કેહવત A wolf in sheep's clothing ઉપરથી આ કેહવત
કુચારીમાં આરેલી વજીરવડી

A sheep in appearance, but a wolf at heart (દા કે ૧)
Outside he wears a sheep's skin, inside he hides a wolf's
heart (ચીનાઈ કેહવત ૨)

To wear a cow skin, and spring like a tiger (તામીલ કે ૩)
Beware of false prophets, which come to you in sheep's
clothing, but inwardly they are ravening wolves —
MATT, ૧૧, ૧૬

મેદાનમાની તલવાર, જે ઉઠાવે તેના આપની ૮૫૮૫

મેના મોહલમા છાને, ને હાથી દરબારમા શોભે

મેળી ધસુ, તુળી ધસ

મેળી નવાળ ભર્યકે !

મેમણુ અને માછલુ, સામા પૂરે ચાલે

મેરા તેલ ગયા, ને તેરા ખેલ ગયા. (અથવા) ગગલી તેરા તેલ ગયા,
તો ગગલી મેરા ખેલ ગયા ૮૫૯૦

મેરા તો ન્યા, ને તેરા તો ક્યા !

મેરા નામ બહાદરખા !

મેરા આપકી શેઆદી હુધ જળ આરા કોશકા (અથવા, ગાવકા) માડવા
પાડા ! તોકે' ભાધ ! ખીચમે કુચ આડી ખાડી નડી'તી કે નહિ ?

મેરી અધેલી મત ભુલ્યો

મેરી આખે પાટા, તો મે ક્યા જાણુ તેરી પીયરકી આતા ? ૮૫૯૫

મેરી ગધેડી પર કોણુ બેઠા ? તો બાવાજકા બેઠા ! ઉતર બેઠા
મે' બેઠુ !

મેરી તો હા, ને તેરી તો ક્યા ?

Is the property of the elder sister rice, and that of the
younger bran ? (તામીલ કેહવત ૪)

૧ *Dictionary of Kashmiri Proverbs*, by Rev J Hinton Knowles,
p 63 ૨ *Scarborough's Chinese Proverbs*, p 229

૩ *Percival's Tamil Proverbs*, p 416 ૪ *Ibid*, p 5

મેરી પડોસજી આવલ હરે, ને મેરે હાથ ફોલાયા પડે.

મેરી બકરી મન કરે તો બાપકુ મારે.

મેરીબી ચુપ ને તેરીબી ચુપ

૮૬૦

મેરેતણે મદિયા નવ દિઠો, કરે વખાણુ તે કાંકરનો ખાખરની ખીસોડી
અબદ સ્વાદ શુ જાણે શાકરનો?

Is an atom the great Meru? (તામીશ કેહવત.^૧)

The frog mounted on a clod said he had seen Kashmir

(અધ્યાન કેહવત.^૨)

મેરેકુ કોઇ નહિ મારે તો મે સારા ગાંવકુ માર

દમરાજે કેહ ના મારે તો દમ સ સારજે માર આઇ. (બિદાર કે.^૩)

(ફારસી કેહવત.) مسأله هو در دست خود میسازد

મેરો ચિત્તો દર ના કરે કાઢાં કડે મે ચિત્ત દરકો ચિત્તો દર
કરે, તાપર રહુ નચિત

મેલ કરવત! મોઝીના મોઝી!

મેલ મોલા અપ, શુ કીડી વગડે ડહ!

૮૬૦૫

મેસ્થુ રાજનું રાજ જાપ (અથવા) મેસ્થાં રાજપાટ જાપ. (અથવા)
મુકેશાં રાજનાં રાજ જાપ.

A man may lose his goods for want of demanding them.

(અથવા કેહવત.)

મેલા ને રપિયાના યેલા ધોતા ને રપિયાના ખોટા.

મેસે કપડે વેહવાયો ને ધોતે કપડે દીવાલ્યો.

મેશના કે કોશના પમા તે પમા.

મેસાણાના જાટ જામે કામ.^૪

૮૬૧

૧ Percival's Tamil Proverbs, p. 17

૨ Long's Eastern Proverbs and Emblems, p. 124.

૩ Christian's Behar Proverbs p 76

૪ માવઝાદીની કહી પાવણીમાં આવેલું એક શ્લોક.

૫. જિની સમજણુ મારે લુચી કહીતો માલા અને જાપ વચન સદે ૨૧૭.

મેહ ને મેહમાન ક્યાં સુધી ?

મેહ રહે, પણ માડવો રહે નહિ

મેહતા મારે મોત બિન, કલમતણી તલવાર, કટી ધાવ રહે નહિ,
એસા મેહતાકા માર.

મેહતાજી લા નિશાબ્યા બય, કોઈ મૂરખ રહે, કોઈ પડિત થાય

મેહતાજી મારેએ નહિ, ને ભણાવેએ નહિ (અથવા) મેહતા મારે પણ
નહિ, ને ભણાવે પણ નહિ ૮૬૧૫

મેહતાજીની સોટી, ને ધી ગોલની (અથવા, ધી ખાડની) રોટી

મેહતાની માના જેટલો મૈયડ.

મેહનત કરીને ગોલ ખાવો તેમા ગણેશને શો પાડ ?

મેહનત બરબાદ, ને ગુનાહ લાજમ

સખ ગૂર મટ્ટી હુવા (હિંદુસ્થાની કેહવત)

(ફારસી કેહવત) محنت برباد گنه لارم

મેહનત વગર કાઈ મલે ?

૮૬૨૦

He who will not work shall not eat (ચીનાઈ કેહવત ૧)

This we commanded you, that if any would not work,
neither should he eat —1 THESS. III, 10

મેહનતુ ચોર, ચોટ્ટા ખુશાલ

મેહમની બોરડી, ને મજગામના બાવર, ને કોણને પૈસે કોણ થાય
દાવર

મેહર લા લેહર

મેહર તે સરોશ નહિ થતા, ને સરોશ તે મેહર નહિ થતા.

મેહરખાન રખ, તો જખ મારે સખ

૮૬૨૫

મેહરિયાનર આવ્યુ, ને સૌને લાવ્યુ.

મોગલાઈ ગત કરવી

મોગલાઈ રાજ.

મોમલાઈ વાણુ

મોપરાં વાવવાં

૮૬૩૦

મોલા માલ પરાણા જમે. (અથવા) મોધુ થી પરાણો જમે.

મોધી સુઠ ને સોગી સરી ને સેવા ગીવા ત્યારે બેઠ મહ સરી.

મોધુ ને મોહત કાઈના હાથમાં નથી

મોઝી આમડાં સુઠે ને સોઢને પુછે કે હું શેનો છું ?”

મોઝી પોતાનું આમડું જોઈને પશુ બસે.

૮૬૩૫

મોઝી બઝીમાં નાતુ કરે ને રાત ધરીને પાછા ફરે.

મોઝીની દીવી જોટલુ

વાને નાખલું હું હાં કહવું

મોઝીની મામી મોઝાલા પેહરે ને મા ને બાપડી કાસડી

મોઝીની રાંડ નાતર કરે ને મોઝી બેઠો બપ્પા બરે.

મોઝીની વઢવાડ ને ગામની અમત

૮૬૪૦

મોઝીને ઘેર જમવું ને મહતુ સુરસુ

મોઝીને બારણે જઈને મર કે આમડું કામ આવે।

મોઝીનાં સીબ્યાં મોઝીને વાજે. (અથવા) મોઝીનાં સીવેલાં મોઝીનેજ બારી

મોજ તો મોધીજ હોય

મોજ મોધી ને ફજેતી સોધી

૮૬૪૫

મોહુ પરણવું ને મરવા વાટ જોવી

મોડે હોં લાભ કે વેહલે હોં લાભ (તેની કાણુને ખખરડી)

મોડો આવી અવેલું માજે તે જાતનો કહિયો પુફં બેઈને ઓહું આપે

તે જાતનો કહિયો, સુન્નું ચોરી લાખ ખારે તે જાતનો જરિયો. એ

ત્રણડોને ઘેર મ્પારે જામ્મે કે પુરા હોમ્મે મરજી, કપડું ચોરી

પેસા માજે તે જાતનો દરજી

મોડનો પડિત ને ઓહીયનો ચૂરખ.

મોલી જેવું મોહત

૮૬૫૦

મોતી દોરે, ને સવાર ઘોડે (ગોભે)

મોતી વીધતા ભાગે એક, ને મન ભાગે ક્યોલ?

મોતીએ મોતી વીધાય, પથ્થરે મોતી નહિ વીધાય

મોતીકી મોભા નામીકા, રતનકી મોભા કુન કુન, મોતેકી મોભા
છતીઅન પેહરન, માણુકકી મોભા કર રખન

મોતીના દાના જેવા (અક્ષર, વગેરે)

૮૬૫૫

મોતીની પેહરતી રોતી

મોતી પર ખરચેલા પૈસા પાછલથી ખરાબર ઉપજી ગઈતા નથી તે
ઉપર જોલાયછે

મોતીની મા રોતી, ને મોન્નાની મા પળોતી

મોતીનું આખ તે કેટલું? (અથવા) મોતીનું પાણી કેટલું?

યાને, માણસની આખડ એ એવી તક્લીદી ચીજ છે કે જેને જતા
વાર લાગતી નથી

A wounded reputation is seldom cured (અથવા કેહવત)

મોતીના પાણી ઉતર્યા તે ઉતર્યા, (પાછા નહિ આવે)

યાને, એ વખત આખડ ગઈ તે ગઈ, પાછી નહિ આવે

મોદી, ને સાત ગધેડી છોડી

૮૬૬૦

મોખેદની રીતમા પદાન, ને ગોરાણીની રીતમા વેલણ

મોખેદનો દીકરો દોલમાળી ને ધપકડામાળી

મોખેદનો હું દીકરો, છવતા ભખી ખાશ, આકો બ્યારે આવશે, ત્યારે
ખાધે ખેસી બશ.

મોભ ભાજને ગીલ્લી કરવી, (અથવા, ધારણ કરવી)

To cut down an oak, and plant a thistle (અથવા કેહવત)

કડી કાટ ખેલન ખનાના (હિંદુસ્થાની કેહવત)

(ફારસી કેહવત) بیج دیوار کند و نام اندود

મોભની માં— સો ખીલા ૧ વધીમાં એક ૮૬૬૫

મોર નાચી નાચીને પગ દેહવા (અથવા, પગ ગમી પગ સામુ)

જોય. (અથવા) મોર નાચી નાચીને પગ સામુ જોછો રડે

Pfau schau deine Beine ૧ (નરમન કેહવત.)

મોર ધણે નચે, પણ પગ વિગલ (કચ્છી કેહવત.)

નાંચ કાઢ એસે મોરવા પ્રાડવા દેખિ જવાય. (નિદાર કેહવત ૧)

મોર પીછે રળિઆમણો ને વગર પીછે બાડો

મોરના પગ પાતશા

મોરની યાજ તિતર યાસે. (અથવા) મોરની મુઢજો તિતર યાસે

મોરની યાજ તિતર યાસે તો પોતાનીથી જુસે. ૮૬૭૦

Det sommer ikke Spurv at gaa i Trancedans. ૨ (દિનીશ કે)

A crow learnt to walk like a cuckoo, and forgot his own walk. (કાશમીરી કેહવત ૩)

As in attempting to walk like a swan the crow lost even its natural gait (વામીક કેહવત. ૪)

મોરને મસે ચોર ચોરને મસે મોર.

મોરનાં ઈંડાં (અથવા પીછા) કાંઈ ચિતરવા પડે! (અથવા) મોરના

ઈંડાંમાં ચિત્રામણુ શા જોવાં! (અથવા) મોરનાં બેઝાં ક્યાં ચિતરવા

પડે તે તો રમેઝાં બરેઝાં ને જોરથી ચઢેઝાં.

મોરના ઈંડાં ચિતરેછુ જર નાજો. (કચ્છી કેહવત.)

મજાકે બચેકુ તેરના કોન સીખવાને (દિલ્લિયાની કેહવત)

૧ Peacock, look at your legs.

૨ Christian's *Hebrew Proverbs*, p. 142.

૩ જુષ્ટિ કેહવત નાં ૧૧૮૫, જ્યાં તેને મલતી કેહવતો સર્ક ૧ ૫.

૪ It does not become the sparrow to mix in the dance of the cranes.

૫ *Dictionary of Kashmiri Proverbs*, by Rev J Hinton Knowles,

p. 101 ૧ Percival's *Tamil Proverbs*, p. 57

મોરના પીછમાં કાગડો

The bird has put on peacock's plumes, the poor man
apes the rich ¹

بہال دیگر پرواز می کند (ફારસી કેહવત)

મોરા,² ને સુનાના તોરા.

મોરી ઉઘાડી, ને નલને દાટો.³

૮૬૭૫

મોલુ દહી દાત પાડે

મોસાલ જમવું, ને મા પિરસનાર.

મોસાલ વિવાહ, ને મા પિરસણી.

મોસાલ મલપતુ આવે.

મોહકાણના સમાચાર

૮૬૮૦

મોહકાણનો પાટલો

મોહટા એટલા ખોટા

Great and good are seldom the same (અ એજ કેહવત)

મોહટા કરે મોહટાઈ, ને ગરીબ જય અટવાઈ (અથવા) મોહટો કરે

મોહટાઈ, (અથવા, બડો કરે બડાઈ,) તો ગરીબ જય અટવાઈ

મોહટા જે કરે તે જાને, ઉપર ઢોલ ધમાણા વાને (અથવા)

મોહટા જે ખોલે તે જાને, ઉપર ઢોલ ધજમણા વાને, નાહતુ જે

ખોલે તે વાયે જય, ને ઉપર ગરદા પાડુ ખાય.

A great man's foolish sayings pass for wise ones

All things that great men do are well done (અ એજ કે)

La raison du plus fort est toujours la meilleure ⁴ (ફ્રેંચ કે)

¹ Hill Proverbs of the Inhabitants of the Chittagong Hill Tracts,
by Capt Thomas Herbert Lewin, p 17

² સુરતની પાસે આવેલું એક ગામ

³ જુઓ કેહવત નાં ૨૩૨૦, તથા તેને મલતી કેહવતો, સર્કે ૨૨૦

⁴ The arguments of the strongest have always the most weight

Bei groeßen Herren muß man fünf gerade sein lassen ¹
(જરમન કેહવત.)

If you have money your words are taken for truth if
not they are taken for lies. (સ્કોટ કેહવત. ²)

મોહટા બાપનુ નામ ને નાહણા બાપનુ કામ. ૮૬૮૫

મોહટા માનના બુખ્યા ને મરીજ ધાનના બુખ્યા.

મોહટા લોક ને ચરેલા લોક (જરામર.)

Great wits to madness sure are near allied,

And thin partitions do their bounds divide. (અ શેક્ષ્પેર)

મોહટા લોકનુ બોલવુ ને ઉદરનુ ખોલવુ (જરામર.)

મોહટા લોકનો મરસો નહિ (અથવા) મોહટા લોકનો મરસો નહિ
ધડીમા એમણી ફરે ને ધડીમાં એમણી ફરે.

મોહટા સાથે નાહનો જાળ મરે નહિ ને માદો થાય. ૮૬૮૬

મોહટા સાથે મોહી, ને પમની (અથવા સુનાતી) ઝઝર ખોઈ (અથવા)

મોહટા સાથે મોહી તે હાથની ઝઝરી કાઢેલી ખોઈ

A poor man associating with a rich man will soon be
too poor to buy even a pair of breeches. (સ્કોટ કેહવત. ³)

મોહટા સાથે વેર ન કીછએ.

મોહટા સમ મોહટો મમે કરે શોખણી વાત ખોટા સગ ખોટા
મમે, ધરે દસી દસીને હાથ.

The powerful associate with the powerful sandal
paste mixes with camphor (વામીક કેહવત. ⁴)

મોહટાના કાન કાચા હોય.

મોહટાના પમરખામાં કોણુ પગ ધાલી શકે? ૮૬૮૭

મોહટાની મા—માં પેસીએ તો જગાઈ મરીએ

¹ With great men one must allow five to be an even number

² Scarborough's Chinese Proverbs, p. 448. 3. Ibid, p. 446.

⁴ Perceval's Tamil Proverbs, p. 200

મોહટાની ચાકરી કાઢેલી ઘેસ નહિ જાય

મોહટાની છાસ પોટલે વેચાય

મોહટાની જીભ, ને અક્કર્મના પગ

મોહટાની દોસ્તીમા અરધુ મોહડુ કાલું ^૧

૮૭૦૦

The superior man's friendship is thin as water, the mean man's sweet as honey (ચીનાઈ કેહવત ^૨)

મોહટાની મોહટી વાત, ને અડપે રોટલે આખી રાત (અથવા) મોહટે ઘેરની મોહટી વાત, ને અડધી રોટલી પર આખી રાત.

Great boast, small roast (અ ગ્રેટ કેહવત)

બરેકી બાત બડી (હિ દુસ્થાની કેહવત)

મોહટાની વાત ઓટલે વેચાય

મોહટાની વેહલે સૌ બેસે

મોહટાની સાથે બાથ ભીડવી નહિ

Raison contre le fort est un trepitex port. ^૩ (ફ્રંચ કેહવત)

Do the words of the great admit of contradiction? (તા કે ^૪)

The poor must not quarrel with the rich, nor the rich with the magistrates (ચીનાઈ કેહવત ^૫)

મોહટાની સાથે હોડ, તેની ત્રિયા રડાશે.

૮૭૦૫

Amicizia de' grandi vicinanza di leoni ^૬ (ઈટાલિયન કેહવત)

મોહટાની સુજે મરવું, ને ભીતે જઈ અથડવું.

મોહટાની હવેલી જોઈને પોતાની ઝુપડી નહિ તોડી પાડે (અથવા)

કોઈની હવેલી જોઈને આપણી ઝુપડી નહિ તોડી પાડે (અથવા)

મોહટાની હવેલી જોઈને નાંધલાએ પોતાની ઝુપડી નહિ તોડી પાડવી

૧ જુઓ કેહવત નાં ૬૬૧૮, સફે ૬૦૮

૨ Scarborough's Chinese Proverbs, p 237

૩ Reason not with the great, 'tis a perilous gate

૪ Percival's Tamil Proverbs, p 359

૫ Scarborough's Chinese Proverbs, p 450

૬ The friendship of the great is fraternity with lions.

બેજુ દરેકિયુ યસી ને પીનબ ગુપડા શીનામે ન દી? (અથ ૩)

एनामें गान मारत्ये म्हातान दुमन्याने यामरं मारं मय (મ ૩)

મોદરાનુ માદ ને નાદનાની છી—

મોદરાને કાન પબુ યાન નદિ

મોદરાને મોદગી ફિકર

૮૭૧૦

A prince wants a million a beggar but a groat (અ ૩)

(ફારસી ૩) هرکس بقدر حوش گرفتار صاحب است

મોદરાને મોદગી સદાય ને જો ધીએ ગુપુ ખાપ

મોદરાનેખી કોઇ દાદ? નાખવાનુ કામ પડે.

The great and the little have need of one another

A lion may be beholden to a mouse (અ મેચ કેદવતો)

Il y en ebbe bisogno del topo. (દિનાબન કેદવત)

મોદરાનો મદવાડ ને ગરીબનુ છી— યસિદ ધાપ (અથવા)

મોદરાનો મદવા ને મરીબનુ છી— એ બેની ચકચાર ભારી

મોદરાના કામ મોદરા.

મોદરાનાં દોર ચારેશાખી કોઇ દાદડે કામના.

૮૭૧૫

Happier is he that serveth the happy (અ મેચ કેદવત)

મોદરાનાં પેટમાં પેસવુ ને અચડાછને નિકસવુ

Who dangles after the great is the last at table, and the first at blows (અ મેચ કેદવત)

મોદરાના બોમન મોદરા.

બરોહા બરાહી મુદ. (દિ દુરશાની કેદવત)

મોદગી માછલી નાખલી માછલીને ખાપ

3 Fish.—Master I marvel how the fishes live in the sea

1 Fish.—Why as men do a land the great ones eat up the little ones (ચેક્સપીયર "હેરીકવીસ," અ ૬ રજો પ્રવેશ ૧ લી.)

1 The lion had need of the mouse

Les gros poissons mangent les petits ੧ (ਫ਼ੌੜ ੨੦੪੧)

Il pesce grande mangia il piccolo ੨ (ਜੀਅਨ ੨੪੪੧)

Grosze Diebe hangen die kleinen ੩ (ਜੌਮਨ ੨੪੪੧)

Groote dieven hangen de kleine ੩

De rijken vreten de armen en de duivel vreet de rijken
zoo worden allen gevreten ੪

Groote visschen eten de kleine ੪ (ਫ਼ੌੜ ੨੦੪੧)

The old ewe takes salt out of the skin of a weak sheep
(ਜੀਅਨੀਰੀ ੨੪੪੧ ੬)

In the world the low are the victims of the high ੭

Little fish are the prey of great fish (ਨਾਮੀਯ ੨੪੪੧ ੮)

The big fish lives on little ones (ਯਾਮੜ ੨੪੪੧ ੯)

ਭਰੀ ਮਝੜੀ ਛੋਟੀ ਮਝੜੀ ਆਨੀਰੀ ੧੦ (ਫਿਰੂਜ਼ਾਨੀ ੨੪੪੧)

(ਫ਼ਾਰਸੀ ੬) ماهی مایه را حور حردورا

ਮੋਢਰੀ, ਵਧਵੀ, ਨੇ ਨਾਨੀ, ਰਾਯ, ਰੋਵੀ, ਨੇ ਵਾਨੀ

ਮੋਢਟੇ ਥੇਰ ਪੌਤਰੇ ਤੇ ਪਾਠੀ ਭਰਭਰ ਮਰੇਗੇ ੮੭੨੦

ਮੋਢਟੇ ਥੇਰਨੀ ਭੁਤਰੀ, ਨੇ ਗਰੀਯ ਥੇਰਨੀ ਭੁਤਰੀ.

ਮੋਢਟੇ ਮੋਢਟੇ ਵਧਾਧ ਥੇਰੀ (ਅਧਵਾ) ਮੋਢਟੇ ਮੋਢਟੇ ਯੋਧਵੁ

ਮੋਢਟੇਥ (ਅਧਵਾ, ਪਾਰਸੀਥ) ਪੁਤ, ਆਰ ਗਢੇਥ ਮੁਤ

ਮੋਢਟੇ ਥੋਡੇ, ਮਝੀਨੇ ਥੋਡੇ.

ਮੋਢਾ ਬੋਢਾ ਮਸ਼ੀਵਾਨ ਬੋਢਾ (ਮਰਾਠੀ ੨੪੪੧)

ਮੋਢਟੇ ਢਾਟੇ ਢਾਧ ਤੇ ਧਸਾਧ ੮੭੨੫

੧ The big fish eat the little ones ੨ The big fish eat the little

੩ Great thieves hang little thieves

੪ The rich devour the poor, and the devil devours the rich, and so both are devoured ੫ Big fish devour the little ones

੬ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles, p 127 ੭ Percival's Tamil Proverbs, p 569 ੮ Ibid, p 305

੯ Long's Eastern Proverbs and Emblems, p 205

મોહટો બુક ખાઈએ પણ મોહટો બોલ નહિ બોલ્યે (અથવા) મોહટો

બુકે ખાઈએ પણ મોહટો બોલ નહિ બોલ્યે

બડા નીવાસા ખાઈયે બડા બોલ ન બોલીયે.

બડે બોલસા સીર નીચા હોવા હમી. (દિ દુરવાની કેહવતો.)

મોહટાં ધરના પોકસ વાંસા.

મોહટાં ધરમાં યુક્ત્યા ૨૨

વાને એક મોહટા માણસને ત્યાં બુક નાખવાનો પણ દર રાખવો પડે છે

મોહટાં ધેરમા મોહટું અધેર.

મોહટા હેર સાસરે સારાં.

૮૭૩૦

મોહટાં નામ ને બુકદે ટામ

(હાસી કેહવત.) *نامش کلان و دھش ویران*

મોહટાંની વાત ઓરડે ને ગરીબની વાત ઓટસે.

વાને, મોહટાં માણસનો વાક સહ કેઈ ક્ષપાવે છે અથવા જરીબ

માણસના વાકને મટિ બોલસે બોલસે વાતો થાસે છે

Great men's words are accounted sacred. (અ મેલ કેહવત.)

Le saint est grande comme celui qui la commet. (ફ્રી કે)

Money hides many offences (ચીનાઈ કેહવત.)

મોહટાંની મોહટી ફિકર.

મોહટાંની મોહટી ફાડફાડ * ને નાહકાંની નાહકી ફાડફાડ.

Much coin, much care little goods little care. (અ ૩)

The poor have peace the rich many troubles. (ચી. કે ૪)

A naked man has less care than a man of wealth or a man of position. (હાસીમીરી કેહવત.)

મોહટાંની ગધેડાં (અથવા, હેર) ચારેલાંબી કામનાં.

૮૭૩૫

Be it for better or be it for worse, be ruled by him that

beareth the purse. (અ મેલ કેહવત.)

૧ The fault is great in proportion to him who commits it.

૨ Scarborough's Chinese Proverbs, p. 455. ૩ ફિકર ચી ડી.

૪ Scarborough's Chinese Proverbs, p. 448.

૫ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J. H. Knowles, p. 123.

મોહટાના ઢોર થાને ગરીબ કમળેર

મોહટાના દાતણ મોહટા.

મોહટાના નમીળ મોહટા

Great gifts are for great men (અ મેઝ કેહવત)

ખંડેકા બગાડી ભાગ (હિ દુસ્થાની કેહવત)

વ રેન નસીળ વડા (કચ્છી કેહવત)

મોહટાના પરજે રીને, ને ગરીબના પરજે ગીને

મોહડ મિત્ર નહિ, અધગણી પવિત્ર નહિ (અથવા) અધરાણી પવિત્ર
નહિ, ને વાણિયો કોઈનો મિત્ર નહિ (અથવા) દખણી મિત્ર નહિ,
ને ગા— પવિત્ર નહિ ૮૭૪૦

મોહડુ કાતુ કરવુ

મોહડુ જોધને ચાલ્યો કરવો

To measure the meat by the man (અ મેઝ કેહવત)

મો ડિસી ટીલો કચેલુ (કચ્છી કેહવત)

મોહડુ જોધને ટીલુ થાય (અથવા) મોહો પરમાણે ટીલુ

મોહડુ જોધને દયા આવે, ને જગ્યા જોધને ઝેહર ચહડે

બાહરથી ગરીબ દેખાતા ને દયા લખે એવા, પણ બેગરા અને સાબલનાગને
ઝેહર ચહડે એવી જખાનના માણસને વિષે જોલાયછે

મોહડુ ઘોધને આવજો !

૮૭૪૫

મુહ વો રખો (હિ દુસ્થાની કેહવત)

મોહડુ પોહલુ હોત તો આખો હાથી ગલધ ભત

The mouth is an unlimited measure (ચીનાઈ કેહવત ૧)

મોહડુ બાલવુ

મોહડુ વાધનુ, ને પુછડુ શિયાલનુ (અથવા) મોહડુ વાધનુ, ને
ગા— શિયાલની

મોહડે ચુહલો

મોહડે થુક ઉડારવી

૮૭૫૦

મેદડે દરદ ને માથે કરવ

Wohlschmackz bringt Bettelackz.^૧ (જરમન કેદવત.)

મેદડે મરવત ને પેટમા કરવત

A liquorish tongue a lecherous tail.

Lickish tongues treacherous tails (અ મેલ કેદવતે.)

Reniego del amigo, que cubre con las alas y muerde con el pico.^૨ (સ્પેનીશ કેદવત.)

Kisses for the chin, and an axe for the throat. (હા કે^૩)

Bowels burning within lips shedding ripe fruit.^૪

Enmity at heart friendship on the lips^૫

Pretending friendship as sweet as honey and milk, he cut my throat. (તામીલ કેદવતે.)^૬

Sweet melon lipped bitter melon hearted.^૭

When you see a cold-eyed man laugh all over his face, he is secretly hiding a murderous sword in his heart. (ચીનાઈ કેદવતે.)^૮

Poison in the palate sweetness on the tip of the tongue (તેલુગુ કેદવતે.)^૯

The mien of a bishop with the heart of a miller (મી.કે^૧)

A face shaped like the petals of a lotus a voice as cool (pleasing) as sandal a head like a pair of scissors and excessive humility—these are the signs of a rogue.^૧ (સ રકૃત કેદવત.)

૧ A dainty stomach laggars the parso. ૨ Avoid a friend who covers you with his wings and destroys you with his beak.

૩. *Dictionary of Kashmiri Proverbs*, 17 Ro J Hinton Knowles, p 61. ૪. *Perdval's Tamil Proverbs* p. 182

૫. *Ibid* p 48a. ૬. *Ibid* p 37B.

૭. *Scarborough's Chinese Proverbs* p. 230. ૮. *Ibid* p 229

૯. *Carr's Telugu and Sastr's Proverbs*, p 2.

૧. *Long's Eastern Proverbs and Emblems*, p. 12.

આહિર ગેહમાનકા યાતિન ગયતાનન

ઉપરકા ધર ભાઈ, ઓગ નીચેકા અણશુદાઈ (હિ દુગ્યાની કેહવતો)

अतस्तापो वहिष्मिती ॥^૧ (સમ્પૂર્ણ કેહવત)

પોટાત ફરુ વ ઓટાંત ફરુ (મરાઠી કેહવત)

کلام مانند سبک است فعل مانند حار دارد

સિર ડરુરિયે ડારડ (કારસી કેહવતો.)

મોહડે માયે ધુલ ભરી, (અથવા, ધુલ ભરીને ગેળી ગેહુ)

મોહડે મિહાસ, ને પેટમા કવડાસ

Bees that have honey in their mouths have stings in their tails

A honey tongue, a heart of gall (અ શ્લોક કેહવતો)

Langue de miel et cœur de fiel^૨ (ફ્રેંચ કેહવત)

Mel in ore, verba lactis, Fel in corde, fraus in factis^૩
(લેટીન કેહવત.)

Tidt er Gift og Galde under Houningtaale,^૪ (દેનીશ કેહવત.)

Boca de mel coração de fel^૫ (પોર્ટુગીઝ કેહવત)

Molasses in the roof of the mouth, and poison in the heart (તેલુગુ કેહવત ૬)

Sugar in his mouth, and the very opposite in the hand.^૭

What ! is it nectar at the tip of the tongue while poison is at the root^૮ (નામીય કેહવતો ૮)

To plant sugar-cane on the lips (અલઈ કેહવત ૯)

Honey is on his tongue but in his heart poison (ચાનક ૧૦)

૧ Inward heat, outward coolness Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 369 ૨ A honeyed tongue, and a heart of gall

૩ Honey in his mouth, words of milk, gall in his heart, fraud in his deeds ૪ Honeyed speech often conceals poison and gall

૫ Mouth of honey, heart of gall

૬ Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 2

૭ Percival's *Tamil Proverbs*, p 527 ૮ *Ibid*, p 13.

૯ Long's *Eastern Proverbs and Emblems*, p 12 ૧૦ *Ibid*, p 10

His mouth is sweet as honey his posterior biting as
stinger^૧

His mouth is sweet as honey ; his heart as venomous as
a snake (ચીનાઈ કેલવતે.૨)

મોએ મિઠો ને પેટમે ધૂરીડ (૧૨૭૧ કેલવત.)

દુર્જન ત્રિવર્ણી ચ મૈત્રદેયાત્મચરણં ।

મધુ તિર્પ્યતિ ત્રિવદામ દ્વયં તુ દન્યહતં ॥^૩

ત્રિવર્ણં વદામુનં ॥^૪ (સરૂત કેલવતે.)

મોહડે મિઠુ ને પેટમા ધાણી.

૮૭૫૫

મોહડે મેમ મોપડવી.

Thou hast smeared my face with charcoal. (લામીક કે ૧)

મોહડે રામ બ્રમચમે ધૂરી.

In appearance an ascetic, at heart a cheat^૫

A terrible ascetic an atrocious cheat (લામીક કેલવતે.૭)

બ્રમચમે ધૂરી મુદમે રામ રામ. (દિ દુસ્થાની કેલવત.)

મોહડે રેડે ને માથે રોમે ને બાર દાણીને ધરમાં તેડે

પદોજામત વચનાં અથવા ધારેલી આયા પાર નદિ પાડે એવાં
મામુસને વિષે બોલાવો

મોહડે ધમાજી (અથવા ધમાગુ) માફુ

મોહડે ધમાજી તો માથે ચદા.

૮૭૬૦

Titl vil den du wetter paa din Axel endte paa dit
Hoved.^૬ (રેનીક કેલવત.)

૧ Scarborough's *Ch. new Proverbs*, p. 228. ૨ *Ibid*, p. ૨૨૭

૩. Though a bad man speak soft words, that is no ground for
confidence in him. It is honey on the tip of the tongue and poison in
the heart. Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p. 416

૪ A vessel of poison with face of milk. *Ibid* p. 464

૫. Percival's *Tamil Proverbs* p. 163. ૬ *Ibid*, p. 521

૭. *Ibid* p. 4 ૮. He that you seat upon your shoulder will
often try to get upon your head.

મોહડે લાગી ટાહી, તો જગમા થઇ રસવાઇ

મોહડે શાકર, પેટમા કાતર

મોહડેની પ્રીત તો સૌ કોઈ કરે

મોહડા પરથી મરી જાઉં, ને કલેજી યુકા કાહડી ખાઉં !

Many kiss the hands they wish to see cut off (અ કે)

Muitos beijao a mao, que quizerao ver cortada ૧ (પો કે)

મોહડાની કુહી ઉભાઇ ગઇ

૮૭૬૫

એક છુપી વાત છાની નહિ રાખતા તેને જાહેર કરી દેનારના સંબંધમા
વપરાયછ

મોહડાની વાટે યુકા ખવાય, પણ નાકની વાટે એક તન્નુ નહિ ગલાય

મોહડાને શુ મહવાસો આપ્યો (કે કઈ ખાવા નહિ ગમતું ?)

મોહડામા કોલિયો, ને માથે દુબો ૨

મોહડામા ધાલીને વડોર્યા કરવુ

યાને, જે વાત હોય તે ખોલી કરીને કેહવી નહિ, પણ શુ ગલાયા કરવુ

To chew the cud upon a thing (અ ગ્રેજ કેહવત)

મોહડામાં તમારો માર્યે, પેટમા તમારો નહિ માર્યે

૮૭૭૦

મોહડામાં ખેલ, ને હાથમા તોલ

મોહડામા હોલુ

To have a thing at one's tongue's end.

At the tip of the tongue (અ ગ્રેજ કેહવતો)

મોહડામાથી કાહડીને તારા ખેલામા ભરજો

યાને, તારી ગાલ તુ નેજ નહો

મોહડામાના દાત પણ કાહડી લીએ (એવું લુચું)

મોહડા આવે ત્યાં વૈદ શુ કરે ?

૮૭૭૫

Death defies the Doctor (અ ગ્રેજ કેહવત)

મોહડા કોઈને પુછીને આવેછ ?

મોદત કોઈને મુકતું નથી

Death and the grave make no distinction of persons

Death is the grand leveller (અંગ્રેજ કેદવત.)

Mors omnibus communis. (લૅટીન કેદવત.)

Tanto morre o Papa, como o que nao tem capa. (પો. કે)

મોદત ચેતવું

મોદત મહો મામુ આવતું નથી (અથવા) મોદત મહો મામુ આવતું હોય ત્યારે શું જોઈએ ?

મોદત રે મોદત ! આવી જા ! ને ગગ સોનીને લેતું જા ! ૮૭૮૦

મોદત ઘાક !

યાને મરણ પછે કિયા માત્ર સાર કામ લાગે એવી મતજબથી બલથી રાખેલા પેસે.

મોદત સર્વેને સરજેશું છે

Het eindje is de dood. (હોલ કેદવત.)

Few have Lykken, alle have Döden. (દેનીશ કેદવત.)

Those who are born will die, what is visible will vanish (ગ્રીક કેદવત.)

Man's days are numbered. (ચીનાઈ કેદવત.)

Death is a black camel which kneels at every man's gate. (અરબી કેદવત.)

Caution secures not cowards against death it comes from the sky (અરબી કેદવત.)

"O friend, your enemy is dead" "The friend also will die. (કાશ્મીરી કેદવત.)

૧ Death reaches all ૨ Death spares neither Pope nor beggar

૩ The end of all things is death.

૪ Few have luck, all have death.

૫ Percival's Tamil Proverbs, p. 447

૬ Scarborough Chinese Proverbs, p. 164.

૭ Long's Eastern Proverbs and Emblems, p. 84.

૮ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J H. Knowles, p. 142.

Man is a bubble (ગ્રી- કેહવત)

મૃત્યુવૈ પ્રાણિના ધ્રુવ ॥^૧ (સંસ્કૃત કેહવત)

મોહતની આગલ સૌ નાચાર

મોહતની જગો ખાલી છે

મોહતનુ તેડુ

૮૭૮૫

મોહતનુ તેડુ ભણુ, પણ રાગનુ યુર

Death rather frees us from ills than robs us of our goods (અંગ્રેજ કેહવત)

મોહતને મુરત નહિ હોય (અથવા) મોહતને કાઈ મુરત હોય?

Death keeps no calendar (અંગ્રેજ કેહવત)

Sorrow an' ill weather come unsent for (સ્કૉચ કેહવત)

De dood kent geen' almanak^૨ (દચ કેહવત)

Döden bläser ei Lyd for sig^૩ (દેનીશ કેહવત)

The coming of rain, and the going of life, are known to none (તેલુગુ કેહવત^૪)

મોહતનો દાર નહિ

There is no medicine against death (અંગ્રેજ કેહવત)

Il y a remède à tout fors à la mort^૫ (ફ્રંચ કેહવત)

A todo hay mana, sino á la muerte^૫ (સ્પેનીશ કેહવત)

Er is hulp voor alles, behalve voor den dood.^૬ (દચ કેહવત)

Der er Raad mod Alt, uden mod Döden^૭ (દેનીશ કેહવત)

There is no remedy for death, no danger for the doctor^૮

૧ Death is certain to all living creatures Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 447 ૨ Death keeps no almanack

૩ Death does not blow a trumpet

૪ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 339

૫ There is a remedy for everything but death.

૬ There is a remedy for all things save death

૭ There is help for everything except death.

૮ Hill Proverbs of the Inhabitants of the Chittagong Hill Tracts, by Capt. Thomas Herbert Lewin, p 7

મોહતનાં ફાંફાં મારવાં

મોહતમાંથી માદમાં (અથવા માદગીમાં) આવવું ૮૭૫૦

મોહતત હજે જસી મસાન જશે મોઈ હજે હનસાન એસી પીકટ
હજે રસાન કીનમે ના હુષ પવજાન.

મમર^૧ ને મુનાનુ નાખે લગર.

મમસ કરે મગસ.

મમસ કરે જમસ

મમસ મુર્તિ ૮૭૫૫

મમખતો મુજો ને રવીનો ચંજો પાટો દરતાંજ કરે.

મમલવારતો મુજો ને આતવારતો ચંજો (બેડુ ખરાજ.)

મમા બેડનેકુ પજુ દીધા ઉઠાનેકુ

મખ ભુત ને સઠા જઠજુ

મખ લાં છખ ૮૮૦૦

મતર કરતાં (અથવા મતરથી) તતર વધે.

માંકડ ચાચર, જૂ ને જતિ એ માંડાનુ પાપજ રતી. (અથવા)

માંકડ મચ્છર, જૂ ને જતિ એને મારવામાં પાપજ નથી.

માંકડ, ને વસી મુછો આવી.

માંકડ (અથવા માખી) મારે તે માણસ મારે

માંકડ માદરો મતકારો ચાંચર માદરો ચતકારો (અથવા) ચાચર
માદરો ચતકારો માંકડ માદરો મુછમે. ૮૮ ૫

માંકડ મુછો, ને માંજરો, જોને દેડે ન દોષ બાપ તે જો સામે મળ્યો
તો નિમે છવનો કાળ (અથવા) માંક મુછો ને માંજરો જોને
દેએ નવ દોષ વાળ તેના શુકન જોઈને ચાચે તો નિમે ખટ
કાળ (અથવા) માંકડો જરમુછયો નહિ જોને હડે બાસ તેને
જોઈને નિકમ્યા તો નિમ્મ છવનો કાળ.

માંકડ સાથે પાટમે માર આવ.

માકડની ચરખી જેટલુ

ચાને, ઘણુજ થોડુ થોડી પુ જીવાલા માણસના સંબંધમા વપરાયછ
માકડને મહો ભગેથી કામ

માકડી ભેસ, ને ચાદરો પાડો, એધાણીએ કણખી વાડો. ૮૮૧૦

માકડી મહારી મા

માડણમા ભેસ પડે, ને દેડકાં આતે લાગે

માડવે ગાઓ, કે તોરણે ગાઓ

માડવો બાધવા સૌ કોઈ આવે, પણ છોડવા કોઈ ન આવે

માસ ખાય તે કાઈ હાડકા કોટે બાધે? (અથવા) માસ ખાય તે
હાડકા કોટે ન બાધે ૮૮૧૫

માસ માસ ખાઈ ગયા, ને કુચા કુચા રહી ગયા.

માસ વગરનુ કાંઈ માણસ હોય?

માસ હોય ત્યાં છરી ફરે, હાડકા હોય ત્યાં નહિ ફરે (અથવા) માસ
ઉપર છરી ફરે, કાઈ હાડકા ઉપર છરી ફરે?

The knife should be applied where there is flesh ૧

Will the knife operate where there is no flesh ૨

The knife seeks the fleshy parts (તામીલ કેહવતો ૨)

માસની જખાન, જેમ ખોસે તેમ સરખી ૩

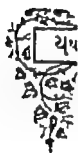
માહે પેહાનો મારગ નહિ, ને ઉપર ધાણનો માર ૮૮૨૦

૧ Percival's *Tamil Proverbs*, p 331

૨ *Ibid*, p 289

૩ જુઓ કેહવત નાં ૨૫૨૦, સર્ક ૨૩૫

यथा नामा तथा गुणः।

यथा राजा तथा जनः।

Such is the government, such are the
people. (अमेठ डेदवत.)

Qualis rex, talis grex.^१ (बेतीन डेदवत.)

Qual es el rex tal es la grey.^२ (रदेनीस डे)

As is the king so will the virtue (of the people) be
(तेवुत्र डेदवत.)^३

As is the king such are his subjects. (दाभीस डेदवत.)^४

A cool pool plenty of fish a good king a happy
people.^५

१ Like king like people.

२ As is the king, so are his people.

३ Carr *Tel ya and Sanskrit Proverbs* p. 321

४ Percival's *Tamil Proverbs*, p. 30.

५ *Hill Proverbs of the Inhabitants of the Chittagong Hill Tracts*,
by Capt. Thomas Herbert Lawin, p. 6

ଯଥା ରାଜା ତଥା ପ୍ରଜା^୧ ॥ (ସଂସ୍କୃତ ଦେବତ)

ନୈସା ରାଜା, ଦେସୀ ପରା. (ହିନ୍ଦୁସାନୀ ଦେବତ)

ଯଥା ଲାଲା, ତଥା କିକା.

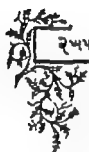
ଯମୁନା ତେଜ ଉମୁନା.

ଯୁଦ୍ଧେ ଲଜ୍ଜେ, ପରା ଶୁଣେ ନ ଲଜ୍ଜେ.

୮୮୨୫

୧. As the king, so the people. Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 449.

२अपत तो राअपतः

२ये तेदुसु ५ये

२ये तेने ५ये.

२रतो अज (अथवा) २रनु अज ने कामने वाध.

To make a mountain of a mole-hill.

He changes a fly into an elephant. (अ. ३)

Van kleine dingen komt dikwijls groote hinder ^१ (द. ३.)

A mulberry tree from a pumpkin plant. (संस्कृति ३ २)

An atom is become a mountain a mountain an atom

(ताम्रिद ३६५८.३)

When it is as small as a finger nail he makes a
mountain of it. (तेदुसु ३६५८.४)

२अपत ते २आपत

८८३०

२अपत अजने नदि, ने आउने न्यात अदारे नदि.

१ From trivial things great contests oft arise.

२ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles,
p. 9 & Percival Tamil Proverbs, p 17

३ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 148

રજપુત, ને ગરજપુત

રજપુત બચ્ચો મૂક પકડી તે છોડેજ નહિ

રજપુતની જનમા, ખાતુ પીવુ કાનમા, ને સુવું મેદાનમા.

રજપુતને કરમે આશ્ત લખેલીજ

૮૮૩૫

રજપુતાણીનો રાસડો, ને કાઠિયાણીનો કાપ, વોણિયાનુ વગોણુ, ને
સાધુનો શ્રાપ

રજપુતાં ને રેવતા, હાથ વછુટા જાય, હજાર વરસ સેવીએ, પણ

પોતાના ન થાય

રજ્જી* વાત, ને ઉકારે મોંઘી, (અથવા, ભારી)

૨૩ ગેધ, ને રમત આવી

૨૩ મટોડુ

૮૮૪૦

૨૩ મટોડા જેવુ

૨૩તી ઘેર માડે, ને હસ્તી ઘેર બાજે

૨૩તી જાય તે મુવાના સમાચાર લાવે

રાતા જાવે, મુવેશી ખખર લાવે (હિંદુસ્થાની કેહવત)

૨૩તી રાડ, ને હસતા પુરુષનો વિશ્વાસ ન કરવો

રહતી વાયકો વ હાસતા પુરુષ. (મરાઠી કેહવત.)

૨૩તી રાડનાં આસુ

૮૮૪૫

૨૩તીને પીયરીમા મલ્યા

૨૩તીના આસુ નુછાવવા (જેવી વાત)

તો રહ્યાચેં અસુ પુસતો. (મરાઠી કેહવત)

૨૩તો અનાવાલો

૨૩ન પાટલો.

૨૩નાર કુટનાર કોઇ મલે નહિ

૮૮૫૦

૨૩નાર, કે પડનાર, કે કેડેનુ ચહડનાર કોઇ ન મલે)

રડશે રવાસો, ને કુટંગે પીળશે.

રડાકુટાનો રોટસો.

રડી રડીને જીવ અરધો કરવો.

રડે રાજુ રોડરો ને બાઈ માદર બ્યાજ (અથવા) બ્યાઈ માદરો
રોડરો, ને બ્યાઈ માદર બ્યાજ ૮૮૫૫

રજુ ચઢતો રજપુત છે નહિ.

રજુ વખત વાઝમાથી કાઢીને મારવું

રજુમાં નહિ હોય તે ઘરો.

ધાને એ જાડા નહિ ઝેલો હોય તે ઘસાતનની ફેલક બઢાઈ મારે
રજિયુ પાણુ જાલ પણુ સજિયુ પાણુ ન જાલ

રત વિના રૂઝ ન હોય.

૮૮૬૦

રતન ઉકરગમાંથી છાડીને મેલું

રતી વના પતિ નહિ.

રતીને સાર પરજત^૧ જોયો.

રતે^૨ ખીસે મોખરો ને રતે આવે કુચ રત વગરવું સડ લીએ તે
સડ કુચે કુચ.

રતે તો લીબોલીએ મિડી યામ.

૮૮૬૫

રથી આમત ત્રીસ ત્રીસ દીના.

રથીએ રથી સાથે પદાતીએ પદાતી સાથે, ને સવારે સવાર સાથે
કુદ કરવું એમાં માન.

રમત મેલો અસીસે ને જાહ ને પૂત પોહરો નમિતે

રમતા પંચી.

રમતો રામ.

૮૮૭૦

રમાજી કોઈ ન જાણે રમાજી સૌ જાણે

સ્થા સોનીના કાંટાના જેવી સાચવટ

રક્તાના ગેગાના, ને ગેટીના ગેગાના

આંખે જુદા ગાન દેનારનેજ ગાય લાગે એ મનરમે વપરાયડે
રક્તો રીકડે વાદતો હેણ

રક્તાં ગેટતો મયે, પાનુ હોયો નીચો લાય પડે તોજ પાટલા મસે ૮૮૭૫

રક્ત્યા ગટ્ટી ક્યા ગયા લતા ? તોડે' ધેન્ના ધેન, ને બગડ્યા બેન ૨

રક્ત્યા ગટ્ટી ક્યા બર્ડગ ? તોડે' માલે તેને લાટે વીરગીશ

રક્ત્યા ગટ્ટી ગ્લી આગ્યા, ને માના માલ કડી આગ્યા

ગદ્યા ! તોડ' ઓતખીના નથી ગદ્યા

રક્ત્યા ગેગા ધુલ મેલગ્યા

૮૮૮૦

રક્ત્યો ગેટયો કુતરે આપ્યા

What the good wife spares the cat cats. (અંમેછ કેદવત)
ગસે તે ગસે

રક્ત ગસે ને કટકા પડે (ઐયુ સેટ-ગત-ગ)

રક્તાની બોન્ડી સડ કોઈ કુટે (અથવા) પાન્ડની બોન્ડીને સડ કોઈ કુટે
ગ્તાનો કુવા, કોઈ ખાગે કુટે, ને કોઈ મિટો કુટે ૩ ૮૮૮૫

રક્તામા જાડે કચ્ચુ, ને સાના રોલા કાહડ્યા

રક્તે જતા હેડ વચ્ચે

રક્તજલ્લી ગડના ગ્વલ્તા છોડગ (અથવા) વચ્ચી રાડ, ને અકર્મી છોકગં.

રક્તી તે લછમી, ને ગટ તે ખીડા

રહે ઓપડીમે, ખાગ દેખે મેલગ્યા

૮૮૮૦

રહે તો આપમે, ને જાય તો સગા આપમે (અથવા) રહે તો આપથી,
નહિ તો સગા આપથી પચુ નહિ

If a woman be chaste she may live in the street of
harlots (તામીલ કેદવત ૪)

૧ રે.રો—ગેગાગ, ધ ધો, કમાડ

૨ ઐની સખલણ મદે જુઓ "કડિતક મ લા અને જો. વચન," સર્ ૧૫૪

૩ જુઓ કેદવત નાં ૨૨૩૧. તથા તેને મનતી કેદવત, સર્ ૧૯૧

૪ Percival's Tamil Proverbs, p 354

Women if confined at home by faithful guardians are not really guarded but those women who guard themselves by their own will are well guarded. (મનુ.^૧)

૧૬ રહે તો આપસે નહિ સમે બાપસે (દિ કુરથાની કેહવત.)

રહે તો રાધું ને જાવો તો બાધું

રહે દેવ રહે દેવ તેથી કાંઈ દેવ રહે

રાઈ ઉપર મરી રાત્રે ધર ચાશે

રાખ રમનમાં પડવું

૮૮૫

રાખ રાટલો કરવો.

રાખના પાઠ (અથવા પર્વત) રાતે ગયા. (અથવા) રાખના પાઠ તો રાતે વહી ગયા. (અથવા) રાખના ભાવ રાતે ગયા.^૨

Gone is the goose that the great egg did lay (અ. ૩)

રાખની બાજી ને થઈના સાંદા.

રાખનો પર્વત ને પવતની રાખ

Magnifying a rape seed into a mountain (વામીલ કેહવત.^૩)

રાજા પર્વત વ રાજા રાજ (મરાઠી કેહવત.)

રાખસે ખસવ હોના. (દિ કુરથાની કેહવત.)

રાખના પાતરો.

૮૮૬

રાખ ને રાઈ

રાખજીવાલા રાખ છે

રાખનાર રાખ તો મારનાર કોણ

(શાસી કેહવત.) دسنى اگر مويست لکھان مويست

રાખપત તો રખાપત

રાખે તેવું છે.

૮૮૭

૧. Long's Eastern Proverbs and Emblems, p. 136.

૨. એની સમજણ મારે કુબી કરેલક માલા અને બાપ વચન," સર્કે ૧૮૫.

૩. Percival's Tamil Proverbs, p. 160 ૪. જાણુ

રાગ^૧ એટલો દૂગ, દૂગ એટલો મોગ

ગગ, પાધ, ને પારણુ, નાડી ને વતી ન્યાય, તરણુ, તતરણુ, ને
તસકરણુ, એ આઈ આપ કયાય

રાગ વિનાનો આરણે, નિન્ધન્યો પ્રતાપ, નયનો સગલાને ગુણુ કરે, ને
આઠા લુણુમા વાય

રાધવડનુ નાદમગણુ

હદથી ન્યાદા દોરાદોર જગાના સબ પ્રમા તપગદગ રાધવે ગુનગાનના

ગામો લુટયા દના તેનો ગતરે એમારો સમનનો

ગજ ગયા મગયા પાછા નહિ આવે

૮૯૧૦

ગજ નહિ દગે પાપાળાઈકા

રાજ ગદરી, ને ગયે ગોદરી

રાજ્ય કાજ મેલા છે

રાજ્યાની કુવર, ને ગેટલી પર લુવર.

રાજ્યાની રાણ, ને ગેટલી પર સાદણ

૮૯૧૫

રાજવીને ગદયે પુજવી છે

રાજ કળજ, એર મુલક ટેકુ

રાજ ગરજકે ગોઠિયે, બેગી પુણીકે મિત્ર, વેસ્યા જરણી અસતરી,
જરે વેસ્યાદો કય

રાજ ત્યા બનર

રાજ થઈને લુટી લેય તો પ્રજા કોણને કહે?

૮૯૨૦

When the ruler of a village forcibly takes away
another man's wife, to whom is he to make
complaint? (તામીલ કેહવત ૨)

રાજ દાને, ને પરજા માને (પુણ્ય મેલવે)

રાજકા દાન, પરજાકા રાનાન (હિંદુગ્રામી કેહવત)

રાજા હડે તે સૌ જાણે પણ ગરદ હડે તે કાઈ નહિ જાણે.

રાજા ને મોકડા (બરાબર.)

રાજા જાણક ને માદો મનીષ (બરાબર.)

No help if the king is angry (વામીલ કેહવત ૧)

રાજા જોણાવે ઠાડી આવે.

૮૫૨૫

રાજા જોણાવે, ઠાડી આવે. (હિંદુસ્થાની કેહવત.)

રાજા (અથવા મિયાં) જોણા ને ઠાડડી ઢીલી

રાજા વાલે રજ જાટે (મરાઠી કેહવત.)

રાજા જોણે તે ન્યાવ, ને પાસો પડે તે દાવ.^૧

The will of the ruler is weighty (વામીલ કેહવત. ૨)

(ફારસી કેહવત.) هر عیب کم سلطان به پسند و قهر است

રાજા જોણ

રાજા મિત્ર નહિ હથણી પવિત્ર નહિ.

Fire and water are bad friends for a man to have, so is the friendship of a king.^૨

રાજા રાખે દહ, ને વેદ રાખે મહ (તો જીતે)

૮૫૩૦

રાજા રાજ્ય, અને પ્રજા સુખી

રાજા રાવણના પણ જીવ હારે રેણા નથી

રાજા! રૈયત જીએ મરેછા! તોકે ખાંડ કમ નહિ ખાતાં!

રાજા વગરની નમરી સુહણી.

રાજા વડે રૈયત કે રૈયત વડે રાજા! એક બીજીની જેમી મયા ઉદર

મલી જાહજા.

૮૫૩૫

૧ Percival's Tamil Proverbs, p. 9

૨ જુદી કેહવત ના ૧૪૧ તથા તેને મળતી કેહવતો, સર્કે પાન.

૩ Percival's Tamil Proverbs, p. 365

૪ Hill Proverbs of the Inhabitants of the Chittagong Hill Tracts, by Capt. Thomas Herbert Lewin, p. 4.

રાજા વડે રૈયત, ને રૈયત વડે રાજા

The king is the strength of the weak, crying is the strength of children. (મન્નત કેદવત ૧)

રાજા, વાજા, ને વાદરા, એને બેમ બબેરીએ તેમ બબે.

Sport not with a king, nor with fire, water and elephants (મલબારી કેદવત ૨)

રાજા હમારા ધણી, તો તમે હમારા ધણીયાણી!

રાજાકી તો લુડી, પણ ઓરોડી સરદાર

રાજાહની જગ્યા પર દેડકાજી આવ્યા ૮૯૪૦

A cat sits and mews in the place once occupied by the royal elephant. (તામીલ કેદવત ૩)

રાજાદડ જગ જુએ, પણ અદદડ કોઇ નહિ જુએ

રાજાના કુવર રડતા જાણીને આળો ન ફલે

રાજાના કુવર રીસાય, સારે ધોડાની ધોડારમા જાય

રાજાના દડા, ને વરસાદના પડા (અથવા, લપસ્યા) ની શરમ નહિ

રાજાની દીવાલી, ને મશાલચીનો ઘાતવાર ૮૯૪૫

રાજાની નીત ફરે સારે રૈયત મુખી ન રહે.

રાજાની નીત સારી રહે તો નગરી આખાદાન.

રાજાની રાણીને કણુવટયાંનો રોટલો ભાવે, (અથવા, ખોલ ખાધાતુ મન થાય)

રાજાનું બળ સેના છે

રાજાનું રાજ ગયું, સારે જોગીનું તુમકું જાય તેમા શી નવાઈ? ૮૯૫૦

રાજાને અતે નફ

રાજાને કાન હોય, પણ શાન ન હોય

૧ Long's Eastern Proverbs and Emblems, p 220

૨ Ibid, p 207 ૩ Percival's Tamil Proverbs, p 88

૪ કણુવટયુ — પડચો ખડચો પગે ચ પાતો અનાજ

રાખને ખળને ને તમારે મોહડે.

બોલી શીસ્વારી કરનારના સબખમા બોલાવડે

રાખને જોસે બેસીને રાખની દાદડી પીએ

છસ્રે પ્રાત્રે બેઠે વસણી દાદડી ખીસેડે (દિ દુસ્થાની કેલવત.)

રાખને ખમી રાખી, (તપા, અમે તે રાખી,) ને હાજી વીજીતી આણી. ૧ ૮૯૫૫

That is the word which pleases the king; she is

Haarolia who is loved by her husband (તે. ૧૨)

One own home is wherever the pleasant and she is

loveliest whom one loves best ૨

(શાસ્ત્રી કેલવત.) حرر آن حرر کند حرس بود

રાખ ગુર્મ, આર રાખી દુર્મ (દિ દુસ્થાની કેલવત.)

રાખને આસે સે રાખી. (અબી કેલવત.)

રાખને ધેર આનદ, તો રાખને ધેર આનદ.

રાખને ધર હાકરે આખો તોડે દા કે ના તોડે દા

રાખને ધેર હાકરે આખો, રાજ તોએ રાજ ને ન રાજ તોએ રાજ

રાખને ધેર મોતીની શી કમી ?

રાખ કે ધર મોતીયાંના કાઠ. (દિ દુસ્થાની કેલવત.)

રાખને ત્યાં હાકરે આખો તો રાજ કે નારાજ ? ૮૯૬૦

રાખને બેસીને બેસીએ પણ કવચારીને બેસીને ન બેસીએ.

રાખનો વજર રાવચીયો તે ગુમન રાખાવે.

રાજે કથુ કે છા દવે તો કોર. ૧ અરુ રાવ અને દી.

રાજે હોડી નગરી મન ખાને મો યાવ (અથવા, મન ખાને ત્યા વનય)

માણસના મોદત પુઠે બોલાવડે

રાખ હા નગરી, તે બાવે સો સે. (દિ દુસ્થાની કેલવત.)

૧ એને મધ્યે એક નિસાદને માટે જુઓ "સોસનની "શી બેસ મો" નામની કવિતા. ૨. Carr & Tel gu aml Vansky's Proverbs, p 82k.

૩. Hill Proverbs of the Habitant of the Chitragong Hill Tracts, by Capt. Thomas Herbert Lewis p. 14

રાણીના માર્યા ફેક.

૮૯૬૫

રાણા મામા કરતા કાણા મામા સારા ^૨

રાણાજીના અળારા.

રાણાના જણ્યા તે રાણાજ

રાણાને કાણો કેમ કેહવાય?

રાણી ઈચ્છે પરને, ^૩ ને થાય રાણીના વરને (અથવા) રાણી ચિતે તે
પરને, ને થાય રાણીના ધરને

૮૯૭૦

કોઈનું ખરાબ ચાહીએ તો આપણું જ ખરાબ થાય તે દર્શાવવા
બોલાયછે

રાણી જાયા, કે બીબી જાયા

રાણી જાયા ગયા, ને બીબી જાયા આવ્યા

રાણી જાઓ કડછો હલાવે, ને લોડી જાઓ હોકમ ચલાવે, (અથવા,
મેલાવે)

રાણી જાઓ પૂત.

રાણી રાણી રેહટયો ઉંચક, ઘેરમા કમોદની ગુણુ આવી. ૮૯૭૫

રાણીજી રાણીજી ગીત ગાઓ! તોકે' બે ચાર જણુ માહરા ડાયા
સાહો!

રાણીને આગલે ખોટા હીરો પણ ખરો ગણાય

રાણીને બોલાવીને ચોરે ચહાએ, ને દાસીને બોલાવીને ખુણુ પેસીએ.

રાણીનો સાલો!

રાવનકા સાલા. (હિ દુસ્થાની કેહવત)

રાણીનો સાલો, તેને કોણ કહે ગોરો કે કાલો?

૮૯૮૦

રાની ખાકે સાલે (હિ દુસ્થાની કેહવત)

રાણીનો સાલો, ને દીવાસલીવાલો

૧ રાડ

૨ જુઓ કેહવત નાં ૫૧૪૮, તથા તેને મસતી કેહવતો, સફે ૪૭૩-૭૪

૩ પારકાને

રાણીનાં કાંકણની ધીસાં

થાને દુખ બધાને દોષછે જ્યારે દુખથી બદન ગળી બચછે ત્યારે
લાયના કાંકણ ધીલા પડેછે

રાણીનાં ચીર ને ધોળીનાં બહેતિયાં.

રાજાએ ચેલને તેં પરદાએ માં— પુત્રને (મરાઠી કેહવત)

રાણીનાં લમન, ને સોજસે વપન.^૧

There are thousand obstacles in the way of Vighnesh-
vara's marriage. (તેહુડુ કેહવત.^૨)

રાત બને વાત નીચતાં નીચે નહિ.

૮૫૮૫

રાત અંધારી ને તલ કાઢા છે વાણિયા તાહરા ને તાહરા.

રાત અંધારી ને બેલ કાઢા.

When candles are out all cats are grey (અમેલ કેહવત)

રાત અંધારી ને મગ કાઢા નહિ જણાય સસરા ને સાસા.^૩

રાત અંધારી ને મગ કાઢા, ને છે રે જાણ તાહરાના તાહરા.

રાત દોષના બાપતી છે.

૮૫૯૦

રાત છે અંધારી ને તલ છે કાઢા, પાછલે બારણેથી લાલુકું, છે વાણિયા.

રાત ત્યાં વાસે. (અથવા) રાત પડે ત્યાં વાસે રેલુ.

રાત થોડી ને વેશ ધણા ને જોવા મળ્યા તેર જણા. (અથવા) રાત

થોડી, ને વેશ ધણા. (અથવા) રાત થોડી, ને વેશ ધણા, ને એક

ખાતલે ત્રીસ જણા.

રાત થોડી, ને વેશ ગિળ. (અમી કેહવત)

રાત થોડી છોંગે ફાટ (મરાઠી કેહવત)

રાત થોડી, સોજ બહોત. (હિંદુસ્થાની કેહવત.)

રાત નીચે પણ વાત ન નીચે.

૧. મરાઠી કેહવત નાં ૪૭૩, ત્યાં તેને મજતા કેહવતે, સર્ ૪૧૫.

૨. Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. ૪૧૨.

૩. ગુજરાત કેહવત નાં ૮૪૭ ત્યાં તેને મજતી કેહવતે, સર્ ૪૩.

રાત ને દાહડો કાંઈ સરખો નહિ હોય. ૮૯૯૫

રાત બધી દલ્યુ, ને કોડિયામા ઓસાર્યુ.

રાત રાણી, ને વહુ કાણી

રાતની પુઠે કાંઈ રાત નથી આવતી

રાતનુ માર્યુ હાડીમા

રાતનો રાણો, (ચોર કે ધુવડ) ૯૦૦૦

રાતના ઉધ નહિ, ને દિસના ભુખ નહિ, (એવી બેચેન હાલત)

રાતના ધી ખાઈને દિસના ડોગુ નહિ થવાય

રાત્રીં જાતીં તૂપ, સમાઠીં પાહતીં રૂપ (મરાડી કેહવત)

રાતી પાછ

વગર ખીસાદની નજવી જેવી વસ્તુના સબ ધમા વપરાયછ

રાતુ આતશ જેવું

Red as fire (અ શેજ કેહવત)

રાતુ ભુડ ૯૦૦૫

રાતુ સુરણુ જેવું

રાતે ચુડે રતાજડી, ને એક ચુડે સત્તરમી આણી

રાતે ચુડે (અથવા, સાલ્લે) રાડ, ને લેઈ ગધ પાસેર ખાડ (અથવા)

રાતે સાલ્લે રાડ, ને પાસેર લઈ ગધ ખાડ

રાતે ખીલાડી મોર દેખે

રાતે બોલે, ને દીસે ફાક. ૯૦૧૦

Words spoken in an evening, the wind carrieth away,
in the heat of conviviality men are apt to utter
that which should be little regarded (અ શેજ કે)

The Shekh's custom is "yes" to-day, and "no" to-
morrow (કાશમીરી કેહવત ૧)

ગતે નિકા દિસે કામ કંઈ વખત લખએ કરીનાં નામ ?
 રાનમાં ઉદ્ધવાણાં ને મિતાં હોય તો કોહલાં કંઈ જતાં મેલે ?
 રાનમાં ગયા ત્યાં રામ્યા ને ધણુ બોલ્યા ત્યારે ઠોક્યા ચઢા ને સૂરજ
 બે સાખી ^૧ ને હમારા રપિયા (અથવા, હમાર લેહણ) બાકી
 રાનો ઉઠ્યા રાતમાં.

રામ જાણે કે દેવ છે કે પથ્થર છે ૫૦૧૫
 રામ ઝરખે બેઠકે સબલ મુજરા લેત, જતી જાકી ચાકરી, વૈસા
 પાકું દેત

રામ ધણી, કે ગામ ધણી.

રામ નામ જપના પચા માલ અપના.

રામ રામ જપના ઝોર પચા માલ અપના. (હિ દુરયાની ૩)
 રામ નામ દેના ઝોર ને આવે સો લેના રામ નામ દુવાઈ ઝોર
 જોજનમે મિઠાઈ રામ નામ બાજી, ઝોર જતકે પખવાજી રામ
 નામ બાકા ઝોર જગલમે નાહા

રામ નામ લીધા ખુબ કામ કીવા. ૫૦૨૦

રામ નામમાં જરકત ને તેથી ઉઘટાંમાં હરકત

રામ ને રેહમાન એક (અથવા, એકના એક.)

રામ ને વમર મુરતે જઈએ ગામ. (અથવા) રામ રોજનુ રૂઝ
 નામ, ને વમર મેહનતે (અથવા મુરતે) જઈએ ગામ.

રામ બાણુ (એલાજ વએરે)

ચાને, કારખત લાગુ પડે.

રામ બોલો દેવ બોલો, ને મરવાના તે મરવાના. ૫૦૨૫

રામ મહિનો ને દે રાજો ^૨

ચાને કહી નહિ.

૧. સાખી.

૨. સરખાવા કેહવત નામ ૮ ૧૫ તથા તેને મહત્ત્વ કેહવતે, સર્વ ૭૨૬.

રામ માદી શામ માદી, ને નાહનકો (અથવા, બન કુવગ) બેમે કાન
બાધી. (અથવા) રામ માદી, શામ માદી, દધણના પેટમા દુખે,
પયારીએ સૌ પડે, ને રાધ્યુ ધાન કોઈ ન મુકે (અથવા) ગમ
માદી, સામ માદી, દેગણીના પેટમા દુખે, ને પયારીએ સઉ
પડે, પણ રાધ્યુ ધાન કોઈ ના મુકે.

રામ રગડો

યાને, ગોધ્યાડ'.

રામ રમી જવા

રામ રક્ષે તેને કોણ ભક્ષે?

૯૦૩૦

રામ રાખનાર તો કોણ મારનાર ?^૧

રામ રાખે તેને કોણ ચાખે ?

What God will no frost can kill (અથવા કેહવત)

રામ રાજ્ય, ને પ્રજા સુખી

રામ રામ ! ગધેડી માહરી તમારે ગામ, તો ખખર આવી હમારે ગામ

રામ રામીનો મેલો પુરો થયો

૯૦૩૫

એઝ માણસના મોહત પુઠે તેને ત્યા બાહરના માણસો ભેગા મલેછે
તેમના જવા પછે આમ બોલાય છે

રામ લછમણુ નેડું

રામ લકા આવ્યા હતા, કે આવશે ?

રામ વનવાસ ગયા ત્યારે સીતાનું હરણ થયું

રામ વનાના પેખણા,^૨ કોણને કહીયે દેખણા.

રામચનીકુ ચાર, તોકે' કીસ ગલીકુ

૯૦૪૦

રામજીકે આસરે ટક્કી લગ જાય તો લગ જાય.

રામની રખ્યા

રામની રક્ષા, ને સીતાનો (અથવા ભીમનો) દોરો

૧ જુઓ કેહવત નાં ૧૮૩૨, ત્યા તેને મલતી કેહવતો, સર્કે ૧૬૬

૨ પાખડ, ફેલ

રામનુ નોતરે ભરતને દુન્યુ

રામનુ જાણુ પાણુ કરે નહિ

૯૪૫

રામનુ રાજ

રામ રાજ કરશે (મરાડી કેદવત)

રામનુ રામાયણુ કરવું

રામનુ રામાયણુ કરે એવો

રામનુ રામાયણુ થઈ ગયુ

રામનુ સમજું ભરથને દુન્યુ

૯૦૫

રામને નામે પધ્યર તરે.

રામને રક્ષવુ નહિ ને સીતાને દક્ષવુ નહિ.

રામણુ સો વરસ વમર ફસતી નથી

રાવણુ પીખણુ પ વા.

રાવણુના કુવા ને જોદતાં (અથવા ખણુતાં ખણુતો) મુવા. (અથવા)

રાવણુના કુવા ને પુગતા પુરતા મુઆ.

૯૦૫૫

રાવરે ખામ ને દેવરે મુવે.

રાસ્તી જોસે તે રાજ વાવરે (અથવા) રાસ્તીનાં જોસતાં રાજ પામે

રાસ્તીનો જાણુનાર જોદા છે

રાદની બેગી ને જ્યાં દીધી ત્યાં પેડી

જાલ દેનારને / જાલ લાગે છે તે મતલબે વપરાય છે

રાદના આ । કાઈ રાદનાં અટકવાનાં છે ?

૯૦૬૦

રાદનાં પાણી રાહે જાય.

રાદુ અદને લેવે

રીજને દિમે મુવાધાની થી જોદ ?

રીજે તો ચાહે, ને ખીજે તો ખામ

રીજે તો રાંઘો ને ખીજે તો અધેડીનો.

૯૦૬૫

રીત માને તે રીજરડી ને ધરણુ માગે તે પીજરડી (અથવા) રીત

માગે તે પીજરડી, ને ધરણુ માગે તે રજલી

રીતની બેઠે બીતે, ને વગર રીતની છતે

રીતમાં રેહડિયો, ને પેહગમગીમાં પાડશે

રીતમાં હું, ને ધમેળામાં તું

રીસ ને પાગી નીચે ઉતરે

૬૦૭૭

રીસની આગલી, ને દગીયાની મુઝી (એ બે ને ગમગર)

રીસામણાં, ત્યા મનામણા

રીચે બલતો કુબાર ગધેડીના કાન આમત્રે

રૂની પુણી (અથવા, પુમડા) જેવું (સફેદ, દલકુ, વગેરે)

રૂંઢા માથાપ કરી લાવે માથા, રૂંઢેલો વેદ કરી મુઘારે કાળા ૬૦૭૫

રૂંઢો ધા ઝેરણુ પર, ને ભુટે માટી રાહ પર

હુકલ ચોટ નેહાઇ પર (ખિલાસ મરવન)

રૂંઢો મેઘ દીવામે આવે, નહિ તો બલેવ બેદન બાદે ધરીને લાવે

રૂંઢે નામ, કે ભુટે નામ

Great vices, as well as great virtues, make men famous

(અ એક કદવત)

રૂંઢે બોલે રાહ નહિ, ને ભુટે બોલે દલગીર નહિ, બેદમ્તની ખુશાલી

નહિ, ને દોળખની દલગીરી નહિ

રૂંઢે રૂકું, ને ભુટે ભુકું

૬૦૮૦

રૂંઢાનાં રલિયાત, ને ભલાના ભાગદારી

રૂંથી મહને ખુટી, ને મેહતી મહને વેહતી

રૂંદે રૂઝાનીએ, પણ લોક ન હસાવીએ

રૂંનતો હાકમ લોહડાના ચના ચવાડે (એવો જુલમ કરવો)

રૂપ રૂપના અવતાર

૬૦૮૫

રૂપછળની પછવાડે નોલિયો ચાલ્યો ।

રૂપજી કરે રૂપાલા, ને વહુને (અથવા, પેટમાં) થાય ઉછાલા.

રૂપજી રૂઝા, ને કરમતુ આય

રૂપની રડે ને કરમની ખાપ ને વગર કરમની તે ગોઠા ખાપ (અથવા
કરમ વમરની દેશવર નાથ.)

Beauty will sit and weep fortune will sit and eat. (લ.કે ૧)

રૂપ રહે કરમ ખામી. (કમળી કેલવત)

રૂપે રહે ભામ ખાવે (દિ દુરમાની કેલવત.)

રૂપની રડે ને કરૂપની ખાપ.

૯૦૬

રૂપની રૂડી પણ કરમની ભુડી.

રૂપને રડે ને કરમને ખાપ ?

રૂપિયા ભરે માપર ત્યારે એક આવે નામર.^૨

રૂપિયા હોય હાથમાં તો વેદા કર શતમાં

રૂપિયાનો પાવશે, ને મારવાડીનો દીવાસો.

૯૦૬૫

રૂપિયે રૂપિયો વધે ને ખાધે ખાધ વધે

રૂપિયો ખોટો તેમાં સરાફનો શુ વાક ?

રૂપિયો ખોટો થવો. (અથવા) રૂપિયો ખોટો છે.

રૂપે કામાં પણ કરમે કામાં નહિ.

રૂપે રૂડી પણ કરમે^૩ ભુડી

૯૧૦૦

રૂપાંતા ધારકા^૪ જેવો ચેદરેલ

વાને ધણો ખૂબસૂરત.

રૂપાંતી કમર કરીને આવવુ

વાને દેશ પરદેશથી કમાઈને આવવુ

રૂપાંતો દાદર ને સુખાનુ દોરડુ

રૂપાંતા પતરા જેવુ (મલકદુ કપાસ વગેરે)

રૂપાન રદગડવાં (અથવા, રખડવાં)

૯૧૫

વાને રૂપી રેલુ

૧ Portival Tamil Proverbs, p. 44

૨ મુખી કેલવત નં. ૭૧૫૮, સર્. ૧૧૧

૩. કરમ—કામ કરમી. ૪. ધારકો—ધારો.

રૂવા એટલા આધરાં પડે લાગે છોકરા મોદરા થાય.

રૂવામા રાખ પાકી

બચ્યાને ઉછેરના ધાળી મેલનત પડેછે તે બતાવવા માટે આમ બોલાયછે

રૂવામાથી સોય કાઢી

રેડે ત્યા રેલા, નહિ ત્યા વેહલા (અથવા) રેડે ત્યા રેલા, નહિ ત્યા

ઉગડ ખેડા

રેતમા નાવ ન ચાલે

૯૧૧૦

રેલ ને છેલ, ને પાણી આગામની

ઞેવડી દાનાદાર.

રેવો માહગે રલી આવ્યો, ને સોના સાઠ કરી આવ્યો (અથવા) રેવો

રલે, ને સોના સાઠ કરે

રેશમની સાડીને લાનકલાથનુ થ્રીગડુ

ગાલજોડીલા રકટયાચે ઠિગઝ (મરાઠી કેહવત)

રેહટિયામાની વાત

૯૧૧૫

રેહનેકા ધર નહિ, ઓર મિયા મોહલેદાર

રેહશે નામ એક સાહેબનુ

રહે નામ અહાકા (હિંદુસ્થાની કેહવત)

રેહશે રામનું નામ, કે બે ધર બ્રાહ્મણના

રૈયત રાજ રામની પણુ ન થઈ (અથવા) રૈયત રાજ રામચંદરની

નહિ થઇ

રૈયતની સો ફેરી, તો હાકમની એક ફેરી.

૯૧૨૦

રોક ભાઇ ઠોક, ને ઉધાર ભાઈ સરક

રોકબો હરમાન

રોકડા કરતા વ્યાજ વાહલુ

રોકડે રોક, ને બોહણી ઠોક

રોલ ઠોક, મવાની ચોલ (મરાઠી કેહવત)

શોકો પરઆવે

૯૧૨૫

શગ ને વિશેગ, વધાઈ વધે

શમનુ ખોરિયુ

મિત્રસી માણસના સ જ પ્રમા વપરાયછ

શગનું મૂક ખાંસી ને કળ્યાનુ મૂક દારી (અથવા) શગનુ પર
ખાંસી ને છાત્રુ પર દાંની

A dry cough is the trumpeter of death. (અથવા કેલવત.)

શન પરમાં કસેય થાય, તેથી ઝોડીનુ પાણીએ નીકે

શન શન મરે, તેને કોણુ (અથવા ક્યા લખી) રડે ? ૯૧૩૦

Do any weep when deaths are of daily occurrence ?

(વામીસ કેલવત ૧)

Who are the mourners over people that die every
day ? (તેલુગુ કેલવત ૨)

સગ મરે લાસ જોગ રહી (મરાઠી કેલવત)

શનનુ રાઈ ને મદિનાની ઇડ

શનનુ (અથવા દાદડીનુ) લાગ્યુ ને ભવનુ ભાગ્યુ

શમેકુ મમેયે નિમાજ ગમે પડે

શરદા આપ્ને ઓટલા બાંજે

શરદા ખાવા ને ઓટલા સેવવા.

૯૧૩૫

શરદાની કોર ભાંતવી નહિ વાડી છે વી નહિ ને જૂખા રેલું નહિ.

શરદાની ખાનારી ને ઓટલાની બેસનારી.

શરદી ખીસડી ખવાયછ કાઈ સુનુ રખું ખવાયછ ?

શરદી વડે રાખ ને ધુમાડાના કવાળ

શરદો આપ્ને પણુ ઓટલો નહિ આપ્ને

૯૧૪

શની લાં ચોગી નહિ ને ચોગી લાં શની નહિ

૧ Percival's Tamil Proverbs p 399

૨. Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 225.

રેડી દેવી, પણ બેડી ન દેવી

રેડા મિદા હોત તો શિયાલવા કાઢ મેડવા દેત નહિ.

રેાતી રાડ, ને હસતો હાલો, એનો કદી ન વલે દાહડો

રેાતી હતી, ને પીયરીમા મ'યા

૯૧૪૫

રેાતો જય તો મુવાના સમાચાર લાવે.

રેાતાએ પરાણો, ને હસતાએ પરાણો

રેાપજો આખા ને આમલી, રખે રેપતા તાડ, મો વગસની ડાંગી થઈ,

પણ કદી ન બેયો કાઢ ૧

તાડતુ ઝાડ હગવામા ધણુ ધીમુ હોયછે, તેથી તેનુ ફલ ખીછ

પેહડીએ કફાયલ ખાઈ નકાયછે

રેવેથી રાજ ન મલે

રેહીણી ગાજે તો દાડિયો નહિ વાજે

૯૧૫૦

રેહીણી ગાજે તો બોહતેરું બાજે

યાને, રેહીણી નક્ષત્રમા જે ગાજવીજ થાય તો વરસાદ બોહતેરું દાહડા

સુધી ફર જાય

રેહીણી રેલાય તે સારી, કે તપે તે સારી

રેહીણી રેલે, કે ઠેલે, (અથવા, તપે)

રગ ગયા, પણ ઢગ નહિ ગયા (અથવા) રગ જાય, પણ ઢગ ન જાય

રગ રાજ, ને પોત પ્રધાન

૯૧૫૫

રગ વગર પગ નહિ બને

રગના ચટકા હોય, કાઢ કુડા હોય? (અથવા) રગના દુચકા, કુડાં ન

હોય (અથવા) રગની ચટકી હોય, કાઢ કુડુ નહિ હોય

રગમા ને પોતમા બેમા વાક હોય

રગમા ભગ (અથવા) રગમા ભગ કરવો

રગમે ભગ કચોણુ (કચી કેહવત)

રગા ચગા ક્યા કરે બદા મલીકા તારા ૫૧૬૦

રગામુ એટલુ રગામુ ને ધામુ એટલુ રામુ

રંગીકુ કેદતે નારંગી, ખારાકુ બોમતા મિઠા વાદીકુ બોમતા કુરી
ને આડીકુ બોમતા આડી એસે લોક બનાડી

રંગ્યા તે રંગ્યા ને પામ્યા તે પારખા.

રજતો બ લો મજ (અથવા) રજતુ મજ

If you long for pleasure you must labour hard to get it *

To make a man of yourself you must toil ; if you don't
you won't * (ચીનાઈ કેહવતે.)

(શરસી કેહવતે.) لارود (له) گله مسر لمی سود

રગપણુ તો રોકકુ એવાતન ઉધાર ૫૧૬૫

રડી ભડતી હએ અપ તી હએ મમર ધરકી ખબર રખતી હએ.

રડીકા માર સદા ખૂવાર કોરોકા બીધુના બુરીકા માર.

લોડીકા માર સદા ખૂવાર. (હિંદુસ્તાની કેહવતે)

રાંક ઉપર ચી રીસ ?

રાંક કરતાં ભાડિયો સારો

રાંક રહેયો રસોધ અભાગવે.

૫૧૭૦

રાંક રોડ પ્રાણુ સોસ.

રાંકના દાધમાં રવો તોડે વાવ બોદાઉ કે કુવો (અથવા) રાંકને
સાપએ રવો બોદાઉ વાવ કે કુવો

રાંકનુ કથુ અપરાધી માને ?

રાંકને ધેર રતન સાંપજી

રાંક ને ધેર રતન. (કચ્છી કેહવતે.)

રાંકને લાં રતન નહિ જાને (અથવા) રાંકને ધેર રતન (નહિ સામે.) ૫૧૭૫

રાંકને બેસાએ તો અ— બરે

રાકને રીશ બહુ, સાધુને ચીડ બહુ

રાકનો ગોલ.

રાકનો દુશ્મન ભિખારી.

રાકનો ખેડી રામ, ને કાકરને કપાંનું ગમ ?

૯૧૮૦

God himself is the help of a family in extremities

(તામીલ કેહવત ૨)

રાડ એવી આડી, કે જય ઉભી ખાડી

રાડ કહીએ ત્યારે છી— સાબરવી પડે (અથવા) રાડ કહીને છી—
સાબરવી.

He who says what he likes, hears what he does not
like (અથવા કેહવત)

રાડ કુભારી, મોભે સાક્ષા, ગત અધારી, બલદિયા કાલા, સીમાડે
ખેતર, પડે વાક્ષા, દુખ કોને કહુ કથાગના બક્ષા.

રાડ કોઇની થઇ નથી, ને થવાની નથી

રાડ ગુણ બત્તીસ, ને લીમ ગુણ છત્તીસ

૯૧૮૫

રાડ ગાડી, પણ રાડના લુગડાએ ગાડ ?

રાડ તહને બાવાને દેઉ, બાવા કહે હુ તૈયાર છુ, તોકે' કેહવાનુ, પણ
આપવાનુ નહિ

રાડ તાહરે રોટલો, ને ધડતા ભાગ્યો

રાડ તાહરે રોટલો રડતા કેમ ભાગ્યો ? તોકે' એમનો એમ.

રાડ નાતરે જય, ને ધણી વલાવવા જય

૯૧૮૦

રાડ ને ગા— કોઇના નહિ

રાડ ને ગા— બરાબર

રાડ ભોયરામા નાચે પણ કાઇ છાની રહે ?

૧ જુઓ કેહવત નાં ૧૯૭૨, તથા તેને મલતી કેહવતો, સર્કે ૧૮૫

૨ Percival's Tamil Proverbs, p ૩૭

૩ જુઓ કેહવત નાં ૭૬૦૦, સર્કે ૬૮૮

રાંડ માહરો રોટભો, ને ધડતાં બાગ્યો (રાજ એનું એ)

રાંડ માહરો રોટભો ને બાધ માહર બ્યાજ

૯૧૯૫

રાંડ રખડી, ને બાગ્યા હાય.

રાંડ રઝલી ને પાવલી મીથુ ને મેહમ જતા પરેલ દીઠું

રાંડ રડે, કે રડે.

રાંડ રલી તો રખ નહિ મલી ને રખ મલી તો હસ નહિ જડી.

રાંડ રાંડી ને થોડે પાખર માંડી.

૯૨૦૦

રાંડ, સાંઠ ઓર ઘરણી બેસાં ઓ વિખરે જળ કરના કેસાં? માર
ખુધા^૧ ઓર કર મુધા. (અથવા) રાંડ, ભાંડ ને બેસાં તે વીધરે
તો ક્યેં કેસાં? (અથવા) રાંડ ગાં— ઓર હરણાં બેસાં, ઓ પીધરે
તો કરના કેસાં?

રાંડના માર્યા ફેલે ગયા.

રાંડના વાહ્યા કાથી ગયા, ગયા ખેતમાં કુળી મુઆ.

રાંડની જાતને ખાસડને તસ્મે રાખેલીજ મલી

રાંડની છુદિ પાણીએ

૯૨૦૫

રાંડની રાંડ જાય ને જાહેની — જાય.

રાંડનો વાહેલો વરડન ગયો ને ગયા તમાવમાં કુળી મુવો.

રાંડનો વાહેલો વિક્રમ કાથી ગયો.

રાંડના પછી રાંડ રહે, ને રાંડના પછી બલતું બલે. (અથવા) રાંડના
કેડે રહે, ને રાંડના કેડે બલે. (અથવા) રાંડના પછી રાંડ સમરે, ને
રાંડના પછી મુભો સમરે

After the food has boiled the fire burns well, after the
caste has been lost [a man's] sense comes.* (તે. કે)

૧ મુધ — બધી માંડી. ૨ ઓરત.

૨. Carr's Telugu Proverbs, Supplement, p. 69

રાડવા પછી આવેલું ઝહપણુ (અથવા) રાડવા પછે ઝહપણુ આવે ૯૨૧૦

The woman became wise after the death of her husband (તામીલ કેહવત ૧)

રાંડી કુડી ને માથા મુડી, હાથે પગે અડવી^૨ થઇ, ને ધણીની ઓસ્યાલી ગઇ

રાડી કે પ્રભુને ખોલે પોંહચી.

રાડી તેને આતવાર શુ, ને દિતવાર શુ ?

રાંડી, ને ઘોડે પલાણુ^૩ માંડી.

રાડી પૂત શાહનદા

૯૨૧૫

રાડી પૂતા શાહનદા, અને બાપ મુવા એટલે દીકરા ઉમરાવનદા

(અથવા) રાડી પૂત શાહનદા, ને મા મરે તો ઉમરાવનદા

રાડી રડે, કુડી રડે, ને સોલ ભઠિયારી છોડે, (અથવા, મોહકુ) ધરે

રાડી રૂએ, માંડી રૂએ, પણ સાત ભરથારી^૪ તો મહોએ ન ઉઘાડે.

રાડી રોરો, ને હૈયા ચોરો.

રાડી રાડની છોડી, ને ગરાસ્યાની ઘોડી

૯૨૨૦

રાડી રાડને પગે પડ્યા, તોફે હુ એવી તુ !

રાડી રાંડનો જમાઈ

રાડી રાડના^૫ ભવના ગયા, ને સોહવાસણના રમવા ગયા

રાંડીને પગે માડી પડી, તોફે માહરા જેવું થજ્જે ! (અથવા) રાંડીને

ઘેર માડી ગઇ તોફે આવ બેહન તુએ માહરા જેવી થા !

રાડે કારેલા વધાર્યા

૯૨૨૫

રાડે જણ્યા રતન સરખાં.

રાંડે રાધ્યુ, ને કરમે ખાધું

રાડે^૬ હાથે રખડી, ને બાડે હાથે મોડ.

૧ Percival's Tamil Proverbs, p 72

૨ બોડી ૩ છણુ ૪ સાત ભરથારવાલી.

૫ રાડી રાડના બચ્યા ૬ રાડેલે

સંદ્રા રહે, ને કંદ્રા ખાય.

સંધજીપુરનો ઇજારદાર.

૫૨૩૦

સંધણી વમરનું ઘેર નહિ હોય

Communautés commencent par bâtir leur cuisine ^૧(૬.૬)

સંધનારની પાંતી ધુમાડો.

સંધ્યામાં રંધાય નહિ. (અથવા) સંધ્યાને ફરીથી રંધાય નહિ.

No sweetness in a cabbage twice boiled, or in a tale twice told. (અથવા કેહવત.)

સંધ્યુ ધાન રહે નહિ.

સંધ્યુ વરે પડે ને બોસ્યુ બહાર પડે. (અથવા) સંધ્યુ વસે ને બોસ્યુ બહાર પડે.

૫૨૩૫

સંધર ને ખાધર ને કાચકીનું બાંધર

સંધિ એક ખામ બીજો

One beats the bush and another catches the bird. (અ. ૬)

Uno leva la lepre, un altro la piglia. ^૨ (ઈટાલિયન કેહવત)

Der Eine fängt den Hasen der Andere isst ihn. ^૩ (જ. ૬)

Den Eine jager den Anden isst der Haren. ^૪

Een ploier en Anden snaer den Trede veed ei livo det faner ^૫ (દેનીશ કેહવત.)

When the clever lady had fried the cakes in Ghl, the patient lady walked off with them in her lap.

(તેલુગુ કેહવત. ^૬)

૧ Communities begin by building their kitchen

૨ One starts the hare, another catches it.

૩ One catches the hare, and another eats it.

૪ One hunts the hare, and another eats it.

૫ One ploughs, another sows, who will reap no one knows.

૬ Carr's Tel gu Proverbs, Supplement, p. 51

The cat steals the rice, and the dog comes and eats it ¹

One generation plants the trees under whose cool shade

another generation rests (ચીનાઈ કેહવતો ²)

(ફારસી કેહવત) کوه را فرهاد کند و لعل را بیرون یامت

રાધે તે રાણી, ને કામ કરે તે દયાણી ³

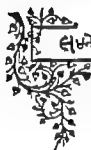
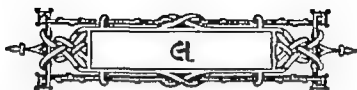
રાધે તે રાણી, પાણી બરે તે લોંડી

¹ Scarborough's *Chinese Proverbs*, p 22

² *Ibid*, p 142

³ ચાકરડી

લખને લેવું ને ખવાડીને ખાવું.

૯૨૪૦

લઈ ઉસકા ફઈ નાહિ ને માથુ ઉસકી પખડી લઈ
લકડા તેવું છોડ.^૧

યાને જેવું લાકડું હોય તેવું તેવું નાહવું મોહકું
છાડ પછી ચક્રે એ જપસી બેઠકને પેસ
પહલાં, અને પોંદચી વલતા માણસો વિષે
જિમ બોલાયછે

લકડા સી ગઈ લકડી, લજુકંચુપાલકા ઠોકા બિચ્છી ઉઠે લે ગાઇ જરા
ન આપા ધોકા!

લકડી આગલ બકરી નાચે (અથવા) લકડીસે બકરી કુદે. (અથવા)
લકડીમાંસે બકરીમાં કુદે

*Like a monkey dancing for fear of the stick.**

The foot puts the stick in motion, as that moves, the
monkey dances. (તામીલ રેલવેલો.*)

If you shake the stick the monkey will dance (તે. કે. ૪)

1. *Uj* ૧ Percival's *Tamil Proverbs*, p. 882.

2. *Ibid*, p. 235.

૪ Carr's *Telugu Proverbs Supplement*, p. 27

Before a turning-lathe a thing cannot remain crooked
(બ ગાલી કેહવત ૧)

گر بپودی چوب تر فرمان نبردی کار و خر (કા. કે)
લકડે બલ બકરી નાચે (હિ હુસ્તાની કેહવત)

લકડેકા બબરમે કપડેકા બબર ૯૨૪૫

લકડેકા લકુ, ખાય ઓખી પસ્તાય, ન ખાય ઓખી પસ્તાય

A cocoanut which cannot be chewed (તેહુશ કેહવત. ૨)

લખણુ પડા લાખા, ને સો વરસના સાખા.

લખણુ લખેસરીના, ને કરમ ભિખારીનાં.

લખણુનુ લાડકુ

લખતની લખતી શુ કરે આઇ, ને વેમાયનો કુતરો, ખીલાડો, ને
વાદરો જમાઇ. ૯૨૫૦

લખતે લહિયો નિપળે, બણુતે પડિત થાય, પરખે ઝવેરી નિપળે,
વહડતે પટેલ્યો થાય

લખતો ભુલે, ને તરતો કુખે.

લખત ગ લખપતિ, ને વાચનાર થે—

લખતા નહિ આવડે તેનુ નામ નિશાબ્યા કે મુરખ હજમ ?

લખતા લહિયો, બણુતા હૈયો, વાંચતાં પડિત હોય, લડતા શેઠિયો
નિપળે, તેનુ કલ^૩ ન પુછે ક્રોધ ૯૨૫૫

લખમી ચાલ્સો કરવા આવે સારે કપાલ (અથવા, મોહકુ) ધોવા બય
(અથવા) લખમી ચાલ્સો કરવા આવી તોકે' મોહકુ ધોઈતે આઈ

When fortune smiles, take the advantage (અંગ્રેજી કે)

Quando viene la fortuna, apri le porte * (ઈતાલ્યન કેહવત)

૧ Long's Eastern Proverbs and Emblems, p 132

૨ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 218 ૩ કલ

૪ When fortune comes, open your door

Wenn das Glückz anpocht soll man ihm antlinn.^૧ (૧૬)
 Quando te diered el anillo, pon el dedillo.^૨ (૨૬નીશ ૩)
 I vcken linker ofte pna, To'ssen lader hendo ved
 D ren staa.^૩ (૨નીશ કેદવત.)

સખમીદાસનુ ટપીધુ

સખ્યા પ્રમાણે ખવાય. (અથવા) નમીખમાં દસે તેટલું ખવાયે

સખ્યા ભેખ મરે નદિ (અથવા, ખીટનાર નથી) (અથવા) નસીખમાં
 લખ્યુ ટડનાર નથી.^૪

There is no flying against fate (અ મેલ કેદવત)

Tracilo escrito en la frente^૫ (૨૬નીશ કેદવત.)

The earh earh^૬ (ઉવાસન કેદવત.)

What is written is dried up. (સાસખીરી કેદવત.^૭)

The writing of Brahma will not fail in the least^૮

Although oil may be washed off can the writing of
 Brahma be rubbed off ?

Can you efface the letters of destiny written on the
 skull, by shaving the head ? (વાખીસ કેદવતે.^૯)

The writing written on the forehead never fails.^{૧૦}

Will the writing written by Brahma fail ? (તે કેદવતે.^{૧૧})

૧ When fortune knocks open the door

૨ When they see you ring hold out your finger

૩ Fortune often knocks at the door but the fool does not invite
 her in. ૪ ગુણ કેદવત ના ૫૧૧૬, તથા તેને મુદી કેદવતે, સદે ૪૦૧

૫ To have it written on his forehead,

૬ What will be, will be.

૭ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles,
 p. 251. ૮ Percival's Tamil Proverbs p. 29

૯ Ibid p. 142 ૧ Ibid p. 337

૧૧ Carr Tel gu and Sanskrit Proverbs p. 236.

૧૨ Ibid, p. 285

લલાટ લિખિતા રેખા પરિમાર્જુ ન શવ્યતે ॥^૧

લલાટ લેખા ન પુન પ્રયાતિ ॥^૨ (સસ્કૃત કેહવતો)

(ફારસી કેહવત) قضای بر شسته بایک سترد

જો કુચ્છ લિખા લિલાટમે, મીટ શરે નહિ કોય, રાવણ સીતાકો

હરે, રામ બ્રહ્મ દુખ સોહો (પદ.)

સટાવીને લિહિલે તૈં ટલળાર નાહીં (મરાઠી કેહવત)

લખવાથી મુઓ તો લેખણી બાજ, ને લકવાથી મુઓ તો
સેજદો કર. ૯૨૬૦

લખાણું તે વચાણું (અથવા) લખાણું તે વચાણું, ને નવરે પાયડે

પચાણું (અથવા) લખાણું તે વચાણું, ને તલે પડે તે કચાણું

(અથવા) લખાણું તે વચાણું, હેઠ પશુ તે કચરાણું

All imaginations may be false, that which is written
is true (તામીલ કેહવત ૩)

લખે મુસા, ને પહરે ખોદા

લીખે મુસા, પહરે ખુદા (હિંદુસ્થાની કેહવત)

લખો દીકરા ખાતાવહી, ને ઓરડો લેતા પરસાલ ખોહી

લખો મેહતાબ મોહટી વહી, ને ઘેર વેચતા ઓસરી નહિ રહી.

લખોની પાન, ને મુન્નાની ખાન.

૯૨૬૫

લગન વખતે ગધેડો છોડવો

(ફારસી કેહવત.) پرزون مورد تاروز بارانی

લગન વેલા ઉધમાં ગઈ, ને પાછલથી પસ્તાવુ શુ ?

લગન સમીતે હરખ નહિ, ને મોહત સમાન શોક નહિ

લગનના સોદા

૧ The line written on the forehead cannot be effaced Carr's
Telugu and Sanskrit Proverbs, p 458

૨ A writing on the forehead will never fail Ibid, p 459

૩. Percival's Tamil Proverbs, p 148

સમનનો દોષી સમનતુ ગાય.

૫૨૭૦

સમનનો પક્ષી ખા' પક્ષો.

સમનનાં ગીત (અથવા દોષ) સમને છાને (અથવા) સમનનાં ગીત
સમનેજ ગવાય.

Every thing is good in its season (અર્થે કેદવત.)

There is a time to fish and a time to dry nets.^૧ (ચી. ૩)

(કાશી કેદવત) گر موسم نه از حلدت بیروت

સમનનાં જન્મન.

સમનમા વપન ને ચોરીમાં ૨ પો.

સમને મવાય, ને મરજે રજાય.

૫૨૭૫

સમને સમને કુવાય.

સમાકુ કે દેખાડ

લટકો મટકો ને સોપારીનો કટકો (અથવા) સાસુઓ મટકો ને
સોપારીનો કટકો

નાનુકાઈનાં ટાલણી લેલો કરી ચાલનાર જોરવની ખીલ તરફે
વપચયલે

લટે તો દેવને ટીકગ આપે નરિ તો પાછા લીએ.

લટે તો નેદાશ કરે નદિ તો ખીલાઈપાડ કરે

૫૨૮૦

લડ લડકે દબસી મરે જોર ખાનેકુ મારદે^૨ ચરે.

લડકની લાડી કરતાં સોડમાં સાવરણી સારી

લતોડિ પીછે જોર ભામતોડિ આત્રે

લત્તાં સાથે મભ્યે તો ગામભાથી ટભ્યે (અથવા) મવતા સાથે મભ્યે
તો બે માલમાંથી ટભ્યે.

લડવા બેઠા ત્યારે કાઠ ગંડ કહે, ને કાઠ છી— કહે

૫૨૮૫

૧ Scarborough's Chinese P's verbs, p 80

૨ મધ્યપ્રાચીન ચીન

લડાઈ લગે તો પેસા દઈ, ને નહિ લગે તો પીછા લઈ
લડાઈ લડવી તો બોલવું આફું, ખેતી કરવી તો રાખવું ગાફું
લડાઈનું ખોરિયું

લડાઈનું ધર હામી, ને રોગનું ધર ખામી

લડાઈમેં લડું નહિ ખટતે

૯૨૯૦

લડાઈ મરધી

લડાવી દીકરી, ને હલાવી ખીચડી

લડી છુટ્તો, પણ મરી ના છુટ્તો (અથવા) રડી છુટે તે ચાલે,
મરી છુટે તે નહિ ચાલે

લડે સિપાહી, ઓર નામ સરદારકા.

The blood of the soldier makes the glory of the general
(અ એન્ કેહવત)

Il sangue del soldato fa grande il capitano ^૧ (દિતાલ્થન કે)

લડે સિપાહી, નામ સરદારોકા (દિ દુસ્થાની કેહવત)

લણુ^૨ ગામ લીખાડું, લણુ બુલો બેપી, પચાસ વરસે પરણી આવ્યો,
લાવ્યો ધરડી ડોસી.

૯૨૯૫

લપડાકે મારીને મોહડું રાતું રાખવું^૩

લપસી પડ્યા, તોકે' નમસ્કાર !

લપોડસખ^૪ (અથવા, સખનાથ) લાખ ! તોકે' સવા લાખ !

દે લાલ તર ઘે દોન લાલ, દેતોસ કાચ તર ઘેતોસ કાચ (મ કે)

લખડતું દણુ^૫ પગ બાળે

લરા લુતરી, ને કાલી કુતરી

૯૩૦૦

લલ્લુ મરો કે જગધર મરો, તેમા આપણે શુ ?

લલ્લુભાઈ ભર્ય જાતી હાએ, તોકે' નહિ સાહેબ ! આપ જાતે હો !

૧ The soldier's blood exalts the captain ૨ લડાયક

૩ બુલો કેહવત નાં ૩૬૬૮, સર્કે ૩૫૮ ૪ ગપ મારનાર

૫ ઢોરને નાહસી જવું અટકાવવા ગલામા બાધવામા આવતું કુલતું લાકડું

લક્ષ્મીનાથને વાતમાં બહુ જોયું (અથવા) લક્ષ્મીનાથને વાતમાં ને
વાતમાં બહુ ગુમાવ્યું

લક્ષ્મીનાથના જમાનાનું

લવરી, લુલી ને લખુ એ ધડપણમાં વધે.

૯૩૦૫

લવે લવે લાખ ને સાંભલે માહરી ડાળી જમણી કાખ.

લવે માહરો રહે નહિ ને એકાં બે કરે નહિ.

લવમ એલચીની કોટડીએ તામાં ચઢવાનાં છે

લવમ સરખી લાંકરી, પાન સરખી પાટલી ને એલચી સરખી ઠીમણી
દાખડીમાં સમાવણ.

નાનુમણનું ડોલ પાલનારના સજામાં બાલાયછે

લવગની લાતી, ને કેલાંની વખાર.

૯૩૧

લવગની લાતીએ જવું

લવગની લાતીએ ને એલચીની વખાર.

લશ્કર ને ડોસી સાથેનાં સાથે

લશ્કરના બેઠ પાયા બેઠે પર વણુ આયા.

લશ્કરના બેઠ પાયા ને આગુસે ગઢા આયા.

૯૩૧૫

લશ્કરથી માન સરદારને ને સરદારથી માન લશ્કરને

લશ્કરમે બઢા આયા જળ લશ્કરના બેઠ પાયા

લશ્કરમાં ઉઠ.

લશ્કરમાં જીં પડલાખ.

લશ્કરમાં ડેસી પોઈસ.

૯૩૨

લસણ તે કાંઈ કચ્છરીની અરજ સારે

લસણની બે (અથવા વાસ) કાંઈ જાની રહે

લણુએ લોટે તે તાલ પર

લણ પ્રહણુ ને પેસો દણુ.

લણુવતી લાડી ને ખરે બપોરે કાઢી.

૯૩૨૫

લક્ષ્મી કરે ઉછાલા, ને જીવને લાગા પછાડા

લક્ષ્મી ચ ચલ જાત છે

લક્ષ્મી છાણા વિણુતી દીઠી, ભિખતો દીઠો ધનપાલ, અમર મરતા મે સુણ્યા,
વાહ રે! માહરા ઠીઠણુપાલ (અથવા) લાખ વેચતી લક્ષ્મી, ભિખતો
ધનપાલ, અમર મરતો મે સુણ્યો, ભલો માહરો ઠીઠણુપાલ^૧,

લાઈ તો આઈ, નહિ તો બેઠાં મગલ ગાઉ

લાકડીની પુતલીથી ઘેર નહિ ચાલે

૯૩૩૦

લાકડુ ધાલતાં માકડુ વલગ્યુ

લાકડુ ધાલવુ, (અથવા, પેસાડવું)

યાને, “કોઈ ચાલતા કામની વચમા પોતાનું કામ કરાવવું”, કોઈને
ત્યા પોતાના ફાયદા શોધવાની તજવીજ રજી કરવી.”^૨

લાકડુ વલે ચીરાએ.

લાકડે માકડુ મલવું.

Every scale hath its counterpoise (અ એજ કેહવત)

A pao duro, dente agudo^૩ (પોરચુગીઝ કેહવત)

(ફારસી કેહવત) مردار سگان را و سگان هم او را

લાકડે માકડુ વલગાડવું.

૯૩૩૫

યાને, જે જાણુ વચ્ચે લાજગડ થાય તેવું કરાવવું.

લાકડે લોહડું મળ્યુ

લાકડા સાથે લાકડુ થાય, ત્યારે સુધારનું કામ શિખાય.

લાકડાના ચુહલા પર ડામરની કહડા

લાકડાના (અથવા, મોચીના) દેવને ખાસડાની પૂજા.

A carne de lobo dente de cao^૪ (પોરચુગીઝ કેહવત)

ચામારાચે દેવાલા લેટરાચી પૂજા (મરાઠી કેહવત)

મોચીને દેવકે ખલેજ પૂજા. (કચ્છી કેહવત)

૧ ઝંપનો સમજણુ માટે જુઝ્યા “કઠિતક માલા અને બોધવચન,” સર્કે ૧૧૩

૨ નર્મ કોશ ૩ A sharp tooth for hard bread

૪ To wolf's flesh dog's teeth

સાકાના બેદરમજી ને ચાખાના કાન.

૮૩૪*

સાકાની તરવારે મરિનો ખાવોછે

સાકાને ખારે સાકા બાગે.

સાકાનો માથો ઉચુ જુએ અનનો માથો નીચુ જુએ

સાખ જાગે પખુ કોઈની સાખ ન જાગે

સખ મસરી પચ મામ મમરી (મસરી કેવળ)

લાખ જુદ તે લખાણુ સદસતર જુદ તે તગાણુ એક જુદ એવી

કે નદસાણુ તે છવાણુ

૮૩૫

એક જ મલની અદર સાખ વાદર અને કોદરો સાથે રેદના દતા

એક વખત જ મલમા દવ લાગ્યો ૧ કોદરો પુછે કે કહે કેમ?

જારે સાથે ક્યુ કે માદરી પામે તો લાખ જુદ તે તેથી

કુ તો જયી શાશ. એમ કહીને તે જમા પડે ને વાદરે

ક્યુ કે “માદરી પામે તો સદસતર જુદ છે, તેથી કુ પલ

જયી શાશ.” એમ કહીને તે એક જા ઉપર લીધાપે પલ

કોદરે ક્યુ કે માદરી પામે તો એક જુદ છે તે એ કે

નદસાણુ તે છવાણુ એમ કહીને તે લાથી નાદસી મયે

જામ ફેલાઈ સાખ અને વાદર જાગે જયી મુખ પલ કોદરો

પોતાની એક જુદથી જયી શામેલ

સાખ મત સ જડી સો મત સ સડી પલુ એક મત જિયારી બાપડી

તે ઉમે માને મેસ્થાં તાપડી.^૧

સાખ મગ્ગે (અથવા, જાગે,) પલુ લાખનો પાવનાર ના મરચો

(અથવા, જયો.)

સાખ મલતા નથી, ને સખેસરી થતા નથી (અથવા) સાખ મલનાર

નથી ને સખેસરી થનાર નથી

સાખ મલ્યા નહિ, ને સખેસરી થયા નહિ.

૧ બાપ લાવી.

૨ એની સખજી મરિ જુએ કહીતક માલા તથા બાપ વચન ” સર્ગ ૧૨૧.

લાખ રૂપિયાના બેળનજી, ને ચોલાનુ શાખ કેવુ ? ૯૩૫૦

લાખ રૂપિયાના દીવાલાગા કાગેલાનુ શાખ

લાખ વાતની એક વાત

લાખ વાતની વાત, તો ચોડામા ક્યુ સાર

લાખના તુટયા કોડીએ સધાય નહિ

લાખના ચાર હજાર કરવા ૯૩૫૫

He has brought his noble to ninepence (અથવા કેહવત.)

લાખની પાન, ને જોરની બમણી (અથવા) બોગના બમણા, ને લાખની પાન

લાખની પાન, ને મોનાની ખાન

લાખની બક્ષેશ, ને કોડીનો દિસાખ

લાખની મતા, ને કોડીની સત્તા.

લાલાચી મત્તા, કાઠીચી સત્તા. (મગડી કેહવત)

લાખનું દીવાલુ તેમા ચોલાનુ શુ શાખ ? (અથવા) લાખનું દીવાલુ,

તો પછી ચોલાનુ શુ વાલુ ? ૯૩૬૦

લાખનુ દેવુ, ને ચોલાનુ ઓધણુ શુ ?

લાખનુ મનખ તેને કાખનુ કપડું હોય તો તેને ઇજત નહિ, ને કાખનું

મનખ તેને લાખનુ કપડું હોય તો તેને ઈજત

લાખના સુત્રા કરતા ત્રાખીઓ રોકડો સારો

લાખા કુલાણી

લાખે દીવો, ને કરોડે ધન. ૯૩૬૫

લાખે બેઠા, ને કરોડે ઉઠ્યા (અથવા) લાખે બેઠા, ને કરોડે ઉડી ગયા

લાખે લખેસરી નહિ

લાખે લેખા, ને કરોડે નામા, ને જાતે દાહડે કાષ ન દેખાં.

લાખે લેખા, ને કોડી ન દેખા

લાખે લેખા લખાય (એવું તવગર) ૯૩૭૦

હાએ વધુનરો

હામ આવે ત્યારે હાત મારવી.

હામ વના મોતી વિષાદ નથી

હાએ ત્યાંથી બાએ.

હાએ તેને પીડ ને નહિ તેને બીડ

૯૩૭૫

હાએ રજ તો વધે મજ

હાને બચ્ચાને પડતુ ખડતુ રાખ્યુ દોષ તો પોખઈને સાથ હમર
ભાવનુ નિવરેછે

હાએ હાકડા બાએ (અથવા ફાટે.)

હાએ તો વીર, નહિતો તુષ્ટ, (અથવા ચોથુ)

Tojours no frappe-t-on pas ce à quoy l'on vise. ૧ (ફ્રેન્ચ ૩.)

ત્યગત્વ ઠર ઠીર માફી ઠર તુષ્ટ (મરાઠી કેહવત)

હા તો વીર નહિ તો તુષ્ટ. (દિ હુસ્નાની કેહવત.)

હાએ વ વીર નહાં તુષ્ટ. (કચ્છી કેહવત.)

હાજ કહેડની છે

Die de schande niet ontziet, komt niet tot eer ૨ (દચ ૩)

When deprived of modesty there will be no sense of
honour (લામીચ કેહવત. ૩)

હાજ છે તો હપ્પો રપિયા છે

૯૩૮૦

હાજી મરે ને બીજી જીવે.

હાને વણસે કાજ

હાને સખત પામ્યે ને હાને મોહડાં માન હાજ વગરના માનવી,
તેના હાંબા હાંબા કાન.

A good name is better than riches. (અમેરિકા કેહવત.)

હાડ ને તાડને સીદરાને સાથે કાઢ્યાં.

૧ One does not always hit what one aims at.

૨ Who fears no shame, comes to no honour

૩ Percival's Tamil Proverbs, p. 287

લાડ^૧ મોઘા, ને કળેતી મોઘી ૯૩૮૫

લાડ, મોહડ, ને મેવાડ, તણે નાતમા દેડવાડ

લાડ લગવે તેજ રડાવે

લાડ લાકડા, ને ખેડવાલ કુહાડા.

લાડ સુકાં ઝાડ, ને દવે કુહાડા.

લાડકા ખેટા ગાંઝા ૯૩૯૦

લાડકા લોહડકા, ને માથે ખોડકા

લાડખાષ્ટ લુહવારડી, ને કાખમા માગી ખુહવારડી.

લાડવા મલ્યા કે આહાણુ રલિયાત.

લાડવો નથી કે તે ખાઈ શકાય

યાને, સેહલ વાત નથી કે તે પાર પાડી શકાય

લાડી પાડીના નિવડે વખાણુ. ૯૩૯૫

લાડીએ લાડો છેતર્યો, આખમા છે બે પુલા, પણ મુલજી મૂળે દેખતા

નહિ, હમે રે નથી ભુલા। (અથવા) લાડીએ લાડાને છેતર્યો, આખમા

બે પુલા રે, મુલચદભાઈ મુલચુ ન દેખે, હમે નથી ભુલા રે।

લાડુ ખાવાનુ કામ નથી

યાને, અધક કામ છે

લાડુખાઈ લટકાલા,^૨ ને હુ કુડખની ધરડી, ધી ગોલની વાત ન જાણે,

ખેદા થુલી ભરડી

લાડે લાડે લીડકા

લાડે લીડા, ને —ના ટીલા ૯૪૦૦

લાટે નહિ મારે, ને વાટે મારે

લાધ દે, લગામ દે, લાધનેવાલા સાથ દે

લાધ દે, લધામણુ દે, લાધનેવાલા સાથ દે, બેઠનેકા ટટું દે, ખાનેકા

લડું દે, ઓધનેકા પટું દે (અથવા) લાધ દેઓ, લધામન દેઓ,

બેસનેકુ સાજ દેઓ રામનાથકી ખરચી દેઓ, ઝોર રામનાથ
પોંદ્યા દેઓ (અથવા) લાખ દે લખામન દે લાખનેવાલા સાથ
દે ઝોખનેકા પદું દે બેઠનેકુ ટદું દે ખાનેકા લકુ દે જમનાથકુ
પોંદ્યા દે

Must I tell you a tale, and find you ears too? (અ. ૬)

O Physician I have you hot water in your bag? (તિ. ૩૧)

લાખ દે લાખન દે લાંઠનવાલા સાથ દે. (કિ દુરવાની કેહવત.)

લાખ થાપ તે ઝેરલાખ સાર

લાખ ધારણુ લાભોઝોને, ચોડીવાલા જાગોને^૨

૮૪૦૫

લાખાજી લાખ.

લાખોજી લાખ ક્યારે? તોકે સપોસપ પડે સ્તારે

લાજ કુવરજી પરમાનંદ, ને પારકે પૈસે કરે આનંદ.

લાલ ચણોટી જેવુ

લાલ ત્રાંખાં જેવુ (ઝિસ્ત, વઝેર.)

૮૪૧૦

લાલ ટુગી જેવુ

લાલ મુજરગ!

Like ordering the well to be filled up when the rope
was found too short. (તેહુ કેહવત.^૩)

લાલ મુજરગ હાથી પારખવા ગીયો તોકે કુદ કઈ ને પુછકુ કીયુ!

લાલ ભોટાં જેવુ

લાલ ભૂત જેવુ

૮૪૧૫

લાલ લાખ તોકે સવા લાખ

લાલ લાલ લાકડી લઈ જેવો ટોભો, કાછિયાંની વાડીમાં, કુતરોનો ટોભો.

લાલ લોહી જેવુ

૧ Carr's Telugu Proverbs, Supplement, p. 81

૨ બીની સખનજી મારી જુઓ “કઈતકે માલ અને માથ વચન,” સરેરજન.

૩ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 188.

લાલ વાવટો ચુકવો

He lights his candle at both ends (અ મેંડ દેહવન)

લાલ લીંગરા જેવું

૮૪૨૦

લાલજી ભટકાર

શ્રીચારીખોરા માખનના મ મ મમા વપગરવ

લાલજી લડુ ગોપાલજી બારે

લાલભાઈ લાખા, ને પીરભાઈ પોદવા. (અથવા) વાવભાઈની લાખી, ને પીરભાઈની પોદવી

લાલભાઈની લાકડી, ને જવાભાઈનો વ્હનો, બાજીરાની બીકથી બેસ કેહતા સુનો

લાલા લાલા મગ ગયે, મહે ગયે મખખીચુસ, લેના દેના મીસે નહિ, ગ્રેર લડનેમે મળ્યુન

૮૪૨૫

લાલાક ધોગ, ખાય ખોત, ચસે ચોગ

લાલાજી ગાય, ને લીલાજી સાબલે

લાલિયા રે લોલ, બ્યા વાગે ટોલ ત્યા લાલિયા લોલ !

લાલિયા રે લોલ, ને લાલિયો પગ્ગે તો વાગે ટોલ !

નકકરા માણસને માટે જોવાયછે

લાલિયો પરાપર

૮૪૩૦

યાને, તયાક અને લાહેનીજોડ માણસ

લાલિયો લડો, ને કેશવો વડો.

લાલી તાહરે લેખે, ને લોક તમારા દેખે (અથવા) લાલી તાહરે લેખે, ને કોઇ ના દેખે

લાવ ધોખી માહરો વાગો, કહઈ, કછોટો, ને ધાભો

લાવ ભાઈ ટકો !

લાવ લાકડી કુતરાને હાકુ.

૮૪૩૫

It is an easy thing to find a staff to beat a dog (અ કે)

Tosto si trova il bastone per dare al cane ? (ઈ કે)

૧ A stick is soon found to beat a dog

લાવડો બનાવ્યો મે ને આધા તમે
લીએ ત્યારે જોવરે,^૧ ને આપે ત્યારે જોટલે.
લીખનાં પઢડના માતુરી એ તીનો જાતાં સહેલ કામકાન મન
જશકરન મગન ચઢડન મુરકેલ.

લીએ મુસા પરેલ ખુલ.
લીજીએ એસા દીજીએ પણ ધીકા બેપાર ફીજીએ. ૮૪૪૦
લીધા લાડ ને આધાં ખાસડાં. (અથવા) લીધા લાડ, ને આધાં ખાસડાં
ફરી નહિ આવે

લીધી અમીરી ને આપી ફરી.
લીધી વાત મુઠવી નહિ.

લીધુ લક્કડ ફીધું મેરાયુ
લીધે લાસો ને ભરે દરદાસ. ૮૪૪૫
લીપેલી જોસરી મોખવી.

(ફારસી કેહવત) هر دیک

લીધુ નિયવવુ
લીમ નહિ આપે તો કાઠો આપે ને કાઠો નહિ આપે તો લીમ આપે.
લીમડાને સો મન જાકરમાં સીએ, તોપણ કડવો ને કડવો.
લીમડાનો વા કડવોજ હોય. ૮૪૫૦

લીમડાના ખેવમાં ટપે ટપે જાકર નાખ્યે પણ ત્રિકુ નહિ થાય
લીધા ઉસકા દીધા, ઉસમે નહા તો ક્યા ફીયા ?

લીસા લેહર કરવું
લીલી ટોપી નીખારી ને નહિ ભણે તે નિખારી.
લીલી ડાંખલીને જેમ વાલ્યે તેમ વસે. (અથવા) લીધુ લાકડુ જેમ
વાલે તેમ વસે. ૮૪૫૫

લીલી પીલી વાદલી રે વરસો વીરાને જેત, બાધને ઘેર ગેજતી તે
ભોળાધજો કાટલે ભયં પેટ (અથવા) વગમ માહરા મેધ, માહરા
ભાઈને ખેત, ને ભાભીજો કાટલે કુટલે ભયં પેટ

એક ભાઈને ઘર તેની બેઠન ગઈ તેને તેના ભાઈએ “ખાનશેર, દસ
શેર આપલે” એમ અનાન આપવાને પોતાની ધણિયાપણે કહ્યું
પણ તેનો હલદો અર્થ લેવાનું કાવવાથી ભોનઈએ પોતાની
નરદને દસ શેર વગમના પથરા બાધી આપ્યા, જે લેઈ ગતા
પોતાના ભાઈના ખેતરમાંથી પસાર થતા તે વપસી કેહવત બોલી

લીલી પાખ ને કંઠે કાલો, ને રામ રામ ભજતો સારો

લીલી સુધી પડવી

He has tasted both the sweet and the bitter (ચીનાઈ કે^૧)
(ફારસી કેહવત) ضرب دستی ندید است

લીલું કંજર.^૨

As green as grass (અમેરિકા કેહવત)

લીલુ ગાજર.

૮૪૫૦

બિનઅનુભવી અને મૂરખ માણસના સ બધમાં વપરાયછે

લીલુ છમ.

લીલુ નાલિયેર, ને સુક્રો ગોલ (અથવા) જીનું નાલિયેર, ને નવો ગોર,^૩
જન્ને હોણુ, ને આવળે પોર (અથવા) લીલું નાલિયેર, ને જીન્ને
(અથવા, સુક્રો) ગોર,^૩ ને આવળે હોણુ, ને જન્ને પોર.

લીલો બાવલ્યો બલે ?

લીલા પેહર્યા નથી, ને પીલા છોડ્યાં નથી (અથવા) લીલા છોડ્યા નથી
કે પીલા પેહર્યા નથી.

યાને, કાઈ પેહર્યું ગ્રાધ્યુ નથી, મોજ મનહ કીધી નથી

લીલા લેહર, ને જમવાના ઘેર

૮૪૫૫

૧ Scarborough's Chinese Proverbs, p 343

૨ ઘાસડું તણખડું ૩ ગોલ

લીલાં વનમાં મુડા પણા

સુખી રેડી ખાઇએ પણ સુવાળું તો સુખ જોઇએ

સુખાં પાનની પેઠે વલગી રેહવું

સુખાં લાડ રાને!

સુમર્યાં ફાડી ચીથકાં કપાં.

૮૪૭૦

સુમર્યાંની અંદર સૌ નામાં

સુમ્મની દીવાલી. (અથવા) રોંગાની દીવાલી.

Knave is in such repute, that honest men are accounted fools. (અથવા કેહવત.)

સુમ્મની પાનસેરી ખારી

સુમ્મનો (અથવા ચોટાની જુઠાની) પીર

સુમ્મે જન્મતથી હોયો.

૮૪૭૫

સુટનો માલ વિના છીમતે વેચાય

સુટનો વરે, ને પાડની આપવત. (અથવા) સુટની આપવત, ને પાડનો વરે.

સુટમાં ચરખો પણ જનીમત.

સુટમે ચરખા જનીમત.

સુટમાં મૂસલમાન બહોલ હોયે. (હિંદુસ્તાની કેહવતે.)

સુટમાં મામ ને લાખ્યા મોહવારડી!

સુટમાં તો સુટમાં પણ ચોર તો દીકા!

૮૪૮૦

સુટમાં પછી ભય શો?

સુટમાં પછી ભો નહિ ને આયમ્યા પછી અસુર નહિ.

સુટમાં પછીનો ભો કેવો?

હંડી નવાળાં તોફાં નવાળાં

મુલ વિના જેવું મુખ્ય અમ, મા વિના તેવું આપનું મન રેસાં વધુડી જેવી મૂંગલી તેવી મા વિનાની દીકરી એકલી.

૮૪૮૫

મુજીની જાણ, ને સવજ વધારી.

લુલાને પાલવો, ને આલસુને હાકવો ¹

લુલી રાડના લગન, ને સોલમે વધન

લુલી લપ કરે, તો વામો ધપ કરે

Nao diga a lingua, por onde pague a cabeça ² (પો કે)

તોંઢ કરી ગાતા ગા— ત્વાય લાગા (મગડી કેહવત.)

લુલી લગડી ધનકોળાઇ, ને આધત્તા સાયે થઇ સગાઇ ૯૪૯૦

લુલી વાસીદુ વાલે, ને સાછ સાહી રહે (અથવા) લુલી વાસીદુ વાલે,

ને સાત જણુ સાહવા બેઠઝે

લુલીની લપ ગલી, કકરતી કોડે ભરી (અથવા) લુલીની લપે કકરતી
ખોલે ભરી.

By a slip of the month, a bundle of food on back (તેકે ³)

લે કાકા ખીચડી !

લે તાહરી ઘોડી, ને મે તો નોકરી છોડી !

લે તાહરી જાલી, ને હુ તો માહરે ચાલી ! ૯૪૯૫

લે ખુધુ, ને કર મુધુ

લે બે ધડા, ઝોર કર બે ધડા, ઝોર સવા પેસાકા ધી દે !

લે રે બાઇ કોડિયુ, કર રે બાઈ દીવો, તાહરૂ નામ જનકી, તો
માહરૂ નામ જીવો !

લે રે બ્રાહ્મણુ લેતો જા, ને આષીર્વાદ દેતો જા !

લે રે મોહડા લપોલપ ! ૯૫૦૦

લે લાખ, તોકે' સવા લાખ

લે લીમ લે, પાવલાની ઝેલચી, ને બે આના તુ લે

લે લોટી, ને માર લગોટી !

¹ હાકી કાહડવો

² Let not the tongue utter what the head may have to pay for

³ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 237

સેખજીના જોદા ઝાંમના જટાકા કરતાં વધુ છે

સેજુદાર સાડકા બે ચાલી ને એક વાડકા.

૮૫૦૫

સેજા વિનાનું કાષ્ટ પેટ પડતું ના.

સેજુ દેશ તે સાકર પાસેથી ખાજ. (અથવા) સેજુ દેશ તે સાકરમાંથી

પણ સેજ (અથવા) સેજુ દેશ તે સાકરમાં આથે.

સેતી સાજી ને મોક્ષવતી સાજી

Dar he honra, o pedir deshonra.^૧ (પારશુમીત કેહવત.)

સેતી વખત દીધા, ને આપતી વખત વીધા.

સેતી વખત દીકરો, ને આપતી વખત બાપ

૮૫૧૦

સેતો જુમે કે દેતો (અથવા આપતો) જુમે

સેતા સેવાય, ને આપતા અપાય.

સેના ઉસકા દેના નહિ.

સેના ઉસકા દેના નહિ ને મને ઉસકા સિર કાડુ

સેના દેના ખેરસક્ષા ઝોર લડનેમે મળજીત (અથવા) સેના દેના

ખેરસક્ષા ઝોર ધીંજાજી બેતિરા

૮૫૧૫

સેનાના દેવા થવા. (અથવા) સેવાના દેવા થવા.

A las veces do cazar pensamos, cazados quedamos.^૨ (૨૫૬ કે.)

સેનેકે દેને પડે. (દિ કુસ્માની કેહવત.)

સેને મધ પૂત, ઝોર ખો આઈ ખસમ. (અથવા) સેવા મધ પૂત, ને

ખોષ આવી ખસમ

Many go out for wool, and come home shorn.

The camel going to seek horns lost his ears.

The ass went seeking for horns, and lost his ears. (અ. ૩)

Qui va chercher de la laine revient tondue.^૩ (૬૫ કે.)

૧ To give is honour to beg dishonour

૨ When we think to catch we are sometimes caught.

૩ He who goes to collect wool may come back shorn.

Mancher geht nach Wolle aus und kzommt geschoren
selbst nach Hans.^૧ (જરમન કેહવત)

Así acontecen cosas récias, como ir á la plaza y venir
sin orejas^૨

El carnero encantado que fué por lana, y volvió
trasquilado^૩ (સ્પેનીશ કેહવતો)

Like losing her husband, when she went to ask the
gift of offspring. (તામીલ કેહવત ૪)

Winning a cat you lose a cow (ચીનાઈ કેહવત ૫)

પુત માગે ગેલી, ભતાર દેલે ચૈલી (બિહાર કેહવત ૬)

લેને દેને ગાંડુકા કામ, ઓર લડનેકું મોજુદ.

લેનેકું ફક્કડ, ને દેનેકું લક્કડ.

લેનેમે લાલાશા, ને દેનેમે ચતુરભુજ.

૯૫૨૦

લેય લાલો, ને ભરે હરદાસ

લેવટાની માફક તફડવું

લેવા ગીયો બકરી, ને ખોઈ આવ્યો ઉઠ

લેવાના કાટલાં જુદાં, ને આપવાના કાટલા જુદાં

લેવે લક્કડ, દેવે પથ્થર

૯૫૨૫

He promises like a merchant-man, and pays like a
man-of-war (અંગ્રેજ કેહવત)

Au prêter cousin germain, au rendre fils de putain^૭

Au prêter ange, au rendre diable^૮ (ફ્રેંચ કેહવતો).

૧ Many go out for wool, and come home shorn

૨ Such awkward things will happen as going into the great square
and coming back without ears ૩ The deceived sheep that went for
wool, and came back shorn ૪ Percival's *Tamil Proverbs*, p 446

૫ Scarborough's *Chinese Proverbs*, p 193

૬ Christian's *Behar Proverbs*, p 187

૭ At borrowing cousin german, at repaying son of a whore

૮ In borrowing an angel, in repaying a devil

લેશે લાલો ને આપશે ઠીકા.

લેદર ત્યાં મેદર.

લોક લાજ તો રાખવી.

લોક શુ જાણે કે કુકાશ કેમ વાસેછાં

લોક હોત તે મિહુ મિહુ પાપ ને અમસાં હોત તે કડવુ પાપ. ૯૫૩૦

લોકની દીકરી કુવારી છે તેથી બીજાએ સાસરે ન જવું કે શુ ?

(અથવા) લોકની દીકરી કુવારી છે તો માદરી દીકરી સાસરે કાં જાય ?

લોકની લાજ કે પેટની દાઝ

લોકને ઘેર વેઠા ત્યારે આસોપાસવને ઘેર મોહકાણુ.

લોકનો ટપકો માથે રહી જવે.

લોકેલોક ને હાગી બોખ

૯૫૩૫

લોકેલો તો રાજ રાખને પણ નથી મુશ્કા.

લોક આવો ને અસવુ (બને ન બને.)

લોક દોરી દેતા હોયે કાતો ધોમ ગાડી બેસતા હોયે.

લોક ને બેટા ને ધોધો ને જોયે.

લોકીના કાકિય.

૯૫૪૦

હુઆં માણસના સજામાં વપરાયછ

લોકીકા ધાર હસકું જુતોકા માર.

લોચપોત થઈ જવું

લોખ કરતાં લોખ થઈ જાય.

Grasp all, lose all. (અમેલ કેહવત.)

(ફારસી કેહવત.) طمع آرد مردان روی را دری

લોખ ત્યાં લોખ નહિ. (અથવા) લોખને લોખ નહિ. (અથવા) લોખને

કાંઈ લોખ નથી

Much would have more. (અમેલ કેહવત.)

Ningnem se contenta com sua sorte ૧ (પોર્તુગીઝ કેહવત)

Quem mas tiene, mas quier ૨ (સ્પેનીશ કેહવત)

Gierigheid is niet verzadigd voor zij den mond vol
naarde heeft ૩ (ફ્લેમ કેહવત)

There is no limit to desire (તેલુગુ કેહવત ૪)

Riches are the fomenters of desire, the thirst after wealth
is more vehement than after water (અરબી કેહવત ૫)

(ફારસી કેહવત) حریص مکرر می ماند

तृष्णाग्रि को गत ॥ ૬ (સંસ્કૃત કેહવત)

લોભતુ ઘેર પાપ.

૯૫૪૫

લોભના ગાડા હાકવા

લોભિયા વસે ત્યા ધુતારા ભુખે ન મરે (અથવા) લોભીમા ધુતાગ ત્રવે

A fool and his money are soon parted (અંગ્રેજ કેહવત)

El tramposo presto engana al codicioso ૭ (સ્પેનીશ કેહવત)

O tramposo asinha engana ao codicioso ૮ (પોર્તુગીઝ કેહવત)

— تا که احق باقی است اندر جان —

(ફારસી કેહવત) مرد مفلس نمی شود محتاج بآن

લોભી ગુર, લાલચુ ચેલા, દોતુ નરકમે ઢેલમ ઢેલા

લોભી રીને દામે, ધુલણુ રીને નામે, ગોલો રીને તાડીએ, ગોપી
રીને સ્થામે

લોભીના લક્ષણ લોભે જાય

૯૫૫૦

૧ No one is content with his lot

૨ The more one has, the more one wants

૩ Covetousness is never satisfied till its mouth is filled with earth.

૪ Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 38

૫ Long's *Eastern Proverbs and Emblems*, p 63

૬ Who has reached the limit of desire? Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 410

૭ The sharper soon cheats the covetous man

૮ The swindler readily cheats the covetous man

સોમે લક્ષણુ જાય.

સોમે સોમે વાણિયો તણાય.

Fishes follow the bait. (અમેલ કેહવત.)

સોતમ લાડી, ને બાવાજની વાડી.

સોહડી ઉપર છોટા

સોહડી પરની તાહરી ને ઠીકરી પરની માહરી.

૮૫૫૫

સોહડુ ચુવા ખાઈ ગયા.^૧

સોહડુ છે ને સોહવાડ છે ફાડે પોતાનું

સોહડુ ને સોહ ન વાપરવે બગડી જાય, (અથવા નવરાં પમાળી
બગડી જાય.) (અથવા) સોહડુ ને સોહ વાપરેલું જ સાદ રહે.

સોહડુ ને સોહવાડ આપે ગભારી.

સોહડુ સોહવાડ ફાડી લેશે.

૮૫૬૦

સોહડે લાકડુ મથ્યુ

સોહડે લાકડુ વલખાવવુ

સોહડાંના ચના ચવાડવા

સો સોલ્લેઈ ચય સ્પાસ ચારતો (મરાઠી કેહવત)

સોહડાંની બીલાડી સાત મધુ એમ ખાખ તોળી રોજ સુકાતી ચાલે

Could a fowl become twelve braks in weight? (કલ કે ૨)

સોહડાંનું ને સોહાનું મૂલ નહિ.

૮૫૬૫

સોહડાંને પાંચે ચાકુની પછોતી બેસવી

બાને ફાંસા બેસવી, માડી લાલતમા આવવુ

સોહડાંને પારસમણી અડકે તો સુવર્ણુ થાય.

સોહડાંનેબી વાંક ને સોહવાડનેબી વાંક

સોહડાંનાં કમાડ વાંચે ઉલખાં.

૧ કુખિ કેહવત નંબર ૧૫૧૮, ત્યાં તેને મહત્તી કેહવતો, સંદે ૧૭૮-૧૭૯.

૨ *Dictionary of Kashmiri Proverbs*, by Rev J Hinton Knowles, p. 118.

સોલી ને પાણી એક કરવું

સોલી પર સોલી દોરે

સોલી પાણી ઉડી જવું

સોલીનું પાણી કરવું

હાથના મળી વ રક્ષાએ પાળી (મરાઠી કેહવત.)

સોલીનો ઝોટ ખલી જવો.

૯૫૭૫

સોલીનાં ટીપાં નેપુ (રાતું)

સોલીમાં રોટલી ચોલીને (અથવા ચોલીને) ખાવ (એવું)

ખણજાં વેરસી માણસને ત્રિયે જોલાયકે

He could even eat my heart without salt. (અથવા કેહવત.)

સોહે લ વુ, કોસોહે નહિ લગવુ

જાને, રીતસર લગવુ ઐરરીતિએ નહિ.

લ કા પામ્યા છુટવા મુસલ આનું હાય.

લ કા જલે સદાખડી.

૯૫૮૦

લ કા જાલીને હનુમાન અલખના અલખ.

લ કા છુટાઈ તારે અમયાભાઈ આગલ ચાલ્યા (અથવા દોભા)

લ કા છુટાય ને ડાસી કહે કે માદરી પુણી નય! (અથવા) વાએ હાથી

હમા ખયા, ને ખીજરો કહે માદરી પુણીજો મ્યાં!

"O Wángoj here the house is on fire." "Give me my

little piece of matting (મરાઠી કેહવત.)

લ કા સોનાની હતી તેમાં આપણને શું!

લ કાની લગઈ છતાવી

૯૫૮૫

જાને, એક ગોઠાઈ કામમાં ફતેહ મેલવવી.

લ કાની લાડી, ને ઘોધાનો વર. (અથવા) લકે લાડી, ને ઘોધે વર.

1 Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles, p. 228.

લંકાની લાડી, ને લાજપોરનો વાસો.

લકામા કુવો ખોદવા જવું

લકામા લાડી, ને ઘોઘામા વર

લંકા લાડી, ને ગાગે વર (કચ્છી કેહવત.)

લકામા લારી લુટાઇ

૯૫૯૦

લકામા સુન્નું ધણું હોય તે શા કામનું ?

લકા મદી સોનાચા વીટા હાય પળ તે આપલાલા કાંય ઉપ્યોગાચા? (મ.કે)

લંકામા સુન્નું, ને હાથ પગ અડવા ?

લકામા સુન્નું પાકે તે કાઇ આપણા બાપનું છે ?

લકે નારી, ને ઘોઘે વેહવાઇ

લગડાની મદદથી કાઇ લગાઇ મરાય ?

૯૫૯૫

લગડાનો વૈદ કાણો

લગડો લકે જાય તો દુનિયા ઉંધી વહે

A cripple may catch a hare (અ ગ્રેજી કેહવત.)

લડીનું મન હડી^૧માં.

લપા લેવાવા

યાને, કોઈ બાબદસર મનમાં અતિશય ધારતી પેવસ થવી

લબા સો ખેવકુક

૯૬૦૦

Homo longus raro sapiens (લેતીન કેહવત ૨)

Hohe Hauser sind gemeinlich unter dem Dache leer ૩

(જરમન કેહવત.)

લાગ કહે હું લાખો દાણો, વચમા એક ઢેકો, બે ચાર મહિના મહેને

ખાય, તો લાકડીનો જલાઈ ટેકો.

લાચ, બાકુ, ને દક્ષણાનો ઉધારો નહિ

૧ ખોરાક પકાવવાનું મટોડાનું વાસણ.

૨ A tall man is rarely wise

૩ High houses are mostly empty in the upper story

લાંબા નેડે ડુંકા જાય, મરે નહિ ને માદો થાય. (અથવા) લાંબાની સુહજે

(અથવા લાંબાની વાદે) ડુંકા જાય, મરે નહિ તો માદો થાય.

લાંબા ઘાત હોય તેના ધાસે.

લાંબા હાથ દોષ તે કંઈ વાડમાં ખોસાય નહિ. (અથવા) લાંબા હાથ

દોષ તેથી વાડમાં ન પસાય.

૮૬૦૫

લાંબી સેખલે પનછાડ.

લાંબુ નેછને ડરવુ નહિ ને ડુંક નેછને લડવુ નહિ.

લાંબુ સારકા જેવું

As tall as a May pole (અ શેછ કેહવત.)

લાંબે સુધાર ને ડુંકે સોહવા

લાંબાં ધોલીયા લગડે ને ધગમાં હાલ્યાં મરણડે.

૮૬૧

વકટ માર મારે ભરવાડો, ને વકટ રાત ખેડે વણુજરો,
હાંફલો ફાફલો આહાણુનો પ્રાણીઓ, ધીરેથી લુટે
બળરે વાણિયો

વકટ લેન થઇ જવુ

વકરી ખાયડી ધણીને ના માને, (અથવા, નં ગણે)

વકરો વાઝિયો ન હોય

વકર્યો ઉંદર ફાલ થાય, ને વકર્યો લુડ સુવર થાય

૯૬૧૫

વખત આવ્યો ખોટો, ને આપ કરતા દીકરો મોહટો

વખત આવે સારે તખતે ખેસે

વખત આવે (અથવા, પહે) બાંકા, તો ગદ્દાકુ કેહના કાકા

વકત પર ગધેકુ આપ કેહના (હિંદુસ્થાની કેહવત)

વખત કરે તે કોઇ નહિ કરે

No grief is so acute but time ameliorates it (સીસેરો)

Time is a file that wears and makes no noise (અ. કે)

Der beste Prediger ist die Zeit.^૧ (અરમન કેહવત.)

Time effects that which the virtuous cannot achieve.

(તામીસ કેહવત.^૨)

The best teacher is time. (અરબી કેહવત.^૩)

कालेही कमजोर है (સરૂત કેહવત)

વખત જાય પણ કેહવી રહી જાય.^૪

૯૬૨૦

Time will go, and accenvation will remain.^૫

Men remain not but words last (તેલુગુ કેહવતે.^૭)

Time goes words remain, a ship goes the shore remains. (તામીસ કેહવત.^૮)

There is no hand to catch time. (જામાલી કેહવત.^૯)

વખત જોઈને વાત કરવી. (અથવા) જેવો વખત તેવી વાત.

There is a time for all things (અમેરિકા કેહવત.)

Schick dich in die Zeit.^{૧૦} (અરમન કેહવત.)

Suit self to circumstances. (સ્વીનાર્ડ કેહવત.^{૧૧})

યાજ્ઞ સમય તાજ્ઞ વિધિ.^{૧૨} (સરૂત કેહવત.)

પ્રસંગ પ્રમાણ વાગને

સમવાનુસાર ચલન (મરાઠી કેહવતે.)

૧ Time is the best preacher

૨ Percival's Tamil Proverbs p. 396

૩ Long's Eastern Proverbs and Emblems, p. 61

૪ Time is stronger (than all things else.) Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 397

૫ ગુડા કેહવત નંબર ૧૨૩ તથા તેને મરાઠી કેહવતે, કાંઈ ૧૧૮.

૬ Carr's Telugu Proverbs, Supplement, p. 24. ૭. Ibid p. 62.

૮ Percival's Tamil Proverbs, p. 231

૯ Long's Eastern Proverbs and Emblems, p. 131.

૧૦ Suit yourself to the times.

૧૧ Scarborough's Chinese Proverbs, p. 333.

૧૨ Suit your action to the times.

વખત તેવી વાત, ને પવન તેવી પીઠ

There is a time to wink, as well as to see
Every thing hath its time, and that time must be
watched. (અ ગ્રેજ કેહવતે)

Autre temps, autres mœurs ^૧ (ફ્રેંચ કેહવત)

Altri tempi, altri costumi ^૨ (ઈટાલ્યન કેહવત)

Qual el tiempo, tal el tiento ^૩ (સ્પેનીશ કેહવત)

Mudado o tempo, mudado o conselho ^૪ (પોર્ટુગીઝ કેહવત)

Anden Tid giver andet Folk ^૫ (દેનીશ કેહવત)

વખત તેવા વાજાં.

વખત પોતાનું કામ કર્યો જાયછ

વખત વખતની છાયડી

૯૬૨૫

વખત વખતને ખાતો આવેછ

Time devours all things (અ ગ્રેજ કેહવત)

વખત વખતને વિસરાવે

વખત વેચાયછ

વખતની ઘડી છે

Il advient souvent en un jour ce qui n'advient en cent
ans ^૬ (ફ્રેંચ કેહવત)

Accasca in un punto quel che non accasca in cento
anni ^૭ (ઈટાલ્યન કેહવત)

૧ Other times, other manners

૨ Different times, different manners

૩ As are the times, so are the manners.

૪ Other times, other counsels

૫ Other times, other folk.

૬ That often happens in a day which does not happen in a hundred years
૭ That happens in a moment which may not happen in a hundred years

વખતની વાત વખતે છાને

૯૬૩૦

Everything is good in its season (અથવા કેલુવત.)

વખતની (અથવા, વેળાની) કેમાં કવખતની (અથવા, કવેળાની) બસ
વખતના ચીત વખતે ગવાય (અથવા, ગવારો.) (અથવા) વેળાના
ચીત તે વેળાએજ અવાય

વખતનાં રોસ વખતે વાગે, (અથવા છાને) (અથવા) વખત આણે
વાળાં વાગે.

La stagione tutto è buona.^૧ (ઈટાલિયન કેલુવત.)

Cada cosa a seu tempo.^૨ (પોર્ચુગીઝ કેલુવત.)

When it is proper then do it. (હાસમીરી કેલુવત.^૩)

A time for adversity and a time for prosperity (લ. કે.^૪)

When a time to drink wine comes drink it and when
you are in a proper place sing aloud (ચીનાઈ કેલુવત.^૫)

(હાસમીરી કેલુવત.) کرم موت نه از حلد بیوت

વખતનાં વદાન

વખતે તખત

૯૬૩૫

વાને, જેવી વાત તેવી વખતે થાયે.

Work done at the proper time is like a king a throne.

(હાસમીરી કેલુવત.^૬)

વખતે હજારની રાત થી ?

વખતે મહે તે કેમાં.

Cada cosa en su tiempo, y naos en Adviento^૭ (૨૬ કે)

૧ Everything is good in its season.

૨ E crying has its time.

૩ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles, p. 240. ૪ Pictorial Tamil Proverbs, p. 31

૫ Scarborough's Chinese Proverbs, p. 129

૬ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles, p. 227 ૭ E. everything! its season and turnups in Advent.

વમર બાડેનાં ધેરમાં જપુ

ચાને તુરખમાં પડુ

વમર લેવે દેવેનાં લાભાં લાભાં જુઠું બોલે તે બહિયા બહિયા, ફરી
વલ્લે રે હહિયા હહિયા. ૮૬૫૫

એક વાહિયાનાં ધરમા માર પેટા વાહિયો ભગ્વેલ શારાને કષ્ટ રે
હમો દાનો ચીરવા આવ્યા છિએ અને એમ કહી વાહિયાને
પકાવેલ વાહિયો ધરારાયો અને બોલ્યો રે હમો મહને
મારો ના તમને ભેષમે એકસો દાનો હુ તમને આપુ ” અને
દાનો તોલવા બેઠા શારાને દાનો લેવા પીછારી પાશરી
વાહિયો દાનો તોલવા કપલા ચમકો મોહટ સાહે બોલ્યો
ભગ કે પટોશીએ ભગે એમ કહ્યાં પટોશીએ દોઢ આવ્યા,
ને શારાને પકાવ્યા.

વમુતી રાં ને અકર્ખાં ઊકરં

વગે આવ, વગે બેસ, ને વગ વગરનો પાછો જા

વગે ચોરી વગે ન્યાય વગ વિનાનો માર્યો જાય.

વગે પીરસજી વગે ન્યાય વગ ના હોય તો પાછો જાય.

વચમાં આડી રાત તેની શી વાત ?

૮૬૬

વચલી વા ને છડી જા.

વટજી વટલાવે ને આમજી અમરાવે

વટખો જાહજી ભચાથી શુ જાય ?

વટલેલી જાહમણી તે બાયેલીમાંથી નહિ જાય. (અથવા) વટલી

જાહજી ભરખમાંથી જાય ?

વટેજી વાવવા.

૮૬૬૫

ચાને, નાહસી જપુ

વટેમાગુની દયા જાણે તો વરસવાની વખત ન આવે

વટેમાગુને ઘણી રોકે કે પાણી રોકે

વડ કાપે વાઝિયો, પીપલ કાપે પાપી, ગુડી કાપે ગરાસિયો, તો ડોકું
નાખે કાપી

વડ તેવા ટેટા, ને બાપ તેવા બેટા ૧

A chip of the old block (અ ચેપ કેહવત)

વડ નીચે પુવાડીઆ

૯૬૭૦

વડ પજો, તોકે' વડોદર અલ્યુ'

વડ પીપલકી છાય, સોચત બડેકી.

વડનુ બી પડે નાહનુ, પણ ઝાડ મોહનુ

વડવાઓના કાગડાખી મરી ગયા (એવુ બુધ્ધુ, જુનનુ)

વડવાઓના પુણુ આડે આવે.

૯૬૭૫

વડાઇના વાટા, ને પાણી પીતાં પેટ ફાટા

ઠાલી ફિસ્થાગી કરનારના સબધમા વપરાયછ

વડી ખાવી, ને કઢી ન ખાવી

વડી વહુને બોલાવો, ને ખીરમાં મીઠું નખાવો.

બોલાવ બડા બહુકે બે ખીરમે લોન ડાલે (હિંદુસ્થાની કેહવત)

વડીમાનો ગણેશ

વડુ ગામ તે વલસાડ, સધલાં ગામનું તારણ, પારસીઓમા કાહણુજી,

ને વાણિયાઓમા નારણ

૯૬૮૦

વડુ વડુ ખાવુ, ને કાણુનો શોક

વડે કાણુ, ને પકવડે કાણુ નહિ

વડે ચહજ્યા, પીપલે ચહજ્યા, તોપણ હેઠલના હેઠલ

વડો વજર, ને આધલો ફકીર

વડો વાક કે ગોદડે ગાહ

૯૬૮૫

વડો વાક વહુનો

વડોદરાની નીચી નારી, ને સુરતની પણિયારી

વડાં પેદલા કાંઈ તેલ પી જવાય ?
વડારી વડુની ઉકરડે મોદકાણુ
વણુ બોલાવ્યુ બોલે, ને કુતરાને તોલે.

૯૬૪૦

Speak when you are spoken to, come when you are
called. (અમેજી કેહવત)

વણુખર્મા વનસ્પતિ નથી
વણુજ કરે રે વણિયા ને વણુજ વેપારે વાણા, હાંસલ કરતાં મુદલ
મુમાળ્યા તો મોઢનાં પાણીએ નાણા.
વણુજ વેપાર હો સૌ સપથો, પણ હિસામ વના સૌ કુલનો હમથો.
વણુજરાની મા ઠાણાં દેખે
વણુસે ખીચડી હલાવી, ને વણુસે દીકરી મદલાવી
વણુસે તે મણુસે ને સીવસે તે સાતસે ને દલસે તે રલસે.
વણુને મુકવુ

૯૬૪૫

વડ, વાલડ, ને વડીલ વેચ્યા મરાક રહેછે એ રોકાળ.
વડાણુ વડે, ને બનવડાણુ ફોક, એ ચામડાના જો ૧, ને એ ચામડાની
બોખ.

વધતા હાથ તે કાંઈ વા માં માલવાના ?
વધતી વડુ વિદ્યાર્થીને અપાય ?
વધતી વડુ શુ નાતરે દેવાની છે ?
વધતીનાં લખખણુ

૯૭ ૦

કાઈ માણસને ધણા પૈસા મલે, અને તે જમીન ત્યારે એમ બોલાવજ
Gut macht Uebermuth, Armut macht Demuth ૧ (અર્થે)

વધ્યુ મટયુ વા માં રેણુ ને વાડે ઉઘો આબો ને આબે આલ્યો
મોહર આપણુ વાત કરશુ પોર.

રાત્ર પાઠસાહની વાત કરી રેહવા પછી સામાજી રીતે બિલાવ છે
વધ્યુ દુધ વાડે રેડ્યુ.

૯૭૦૫

૧. Riches cause arrogance poverty meekness.

વંશુ' મંશુ ઉડરે નાખ્યુ

વંશુ' વંશ. ને પરાણુ વરે

સલાહીને ખગ્ગ જાના મળ રમ ભાગ્યરહે

વન ગદરે, ને વાદ્ય ઉતરે (એવુ મનનીપાર)

વન તેવા કલ.

Disorder of the mind is the disorder of the heart (દેહીમ કેહવલ)

વન પતયા વગર, ને કુદારીમા દાર્યો બન્યા વગર (અગા) વન

પતયુ, તેરે' કુદારીમા દાર્યો બનતા

૮૭૧૦

વનમા એકયુ ગાડ પાણુ દગો નહિ

વનમા ગેદયુ, ને વાર માયે વેર

વનો' વાદ્યો લાગે

વનો' હોય તો વેરી પાણુ વમ થાય (અથવા) વનો' વેરીને વમ કંટે

વ્યસની વ્યસનીને જોડી લે

૮૭૧૫

વ્યાધ વાગ્યુ, જાણે ભુખી ડાગ્યુ

વ્યાઈ વેદના કંટે, ને અનવ્યાધ ગાલવા તાણે

વ્યાજ ખોરીઓ તે દલાલ ખોરીઓ

વ્યાજ ને ઘોડા આખે નહિ

વ્યાજ બાધ્યા ઘોડા છોડવે

૮૭૨૦

વ્યાજ રહે આઠ પોહર, ને માગુસ રહે ચાગ પોહર

વ્યાજખાઉને ઘેર નાણુ નહિ, ને વાઝિયાને ઘેર ટાણુ નહિ

વ્યાજે કાહડી ઉઝીનુ આપયુ (એ કાણે ક્યુ?)

વ્યાસ ખોલ્યા વાણી, ખોળલે ખાંધી ધાણી, ઉપર પીધુ પાણી, ને પેટ

ખાધુ ટાણી

વર કન્યાના નામ મનમા સર્વ જાણે

૮૭૨૫

વર ગયો કે વલાયુ ગયુ.

વર ને વસાવો સાથે ગયા.

વર મરો કે કન્યા મરો, પણ જોરનું તરખાણું (અથવા તરવાણું)
મરો (અથવા) વર મરો કે કન્યા મરો, કંઈ ખાણાણું ઘણાસન
ન લાય.

زَن دَهقان زاید پُر زاید مرا حای شد حر
مرا حای شد (શરણી કેહવત.)

મવર મરો કૌ નવરી મરો કપાધ્યાસ રક્ષા આભ્યાસી કારણ

દુમકેં કસેંહી અસો પય આમકે સીક્ષસંપ્રતીકે કસેં (મરાઠી કેહવતે.)

વર રહો વાસી તો (અથવા, ને) કન્યા મધ નાહસી.

વર વમરની જાન નહિ, ને કન્યા વમરની રીત નહિ. (અથવા)

વર વિનાની જાન નહિ

૮૭૩૦

Is there a marriage without *add*, or a vegetable dressed
without salt? (તેહડ કેહવત. ૧)

જે અંધા કે કુમર ? ૨

બિના બેઠકે ઉડી ? (બિહાર કેહવતે.) ૩

વર વનાની રેહજો, પણ ખર વનાની ના રેહજો.

વર વપા, ને વરોડરા જમ્યા.

વરથોડે વાણિયો.

વરનારનું વરે ને ધાવજો બાર લાખે રૂરે

વરની અમનાં વરતે ગાય ને કન્યાની અમનાં કન્યાને ગાય. ૮૭૩૫

વરની મા છી— ત્યારે જાદરણીનો શુ વાંક ?

વરની મા છી— ત્યાં વહુનો શુ વાંક કાઢજો ?

વરની માએ છી— તે જાનનો શુ વાંક કાઢે ?

વરની માને કાંઈ વડાં જોઈએ ?

૧ Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p. 245.

૨ ચાને, અંધા વમર નામ દેવા ? ૩ ચાને, વણુકર વમરની ઉડ દેવી ?

૪ Christian's *Bihar Proverbs*, p. 48.

વરની માનેજ વડું નહિ ૯૭૪૦
 વરની રાંડ, એ પડોશીની પણ રાંડ
 વરનુ નામ ધુલ.
 વરને કોણુ વખાણુ? તોકે' વરની મા.
 વરને થાયછ ચશકા, ને બૈથરને થાયછ બસકા.
 વરને વરની ડુધ વખાણુ ૯૭૪૫
 વરને વાઇ આવેછે
 વરને વાઇ થાય, ને કન્યાને શીફરું આવે
 વરના ધટે, ને કન્યાના વધે.
 વરનાં વખાણુ કોણુ કરે? વરની મા.
 વરમાથી ધર, પણ ધરમાથી વર નહિ. ૯૭૫૦
 વરવે વેલે કવડી તુમડી, (અથવા, કડવુ ધલોર)
 વરસ કુતરાને ધાલ્યાછ?
 વરસ કેઇ —ની ખાડીમાં નાખ્યાંછ?
 વરસ થયાં એસી, ને દાઢી મુછ ગમ્મ પેસી.
 વરસ વેચવા ૯૭૫૫
 વરસ્યો ત્યારે વાડમાએ વરસ્યો
 વરસ્યો (અથવા, વરસે) તો વાડમાં, નહિ તો એતરમાં પણુ નહિ.
 વરસ્યો વરસ્યો વ્યાસ કહે, ને વરસ્યા પછી જોશી કહે, ને આરપાર
 પાણી ચાલે, ત્યારે રાડીરાડ ડોસી કહે
 વરસાદ આવ્યો પુલપાડે,^૧ ને ધરમા ડોસી ખુમ પાડે
 વરસાદ ને વહુને જશ નહિ ૯૭૬૦
 વરસાદ વરસે ત્યારે વાડમા, નહિ તેનાં એતરમાં છાટો ન પડે.
 વરસાદ વરસે તો વાડમા પણુ વરસે.

વરસાદજી વરસે રે દાથીઆ કણખણને ખાસ્યે સાથીઆ ^૧

ઘટત બરસે અઘણા ઉવરત વરસે ઘટત કોતક રાખ દાડે, રહે
અનન્ય ચિત્તરત. (નિદાર કેદવત.^૨)

વરસાદજી વરસે રે માદરા બાળને ખેત, ને અચ્છેરા પાસેરાંથી માદરાં
બધીં પેટ।

વરસાદના શીજવેલા સારા પણ સુકવેલા માલ.

૬૭૬૫

વરસાદના કપસ્યા ને રાળના દમા તેની ચરખ નદિ.

વરસાદનું કોદવાડેણુ સારે પણ સુકવેણુ માલું.

વરસાદનું પાણી પગ ધોવનમા બધ.

વરાછાની ખોટ ઉનામા પુરી

વરીઅપ વાડમાં, ને કોટા બાગે દાડડમાં.

૬૭૭૦

વરીવાવમાં માણાંની ખોટ

વરીવાવમાં બેઠાં બેઠાં તાજા મણે

વરનું અચ્છુ વરન

That that comes of a cat will catch mice.

That which is bred in the bone will never wear out of
the flesh. (અ ધીજ કેદવતે.)

Qui naquit chat, court après les souris.^૪ (ફીચ કેદવતે.)

Lupus pilum mutat non mentem.^૫ (લૂપીન કેદવતે.)

Is the young jackal to be trained to howl?^૬

The young one of a snake is a snake, and its young one
is a scorpion. (લાખીલ કેદવતે.)

૧ જુલિયા કેદવત ના ૩૩૨૮ સર્ ૩૨૩ તથા વરસાદનાં જુદાં જુદાં વર્ણનાં
ખાંડે જુલિયા કેદવતે ના ૩૩૪૧ થી ને ૩૩૪૭ સુધી, સર્ ૩૨૧ ૩૨૩.

૨ Christian's *Dehar Proverbs*, p. 211

૩ મુરદની પાસે બાવણુ કોત ગાળ.

૪ Who is born of a cat will run after mice

૫ The wolf changes his coat, but not his disposition.

૬ Percival's *Tamil Proverbs* p. 185. c. *Ibid*, p. 436.

Even if you give milk to a young snake, will it leave
off its habit of creeping under the hedge ? (બ કે^૧)

The wolf changes his hair, but yet remains the wolf.

(રશ્યન કેહવત^૨)

Though the crow's beak be gold, and his feet diamonds,
yet the crow cannot become a swan (નીતિ સાર^૩)

Can the whelp of a dog become a civet cat ? (મલઈ કે^૪)

(ફારસી કેહવત) عاقبت گرگ زاده گرگ شود

વૃદ્ધ થયો, વડ્યુ મન, ઉચ્ચાટ ટલ્યો, ને ખુટ્યુ ધન.

વૃદ્ધા નારી પતિવ્રતા

(ફારસી કેહવત) قحبه پیر چه کند گر توبه نکند

વૃદ્ધા નારી પતિવ્રતા ॥^૫ (સસ્કૃત કેહવત)

વરે તો ભરી બાળે, ને ખીટે તો ખરતાલ ધાલે.

૯૭૭૫

વરસાદને વધતો ઓછો પડવાનો કાઈ નિયમ નથી હોતો તેના

સ બધા વપરાયછે

વરે માની તેને ઘેરે માની, ને ઘેરે માની તેને ગામે માની^૬

વરો કરશે તેને ખાડું ખાડું કેહશે, નહિ કરશે તેને શુ કેહશે?

વલગશે રજ, તો વધશે ગજ

વલગાવ્યા છાતી, ને હૈયામા કાતી

વલસાડો કરતી નહિ કરે, ને કરે ત્યારે શેતાન નડે^૭

૯૭૮૦

વલાવો તેજ વાધ, ને વાધ તેજ વલાવો.

વલ્યા તો વાહન, નહિ તો પથ્થર વાહન

વલી મિયાના વલી મિયા.

૧ Long's Eastern Proverbs and Emblems, p 4.

૨ Ibid, p 32 ૩ Ibid, p 33 ૪ Ibid, p 67

૫ An old woman, a chaste wife Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 466 ૬ સરખાવો કેહવત નાં ૩૨૭૬, સર્કે ૩૧૦

૭ સરખાવો કેહવત નાં ૨૦૩૩, સર્કે ૧૮૨

વલીની — માં એક તો મોભની — માં સો.
 વલીની મહિ એક ખીસો ને મોભની માંહે દળર. ૮૭૨૫
 વલીને એક ખીસાનુ દુખ, તો મોભને દળરનું
 વલીને પેટે સેતાન.
 વસે તો વાર પર.
 વસે તો હોણુ નહિ તો પોર.
 વસોણામાં એકાઈ ૮૭૫૦
 વસોણામાં મુ—ને ઉગા રેલુ
 વવડે ત્યાં ધવડે.
 વસ્તી ઉગડને ખાપ.
 વસ્તીમાં સેવાય,^૧ કે ઉગડમાં સેવાય.^૨
 વસુ^૩ વિના નર પસુ. ૮૭૫૫
 વસુવર વારુ
 વસે વિચ્છુ ને વીધે સાપ.
 વદલણી વડુએ દોકરો જણ્યો.
 વદયાર દોષ ત્યાં ભોસે આડુ ને ગદધર દોષ ત્યાં હાકે માડુ
 (અથવા) ખેતરમાં ખેડે માડુ, ને વદયારમાં ભોસે આડુ
 વદયારમાં શુ કાંઈ ખાળ ભાડુ દોષ!
 વદાન પરનો શુ, કટિ શુ ને પીજે શુ ૮૮૦૦
 વદાન ફાટવા.
 કાઈ જીવ પુગલ જાણમાં દોષ ત્યારે એમ જાણ્યો
 વદાન ભાગવે ને તડેલ ચઢડતે.
 વદાન વાગે તો ફરાણી પાગે.
 વદાનના સાંધા એટલા ભાષના વાધા ૮૮૦૫
 વદાર ત્યાંથી ધા (નહિ પડવી જોઈએ.)

વહાર તેની ધાડ ?

વહાર ભેગી ખુમ

વહુ આઘ્યા સાસરીયે, ને બાપજી આઘ્યા ધાટજો.

વહુ ગેમ બલસાર, ને સાસુ ગેમ વલસાર.

૯૮૧૦

વહુ ગંધ ગમ કે સહી.

વહુ ચાલે, ને ઘેર હાલે.

બહુ ચાલે સો ઘર હાલે (હિંદુસ્થાની કેહવત)

વહુ તાહરો એવો વેશ, કે આવી પોંદચો તાહરો દેર

વહુ થોડી, ને વરધ ધણી.

વહુ દીકરાનાં એવાં નસીબ, કે ઘેરની સામે બાધી મસીદ- ૯૮૧૫

વહુ નાતરે જાય, ને ધણી વલાવવા જાય.

વહુ ને વરસાદ એ બેને જથ નહિ.

વહુ પેહલા ખાસડા ?

વહુ ફાડે તે ઠીકરા, ને સાસુ ફાડે તે કહલેડાં.

વહુ માએ સગન માગો ! તોફે સસરાનાં બેતરમા બલા પાકો (અથવા
સસરાના ઘેરમા બહારત પાકે !)

૯૮૨૦

When the bridegroom was asked to use auspicious words, he said " What is to me whose wife becomes a widow ? If you feed me with the rice ball offered to the dead, I will lie down and sleep like a corpse near the painted pots " (તેલુગુ કેહવત ૧)

વહુ માહરી કેવડી, ને પીરને ચહડાવો લેવડી !

વહુ મુખ, ને ઉંદરડી મુખ

વહુ મુખ, ને વરધ^૨ આવી, (અથવા, ભરાઈ) (અથવા) વહુ ગમ, ને
વરધ ગણામ.

૧ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 237

૨ કાદવના દોરિયા

વડુ રડી, પણ આંખે ઠંણી.

વડુ, વછેરે, ને વાછરેડા, એ નિવડે વખાણ

૮૮૨૫

વડુ વસતેવ,^૧ ને વરસાદ વના આસે નદિ

વડુ વાપ વરતી, દરિયા વરતી ને મીનીને જોખો કરતી.

વડુ વાપને પણ વાદલી દોષ.

વડુ વિના આસે નદિ ને વડુ વાદે આસે નદિ.

વડુની સાસુના દાપમાં તરોપો.

૮૮૩૦

વડુનું નામ વાએડુ

વડુને વામ્મુ વાસામાં ને સામ્મુ સેકે સોડમાં.

વડુનાં લક્ષણુ જારણમાંથી જણાય

વડુજી ઇસ આપો તો આર્ષજી રીતમાંત કરે.

વડુજીનાં પત્નિ એવાં કે ધર આખ્યાં ને સામુજી મુવાં^૨

૮૮૩૫

The daughter-in law enters the house, and the mother
in-law enters the Ganges. (તેલુગુ કેદવત.૩)

વહેસે વલમીને આવી નથી

વા ઉપર વાવડો, ને જૂત ઉપર ચીફી.

વા એટલા ધા જાણ સો નહી.

વા આમ વાણિયો, દોચકા આમ દેતી કસનો પીએ રજપુત, સુમાન
કરે ગેરી.

વા પર વાવ, ને જૂત (અથવા, બસમ) પર ચીફી.

૮૮૪૦

વા પવન, ને પાણી, ને રાત્ર ને રાણી, (અથવા, હાઠોર ને હાઠાણી)
બેદમવેલાં બેદકે

વા મારી કામલની ખખે ઉડતા કરવુ

૧ માળા. ૨ જુનિ ઉપર કેદવત નાં ૪૮૦૪, ૪૬ ૮૦૦.

૩. Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 129

વા વાતને લઇ જાય.

Do not speak of secret matters in a field that is full of
little hills.

Fields have eyes, and hedges ears.

Hedges have eyes, and walls have ears.

Pitchers have ears (અ મેજ કેહવતો.)

Anche i boschi hanno l'orecchie ^૧

Le siepi non hanno occhi, ma orecchie. ^૨ (ઇતાલિયન કેહવતો)

De bosschen hebben ooren, en de velden oogen ^૩ (દ કે)

Skov have Oren, og Mark haver Oien. ^૪ (દેનીશ કેહવત)

If you converse by the way, remember there may be
men in the grass (ચીનાઇ કેહવત ^૫)

વા વાય તે ભેલા કાકરા પણ ઉડે.

વા વાય તેમ વલે.

૮૮૪૫

વા વાય તો અતજ વાય, પણ આંખ પડીને ઢગલો કેમ થાય?

માણસ મરે તો મોતે મરે, પણ કાખમાં દગીલુ લઇને કેમ મરે?

એક કોહલુ એક ખેડૂતના વજ્રકામાની કેરીઓ પર રોજ રોજ મોજ
મારતુ હતુ. ખેડૂત એક દિવસ તેને સપડાવવાની મતલબથી
કેરીઓનો ઢગલો કરી, પોતે દરથી હાથમા એક દાગ લઈ
સુતો કોહલુ રાખેતા પ્રભાણે રાત્રે આવી કેરીઓનો ઢગ લઈ
ચોકડુ, અને પોતાની નતી હુચ્છઈથી પામી ગયુ કે કેરીઓનો
ઢગ કાઈ પવન કુકવાડું પરિણામ નહિ હોય તેમજ ખેડૂતને
વધી દાગ સાથ સુતેલો લઈ તેમા પણ દગો છે એમ પામી
ગયુ, અને કેરી કેરીને વગે રેહવા દઈ ત્યાથી પોખારા
માપી ગયુ

૧ Even woods have ears

૨ Hedges have no eyes, but they have ears

૩ Woods have ears, and fields have eyes

૪ The forest has ears, and the field has eyes

૫ Scarborough's Chinese Proverbs, p 176

વાએ ઈંડાં મેસવાં. (અથવા) અટકસે ઈંડાં મેસવાં.

વાએ ઉમા દાથી જાણ ને ડોસી કહે માદરી પુણી માં!

When the crows were blown about by the wind the leaf-platter said "What is to become of me?" (તે ૩.૧)

The elephant could not stand because of the wind, but the old woman went out and gathered the cotton from the plant. (કાસમીરી કેલવત. ૨)

વાએ વાદલ ઉતરી ગયું (અથવા) વાએ વડોલ ઉતરી ગયે.

વાએ વાસ કાઢે

૫૮૫૦

જુની જપ જાણવા ઉપર જોજાવડે

વાની ખારી કોળસ.

વાલુ પૂર.

વાનો થોડો.

વાનો વિશ્વાસ નહિ.

વાખ રે! માદરી વગીચાની તાડી, તે તો માદરી કસર કાઢી. ૫૮૫૫

એક દુવરી તાડી પીને છાંડી જઈ પડેલી હતી તેની પાસેથી એક દબખ જતો હતો તેણે તેણીનું માથું જોઈ કાઢ્યું જ્યારે દુવરી જઈ તારે ઉપલા જોત જોતી.

વાગતાના વધામણાં.

વાગસે તારે જામશે

વાઝુ તેમ જોડઝુ

વાએ તું તો ચઢે ચર.

વાએ તેને કાઢે. (અથવા) વાએ તેને સામે.

૫૮૬૦

વાએ તેનો ડંકા.

૧ Carr Telugu and Sanskrit Proverbs, p 18.

૨ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles, p. 80. ૩. જોડુ—જોડુ બેસ.

વાગે વાગે ઘોલી બદલવો.

વાગેછ તો જોવા જ, ને લાગેછ તો દોલવી નાખ.

વાગોલનુ મોહત આવે સારે વાઘરીવાડે જય

વાઘ ખાય તો મોહ લોહીયાણુ, ને ના ખાય તોપણુ લોહીયાણુ. ૯૮૬૫

વાઘ જોટલી આલસ

વાઘ ધીરો, વીંછી ધીંગે, ધીંગે મણિધર કાલા, ન ધીરજો વીસા

વાણિયા, ઘોડીયામા સુતા બાલા

વાઘ ને બકરી એક ઓવારે પાણી પીએ

બાઘ બકરીકા એક જગા પાની પિલાયા

શેર બકરીકા એક ઘાટમે પાની પિલાયા હએ (હિ દુરયાની કેહવતો)

(ફારસી કેહવત) گرگ و میش با هم آب می خورد

વાઘ વકરી એકે જાગી પાણી પિતાત. (મરાઠી કેહવત)

વાઘ ભુખો, ને બકરી માદી.

વાઘ મારવો

૯૮૭૦

યાને, કાઈકે મોહુદુ, બાહુદુરીનું નામ કરી બળવડું

વાઘના કરજ્યા સારા, કે કુતરાના કરજ્યા સારા?

વાઘના કુફારામા આખલો કમાય.

એક આખલો કાઈનાં ખેતરમાં ખાઈ નુકસાની કરી ત્યાંજ પડી રેહતો
ખેતરનો ધણી પોતાની ખેતીનું નુકસાન જોઈ તેનો ચોર શોધવા
જતા આખલાના કુફારા સાંભલી તેને વાઘ સમજ્યો, અને
પાસે જઈ તપાસ કરવાને બદલે નાહસી ગયો એ હપરથી કાઈ
માણસ કાઈને નામે મારી ખાય તેના સબધમા એમ
બોલાયછે

વાઘની —ડે મધ

વાઘની બોડમા હાથ ધાલવો રમત નથી.

વાઘનું માસ શુ શિયાલ ખાય?

૯૮૭૫

વાઘનું મોહ લોહીયાણુ

વાપતુ રણ સુનું નહિ જાય. (અથવા) વાપના રણ કાંઈ સૂતા
નહિ જાય.

વાપને કુલે મધ છે

વાપને કોણ કહે કે તાહઈ મહોડુ ગમાવછ?

વાપને પને જણુ જણુ, પણ આરવાડીના દાયમા જણુ માફુ ૬૮૮૦

વાપને વાપણુ વાહણી છે

વાપનાં ટોલાં ન હોય

વાપનાં કુધ સિવાય સવ છે

વાપનાં મોહમાં જણુ તે કાંઈ પાણુ આવે ?

વાપરણુ દલી ને છુટાણી.

૬૮૮૫

વાપેણુનું કુધ, ને ઝભરાનું કુધ, નેત્ર અધારો રે નીજ તેથી મુલ

વાળણુ આજણુ સૌ માંડવે આવશે. (અથવા) વાળણુ આજણુ તોરણે

તો આવશેજ

વાળતો ધુધરો

વાટ છેએ, પણ સાથ નહિ છેએ.

Do not go on a journey without a companion. (વ. કે ૧)

Fellow travellers must not desert each other (શ્લોક ૧)

સાત ઇરા બતા દએ, સાથ નહિ ઇરા બતા દએ. (દિ કે)

માત સોઘવા જ્ય સાત સોદુ નય (મરાઠી કેહવત.)

વાટયુ એશડ, ને મુએ એમી કોઈને ખજર નહિ પડે. (અથવા)

વાટયુ એશડ ને મુએ એમી કોઈથી જરઆય નહિ. ૬૮૯૦

વારે વારે વરેમાર્ગુ

વારે જતા વરવાડ લેય.

વારે જતાં વિધન વણઝુ

1 Perceval's Tamil Proverbs, p. 384

2 Scarborough Chinese Proverbs, p. 432.

વાટેલી જ્વાઈ, ને મુડેયો ગોગામ (તેની જાણ નહિ પડે)
 વાડ ગીબડ ગયે લાગે રહે શુ ? (અથવા) વાડ કાંચા ચાંચે તો પછી
 રહે શુ ? (અથવા) વાડ ચોગે કાંચા લાગે રાખનાર કાણ ? ૯૮૯૫
 વાડ તેની ધાડ

વાડ તેવો વેલો, ને ગુડ તેવો ગેવો
 વાડ નહિ ને વાડનો કાટો સાબલે
 વાડ પર આજરાણુ.

તુકા વાચનાના રાજ ધમા બોલાય

વાડ બેગી ગુમ ૯૮૯૦
 વાડ રાખે ખેતરને, ને ખેતર રાખે વાડને ?
 વાડ વાત કરે, ને કાટો કાન ધરે
 વાડ વિના વેવો ચડે નહિ.

વાડ પિગગ્ન વેલા ન વોન (અગ્ની કેલવત)

વાડ વેલાને ગડી જાય, લારે કરિયાદ કોને કરવી ?
 વાડ સાબલે, વાડનો કાટો સાબલે ૯૮૯૫
 વાડકીતુ શીરામણ (કિટલા દાદગા પોદચે ?)
 વાડને કાન, કાટાને કાન, બીતને કાન ?

વાડી, ગાડી, ને નારી, પડાય તો પાડી, નહિ તો પાછી વાડી
 વાડીએ બાર, ને ચાટે અઢાર
 વાડીએ મોઢા, ને ચાટે સોઢાં ૯૮૯૬

વાડીતુ દાકણ વાડ, ને બાપતુ દાંકણ દીકરો.

વાડીનો વરધોડો

વાડીમાનો વેલો, ને કુવામાનું કારેલુ, ને કાકા મહને શરમ લાગે,
 કાકીને કાહડી મેલો.

૧ જુઓ કેલવત નાં ૧૭૮૨, તથા તેને મલતી કેલવતો, સર્કે ૧૬૩

૨ જુઓ કેલવત નાં ૪૩૫૪, તથા તેને મલતી કેલવતો, સર્કે ૪૧૧, તથા કેલવત
 નાં ૭૪૦૪, તથા તેને મલતી કેલવતો, સર્કે ૬૭૮

વાણુ કરે તે વાણિયો નીકર માને પેટે પાહણિયો.

વાણુ તાકે તે વાણિયો

૯૯૧૫

વાણિયા અત

વાણિયા એલ છે ને નથી

વાણિયા ઝાઝી માના દીકરા.

વાણિયા થાને ઝાઝો તે દેવાનો ને અગ્નિજ થાને ઝાશે તે કાઢનો

વાણિયા મમનુ નામ પાડે નહિ.^૧

૯૯૨૦

વાણિયા મુછ નીચી, તોકે સાડીસતા વાર નીચી. (અથવા) વાણિયા

મુછ નીચી તો નીચી

વાણિયા રે વાણિયા કોટે બાધ્યા પાહણિયા હુને ક્યારે વાણ્યા તોએ

ન અથા પ્રાણ્યા.

વાણિયા રે વાણિયા! તોકે શુ છે માહરા પાહણિયા!

વાણિયા રે વાણિયા! ને સાથે રેલા તાણ્યા!

વાણિયા રે વાણિયા! પાણી પીએ જાણિયાં^૨ જાડીની કૃપા કરે, ને

માણસ મારે જાનિયાં^૩

૯૯૨૫

વાણિયા ભોલ રાતે બોલે દિસે ફોલ

વાણિયા વહીયા.

વાણિયા વરધેડે ચરા.

વાણિયા વાણુ ને લીંગી તાણુ.

વાણિયા વાણિયા ફરી તોલ.

૯૯૩૦

વાણિયાએ એલ દીધા દીધા, નહિ દીધા

વાણિયાના વેઠા આધા, કાંઈ કુચારના ટપલા આધા!

વાણિયાની કસર, ને હોરાની સહર

વાણિયાની અણુત્રી, ને પારસીની અટકલ.

૧. કોની જામણુ થઈ જુઝ્યા “કઈલકે યાલા અને યાથ વચન” સર્ ૭૦.

૨. વાલ્યા. ૩. લગલ, લગલાર.

વાણિયાની જાત વેવણી

૯૯૩૫

વાણિયાની દીવાણી, ને દીવાણીયાની હોણી

વાણિયાની ને ગધેડાની પરમેશ્વરને પણ દ્વિધર નથી.

વાણિયાની ભમ પાત્ર ગેરી

વાણિયાની રગ ભડી

વાણિયાની વહુ, પાણી ભરવા આવે સારે જોય સહુ.

૯૯૪૦

વાણિયાને સ્થા નામુ, ને ઉકરડો બરાબર

યાને, એક વાણિયાને સ્થાથી ઉધાર માલ લેવાથી લાળા દિવસોએ
એક ઉકરડાની માફક મોહટી રકમ થઈને હળી ગ્દેજે

વાણિયાનું ખેતર તો લુટી લેવો, ને મુસલમાનનું (અથવા, ગરાસિયાનું)
ખેતર તો જવા દેવો.

વાણિયાનું ધાડવે, ને બ્રાહ્મણનું લાડવે

વાણિયાનું જામ લાભે, ને રગારીનું જામ ડાભે.

વાણિયાને રીજવતા, (અથવા, રીજતા,) ને વાધને ખીજવતા (અથવા,
ખીજતા) વાર ન લાગે

૯૯૪૫

વાણિયાને વાલ વાવડા ન પડે.

વાણિયાનો વરો, ને કુતરાનો મરો

વાણિયાના ખેતરમાં સહ હાથ ધાલે, ગરાસિયાના ખેતરમાં કોઈ નહિ
ધાલે

વાણિયાભાઈ અખી બોલ્યા, ને અખી ફેફ

વાણિયાભાઈ હસીને તાલી આપે

૯૯૫૦

વાણિયાભાઈ હે હે ! તોફાં આવો શામલદાસ ખેમકુશલ !

વાણિયો કઈ રોજ ને રોજ ધી ને ખીચડી ખાય ?

વાણિયો ગોલ પોતાનો ખાય, ને વલી ચોરીને ખાય. (અથવા) વાણિયો
પોતાનો ગોલ ખાય, ને લોકનો ડર કરે.

Pain dérobé réveille l'appétit. ૧ (ફ્રંચ કેહવત)

No hay mayor bocando que al hurtado ^૧ (રફનીય કેહવત)
Is it necessary for you to hide yourself in a bush, and
eat the cakes for which you have paid ? (તામીલ કેહવત)
બનિયાથી અપના કુડ હિપાકર ખાતા હએ. (હિંદુસ્થાની કેહવત)

વાણિયો જમતો જમતોએ નમે

વાણિયો તણાવો ? તોઠે લોભે લોભે

૯૯૫૫

વાણિયો, ને ડાહી (અથવા, ચોટલી) ધરીને તાણ્યે.

વાણિયો ને વરમઠે, કોઈનાં નહિ.

વાણિયો આપડે શુ કરે કંટાળ ફરી જાયછ

વાણિયો ભાગે દલાલ ને પારસી ભાગે કલાલ.

વાણિયો રીઝ્યો તાલી આપે.

૯૯૬૦

વાણિયો લોભે જતો હશે

વાણિયો વઠલે નહિ ને સોલુ સડે નહિ.

વાણિયો વરધોડે, ને વોહરો શડે.

વાણિયો વરે ને હોરો વરધોડે.

વાણિયો વરે વેહવાયો.

૯૯૬૫

The Jews spend at Easter the Moors at marriages
and the Christians in suits of law (અંગ્રેજ કેહવત.)

વાણિયો વહુ લીએ તે ખાપટ જીજીવીને લીએ.

ખાપડ સારી રીતે જીજીવો એ મલુ તસ્તીજનુ કામ જણાયછે

વાણિયો સાચે પલી પલી, ને રામ લકાવે કુપ્પા (અથવા) બનિયા
જોડે કોડી કોડી, ને રામ લકાવે કુપ્પા.^૨

એલલા ચાલાવસ નરી નરી, ખાદા ચાલાવસ પોલા. (બિહાર કેહવત)

બનિયે સાચે પલી પલી રેહમા લકાવે કુપ્પે. (હિંદુસ્થાની કેહવત)

વાણી તે જાણી.

૧ There is no choicer morsel than that which is stolen.

૨ Percival's Tamil Proverbs, p. 421

૩ ગુજરાત કેહવત નાં ૬૬૩૫, જ્યાં તેને મલતી કેહવતે, સર્વે ૧૧૨

૪ Christian's Bazar Proverbs, p. 6.

વાણી તો પાણી ભરે, ને ચારે વેદ મળુર, કહેણી તો કાદવ કરે, પણ
રહેનેકા ધર દૂર.

વાણી બોલાવે જાણી (અથવા) વેલા નહિ ને વાણી, ને વાણી
બોલાવે જાણી ૯૮૭૦

વાણે તાકે તે વાણિયો

વાણોતરનો વેચ્યો શેઠ વેચાય.

વાત કરતા આહુ બોલે, પૈસા લખને ઝાણુ તોલે, ઢેડને આડી ધરમ
બોલે, તેને ધાલો જમને બોલે.

વાત કરતા વાઝણી વ્યાર્ઠ.

વાત કરવી હુકારે, ને લડાઈ લડવી હુંકારે ૯૮૭૫

વાત કર્યા વગર વાટ ભારી પડે

વાત તો ખરી, પણ હૈયે નહિ ફરી. (અથવા) વાત તો ખરી, પણ
માહરા મનમા નહિ ફરી

વાત તો વા પણ લઈ જાય.

વાત ન કર્યે વાટે, ને વાત ન કર્યે રાતે

વાત નહિ ને વાતનો પાયો, ને તેના કરતાં સાલલનાર ડાહ્યા (અથવા)
વાત નહિ ને વાતનો પાયો, ને વાતના કરનાર પાયને સાલલનાર
ડાહ્યા ૯૮૮૦

વાત ને વાત, ને ચાડી ને ચાડી.

વાત હુકારે, ને ગાલ હુકારે

વાત હુકારે, ને મોહત હુકારે

વાતની વાત, ને કરામતની કરામત

વાતની વાત, ને કરાફાત, ને એક બોરડીના કાઠા, તે પર સતરા
અઢારા ગામા ૯૮૮૫

વાતનું વતેસર કરવું

યાને, જીજ વાતને છેક મોહટી કરી નાખવી

વાતનો કરનાર કોઇ વેદશે બેસે ?

Talk is but talk but tis money that buys land.

Prate is but prate tis money buys land.

Talking pays no toll. (અથેલ કેહવતે.)

વાતમાં ને વાતમાં લક્ષ્મણાઇએ બરચ ઝુમાબ્યું.

વાતમાં મારે તોલમાં મારે મુલમાં મારે વાણિયો, મોઢકુ ખસાય,
લાકડુ ખસાય ખસાય મોઢરો પાહણિયો આ દુનિયામાં નહિ ખસાય
ફક્ત એક વાણિયો

વાતે પાપક વાતે વડી, ને વાતે વડુ ગધેડે ચઢડી.

૬૪૬૦

વાતે રીન્ને વાણિયો, ને રાત્રે રીન્ને રાજ

વાતે રીન્ને વાણિયો, રાત્રે રીન્ને રજપુત આઠણ રીન્ને લાડવે ઝાંસે^૧
રીન્ને ભૂત

વાતે વડાં, વાતે વડી, વાતે વેદવાણુ ગધેડે ચઢડી.

વાતે વસ્ત્રાં ને ચુલલા પર દાસ.

વાતે વધી, ને ગધેડે ચઢડી.

૬૪૬૫

વાતે વાણુ ને વાતે વડી, ને વાતે તો કંઈ મરજ નહિ સરી.

વાતે વાતે ગુજરી રાત વાતે વાતે આધી લાગ વાતે વાતે વજીજ
સાથ વાતમાં વીટી મુશકેલાત વાતમાં નથી કાંઈ વીસાત વાતે
વાતે ઘણું બાત.

વાતે વાહણી વાત.

Sweet discourse makes short days and nights (અથેલ કે)

વાદલ આણુવુ

વાદલ આવવુ

૧૦૦૦૦

વાદલ ઉપર વીજસી, ને આંધા ઉપર ઝાંધા.

વાદલ તોડી પા વાં

વાદલ વચ્ચે બહુ, ને વઠે વન સામુની વફુ.

વાદલ વરસવુ

વાદલની છાયા ફેટલી ધડી ?

૧૦૦૦૫

વાદલમાં વાટ પાડે એવું માણસ.

વાદલે વાહણુ, ને કુવડ બેઠી દલે.

વાધરી^૧ સારૂ બેસને મારવી.

Gather a chaudielle pour trouver une épingle^૨

Tuer la poule pour avoir l'œuf^૩ (ફંચ કેહવતો)

Sacrificing a pig to save a chicken (તેલુગુ કેહવત^૪)

Sacrifice an elephant for the sake of a kid. (તામીલ કે^૫)

વાન તાનના છોકરાનો વરો ધોવાડવો

રમુજ ખાતર કેઈ સાથે આડાઈ ફરી ગાલ ખાવાની તનવીજ કરનારાં

માણસને તેના બચ્ચાને ગાલ લાગવાની ધમકી આપી તેવા

કામથી વાલવાને માટે વપરાયછે.

વાન ન આવે, ને સાન આવે.

૧૦૦૧૦

વાપર્યું તે વાહણું.

વાપી,^૬ ને સૌથી વાપી.

વામનજીના ત્રણ પગલા

વામન નામે એક પહરેજગારને માટે એવી કથા છે કે એક વાર ઈશ્વર

તેની હપર પ્રસન્ન થયો, અને તેને કહ્યું તાહરે બેઈએ એ

માગ ! વામને ત્રણ પગલા માગ્યા તે લેવાનો હોદ્દમ થતાં

વામને એક પગલું ધરતી પર ધર્યું, તે એવી રીતે કે આખી

૧ આમડાની જીની પટી

૨ To burn out a candle in search of a pin

૩ To kill the hen by way of getting the egg

૪ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 129

૫ Percival's Tamil Proverbs, p 67

૬ ઉદવાડાની પડોસમા આવેલું એક ગામ

ખરતી બોલતી હીમી. બીજે પગથે તમામ આકારા બોલતી
હીમી અને ત્રીજી પગથે હથેલીને હથેલીને પુછવા લાગ્યો. હવે
આ ત્રીજી પગથે શું થયું? એ હથેલીને જવાબે કહ્યું. હવે
બાહર લામ લેવા જવ ત્યારે એમ જોવાયું છે કે કામનજીનાં
ત્રણ પગથાં જેવી વાત" કરેછે

વાયદા કીધા વાડીએ જિભા સરોવર પાર આપી રાત તાહડે મુવા, ને
ચુમ્મા મેરની નાર

વાયુ થામ છુટાથી, ને ગરમી થામ હીરાથી ૧૦૦૧૫

વાર હડીને વેસા ખામ, તેની ફરિયાદ શું કરવા જવ?

વાર ચઢશ્યા, પીપસ ચઢશ્યા પછુ દેશના દેશ.

વાર તાહડા છુટાને, નહિ તો વાહડા તાહડા રાગને!

વાર તાહડા હરામીને નહિ તો ખાઉંછ તાહડા મરીખને!

An old woman's door was taken away so she went
and took the door of the mosque.¹

He can't manage the horses, and so he beats their
manure? (ઠાસખીરી કેહવતે ૧૩)

વારવેસ શોધે વાડી પુરબો પુછે કુવો, અસાવશે હડી અમલખખો,
પુછે કે કોણ મુવો? ૧૦ ૨૦

વાર હરતી વારો ને તાહડા મજી માહરો.

વારી મજ ફેરી મજ જસવેકે વાગ દસ ગજ

વારીએ આવેશે ચુકે તો તેની જણતી પર તે ચુકે. (અથવા) વારે
આવેશે ચુકે તે પોતાની જણતી પર ચુકે

વારે વારે કુતરૂં શાલો લામ જરો?

વારે વારે વાણિયો બોલ આરે?

૧ ૨૫

1 Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles,
p 38. ૨ Ibid p. ૩.

૩. સરખાથે કેહવત ના ૮૨૫૮, સદે ૭૫૩-૭૫૪ ૪ અમદ.

વારે વારે વાણિયો, સાતે વારો સોની, ત્રણે વારો કણસારો, ત્યારે
એકે વારો કોલી.

વારેલા નહિ વરે, તે ખાસડા ખાધને મરે.

વારેલા નહિ વરે, તે હારેલા વરે (અથવા) વાર્યું ન કરે, તે હાર્યું કરે
વારો આવે ત્યારે ડોસીખી નાચે, (અથવા. ડોગીને પણ નાચવું પડે)
વાલ કહે કે તું મહને ગમે ત્યારે પોસ, પણ હું આવું પોસ ૧૦૦૩૦
વાલ કહે હું મોહટો દાણો ધણા લક્ષ્મ ખાલુ, ચાર દિવસ જો સેવન
કરે, તો ભરી સભામાથી ટાળુ.

વાલ આવવા.

વાલ વખાણ્યે શુ, ને ચનો ચાખ્યે શુ ?

વાલ વાલ કીધા રે, વાલ તો ગલી ગયા, ને ટાહડા પાણીએ ઓર્યા રે,
મીઠલી ચરી ગયા

વાલ સોને ગધેડુ મઢાય.

૧૦૦૩૫

વાલના સહીયદને લી— ના સગન

વાલની દાલ, ને કરાર^૧નું ધાન

વાલની દાલનું અધરણું (ઉભાય)

હલકા અને ઈતરાતવાલા માણસને વિષે બોલાયછ.

વાલની રતી ત્રણ, ને ત્રણેના મહો કાલા

વાલને વખાણુવો નહિ, ને ચોલાને વખોડવો નહિ

૧૦૦૪૦

વાલમાથી રતી કાઢે

વાલી ધગવતાં વાર, પણ કાઈ નાક વીધાવતાં વાર ?

વાલો, ડોલો, ને ખામખલાઈ, (અથવા, કાખખીલાઈ,) જોવા ન આવે
સગો ભાઈ

વાલંદ, ને વલી બેઠો વેહલ.

વાલંદ વેહેલે બેઠો, કાઈ સ ઘેસો ? તોકે દેખે એવું કેહજો. ૧૦૦૪૫

વામ હના વામાં હોય તો કાચલીમાંથી કરડે.

માને, એક દબમનુ નસીબ હપુ હોય તો તેની અજા નગેરે મેલવાની કાચલીમાં તેનો હાથ જતા માંડેથી સર્પ અથવા કોઇ કેદરી જનવર હોય તે તેને કરડે એટલે કે એનું નસીબ જપ્ત હોય તેને હર બદાને ગુસ્સાની પોંદાય.

Wer Unglückz soll haben der stolpert in Grase, fällt auf den Rücken und bricht seine Nase.^૧ (નરમન કે)

Il tombe sur le dos et se casse le nez.^૨ (ફિશ કેહવત.)

વાવટા ઉડવા.

વાવડી ચસકી.

વાવણી ને તાવણી ઉતામથી જોઈએ

માને, ખેતરમાં નાવણી કરવી હોય તો વખતસર કરવી જોઈએ, નહિ તો અકારત જાય. તેમજ શુદ્ધતા ઉપર માખણ વાવવા મેલ્યુ હોય તો વખતસર ઢેંઢાં ઉવારવુ જોઈએ નહિ તો બધી બચ.

વાવમા હોય તે દવાડામાં આવે.^૩

૧૦૦૫૦

વાવવુ તેવુ સણવુ કરવુ તેવુ પામવુ

વાવે તે સણે ન જોડે તે પડે

વાવે તે ત્રિણે

Sow brother sow that you may reap, brother reap.

(કાશમીરી કેહવત.)^૪

વાવે તેવું ઉત્રે ને કરે તેવુ પામે

વાવે તેવુ (અથવા તે) સણે

૧૦૦૫૫

As you sow you shall reap. (અ મેલ કેહવત.)

૧ He who is born to misfortune stumbles as he goes, and though he fall on his back will fracture his nose.

૨ He falls on his back and breaks his nose.

૩ જુઓ કેહવત નં ૧૪૩૩, તથા તેને મહત્ત્વ કેહવતે, સર્ ૧૨૮.

૪ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J. H. Knowles, p 232.

Whatsoever a man soweth, that shall he also reap —

GAL. 6, 7

Qui sème des chardons, recueille des épines ^૧ (ફ્રેચ કેહવત)

Chi mal semina, mal raccoglie ^૨ (ઈટાલ્યન કેહવત)

Wie gesat, so geschnitten ^૩ (જરમન કેહવત)

Ut sementem feceris, ita et metes ^૪ (લેટીન કેહવત)

Cada hum colhe, segundo semea ^૫ (પોર્ચુગીઝ કેહવત)

Zoo gij zaait zoo zult gij maaien ^૬ (દચ કેહવત)

Hvo lidet saer, lidet faer ^૭ (દિનીશ કેહવત)

He that sows little will reap little ^૮

He who sows millets, reaps millets, he who sows evil
deeds, must reap the same (તામીલ કેહવતો ૯)

He shall reap hemp who sows hemp, and beans who
sows beans ^{૧૦}

Every man gets what he cultivates (ચીનાઈ કેહવતો ૧૦)

Those who sow thorns can only reap prickles (તે કે ૧૧)

هرچه کاری بد روی

آنرا که چنان کند چنیس آید پیش (ફારસી કેહવતો)

पेरलेलें उगवतें. (મરાઠી કેહવત)

વાવો તેવુ ચાખો

૧ He who sows thistles reaps thorns

૨ Who sows ill, reaps ill

૩ As you sow, you shall reap

૪ As you have sown, so shall you also reap

૫ Every one reaps as he sows

૬ As you sow you shall reap

૭ He who sows little, reaps little

૮ Percival's *Tamil Proverbs*, p 304 & *Ibid*, p 360

૧૦ Scarborough's *Chinese Proverbs*, p 410

૧૧ Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 71

વાસ^૧ ત્યાં આસ^૨

વાસી કુલમાં વાસ નહિ ને જોળન બારો આસ નહિ, ને વાસી કુલ
વસનાઈ જાય તેમજ જોળન નાહસી જાય.

વાસી કુલો આસ નહિ, પરદેસી બાલમ તેરી આસ નહિ. (હિ.કે.)
વાસી રહે શુ કે કુપા ખાય? (અથવા) વાસી રહેવે નહિ ને કુપા
ખાવે નહિ

વાસી રહે ન કુપા ખાય. (હિ.દુસ્થાની કેલવત.)

વાસી શુ પડે કે કુતરા ખાઈ ૧૦૦૬

વાસીદુ જોટણી વાર કાલજો જોટણી વાર પુજો^૩ નિહો
વાસીદુ વાસે નહિ ને ધણા પાડે ખાજા સસરો જો વિખામણુ દેવ
તો ઉત્તર આપે ખાજા

વાસીદે સામેણુ જાય

વાસીદાંમાં સામેણુ જાય (અથવા ગયુ) (અથવા) વાસીદાંમાં સામેણુ
તણાય?

વાસુદેવે વાસુદેવ મલવા મુરદેલ. ૧૦૦૬૫

વાહ વાહરે મિયાં બહિં દેખો દમલીમે સો સો રાહિં

વાહજુ ગણુ ને શીટખો સાસ.

મજા કપલ્લ મેલ્ય લોકલ્લ (મરાઠી કેલવત.)

વાહજુ ચોહડે નહિ.

વાહજુ નાક ચોહજુ^૪

વાહડે તે લોહડુ ને દોડે તે લોહડુ ૧૦૦૭૦

વાહડે તે વહે ને જોડે તે પડે

વાહડે તે વીણે મહડે તે પડે.

વાહડે તેટલુ વેહરે. (અથવા) જોટલુ વાહડુ જોટલુ વેહડુ

૧ રૂબાસ. ૨. પતી.

૩. કપરી. ૪. વલગાણુ

વાહ્યા કે વટહ્યા (જે બન્યુ તે ખરૂં)

વાહ્યા, વટહ્યા, ને વટ્યા

૧૦૦૭૫

વાહરને કેવી વીલબ હોય ?

યાને, કાઈ બાબદમાં મદદન કરવી હોય તો તેમાં દીલ કરવી નહિ.

વાહલુ થયુ, ને વેરી થયુ

વાહલે વરો, ને વાહરડે ચરો.

વાહલા તેજ વેરી થઇને બેસે

વાહલાં વરાવીઆઇ, ગુણુ સમાનુ દુખ, કે કારમી લાગી ભુખ, ગોટ

પીધુ પાણી, તો ગીયુ બધું દુખ

૧૦૦૮૦

વાહલા હોય તે કડ્ડુ પાય.

વાહલાની ગાલ, ને ધીની નાલ

વાહલામાં વટાલ શો ?

વાહલામાં વાહલ નહિ

વાહલામાં વાહલુ પેટ

૧૦૦૮૫

વાહલામાં વિરોધ શો ?

વાહલામાં વેર કરવું.

વાહલામાં શુ વેર ?

વાહલાસુ વેર નવ કીજ્યે, ચુકીને નવ દીજે ગાલ, ધીમે ધીમે છાજે,

જેમ સરોવર છાડે પાલ.

વિખનો વિલાસી જીવ શાકરને શુ કરે ?

૧૦૦૯૦

વિષક્રિમિ ન્યાય. ॥^૧ (સંસ્કૃત કેહવત)

વિચારીને વાત કરવી.

Speak after deliberation and circumspection (તામીલ કે ૨)

૧ Like the worm living in poison Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 464

૨ Percival's *Tamil Proverbs*, p 367

વિછી ફરી વેલના જોને વીતી દોય, તે જાણે, પીઠ પ્યારા તણી, અવર
ન જાણે કાપ.

વિછીને મોઢડે ખાસક

વિછીને દય, ને કરિા મોઢે હંસ.

વિધા કોઠના જાણની નથી.

૧૦૦૬૫

No instant can take from you your knowledge and
wisdom. (અ મેછ કેહવત.)

In learning there is neither old nor young the most
intelligent takes precedence (શીનાઈ કેહવત. ૧)

The gem of learning is great wealth it cannot be shared
by consins nor lost by robbery nor exhausted by
liberality (સ રૂત કેહવત ૧)

વિધા પેહસી વય વિને, જીજી વયમાં ખન ન મલો ધર્મ વીજી વયે,
નિપૂઠ જોયુ તન.

વિધામા પૂઠે નહિ ને અઘામાં અધુરો નહિ.

Though a hundred years old diligently acquire
knowledge (વામીસ કેહવત. ૩)

You may study to old age and yet have things to
learn (શીનાઈ કેહવત. ૪)

વિદ્યાનની સેજત સારી, મુરખની કૂપા પજી નહારી

વિધાત્રાના (અથવા, હજીના) સેખ કદી ફરે નહિ. (અથવા) વિધાત્રાના
સેખ મિથ્યા થતા નથી ૧

No flying from fate. (અ મેછ કેહવત.)

૧ Scarborough's Chinese Proverbs p. 95.

૨ Long Eastern Proverbs and Emblems, p. 132.

૩ Mercival's Tamil Proverbs, p. 406.

૪ Scarborough's Chinese Proverbs p. 95

૫ એને મઠની જુડી જુડી જાણાણીની જીજી કેહવતે માટે જુઝિા કેહવત નાં
૨૬૪૪ સર્ ૨૫૩ તથા કેહવત નાં ૫૧૨૪ સર્ ૪૦૧

વિધિરહો વલ્લાનિતિ મે મતિઃ ॥ (સંસ્કૃત કેહવત. ૧)

વિના કામનુ ખરકવુ, ધોકા આવે ઘેર.

૧૦૧૦૦

વિના ચહડાવે કામઠી, કેમ કરી વાગે તીર ?

વિનાશકાલે વિપ્રીત બુદ્ધિ. (અથવા) વિપત દાહડે વિપ્રીત બુદ્ધિ.

વિનાશકાલે વિપરીત બુદ્ધિ. ॥ (સંસ્કૃત કેહવત ૨)

વિનાશકાલે વેર ન કરવુ.

વિપત્તી સમાન સુખ નહિ, જો થોડે દિન હોય, ઈષ્ટ મિત્ર, બાઈબધુ,

જાણુ પડત સખ કોય.

Poverty trieth friends (અ ગ્રેજી કેહવત)

વિપદસ્સલુ નરશશ્વચાલુ સસ્મર્યતે હરિઃ (સંસ્કૃત કેહવત. ૩)

વિપ્ર^૪ ભણેલો લિખે.

૧૦૧૦૫

વિવાહ કહે માડી જો, ઘેર કહે ઉકેલી (અથવા, બાધી) જો^૫

વિવાહ-જેવો હરખ નહિ, ને મરણ જેવો શોક નહિ (અથવા)

વિવાહ સમાન હરખ નહિ, ને મુઝ્યા સમાન શોક નહિ.

વિવાહ પેહલાં અધરણી ?

વિવાહ વહીને, વેપાર કરીને.

વિવાહ વીત્યા, ને મન થભે. (અથવા) વિવાહ વીત્યા, ને મોડ

થાભલે

૧૦૧૧૦

વિવાહથી રળિયામણું થુ ?

વિવાહની ગાલ ધન્ય ઘડીની.

વિવાહની વરસી

વિવાહનુ ખારમુ, ને વરસીના વિવાહ.

૧ Lo' Fate is all powerful, that's my mind. Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 462

૨ In the time of calamity the sense is perverted Ibid, p 462

૩ Let misfortunes come upon us often, by which Hari is remembered Ibid, p-462 ૪. શ્રાવણ

૫ સરખાવો કેહવત નાં ૨૩૩૧, સર્કે ૨૨૧

વિવાહનાં ગીત વિવાહે ગવાય.^૧ ૧૦૧૧૫

વિવાહમાં વેદસો, ને આશ્વાત્મા વેદસો

વિવોદર્ભા વગેરે ને વદ્યતાં વાયુ વાદજી

વિવેક વડો વિધા યજ્ઞ

વિવેકથી જન્મે રહે દોષી ને વધી દુષ.

વિશ્વાસ વગર વહાન ન યામે. (અથવા) વિશ્વાસે તો વહાન યામે

(અથવા) ભરોસે ફરિયામાં વહાન યામે.

૧૦૧૨૦

વિશ્વાસખાતી, મહા પાપી.

વિસનખરના મગ કહી ચડે નહિ.

વીજલી કર દયા નવું પોતિયુ ને નવ ટકા ગયા.

વીજલીની પખે છડે (એવી કડપવાડુ)

વીજલીને કબજારે મોતી પરાવી ભેવ

૧ ૧૨૫

- Take time by the forelock. (અર્થેલ કેહવત.)

વીજલીને તાર, ને જોતીયનુ ઝાડ.

વીટી પરનું નમ

વીટી પરનો હીરા

ચીતી ક્રમ તે જાણે, અજુબીવી માઝાં તાણે.

ચીતે તે જાણે

૧૦૧૩૦

ચીતે વેદાએ માંડવ (નહિ જામે)

વીંધુ તે મોતી ને કાંધુ તે કામ ને જોણે કાંધી દીધ તેણે શુભાભ્ય

(સામ)

Opportunities neglected are lost. (અર્થેલ કેહવત.)

વીધવાણને ગમ્યુ, ને ડોસીનું મન ભમ્યુ

વીધા મોહ તે વાંકડીયાં ને પર પાલે તે ચાંકડીયાં

વીસે મોહડે અજિયારસ

૧ ૧૩૫

વીસ વસા મોસાવના આવે.

વીસ વાણે, ને વીસ તાણે, વધતુ ખાય તો અક્ષા જાણે

વીસ વાર વાણિયો, ને સાત વાર સોની, ત્રણ વાર કનસાગે, ને એક વાર કોલી

વીસટી થઇ તે વતીપાતથી, ને નાહણી બગડી તે મોહટીથી. (અથવા)

નાહણી શિખી તે ધરડીથી, ને વીસટી થઇ તે વતીપાતથી.

વીસામાનો વડ, જેને ગમે તે ખેસે

૧૦૧૪૦

વીસે પાડશે ચીસ.

બુઝ્યા મેહ વટેમાર્ગુ કેહશે

વેક વહુ વેકા ને સાજ ને સહવાર ખેહુ એકા

વેગણા સરખુ (નાધણુ)

વેગણાની છાલ, ને મુઝારાની^૧ ચાલ.

૧૦૧૪૫

વેગણાતુ ઓર્ધુ,^૨ ને લડાઇતુ ખોર્ધુ. (અથવા) હીન્ન કાકા ઓર્ધુ, ને લડાઈતુ ખોર્ધુ.

વેગરી વાડી, ને વેગરા પીઠાં, ને નહિ હુતાં સાથી કોટક દીઠાં.

વેચતો કળ્યો માથે લેવો

Buying and bringing a suit which was going along the road. (તેહુચ કેહવત ૩)

વેચતો વાણિયો, ને ખેલતો જુગારી.

વેચ્યા ઘોડા કાંઇ દામ દેય?

૧૦૧૪૦

વેચ્યા ઘોડા ખાડ ખાય (અથવા) વેચ્યા ઘોડા કાંઇ ધાસ (અથવા, ખાડ) ખાય?

વેચવા કાહજો ઘોડો નહિ રખાય, ને પરણવા કાહજો દીકરો નહિ રખાય.

૧ મુઝારો—પટ વાટે લોહી પકવાનો એક રોગ

૨ સાખી ને સાખી કાપેલી ચીર.

૩ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 205

વેચી ઉધ જાનમરો મેમે ભેરો મુદ

વેચીને દારિયા ચના કરવા.

વેચીને વાણિયા થવુ

૧૦૧૫૫

વેચે તે વજારો, ને રાખે તે પાંજરો.

વેચે તેનો જૂત ભેવાય ના વેચે તેની ખીલી ન ભેવાય. (અથવા)

વેચે તેનો જૂત ભેવાય નહિ તેની ખીલી પડી રહે.

વેજાપુરનો વાંદરો તે તવડીના વાસ ખાયા.

વેઠ આવી, તોડે' ઉપાડે છુટકો.

વેડના વાહમા ઠાઈ નહિ થાય, હેતનાં હાથાં સર્વથી મળાય. ૧૦૧૬૦

વેડિયા! વાર ખાંધી! તોડે હા સાહેબ! કેવી ખાંધી! તોડે વા આવે

ને તુડી પડે!

વેડિયા વેઠ વાલી! તોડે વાલી.

વેડિયો વરણાગીયો શો!

વેડ ઝોલી ને સીમનપોર જતાં આવતાં થાય જપોર.

વેત નમે તેને હાથ નમવુ

૧૦૧૬૫

વેતર વટયુ ત્યાં દાખ્યાણીનો શો વાંક!

વેડિયાં દોર નહિ સમજે અરથ, ને માંડિના શોહર.

વેડાંતી કરતાં ધાડાંતી સારો.

વેધાકા મન વેધવે.

વેપાર કરતાં હામ હામ ને કામ જોષ્ઠા.

૧૦૧૭૦

વેપાર કરવો તે જાણે ૧ ને ખેતર ખેડવુ તે જોશે.^૨

વેપાર વધતી લક્ષમી.

वाणिज्ये वसति लक्ष्मी ॥ (સંસ્કૃત કેહવત ૩)

વેપાર વાંઝિયો હોય નહિ. (અથવા) વેપાર કંઈ વાંઝિયો નથી

વેપારની અનીતિએ દીવાલું

વેપારને સર દીવાલું, ને નોકરીને સર બરતરશી

૧૦૧૭૫

વ્યાપાર દ્રોહ ચિતન ॥ (સંસ્કૃત કેહવત ૧)

વેપારમા વાયદો, ને ધર્મશાસ્ત્રમા કાયદો

વેર કરીને ઉધવું નહિ.

વેર વસાવીને સુખે સુવાય નહિ.

વેરભાવે ભગવાન મળ્યા

વેરાગ તનનો નથી, પણ મનનો છે.

૧૦૧૮૦

વેરી આદરભાવ સાથ, ક્રોધ ને વમાસ સાથ, સ્ત્રી-હઠ માર સાથ.

વેરીને બારણે વધામણા (કિવા હોયદ)

વેરીને બારણે વેહલ છોડવી.

વેરીનો વિશ્વાસ નહિ કરવો

Take heed of enemies reconciled, and of meat twice
boiled (અ ગ્રેજ કેહવત)

વેલ ને રેલને વધતાં વાર ન લાગે.

૧૦૧૮૫

વેલ ભુખે રહે તેથી કાષ્ટ દલદર શીટ?

સૂર્ય હગવા પછી બપોરના બાર વાગતા સુધી એક વેલ મણાયછે,

અને બાર પછે સૂર્ય અસ્ત પામવા સુધી બીજી વેલ મણાયછે

વેલા વઠી તુમડી, ને કડવી કડવી ઝેહર

વેલાતી વાળુ.

આવડત વગરનાં માણસના સંબંધમા વપરાયછે

વેસે ઉતરતી તુમડી.

“ઝાડ તેવા ફલ” ની માફક વપરાયછે.

વેસે લાગી પાપરી, ને ડોસી મુઝ તે આપણી.

૧૦૧૯૦

વેસે વઠી તુમડી

વેવસાં મારે પેઠ ન બરાવ.

વેચ ને ધરમ બદલવો નહિ.

વેચધારીથી વેચના ડેહતું

વેચના કાઠની વડુ નહિ

૧૦૧૫૫

વેચના કાઠની વડુ નહિ ને બ — કાઠનો સાલો નહિ

વેચના (વરસ) ધટાડે ને લોગી વધારે

વેચના સતી નહિ, અધણી પવિત્ર નહિ.

વેચના સાથે વખુજ ન ક્યો.

વેચનાને માટી ધણા ને જુઠારીને લાજણ ધણા

૧૦૨૦૦

વેચનાનો ખાટલો સવ યુધી ભરે.

વેચનાનો દીકરો કોને બાપ કહે ?

He is the son of a bachelor (અ ધેલ કેદવત)

Who is the father of a harlot's child? (તેલુગુ કેદવત. ૧)

Who is the legal father of the child of a concubine?

(તામીલ કેદવત ૨)

વેસ કાઢજો તે બળવવો.

વેસે આબુ મગિધી સમરે

વેદત નમે તેને હાથ નમે.

૧૦૨૦૫

વેદત બોચીતુ ભેતુ

વેદતનું હાથ ધણુ, ને રજનુ મળ ધણુ *

વેદતી અમા ને આસનો ધર્મ.

વેદતી અમામાં કાણુ પગ મુકે ?

વેદતી અમામાં હાથ ધેલા

૧૦૨૧૦

બેદતે દરિયામે હાથ ધેા સેા. (હિન્દુસ્થાની કેદવત.)

૧. Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 328.

૨. Percival's Tamil Proverbs p. 263.

૩. જુબી કેદવત નંબર ૮૮૨૫, સદે ૧ ૩

(ફારસી કેહવત) فرصت را غلیبت شمار

વાહાતે ગગેત હાત ધુ (મરાઠી કેહવત)

વેહતો વાહન, ને વેહતો પાહન.

વેહતા પાણીને ઝાઘ નહિ

વેહમની દવા નથી. (અથવા) વેહમનો દારૂ નથી.

વહેમ કી દારૂ હએ નહિ (હિંદુસ્થાની કેહવત)

વેહમનુ જાહું

યાને, વેહમી માણસ

વેહમીને સિર ચકલી બેઠી

૧૦૨૧૫

વેહમીનો પાદશાહ

વેહરે તો બાર પાટયા પડે (એવુ માતેલુ)

વેહલ જોધએ ઉઘારી, ને બાયડી જોધએ કુઘારી,^૧ ને મરદ જોધએ મુછાલો, ને બલદ જોધએ પુછાલો.^૨

વેહલ બાગી તે રામાની, ને બલદ મુવો તે કામાનો (તેમાં આપણુ શું ગયુ ?)

વેહલવાન, ગદેવાન, ને સારવાન, એ ત્રણુડેનો વિશ્વાસ નહિ કર્યે. ૧૦૨૨૦

વેહલે વલગીને આવી નથી, (પરણીને આવીછ)

વેહલો તે પેહલો

Early birds pick up the crumbs.

First come, first served. (અ એહ કેહવતો)

Les premiers vont devant ^૩ (ફ્રેંચ કેહવત)

વેહલા લગન, વેહવાં વધન.

Marry in haste, and repent at leisure.

Marry in haste, and repent at leisure, 'tis good to marry late, or never (અ એહ કેહવતો)

૧ સારા કુલની ૨ જુઓ કેહવત નાં ૭૮૧૨, સર્કે ૭૧૫

૩ First come, first served.

Qui se marie à la hâte se repent à loisir ^૧ (ફેચ કેહવત)

Chi si marita in fretta stenta adagio. ^૨ (ઉતાપન કેહવત)

Heirathen in Eile berout man mit Weile ^૧ (જરામન કે)

Haast getrouwt, lang berouwt ^૨ (ફચ કેહવત)

The bachelor wishes (to get married) the married man
regrets (that he got married) (હાસમીરી કેહવત. ^૨)

વેહવા થઇ ચુક્યા, ને નમારાં વાગી રહ્યા.

વેહવા થાય ત્યાં બધા ભેલી જાન ચાશે. ૧૦૨૨૫

વેહવા વેહવાં અધરણી નહિ ગાતુ

વેહવાઇ નાતડું કરો તોફે હા વેહવાણુ તમારીજ સાથે! (અથવા)

બાબાજી નાતડું કરો તોફે તમારીજ સાથે!

વેહવાજ પ્રમાણે વિવાહ ને ધગ પ્રમાણે દીવા.

વેહવાઈ બે વાર નાત ન જમાડે

વેહવાઇ સામમાં ને જમાઇ બાગમાં. ૧૦૨૩૦

વેહવાઇ વિના વિવાહ ^૧ (અથવા) વેહવાઇ વિના વિવાહ નહિ ગાશે

વેહવાઈ વેહવાઈ છડી મરે ત્યાં જાનેયા શુ દરે!

વેહવાઈઆ વેણાં ને પિતરાઈઆં મેણાં.

વેહવાઈની વાડી ને પગે ચસાચ એટલુ ચાશે.

વેહવાઈતું ધગ વાગમાં, ને જ ગયું (અથવા પશુ) તે ખાગમાં. ૧૦૨૩૫

વેહવાઈને ઘેરની રીત ને ફકાઈને ઘેરની બિખ

વેહવાઈને યોગ વરવુ છે કે કન્યાની ખો. કહડે!

વેહવાણુ હવે ઘેર કરો તોફે આવોની તમારીજ સાથે!

વેહવાણુની વાણી ને બુજીલી ધાણી.

વેહવાણુ દીકરી આપી તે દેશ આપ્યા જરાબર. ૧૨૪૦

૧ Marry in haste, and repent at leisure

૨ Dictionary of Kashmiri Proverbs by Rev J H. Knowles, p. 13

વેદવાર વડા, ને પ્રીત ગોષ્ઠી.

વેદવાર વધાર્યો વધે, ને ઘટાણો ઘટે

વેદવાર વેચાતો. ગરાધ હાંપીના

વેદવારની વાતમા ગરમ ડેરી ?

વેદવારનો માર્યો કાચે તાતળે ગાંધો આવે.

૧૦૨૪૫

વેદવારમા વાળિયો વડા

વેદવારી ને વાળિયો

વેદવાર્યા બાઈએ બેઠન કમાડન,^૧ ને ગરીબરા વર નાર હેઠાન

વેદવાર્યો ખાય કે દીવાર્યો ખાય (અથવા) વેદવાર્યો ખર્યે કે

દીવાર્યો ખર્યે

વેદવાર્યો બદીખાને નાખ્યો (અથવા) વેદવાર્યો બદીખાને ૧૦૨૫૦

વેદવાર્યા વસતાને નહિ, ને અનાથ્યો પરીસને નહિ (કામનો)

પંસાવાલો માણસની મોઢી નજર હોવાથી વસતાને તેનું કામ પાછે

તો મોહટો ખર્યે ગરવે, અને ગરીબરા માણસની નાથણી નજર

હોવાથી ખાતા હપ પરીસવાનું કામ તેને સોખુ હોય તો

ખાતુ થોડું પરીસીને નમ્ર લગાડે એટલા માટે પંસાવાલો

વસતાને, ને ગરીબરા પરીસના હપ કામનો નથી

વેહા, ને મેહા

શુભગતમા વેહાને ટાંચે બ્રહ્મની તરફના અને વહુની તરફના એ=

બીજાને જીતોમા ગણ લેણીય દરજે તેના સ બધમા વપરાયછે

વેહા વીટા, ને ગેટલા મીટા

Nothing is more easily blotted out than a good turn

Eaten bread is forgotten. (અથવા) કેહવતો)

વેહાતુ ખારસુ (અથવા) વેહાતુ ખારસુ થયુ

વેહામા ઘઘરતુ

૧૦૨૫૫

વેદામા વાદસો^૧ મામ્યુ

વેદાચામા વેદા કરે, ને જાનપો^૨ જામા ફાડે

વેળા એજ વસ્તુ.

Time is money

Nothing is more precious than time yet nothing less
valued (અ મેંચ કેલવતેલ.)

Time is gold.^૩ (દસ કેલવત.)

An inch of time is like an inch of gold

But time can never be at that price sold

A foot inch of gold may be bought somewhere

Where time may be bought for cannot be told (અ કે ૪)

વેળા એવી વાત

વેળા તેવી રક્ષા.

૧૨૬૦

વેળા નહિ ને વાણી ને હાથે ફરી તાણી. (અથવા) વેળાની વાણી
ને તાણી તોડીને આણી.

વેળા વેળાની છાવડી

વેળાનાં ગીત તે વેળાએજ અવાજ.

વેકુક થો । ને અગત મણા.

વેદ ગાંધીનાં સહીયારાં.

૧૦૨૬૫

એક ખીજની તરફેણ કરનારા અને પોત પોતામા મઢીને ધાવનારાના
સબખર્માં વપરાવજ

વદ પરખાવ રેમથી, ને જોશી પરખાવ મહણથી.

વેદ વમર વાઈ નહિ.

૧ કાપા દસ વકરા.

૨ જાનમાં આનવાર.

૩. Time is money

૪ Scarborough's Chinese Proverbs p. 417

વૈદ, વાલદ, ને વેશિયા, એ ત્રણે રાકડીયા ; જોધી, ડોસી, ને
વટેમાર્ગુ, એ ત્રણે ફાકડીયા

કેટલાકે “ વૈદ, વેસા, ને ડોસી એ ત્રણે રાકડીયા ” એમ બોલેછે

વૈદ વિના વાહડ નહિ

વૈદ વૈદનો વેરી

૧૦૨૭૦

Two of a trade never agree (અથેજ કેહવત)

Quién es tu enemigo ? Hombre de tu oficio ^૧ (સ્પે કે)

Homem de teu officio, teu inimigo ^૨ (પોર્ચુગીઝ કેહવત)

Two of a trade hate one another ^૩

There is mutual love between men of a creed, mutual
jealousy between men of a trade (ચીનાઈ કેહવતો ૩)

દરઝી દરઝીકા દુશ્મન (હિંદુસ્થાની કેહવત)

(ફારસી કેહવત) سود هم بیست ما هم بیست دشمن

વૈદને તેડવા ગયો, તે ધોરખોડુનેખી તેડતો આવ્યો

વૈદનો જોલાખ, ને જોશીતુ ગ્રહણ એ બે સાચા

વૈદના કહેલા મરે નહિ, જોધીના કહેલા રાડે નહિ.

વૈદનાં ઘેર વડા

વૈદના પોરિયા પીડે મરે

૧૦૨૭૫

વૈદના મરે નહિ, ને જોધીના રાડે નહિ

વૈદકમા નીપાલો,^૪ ને જોતીપમા ગ્રહણ

વૈશાખ મહિનાના વાવઠા

વૈશાખે નહિ વાયા વાવરીઆ, ને અખાડે નહિ વરસ્યો મેઘ, જોના
જણ્યા નહિ જીવ્યા જોઠરા, તેનો રડતા નહિ ગયો છોડ ^૫

૧ Who is your enemy ? A man of your own trade

૨ The man of your own trade is your enemy

૩ Scarborough's Chinese Proverbs, p 52

૪ એક સખત જોલાખ ૫ જીવોનો છોડ

રૈશાખે વીસ શાક મશે.

૧૦૨૮૦

એ જરસે બેસકળા શક એક ખાનમે રોજર ચાક (બિહાર કૃ ૧)
વો દિન કદાં કે બિચાંકે પાઉમે જુતિયાં.

વળે માવવો, (અથવા ભેવો.)

વહ્યુ કાયા વિના પાન, વહ્યુ ધણી પટેમે ગામ, વહ્યો સાસરીએ
જમાઇ, ને વઠી દીકરી પર ધર મઈ

વહ્યું કુધ વાડે રે તું

વઠી ધગ પછવાડે છીડી, ને વઠી નાર પગ ધર છીડી. ૧ ૨૮૫

વઠે દીકરી જરજર ભોમે વઠે વાણિયો ઝાણુ તોમે.

વઠે સામુ ને વઠે વડુ ને વગર વરસાદે પાકે ધડ.

વાક કરી અન્યાય પોકારવો.

Deale que to erre nunca haen te quair ૧ (રફનીસ કેદવત.)

Beating her husband and then lodging a complaint
against him. (તેલુગુ કેદવત. ૨)

She herself commits the sin and charges Satan for it.
(અફઝાન કેદવત. ૪)

વાક ચાક પદમાના

વાક ચુકા પલુ વડુના રોટલા.

૧૦૨૮૦

વાચા કુંક્યાં ભોત સવાદિયા

ચાને, વાક કુંક નકામુ એવુ હોય તે પલુ પલ્લી વખત ઉખોજવુ
નિવરેછે.

વાંકા નરને વધન ધણી, ચહભા પાવરીએ થાલી વેચીને રસોઇ કીધી,
ને જામ્યા દાધરી ૧એ.

૧ *Christian & Behar Proverbs*, p. 209.

૨ Since I wronged you, I have never liked you.

૩ *Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs* p. 316.

૪ *Long's Eastern Proverbs and Emblems*, p. 200.

૫ વહાળીને મહત્તુ કાવત્તુ કીક વાચા

વાકા બોલાનો પાઠગાદ.

વાકી આગલી વગર ધી નહિ નિરૂથે.

યાને, જ્યા સખત એવાન લેવા ધટેછે ત્યા નરમી વાપડ્યાથી કામ
સિદ્ધ થતુ નથી

Voor groote kwalen sterke hulpmiddelen ૧ (૨૪ કેહવત)

Ghi is not to be taken up with a straight finger (૩૧ કે ૨)

Without bending the finger even butter cannot be got

(તેવુગુ કેહવત ૩)

સોઝે ૪ અશુરી ધીવ નિરૂથ હૈ? (ખિહા ૨ કેહવત ૫)

સીધી હજલિયુ ત્રી નહિ નિરૂથતા (હિ દુરયાની કેહવત)

(કારસી કેહવત) نکاس تا نہ دهي نرم لمي سود

ચોટ વાનટું કેલ્યા ગિવાય તુપ નિવત નાहीं

વાકડ્યા ચોટા ગિવાય તુપ નિવત નાहीं (મગડી કેહવતો)

વાકે લાકડે વાકો વેહ, ને વાકો વમે ગામને છેહ ૧૦૨૯૫

વાકો ચુકો (અથવા, સાદો માદો) પણ વહતો રોટલો

વાકો પણ માકો હેની!

વાકો વાકો પણ માકો તો.

વાચ્યો વાચ્યો ચાલ્યો જાય, વૈશ પાયન તે કોની માય?

વાઝણી જણે નહિ, ને જણે તો શ્રવે નહિ ૧૦૩૦૦

વાઝણી પ્રસૂતીની વેદના શુ જાણે? ૬

જાઝ ટિ જન પરસોકી પીગ (ખિહા ૨ કેહવત ૭)

૧ For great evils strong remedies

૨ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles,
p 191

૩ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 351

૪ સીધી ૫ Christian's Behar Proverbs, p 91

૬ એને મલતી જુદી જુદી ભાષાઓની કેહવતો માટે જુઓ કેહવત નાં ૫૦૦૫,
સદે ૫૧૪ ૭ Christian's Behar Proverbs, p 183

વિદ્વાનેવ વિજાનાતિ વિદ્વજ્જન પરિધમં ।

નદિ કંથ્યા વિજાનાતિ ગુર્વા પ્રસવવેદનાં ॥ (સંસ્કૃત કેહવત ૧)

વાંઝણીને પાનો મુઠાવવો

વાંઝિયાનો માણ પચે નહિ.

વાંઝિયે ઘેર ડોસો લાડકો.

વાંઢાનુ વઘોણું, ને રાડી રાડની ખે...

૧ ૩૦૫

વાંઢાને વઘોણું નહિ, ને વેશ્યાને વઘોણું નહિ.

વાંઢર નકલ.

વાંઢર ને વલી વીછી કરબો.

વાંઢર મારી પાલો અ—વો

વા ૨ મારો ને પાલો અ—

૧૦૩૧૦

વાંઢરના હાથમાં ગોલાખનુ દુધ આપ્યું તે ગાં— નુછ્યું

A garland of flowers in a monkey's paw (તેલુગુ કે ૨)

Gold coins to a cat. (જેપાનીસ કેહવત ૧)

When jasmine flowers were given to a foolish woman

she folded them up and eat on them (તે. કેહવત ૩)

વાં રના હાથમાં છરી, (અથવા તલવાર.)

A stone in a mad man's hand.

Put not a naked sword in a mad man's hand. (તે. કેહવતે ૧)

The story of a firebrand in the hand of a monkey (તે. કે. ૧)

એ રાહસ્ય દુસરે હાથમે હુન્વારી. (ગિહાર કેહવત ૭)

૧ The learned only know the labour of the learned, the barren woman knows not the great pains of childbirth. Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 462.

૨ Long's Eastern Proverbs and Fables, p. 54.

૩. Carr's Telugu Proverbs Supplement, p. 61.

૪ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 318.

૫ Percival's Tamil Proverbs, p. 67

૧ ગાંડી મથાન. ૭. Christian's Behar Proverbs p 81

વાદરની ટોલીમા ભોજનું

બસા માણગેની મંડલીમા મેઈ યુન દોય તે વિંયે બોવાયછે.

વાંદરનુ ચાહું

એક વાદરને લે ચાહું પડેછે તેા બીજે વાદર ચોતાની આગડીએ તેની તપાસ કરી તેની ઉપર દવાઈ બંન્હે પડે વડી બીજે વાદર તે ચાહું નેતા તેમા આગડી ઘાડીને પાછી તપાસ દેન્હે, અને પાછી દવાઈ બંન્હે એવી રીતે વારંવાર થવાથી દરેક વાદરાનુ ચાહુ વધારે મોહટુ થાયછે, અને તે વળેા દુખી થાય છે આ ઉપરથી નજીવી લેવી બાબતને વધારે બગાડ્યા ઉપર આ શબ્દો બોવાયછે

Search not a wound too deep, lest thou make a new one (અંગ્રેજ કેહવત)

The sore of a monkey never heals (તામીલ કેહવત. ૧)

વાદરાના હાથમાં નીસરણી (અથવા, નિશાની.) ૧૦૩૧૫

Why give a whole coconut to a dog, that he may roll it about the house? (તામીલ કેહવત ૨)

Like giving coconuts to an ox (કેનેગીસ કેહવત ૩)

બાનર કે હાથએ નરિયર (બિહાર કેહવત. ૪)

(કારસી કેહવત) آئینه بدست رنگی

વાદરાની તાપણી

ચાને, નાથલાં કદનુ, વગર બીસાદનું

વાદરાની — મા સલી કરવી?

વાદરાનુ મુ— પીએ ત્યારેજ પૈસો હાથ આવે

વાદરાને ગાલ ભર્યાથી કામ.

વાદરાને દારૂ પાયો.

૧૦૩૨૦

૧ Percival's Tamil Proverbs, p 252 ૨ Ibid, p 394

૩ Long's Eastern Proverbs and Emblems, p 18

૪ Christian's Behar Proverbs, p 23

વાદરાનુ બચ્ચુ કરડે નહિ ને વહચોરે. (અથવા) વાદરાનુ બચ્ચુ કરડે
નહિ તે વચગડે

વાંધાનો વિભાવરો.

વાંસ પાણી દેખાવ ત્યાં કાંકરા ન હો.

વાંસલાને વાસભો કેહવે.

To catch a butterfly is harmful (અર્થેત કેહવત.)

વાસ કરે તો હાથનુ નહિ મહે (એવી ક જાણ અવસ્થા) ૧૦૩૨૫

બાહર લખી લખી ઘાલી પર મચ્છુરિ રેલી. (અહાર કેહવત.)

(કારસી કે) (કોઈ કોઈ નહિ.)

વાંસો ને વાંક કોઈ દેખે નહિ.^૧

વાંસો ને વાંક જોનાર વિરલાભ

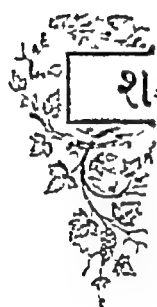
વાંદાને પાહનો મુકાવે (અથવા, બચ્ચાં બચ્ચાવે એવું)

માને નહિ બનવી પાતને બનવી કરનાર માણસ.

૧ Christian's Bazar Proverbs, p. 33.

૨ જુઓ કેહવત ના ૧૩૪૪ તથા તેને મળતી કેહવતો, તરી ૫૮૮.

शक्ताना साक्षा मा यवा निक्षेत्रे (अथवा) शक्ताना साक्षा
धन्या, ने अक्षर्भानि द्यौर्ध गनेषी न थाय १

A full purse never lacked friends

The rich never want kindred (अ डेहवता)

Reichen giebt man, Armen nimmt man २

(जरमन डेहवता)

Rijke lui hebben veel vrienden ३ (इय डेहवता)

All are relatives of the rich (तिसुयु डेहवता ४)

Every one claims relationship with the rich the power-
ful have many on their side ५

सोनेडे द्यौर्धमे दान लीण न देया? (हि दुस्थानी डेहवता)

समर्था घरिचिं ध्यान त्यास सर्व देती मान (भरारी डेहवता)

१ बुद्धि डेहवता ना० ६३३१, तथा तेने भजती बुद्धि बुद्धि लायाझानी डेहवता,
संके ५७६ २ We give to the rich, and take from the poor

३ The rich have many friends

४ Carr's *Telugu Proverbs*, Supplement, p 23

५ *Hill Proverbs of the Inhabitants of the Chittagong Hill Tracts*,
by Capt Thomas Herbert Lewin, p 26

ચક્તાને સાથી બધા (અથવા, ચક્તાના સચરા બધા.) ને અનાધ્યાના
વેરી બધા. ૧૦૩૩

ચક્તાનો સામે.

ચક્તો પડેમી ને તાનો વાર ^૧ ને જુ કહ્યેકુ તેનો પણ આધાર
ચતુ ને રેગ હગતા છેવાં.

ચત્તવાર ને સસરતો વાર.

ચનિ બેઠો રે બાઈ ચનિ બેઠો ! ૧૦૩૩૫

જમે જમે આપ તોરસે, પતજ જમે આપ સોરસે ચડિય જમે આપ
ઝોરસે, મોર જમે આપ ખોરસે, કોવા જમે આપ વરસે, ચકલી
જમે રેન અજોરસે કવિ જમે લકુઆ તોરસે.

સ્થાના ધન સતીપણ

અમ કરનારને ધર સ । ફળ આપેછે

God helps those who help themselves. (અંગ્રેજ કેહવત.)

Qui se sème Dieu l'adjue.^૨ (ફ્રેન્ચ કેહવત.)

Chu s'aanta, Dio l'aanta.^૨ (ઈટાલિયન કેહવત.)

Queen se guarda, Dios lo guarda.^૨ (સ્પેનીશ કેહવત.)

Hilf dir selbst, so hilft dir Gott.^૩

Zu Gottes Hilfe gehdrt Arbeit.^૩ (જર્મન કેહવતે.)

Deos ajuda aos que traballhao.^૩ (પોર્ટુગીઝ કેહવત.)

ચરમ કરે નરમ ને બરમ કરે ગરમ.

ચરમ છેડી તેણે સર્વ છોડ્યું

૧ ૩૪૦

ચરમ નહિ સખાણી, તે હોય અવ વાણી.

અમ વિના પ્રાણબ મુક્ત.

Fortune helps them that help themselves.

૧ આદિત્યારને ચક્રમી સોફા તાનો વાર કરેછે

૨ Gr I helps him who helps himself

૩. God helps those who help themselves.

Fortune gives her hand to a bold man (અ મેજ કેહવતો)

Vien la fortune a chi la procura ^૧ (ઈતાલ્યન કેહવત)

A los osados, ayuda la fortuna. ^૨ (સ્પેનીશ કેહવત)

શરમ હાથમા, ને ભરમ હાતમાં.

શરમાઉ ઝાડ.

શરમાય તે ભુખો રહે.

૧૦૩૪૫

આહારે વ્યવહારેચ ત્યક્તલજસ્મુક્તી ભવેત ॥^૩ (સંસ્કૃત કેહવત.)

શરમાલી^૪ના વિચાર, ને ખાજલી^૫એ ડાણા

શરાધ સાર કે ખાપ બતાવ

યાને, “આડી વાત મુઠી મઈ આમ કે તેમ, હા કે ના, એક વાત,
નક્કી કેહ ”^૬

શરાધની ખીર પાટલે વણગી આવે

શરાબની જમ, પાપની પુત્રી ને માહેતમની માએ

Bacchus hath drowned more men than Neptune (અ કે)

Im Beeher erlaufen mehr als im Meer ^૭ (જર્મન કેહવત)

આવકને શ્રાધ નહિ, ને દેહકને વરાદ નહિ

૧૦૩૫૦

આવણુ ઉતર્યો નથી, ને ભાદરવો ચહણો નથી.

આવણુ જાય કોરડો, ને કણે ભરાય ઓરડો

આવણુ ઘોડી, ભાદુ ગાય, માહ મહિને જો ભેસ વિચાય, તો ધણીને

ખાય કે ધોરમા જાય.

સાવન ઘોરી, ભાદો ગાય, માગ માસ જો ભેસ ખિચાય, તો જો જાય

કે ખસમ ખાય (હિંદુસ્થાની કેહવત)

૧ Fortune comes to him who strives for it

૨ Fortune aids the bold

૩ In eating and in business he who discards modesty will be best off Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 385.

૪ વાણિયાની એક જાત ૫ ખાજુ ૬ નર્મ કોશ

૭. More are drowned in the bowl than in the sea

આવળુ પેદયાં પાયદી, મેધ ન ખટિ આશ પીયુ પધારે માણવે દમે
જશુ મેશાશ

આવળુ મુદી સપતમી, ને આંતી ઉમે સુર ડગર બાધો કુપ ૧, પાદર
આવે પૂર ૧૦૩૫૫

આવળુનાં સરડાં પર ૧, ને બાદરવાની દેવી ને જો એક વ સુ નદિ
આવુ તો ૧૫૧ બને પેલી

ધાને આવળુ માસમા વરસાદ ઊછાપ આવે અને બાદરવામા
ધાતમાર આવે પળુ જે વરસાદ અકુ વરસ નદિન આવ્યો તો
તમામ આશમ પાળી વન દાવરી જાદવરી બની બવ.

આવળુના સુ ૧ પર ૧ (અથવા આવળુના તો સરવડીયા,) ને બાર
વાની રેશ આશો તાદગ ઊદરા નદીએ નાદવા મેશ

મી ખસે તો શી આપદા.

મીમાલી પેસો નદિ હાપ.

પેશા નામના મીમાલીએ બચવાને જાન્યુ જન્યુ આવળુ ત્યાર
બચવાએ હતુ

મીમતના ગધર્મ આવળુ પળુ સારા.^૧ ૧૦૩ ૦

શરીર પટાઇ જાય તે કરના ધસાઇ જાય તે સાઈ

શરીર સુધામત તો મારીઆ બોલ

શરીરનુ પોણુ ખોરાકથી ને આત્માનુ પોણુ સતોપથી

Food supports body contentment the soul (અરબી કે ૨)

શરીર મુખી તો મુખી સર્વે વાતે શરીરે કુખી તો કુખી છે સદા તે^૨

શવરામ વસીનો અમમણીઓ જોમવો તે ઝોસવો. ૧૦૩૫૫

આસ લા સની આશ (અથવા શીપ.)^૪

૧ જુમ્મિ કેહવત ના ૮૭૧૫ સર્કે ૭૮૪

૨ I find Eastern Proverbs and Idioms, p 1

૩. જુમ્મિ કેહવત ના ૨૦૮૪ તથા તેને મજબૂતી જુદી જુદી ભાષાઓની કેહવતો
મર્કે ૨૮૪. ૪ જુમ્મિ કેહવત ના ૨૮૧૨ તથા તેને મજબૂતી જુદી જુદી ભાષાઓની
કેહવતો સર્કે ૨૧૦.

ચાકરનો સવાદ ઉઠ શુ જાણે ?^૧

૧૦૩૮૦

Chi e in inferno non sa cio che sia cielo ^૨ (ઈવાલ્મન કે.)

What can a pig do with a rose-bottle ? (તેલુગુ કેદવત.^૩)

શા. જાને બાણકે સવાદ

બાનર જાને બાણકે સવાદ (બિદાર કેદવતે.^૪)

ચાકરના પાનાય ખણા મધે એદરના પાનાર જવતેજ

ચાકી બાકી કાદ વી.

રસાઝી પાલાઝી વાઝે (મરાઠી કેદવત)

ચાકર^૫કે સકર, મુશકે રકર

ચાણને શિખામણ ને મૂરખને ટાકણી.^૬

ચાણને સાન ને મધેજાને ઝેણા.^૭

૧૦૩૮૫

ચાન કરતા કાન વધારે.

ચાપુરદાઃ અમાગમા ચીમાયા

ચામછ બામછ ખુદાચોર.

ચામછ બામછ મીઠ ગયે ને બીખસા બિચારા જુદ પા.

ચાણને ચામે મુસમુ મામુ, ને મહી માદરો છટો બામ ૧૦૩૮૦

ચાદ ચણેજીનો હોકરો.

સુરવમા ચાદ ચણેજી નામે એક પ્રખ્યાત મુસલમાન વધ જવોછ

ચાદ થયા, ચાપ થયા ને ફકીર થયા, તોએ ધર્મ એક

ચાદ બનરચી માએ-વાદલાં^૮ રાધે

૧ સરખારો કેદવત ના ૧૮૭૭ સર્ ૧૭૩ તથા કેદવત ના ૧૭૮૨ સર્ ૭૧૧ તથા તેમજાને મરાઠી જુદી જુદી ભાષાઓની કેદવતે.

૨. He who is in hell knows not what heaven is.

૩. Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p. 66.

૪. Christian's *Marathi Proverbs*, p. 23. ૫. શુદ્ધચંદ્રી કરનારો.

૬. જુદી કેદવત ના ૩૩૭૭, તથા તેને મરાઠી જુદી જુદી ભાષાઓની કેદવતે, સર્ ૩૩૬ ૩૭૭

૭. મરાઠી ઉપર દાંડ સાવની કાક વાણી.

માનના કપી, ને કપીના માન ૧

Amorced lui son, demain rien ૨ (૬૨ કેલવત)

Hente Kaufmann, morgen Bettelmann (૧૨મન ૬૧૧)

ગિરજા તો ચુરુકપી, આઝ નિન નો પશ્ચિમકા ૧૦૩૯૫

ગિખામુ ગિખે, ને દેખામુ દેખે

The young cock crows as he heard the old one (૨૧. ૨)

ગિખે દેખે દેખિને

ગિખામુ તો તેને દેખે, કે તેને ગિખામુ લાગે, જ્યાંને ગિખામુ
દેખે, તો સુઝરીના ગોડા બાગે

In vain he craves advice that will not follow it (૨૫ કે)

Pour neant demander conseil que ne le veut croire ૩ (૬ કે)

Tamben Ohren ist bos prodigen ૪ (૧૨મન કેલવત)

A chi non si lascia consigliare non si può aiutare ૬

(ઈતિહાસ કેલવત)

Ruader er budre end Uruel uden det tages i Tule ૭ (૬ કે)

To address a judicious remark to a thoughtless man is
merely thrashing chaff (૨૨૮૮ કેલવત ૮)

ગીખ તો વાકો દીનયે, લોકો ગીખ મુદાય, બરડા જ્યા દીનયે,
બચના ધગી લય (હિંદુસ્થાની કેલવત)

ગિખામુ દીનયે સચને, ને એક નહિ દીનયે ગમા, પેદલા પીખ્યા
આપણા, ને પછી કટમ પરવા ૯ (અથવા) ગિખામુ દીનયે

૧ જુઓ કેલવત નાં ૬૪૮૭, તથા તેને મળતી જુદી જુદી ભાષાઓની કેલવતો,
મદે ૫૮૭ ૨ To doiling, to morrow nobody

૩ Merchant to day, beggar to morrow

૪ He asks advice in vain who will not follow it

૫ It is bad preaching to deaf ears

૬ There is no helping him who will not be advised

૭ Good counsel is no better than bad counsel if it be not taken
in time ૮ Long's Eastern Proverbs and Emblems p ૧૧

૯ કટમ પરવા— કટુ બ પરિવા

સમાજસને, નહિ દીન્યે ગમારને પેદસુ સુધ્યુ પોતીકુ પછે સુધ્યુ
કુદુ બ પરવારને. (અથવા) શિખામણુ દીન્યે એક સમાજસને
નહિ દીન્યે એક ગમાર પેદસાં શેરવીયાં આપુને ને પછી
શેરવીયાં કુદુ બ પરવાર.

Rathe Niemand angerathen¹ (જરમન કેહવત.)

Soe not jamine upon the sand fire not a leathern
marble against the rock speak not words of
divine wisdom to a fool—because if you do, it will
be like wasting oil over lamp-taken. (કાશ્મીરી કે^૨)

સીખ હસીકે. કેની અચ્છી એ તેરી સીક્ષા માને સાચી. (દિ કે)
શિખામણુ દેખએ જૂરખને તો નહિ લીએ ધ્યાનમાં વા રને આપ્યે
સુખવા કુષ તો ખોસે — મા. ૧૦૪ =

Wem nicht zu ratben ist dem ist auch nicht zu
helfen³ (જરમન કેહવત.)

શિખામણુનું કુખામણુ

શિખીને કોઈ અવતાયુ નથી (અથવા) કોઈ માએના પેટમાંથી શિખીને
આપ્યું નથી

સિખે તેની વિચા.

Learn not and know not. (અંગ્રેજ કેહવત.)

શિખડે જાણીએ (અથવા, સદાચ) તો ખાડે, ને પુછડે જાણીએ (અથવા,
સદાચ) તો ખાડે.

શિખાહું ઢોર, ને હતાશુ કુતરૂં એ બેનો વિધાસ નહિ. ૧૦૪૦૫

શિખીકુ સહુમાયુ, પણ જમવા તેકુ નહિ આવ્યુ

શિખાહ તાણે સીખ બણી ને કુતરૂં તાણે ગામ બણી.

¹ Never give advice unasked.

² Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles
p. 190. ³ He who won't be advised can't be helped.

શિયાલ બચ્યા સો જણે તે સોએ બચારા, સિહણ બચ્યુ એક જણે
પણુ એકે હજારાં

શિયાલને કહ્યું કે કામ કરીશ? તો કહે હુ ગરે ચહડીશ

શિયાલાની સોડ, ને વાહલાની ભેટ બરાબર ૧૦૪૧૦

શિયાલાનુ પહરોદયુ, ને ઉનાલાની રાત

શિયાલાનુ પહરોદયુ લાણુ હોયછે, ને ઉનાલાની રાત દુ કી હોયછે
શિયાલામા છાસ ઠરે તેમ ઠરવુ

શિયાલામા રાત લાખી હોવાથી વખત વધારે મલવે છાસ ઠરી નયછે
શિયાલે માતા નહિ, ને ઉનાલે રાતા નહિ (અથવા) શિયાલે સુકાય નહિ, ને
ઉનાલે માતે નહિ (અથવા) શિયાલે સુકકુ નહિ, ને ઉનાલે લીલુ નહિ
શિયાલે સાલુ, ને ઉનાલે દોટી

શિયાલે સુકા, ને ઉનાલે લીલા ૧૦૪૧૫

યાને, એકવાર સાહજ તો બીજવાર માદાં છાકરાઓ વાર વાર આનરી
પડવા ઉપરથી એમ જોલાયછે

શિયાલેકા પરોદ, ઉનાલેકા દપેર, ચૌર ચોમાસેકી રાત, અલ્લા મરણુ
દીજીઓ, મગર ગમન મત દીજીઓ.

શિયાલો ઈજતનો, ને ઉનાલો નાગો

શિયાલો, ને મન વ્યારો

શિયાલો ભોગી, ને ઉનાલો જોગી (અથવા) શિયાલો ભોગીનો, ને
ઉનાલો જોગીનો

શિરા સાડ શ્રાવક થયા ૧૦૪૨૦

શિરો પીને હીરો જણ્યો, ને સુઠ ખાધને ઉઠ જણ્યુ.

શિવ, ને જીવ

શિવરામ ગારદી, જ્યા ગયા આ એક મહીનો ને બાર દી

શિવરામ વસીનો અધમણિયો

ખરા દિલથી નહિ, પણ કરજસરં કીધેલા કામના સ બ ધમા જોલાયછે

ચિળી ચિળી સાતમા રોટલા ખાધા ચતમા, એકા ખાધા ગાલમાં ૧૦૪૨૫
શીતલ, પાતલ ને જ્ઞાનમત, અસ્પદાર ને અરોચ એટલા લક્ષણ
શ્રીમા નદિ દોષ તો શ્રીમાં ખોટ

યાને જો એક જોરત મિલનની વાદી, પતલા બદનની જ્ઞાનવાદી
મધ્યમ ખાનારી અને ગુરુસા વચરની હોતી નથી તો એ સપલા
ગુણ વચર તે અધુરી ગણાયછે.

શીદરી જલે પણ વધ ન એલે.^૧

શીરે બેઠેલો તડકે બેઠેલાની કદર શુ જાણે!

Little knows the fat sow what the lean one means

He preacheth patience that never knew pain. (અ કેદવતેલ.)

Corpo satollo non crede al digiuno.^૨ (ધવાસ્થન કેદવત.)

The wife who has eaten breakfast [at home] does not
think of her husband's hunger.^૩

To a man who wears sandals the whole earth seems to
be covered with leather (તેણુ કેદવતેલ.)^૪

If you have not lived in the country you do not know
what hardship means.^૫

The rider on horseback knows nothing of the toil of
those who travel on foot. (શીનાથ કેદવતેલ.)^૬

What does the satiated know of the hungry man's
state? (અધ્યાન કેદવત.)^૭

જિજ્ઞાસી ન ફરી હો જિવાઈ જો ક્યા અને પીડ પરાઈ (હિ કે)

سیرم گر سنه لحدود

لحد رساں را ناسد درد ریش (શીરસી કેદવતેલ.)

૧ જુદા કેદવત ના જુદા તથા તેને મળતો કેદવતો, સર્ ૪૨૨ ૪

૨ The full belly does not believe in hunger

૩ Carr's *Telug and Sanskrit Proverbs*, p 163. ૪ *Ibid*, p. 165

૫ Scarborough's *Chinese Proverbs*, p. 343. ૬ *Ibid* p. 433.

૭ Long's *Eastern Proverbs and Emblems*, p 27

શીડે (અથવા, ટાલડે) પોલગની ટોપ

શુ કંઈ માલમે લાડવો? આમે કંઈની યાડવો ૧૦૪૩૦

શુ કેલગડવે કંઈને, ગંધીનુ શુ ગીંદાનુ, જઈ પુછો માએ બાપને,
નથી લાગત એનુ

શુ કંઈ આખને દેકાએ ભમ્મર આવે?

શુ ધરણ ગંધેડી ઝાંચે તો આપણે ઝાઝી?

શુ માસ ખાતા દરો ને લાડકા કોટે બાંધી કરતા દરો?

શુ વડી પાપડ વડી ગયા? ૧૦૪૩૫

શુ શુના બચ્ચા, ને લસણની કળી, ને તાલગી માસુ ગંધેડે ચલડી.

શુ શુના બચ્ચા, ને લમણની કળી, ને એવી વડુ મલને ભલે મલી

શુની કરતી શુ કરે, ને મુની ઉપર તો છત્તર ધરે

શુકન પાયને શબ્દ આગત, (અથવા, સારા) (અથવા) શુકનથી
શબ્દ આગલો

શુકનમા એરડો ૧૦૪૪૦

વેહમી લોકોમા એરડો અપશુચનની નિગાની ગણાયછે

શુકર, ને કામ થાએ મુકર

શુકરની ઉતરી, ને હુકરની બેડી.

શુકરની દશા બેસવી

He is now under the auspicious influence of the planet
Venus (તામીલ કેલવત ૧)

શુકરવાર થવો, (અથવા, નહિ થવો)

શુકરવાર, ને તાતો ઘાહ ૧૦૪૪૫

શુકરવારના ચના દોહડીયાના લીએ તે પણ ગણી જુએ

શુકરવારના દાર્યા કરી નાખવા

યાને, દોલતને બરબાદ કરવી.

શુકરવારના શા વિચાર?

શુકરવારની રાત, ને ક્યેં નહિ વાત

શુકલ બ્રહ્મણે શો સ્વાદ? હાસ ના હોય તો દુષે ચાલે. ૧ ૪૫૦

શરારને પેટ કાચરળી મુઆ ને કાચરને પેટ શરામી મુઆ

શક્તી પરળી ઉધ આવે (અથવા) શક્તી પર ચઢેડે લાખી ઉધ આવે.

સૂલી પરળી નીંદ આતી હય (હિંદુસ્તાની કેહવત.)

શક્તીનુ વિધન કટિ ગર્યુ (અથવા, સોયે ઉતર્યુ)

A stumble may prevent a fall. (અંગ્રેજી કેહવત.)

શક્તીનો ધાક કટિ સયેલ

શેખાન મુખી સહરામાં, ને નાખ મુખ્ય દહરામાં? ને શાજ મુખી

શાજપોરે

૧ ૪૫૫

શેકાર ભેવો હોય ત્યારે સિદ્ધ પણ નમેછે

શેકારી પચામ શેકાર મારે તેમા એકમી નેમ ચુકે

શેખ કયા જાને સામુનકા બાવ?

શેખ વહેરા શીરાવશો? તોડે શાણુકે બગલમાજ છે

શેખચક્તી સહી વિચાર

૧૦૪૬૦

શેખજીએ (અથવા આપજીએ) ઘાતર. ગમ્યા તો અ—ભારી પ.શે

શેખી શેઠકી, ધોતી બાડેકી

શેઠ આળ્યા! તોડે નાખો વખારે!

શેઠ ક્યાં મયા? તો ઘેરના ઘેર.

શેઠ કરતાં શુમાપ્તો વવે

૧ ૪૬૫

શેઠ કેમ તણ્યા? તોડે ભોભે ભોભે.

શેઠ મયા કે ચાકરને મેળવ્યાની.

When the cat is away the mice will play

When the cat's gone the mice grow saucy (અ કેહવતે.)

- Absent le chat, les souris dansent ¹ (ફ્રેચ કેહવત)
 Wenn die Kaszi auszer dem Hause ist, tanzen die
 Mause ² (બરમન કેહવત)
 Quando em casa nao esta O gato estende-se o rato ³
 (પોર્ચુગીઝ કેહવત)
 Naar Katten er borte, lübe Musene paa Bænken ⁴ (દે કે)
 Vanse los gatos, y estiendense los ratos ⁵ (સ્પેનીશ કે)
 Quando la gatta non è in paese, i topi ballano ⁶ (ઈ કે)
 Als de kat van huis is, dan hebben de muizen bruus ⁷
 Als de kat slaapt, spelen de muizen ⁸ (દચ કેહવતો)
 The king settled in Wushkur, and whatsoever a man
 pleased that he did (કાશમીરી કેહવત ૬)
 One said to a wife "O Pôh, Pôh, how long will you
 enjoy yourself?"
 "Till my mother-in-law comes back from the Pariah
 quarter," she replied (તેલુગુ કેહવત ૭)
 When the cat's away, the rats come out to stretch their
 loins. (ચીનાઈ કેહવત ૮)
 રાજા જૈયે આંક, રાની પૌરાન છાક (બિહાર કેહવત ૯)

શેઠ તેવા વાણીતર.

Like master, like man.

-
- ¹ When the cat's away, the mice will play
 ² When the cat's away the rats will play
 ³ When the cat's away the rats dance
 ⁴ When the cat's away, it is jubilee with the mice
 ⁵ When the cat sleeps, the mice play
 ⁶ *Dictionary of Kashmiri Proverbs*, by Rev J Hinton Knowles,
 p 191. ⁷ *Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 275
 ⁸ *Scarborough's Chinese Proverbs*, p 103
 ⁹ *Christian's Behar Proverbs*, p 165

Trim Tram like master like man.

You may know the master by the man. (અ ચેઝ કેહવતે.)

Sic man sic master sic priest sic offering. (રફાચ કેહવતે.)

Tel maitre, tel valet.^૧ (ફ્રેચ કેહવતે.)

Wie der Herr so der Knecht.^૨ (જરમન કેહવતે.)

Tal padrone tal servitore.^૩ (ઈટાલિયન કેહવતે.)

Zulko heer zulke knecht.^૪ (દચ કેહવતે.)

Qual el dueno tal el porro.^૫ (સ્પેનિશ કેહવતે.)

Som Herren er san folge ham Svonde.^૬ (ડેનિશ કેહવતે.)

Tao bom ho Pedro como seu amo.^૭ (પોર્ટુગીઝ કેહવતે.)

Louisey Mistress ragged nurse which is my mistress.
(હાસીબીરી કેહવતે.)

When there is a king like Rama a servant like Hanu
man will at once be found. (તેલુગુ કેહવતે.)

શેઠ નાદના ને પાપડી મોઢી.

શેઠ ને મોઢટો પેટ

૧ ૪૭૦

શેઠ પેઢલા બનરચી ખાખ

શેઠ ફરે લટકતા તેને દીવાલાંની ચી લાજ ?

શેઠ બોમ્બા તે સવાવીસ.

શેઠ બોલા ને કાટલા ફૂજા

શેઠ મરતા ને વહાન ભાગતા

૧ ૪૭૫

શેઠ મારે હાથે તો ચાકર મારે લાતે

૧ Like master like man.

૨ As is the master so is his dog

૩ As the master is, so are his men

૪ Jack is as good his master

૫ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles,
p 263.

૬ Carr's Telugu Proverbs, Supplement, p. 72.

શેઠ લાલો થયો તેથી તેનો કુતંગે ગુસ્સે થયો.

શેઠ, ગેદાણી, ને દાતરડાં, વાંકા ને વાકા

ગેઠ સણગારે ત્યાં પાટણ ઉધું વલે

યાને, શેઠ પોતાના તનને મણગાવ્યા પરે એટલા પાટાનું ગામ ઉધું
વલે એ ઉપગ્રથી પોગાડની ઉપગ્ર આણંદની રીતે વખત ગુમાવી
પોતાના બીજા અગતના હામ ઉધા વાલનાગના સબધમા આ
કેહવત વપગાયછે

શેઠ, સરડા, ને દાબડા. એ ત્રણે વાકા ને વાકા

૧૦૪૮૦

શેઠની આકરી, ગાદકા ખાના, કપડે કૂટે તથા ધરોડો બના

શેઠની આકરીએ ધાચીકા બેલ.

શેઠનું નમતુ તોલો, તોડે' ધરો ડોણ કરેછ ?

શેઠના ગીત ગાઉં, કે પેટનું ગાઉ ?

શેઠના જમાઇ, ન ખાય કમાઇ

૧૦૪૮૫

શેઠના દીકરાએ દાતરડા ગલ્યા, ને અ— ભારી પડ્યા

શેઠના શાલા સૌ થવા બચ

શેઠની ગા— ગુમડું થયું, ને ચોલી ચોલીને મોહડું ક્યું

શેઠની જાગે ફેલી થઇ, ને પપાલીને મોહડી કરી.

શેઠની (અથવા, મેહતાજીની) શિખામણ ઝાપા લગીન.

૧૦૪૯૦

The grand mother's correction makes no impression

(અ શેઠ કેહવત)

However much advice you give her, she will not mend
her stubbornness. (તેણી કેહવત ૧)

શેઠનું શિખામણ ઝાપે સુધી (અથવા કેહવત)

શેઠનું બી ક્યું, ને પેટનું બી ક્યું (અથવા) શેઠનું બી થાય, ને પેટનું બી થાય

શેઠને બિધારો, કાઈ પેટનેબી ઉધારો ? ૨

૧ Carr's *Telugu Proverbs*, Supplement, p 61

૨ સગખાવો કેહવત નાં ૬૧૯૭, તથા તેને મલતી જુદી જુદી ભાષાઓની
કેહવતો, સર્ગ ૫૬૧

શેઠને ઘેર વરો, દાસીને પેટ બરો.

શેઠને ચાકર ધણા ને ચાકરને શેઠ ધણા. ૧૦૪૫

શેઠનો સાથો

શેઠનો સાથો ને દીવાસલીવાથો

શેઠખી દસલા, ને કાટલાખી ખોટાં (અથવા) શેઠ પડે દસલા પણ
કાટલા દુન

શેઠી વાજકને ખેતી જાય.

શેઠે આવીને શિરામણ.

શેણીક^૧ દાન કરે ને કપીલા^૨ આયુ કુટ.^૩

શેતાન ચરખે.

શેતાન ચોખજી

શેતાન ટોલકી

શેતાન ખવો કરવો.

શેતાન ખચ્ચો

The devil's child. (અથવા કેહવત.)

શેતાન બરાવો

શેતાનના કાન કાપે (એવું જમુન.)

શેવતાનકે કાન કાઢે. (કિ દુરયાની કેહવત.)

શેતાનની વસ્તી.

શેતાનનો બમેસો, (અથવા ધેરામસો)

શેતાનનો હવાસો.

શેતાનખી દોષ વખતે સાચુ બોલે.

Truth may sometimes come out of the devil's mouth.

(અથવા કેહવત.)

૧. આ નામે કોઈ પણ વસ્તુ કહેવાય.

૨. આ નામની કોઈ કામ હતી.

૩. એક કેહવતો નામ જોઈ તથા રજૂ, સર્વે અર્થ.

શેયાલમા લપેટીને ખાસડા મારવા

દોશાલેમે લપેટકે નીચે (હિંદુસ્થાની કેહવત)

શેયાલવાલાના લઈને ધાલલીવાલાને ધીરવા.

શેર ખીચડીમા ચોડું મીથુ નાખ્યે તો મિહું મિહું લાગે.

શેર ચોલા બ્યા બાફવા નાખ્યા હોય સાં નખાય

૧૦૫૧૫

શેર મગદલના સાહેદી.

શેર^૨ મરી ગયા, ને લોડડી રાજ કરે

શેર શાક, ને મણુ પાણી, માર હુબકી, ને કાહડ તાણી!

શેરથી પાય શેરી ભારી એટલી ભારીજ

શેરની તપેલી ચહડ રે ચુહલા, કામ કરશે માહરી કાખ ને કુલા ૧૦૫૨૦

શેરની ભુખ, તેને લવતાગે કેમ ચાલે?

શેરની ભુખ, ને કામ કીધાનુ દુખ.

શેરતુ ઉમેરાયુ ચાગલુ

શેરને માયે સવા શેર

Give him a Rowland for his Oliver

To give a Rowland for an Oliver (અ એજ કેહવતો)

A fiapon fiapon et demi^૩

Rendre pois pour fève^૪ (ફેવ કેહવતો)

List gegen List^૫ (જરમન કેહવત)

Con una cantela otra se quebra^૬ (સ્પેનીશ કેહવત)

For one seer a seer and a quarter (તેલુગુ કેહવત^૭)

શેરાસ સવ્વા શેર (મરાઠી કેહવત)

૧ મગના આટાનો લાડવો ૨ વાષ

૩ To a rogue a rogue and a half

૪ To give a pea for a bean

૫ Trick against trick

૬ One trick is met by another

૭. Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 359

મરુ ડરકસી રા માઠકસ તાકર નરડડ ડરત્રા ડસ
 હરુરુરુ રા મુસી અસ
 (કારસી દેહવતે.) હરુરુરુ રા સર અસ

સેરપર સવાસેર માન્દુ દય.
 જદા સેર તદા સવાઈ. (દિ દુરવાની દેહવતે.)
 સેસ્તે મને સવા ચેર. (કમ્પી દેહવત.)

ચેરનો ખોસો નહિ ને કરવરે દોરો નહિ. ૧૦૫૨૫

ચેરનાં બચ્ચા ચેર
 ચેરી જોધને ચાક્ષે ને કંચ જોધને મદાક્ષે
 ચેરીઆ જોવુ ઉડુ

ચેરીનિત્ર સો ગણા ને તાલીનિત્ર અનેક બી. પડે તો કામ આવે
 લાખ નરે તે જોક

ચેરીનિત્ર સો જણ, મલીનિત્ર તે અનેક દીન કટે વિપદ પડે
 ત્યારે આવી ઉબો રહે એક ૧ ૫૩૦

ચેરી માહિસો સિહ.

વાને કુવરે.

ચેલડી કરતા એરડી બલી.

ચેલડીની ખેલી જહુ મેહનવભરી છે તેથી તે પાક નિખલ નિવડે
 તો ચેલડી કરવા એરડી સારી એમ બોલાયછે

ચેલડી બાંડી^૧ ને આઠાણી રાડી (કાષ નિ ઠેકાણે નહિ પડે)

ચેલડી ભેગો એરડો પાણી પીએ

ચેલડી વાસે એરડી ૧૦૫૩૫

ચેલડી સાથે એરડો પીલાય.

ચેલડીની માફક પીલી નાખવુ

શેલડીની વચ્ચે ઢીઢણ પીલાય

શેલડીના ખેતરોમાં હ મેશ ઢી ઢણ નામતુ એક નકાસુ ઝાડ ઉગેછે,
ને શેલડીને જ્યારે પીલવા માટે કાપવામા આવેછે ત્યારે અદર
બુલથી સ્પર્ધા જાયછે તેનો અતરે એસારો છે

શેલડીનો સાદો પુછડા સુધી મિઠો નહિ હોય

શેહર,^૧ ને —ની લેહર, સુરત ને ખદાય^૨નુ સુરત ૧૦૫૪૦

શેહર વસતા તે દેવતા, ને પાચ કાશી તે માણસા, ને દૂર રહ્યા તે
રાખસા^૩

શેહર વસતા દેવતા, ને ગામ વસતા રાક્ષસા

શેહરના ધક્કા સોમઆમળ ખમે

શેહરની સપલી, ને બાપો મારે તપલી

શેહરનુ સફટુ કાણ, ને શાકનુ સફટુ^૪ ભાળ ૧૦૫૪૫

શેહરમાથી નિકલી વનમા ગયા, ત્યા પળુ આગની આગ

Adonde vas, mal ? Adonde mas hay^૪ (રૂઝનીશ કેહવત)

When he went to Gādm to tell of his misfortune, the
misfortune of seven villages met him. (તેહયુ કે^૧)

पक्स कौकणात गेला तरी त्यास तीनच पाणें (મરાઠી કેહવત)

શેહરે શેહર ભટક્યા, ને ઘેરને આગને આવીને અટક્યા

શાખ શરીર, (અથવા, ચામડુ,) ને નફટ નાક.

શાખ સાસુ, ને નફટ વહુ, ને નફટે લગ્નવ્યા સહુ

શાખની ગર્ઠ નાતરે, ને સાલ્લો કાહડીને પાથરે ૧૦૫૫૦

શાખની બલા દૂર, જેમ પડે ખાસડા તેમ આવે તૂર

શાખને કુલ્લે (અથવા, નાગાની પીઠે) ઝાડ ઉગ્યુ, તોકે' ભલે મહને
છાયડો થયો !

ખેહયાકે નીચે રૂખ જમા, ઉન્ને જના કે છાવ હુધ (હિ કે)

૧ સુરત શેહરનો એક ભાગ ૨ ખોદા ૩ રાક્ષસ

૪ Whither goest thou, Misfortune ? To where there is more

૫. Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 118.

ગાખને સાન નહિ ને નફરને નાક નહિ.

To the shameless shame is distant (કાશ્મીરી કેહવત. ૧)

ચોધી લાવ દેખાડુ

Bring it to me and I'll show it to you. (કાશ્મીરી કેહવત. ૨)

કુદ લાવ તો પતા દે (હિંદુસ્તાની કેહવત)

ચોધે તેને સાહેબ જડે.

૧ ૫૫૫

Seek till you find, and you'll not lose your labour

(અંગ્રેજી કેહવત.)

A homme hardi fortune tend la main. ૩ (ફ્રેન્ચ કેહવત.)

Wie sich einer schickz also hat er Glück. ૪ (જર્મન કે.)

A quien vela todo se lo revela. ૫

Quien busca halla. ૬ (સ્પેનીશ કેહવત.)

A chi veglia tutto si rivela. ૭ (ઈટાલિયન કેહવત.)

Expect and live, seek and find. (કાશ્મીરી કેહવત. ૮)

જિન કુદા તિન પાખા એદરે પાની પીક. (હિંદુસ્તાની કેહવત.)

(કાશ્મીરી કેહવત.) قامت حويلد كليلد كليلد

ચોખાંની બાઈએ ખીમડી ખાધી.

ચોખલુ પેદરાય, કાઈ સાંપલુ પેદરાય?

ચોખન ચોખનકે બેચે.

ચોખા એટલી ઓખા.

ચોખાલુ પુટયુ

૧૦૫૬૦

૧ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J H. Knowles, p 28.

૨. Ibid p. 14. ૩. To a bold man fortune holds out her hand.

૪ As fortune is sought, so it is found.

૫ To him that watches, everything is revealed.

૬ He who seeks, finds.

૭. To him who watches, every thing reveals itself.

૮ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles, p. 258.

શોભાનો ગાડિયો.

શકર ઝેક, ને પટકા સો.

શકર રાખ, ને કુએર ઘેચુ.

શકરભાઇતુ માખણુ.

શકા ડાકણુને ખાય.

૧૦૫૬૫

શકા ભૂત, ને મછા ડાકણુ.

You always see an alligator in every cup of water, and a
thief in the house at mid-day ૧

શખ છે ત્યા ઝપ છે.

શખ ને વલી દુઘે ભર્યા

શખણીને લાગે નહિ, ને સતી દેય નહિ

૧ *Hill Proverbs of the Inhabitants of the Chittagong Hill Tracts,*
by Capt Thomas Herbert Lewin, by p. 11

સર્થ ચોરે કપડુ ને સોની ચોરે રતી દળમ બાપરો શુ
ચોરે માથામા કાંઈ નથી ૧ ૫૭

A hundred tailor, a hundred weavers, and
a hundred millers make three hundred
thereof. (અ મેણ કેહવત.)

ધોળી નાક ૧ દરજી એ વીનુ અવગરજ ૨

એવદા કે ગ્વાઈ પાઈ ચમરા કે જિદાન. (બિદાર કેહવતે.) ૩

સર્થ દોરો સટકાવે ને ભીમો ગાં— બટકાવે

સર્થ, સોની ને સાથવી એને જમ ન શકે જાણવી ઉડી જા ગાણવી

ઉપર ધુલ વાણવી તોએ નિકસે જાણવી. (અથવા) સર્થ સોની

ને સાથવી, તેને જમ ન શકે જાણવી

સર્થ સોની ને સાથવી તેની સાથે કામ કરવુ જોઈએ જાણવી

સમની સોમ શુદવાન્તી સોદવાન્તી જાણવી.

૧ હજમ. ૨ Christian & Beck Proverbs, p. 118.

૩. Ibid, p. 138.

સઠની સાજ, ને મોચીનુ વહાણુ (એનો પાર આવે નહિ) ૧૦૫૭૫

સોનારડી ખટઈ, ઓઁ ફરજીકે બદ (હિ હુસ્થાની કેહવત)

સઘના ધરમા સાપ પેઠો, કોણુ મારે ?

સઘ્યાને ઘેર વિવાહ, ને મઘ્યાને ઘેર ઉઝગરો

સકર કોટ, ને ફકર કોટ.

સકર ઘોલે જુહડી, એસે મિત્ર હજાર, ઝેહર પીલાવે સાચકો, એ વિરલા સ સાર.

સકર્મી બેટાસે કુલની શોભા, અકર્મી ફરજ દસે કુલ નગોવા ૧૦૫૮૦

સકર્મીના સો સાલા થાય, પણુ અકર્મીના કોષ બધેવી ન થાય

સકર્મીની જીભ, ને અકર્મીના ટાટિયા

સકર્મીની સાસુ મરે, ને અકર્મીની મા મરે

સકર્મીને ઉજમ ધણો, ને અકર્મીને અહાર ધણો.

સકર્મીના ધરમા ભૂત રહે, ને અકર્મીના ધરમા પૂતખી નહિ રહે ૧૦૫૮૫

સકાલના સેહલા, ને દકાલના પેહલા

સખની (અથવા, હોસની) ગઘ નાતરે, ને અરધો સાલ્લો ઓધે, ને અરધો સાલ્લો પાથરે.

સખની નિદ, ને ભલાઇનુ વેહણું

સખાવત કરે નેકઅખત અખસાર ?

સખાવત ઘેરથી શરૂ થવી જોઇએ

૧૦૫૯૦

આ કેહવત અ ગ્રેજ “Charity begins at home” ઉપરથી આવીછે

La caridad bien ordenada comenza de si propia ² (સ્વે કે)

De liefde begint eerst met zich zelven ³ (દય કેહવત)

Better do a kindness near at home, than go far away
to burn incense (ચીનાઈ કેહવત.⁴)

૧ શેખ સાઅદીના ૫ દનામા મધેની સખાવતવાલી બાબદની પેહલી સતર

૨ Charity well regulated begins at home.

૩ Charity begins at home

૪ Scarborough's Chinese Proverbs, p 402

પેહલે ખરમે પીછે મસજિદમે

ખરમે દિવા તેા મસજિદમે દિવા. (હિંદુસ્તાની કેહવતો.)

(શીરસી કેહવત.) اول خویش بعد از آن درویش

સખાવતનો સાગર

સખીકા બોલ બાલા ઔર સૂઝકા મુંઢ કાલા

The liberal giver will be happy (તામીલ કેહવત. ૧)

સખીકા બેચ્છા પાર, ઔર સૂઝકી મઠ્ઠી ખ્વાર. (હિંદુસ્તાની કે)

(શીરસી કેહવત.) بزرگی با مدت بخشدگی کی

સખીકા સર ખુશદ

A charitable man is the true lover of God. (અંગ્રેજ કે.)

Der Geiz sammelt sich arm, die Milde giebt sich reich. ૨

(જર્મન કેહવત.)

Die mild is, geeft sich rijk de gierigaard neemt sich

arm. ૩ (ફ્રંચ કેહવત.)

(શીરસી કેહવત.) سخی دوست خدا

સખીકી બલા ફૂર.

સખીકે કરવાળેમે બાવેકા નામ.

૧૦૫૯૫

સખીથી સૂઝ બલો કે ઝટ દીએ જવાબ બલાથી બોલો બલો કે
ન આપે ઉલથાપ. (અથવા) દિવસ સુકવનાર ઘાતારથી સૂઝ બલો
કે ઝટ જવાબ દીએ

A civil denial is better than a rude grant. (અંગ્રેજ કેહવત.)

સખીસે સૂઝ લલા એ તુરત દેવે જવાબ. (હિંદુસ્તાની કેહવત.)

સખીના હાથમાં રોલડી છેલવા આપી, ને જખીલના હાથમાં ફેરી
છેલવા આપી.

૧ Percival's Tamil Proverbs, p 112.

૨ Charity gives itself rich, covetousness hoards itself poor

૩. The generous man enriches himself by giving the miser hoards himself poor

સમન બોલતાને મોહડે શેર સાઠર

સગનમાં માવરણી

બેદમી સોઝેમા સાવરણી અપસમનની નિસાની ગણાયછે

સમપણુ તે સોનુ પ્રીત તે પિતલ

સમપણુ ને જાદમ, ટલે નહિ.

૧૦૬૧૦

સમપણુમાં સાદુ, ને જમનમાં લાડ

મમરામ વસીનો અધમણીઓ ઝાસવો તે ઝાંસવો

સગા તેટલો સતોપ

સમા મામા દુર્લભ ને બાકી વાદલા મુઠના

સગા સગાની ધાર ખોડે

૧૦૬૧૫

સમાને સગાનુ લાગે

સગાઈ શુ પુછે? એનો સસરા માદરા સસરાને બાપો કહેછે!

સાનુ વહુની સગાઈ બતાવે છે

સગાઈ સોનાની ને પ્રીત પિતલની.

સગાઈમાં સગાઈ તેમા શાની દગાઈ?

મગી જોડે કીવને બાઈ? તોડે સાત બાઈ

૧૦૬૨

સગો ક્યે જાણિયો ને સાવુદાર ક્યે વાણિયો

સગો સિખામણુ દેખ ને લાથમા ઠોળલી આપે

સગાં વાદલાં મો એકના એક ને વચમાં બોલે તેને ખાસ ની સેસ.

સગાને ધેર વેદા તો થાલી હજારીને ખા.

સગાને સની જાણે, હુ તો રૂં દેખી રાહ ને બાપનો બધેલી તેને

મગે રે નહોઈ

૧૦૬૨૫

સપલા દરમયાની ભેવટા નહિ મલે (અથવા નિકસે) કાઢ્યાથી વિચ્છુ

પણુ મલે.

Panjo ere you put your hand in the e-eel for you may
pull out either adder or eel.

All that breed in the mud are not eels (અ શ્રેષ્ઠ કેલવતો)
Put your hand i' the creel, an' tak out an eel or an
eel (મ્હોય કેલવત)

સઘલા દિવસ કાઢ સરખા બાયજી ?

સઘલા વા વાગી ચુક્યા

સવલાનુ નગીય કાઢ ગગ્યુ હોતુ નથી

સઘલુ કરતુ સોહેલુ, સત્ય પાત્રતુ દોહેલુ.

૧૦૧૩૦

સઘલુ ગયલુ પાશુ મલે, મુવા માએ બાપ પાજા નદિ મલે. (અયવા)

સઘલુ મલે, ન મલે એક મા ને બાપ

સઘલા રતન સરખાજ ?

સય કહે તો માગ બાય, જુદ કહે તો લડૂ બાય

સય કહે તો મારા બાય, દોલ દપર બાય, જુદ કહે તો ઉગારા બાય,

ગોલ શકર બાય

All truth is not to be told at all times (અ શ્રેષ્ઠ કેલવત)

સઘ્યા સાહેબ, સબ જુદે, તખીય વાર, કમ લીખા એલાહી, નદિ

મોતકા દાર

૧૦૬૩૫

સઘ્યાઈ તર્યા વગર રહે નહિ.

Oil and truth will get uppermost at last

Truth and oil are ever above (અ શ્રેષ્ઠ કેલવતો)

Wahrheit wird wohl gedruckt, aber nicht erstickt ૧

(જરમન કેલવત)

La verdad, como el olio, siempre anda en somo ૨ (સ્પે કે)

Vroeg of laat komt de waarheid aan den dag ૩ (દચ કે)

A verdade, e o azeite andao de cima ૪ (પોર્ચુગીઝ કેલવત)

૧ Truth may be suppressed, but not strangled

૨ Truth, like oil, always comes to the surface

૩ Sooner or later the truth comes to light

૪ Truth and oil come to the surface

સચ્ચાઈની નર સુખી થાય, ને જુઠાઈની નર મુજ થાય.

Lying lips are an abomination unto the Lord.

A lie, though it promise good will do thee harm, and truth will do thee good atlast. (અથેજ કેહવતે.)

Bedro er at lido for Sandhed end at Lounes for Løgn.^૧
(દેનીસ કેહવતે.)

None ever perishes by speaking the truth, none flourishes by uttering falsehood.^૨

No one ever prospered by telling lies, no one was ever reduced to poverty by speaking truth.^૩

Truth prevails, falsehood kills.^૪

Shining with truth burning with lies. (વામીલ કેહવતે.)^૫
از راست ناپدید
(ફારસી કેહવતે.)

સચ્ચાઈની ક્ષતેહ છે

Speak the truth, and shame the devil. (અથેજ કેહવતે.)

Will falsehood conquer truth? (વામીલ કેહવતે.)^૬

सत्येन लोकाजयति ॥^૭ (સરસ્વત કેહવતે.)

સચ્ચી વહી, ને મથને કહી.

સચ્ચેકા મોહ કાઢા, જુઠેકા મોથમાથા

૧૦૬૪૦

Tell the truth and you'll tremble like a leaf tell a lie, and you'll get relief and pleasure. (કલ કે.)

સજ થાઓ કરી મન ચાલ.

૧ Better suffer for truth, than prosper by falsehood.

૨ Percival's *Tamil Proverbs*, p. 121. ૩. *Ibid* p. 406

૪ *Ibid* p. 289 ૫. *Ibid*, p. 500. ૬ *Ibid* p. 468.

૭. By truth he conquers the world. Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p. 476. ૮. *Dictionary of Kashmiri Proverbs*, by Rev J Hinton Knowles, p. 175

સજન એસા કીજયે, ઢાલ સરીખા હોય, મુખમે રેહવે પીટયે,
દુખમે આગે જ્ઞેય.

સજન તજે ન સત્યતા, સ્થાન તજે ન નકં, ગદા^૧ તજે ન ભોક્તા,
કસાઇ તજે ન કર્મ

સજન ધાગા પ્રિતકા મત જે'ચો, તુટ જાય, તુટા શીર ન સધાય,
ખીચ ગાદા આ જાય^૨

સજન યસે સો કોશ, દુર્જન યસે પાસ, જલમે યસે કમોદની, ચ દા
યસે આકાશ, જે છસકે હીરડે યસે, ઓઈ ઉસીકી પાસ. ૧૦૬૪૫
સજન બાત રનેહકી, પર મૂખ કહી ન જાય, મૂગેકો સ્વપન ભયો,
તો સમજ સમજ પરતાય

સજન મીલાપી બોત હએ, તાલી મિત્ર અનેક, છસ્કુ દીઠે મન ઠરે,
સો લાખનમે એક

સજન સમા બિચારીએ, અપના કુલકી રીન, બરાબરીસે કીજ એ,
વિવાહ, વેર, ઔર પ્રીત

સજનકું મજન મીલે, તો બાત બાત ઔર બાત, ગધેકું ગધા મીલે, તો
લાત લાત ઔર લાત.

સજના સજના મત ખોલ આખ, તાહરી થઇ હસી ને માહરી જાય આન,
ને ઓછા મનખસે કરે પીતડી,^૨ તો બેઉના જાય પરાણુ ૧૦૬૫૦
સટો ને સહનેપાત (બેહુ સરખા)

સજ્યા ઘઉં દહ્યા સારા

સડી ગાયની મડી વાછરડી.

સડી જતુ પાન ફેરવવુ જોઇએ

સડી (અથવા, સડેલી) સુગાય, ને કોહી (અથવા, કોહેલી) ગ ધાય ૧૦૬૫૫
સરલી સુગી, વસલી ડગી (મરાઠી કેહવત)

૧ સરખાવો કેહવત નાં ૪૬૦૨, તથા તેને મલતી કેહવતો, સર્કે ૪૩૦

૨ પ્રીત, પ્યાર

સડેલા પલ્લ દેસેલા કરતા છરેલા સારા.

સબુઆરેસો બાવલ પલ્લ શોભે.

સત બરોબર તપ નહિ ને જુઠ બરાબર પાપ નહિ.

સતમ બેલી રામ.

સતની બાંધી મેઢની.

૧૦૬૬૦

સતનો કાટિ પેઢરવો

સતનો જ્ય છે અસતનો જ્ય નથી

સતર કાઠલે મન.

સતર કાઠીઆ, ને તેરસે બાપા

સતર સાંધા, ને સો વાંધા.

૧૦૬૬૫

સતમ ઘેસો ને મલમળ બેઢરો.

સત્ય તરે ને અસત્ય મરે.

સત્ય રહેના, સળ મરેના. (હિ દુરવાની કેહવત.)

સતનો અ. વમે પલ્લ છે

સતનો બેલી પરમેશ્વર

સત્ય વક્તા સદા સુખી

૧ ૬૭

સત્યા સત મત મેસો. સત મેસે પત જમ્ય સતની બાધી લક્ષમી,
ફરી આવસે ધાય. (અથવા) સત્યા સત મત જોરના સત જોરે
પત જમ્ય, સતકી બાધી લક્ષમી ધર ધર ફેર ખાય.

સત્યાનાશની પાંછ

સત્યાનાશની પાગી ને મમસ્યો^૧ માગી.

બી કોષની થઈ નથી ને થવાની નથી

Women, wind, and fortune are ever changing

No relying on wine women and fortune. (અ મેલ કેહવતે.)

Weiber sind veränderlich wie Aprilwetter^૨ (બરમન ફે)

૧ મમસ્યારને વિનસે પરજુલા

૨. Women are as fickle as April weather

De la mala muger te guarda, y de la buena no fies nada ૧ (૨જેનીય કેલવત)

Da mal molher te guarda, e da bo i nao fies nada ૨ (૩૫ કે)

Wapenen, vrouwen, en boeken behoeven dagelijksche behandeling ૩ (૪થ કેલવત)

A horse, a wife, and a sword these three are unfaithful ૩
Aklah, the carpenter's wife, sometimes yours, and sometimes mine. (કાનમીઠી કેલવતો ૪)

اسب ورن وسسیر وفادار که دید (કાસી કેલવત)

શ્રી ચરિત્ર, ને ચેતા આલ, તેનો ડોષ ન પામે પાર ૧૦૬૭૫

El melon y la muger malos son de conocer ૪ (૨જેનીય ૫)

Donna si lagna, donna si duole donna s'ammala, quando la vuole ૬ (ઈતાલિયન કેલવત)

When she embraces and weeps her hand is groping to steal (તામીલ કેલવત ૭)

Woman's ability is shown in artifice man's in the recital of verses and stories ૮

स्त्रियाश्चरित्रं पुरुषस्य भाग्यं देवा न जानन्ति कुतो मनुष्या ॥૯(સ કે)

૧ Beware of a bad woman and put no trust in a good one

૨ Arms, women and books should be looked at daily

૩ *Dictionary of Kashmiri Proverbs*, by Rev J Hinton Knowles, p 72 ૪ *Ibid*, p ૧

૫ A melon and a woman are hard to know

૬ A woman's in pain, a woman's in woe, a woman is ill, when she likes to be so

૭ Percival's *Tamil Proverbs*, p 193

૮ *Hill Proverbs of the Inhabitants of the Chittagong Hill Tracts*, by Capt Thomas Herbert Lewin, p 29

૯ The gods know not a woman's conduct and a man's fortune, how then can men Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 482.

શ્રી ચીતે ને મગદ છીજે

કાઈ શ્રી કાઈ મનમા ચીતે તેહલા એક મરદ બીજે તો તે ચીતેશ
પાર પડે એવા વેદમ ઉ

શ્રી સાવરણી ને મરદ જુવારો

શ્રી દહ રાજ દહ બાહ દહ ને યોગી દહ

As the good man saith, so say we but as the good
man saith so it may be (અંગ્રેજ કેહવત.)

(Une femme veut Dieu le veut. (ફ્રેંચ કેહવત.)

La que la muger quiere Dios lo quiere. (સ્પેનીશ કે)

શ્રીની અકષ્ત એગીમા.

Temer el sexo en los calumnias. (સ્પેનીશ કેહવત.)

He who listens to the advice of women is a fool. (અંગ્રેજ.)

A woman's advice is wrong advice. (તેલુગુ કેહવત.)

Long hair little brain. (તુર્કીશ કેહવત.)

શ્રીની અપરણી ને માખાપનો દાદરો એ કાંઈ ફરી ફરીને
આવતા નથી

૧૦૫૮૦

શ્રીની બી મત પડતરે

શ્રીની કાંચસી કાંઈ પુગયી પડેચપડ

શ્રીની મતી (અથવા મુદી) પાનીએ.

A woman's counsel is not worth much, but he that
despises it is no wiser than he should be. (અંગ્રેજ કે)

Muger viento, y ventura presto se muda. (સ્પેનીશ કે)

Mother vento e ventura asilma se muda. (પોર્ચુગીઝ કે)

૧. What a woman wills God wills. ૨. To have one's brain in
one's heels. ૩. Percival's Tamil Proverbs, p. 469

૪. Carr's Telugu Proverbs Supplement, p. 8.

૫. Long's Eastern Proverbs and Idioms, p. 63.

૬. Women, wind and fortune soon change.

૭. Woman, wind and luck soon change.

No matter how skilled a woman may be in number and letters, her judgment will be second rate (તા ૩^૧)

A woman's word, a bundle of water (તેલુચુ કેહવત ૨)

સૌ ગુદ્ધિ પ્રલયકરી ॥૩ (અસ્કૃત કેહવત)

સ્ત્રીની હાથ, ને દેહી નહિ જાય

સ્ત્રીનું ચરિત્ર, ને પુરૂષનું પાત્ર

૧૦૬૮૫

સ્ત્રીયા જોખન ત્રીસ વરસ, ઘોરી નવ ધરા, પુરૂષ જોખન ક્યા લગન,
જેમ ધીએ પેટ ભરા

સતવતી રે નારા! સત ચહણું કપાલ, દુધ ને પહવા ખા, પણ પથ્થરે
ઘાત ના પાડ

સત્તા આગલ શાણપત નહિ ચાલે (અથવા) સત્તા વગર શેઆણપણુ
કેમ ચાલે? (અથવા) સત્તા આગલ શાણપત શુ ?

સત્તા વગરનો ચુઓ ખોટો

No power, no respect (અ ગ્રેન્ડ કેહવત)

સત્તાણાનું સુન્નું

૧૦૬૮૦

સતી શ્રાપ દેય નહિ, ને સખણીના લાગે નહિ

સતે પથ્થર તરે, ને ન-સતે તુમકુ બુડે

સદનતર પરવડે, પણ અખનતર નહિ પરવડે

Es ist besser mit 'nem ganzen Narren handeln, denn
mit 'nem halben * (જરમન કેહવત)

સદરો અવલોખી પેહરે, ને સવલોખી પેહરે

સદા ફકીરી, તો ક્યા દલગીરી ?

૧૦૬૮૫

૧ Percival's Tamil Proverbs, p 147

૨ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 30

૩ Woman's counsel is destructive Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 382

૪ It is better to deal with a whole fool than half a fool

સદા ભવ રમ્યા ને પારકે લાકડે બાધ્યા.

સદાકે દુખી ઝોર બખતાવર નામ.

સદાનો લગન કરતોળી લગવાય. (અથવા) દરરોજ વેહાનો કરતોળી લાગે

સન્યાસીની પટલાઇમાં (અથવા દેસ્તીમાં) સોનું નખોદ

સન્યાસીને કરવડો આપ્યો જા— ધો કે મોહકુ ધો. ૧૦૭૦૦

સપલાની બીખાઇ, ને ચક્કે ચક્કે (અથવા પચાતમાં) પીખાઇ

સપલાની મેહરી, ને માએ સાથે વેરી

સપાને દાન ને કુપાને ધાન.

સપુત કુશનો દીવો

સતપુત્ર કુત્રિપત્ર ॥ (સરૂત ઇલવત)

સપુત ને મેરી કટોગીમે મુત

૧૦૭૫

સપેત નીરજન સિર જડા એક પાઉં ઝોર દો ધ્યાન, પાઉં પૂજન

મધ આઇ જળ કપડી ભયો નદેયાન

મજસો પાળીમા એકે પને ભજવનુ ટોલ ધાલતો હમો હતો. તેને

એક એક માછલી હપર પ્રમાણે બાલેઇ કે પહરે ત્યાર જેનો

તેને એક તેના પજન પૂજન કરવા હ આવી પલુ કેડા માએ

પ્રમાણેના ભજવ માલમ પડ્યા "એ હપરથી દરેસ્તાઈ ખસલવનુ

ટોલ માછી છુટવા આવનાર વિષે એમ બોલાયછે

સફેદ દુધ જેતુ

સફેદ બરફ જેતુ

સફેદ સણિ

સાધુપણાનુ જુકું ટોલ માલનાર અમાવ બાહેરથી ધોવા ને બ દરથી

મેલા માણસના સળખમાં વપરાયછ

સફેદ વા ને ઉડી જા

૧૭૧

૧૫ કુચ્ચ ચલુચીમા નથી એવો કુચ્ચકાર બતાવવા મટિ વપરાયછ

સળ એક ચેમેકે બને હએ

સખ ઘડી ઘગડી, તો એક ઘડી લગડી

સખ જાતમેં પુરી જાત, બનિયા બગ કસાર્થ, છોટે છકા રક્ષણ કહે,
મારે સગા ભાઈ

સખ જો કહેને હજો કે ચાહ મુશ્કેલ હજો, સખ ગલત હજો, લેકીન
નીભા મુશ્કેલ હજો

સખ ટકે સરખે

૧૦૭૧૫

સખ મર જાય, ને સખકા લડુ મજો ખાઉ.

સખ લડખમે બદા તૈયાર

સખ સખકી સભાણો, મજો મેરી કોડતા હઉ

સખ સખકે ભલી

સખ સાથ જગજાય

૧૦૭૨૦

સખ સોતા જળ અણા જગા. (અથવા) સખ સોતા, ને અણા જગા.
He brings his machines after the war is over.

To come a day after the fair (અથવા કેહવતો)

સખ સોનેકી, ને ગા— પીતલકી

સખકા ગજેક^૧ સાધ્યા, ઔર જાન અજાનકા જાન, સાહેબ તો
મિજબાન હજો, બાકી સખ મેહમાન

સખકી કીજ્યે દોસ્તી, નખલસે ન કર્યે નેહ,^૨ નખલસે નેહ કીનો
તો તુરત દીનો છેહ^૩

સખકી સવાઈ, ઔર બદેકો દેડી

૧૦૭૨૫

સખકુ બોલો, મેરી જોરકુ મત બોલો

સખકે ગુરૂ ગોરખનાથ

સખસે બડા એચાતાણા, ઉસ્કી ઉપર એક કુલી

He that winketh with one eye and seeth with the other,
I would not trust him, though he were my brother

(અથવા કેહવત)

સખસે બ । માર કે દિલસે દે ઉતાર.

સખસે બડી ચતુરાઈ રખના. માનસે રહીયો દુસ્માર.

૧૦૭૩૦

સખસે બડી (અથવા બડી) ચુપ

In the company of strangers silence is safe.

Silence is the best ornament of a woman.

Silence is wisdom and gets friends.

Silence seldom doth harm.

Silence is wisdom when speaking is folly.

Keep your own counsel. (અ શેષ કેલવતે.)

Mit Schweigen verräth sich Niemand.^૧

Reden ist Silber Schweigen ist Gold.^૨ (નરમન કેલવતે.)

Chi parla semina chi tace raccoglie.^૩ (દિલાસન કેલવતે.)

Quien calla piedras apaña.^૪ (રૂપનીયા કેલવતે.)

Spoken is silver swygen is gold.^૫

/swygen antwoorlt veel.^૬ (૬૫ કેલવતે.)

Man augrer ofte sin Tale, men sielden sin Tansied.^૭

(દિનીયા કેલવતે.)

It is not as safe opening the mouth as keeping it shut.

(ચીનાઈ કેલવતે.)

Silence is profitable.

Silence is silvern. (કાચબીરી કેલવતે.)

૧ No one betrays himself by silence.

૨ Talking is silver silence is gold.

૩ Who speaks, sows who keeps silence reaps.

૪ He who is silent gains store.

૫ Speaking is silver silence is gold.

૬ Silence answers much.

૭ Speech is oft repented silence seldom.

૮ Scarborough's Chinese Proverbs, p. 11.

૯ Dict. omnia of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles,

Quietness is worth thousands of gold ^૧

Silence puts an end to quarrels ^૨

Silence is the bulwark of wisdom. (તામીલ કેહવતો ૨)

Silence is the sweet medicine of the heart. (અરબી ૨૩)

Two ears to one tongue, therefore hear (તત્ત્વીય કેહવત ૩)

મૌન સ્વાર્થ સાધક ॥^૪

મૌનેન કલહો નાસ્તિ નાસ્તિ જાગરતી મય ॥^૫ (સંસ્કૃત કેહવતો)

સખસે ભલી (અથવા, બડી) ચુપ (હિંદુસ્થાની કેહવત)

حواب حاکلان باشد حموش

حموسی بهتر

(કાન્સી કેહવતો) ارعد رباں راں حموسی بکوست

સખસે બાકી, લેકીન સરકારે સિપાહીસેબી બાકી ?

સખસે ભલી ચુપ માલીકુ કયા બરબર, ઘોલીકુ ભલી ધુપ

સખસે મથુરા નિરાળી

સખલાના (અથવા, સખધાના) સાલા થાય, પણ નખલાના બનેવી ન

થાય

૧૦૭૩૫

સ્મર્યાંચી સાઢવળ પળ દુર્વઝાંચી નાગવળ (મરાઠી કેહવત)

સખલાની અખલા પણ પ્રખલા હોય

અખી સહાયક સખલકે, કોઈ ન નિખલ સહાય, પવન બધાવત આગકો,

દીપહી દેત બુબય

સખી ઘોડે બારા ટકે.

સખ ધાન બાઈસે પસેરી (બિહાર કેહવત ૬)

^૧ Percival's *Tamil Proverbs*, p 26 ^૨ *Ibid*, p 511

^૩ Long's *Eastern Proverbs and Emblems*, p 170

^૪ Silence gains all objects Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 447

^૫ By silence there is no quarrel, by vigilance there is no fear
Ibid, p 448 ^૬ Christian's *Bihar Proverbs*, p 26

Patience is the key of joy, but haste is the key of sorrow ૧

Many locks are opened by patience (અગ્ની કેદવતો ૨)

عمر تلح است وليكن برشيريں دار
عسوري ترا كاركارد دمد

عمر مستاح كارجا است (અગ્ની દેવતો)

સળેરકુ ગઈ, સાનકુ આઈ, દોઢે ધનકુ લેતી આઈ

સળેરકુ ગઈ, સાનકુ આઈ. સેર ભર આવલ પીસકુ લાઈ

સભા સોહતુ બોલ્યે, જેમ રીજતો ગય. કીડીએ કુજર ગળ્યો, તો હાઝ હા કેહવાય, (અથવા, તે પણ કેહવુ હાય) (અથવા) સભામા શોભતુ બોલ્યે જેમ રીજે રાય, કીડીને કુજર કહે, તોએ કીડીએ હાય (અથવા) શોભે શોભાવતુ બોલ્યે, રાય મન પતીજ થાય, મગતરે હાયી ગળ્યો, તો હાઝ હા કેહવાય (અથવા) સભા સોહતુ બોલ્યે, જેમ પતીજે ગય, મગતરે હસ્તી ગળ્યો, તો હાઝ હા કેહવાય (અથવા) સભા સોહતુ બોલ્યે, જેમ રીજતો રાય, વાદર દેરા પીસણા, શિલા તણાઈ જાય

Bei grossen Herren muss man fünf-Gelade sein lassen ૩

(જરમન કેહવત)

સમ ખાય તે સદા જુડે

સમ ખાવાના ખાણુ

૧૦૭૪૫

સમ તો સુખડી, ને કોલ તો તાલી, ગલે મુક્યો હાય, પણ નથી મુકી પાલી

સમજી માણસથી જલા દૂર.

૧ Long's Eastern Proverbs and Emblems, p 75

૨ Ibid, p 75

૩ With great men one must allow five to be an even number

સમજી જેરી સારો પશુ મુરખ બાઈમધ ખોડો.^૧

સમજીને ઈચ્છારો, ને મુરખને ટોક્ષી.

સમજે તેનું મોહત, નહિ સમજે તેની કમબખતી.

૧૦૭૫૦

સમજનેવાણેથી મોત હથ (હિ દુરવાની કેલવત.)

સમજે તેને દુનિયા, ન સમજે તેનું મોત

સમજે નહિ, ને સરખો બાગ માજે.

સમજે સો બેઠા.

૧૧૧ સમજનાં માણસ વિષે ઘાલાવણ.

સમડી સમડી સાત દેરા.

સમધ પ્રમાણે મહાશયુ

૧૦૭૫૫

સમરતાં વાર લાગે, જમડતાં વાર નહિ લાગે.

It is easier to pull down than build. (જ મેલ કેલવત.)

સમરીનો સોડો, ને કામરીનો દોવો જમ તેમ જોડુ કાપું, મરો વા છવો.

સમચાન ને જરી મચાણુ.

સમચાન ચાન સરોને આબુ

સમચાનમાં વેરામ સોને આવે (પશુ તેટલીજ ખડી.)

૧ ૭૬૦

સમસેર ખાતી, જરી ગુમાની, યજ્ઞમ ધાયા કરતે હએ, ધરસે કમળ અપસો આપો કે જમ્મે લડકે ભુખે મરતે હએ જમ્મેકી માકુ નાતરે દેવે લાંબી ફાકે પડતે હએ દાસ તરવાર તો બેચ ખાઈ ઝોર કઠાર પર નજર ધરતે હએ (અથવા) મિયાં ખાંજ મિયાં ખાજી ધરસે ખજાર આપ કે જમ્મે ભુખે મરતે હએ જમ્મેકી માકુ નાતરે દેવે, ઈશરખી ફાકે ચલતે હએ, દાસ તરવાર તો બેચકર ખાઈ, કઠાર પર નિગાહ રખતે હએ

૧ જુમિયા કેલવત નામ ખરેલ, ત્યાં તેને મહત્તર કેલવત, સદે ૪૮૪.

સમા વિનાનું સારું ન લાગે પરમેશ્વરનું નામ, એદ સત્સંગાવતાં ગણેશ
પરમેશ્વર, હાથે વાલે બાઇ રામ

A man may say even his Pater-noster out of time (અ કે)

સમે સમે હી બાત હય (જિ દમ્યાની કેહવત)

સમાણસ વલે વાને, ને કમાણસ વલે લાતે
સમાણમે સાટવ્યા,^૧ ને કમાણસ હાથ પજાં, તાળી બાધી ગાસડી,
તો બાગી બુકો કીધા

સમીસાજનું મુવું, તેને ક્યા લગી રેવું ? ૧૦૭૬૫

સમીસાજનું મુવું, પોસ મળીનાની ગત, તેને ક્યા લગી રેવું ?

સમીસાજનું સીવું, ને અન્યુ તાલુ ઝવું

સમીસાજનો મુઝો, તેને ક્યા લગી છેડો વાલે ?

સમુ જોખજો, તોકે' ધડોજ કાણુ કુજો ?

સમુદર તરીને ખામોચ્યામા કુળવું ? ૧૦૭૭૦

સમુદર દરિયો છે, પાચ બેહરા પાણી લીએ તો અધુરો નહિ થાય, ને

ભર્યા કુવામાથી પાચ ટામડી પાણી કાહડે કાઇ ઘટે નહિ

સમુદર પેટવાલો

સમુદર માપી શકાય, પણ કોઈનું મન ન માપી શકાય

સમુદરનો છેડો મલે, પણ ચાર આગલની છાતીનો નહિ મલે

The measure of heaven and earth you may find,

You'll never be able to, that of the mind (ચીનાઈ કેહવત ૩)

સમુદરમા ખસખસ. ૧૦૭૭૫

સમુદરમા પાણીની કાઇ ખોટ ન હોય

સમો વરતે તે સાવધાન

૧ ખગદયા

૨ જુઝો કેહવત નાં ૪૧૦૯, તથા તેને મતની કેહવતો, સદે ૩૯૪

૩ Scarborough's Chinese Proverbs, p 249

સર આસમાનસે સગાવુ

At the stars by steep path.^૧ (સિલીન કેહવત)

સરકાર ચડે તે પૈસાદર રૂતે

સરકાર દરબારના અવલા પગ

૧૦૭૮૦

સરકારના સિપાઈ ને જમના દૂતને દયા આપી?

સરકારની ધાંધી વાગે તે સરકાર હો

સરકારમા સોદરાબજ ને દરબારમા દોરાબજ

સરખી આંખે જોવુ

સરખે સરખા મમ્મા ને બવના દુ ખ ટમ્મા

૧૦૭૮૫

સરખે સરખી જોડી એક અધે આર દુસરી જોડી.

મરગવામા સેકરો ૧ વનદુધમાં લીજોડી ચોપગાંમા મધોડી, ને નામા

જુઓ તે કાળીર

સરખુ લાં સાજવારી

સરખાએ કાંધી યાન, ને મુઆ મુસલમાન.

સરગે પોત્તને તીકે

૧૦૭૯૦

સરગે પીનરો, ને નકરો દેવો ને પાતર ખાખર ને મદને આવ

આવ કદે

સરપ દરમાં પાસરો આવે. (અથવા) સરપ બધે વડો પજુ દર

આખો લા પાસરો.

સરપ પસાય પજુ સપોત્તુ નદિ.

સાંપ કરે તેનું બેઢર કવારી ચકાવ પજુ સાંપના બખ્યાનું બેઢર

કવારી ચકાવ નદિ.

સરપ મરે નદિ, ને લાકી ભાગે નદિ.

સરપને ભાગે કરવો.

૧૦૭૯૫

૧ To the stars by steep path.

૨ કુત સોક

સરપનો ભારે જલવવો, ને કુવારી કન્યા જલવવી જરાખર (અથવા)

સરપના ઝાડને સંભાલવુ, ને કુવારી કન્યા સંભાલવી જરાખર.

Glasses and lasses are brittle ware (અંગ્રેજ કેહવત)

Quand on a des filles on est toujours berger ૧ (ફ્રેંચ કેહવત)

Ein Sack voll Flöhe ist leichter zu huten wie ein

Weib (જર્મન કેહવત ૨)

Dochters zijn broze waren ૩ (દચ કેહવત)

A house full of young girls, and a fire of little twigs

(તેલુગુ કેહવત ૪)

A whole herd of buffaloes might be in a pen,

There is one thing not to be guarded—a woman (મલય કે ૫)

સર્વ નાહનાથી મોહટું થાયછે

સર્વ પાલખીએ બેસનાર હોય તો પછે ઉંચકે કોણ ?

All men can't be masters (અંગ્રેજ કેહવત)

સર્વેની આશનાઇ ક્યેં, આગ ને પાણીની આશનાઇ નહિ ક્યેં

સર્વેની દોસ્તી ક્યેં, પણ એક સિપાહીની દોસ્તી નહિ ક્યેં ૧૦૮૦૦

સર્વેને કકુનો ચાલ્યો વાહ્યો હોયછે.

સર્વેનો વિશ્વાસ થાય, પણ એક ચોરનો વિશ્વાસ નહિ થાય.

સરસતી, ને પારવતી.

સરે નહિ, સીજે નહિ, ને બેઠા બેઠાં ખીજે (અથવા) ન સરે, ન

સીજે, ને બેઠા બેઠા ખીજે. (અથવા) સરે નહિ, સીજે નહિ, ને

ખાટ બેઠું ખીજે.

૧ He who has daughters is always a shepherd

૨ A sack full of fleas is easier to watch than a woman.

૩ Daughters are brittle ware

૪ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 242

૫ Long's Eastern Proverbs and Emblems, p 53.

સરોવર સુકાય ત્યારે માછલાં દેખાય. ૧૦૮૦૫

When the port is dry the fishes will be seen. (શીનાઈ કે)

સરોવરથી કમલ, ને કમલથી સરોવર જાણે.

સલવાનજીનાં લાકડાં, ને હરમાનજીનું તેલ, માફરી સાસુજીને આપે, ને
યોડુ યોડુ મેલ.

સચી વખર આપ બપટકે

સસુકે હોય તો મસુકે ખવાય, નહિ સસુકે હોય તો ધાનનું વનુષી નહિ
ખવાય.

સસુકની દીકરી ને નહિ તો દીકરી. ૧૦૮૧૦

સસુકે મસુકે ભેવાય.

સ્વમ્મ વસાવનું કાંઈ દી વળિયું દેખાય.

સ્વમા સાત ને ચિતા ચોરવાસી

સ્વમાવનું ઓઠ. નહિ. (અથવા) સ્વમાવનું કાંઈ ઓઠ હોતું
નથી.

સવલા સુરજ ઉઠવા ૧૦૮૧૫

સવલે રસ્તે જવું, ને અવલે રસ્તે આવવું

સ્વસ્તિનું આગ્ય ને વ્યકારે મયુ

સવા જળ લાંબું (નામ નાક જીભ વગેરે)

સવા પોહરની પાટલાલી (અથવા) સવા પોહરની મુવાલી.

સવા મણુ તેલે અપાઈ ૧ ૮૨

સવા મણુ સુંદતું થશે ત્યારે પાસેર આડતું પણ થશે. (અથવા)

સવા મણુ સુંદ, ત્યારે કાંકરી આદાની

સવા મણુની કોડી ભરાય પણ સવાશેરની કોડી ન ભરાય.

સવા મહિને હરાઈ કાચ.

સવા શેરની જુજ ધાણી, ને એ વાત તો મે ક્યારની જાણી.

સ્વાતી^૧ દીવા જો બસે, ને વિશાખા છુટે ગાય, ચાક ચહડાવે મહેની,
 પૃથ્વી પ્રલે થાય (અથવા) સ્વાતી^૨ દીવા જો બસે, વિશાખ
 છુટે ગાય, રાણી જયો રણ ચહડે, પૃથ્વી પ્રલે થાય ૧૦૮૨૫
 સવાદ તે હાલી કરે કે હાથ કરે ?

સવાળે કવાળે વાખ વાખ, ને હસાળે કેતાળે હાયવાય
 સ્વામી નારાયણ સેહજે મલ્યા, ને ભગતને ભીખ માગતા કર્યા.
 સ્વામી સાગર ભર્યો, રતન તણાયા જય, કરમ-હીના જય લેવા, ભરે
 મુઠી ને સંખલાં^૩ થઈ થઈ જય.

સ્વામીએ માની તેને ઘેરે માની, ઘેરે માની તેને લોકે માની, અને
 લોકે માની તેને પરલોકે માની ૩ ૧૦૮૩૦

સવાયા તો સો કોઈ કરે, દોહડા કરે મુસલમાન, પોણા બમણા દોણ
 કરે, જેની કાખમા કુરાન

સવાયાના સો ધક્કા ખાય (એવું માણસ)

સવાયાના સો સમ, (અથવા, સાત સમ)

સવાયાની ડોસી, ને ઢખ્યુ માથુ મુઝામણ.^૪

સવાયાની વાનમા સેંકડોની હાણી.

૧૦૮૩૫

સ્વાર્થ આગલ પરમાર્થ આધલો.

સ્વાર્થ સર્વથા રળિયામણાજ

સવેલાએ સધર્યું હોય તો અવસરે આવે કાજ

સવૈની ચીઠી

યાને, “એકનો સવા એ પ્રમાણે લખી આપેલી વ્યાજી ચીઠી”^૫

સવૈનો ધ ધો

૧૦૮૪૦

યાને, એકનો સવા લખાવી લઈ વ્યાજ કરાવવું તે

૧ એક નક્ષત્ર એ નક્ષત્રમા વગસાદ પડેછે તેથી માતી પાડેછે એમ કેહવાયછે

૨ કોરા ૩ સરખાવા કેહવત નાં ૩૨૭૬, સરે ૩૧૦

૪ જુઓ કેહવત નાં ૪૦૫૭, તથા તેને મલતી જુદી જુદી ભાષાઓની કેહવતો,
 સરે ૩૮૮ ૫ નર્મ કોશ

સસતુ સોદામણુ ને સીકાપોરની (અથવા સીમનપોરની) જાતરા.
(અથવા) સોધુ બાકુ, ને સીધપોરની (અથવા, સીમનપોરની)
જાતરા.

સસવી મુખદી ને સીધપુરજી જાતરા. (કચ્છી કેહવત).
સસરાજી કહે વદુજી સમન બોલો! તોકે ખેતરમાં બસા પાકી
સસરાજી પુઠે દેવજી દોળા ને દેવજી પુઠે સસરાજી દોળા.
સસરાની વદુ જોડી ને પરણીને ધરમાં પેડી.

સસરાની શુળી સારી પથ્થુ પીધરની પાસખી શુડી ૧૦૮૪૫

સસરેકી માડી સામેકા બેલ ને બદા કરે સહેલ.

સસરો ચોટા દોપ તો જમાખો વિશ્વાસ નહિ કરે.

સસરો નાલો ને વડુને નહિ સોદવાયો.

સસરો લુહવાડ ને વડુ કુહવાર

સસરાની દોડ સીમ સુખી. ૧૦૮૫૦

સસલો ધણો થાકે સ્વારે આંખ પગ કાન દાંદે

સસલો તાલે સીમ ગમી ને કોહલો તાલે વા ગમી.

સસલો ત્રીન પાંઉ મુરખીકા એક તામ.

He says that the hare he caught had three legs.¹

The hare my younger brother caught has only three
legs. (તામીલ કેહવતે.^૨)

The hare he caught had only three legs (તેલુગુ કેહવતે.^૩)

સસલો કુદે તેટલું (ખાસ.)

સસા^૪ કામ કરવું નહિ. ૧૦૮૫૫

સસા હોં પગ ફાંને છે

1. Porcival's Tamil Proverbs p. 355 2. Ibid p. 33.

3. Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 187

૪ રાક જરેશું

સહરાન પર ચહાવવું

સહવાખ^૧નો કવાળ

સહવારનું પોહર, ને સાહેબનું નામ.

સહિના જેવી મુઠ પકડવી.

૧૦૮૬૦

સહિયામાં સેલ^૨ પડે, ને પરાઈ દીકરી કાનમા પડે.

સહી ગેષ્ટ નાતરે, ને કાંદાને પાતરે.

સહીયડ કાકા બોલા, ને લીમની છાયે છોડ્યા ઘોડા.

સહીયડ કાકા સાદડે વસે, ને ખાસકુ મારે સારે ખડખડ હસે.

સહીયડ કાકા સેઆલે^૩ વસે, દેખરા લઈને ખડખડ હસે ૧૦૮૬૫

સહીયારી સાસુ, ને ઉકરડે મોકાણ

સાકર પાનાર તો થણા, પણ ઝેહર પાનાર કોક.

Palabras azucaradas por mas son amargas * (સ્પેનીશ કે)

સાકરના હીરા, ગળ્યા તે ગળ્યા.

સાકરને કડવી કોણ કહે?

સાગ, સીસમ, ને કોયલા, દુખ પાયને બોલ દોહેલા.

૧૦૮૭૦

સાગ, સીસમ, ને સુન્તુ, કદી નહિ થાય ગુન્તુ.

સાય જેવું પુણ્ય નહિ, ગુઠ જેવું પાપ નહિ

સાય ખરાખર પુન નહિ, ઔર ગુઠ ખરાખર પાપ (હિંદુસ્થાની કે)

સાયને આય ન લાગે (અથવા) સાયને કદી ન લાગે આય

Truth may be blamed, but shall never be shamed

(અંગ્રેજ કેહવત)

Veritas non quaerit angulos * (લૅતીન કેહવત)

For the truth seven twists are not required (તેલુગુ કે ૬)

૧ સ્વલાવ ૨ પચ્ચર ૩ સેઆલું એક ગામનું નામ છે

* Sugared words generally prove bitter

૫ Truth seeks no corners

૬ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 71

Truth as a stone dissolves not in water (બ જાણી કેહવત. ૧)

સત્ય ત હજી મથ. (હજી કેહવત.)

સાચકો આચ નહિ. (હિ દુરવાની કેહવત.)

(ફારસી કેહવત.) راستی را زوال کی باشد

સાચને આચ નહિ, ને જુઠને જુલી. (અથવા) સાચને આચ નહિ,
જુઠને જય નહિ.

સાચ્યા બોલ સખી માએનેળી નહિ ગમે. (અથવા) સાચ્યુ કહેલુ
સખી માએનેળી નહિ ગમે (અથવા) સાચ્યુ બોલુ તો માને
પણ ન સોહાય. ૧૦૮૭૫

Truth is a cutting sword.

Sandhed er en sur Kost. ૨ (દનીશ કેહવત.)

Del vero sadira l'uomo ૩ (ઈટાલન કેહવત.)

Veritas odium parit. ૪ (હિલીન કેહવત.)

A man starts with anger when the truth is told of him. ૫

If a man speaks the truth he will find the village too
hot for him. (તેલુ કેહવતે. ૬)

Say what will please straight forward words provoke
dislike (ચીનાઈ કેહવત. ૭)

When the truth is told every one takes it ill. ૮

It is said that the whole body breaks out into ulcers
when the truth is told. (ગ્રીસ કેહવતે. ૯)

Speak truly you displease say falsely and you please. ૧૦

૧ Lang's Eastern Proverbs and Emblems, p. 124

૨ Truth is a bitter food. ૩. It is truth that makes a man angry

૪ Truth produces hatred.

૫ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 68.

૬ Scarborough's Chinese Proverbs, p. 173

૭ Percival's Tamil Proverbs, p. 181 ૮. Ibid, p. 180

૯ Hill Proverbs of the Inhabitants of the Chittagong Hill Tracts,
by Capt. Thomas Herbert Lewin, p. 17

સાંચ કહલે સ ગ બિધુઆય ૧ (બિહાર કેહવત ૨)

સચ ખાત કડવી લગતી હય

સચ સળકો કડવા લગતા હય (હિંદુસ્થાની કેહવતો)

(ફારસી કેહવત) *سچى راست قلم مى باشد*

સાચ્યા-ખોલાને માએ માર્યો (અથવા) સાચ્યા-ખોલો સગી માએ માર્યો

સાચ્યા-ખોલી કેડી નહિ સમાય, ને જુદા-ખોલી જગમા સમાય.

Wahrheit findet keine Herberge ૩ (જરમન કેહવત)

Sandtalende Qvinde har faae Venner ૪ (ફિનીશ કેહવત)

He who speaks the truth is regarded as a wicked person
by the country (તામીલ કેહવત ૫)

यथार्थं वादि लोक विरोधी ॥ ૬ (સસ્કૃત કેહવત)

સાચ ખાત સદુલ્લહ કહે સળકે ચિતસે ઉતરલ રહે (બિહાર કેહવત ૭)

સાચી ખાત સઅફ-ઉલ્લા કહે સળકે મનસે ઉતરા રહે

સચ ખોલના ઔર લડાઈ ખોલ લેના ખરાખર હય.

સચ ખાત આધી લડાઈ હોતી હય (હિંદુસ્થાની કેહવતો)

(ફારસી કેહવત) *راست گوی در ررق خود خلل*

સાચી ઝોલીમા સુતેલો છે કે સાચ્યુ ખોલે ?

સાચી સગાઈમા સાહુ, ને મલ્યા ચપણુમા લાહુ

સાચ્યુ કડવુ સાર, પણ મિહુ ખોહુ ખરાખ.

૧૦૮૮૦

સાચ્યુ જુદું કરે, ને પાપે પેટ ભરે

Will he who cannot prosper by truth, prosper by
falsehood ? (તામીલ કેહવત ૮)

૧ ચુન્ને થાય ૨ Christian's Behar Proverbs, p 88

૩ Truth finds no asylum

૪ A truth-telling woman has few friends

૫ Percival's Tamil Proverbs, p 132

૬ A speaker of truth is the world's enemy Carr's Telugu and
Sanskrit Proverbs, p 450 ૭ Christian's Behar Proverbs, p 88

૮ Percival's Tamil Proverbs, p 506

સાચ્યુ બોલુ તો મા મારી જાય, નહિ તો જાપ કુતા ખાય.

સાચ્યુ બોલે તે સાચ્યુ જ પામે.

સાચ્યે દેવે ધટ વાગશે.

સાચ્યે જરખત છે

૧૦૮૮૫

Truth an honesty keep the crown o the canopy (રફા. કે)

Truth is beneficial (વામીશ કેહવત. ૧)

સચ બોલના મુખી રહેના. (દિ દુરયાની કેહવત.)

(ફારસી કેહવત.) راست گورا چشم راحت در پیش

સાચ્યે રાખે રાખ ને જુદાને કપાતે ઝાદમ.

Truth is the best buckler (અ. મેછ કેહવત.)

(ફારસી કેહવત.) راستی مویج رفای خداست

સાચ્યે સીધી છે

(ફારસી કેહવત.) راستی آرزو موی رسنگار

સાચ્યેક સાંધી દરબારમે સરપાવ ને જુદેક જુલ્યા.

સાચ્યો એક ઘાદર

He who abstains from evil deeds is God. (વામીશ કેહવત. ૩)

નામ હક અઘાહા. (દિ દુરયાની કેહવત.)

સાચ્યો બોલ પાપમે છે કે સાચ્યુ બોલે ?

૧૦૮૮૦

સાચ્યો જાય સ્વર્ગે, ને જુદાનો વાસ નકે

સાચ્યો સાસરાંમાં પથુ સમાતો નથી

સાચ્યના બેલી પરમેશ્વર.

For heaven still guards the right. (સેક્સપીયર.)

સાધકો સાચ પિવારા, જુદેકો માસિક નિવારા સજા બોલનાલા.

(દિ દુરયાની કેહવત.)

સાચ્યે બેલી અઘા. (હમી કેહવત.)

સાચ્યાનો બોલનાર, ને માથાનો વાહનાર.

સાચ્યાનો સદા જય છે

૧૦૮૯૫

Vincit omnia veritas ૧ (લૅતીન કેહવત)

સત્યમેવ જયતે. (સંસ્કૃત કેહવત.)

સાચ્યાનો સાથી ખોદા.

હંકડા રાત્રી ખુદા હએ (હિંદુસ્થાની કેહવત)

સાચવતા પુતને સો વરસના આવરદા

સાચવતીની માએના સો વરસના આવરદા.

સાચવે તેની લક્ષ્મી (અથવા) સાચવે તેનું દ્રવ્ય

સાજ તેવો ગાજ

૧૦૯૦૦

સાજના સાત ખુદ, બારામાં ખુદ બાર, કાણુમાં તો ખોંહતેર લખખણ,
આધલો કરે વચાર ૨

સાજ ખાય અન્ન, ને માંદા ખાય ધન. (અથવા) સાજો ખાય
રોટલા, ને માદો ખાય પૈસા

સાટા પાટા, (અથવા, આટા સાટા,) ને માથાં ફાટાં.

સાડી, ને ખુદ્દિ નાડી. (અથવા) સાડી, ખુદ્દિ નાડી, હાથાય ગેહન
કાઠી, લાગલા પોરાયે પાઠી

When the age is in, the wit is out (શેક્સપીયર, “મચ
એદો ઍબાઉત નથીન્ગ”)

A man at sixteen will prove a child at sixty

The older the Welshman, the more madman (અ કેહવતેા)

Sixty years become, stupid become. (કાશ્મીરી કેહવત ૩)

When sixty years have passed, dotage. (તેલુગુ કેહવત ૪)

સાડા, નાડા (હિંદુસ્થાની કેહવત)

૧ Truth all things conquers ૨ વિચાર

૩ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles,
p 195 ૪ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 22

માઠી ખુદી માઠી (મરાઠી કેહવત.)

(ફારસી કેહવત.) هر شصت آمد نسیست آمد صد هزار

સાઠે સેવઈ, ને સોએ શુદ્ધ જવુ ૧૦૮૦૫

સાગ્ર તથુ દાદગાનુ રાજ, ને દરિયો ને બાજ

સાગ્ર તથુ દાદગાનો સનેપાત.

સાગ્ર તથુ પાંસલી.

સાગ્ર તથુ દાથનો સાથરો

સાગ્ર સાતનો પા.

૧૦૮૧૦

The fourth of a thousand cash. (ચીનાઈ કેહવત.)

સાડી પેઢરે તેટલી જૈરી નહિ ને પાપડી બાધે તેટલા આગી । નહિ.

A broad hat does not always cover a venerable head.

(અંગ્રેજ કેહવત.)

સાચુ હતુ ચુકરો ત્યારે બેગુ ગ્રાધાવીનું પચુ ચુકમે

સાત ઉતાવધ, સાત ફેરા.^૧

સાત કાગ વચ્ચે એક ધુવ. પચુ

સાત કાગ વચ્ચે એક ધુવડ કુપઈ જાય.

૧૦૮૧૫

સાત ખાસડે તોળા નહિ બોલે (એવુ નહિટ માણસ.)

સાત ખરણીએ માલીને પાણી પીએ એવું (સાદુચેત માણસ.)

Il faut tourner sept fois dans sa bouche avant de parler.^૨ (ફ્રેંચ કેહવત.)

સાત ધડી ઢરડી ને બે ધગી ધરડી

સાત ઊકરાઓ ઉપર એક સુનાભાઈ જાય

સાત દાદગ્રા ઠમાઈ ને એક દાદડો ખાઈ

૧૦૮૨૦

૧. Scarborough's Chinese Proverbs, p. 232.

૨. જુમ્બા કેહવતો ત્રણ ૫૪૦ ૫૫૧ અને ૫૫૨ ત્રણ તેમને મહત્તી જુરી જુરી જાપાણી કેહવતે, સર્ક ૪૩

૩. Turn your tongue seven times before speaking

સાત દીકરાનો આપ તે ટોપલે ઢકાય,^૧ ને એક દીકરાનો આપ તેનું ચરએ રંધાય.

A pot that belongs to many is ill stirred and worse boiled. (અ ગ્રેજ કેહવત.)

સાત દીકરીએ આપ વાઝિયો.

સાત, ને આજી હાથ

સાત પાકા^૨ સારા, પણ એક કાચુ^૨ માહું.

સાત પાણીએ ધોયલું

૧૦૯૨૫

વાને, ચાકસ, બેરાક, કાંઈપણ સુબેહ વગર

સાત પાવલા કમ દો રૂપિયા

સાત પુરીમા મથુરા

સાત પાચ મીલ કર્યે કાજ, હારે જીતે નહિ આવે લાજ.

સાત પાચ સાધે, તે એક નહિ રાધે

સાત પાચકી લકડી, એર એકકા બોજ.

૧૦૯૩૦

Many hands make light work (અ ગ્રેજ કેહવત)

Veele handen maaken ligt werk^૩ (દય કેહવત)

દસકા લાઠી એકકા બોજ (બિહાર કેહવત^૪)

સાત પાચકી લકડી એકકા બોજ

સાત પાચકી લાઠી એક જનેકા બોજ (હિંદુસ્થાની કેહવતો)

(ફારસી કે) سلاح را بیاسایی کرد مورچه ار پرشود

સાત પાચને રાધવા તેજા, ને ખીરમાં લધને મીથા, મેલ્યાં

સાત ભાર સોહેલા,^૫ પણ કુકડ ભાર ધણા પજા દોહેલા^૬

સાત માટીડાની ગરજ સારે (એવી ચખરાક એરત)

૧ પુખ્ત થઈને જન્મેલા જીવતા છોકરા

૨ અધુરે વખતે જન્મેલું યુવલું છોકરું

૩ Many hands make light work

૪ Christian's Behar Proverbs, p 99

૫ સેહલા

૬ ભારી

સાત મામાનો માળેજ

સાત મામાના જાનબ જુઠાદી જુઠા પુઠારે

સાત મામાના જાનબ નોવાદી નોવા રીરે (દિ દુસ્થાની કેહવતે.)

સાત વરસ તો સોનવારી, ને બાર વરસ તો પાવે ને સુઘતાનના રાજમાં
માદરી સોની પાવે! કેહ રે બટા તેને ફટલાં વરસ થયા! ૧૦૮૩૫

કોઈએક અમલુ માલુસે એક ભટને પોતાની દીકરીનો કપડો બનાવવાનું
સોંપ્યું. જ્યારે બટલ્યે તેણીના જનમ દિવસ મટિ પુછ્યું ત્યારે
પેલાએ તેને કપર કહ્યા પ્રમાણે જવાબ દીધો, કે “હું સાત
વરસ સોનવારી નામના મામા અને બાર વરસ પાવે રહ્યો
હતો અને જ્યારે સુઘતાનનું રાજ હતું ત્યારે માદરી સોની
દીકરી એક કુખમલ જાણક હતું હવે તમે પારખી કંદો કે
જનમ ક્યારે થયો હતો.” આ કપરથી જ્યારે કોઈ સવાલનો
આવો બેતાલો જવાબ આપવામાં આવેછે ત્યારે કપલી કેહવત
બોલાયછે

સાત વારે સોની, ત્રણ વારે કણસારો, એક વારે દાસી ને વારે વારે
વાળિયો.

સાત વારે સોની ને ત્રીજી વારે કસારો.

સાત વીસે^૧ સમજે તે ખેડુત

સાત વીસે સો ગણવાવાસો.

સાત સદીવારીઓએ ઉકરડે મોહકાણુ

૧૦૮૪૦

સાત મુખ ને નવ નિરાંત

આ સાત મુખ દેહલ પ્રમાણે કેહવાય છે — વનદરોરતી બચ્ચા
ઉઠરા સક્રમી નાર કોઠીએ જુવાર કુઝાણુ, અકરજીવ દાલત
અને વડાન.

સાત સુમાણીએ વંતર વડે

સાત સોઠ પર જાળે પશુ એ સાવકા પર ના જતી.

^૧ સાત વીસે જાને સાતને વીસે ગણતાં શું થયે તે.

સાત સગરાહ, ને એક જોલાળ (બરાબર)

સાત સાધે, ત્યારે તેર તુટે.

૧૦૮૪૫

સાત સાંધે, ને સતર તોડે.

સાત હળીઓ, એક હળીયાને ઘેર જાય

સાતડે સાત થવું.

All gone to sixes and sevens (અથવા કેહવત)

સાતના સેતા પાડ્યા, ને બારની પાટલી પાડી

સાતની માય તે ભાગરે બધાય, ને એકની માય તે દેગડે રધાય ૧૦૮૫૦

સાતમે આસમાને ચહડાવવું

સાતમા ફરનાર, ને સત્તરને શિખામણનો દેનાર

સાતસો ચુવા ખાકર બીલી હજકુ ચલી.

સાતસો ચુંહે ખાકે બિલી હજકો ચલી (હિંદુસ્થાની કેહવત)

સાતે વારે સોનીના

સાથરો ત્યારે સાકડો શો, ને તરક માટી ત્યારે રાકડો શો ? ૧૦૮૫૫

સાથે વસે તે જાણે કે સોડમા સુવે તે જાણે.

A man knows his companion in a long journey and a little inn (અથવા કેહવત)

સાદા, રાયજદા.

સાદામાદા, ને સાહેબજદા

સાદુ હોય તે સદા સોહામણુ (અથવા) સાદુ તેજ સોહામણુ.

સાદાં માદાં પર બરણીના ઠીકડાં, કાષ્ટ કહલેડાંનાં ઠીકડાં નહિ હોય ૧૦૮૬૦

“ખોડ ધી કાંઈ દીવેલમાથી જાય ?” એ કેહવતની મતલબે વપરાયછે.

સાપ કરડે તેનું ઝેહર ઉતારી શકાય, નાધલા બચ્ચાનું ઝેહર નહિ ઉતરે.

સાપ કાહડતા થો પેઠી

સાપ ગયા, ને લીસોટા રહ્યા (અથવા) સાપ ગીયો, ને લીસોટા રહ્યો.

કાપ મેલે પળ મોકેં રહિલી (મરાઠી કેહવત)

સાપ દેખી દીવો નદિ બને.

સાપ બુધમે હધુદરમે પક લીધો મુખ માદી, હા દેવ તો અધા
બમે, આવતુ ઇદની નાદિ ૧૦૮૬૫

સાપ મરે, ને લાડી ન બાને.

સાપ મરે નદિ ને લાડી બામે નદિ.

He won't allow the snake to die and he won't allow
the stick to be broken (તેલુગુ કેહવત.૧)

ન સાપ મરે ન લાડી ફૂટે (દિ કુરયાની કેહવત.)

સાપ લાભો ને ધો પોદણી.

સાપ લાભો ને ધોણ પોદણી ને દર તો તેવરે ને નેવરે.

સાપ સપમે વાંકો પશુ દરમાં પેસે સારે પાપરે. ૧૦૮૭૦

The snake gains advantage yet it carries advantage
within its hole (કાશમીરી કેહવત.૧)

સાપ સજ જને રેવદા પર જપને જિવમે સીધા.

સાપ સજ જમે રેવદા ચકવા દવ પર જપને જિવમે સીધા
બના દવ. (દિ કુરયાની કેહવતો.)

(કાશ્મીરી કેહવત.) نامر راسب سود سوراخ نرود

સાપ સાપકે મુરાખમે લાથીમ બસ રખના દવ.

સાપકે બચ્ચે સાપ

સાપના પમ સાપ જાણે.

The snake only knows where its feet are (તેલુગુ કે.૩)

The look of a serpent a serpent knows (મીનાઈ કેહવત.૧)

સાપની ફેણ ઉપર મજિ, વાપની મુછના બાસ ને સિદને કુમે મધ,
એ સેવા જતા ઉચકુ તુક્સાન થાય

૧ Carr Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 250

૨ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J. H. Woodcock, p. 188.

૩ Carr Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 249

૪ Scarborough's Chinese Proverbs, p. 344.

સાપને ઘેર પરાણો સાપ, ચાટી મુખ વલે ઘેર આપ. ૧૦૯૭૫
 સાપને ઘેર સાપ જાય, ને જીભ ચાટીને પાછો આવે.
 સાપને ઘેર સાપ પરાણો, જીભ ચાટીને પાછો વલાણો.
 સાપને ઘેર સાપ પરાણો, જીભના લખકારા કરે (અથવા) સાપને
 ઘેર સાપ પરાણો, તો જીભના લખકારા

When one bat visits another, (the host will say) you
 hang, and I will do the same. (તામીલ કેહવત ૧)

સાંપોદી સભામે જીભોદી લપાલપ (હિંદુસ્થાની કેહવત)

સાપને ઘેર સાપ પરાણો ગયો તો જીભની મલમલ થઈ.

સાપને ઘેર સાપ પરાણો, લખકારે વેહવાર. ૧૦૯૮૦

સાપનો કરજો આવલ આવે (અથવા) સાપનો ખાધો આવલ આવે.

જેને સાપે દખ્યો હોય તે આવલના પાતરાં પણ ચાવે કે જેથી
 ઝેહર ઉતરે તેમ ચોમેરથી માણસ ઘેરાઈ જાય, અને દુખમાં
 ફસે ત્યારે કોઈ પણ રીતે તેનો એલાજ શોધે.

સાપનો કરજો છછુદરથી ખીટું ૨

Den som er bidt af en Snog er bange far en Aal ૩
 (દેનીશ કેહવત)

સાપના ગુચમણામાં પડવું.

સાપના બચ્ચાને દુધ પાઈને ઉછેરે તોપણ કરડે.

He has brought up a bird to pick out his own eyes.

The leopard cannot change his spots. (અંગ્રેજ કેહવતો)

Eleve le corbeau, il te crevera les yeux ૪ (ફ્રેંચ કેહવત)

૧. Percival's Tamil Proverbs, p 522

૨ આ કેહવતને મહતી જુદી જુદી ભાષાઓની ખીજ કેહવતો માટે જુઓ
 કેહવત નાં ૩૨૩૧, સંદે ૩૦૬, અને એની સાથે સરખાવો કેહવત નાં ૪૪૨૧, તથા
 તેને મહતી કેહવતો, સંદે ૪૧૭-૪૧૮

૩ He who has been bitten by a snake is afraid of an eel

૪ Bring up a raven and he will peck out your eyes

The hen says what a wrong I have done ' I have given
heat to duck's eggs.^૧

This is a scorpion as many as cherish it so many will
it sting (મુખીરી કેદવતે.^૨)

Feeding a snake with milk^૩

Although you feed a snake with milk, it will not refrain
from biting you. (તેહુત્ર કેદવતે.^૪)

When milk is placed before a biting snake in return
it gives poison, and such is the return for the
favours done to the wicked.^૫

Though you feed a snake with milk it will yield poison.
Like pouring out milk to a snake. (તુખીત કેદવતે.^૬)

Even if you give milk to a young snake will it leave
off its habit of creeping under the hedge ? (બદુ કે^૭)

He who brings up the young of a snake will only get
stung (અરખી કેદવતે^૮)

આપે દૂધ પિવાઈ તણક બીજે કચડી. (બિદાર કેદવતે.^૯)

આવનાં મોદાખાં (અપવા, દરખાં) દાધ પામવેલ. ૧૦૫૮૫

Are there snakes that will not bite those who tread on
them ? (તુખીત કેદવતે.^{૧૦})

સપેને ટપે દધ ન ચિડકે. (કાખી કેદવતે.)

૧ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hilton Knowles,
p. 117 ૨ Ibid p. 2૦0

૩ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 249

૪ Ibid p. 251

૫ Percival's Tamil Proverbs, p. 190.

૬ Ibid, p. 43૬.

૭ Long's Eastern Proverbs and Emblems, p. 4. c. Ibid p. 54.

૮ Christian's Behar Proverbs, p. 21

૯ Percival's Tamil Proverbs p. 492.

સાપળી મુઝો, ને લાકડીળી ભાગી

સાપલા^૧ ડોના ન બાપલા, રાગ્ન ડોના ન મિત્ર.

સાપે કરડેલો દોરડીથી બીહે^૨

(કાન્સી કેહવત) ساز گریه از ریسماں میترسد

સાપે છછુદર ગલી નહિ ગલાતી કે નહિ ઓકાતી, જે ગલેછ તો મરી
નયછ, જે ઓકેછ તો આધલો વાયછ (અયવા) સરપે છછુદર
ગલી મેલે તો આધલો થાય, ન મેલે તો મરે

He dare not swallow for fear of bone and he dare not
spit it out for fear there is flesh (ચીનાઈ કેહવત ૩)

ભઈ ગતિ સાંપ છુછુદર ડેરી (બિહાર કેહવત ૪)

સાપકે મુહમે છછુદર, નિકલે તો અધા, ઓગલે તો જોરે (હિ ૬)

સાપે છછુદર પકડી

૧૦૯૯૦

સાખડ કરતા રાખડ થયુ, છતુ પાણી કીચડમાં ગયુ.

સાખર ને સિહ સરખા ?

સાખુ દીધે નસીય ન ઉધડે.

સાખુ સુકાલ્યો

હુચ્છા માણસના સબધમા વપરાયછે

સામ, દામ, ને ભેદ ભણાય, પછીથી ચોયો દડ ઉપાય. ૧૦૯૯૫

સામ સામતુ કુટે, ને દાહમ દાહમતુ કુટે, ને ડોસી ઝુસર લેધને ઉડે.

બેની વાતમા અથવા માગમારીમા ત્રીજી પુરાય ત્યારે એમ બોલાય છે
સામજી બામજી બુઢા ચોર

હુચ્છા માણસના સબધમા વપરાયછે

સામબાધએ રોટલા કીધા, કાલા છે કે ગોરા (તેની કોણુને ખબર ?)

સામા પૂરનો સાથી

૧ સરપ
સરે હકર

૨ જુઝો કેહવત નાં ૧૦૯૮૨, તથા તેને લગતા કુત-નોત,

૩ Scarborough's Chinese Proverbs, p 101

૪ Christian's Behar Proverbs, p 85

સામા બોલી સાસરે ન મમાય. ૧૧૦૦૦

સામાનું મન ચોગ તો આપણુ મન ચોર.

સામી ધોળી સાવલે ને દાજબાઈ દુભાણુ

સામો મમ્મો સવૈયાનુ જાન કરે

સાર^૧ દાસ જુદુ નહિ દોષ. (અથવા) ધાન ને દાસ કાષ ધુગા પડે ?

સાગ^૨ દાસ ને ધી ચોડ વન અગ્નિરે વઢે ચોડ. ૧૧૦૦૫

સાગ ને દાસ સો એકનાં એક

સારતુ મોલ છે

સારા કરીને નોતરે ને અધિસે નોતરે.

સાગ જામ કરે ને બીજી દેખીને ડરે

સાગ ગાવ દુધ બાત ખાતા હમે.^૩ ૧૧૦૧૦

સારા બાંત દેહ, પણ આધા કાળ નહિ દેહ

સાગી નેહને નોતરી તે મુદમે બેસી મુ—

સારી તે દીકરી નહિ તો નમિયાંની ઠીકરી.

સાગી^૪ ને સાદજનમા ખારી

સારી ભેરીના સો મારી. ૧૧૦૧૫

A good wife makes a good household. (અ મેંછ કેદવત.)

સાગી રામાયન સુનકર પુછા સીતા કીસકી નોર ?

સારી સ્ત્રી મુખને સાગ, બુડી સ્ત્રી કવચને કોરે

A good wife and health are a man's best wealth. (અ કે)

A quien tiene buena mujer ningún mal lo puede venir
que no sea de sufrir^૫

A quien tiene mala mujer ningún bien lo puede venir
que bien no puede decir^૬ (સ્પેનિશ કેદવતેલ.)

૧ અવજ ધાન. ૨ બિન સમજણુ મારે જુઓ “કલેતક માથા અને બિય
વચન,” સર્કે ૪૪ ૩. સારી ૪ If a man has a good wife can bear
any evil. ૫. He who has a bad wife can expect no happiness that
can be called

સારી સ્વામી, લાખ પામી.

સારી હોય તો જાત્રા, નહિતો મુઠ્ઠી ભરીને માત્રા.^૧

સારૂં એટલું સોનળાછતુ.

૧૧૦૨૦

સારૂં કરીને સારાની વાટ જોવી

One never loseth by doing good turns

One good turn deserves another. (અ એજ કેહવતો)

Gratia gratiam parit^૨ (લેતીન કેહવત.)

સારૂં જોઈને કીધું મુહરત, ને થઈ ગયું બદમ્મરત

સારૂં જોણો તો સારૂં પામો

A good tongue is a good weapon (અ એજ કેહવત.)

સારૂં સારૂં સકરીયાતુ, ને માહું માહરા મકરીયાતુ.

સારૂં સારૂં હૈયાને, ને માહું માહું ભયાને

૧૧૦૨૫

સારૂં સુતરૂં ખીખી ખાય, ને માર ખાવા તે બાંદી જાય (અથવા)

સારૂં સુતરૂં ખીખી ખાય, ને મજુરી (અથવા, વહીતરૂં) કરવા
બાંદી જાય.

સારે અર્થે સારા સાધન

સારે ઘેરની ધી, તેની માએ ભરે જી (અથવા) સારે ઘેરની ધી હોએ
તેની માએ જી ભરે.

સારે તો સાર, નહિ તો રેહ્યાને આરે આરે નો માર.

સારે સકાલે નહિ, ને પજો દકાલે.

૧૧૦૩૦

સારે સારૂં, ને માહે માહું

Good actions carry their warrant with them (અ કે)

સારો જોઈને નોતર્યો, ને બાણે બેસી મુ—

Never cast dirt into that fountain of which thou hast
sometime drank. (અ એજ કેહવત)

Går vel imod en Skalk, og bed til Gud han lønner dig
ikke.^૧ (દેવીરા કેહવત.)

When a man was asked why he was counting the rafters
of the house in which he had been well treated, he
replied "Would they allow me to do it in the next
house?"^૨

When asked "Why are you digging [for treasure] in the
house where you have eaten?" he replied, "What
do I know of a house where I have not eaten?"^૩

When asked to dine he comes to stalk. (તિલુડ કેહવતે.)

સારો દાહડો રમ્બો, ને પારકે પેસે બમ્બો.

સારો હોષ તો ખાગી, નદિ તો કચરાની પાગી.

સારમના કાન મરડે તો મોહડે આરડે કેની?

૧૧૦૩૫

સારાં કામ તો કીધાંજ બધાં.

Good offices are the cement of society (અ મેલ કેહવત.)

સારાં કામમા સો વિધન.

સારાં જોધને નોતયા તો ધરમાં બેસીને મુ—

સારા કિલમાં ઝોજાજ લગાગી.

સારાં પાન હોષ તો શિયાલે પાકે

૧૧૦૪૦

સારા રાજમા આવગણી. (અથવા) સારા રાજમા આવરણી, ને કાસાકુટમાં
કહેલે.

સારાં સાથે બેસે તો સારા મુશુક લીએ.^૪

He that walketh with the virtuous is one of them.

Keep good company and you shall be of the number

(અ મેલ કેહવતે.)

૧ It is good to a knave and pray God he requite thee not.

૨ Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p. 19. ૩. *Ibid* p. 103.

૪ *Ibid* Supplement, p. ૨.

૫ જુઓ કેહવત નાં ૩૩૧૨ તથા તેને મળતી જુદી જુદી ભાષાઓની કેહવતે,
સંદર્ભ-૩૧૭.

Acompanha com os bons, e seras hum delle ୩ (ପି ୩)

Associate with the agreeable ୩

Things put into the potlike of its colour, in like manner will it happen to those who join the great (ତାମ୍ବିଡ଼ ଡେଭତ ୩)

Keep company with good men, and good men you will imitate

Keep company with beggars, and sleep outside some temple gate. (ଅନାଥ ଡେଭତ ୪)

When the crow is your guide he will lead you to the corpses of dogs ୪

Converse with the bad is going to sea (ଅରଣ୍ୟ ଡେଭତ ୫)

Shun a wicked person, though endowed with knowledge (ଅନନ୍ଦ ୫)

To the wasp we must say, "Neither thy honey nor thy sting" (ତାଦମ୍ବ ୫)

If you sit down with a lame man, you will learn to halt (ଶ୍ରୀ ଡେଭତ ୫)

The fowl brought up with the pig will eat dirt (ତା ୬ ୫)

Blackness leaves the coal when the fire enters (ଘ ୬ ୫)

सत्संगती कथय किं न करोति पुसा ॥ ୬ (ସଂସ୍କୃତ ଡେଭତ)

ସଂସ୍ଥାରେ ସୋଡ଼େ ସାଗି (ଝଞ୍ଜି ଡେଭତ)

୩ Keep good company and you shall be of the number

୪ Percival's *Tamil Proverbs*, p 323

୫ *Ibid*, p 409

୬ Scarborough's *Chinese Proverbs* p 5

୭ Long's *Eastern Proverbs and Emblems*, p 26

୮ Say, what does not good association do for men ? Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 476

સોદવત અમ્હી બેઠીએ ખાણે નાજર પાન જુની સોદવત બેઠે
હાથે નાક ઓર કાન. (દિદુસ્તાની કેદવત.)

ما نكس ظرفاں سعادى عمر صانع كردن اسب
(ફારસી કેદવત.) هر که ناندان بسند بسکى بسند

સારાના આદનારને સાર જ મહે

સારાના સાથી મળુ.

સાગને સાર

૧૧૪૫

Who lay up goodness have gladness

Who lay up evil have sadness.¹

Good has its own reward, evil its own punishment.²

Those who do good are ever happy those who do evil
cannot escape.³ (ચીનાઈ કેદવત.)

સારાનો નાશ છે

Good men must die, but death cannot kill their names

(અંગ્રેજ કેદવત.)

સારમાં સૌનો ભાગ છે

આશ્વો કપડુ મે પધુ થવતી જવા દે

Anything for a quiet life (અંગ્રેજ કેદવત.)

Alla pace n puo sacrificar tutto.⁴ (ઈટાલિયન કેદવત.)

Peace and joy are more precious than follow gold. (ચી. કે. ૧)

સાધાને સામે યુગ્મયુ માયુ ને મહી માદરો છટ્ટો ભાગ. (અથવા)

સાધાને સામે યુગ્મયુ ને તેમાં માદરો ભાગ

સાથી આવે તો સાક્ષો પેદરી જાય ને બેઠન કટકો કાપધાને કહ્યો. ૧૧૦૫૦

1 Scarborough's Chinese Proverbs, p. 409

2 Ibid, p. 410. 3. Ibid p. 411

4 Anything for a quiet life

5 Scarborough's Chinese Proverbs p. 142.

સાલીઆ બાઇની ઘાણી, આંધા તેલ આંધા પાણી

સાલીઆમ પાસે મરી વટાવાય?

સાલીઆમની સેવા કરે, તો શેર બાજરી મુખે મલે.

સાવકાં કોઇના થાય નહિ, ને મતરાઇ કોઇની માય નહિ

સાવચેત ગેહ્યામા ગયુ શુ ?

૧૧૦૫૫

A multa cautela, danmo nno causa.^૧ (પોર્ચુગીઝ કેહવત)

સાવરણીનો ભાઈ બુતારો.

સાસ ઘર જમાઇ કુત્તા, બેહન ઘર ભાઇ કુત્તા, ઓર બે કુત્તા પાલે
સોખી કુત્તા.

સાસ ત્યાં તક સોસ^૨

(ફારસી કેહવત) دنیا میں کچھ

સાસ^૩ તેટલો સોસ.

સાસ ન નનદ, આપસે આનદ

૧૧૦૬૦

Aquella es bien casada, que no tiene suegra ni cuñada^૪

(સ્પેનીશ કેહવત)

Aquella he bem casada, que nao tem sogra, nem cun-
hada.^૪ (પોર્ચુગીઝ કેહવત.)

સાસ ન નનદ, ઘર અપને અનદ (બિહાર કેહવત.^૫)

સાસ ન નન્દી, આપણી આનન્દી (હિંદુસ્થાની કેહવત.)

સાસ લેતા શુળ આવે

સાસર પિયર પાસે પાસે, તે નારી રહે આનદ વાસે.

૧ Much caution does no harm

૨ બુઆ કેહવત નાં ૨૮૬૨, તથા તેને મલની બુદી બુદી ભાષાઓની કેહવતો
સકે ૨૬૭

૩ ૭૬૩

૪ She is well married who has neither mother-in-law nor sister-
in-law

૫ Christian's Behar Proverbs p 173

સાસરા, દો દિનકા આસરા, તીસરા દિન જાવગા તો ખાવગા ખાસડા.
(અથવા) ઝીયા સાસરે, ને માયા ખાસડે. (અથવા) સાસરા, ને
યોડ દિનકા આસરા, બોત દિન જાવગા તો ખાવગા ખાસડા
(અથવા) સાસરા સુખ વાસરા, દો દિનકા આમરા ઓર જાસતી
દેહવે તો ખાવે ખાસડા. (અથવા) સાસરા સુખવાસરા, ને બે
ઘડીનાં આસરાં, તીજે દાહડે રહે તો ખાવ ખાસડા.

A son-in-law who lives always in his father-in-law's
house is like a dog at the door (કાશ્મીરી કેહવત. ૧)

श्वशुराहं परममुक्तं त्रिपञ्चमुनक्तं ममान् ॥^२ (સરસ્વત કેહવત.)

સમુચાર મુખઠી સાર એ રહે દીના દોષાર. (દિદુરશાની કેહવત.)

સાસરી શાકર કાઢખી નહિ.

The pleasure felt in a mother-in-law's house is like a
blow on the elbow (તેલુગુ કેહવત. ૩)

સાસર પિયર પાસે વસે, તે નારી કાંતે ને હસે ૧૧૦૬૫

સાસરે મર્ઠ ને સોભામ જુલો આવી.

સાસરે જતા કોઈ છી— નહિ કહે.

સાસરે જતાં સજ (અથવા, ત્રા) કોઈને બાવે ને ઉખર ઓણગતાં
આંસુ આવે.

સાસરે જતુ ને સ—માં જતુ જરાખર.

સાસરે તો દાહડી * ને મહીરે તો વાડી. ૧૧૦૭૦

ચાને ઝીને પોતાને સાસરે દેહતુ દોષતુ દોષતે પણ મહીરે તે
વાડી જવા સરજુ ચાને સરખવસરજુ જ દોષતે.

1 Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J. H. Knowles, p. 60

2 In the father-in-law's house is the greatest happiness, but after the third night [the son-in-law is treated] like a dog. Carr Telugu and Sanskrit Proverbs p. 4 —

3 Ibid p. 11 ય. હરીજ

સાસરે મેહવાય નહિ, ને પિયરે મોહવાય નહિ

માસરે સમાય નહિ, ને પિયરે માય (અથવા, જવાય) નહિ.

સાસરે સામુ નહિ, ને પિયરે મા નહિ

સામરે મપ નહિ, ને પિયરે જપ નહિ

સાસરેની રાજ ગુરી, ને ગાલ આપ્યા કુલી, મહીરેની રાજ ગદી, ને
ગાલ ગીયા મરી

૧૧૦૭૫

સામરે તેરે સાગ, માયે તેરે ભાગ, આપકે તેરે ગજ, તુ બેડી બેડી
જા = (હિંદુઆની કેહવત)

સાસરે વાસરે વહુનો થાય. ને વચમા ડોસો ડફગઇ જાય.

સાસરા મખવાસના, ને મહીરા મિઠા મધ, ને નહિ પેહરાવે નથ, તેના
ઘેરખાર છે રદ

સાસરા હેઠ, મહીરા હેઠ, ને સૌથી વાહલા આખ ને પેટ

સાસરાની શક્તી સારી, પણ પિયરની પાલખી મારી.

સાસરાનુ માન સાલીએ, જમણનુ માન થાલીએ ગાયનનુ માન તાલીએ,
મહોડાનુ માન વાલીએ

૧૧૦૮૦

સાસરાનો ચુહલો સારો, પણ પિયરની પાલખી સારી નહિ.

The house of a mother-in-law is very comfortable

(તામીલ કેહવત ૧)

સામુ કરતા વહુ વડી, ઘેર ધરી ને હંખર ચહડી

સામુ કહે રાણુ,^૨ વહુ કહે રાણુ,^૨ ને વચમા વડા દીકરાનો ઘાણુ

સામુ કોઇની માએ નહિ, ને વહુ કોઇની થાય નહિ

Des Mannes Mutter ist der Frau Teufel ૩

Sohnesweib haszt Mannesmutter ૪ (જગમન કેહવતો)

૧ Percival's *Tamil Proverbs*, p 489

૨ ગૃહ ૩ The husband's mother is the wife's devil

૪ Daughter-in-law hates mother-in-law

Suocera e mora tempesta e gragnuola ^૧ (ઈલાશ્વન કેલુવત)

There is no goodness in a mother-in-law nor sweetness in Marjona tree. ^૨

There is no softness in a scowal, nor goodness in a mother-in-law (તેશુ કેલુવત. ^૩)

Standard gold and a woman at one with her mother in law are rare. (તામીલ કેલુવત. ^૪)

સાસુ માઈની ચાકર નહિ ને માએ માઈની ઝડલુ નહિ. ૧૧ ૮૫

સાસુ કંસે વડુ કસંજે ને પલ્લપનીના પેટમા દુખે, ને વસે તે જોડશે ને તેજો હો

સાસુ ખાધી, સસરા ખાધો, ને ખાધો ધેર જમાદ ને બાગ ગામના ઝવે ! ખાધા તોમી નહિ ધરાઈ

સાસુ મેઈ સવગત, ^૫ ને વડુને આવી નવરાત.

સાસુ ગોવાસ્થા સાથે જામ, ને વડુને શિખામણુ દીયે

સાસુ જામ હોલી હોલી, ને વડુજી ખામ ખીર ને પોલી. ૧૧ ૮૦

Will my mother in law never die, will my sorrows never end ! (તામીલ કેલુવત. ^૬)

સાસુ જઈ જાવ બડુ કહે મે ક્યા ક્યા ખાઈ (દિ દુસ્થાની કે)

સાસુ કોસે જામ ને વડુને શિખામણુ દેય.

Such envious thoughts the women are, that follow flirts they cannot bear (જા મેઈ કેલુવત.)

Having reproached her elder sister the younger played the harlot. (તામીલ કેલુવત. ^૭)

૧. Mother-in-law and laughter in-law storm and hail.

૨. Carr's *Telugu and Saikrit Proverbs*, p. 10 ૩. *Ibid*, p. 97

૪. Percival's *Tamil Proverbs* p. 67

૫. ૧૫૧૫

૬. Percival's *Tamil Proverbs* p. 480 ૭. *Ibid* p. 6.

O mother-in-law, should you accuse me and bring a
reproach on yourself in return ? (તેલુગુ કેદવત ૧)

સાસુ દમે મચેલા, તો વડુ દમે કહેલા.

સાસુ ને વડુ બેઠુ મરખી, ને વચમા બોલે તે નરખી

સાસુ ને વડુ સકારી, ને વચમા બોલે તે નકારી. (અથવા) સાસુ
વડુ સકારા, ને વચ્ચે બોલે તે અકારાં

A *hjr* and a *hlor* are the same, and the grass burns
itself in the midst (કાશ્મીરી કેદવત ૩)

માસ પુતોલિયાઃ એકે દોષદે, બાબા કુટન ધા ચલ નહે (બિ કે ૫)

માસ બહુડી દુઈ લગાઈ, સિંગે ફેર મારી દમસાઈ (દિ કે)

સાસુ ને વડુની એક સારી. સાસુ પેદરે ને વડુ ઉઘાડી ૧૧૦૯૫

He who has but one coat cannot lend it (અચેજ કેદવત.)

સાસુ ને વડુને કન્યો કેટલો? ખીચડીને કકડો આવે તેટલો

સાસુ પછી વડુનો વાગે.

En quanto fue nueras, nunca tuve buena suegra, y en
quanto fui suegra, nunca tuve buena nueras ૬

No se acuerda la suegra que fue nueras ૭ (રૃષેનીગ કેદવતો)

Nao se lembra a sogra, que foi nora ૭ (પોરચુગીઝ કેદવન)

The mother-in-law was herself once a daughter-in-law.

(તેલુગુ કેદવત ૮)

૧ Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 13

૨ માટીના બનાવેલા રાધવાના વારુણો

૩ *Dictionary of Kashmiri Proverbs*, by Rev J Hinton Knowles,
p 125 ૪ વડુ ૫ Christman's *Behar Proverbs*, p 172

૬ As long as I was a daughter-in-law I never had a good mother-
in-law, and as long as I was a mother-in-law I never had a good
daughter-in-law ૭ The mother-in-law does not remember that she
was a daughter-in-law

૮ Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 11

સાસુ પેતે તેવી, ને વદુને સિખામણુ દેવ.

The daughter reproached her mother and went astray.¹
The mother having given advice to her daughter
played the harlot. (વામીસ કેદવતે.૧)

The mother-in-law gave good advice to her daughter in
law and went astray herself (તેણુ કેદવતે.૨)

સાસુ બેકી સિખામણુ આપે અને વદુ બેકી કીકીઓ ગણે.

સાસુ ભાંગે તે કદમેણ ને વદુ ભાંગે તે ઠીકરા. ૧૧૧૦૦

The pot broken by the mother-in-law was a cracked
pot the pot broken by the daughter in law was a
new pot (તેણુ કેદવતે.૩)

If broken by a mother in law it is an earthen vessel,
if by the daughter in law it is a golden vessel.

(વામીસ કેદવતે.૪)

સાસુ માદરી બેઠી, દેખાડે નહિ દીસતી કે દોસી.

When the daughter-in-law said she was hungry her
mother in law told her to swallow the pestle.²

[I only anoint] my daughter on Tuesdays and Fridays,
but [I anoint] my daughter-in-law over Divvāla.

(તેણુ કેદવતે.૫)

સાસુ મુઠ ને વદુ બ્યાર્, ને પાછા ત્રણનાં ત્રણ

Een verloren twee gevonden. (૬૭ કેદવતે.)

સાસુ મુઠ, બદુ બેઠા બધા વાઝા પઠરા વાગે આપા. (દિ. ૬)

1. Percival's *Tamil Proverbs*, p. 349 2. *Ibid* p. 473.

3. Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p. 120 4. *Ibid*, p. 0

5. Percival's *Tamil Proverbs*, p. 489

6. Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs* p. 98.

7. *Ibid* p. 120. c. One lost, two found

સાસુ (અથવા, બાઈ) મુવા બાપડા, ને ધર બાર થયા આપણા
 સાસુ વહુને નહિ બનતુ હોય ત્યારે સાસુના મગ્નુ પુઠે એમ બોલાયછે.
 Grandmother (on husband's side) died, and the
 daughter-in-law got place (કાશ્મીરી કેહવત ૧)

If my brother-in-law die I care not a han, his *cumbly*
 mattie-s will be mine (તામીલ કેહવત ૨)

સાસૂ મેલી ઠીક જાલેં ઘરદાર હાતી આલેં (મરાઠી કેહવત).
 સાસુ માદી, વહુ કરાજી, વરો જેટલો ને તેટલો, કાસતાં જાય, ને
 હાલ્લી કાસતા જાય

સાસુ માદી, વહુ માદી (અથવા, ને વહુ કરાજી,) ને પલ્લપલીનાં
 પેટમા દુખે, ને વરો તો જેટલો ને તેટલો, (અથવા, ને વરો તો
 તેટલો ને તેટલો ઉઠે) ૧૧૧૦૫

સાસુ રહે તો સેજ મુકાવે, ને વર રહે તો બહાર કાઢે
 સાસુ લડી મુધ, ને વહુ વઢી મુધ, ને ન બાધા કોઇએ રાધ્યા ધાન
 સાસુ વહુમા સામેલુ (અથવા, છોકર) જેપ.

સાસુ વિનાની વહુ ડાહી.

For a wife, a mother-in-law, for a boy, a tutor (તા કે ૩)

Where there is no mother-in-law, the daughter-in-law
 is perfect, where there is no daughter-in-law, the
 mother-in-law is good tempered (તેલુગુ કેહવત ૪)

સાસુજી ખુડાં, ને સાદલો તયોં, ને વહુજી ઘેર સાદલો લેઈને આવ્યા ૧૧૧૧૦
 સાસુના પગને ઠેસ લાગે તોખી વહુએજ પગે લાગવુ, ને વહુના પગને
 ઠેસ લાગે તોખી વહુએજ પગે લાગવું

૧. *Dictionary of Kashmiri Proverbs*, by Rev J Hinton Knowles,
 p 80

૨. Percival's *Tamil Proverbs*, p 475

૩. *Ibid*, p 459

સાસુના કાથમાં ચોરો આપ્યો.

There is no one to blame the mother-in-law (તે ૩૧)

સાસુની શિખામળ વડુને.

સાસુને કદીને વડુને સખસાવવું ?

To kill the fowl to frighten the monkey ?

To beat the grain & to frighten the snake (મીનાઈ કેદવતે ૩)

અપની બેરીકુ એસા માફ કે વડુ વસાસ કરે અથ (દિ દુરવાની ૬)

સાસુને માત્ર, ને વડુને શિખામળ

૧૧૧૧૫

સાસુને વખાઈ પળો વાદસો.

It is said that what she cooked for her son in law she gave to her son and was distressed about it. (તા ૬ ૪)

She gave the ginger given to her son the food prepared for her son-in law (તેલુગુ કેદવત ૧)

સાસુને નદિ સપરે તો નનદને શુ પપરાવે ?

સાસુને રીસ, ને વડુને સતોષ ? (અથવા) સાસુની રીસ, ને વડુને

સતોષ. (અથવા) સાસુ રોસ, ને વડુ સતોષ.

સાસુને સાસરાં વાસરાંની ફિકર, ને વડુને પરિષા પા વાની ફિકર.

સાસુનાં જગ્યા સો સરખાં.

૧૧૧૨૦

માસુમાં સો વાંક પળ વડુનો વાક નિકસો.

If (the daughter-in-law) even salute her unkind mother-in law it is a fault. (તેલુગુ કેદવત ૭)

સાસુરી કે સાસુરી ને બાંજુ તાદરી પાંસુરી, ને ખાઈ તાદરી ખીચડી, ને લેઈ તાદરી દીકરી

૧ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 10.

૨ સરખાં કેદવત ના ૪૩૧૫, તથા તેને ખસી કેદવતે સર્ ૪૦૮.

૩ Scarborough's Chinese Proverbs, p. 28.

૪ Percival's Tamil Proverbs, p. 481

૫ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 25

૧ સતોષ.

૬ Ibid, Supplement, p. 41

૮ પાંસરી.

સાહજન તેવા ભોજન, ડોરી તેવું અદરગાન, ને મનખ તેવી ધનત.
સાહજનમા સોહલીશે!

સાહજના સાથી, ને દુખીના વેરી ૧૧૧૨૫

સાહક નિશાલ્યે ઉચકી, મેહતાછની મોય, કોણ કરે એ કામ, ને જે
ઓસ્યાહુ હોય (અથવા) સાહક નિશાલ્યે ઉચકી, મેહતાછની
મોય, કોણ કરે એ કામને, જે મઝીયાર હોય

સાહુ કાહનછ

હુઝાં માણસના સખ ધમાં વપગચછ

સાહુકારના સાલા થવા સૌ જાય, પણ ગરીબના બનેવી થવા કોઇ
નહિ જાય

સાહુકારને ગલે પડે તો કાંઈખી મલે, ગરીબને ગલે પડે તો શું વલે?
સાહેબ! પાધડી તરફ તો નજર રાખો! તોકે' પાધડી ભેસ
ચાવી ગઈ! ૧ ૧૧૧૩૦

સાહેબ^૨ મેહરબાન, તો ગદ્દા પેહલવાન.

સૂરજ સૌ હુએ ત કોણ જખ મારે (કઝી કેહવત)

સાહેબ^૨કા ધર ફર હુએ, જૈસી લખી ખજુર, ચહડે સો ચખે પ્રેમરસ,
પડે સો ચકમા ચુર

સાહેબ^૨ને આપતાખી વાર નહિ, ને લેતાખી વાર નહિ

સિકંદર દાહડો

ચાને, ઘણો ચહ્યાતો દાહડો

સિગમાં સડો

૧૧૧૩૫

સિગમાથી સડો પેવસ થવો (અથવા) સિગમાથી સડો નિકલ્યો

સિગોડું સણગાર્યું, પણ જમવા તેડું ન આવ્યું.

સિંધુ તરીને સરસ્વતિમા દુખવું ૩

૧ એની સમજણ મારે જુએ “કઉતક માલા અને ખાધ વચન,” સર્કે ૧૩૯.

૨ ખાદા

૩ જુએ કેહવત નાં ૪૧૦૯, ત્યાં તેને મલતી કેહવતો, સર્કે ૩૯૪

સિધુ વિધુ સાથેના સાથે.

સિપાદી તો જોઈએ કે કોઈએ.

૧૧૧૪૦

સિપાદી દીએ મોહટથી (આથ) ને ઢેરા દીએ હમુએ.

સિપાદી હરે ને જસ જાગારને.^૧

સિપાદીના સો હાથ

સિદ્ધારસદી મદી તેજકુ સાત સમાવે

સિમસે શાહાં ભોભાહાં એતુ ફસ ખાખે પસ્તાહાં.

૧૧૧૪૫

સિંઝ કાટ લીયો પીછુ મએ નાક કાડુ ગા.

સિંઝ જતા હએ કે પધાવ ખાતા હએ.

સિર મુશામત તો પપડીયાં ભોવ (અથવા) સિંઝ મુશામત તો
પપડી પચાસી.

Wer einen Kopf hat bekommt leicht einen Hut ૨

(જરમન કેહવત.)

A chi ha testa non manca cappello.^૨ (ઈટાલિયન કેહવત.)

Hombre que no tiene cabeza no ha menester bouete ૩

(સ્પેનીશ કેહવત.)

સિર મુશામત તો પપડી પચાસ. (દિ ૨૨યાની કેહવત.)

સિર સિજદેએ આઠ મન બગીએએ

સિંઝ સિંઝ અકલ ગુર ગુર બિધા.

૧૧૧૫૦

સિર સિર જુદિ ગુર ગુર નાન

સિરડી સહાઈ નહિ હાથખી સવાઈ નહિ.

સિંગના કીડા મિગને ફોસે.

સિરસે સાએ કાન, રીજે પલુ ગુજે નહિ, પાણીમાં રાખ્યો પાદન

ભીજે પલુ ગુજે નહિ

૧ જુઓ કેહવત ના શરેશ્વર તથા તેને મક્કતી જુરી જુરી ભાવધ્યાની કેહવતે
શરેશ્વર ૨ He who has a head won't want for a hat

૩ He who has no head wants no hat

સિંહ ગમન, પુરૂષ વચન, કેલ ફલે એક વાર, ત્રીયા તોરણ, ને રહમી
હઠ, ચડે ન ખીજી વાર ૧૧૧૫૫

સિ હ જાણે વનનો વડો, વન જાણે સિ હનો.

સિ હ મરવા પડે ત્યારે ગધેડો લાત મારવા નિકલે

સિ હ મરે, પણ ધાસ નહિ ખાય.

Der Adler fangt nicht Fliegen ^૧ (જરમન કેહવત)

Arenden vangen geene vliegen ^૨ (દચ કેહવત)

When the tiger is hungry, will he eat grass ^૩

When hungry will a lion prey on frogs ^૪

The lion lives by hunting. (તામીલ કેહવતો ૫)

A lion will kill an elephant, but will it eat a dead dog ?

(તેલુગુ કેહવત ૬)

સિ હ વસે જે વનમા ત્યા કેમ વસે શિયાળ ?

સિ હથી સિ હણ હોય માતી

૧૧૧૬૦

સિ હના પળમા ગયલો શેકાર કાઈ પાછો આવે ?

સિ હનું બચ્યું પણ હાથીને દેખી ફાલ મારે

સિ હનું બચ્યું સો લાંબણ કરે, પણ ધાસ નહિ ચરે.

સો લાંબણ જે સિ હ કરે, તોય તરણ ન ખાય (શામલ)

સિ હને ઓયે વાડ રહેછ, ને વાડને ઓયે સિ હ રહેછ.

સિ હને છેડી શિયાળ શુ સાર કાહડે ?

૧૧૧૬૫

સિ હનો શેકાર હાથી લેછ જાય ?

સિ હના ચામડાંમા ગધેડો.

A jackal branded himself with spots like a tiger

(તેલુગુ કેહવત ૭)

૧ The eagle does not catch flies ૨ Eagles catch no fleas

૩ Percival's *Tamil Proverbs*, p 452

૪ *Ibid*, p 301. ૫. *Ibid*, p 557

૬. Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 364 ૭ *Ibid*, p 262

As the jackal branded itself in imitation of the stripes
of a tiger (તામીલ કેહવત. ૧)

To clothe a wolf in priest's clothes. (જાપાનીસ કેહવત. ૨)

(ફારસી કેહવત) کَرک در لباسِ مَس

સિંહના પેટમાં સાબર ન પાડે.

સિંહના બચ્ચાં સિંહજ પાડે ૩

Out after kind. (અંગ્રેજ કેહવત.)

Adler brüten keine Tauben. ૪ (જર્મન કેહવત)

Arenden brengen geene duiven voort. ૪ (ફ્રાન્સ કેહવત.)

Al Ogler komme Ogleunger ૫ (દેનીસ કેહવત.)

Does not the child of a drummer know how to drum ?

A lion knows no danger (તામીલ કેહવત. ૬)

A tiger-cub is a tiger-cub, a kid is a kid. (તેલુગુ કે ૮)

Dragons give birth to dragons and phoenixes hatch
phoenixes (ચીનાઈ કેહવત. ૭)

रोहो रोहो होते हूँ. (હિન્દુસ્તાની કેહવત.)

سیر را بکمر حصی ماند باد

رادی ظالم سادگر می شود

(ફારસી કેહવતે.) بیخِ حور شکستِ حُفَر می سود

સિંહે ક્યારે બ આધું ?

૧૧૧૭૦

સીઆલ ક્યારે, હરામ બોલી

૧ Percival's *Tamil Proverbs*, p. 452.

૨ Long's *Eastern Proverbs and Emblems*, p. 229

૩ સરખાવે કેહવત ના- સરખા, તથા તેને ખાલી કેહવતે સદે ૮૧૦

૪ Eagles do not breed doves. ૫ Vipers breed vipers.

૬ Percival's *Tamil Proverbs*, p. 818. ૭ Ibid, p. 301

૮ Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p. 262.

૯ Scarborough's *Chinese Proverbs*, p. 359

મીઠા હોય તો ઉતરેલ^૧ ઘણીએ ચહટે.

મીઠોતર માતા ધમ ધમ વાગે, આ પાર ભાગે, ને પેલી પાર લાગે
સીતાનું હરણુ થયું તે પાણુ માણસ થયુ કે નહિ^૨

મીઠરી બલે, પણ વલ ન મુઠે^૩

૧૧૧૭૫

સીદર કાહડતા સાપ પેડે

સીદરના બીયા ચટાડવા.

સીધી આગલીએ કોઈ લોહી કાહડે નહિ.

સીધીના બધમાથી છુટું

સીધીભાઈ ચાન દેખો! તોફે આપસે નજર આયગા! (અથવા)

મીધીભાઈ! ચાન ક્ય દેખાયગા, તો આપોઆપ નજર
આયગા!

૧૧૧૮૦

The moon which does not come on the second (of the
month) will come himself on the third (તે કે ૪)

સીધીભાઈ શીરાવનાર, ને હયસીભાઈ હલાવનાર

સીધીભાઈ સો મન સાચુ ચોલે તોપણ કાલા (અથવા) સીધીભાઈ

સો મન સાચુએ નાહ્યા, તોપણ કાલા ને કાલા (અથવા) મીધીને

સો મન સાચુએ ઘોયો તો જાતે કાલો તે કદી ગોરો નહિ થાય

Crows are never the whiter for washing themselves

To wash a blackamoor white (અથવા કેહવતો)

Lavez chien, peignez chien, toutefois n'est chien que
chien^૪ (ફ્રેંચ કેહવત)

Einem Mohren kann man nicht weiß waschen^૫ (જ કે)

૧ વાસણની ચોડ

૨ ચિની સમજણ માટે જુઓ “કર્તક માલા તથા બોધ વચન,” સર્કે ૨૮૨

૩ જુઓ કેહવત નાં ૪૫૨૮, તથા તેને મલતી કેહવત, સર્કે ૪૨૨

૪ Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 343

૫ Wash a dog, comb a dog, still a dog remains a dog

૬ One cannot wash a blackamoor white

Jurado ha el vano de negro no hacer blanco.^१

\abonar cabeza de asno perdimiento de xabon.^२

(२६-वीस हेदवते।)

Laterem lavem.^३ (बै-पिन हेदवत।)

Het is den moriaan geschonnd.^४ (१५ हेदवत।)

Kruigen er ikke des lividere at han tild toet sig.^५ (१६ हे)

Fu saboor a calceen do a ma, jerna d o salen.^६ (१७-वीस हे)

Oil to the sand and soap to the scythran.^७ (१८ हे)

Will a crow become a swan by bathing in the Ganges?^८

Though a crow bathe three times a day it will not
thereby become a white crane. (१९-वीस हेदवते।)

Though it bathe in the Ganga will a crow become a
swan? (२०-वीस हेदवत।)

In washing a negro we lose our soap.^९ (२१-वीस हेदवत।)

If you take a bear skin and wash it ever so long will
it instead of its native blackness ever become
white? If you beat a woollen image will it henceo
acquire any good quality? (२२-वीस हेदवत।)

Charcoal cannot be made white even though you wash
it with milk. (२३-वीस हेदवत।)

१ The bath has given not to whiten the blackamoor

२ To lather an ass's head is only wasting soap.

३ You may as well wash a lay brick white

४ To wash a blackamoor white

५ A crow is never the whiter for often washing

६ To lather an ass's head is a waste of soap.

७ *Dictionary of Kashmiri Proverbs* by Her J Hinton Knowles,
p. 100. ८ *Percival's Tamil Proverbs* p. 186 ९ *Ibid* p. 495.

१ Carr's *Telugu Proverbs Supplement* p. २३

११ *Loag's Eastern Proverbs and Emblems* p. 4

१२ *Ibid* p. 4 १३ *Ibid* p. 14

Can the Ethiopian change his skin or the leopard his spots ?—JEREMIAH, XIII, 23.

અગરદગતધોતેન મલિનત્વ ન મુચ્છતિ ॥^૧ (સંસ્કૃત કેહવત)

زنگی نه شستنی سفید شود

صد سیاه ارضایوں سفید شود (ફારસી કેહવતો)

મીઠીકે રો મન સાબુનસે ધુઓ તાઝે કારે જો કારે (કચ્છી કેહવત)
સીધીભાઈનો છોકરો સૌથી રૂપાલો !

સીધીભાઈનો ડાબો કાન.

સીધું સરોવર જેવું

૧૧૧૮૫

As straight as an arrow (અથ્રેજ કેહવન)

સીધો રસ્તો છોડીને, પકડી રાહ આડી, ન ભાગે ધરી, કે ન ઉશ્કે
ગાડી.

સીધો રહીને દુધ નહિ પીએ, પણ આડો રહીને મુ— પીએ

સીધાં રઈ રૂઢ ન પીન (કચ્છી કેહવત)

સીમમા ગાઉં, સેરીએ ગાઉં, ને પંચમા ગાઉં તો શરમાઇ જાઉં.

(અથવા) સેરીએ ગાઉ, ઝાપે ગાઉ, ને પંચમાં ગાઉ તો ખાસડા
ખાઉ.

સીરવધની ડોસી ને ધણ્યુ મુડામણુ^૨

સીરી સાતમ, ને ગોકલ આઠમ.

૧૧૧૯૦

સીરે પોહરની તોપ.

સીસકે ચહડવુ

He is on the high ropes (અથ્રેજ કેહવત)

સીસામા ઉતારવુ

૧ The blackness cannot be removed from charcoal by a hundred washings Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 369

૨ જુઓ કેહવત નાં ૪૦૫૭, તથા તેને મલતી જુદી જુદી ભાષાઓની કેહવતો, સંદે ૩૮૮

સીદાઈ મહ ને સફેદી આવી.

મુઈ ઉઠ્યા, તોડે કેમ જાણ્યું ? તોડે આપ્યારે.

૧૧૧૯૫

કેટલાં દરજ્જો સિપાહીના પાયાકામ દરિયાજળ દ યજીને બીજે મામ
જવા દવા. માનમા મારની એક રાત્રીએ તે દરજ્જોને મુતેલા
હીઠા. તે ઉપરથી વિચાર કીધો કે આ લોકો સિપાહીના પાયાકામ
ઉં પશુ જાતે સિપાહી નથી કારણકે અપલા આને મુઈ રવાઠ
અને તેઓ મપેનો એકાંત પશુ નાશી કરવા જમતો નથી. એવો
વિચાર તેઓ કરતા દવા એટલામા દરજ્જો જમતા મવા જે
ઉપરથી માર મપેના એક તેઓની આજ્ઞા જાને પુછ્યું કે
“મુઈ ઉઠ્યા ?” ચાને ઉપર ઉઠ્યા. “મુઈ નો જર્મ દરજ
પશુ પાવઠે એટલા ઉપરથી દરજ્જોએ તેનો એવો અમ લીધો
ને પુછવા લાગ્યા કે “તમે કેમ જાણ્યું કે દરજે દરજ્જો જિએ ?”
એથી મારેની આવરી થઈ કે તેઓ કાંઈ સિપાહી દલાલ
નહિ. અને તેથી તેઓએ તેમને છૂટી લીધા.

મુઈ મેરાઈ, ને દગ્ગ, અમે ત્રણ જાણુ મજ, કાવર, ને રોરો, અમે
જ જાણુ.

મુઈ સવાઈ વમરજુ ચારે ને મોચી વમર જારનુ કાંસે

દરજ દરેક વખતે ત્રોમીમાં રોરો પાતા કપસે લમારેઠ અને પ્રાપ્ત
આમદ સીવના બેકુ દાને મુઈવા પરી રોરી લાણનાં કાસેઠ
જે બેકુ પાસકાને માટિ દોવઠે એ ઉપરથી પાસકાને માટિ કાંઈ
કામ કરી તજાવા ઉપર જોતાવઠે

મુઈ મુઈ આજરો મોચીનાં મોદાં કાજરા

મુઈ મુખારને કાઈ નહિ પુછે ને જે આવે તે પાંજરાને કુરે

મુઈ, મોની ને સાવવી તેને દેવ મુછે જામવી (અથવા) મુઈ,
મોની ને સામવી તેને દેવ સે જામવી.

૧૧૨૦૦

મુઈની સદવાઝ ને મોચીનુ વાદણુ શુદવા નુ કાણુ મોદા, (અથવા
શુદવા નુ મોદા જામો,) કે નહિ મસે મુખાર સાથે સેદણુ

દરજ, મોની શુદવા મુખાર વચેરેના જોડા વાયદાબી માટિ જેમ
જોતાવઠે

સુધની સાજ, ને મોચીનું વેહણું, ને હળમ સાચે સૌને લેહણું.
સુઠને ઉઠ્યે ત્યારે સહવાર.

સુઝે ત્યારે સોડમાં, ને ઉઠે ત્યારે બોડમા

સુકમણા પડવા.

૧૧૨૦૫

To dine with Duke Humphrey. (અથેલ કેહવત)

સુકાઈને સલકડી જેવું થવું.

સુકાલે સગા વાહલા, દુકાલે વાહલા દાણા, દુગરા દૂરથી રળિયામણા,

આગલ જઈએ તો પાહણા

સુકી સલી. ને દોજખની નલી.

પતલા અને જ્યાં માણસની વિરધમા બોલાયછે

સુકું છાના જેવું

સુકું છોડું.

૧૧૨૧૦

સુકું ડાસ

સુકું દાત

સુકું ધાણી જેવું

સુકું હાડકું.

As dry as a bone (અથેલ કેહવત)

સુકું ખીલે દોર બાધ્યા

૧૧૨૧૫

ભુખમરાની હાલતમા આવેલાં માણસના સબધમાં વપરાયછ

સુકું રાત સુકાઈ જાય, ને વેહતે દરિયે વહી જાય.

સુકું દમ, ને ચરબ ઘણી

સુકું દમ ભરાવવો

સુકું પલાવ ખવાડવો

યાને, સુકું દમ ભરાવવો

સુકું મારે સુકું.

૧૧૨૨૦

સુકા જેડે લીલું બલી જાય.

Two dry sticks will kindle a green one (અથેલ કેહવત)

Arise ye who are poor and ye who are righteous for ye shall meet
(संकीर्ण कैवल्य)

आता जरनहि नीता जरन. (संकीर्ण कैवल्य)

آتش حر در پیشه اشد تر و حک لذت

मुझ भोर

वाने जिहाज वमस्तु गेमा कांठ नही नदि दोष भेनु

मुझ साक्षिमां छवगे ते झल्ल थाय ने तेने भोद्यमे वमर पाणी कोझ

पाय? (अथवा) गेगने पाणी अम तव्हे के दू रपु ने सी भाय

ने मुझ साक्षिमां छव । नेन झाल्ल वमर पाणी कोझ पाय?

मुझ भाग मन्थम नीचा न दुष्म तो दाद । अथा.

मुझ नोम दमनु नदि दुष्म तना न नु नदि

११२०५

मुझ दुष्म दरीना दायमा देदवा मात्र प्रथम.

मुझ दुष्मना लायला इष्टम इष्ट

मुझ देवता सो गीम आद्यमे (अथवा) आरम पडे तो शी
आद्यमे.

Sometimes said to the scepter: "Why do you not come
out in the winter?" He replied: "What did I
gain in the spring-time?" Both times alike are a
warning to me" (संकीर्ण कैवल्य)

मुझ पुड दुष्म, ने दुष्म पुडे मुझ

Joy and sorrow are to-day and to-morrow

Sadness and gladness succeed each other

No joy without alloy (अथवा कैवल्य)

Extrema gaudii luctus occupat (संकीर्ण कैवल्य)

1 The green turns for the dry and the righteous pay for all now.
2 Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles
p 31 3. Gri 11 refers on the extremes of gladness.

Friend' und Leid sind nahe Nachbarn १ (१२मन हेडुवत)

Geen geluk zonder druk २ (६५ हेडुवत)

Grief and joy are a revolving wheel ३

After joy grief, after grief joy (ताभीय हेडुवतो ३)

Sorrow and joy are like two pots on a Kāvadi ४

Happiness (is followed by) trouble (निवृत्त हेडुवतो ५)

Sweetness followeth bitter fears, and leaves us rich
for a myriad years (अनार्थ हेडुवत ६)

सुखस्या नतर दुःख दुःखस्या नतर सुख ।

चक्रवर्त्परिवर्तते दुःखानि च सुखानि च ॥^७ (समृद्ध हेडुवत.)

शुशीके जाद गम और गमके जाद शुशी (हिंदुस्थानी हेडुवत)

सुखा मार्गे दुःख आहेच. (भगरी हेडुवत)

شب در پی صبحی دارد

بعد از ریح راحت است (झरसी हेडुवतो)

सुभ सप्ततश सभ द्रोष्ट साथी

११२३०

सुभना सात सगाथी, ने दुभनो ऐक सगाथी (अथवा) सुभना

सात सगाथी, ने दुभनो ऐक बेरी

Where wealth is, there friends

In time of prosperity, friends will be plenty, in time of
adversity, not one amongst twenty

Poverty trieth friends (अथेय हेडुवतो)

१ Joy and sorrow are next-door neighbours

२ There is no joy without alloy

३ Percival's *Tamil Proverbs*, p 308

४ Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 103 ५ *Ibid*, p 365

६ Scarborough's *Chinese Proverbs*, p 450

७ After happiness, sorrow, after sorrow, happiness, happiness,
and sorrow revolve like a discus Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*,
p 481

Amigos de l ou tempo, nu la-se com a vento! (24. 8)

Amigo: ¿El buen tiempo o un laró con el viento?

હાલ ને કંઈ માર નર પુન તે ધિરે લીધે વ કિયું
તે ખુ રે માર ? (૨૫-મી ૧૯૧૯.)

મુખ મ ૪૪૫ મુખમાં માણી. (દિ દુરજાની ૩૬૪૪)

મુખના કાપી દુખના ૧૩

મુખ્ય મંત્રી મહેતા

મુખને ખાર સ્વચ્છ તી ૪ ૫૫ બીજી મામતી તો ૨૧

નવને સાઝ મંગલો મ્હો ત્યારે ગમી રહે પડે ૧૧૭૩૫

મખના ૨૪ રખમા નાખશે

मुन्नागा जीव दुर्गाव एव नव (भयानि १६२१)

મુખનો દાદ । મા પેલ

મુખને બાર

મુખના : ૧૧ ૧૨ ૩૧

જાને રૂબરૂ ૪૧૭

મુખમે બરો ન રામન દુષમે બરો મખ લપ દાપો દતે અપના
મરુમ મમાને દોપ. ૧૧૦૪૦

મુખમે બળે ન રામડા દુખમે બળે ૧૨ જામે જો મુખમે બળે
રામડા નો દુખ દાદડો તેજો

મુખમાં આજ નિદા રૂબે સાબરે રામ

મુખે ખાતા સોજવાય નદિ.

ਸੁਖ ਦੇਵਤ ਨੇ ਜੁਧੇ ਮਰਤ

મુખે મુખે જોતે માથે માથ મુખ મુખે જમડમા સ્થપ મુખે મુખે
ચાલતો પત મુખે મુખે જોગી અખડત ૧૧૨૪૫

1 A fair weather friend changes with the wind.

3 Fall sick and you will see who is your friend and who not

મુખે મુખે રાખતો પુત, મુખે મુખે જંગી અળદુત, મુખે મુખે સો
લક્ષણી નાગ, એ લખનાગે દીમે કાંઈ ગમાગ

સોવે રાત્રકા પત યા જંગી અળધુત. (લિંગ્-દેવતાની કેલવત)

મુખે મોતી, દુખે રામ. (અથવા) મુખે સાબરે સોની, ને દુખે સાબરે
રામ (અથવા) મુખે સાથી, ને દુખે રામ

The danger past, and God forgotten (અમેજ કેલવત)

Rogar al santo hasta pasar del trance ૧ (સ્પેનીશ કેલવત)

Aegrotat daemon monachus tunc esse volebat,

Daemon convalescit, daemon ut ante fuit ૨ (લેટીન કેલવત)

Though you neglect to offer incense when all is well,
you will have to fall at Buddha's feet in time of
sorrow (ચીનાઈ કેલવત ૩)

Vows in times of trouble, camping [at the gods] in times
of prosperity (તેલુગુ કેલવત ૪)

When the knife is over a man's head, he remembers
God. (અક્ષાન કેલવત ૫)

મુખે સાબરે સ્ત્રી, ને દુખે સાબરે રામ

મુખડ ઘસાય પણ તેથી કાંઈ ઓરસિયો ઘસાય? (અથવા) મુખડ
ઘસાય, પણ પથ્થર નહિ ઘસાય

મુખડ બાલીને ઇંદુ બુજો

૧૧૨૫૦

મુખડીએ શુ બુખરી ભાગે? (અથવા) મુખડીથી કાંઈ બુખરી ભાગી
નહિ શકે

“એક કોઈરે કાઈ કાલ મટે” ની માફક વપરાયછ

૧ To pray to the saint until the danger is past

૨. The devil was sick, the devil a monk would be, the devil
grew well, the devil a monk was he

૩ Scarborough's *Chinese Proverbs*, p 401.

૪ Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 32

૫ *Proverbs from East and West*, p 88

મુખીયાની મુખડી ને આરોગે ભગવાન.

મુખને પાણી જણાય ને વચને બેઠાબેગી અપાય.

મુખસા જામાસવાળી વાત

મુખસા નારેડ.

૧૧૨૫૫

મુખસો જામાસ

મુખસો નદિ આપે તો જામાસ આપે

મુખો સારનાર ને મકબુ સગવનાર.

મુખ મુખામણી ઊંઠે ઊંઠામણી, દાધ દધામણી, લાજ લજામણી ને
ભગી મિજલમમા દાધ તારામણી, (અથવા બીજા મમામણી.)

વપરીર વાપસવાની વિરધમા યોલાવહે

નુખણી^૧ સોદામણી, કપરે લજામણી.

૧૧૨૬૦

મુખણીકા મદનકા જામ મુખે તમ તામ હમકી પગરીમે બાદલી,
ઓ હતરપતિ રામ.

મુખે તેનો મામ્રા ને પીએ તેનું ધર ખાય તેનો ખુલો ત્રણે બરાબર

મુજ વનાની સાસરે ગઈ ને ખાસાં ખાઈને પાછી આવી

મુજનો સોની, કમુજનો મોચી ને ધવડા બેગે મોચી (અથવા)

મુજયો મુખ^૨ ને કમુજયો મોચી

મુજમા ખોગી ધવુ

૧૧૨૬૫

મુજમા મરવુ

મુજમાં રોગન ખાણવા

To reckon without one's host (અ મેઇ કેદવલ.)

Qui compte sans son hôte compte deux fois^૩ (દૂબ કે)

I azut counta m m a host^૪ (પોરમુખીઝ કેદવલ.)

૧ તપરીર ૨ દરજ

૩ If that reckon without his host must reckon again.

૪ To reckon without one's hostess

Man soll die Zeche nicht ohne den Wirth machen ૧

(જરમન કેહવત)

Chi fa il conto senza l'oste, gli convien farlo due volte ૨ (ઈતાલ્યન કેહવત)

Die zonder den waard reekent, reekent kwaalijk ૨ (ફ કે)
સુજે લડજે, પણુ ગુજ રખે કાહડતી
સુઠ ખાઈ જવી

યાને, વાત ખાઈ જવી, અખાડા કરવા.

સુઠ ખાઈને ઉઠ જણ્યુ, ને સચર ખાઈને ચચર ૩ જણ્યો ૧૧૨૭૦

The preciousness of children is known to her who has eaten dried ginger and borne one (તામીલ કેહવત ૪)

સુઠ, સુવા, ને કરીયાતુ, ભાઈ ઓરસિયાને માન ધણુ.

સુઠ, સચર, ને એલીયો, તે પારખવા ગાંધીને તેણો.

સુઠ, સચર, ને કાયકો, જે ખાય તેને ન આવે આચકો

સુઠના ગાગડાથી ગાંધી ખનવું. (અથવા) સુઠને ગાગડે ગાંધી ખનવું.

સુઠને ગાગડે ગાંધી ન કેહવાય (અથવા) સુઠનો ગાગડો મળ્યો એટલે

ગાંધી ન થવાય. (અથવા) સુઠને કાકરે ગાંધી થવાય? ૧૧૨૭૫

સુઠનો સવાદ ખાખરની ખીલોડી શુ જાણે ?

સુઠનો સવાદ ચખાડવો.

સુઠનો સવાદ ચાખ્યો નથી

સુડી વચ્ચે સોપારી

Between hawk and buzzard. (અંગ્રેજ કેહવત)

Tusschen den hamer en het aanbeeld ૫ (દચ કેહવત)

૧ Don't reckon without your host.

૨. He that reckons without his host must reckon again

૩ ચ'ચલ ૪ Percival's Tamil Proverbs, p. 309

૫ Between the hammer and the anvil

Entre entre la marteau e l'enclume ^૧ (ફ્રેચ કેહવત.)

If you say "let it go" the snake will be angry if you say "hold it" the frog will be angry ^૨

Like a nut in the nipper ^૩ (તિલુગુ કેહવતો.)

મુઠી વિચ સોપાગી. (કન્નડ કેહવત.)

મુત ને ભૂત બેને છેડાય નહિ. ૧૧૨૮૦

યાને મુતર ને છેડાઈ બેસીને મુત વાઈ બધછે તે તેના દોશ દૂર
તાત શીધા વચર છૂટા કરવા મુશ્કેલ થઈ પડેછે તેમજ બેરો
બેદમ છે કે ભૂત રે છે યો તે પછી તુલસાની ક છે

મુતગનો પ્રાગે નથી કે તે તોડી સકાય.

યાને સહેલી જાત નથી કે તે પાર પાડી સકાય

મુતથી બસે પશુ વસ નહિ મુકે ^૪

મુતા આગમ બેગનો પરવાર નહિ.

મુતા એટલા જાગે નહિ.

મુતા દેવને જમા વે. ૧૧૨૮૫

When ill luck falls asleep let nobody wake her (અ કે)

સોતા ચર જાના. (દિ દુરયાની કેહવત.)

મુતા માપને છેડે વે

Tread not on a sleeping serpent. (વરણીસ કેહવત.) ^૫

સોતા નાજ જાના. (દિ દુરયાની કેહવત.)

મુતા મિહને જગા વે (અથવા) મુનો મિહ જગાડવો નહિ. (અથવા)

મુતેસા મિહ (અથવા, સાધ) જગા વે.

It is not good to wake a sleeping lion.

Wake not a sleeping lion (અ મેછ કેહવતો.)

૧ To be between the hammer and the anvil

૨ Carr's Telugu and Sa Skrit Proverbs, p. 34. — Ibid, p. 7

૪ મુમ્મી કેહવત ના ૧૧૧૬૫ ત્યા તેને બગલી કુત નોડ, સર્કે ૭૮૨

૫ Long's Eastern Proverbs and Emblems, p. 31

Wauken na sleeping dogs

It is ill to wauken sleeping dogs (૨૬૧મ કેહવતો)

N'éveille pas le chat qui dort ૧ (૩૪મ કેહવત)

Schlafende Hunde soll man nicht weckzen. ૨ (જરમન કે)

Non svegliare il can che dorme ૨ (ઈટાલ્યન કેહવત)

Slapende honden zal men niet wakker maken ૨ (દચ કે)

Quando la mala ventura se duerne nadie la despierte ૩

(સ્પેનીશ કેહવત)

Man skal ei kaste Steen efter den Hund som ligger

stille ૪ (દિનીશ કેહવત)

He who rouses a sleeping tiger, exposes himself to

harm (ચીનાઈ કેહવત ૫)

فتدك حتمه را مكن بيدار

(ફારસી કેહવતો) فتمه در خواب است بيدارش مكن

સોતે લિડ જગાના (હિંદુસ્થાની કેહવત)

સુતાની મા પાડો જાણે

સુતી ગઈ, ને સુતી આવી, સુરત તો કાંઈ દીઠું નહિ (અથવા) સુતી

સુતી ગઈ, પણ સુરતની ખબર નહિ રહી

સુતી'તી, ને નો'તુ કાલુ

૧૧૨૫૦

સુતે સોડ બલે, ને દેખે દેહ બલે (એવું આશુગમતુ માણસ)

સુતેલો ઝઘડો ન જગાડે

સુતો બોલે, પણ જાગતો ન બોલે

સુતો સકારો, ને ઉઠ્યો અવારો.

૧ Wake not a sleeping cat

૨ Wake not a sleeping dog

૩ When ill-luck sleeps, let no one wake her

૪ Throw no stones at a sleeping dog

૫ Scarborough's Chinese Proverbs, p 350

મૃતાં જગજો, ને વેદમાં આવજો ૧૧૦૯૫

મૃતા મૃતાં પાણી પીએ તો કાનમા જાય.

મુધાર પડે, પણ ધર ગમી છેડા નાજે.

મુધાર, સરડો, ને મોર એ ત્રણેનું જોઈ મદિને જોર. (અથવા)

મુધાર, સરડો, ને મોર ને જોઈ મદિનામાં કદી નહિ થાય મોર.

મુધારની બાવડી ધનકશે ચાકે, ને બ કરે^૧ બેઠે

મુધારની રા ને સાંકસા બાવે

૧૧૩૦૦

મુધારની સાત, તો મુદવા ની (અથવા ઉદર^૨ની) એક

મુધારની શ્રે માં ને મુદવા ની કોડમાં બેસવું નહિ

મુધારનું મન બાવણિયામાં ને મોરનું મન બાવણમાં (અથવા)

મુધારનું મન બાવણિયે

One a gallinhu ten on upon in the 100 on allion 3

(પોરચુગીઝ કેહવત.)

Tongars true rouge bran.^૪ (ફેબ કેહવત.)

Bachelors to talk of books incline

York bachelors delight to talk of bachelors (બીનાઈ કેહવત. ૧)

ચોરકા મન બાવણે

બીલીકો હીંદોકા બાળ.

ચોરકે બાળમે છુકચે (દિ કુરયાની કેહવતો.)

મુનારકે મનમે બાવરીઓ વરે. (અબી કેહવત.)

رحمائی اسم حلت می سید گفت آسا عارب و

باراح هست (ફારસી કેહવત.)

૧ બાવડી—ફોનલ બાવડી બાલ

૨. મુદવા

૩. The hen never turn to where she has her eggs.

૪ A row is way meaning of Iran

૫ Bachelors a Chinese Proverb p 60

મુયારને મન ગાવલીયો, ને કુબારને મન કુકુ ૧

મુયારનો છાલ, ને નકટનો બોલ

૧૧૩૦૫

મુયારનો છાલ ને સાકનો બોલ બડકે લાગે

મુયારનો દીવો

મુદરખામનો પાડો થેસમા થમડાયો જય

મુન ભાઇ માધા, નવ તેરકા આધા, તેતીસકા તીજન ભાગ, ગોઠ ૭

પાયકા આયા લાગ

મુનતે કાને બેહર

૧૧૩૧૦

મુને સ્યાલ અડકે નહિ

મુન્ના ઉપર ઘેર ચહાવવો.

To gild refined gold * * * is Indications excess

(મેસપીયન્)

Good coral needs no colouring (અથેજ કેહવત)

મુન્ના કરતા (અથવા, પાયને, ધાને) ધડામણ મોઢી (અથવા) મુન્ના

પાને ધરાણ મોધુ

Material superabundant opus ૨ (લેતીન કેહવત)

The trapping cost more than the horse (ચીનાઈ કેહવત ૩)

સોનેસે વડાઈ મેહગી (હિંદુસ્તાની કેહવત)

મુન્ના જેવું (માણસ વગેરે)

મુન્ના પાયને (અથવા, ધાને) પીલુ, ને વેહા ધાને રૂકુ. (અથવા)

મુન્ના ધાને પીલુ.

૧૧૩૧૫

As yellow as a golden noble (અથેજ કેહવત)

મુન્ના મોહર જેવું

૧ જુઝ્યા ઉપર કેહવત નાં ૧૧,૩૦૩, ત્યાં તેને મલતી કેહવતો, સફે ૯૨૬

૨ The workmanship surpassed the material

૩ Scarborough's Chinese Proverbs, p 340

સુનાના સુવાણી ઘાતણવાણીને ધસે (અથવા) સુનાનાં ચીતસવાણી
ઘાતના ચીતસવાણીને ખાય (અથવા) સુનાના સુજવાણી ઘાતણ
વાણીને ખાય.

મોદરા જરીબને મારે એવી રીતે જ રાણકે
સુનાના પાપાની ઉતરી ને ત્રાખાના પાપાની બેગી
સુનાની કટારી, કમરમા (અથવા કટૌ,) ખોસાય કાઈ પેટમાં મરાય ?
(અથવા) સોનાની પાળી મારે પેટમાં મરાય ?

A golden knife : neither fit to keep, nor to throw away
(કાશ્મીરી કેદવત.^૧)

A golden knife (તેલુગુ કેદવત.^૨)

May one cut his throat with a knife because it is made
of gold ? (તામીલ કેદવત.^૩)

Will you cut your throat because the knife is made of
gold ? (કેનેરીસ કેદવત.^૪)

અમુલ્ય પુરી કનકની કોઈ ન મારે પેટ. (શામલ.)

સોનેકો કટારીસે કોઈ પેટ નહિ મારે. (હિંદુસ્થાની કેદવત.)

મોન્યાણી મરિ મકા ઘાલું જરી (મરાઠી કેદવત.)

સુનાની ચમચી દાઘ લાગવી.

૧૧૩૨૦

સોનેકો ચિલા દાઘ લગી દવ. (હિંદુસ્થાની કેદવત.)

સુનાની (અથવા, દીયની) ગ્રહ ને પાણીમાં દાઘ

સુનાની બીલાડી ને રૂપાનુ પુછ ને દત્તરજી બાપને જઈ પુછ

સુનાની સાંકણમાં મોદરાંનો ખીસે

A leaden sword in an ivory scabbard. (અંગ્રેજી કેદવત.)

૧ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles
p. ૨૦૬. ૨ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. ૨૭૭

૩ Percival's Tamil Proverbs p. 409

૪ Proverbs from East and West p. 18.

So vavua de oro cuchillo de plomo ^૧ (અર્જુન કેદવત)

In gubana d'oro coltello di piombo ^૨ (દત્તાત્રય કેદવત)

સોનને યાને બિજ્યા કે ન રિને (કચ્છી કેદવત)

સોનેવા જડવા ઝાર પીનવની ચેદી (દિ દુરયાની કેદવત)

મુનાનુ ખયાશે, ખાનુ ડાંચો કડવો મખમે

યાને, બચ્ચાળા ઉપર હેત ને એવુ મખવુ, ખાનુ તેજાને કોટરનો

સાર વસાડી ઝગારી મુક્યા નહિ

સોનેકા નિવાડા બિલાના ઝોર શેઝી નજરે રેખના (દિ કે)

મુનાને તોડનુ

૧૧૩૨૫

He is worth his weight in gold (અ શેઝ કેદવત)

Oro es lo que oro vale ^૩ (અર્જુન કેદવત)

Oro è che oro vale ^૩ (દત્તાત્રય કેદવત)

Ouro he o que ouro vale (પોરુગીઠ કેદવત ૩)

મુનાને સો, ને મોતીને ચો

મુનાનો ગાગરો લાથ લાગવો

મુનાનો ધુમારો.

મુનાના નલિયા ચહાવવા

મુનાખી કચ્ચા, ને બદાખી ના-કારીગર (અથવા) મુનાખી કચ્ચા,

ઝોર સોનીખી કચ્ચા

૧૧૩૩૦

મુનાવાલાનુ દેવુ કરીને પીતલવાલાને ધીંગવા જવુ.

મુનુ ઉછાલતા ચાચા જઈએ (એવો ભો વગરનો અમલ)

સોના ઉછાલતે ચલે જાઓ (દિ દુરયાની કેદવત)

મુનુ જોઈએ કરી, ને માણસ જોઈએ વસી

As the touch-stone trieth gold so gold trieth men (અ કે)

૧ Under a gold sheath a leaden knife

૨ In a golden sheath a leaden knife

૩ That is gold which is worth gold

Old prover Gold, og Æd Vennchold.^૧ (દિનીશ કેહવત)
Gold is known upon the stone whether it is alloyed or
pure (કાશ્મીરી કેહવત.^૨)

Test the good by the words of the tongue and gold on
a touchstone. (રાખીશ કેહવત.^૩)

Do tance tests a horse's strength long service reveals a
man's character (ચીનાઈ કેહવત.^૪)

માવરા પાઠાવા રમુજ માને પાઠાવે વમુજ (મરાઠી કેહવત)
સોના બને કસી આર માનુસ બને બસી (દિ દુરમાની કેહવત.)
(ફારસી કેહવત.) سونا زر کا رنگ

સુખુ રખુ તે વાધુ વસે ને સોદર વસે તાપે સમાજુસ તે વાતે
વસે, કમાજુસ વસે સાતે

(old max the beaten, and a child encouraged (અ કે)
Sand sharpens a knife a stone an axe, good words a
good man; so a thrashing does a rogue. (બ વા કે ૫)

સુખુ રખુ ને સુત પેદશી માગણીએ વેચે ને જદી માને પૂત ૧૧૩૩૫
સુખુ રખુ સોની ચોરે ને નગ બદલે જલિયો મોડો આવી ચલેલું
માગે એ સુધાર ને કયો એટલા પાસે ક્યારે જઈએ પુરા હોષએ
ગરજ કપડ ચોરી પૈસા માગે એ જાતનો દરજ

સુખુ સો નહિ ને વાણિયો નટલે નહિ

સુખુ સહે નહિ ને રખુ ધારે નહિ ને કથીરના તો સમ ખાધા
(એવુ ગરીબ અવધાનુ)

૧ Gold proved in the fire friendship in need

૨ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J. H. Knowles, p. 200.

૩ Percival's Tamil Proverbs, I 837

૪ Scarborough's Chinese Proverbs, p. 251

૫ Long's Eastern Proverbs and Emblems p. 62.

મુનાળાઇ મુનાળાઇ રાગન ખોલો. તોંડ' ગામ ગામ બંધે. ને નેર ગામ
ઉઠ્ય વલે !

મુનો ભાઈ ગાધા, નવ નેન્કા ગાધા, નેનીગકા તીસગ ભાગ, છે પાચકા
હુવા લાગ, મેરા કલા કમે તો નવમે દો ધમે ૧૧૩૪૦

મુનો સખીરે ભયા, ગરીબકી દાઝ ગાત, બાહેર અચ્છી ભજેયા,
ખાતેન દસ ધીસ લાત.

મુપડે ને તોપડે

મુપડે સારવું, ને મુતારે વારવું

મુપડે મુપડે રેડજે, ને આધકાને જમવા તેડરો

મુપડે મેરીયે ધાલો વરણી, ને આધ કુમારી ને બાધ પરણી ૧૧૩૪૫

મુપડા જેવા (મોહટા કાન)

મુપડા જેવો વાસો, કોઈ કાસો કહે, કોઈ ગોમે કહે

મુપડાની સહિ, (અથવા સાહુડ્યાની સહિ,) ને પતરેલનો પાડ

મુપડાની સહિ, ને બોહીયાની ભેટ

મુપનેમે ભયા રાગન, ને ઉઠ્યા તળ હો ગયા કાજ ૧૧૩૫૦

મુપાની ખોટ પારચોલમા પુરાય

મુખો સો વરસનો, ને ખાખુ બસો વરસનો.

મુમ કરતા દાતા (અથવા, સખી) ભલા કે તુરત દેવે જવાળ

મુમ પાસે કેલવણી લેવા બેસો તો પેહલા પૈસા દાટવાનું શિખવે

મુમ, શિયાલ, ને કાચબો, પરધેર પોહલા થાય, સમો આવે આપ ધેર,
સૌ સકેલી જાય ૧૧૩૫૫

મુમનું અને સખીનું એકજ ઓવારે ઉતરવું

સખી શ્રમકા લીખા બરસ દીનમે બરાબર હો જતા હય (હિ કે)

મુમનું મોહકુ ખાલ

મુમનો ને સખીનો વારો એક (અથવા) મુમ દાતારનો એકજ વારો

(કા કે) ساختی و تکمیل در هر سال بر آن می شود

મુમનો પૈસો દરી નદિ અવાય.

મુમનો પૈસો સખી ખાય. (અથવા) મુમ મજેદ, ને સખી ખાય.

(અથવા) મુમનો પૈસો મખી ખાય ને પાપીનો માલ એડે? ૧૧૫

(અથવા) મુમનો માલ સખી ખાય ૧૧૩૬૦

The wicked enjoy the property of the miser (લા. કે.૨)

A miser's property falls to the lot of the thief ૩

A miser loses both wars (તેલુગુ કેહવતે.૪)

કૃપણસ્ય ધનં યાતિ ચન્દિ સ્વર પાથિવ ॥૫ (સંસ્કૃત કેહવત)

ગામિત્વયા માલ ચ પદાણ્યાષા સુરાચ (મરાઠી કેહવત)

મુમાઝ દાંસ જેવુ (કપૂર વગેરે)

મુરજ કેલ્હી ગમ કમો?

The day that you do a good thing there will be seven new moon (અ. એછ કેહવત.)

What wind blew you here? (ચીનાઈ કેહવત.૬)

મુગજ હપરે દાકયો ન રહે

Like hiding the man with the hand (લામીઈ કેહવત.૭)

(can the man be covered with a wawowing sheet? (મ. કે.૮)

હામ દકયો મુગજ ન રહે (કપૂરી કેહવત.)

(ફારસી કેહવત) روی آفتاب را از عروال می پوشاند

મુગજ પુમાડે દકાયથો હ નદિ

(ફારસી કેહવત.) حورسید را گل بنواں پوشید

૧. ફારસી ૨. Percival Tamil Proverbs ૧ 114

૩. Carr Telugu and Sanskrit Proverbs p 330.

૪. Idid Supplement, p. 16

૫. A miser's wealth goes to the fire robbers, and his house is covered with a wawowing sheet. Carr Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 330

૬. Scarf enough Chinese Proverbs, p. ૯૦

૭. Percival Tamil Proverbs p 314

૮. Proverbs from Farsi and Hind p.

મુરજ પર ધૂલ નાખનાર ધૂલે બગાય (અથવા) મુરજ સામે ધૂલ
નાખે તો પોતે છટાય. (અથવા) મુરજ સામે ધૂલ નાખે તો
ઉત્તરી આંખમા પડે ૧૧૩૫

He that flings dirt at another dirteth himself most
Spit not against heaven, 'twill fall back in the face
(અથવા કેલવતો)

Qui crache contre le ciel, il lui tombe sur la tête ૧ (૬૬)
Chi contra il cielo getta pietra, in capo gli ritorna ૨
(કેલવત કેલવત)

Wie tegen wind spuit maakt zijn beard vuil ૩ (૬૭)
If one spit against the wind (the spittle) will strike
his own face (તામીલ કેલવત ૪)

To spit in the air and get it back in one's own face
(મલઈ કેલવત ૫)

આકૃતાળ પગ વૂડો અપનેહી મુહુપગ પડે

ખાક ઠાલે આઠ નહિ છીપતા હય

મુરજ ધૂલ ઠાલેનેસે નહિ છુપાતા (હિંદુસ્થાની કેલવતો)

(કારસી કેલવત) آفتاب را گل می توان آلود

મુરજ સામે ધૂલ (અથવા) મુરજ સામે સાબેલુ.

મુરજને પણ દાલા હોયછ

The brightest of all things, the sun hath its spots
(અથવા કેલવત)

Le soleil lui-même n'a-t-il pas des taches ૬ (૬૮ કેલવત)

મુરજનો સવાદ બદાયો

-
- ૧ Who spits against heaven, it falls on his head
 - ૨ Who throws a stone at the sky, it falls back on his head
 - ૩ Who spits against the wind fouls his beard
 - ૪ Percival's *Tamil Proverbs*, p 237
 - ૫ *Proverbs from East and West*, p 8
 - ૬ Are there not spots on the sun ?

સુરત ને સાદેખની મૂત

સુરત શેદર ને મુનાની શેદર.

૧૧૩૭૦

સુરત શેદરના શોક રતે બોલે ને દિસે ફેક

સુરત શેદરમાં દાવર ધણા, સાતવઘા^૧માં બાવઘ ધણા, નવસારી
આડીતારી,^૨ ઉદ અદુસો ને અમારી કીટા વચે એક ખાડી
તેનુ નામ તે નવસારી

સુરત શેદરમાં દાવર ધણા સાતવઘામાં બાવઘ ધણા નવસારીમાં
બાધ ધણા, ને વગદગમાં ભાક ધણા

સુરત મુનાની મૂત

સુરતના ગાં । ને ભર્યના ઝાલા

૧૧૩૭૫

સુરતના બે વાણિયા, નાદન અને કાદાણુ મથકાજીદીમાં ફેક,
અધામુ નવખ-પૃથ્વીમાં નામ

સુરતના સાદા^૩ ને મુંબઈના માંદા.

સુરતની ખરી મથુગના પે-ા મુંબઈનો દમવો ખ બાતની સુતરેણી
ને ભર્યનો ગુદરખાખ

સુરતની બસેવ અમદાવાદની દોલી પુણાના તામુત, ને મુંબઈની દીવાલી.

સુરતનું જમણું, ને કાથીનું મરણું

૧૧૩૮૦

સુરતનો સગો, તે નો સગાત ગુવારની ગાસડી ધાસની તાપણી
સામનો દેવતા, વાવનું ધાસ, કતાર ગામની હાસ ને દેલવા નું
દ્વી, એઠલામાં બલીવાર નદિ.

સુરતના વેમણને ખારે તો દેવ તરસેછે

સુરતનાં સુદમારાં શોક, ને નદી ઉતરે ને મેલે ફેક.

સુરતી ગત

સુરતી ઠગ, દાથમાં હતર ને અજવામાં પથર.

૧૧૩૮૫

સુરતી દાન, ને કરારનું ધાન.

મુરતી, ને મંગલ મુરતી.

મુરતી, ને વાત કરે ઉત્તરી

મુરતીઓની સગતમા કરના દ્રાકા.

મુરદાસકી ટેકી, લગી તો લગી, નહિ તો રામકૃષ્ણ તો લગાઈ
હજો ? ૧૧૩૯૦

મુલેમાન સાહતરો

મુવા જવું ને મરવા જવું ખરાખર

The sleeping and the dead are but as pictures (મેન્સપીયર)

મુવા મુવા ખરાખર (હિંદુસ્થાની કેહવત)

મુતાનેં સ્વર્ગમ જાણારા (મરાઠી કેહવત.)

મુવા જેવું મુખ નહિ, ને મુવા જેવું દુખ નહિ

He who does not sleep is not healthy (તામીલ કેહવત ૨)

મુવાલી રાણી ને પા— પ્રાણુ જાય

મુવો એમ કે મુવો તેમ, હુટી ને નાક વચમા ને વચમા. ૧૧૩૯૫

મુહમારી^૩ના પારસીને કોકે લગાલો તો કોહુજ કરડી ખાધુ

મુતુ ધર શ્યામા વિના

મુને મઠ જગણુ.

મુગ્ધ ગાયના જેવી, ને હૈયું વાધના જેવું.

મૂરત બિચારી જતી રહે, કિરત કમુ ન જાય. ૧૧૪૦૦

મૂરતકે હમ ગોલામ, મૂરત હોષ તો ક્યા, મુખો સફેદ માટીકી મૂરત
હોઈ તો ક્યા ?

મૂરતસે કિરત બડી, બિન પખ હડ જાય, મૂરત તો જતી રહે, પર
કિરત કમુલુ ન જાય.

સેકશે તેટલુ દેખશે

૧ એની સમજણ માટે જુઓ “કલ્પક માલા અને બોધ વચન,” સર્કે ૪૪

૨ Percival's Tamil Proverbs, p 368

૩ મુરતની પાસે આવેલું એક ગામ

સેખચક્ષી મગ ગયા તો વેડવાફી તાનાતાન હો ।૪
 સેખચક્ષી ! લાહેર કયુ ગયા ! તોઃ આડીવાનને ભાગ નહિ લીયા. ૧૧૪૦૫
 સેખદુએ દાતર । ગળ્યા, પણ અ— ભારી પળા
 સેજે નહિ સુતી, મો. નહિ તાણી ને ચા પર મુક્યા ઉનાં પાણી ?
 સેરા ? ને બેટા કસેલા કામના
 સેગ મગ યનો શાહેદી
 મેગ । જાલે નહિ ને માદર નામ પગી ૧૧૪૧
 સેધર વા વાગે તો જાલસ પર, ને ભુખગ વાગે તો સૌ મુકાઈ જાય
 સેવ વ' સાળ્યા કાંઈ દોષ ?

વાને સેવ હકમમની બહાપથી છે તેથી તેની સામે સાળ્યા જેવી
 નહીવી ચીજ ખવાય નહિ.

મેવા કર તો મેવા મમે. ૨

તો જાણા, મા જાણા. (અ મેલ કેલવત)

સેવા કરે સો મેવા પાને (દિ કુરયાની કેલવત)

સેવાક પકટે મુ નો નહિ ઉમરે.

સેદજ મીસા સો દુધ બરાબર, મગ લીયા સો પાણી જે ચ લીયા મો રગત
 બરાબર કહેત કમીરા બાની (અથવા બોમે ગોરખ વાણી) ૧૧૪૧૫

સેદજે આનુ દુધ બરાબર.

સેદતા દવને સતાપ (અથવા સતાપમા નાખવો) (અથવા) મેદતો
 દવ દુખમા (અથવા સતાપમા) નાખવો

સેદલી બોરડી ઉપર સૌ કોઈ ચદ?

મે હદગ મારીને બાલાડી પાટે બેડી (અથવા) સો હદગ મારી
 મીનીબાઇ પાટ બેલ.

૧ બલક.

૨ સરખાવો કેલવત ના ૧૧૦૦, તમા તેને મમલી ખુદી ખુદી બાળાબાની
 કેલવતો સર્કે હક.

સો કાગડે ધ્રુવડ ઘેરાણુ.

૧૧૪૨૦

As a swan in the midst of a thousand crows ૧

Like a toad among a thousand serpents (તા કેહવતો ૨)

Among a hundred crows what can one cuckoo do ?

(તેલુગુ કેહવત.૩)

(કારસી કેહવત) صد گرمر یک موش

સો કાટલે મણુ

સો દોરવ, ને પાચ પાડવ, ટક્યા કેમ ?

સો ખરચે ને સવાયાની વાણુ (અથવા) એકે નહિ ખરચે, ને સો
ખરચે (અથવા) ત્રણુ ખરચે, પણ એક નહિ ખરચે.

Penny wise, pound foolish (અથેહ કેહવત)

Mancher sucht einen Pfennig und verbrennt dabei ein
Pfund ૪ (જગમન કેહવત)

(Centen-wijsheid en daaldei-domheid ૫ (અથ કેહવત)

After laying out thousands for an elephant why
hesitate to give half a *janam* for a goad ? (તા કે ૬)

Should one buy an elephant for a thousand pagodas,
and grudge half a Visam for a hook to drive him
with ? (તેલુગુ કેહવત ૭)

સો ખાસડે (અથવા, ટપલે) તોળા નહિ બોલે (એવુ નક્ક માણુસ)

સો તોબેહ ક્યા, હજાર તો પૈઝાર ક્યા

સો લગે તો ક્યા, હજાર લગે તો ક્યા (હિંદુસ્થાની કેહવતો)

(કારસી કેહવત) اگر د ا عش نهی آگه ناسد

૧ Percival's Tamil Proverbs, p 74 ૨ Ibid, p 76

૩ Can's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 26

૪ Penny wise, pound foolish

૫ Cent-wisdom and dollar-folly

૬ Percival's Tamil Proverbs, p 75

૭ Can's Telugu Proverbs, Supplement, p 80

સો ગસલો ગાસ્યે ત્યારે એક વાત કયે (અથવા) સો ગસલો ગાલીને
વાત કરવી. ૧૧૪૨૫

સો ગુજરાતીનો એક મુગતી, સો સુરતીનો એક અમદાવાદી, ને સો
અમદાવાદીનો એક કાઠિયાવાડી.

મો ગુલામે ઘેર ઉજ્જડ, (અથવા મુનુ)

સો ગુલામો ઘેર મુના. (હિંદુસ્તાની કેહવત.)

સો ગ્રેદે રામ નહિ બોસે (એવું હકીમુ માણસ)

મો ગુલા ખા કર (અથવા માર કર) ખીસ્લી હજકુ ચલી

નવ સો ગૂઢા ખાકે જિંદી ચલી હજકે. (બિકાર કેહવત.)

મો જોશી ને એક ડોશી

૧૧૪૩

સો ડેફ એક ઢેપુળી લાગે ને સો ગાસે એક ગાસળી લાગે

If you throw ten stones will not one hit? (તેહુ ક)

(ફારસી કેહવત.) صد حجر آمد یکی بر نشان

સો તાહરી હા ને એક માહરી ના

સો તાહર રામ નામ, ને એક માહર કુકુ

સો તેરી રામ-કુહવાઈ બોર એક મેરા કુકુ

સો દવા, ને એક હવા

૧૧૪૩૫

સો દાહા કાન કરડે તો એક દાહડોળી લાગે

સો ઘહા સામુની તો એક ઘહડો વડુને.

The pitcher goes often to the well but breaks at last

The pitcher doth not go so often to the water but it

comes home broken at last (અમેર કેહવતે.)

Tout va la cruche à l'eau qu'à la fin elle se brise. (ફ્રેંચ)

1. Christian & Behar Proverbs, p. 2.

2. Carr & Telugu and Sanskrit Proverbs p. 248

3. The pitcher goes often to the well, and get broken at last

Der Krug geht so lange zum Wasser bis er zerbricht ૧
(અમન કેલવત)

De krug gaat zo lang te water dat zij eindelijk breekt ૨ (અમ કેલવત)

Krukken faen san benage til kilde, til hun faer knek ૩ (દેનીશ કેલવત)

Vaso che va spesso al fonte, e lascia il manico o la fronte ૪ (ઈનાયન કેલવત)

Cantaro que vai muitas vezes á fonte, ou deixa a aza, ou a fronte ૫ (પોર્ચુગીઝ કેલવત)

Cantarillo que muchas veces va a la fuente o deja el asa o la frente ૬ (સ્પેનીશ કેલવત)

સો રાતુ ચોર બધુ ત હિઝી રાત ધણીય પણ હુએ (અંગ્રી કે)

સો દિન ચોરે એક દિન ગાહકે (હિન્દુવાની કેલવત)

દોન દિવસ સામુચે વ દોન દિવસ મૂનેચે (મરાઠી કેલવત)

સો દાહડા ચોરના, તો એક દાહડો શાહનો

સો દીવા હોલવીને એક મશાલ પ્રગટ કરે

The combined light of a thousand stars is not equal to a single moon (તામીલ કેલવત ૭)

સો હઝનાં ને સો ગાલના (જેને ત્યા હોય એવું) ૧૧૪૪૦

સો પર કાના, હજાર પર પુલ્લાઈ, ઉસકો ઉપર એચાતાના, ૫ એ તીનેતે કીયા બિચાર, ઉસકી આગલ અલ્લા નાચાર

સો પરી, ને એક કરી

Fyrn og Faste læger maugen Sot ૬ (દેનીશ કેલવત)

૧ The pitcher goes so long to the well that it breaks at last

૨ The pitcher that goes often to the fountain leaves there either its handle or its spout ૩ Percival's Tamil Proverbs, p 74

૪ જેની આખમ કુલુ પડ્યું હોય તે ૫ બાકી આખે જોનારો

૬ Abstinence and fasting cure many a complaint

સો પાકાં, ને એક કાચુ

સો પાણીએ ધોયયુ

સો બધુ (અથવા, બધ્યુ,) ને એક લખ્યુ

૧૧૪૪૫

સો બદારના ડાઘાં માઠાં પણ એક યેગ્નુ યેપુ સાફ

સો બોસે સાધુ (અથવા મનીષી) ફરે.

સો ભાણેજના એક મામા

સો મડદાં બાસે તે સ્વર્ગે જાય ને સો વિવાદ માદસે તે નહિ જાય.

સો મધુ આદુની સાથ મધુ મુઠ નદિ થાય.

૧૧૪૫૦

મુ મધુ જવારે એક અમારીઓ

સો મધુ તેમે અધાર

સો મધુ રાષ્ટ્ર નો મોકલ માષ્ટ્ર

સો મધુ સાણુએ સીધીબાષ્ટ્ર કાસો (અથવા) કાસો સીધી સો મધુ સાણુએ ધોય તોપણ કાસો ને કાસો. (અથવા) હાથીને સો મધુ સાણુએ ધોયો તોપણ કાસો ને કાસો.^૧

સો મધુ મુઠ ત્યારે દુઠો આદુ

૧૧૪૫૫

સો મધુ મુઠનુ થાય ત્યાં પાસેર આદનિ શુ હિસાન ? (અથવા) સો મધુ મુઠનુ થાય ત્યાં પાસેર આદનુ પણ થાય.

સો મધુની તલાઈમાં મુવા જેતુ

સો મધુનુ સપાડ ને ભેગને સારે પાડ

સો મધુનો ખીચડો ખાધો તોએ જીમ તો નરામવો

સો મત સરસડી ને લાખ મત હરબડી એક મત બાપડી તે ઉભે રહેને ત્રાપડી

૧૧૪૬૦

સો મરો, પણ સોના પાસનાર ના મરો.

Let one man live for the sake of a thousand houses.

(કાશ્મીરી કેહવત.૨)

૧ જુઓ કેહવત ના ૧૧૧૮૨ તથા તેને મળતી કેહવતો સરે ૪૮૨-૪૮૪

૨. Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J H Knowles, p -

મેા માણસ નારે સાગે વેદ થાય

He who has killed a thousand persons is half a doctor
(તામીલ કેલવન ૧)

મેા માણસ મેા ગાઉ વચ

સો રૂપિયા તે રૂપિયામા શુ, ને એક દીકરા તે દીકરામા શુ ?

મેા રૂપિયાની દારૂડી, ને મીથા વગરની ખાડી ૧૧૪૬૫

A mere measurement void of feeling, and food without salt, are alike (તામીલ કેલવન ૨)

મેા રૂપેયે સવાગેર દારૂની કેક

મેા લાભે રાડી, પણ એક ન લાભે છાડી ૩

સો વખત ખાઈએ ઉચનુ, પણ એક વખત નહિ ખાઈએ નીચનુ

મેા વગસ છવવુ નહિ, ને સો વરસની વાત કચી (તેમા ગો માલ ?)

સો વરસ લગણુ છવવુ નહિ ને મેા જાણને હુતા ૧૧૪૭૦

સો વરસનો સુધાર, ને એક વરસનો ઘરઘણી

યાને ઘેર ખાધવા મળધી એક વગસના વરઘણીનો અનુભવ સો
વરસના સુધારના અનુભવ કરતા ચહુરતો હોય છે

મેા વાતની એક વાત

સો ખાતરી એક ખાતરે હય (હિ દુસ્થાની કેલવન)

મેા વાર કલીયુ, એક વાર કલીયુ

યાને, “સારી રીતે ખેડયા પછી તેમા કલીયુ જાહરવુ, એટલે ખેતર
ચોખ્ખુ થઈને તેમા મેલ રહેતો નથી”

સો વાસ પાણી ત્યાં હુલ પણ ઉડતી ન હોય

સો સખુને સાધુનુખી મન ફરે

૧૧૪૭૫

સો સામ્યામા એક જુઠો પેઠો.

સો સાસરા, ને સો મહીયારાં.

સો સિદ્ધારસ, ને એક મુશાપણી.

સો મુવાવ, ને એક કસુવાવ, બરાબર

સો સેઆણા આક્રમ એક (બથવા) સો સેઆણા એકમત ૧૧૪૮૦

સો રચાને એક મત (દિ દુસ્થાની કંઠવત.)

સો સાંધા, ને ચાનસો વાંધા.

સો સાંધેમ્પા એક રોડેમ્પો, પા વધાવો

સો હનરનો ધણી, ને ધાન દાસને ઝોરતે મુઓ

સો હનરી મરમે ને એક લક્ષાધિપતિ યશે

સો હોરવાલાને એક હોરવાલાની ગરજ પડી હતી.

૧૧૪૮૫

સોએ એક સખી

સોએ કાંણું ને હનરે પોશા

સોએ સગો, પચામે મિત્ર, પામે કાકર મેએ ચાકર (બથવા) સોએ

સગો ને પામે મિત્ર.

ચાને એટલાએ સપલાઓને છુટાય.

સોએ સદસ ગણુમ્પ. (બથવા) એક સદસ વચાય

ચાને કાઈની પાસે સો રૂપિયા એટલી પુછ હોય તો તે લોભા

દબર રૂપિયા એટલી મણાય છે એટલો માલુસ પોતાનો

ભરમ શખી સહે છે

સોહી હાની સદસસર બખાની. (દિ દુસ્થાની કંઠવત.)

મોક દુવા સાદક, આધા ગયા નાદક, દસ દેએગે દસ દીલાઈમે ઝોર

દસક દેનાળી ક્યા ઝોર લેનાળી ક્યા.

૧૧૪૮૦

સોના સાદક કરવા.

He has brought his noble to nine pence.

To bring a noble to nine pence and nine pence to nothing. (અમેછ કંઠવનો)

સોની કાષ બો નહિ ને વીસની કાંઈ રીસ નહિ

સોની ગણતીને મેહકડોનો અભખરો

સોની લેણી, ને સોની દેણી.

યાને, સો માનસ દન કોર મરેછે, અને સો દન કોર પેન માયછે

(કારગી દેહવત) یکی ہمی (ود و دیکری ہمی آید)

સોમું ચોપડ નહિ, (અથવા, નથી) ૧૧૪૯૫

સોમે કાણા, હજરમે અધા, ઉરમે યુરા એચાતાણા, તીનો મિલકે
કીયા બિચાર, ઓર માનરેસે ખુદ બેનર. *

સોમે પુલા, હજરમે કાણા, તેથી નીચા યુરા નાણા, ને અધેકા પચા
કામ, તો લજ ગમે શ્રી રામ.

સોમે કૂલી. રાહસરમે કાના, સવા લાખમે એચા તાનાં, એચા તાનાં

હકે પુકાર, હોંસારે રાહિયો હોશિચાર (ગિહાર દેહવત ૨)

સોમે સુના, હજરમે કાણા, લાખમે એચાતાણા, એચાતાણે કીયા
બિચાર, ઓર માનરેસે ખુદ બેનર.

સોમા શરો (અથવા, એક શરો) શુ કરે ?

સોમાં સવાયો, ને વસુલ થયો તે ખરો. ૧૧૫૦૦

સોમાથી એક આવ્યો, તોકે નવાણુ રહ્યા

સોક પર સાલ્યો ઓઢાડવો

સોકના ચુડા સાથે ભાગે

સોકની દાઝે ધણીનુ બગાડવુ નહિ.

સોકને ખારે ધણીનુ ઘેર નહિ બલાય. ૧૧૫૦૫

સોકને ખારણે ગાલ્લા છોડવા

સોકને વેરે ધણીનો ખાટલો અ— ભરાય ?

સોકનુ રોવુ, ને નેસ્તીનુ સોવુ.

સોકનુ સાલ

સોકના કાંકણ સાથે ઉતરે.

૧૧૫૧૦

સોઠે સોઠના ચાવસ ચરે, પણ દેરાણી જોદાણીના ચાવસ નહિ ચરે.

સોઠે સોઠના ચુગ કુટે.

સોખને સ્નાન (અથવા શરમ) નહિ, ને નફ્ટને ધાજ નહિ

સોખમાં ગામમાં સોઢ પટેલ ને કોષ્ટને માથે પાપડી નહિ.

સોખી, સાપણીઓ ને જાંગે પેદસા ખાય ધરધણી ને પછી વેચાવે
ધરનો દોડે. ૧૧૫૧૫

સોમદ ખાય તે સદા જીદા

સોંધા સાવ મોંધા બાર મોંધવા ચાલ્યા

સોંધી સુદ, ને સોંધી સરી ને એ દોઢરી મદને મફત પડી.

સોધુ અધામલે બારી પડે. (અથવા) સોધુ તો અધામલે મોધુ

The cheap liver takes bad meat. (અથવા કેહવત)

On a jamais bon marché dant mauvaise marchan
dise ? (ફક્ત કેહવત.)

Cheap things are not good good things are not cheap
(ચીનાઈ કેહવત. ૨)

સોંધુ બાડ, ને સિદ્ધપોરની જાત્રા

૧૧૫૨૦

સોંધુ મોખનિ ૫—

Don't buy everything that's cheap, and you'll escape
being greatly taken in (ચીનાઈ કેહવત. ૩)

સોંધો દાનો, ને મોધુ સુન્દુ

સોજો આવ્યો, તોઠે જા. થયા

સોટી વાગે ચમ ચમ, તો વિદ્યા આવે ધમ ધમ (અથવા) સોટી
વાગે જોમ જોમ, વિદ્યા આવે તેમ તેમ.

Spare the rod, and spoil the child. (અથવા કેહવત.)

૧ Bad ware is never cheap.

૨ Scarborough's Chinese I overbo p. 20

૩. Ibid p 31.

Was wehe thut das Licht ? (નરમન કેહવત)

છત્રી લાગે છમ છમ, વિદ્યા ચેઈં ઘમ ઘમ

છત્રી કારી લાગેના વિદ્યા કારી ચેઈંના (નગદી કેહવતો)

સોડ (અથવા, મુવા) પ્રમાણે સાથેના. (અથવા) સોડ પ્રમાણે સાથેના
તાણુવો ૩ ૧૧૫૨૫

સોડમા સાસર, ને દાતમા ખાસડ

સોઢી સણુગાર કરે, ત્યા પાટણુ ઉગલી જાય.

મોદાવાતરની આટલી

યાને, દામાદોલ, એક વાતને વલગી નહિ રેહનાડ, પણ ધરી વડી
ફરી જનાડ માણસ

સોદો કરે તો નફા મલે.

સોદા કર, નફા હોગા (હિંદુસ્થાની કેહવત)

સોદો ને સહનેપાત (બેહુ હાથથી ગયલા ભારી પડે) ૧૧૫૩૦

સોનગઢ વ્યારા મોહટો પાલ, નહિ મરે તો વાલોડ ચાલ. વાલોડ કહે
હુ લીલો કર, પીલો કર, નહિ મરે તો હુ શુ કર ?

સોના કસનેકુ કસોટી, માણસ દેખનેકુ મામલા

સોના કહે સોનારકુ, ઉત્તમ મેરી જાત, કાલે મુહકી શુગચી, કયુ કર
તોલે સાથ ? મએ જગલકી શુગચી, લાલ હમેરા રગ, કાલે મુહ
તો જખસે ભયો, તોલાઈ નીચકી સગ (અથવા) સોના કહે મે
સખસે ખડા, ઉત્તમ મેરી જાત, કાલે મુહકી ચનોટી, કયુ તોલે
મેરી સાથ ?

સોના વહે સોનારસે, 'ઉત્તમ મેરી જાત, કાલે મુહકી શુગચી
તોલે હમારી સાથ.' "હમ લાલોકે લાલરી, લાલ હમેરા રગ,
કાલા મુહ જખસે હુઆ, તોલે નીચકે સગ" (હિંદુ કે)

૧ What smarts, teaches ૨ આપવાની ચાદ

૩ જુઝ્યા કેહવત નામ ધજજ, તથા તેને મલતી જુદી જુદી લાપાની કેહવતો,
સંદે ૪૯૭-૪૯૮

સોના રૂપાંમાં મકયાં બાઈ રે હમને ચાની રહી સગાઈ ?
 મોના કને પી ગયે ઓર સોના^૧ કા ગયે દેશ, સોના મીલા ન પી
 શીરે રૂપા હો ગયે દેશ (અથવા) સોના સેનેક પીયુ એ રૂપા હો
 ગયે દેશ સોના તો મીલા નહિ ઓર પીયુ ગયા ૫ દેશ ૧૧૫૩૫

સોનાના સુરજ હયા

સોનાની ગલ પાણીમાં નાખવી ?

મોનાની યાલીને ભોહાની મેખ

સોનેકા મવા ઓર પીતલની પેદી. (હિ દુસ્થાની કેહવત)

સોનાની રતીનું મુલ પશુ કરમની નતીનું મુલ નહિ

સોનાને ડાઘ ન લાગે

૧૧૫૪

સોનાને સ્થાગ લાગતું નથી

મોનાનો મલુદો સોદરમા

સોની કોઈનો મિત્ર નહિ એની ગાંઠ પવિત્ર નહિ

સોની ચોરે નહિ તો તેનું પેટ કુલી આવે

If the goldsmith did not steal the gold he would get

Kala (૧૮ a subtle disease hectic fever) (કા. કે ૨)

સોની ચોરે વાલ તો થાય અરધાનો માલ દગલ ચોરે સેજે તો ટકો

પેસો દેજે

૧૧૫૪૫

સોની મહજન સોનું ધરે ને ધગમા બામડી જુએ મરે

સોની વગર કાન નહિ વીધાય

સોની સગી બેહનનો નહિ (અથવા) સોની સગી બેહનને નહિ હો ? ૩

સોની સગી માથનો સાલ્સો કતગવે.

યાને, પોતાની સગી માથ બેલીનું બી કાન હોય તો તેવાં કાન મધેથી

પશુ ચોરી કરવાને સોની બચ્ચા કની ચરમાય અથવા બુકે નહિ.

Though the gold were his mother's, the goldsmith would
not stick at stealing it (તેલુગુ કેલવત ૧)

A goldsmith will pilfer the gold dust even of his
mother (ભારતીય કેલવત ૨)

The goldsmith does not part even his own vessel (કને ૩)

સોનાર અપની માટી નપમે એ બી ચુગતા પય (હિંદુસ્તાની કે)

સોની સાચો તેનું નામ, કે સો નગરનું કામ ૧૧૫૫૦

સોની મોટેકુ (અથવા, માટેકુ) સોના લગા દે

સોનીના મો તો લુલવાડનો એક

સો સોનાર કે ન એ લોહાર કે (ગિયાર કેલવત ૫)

સો ગા સોનાગળ, ને લીકંગ લુવારને (કાગી કેલવત)

સો સોનારકે ન એ લોહારકે (હિંદુસ્તાની કેલવત)

(કારસી કેલવત) صد تک زرگر تک آهنگر

સોનીની સાગ, ને મોચીનું વડાણ

સોનીનું કામ લુલવાડથી નહિ થાય

સોનીને કાટે શરમ નહિ

૧૧૫૫૫

સોનીનો વિશ્વાસ નહિ

“સરસા દે સોનીનો વિશ્વાસ નવ પ્રીત્યે એ ચતુરાઈની ગીત”

સોનું જાણી સગ્રહ પ્રીધો, કર્મે નિપળ્યુ કથીર

સોનું જોઈને આપણુ, ને નિપળ્યુ કથીર

Out of luck gold becomes non, in luck iron resembles
gold (ચીનાઈ કેલવત ૧)

૧ Carr's *Telugu Proverbs*, Supplement, p 38

૨ Percival's *Tamil Proverbs*, p 332

૩ *Proverbs from East and West*, p 19

૪ એની સમજણ માટે લુગો “કરિતક માણા અને જોવ વચન,” સર્કે ૬૪

૫ Christian's *Behar Proverbs*, p 131

૬ Scarborough's *Chinese Proverbs*, p 121

સોનુ તાવે તેમ ઓખુ થાય.

Gold must be beaten, and a child scourged (અ ૧)

Sotto l'istesso fuoco si purifica l'oro ■ si consuma la paglia ૧ (ઈતાલિયન કેહવત.)

Like gold come forth from the fire. (હા. કેહવત. ૨)

Though gold is put into the fire to be refined its hue is not lost. (લામીસ કેહવત. ૩)

True gold fears not the fire. (ચીનાઈ કેહવત. ૪)

ચોના ચાંદી આગલીએ પરખ જાતે હય. (હિંદુસ્તાની કેહવત.)

સોનુ જેખી ખુનીવર ચશે. ૫

૧૧૫૬

Ad aera aperta il giusto pecca. ૬ (ઈતાલિયન કેહવત.)

A glimpse of money makes the blind man see

Makes the Bonze dispose of his breviary ૭ (ચીનાઈ કે)

સર્વે જના કાંઈનમાખયેતિ ॥૮ (સંસ્કૃત કેહવત.)

સોનુ ને વધી મુગધ (ત્યાં શી મનાઈ) (અથવા) સોનુ ને મુગધ હોય ત્યાં શુ જોઈએ !

Solv o Gold er hvor Mand Huld. ૯ (દેનિસ કેહવત.)

સોનું પેહરતા શુ કાન તુટે ?

સોના નીક તો કાન ફાચ કે ? (હિંદુસ્તાની કેહવત.)

સોનું સાંપડે નહિ ને પીતલ પેહરાય નહિ.

૧ The same fire purifies gold and consumes straw

૨ Dictionary of Kashmiri & Proverbs, by Rev J Hinton Knowles, p 166 ૩. Percival's Tamil Proverbs, p 331

૪ Long's Eastern Proverbs and Emblems p ૧18

૫. ચુલ્હી કેહવત ના રશ્મી સર્વે રજ અને કેહવત ના ફગ્ગ, સર્વે પગ, ઘા તેમને મજાતી જુડી જુડી ભાષાઓની કેહવત.

૬ At an open chest the righteous sins.

૭. Scarborough's Chinese Proverbs p 452.

૮. All people seek gold Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs p 480 ૯. Silver and gold are all men's dears.

સોનેકુ કુફકા લગા દે.

સોનેકુ સલામ, રપેકુ અલેક, ભુજેકુ ન દેખ.

૧૧૫૬૫

"Good day 'to the rich or honourable man"

A man with the gold is the gentleman (ઝામીરી કેહવતો ૨)

સોપારામાં મોહલીબાદ

મોપારી ખાઈએ ગદ રાદ, ધાન ખાઈએ ધરાઈ, ધી ખાઈએ તે બોલી,
ને વાત ક્યે તે અદેસા તોડી.

સોપારી તે વાંકડી, ને ગાયડી તે ગડડી (અથવા કાકડી)

સોપારી જેખાડીને નાલિયેર ગલી જયુ ૩

ખાને, નાધલી લાલચ દેખાડીને મોઢા કાયદો કાહડી લેવો

સોપારી નહિ ને સોપારીનો કટકો

૧૧૫૭૦

સોપારીની જગા હને તો લકુજ નહિ ખાને ?

સોખધ રહે મોખઈના દુખને, ને સોખધનો બાપ રહે કટકા ખુકને.

સોખધ સુખલી કરતા બચુ મોદન બલી

સોખધના સો ધક્કા ૪

સોખતે (અથવા, સોખતગ) અસર. ને તોખમે (અથવા, તોખમરા)
તાસીર ૫

૧૧૫૭૫

Allégate á los buenos y serás uno dellos ૬ (રૂં કે)

Dimmi con chi vai, e ti dirò chi sei ૭ (ઈતાલ્યન કેહવત)

સ ગતકા પરલાવ હય (હિ દુસ્થાની કેહવત)

સોમ ને આમને વેર

૧ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles, p 47 ૨ Ibid, p 16

૩ જુઓ કેહવત નાં ૬૫૮૪, તથા તેને મલતી જુદી જુદી ભાષાઓની કેહવતો, સદે ૬૦૫ ૪ ધકેલા ખવાડવા તે

૫ જુઓ કેહવત નાં ૩૩૧૨, તથા તેને મલતી જુદી જુદી ભાષાઓની કેહવતો, સદે ૩૧૬-૩૧૭

૬ Associate with the good, and you will be one of them

૭ Tell me the company you keep, and I'll tell you what you are

સોમ ને મુકર ને પેદરે મામા ને કદી ન રહે નાગા.
સોમ પેદરાવે માગી ને મગા નાખે ફાડી. (અથવા) સોમના
પેદરાવે માગી ને રી નાખે ફાગી

સોમજી કામદારે જોધાન જોધ્યુ

સોમવતી મમામ, ને મુકગવા

૧૧૫૮૦

સોમવારે પરખ્યા ને મગાવાર રંખ્યા

સોય આપે તેની પદાર્થ દરે (એકુ કસાવાજ)

સોય પેદ દારો, ને આ ને કા વારો

સોય દોરાની દગી ને મારાંની દોગી

સોય પાવડે દોરો

૧૧૫૮૫

The needle is in the place of thread "We are all in
the same boat" (કામખીરી કેદવલ.૧)

સોયની પદરાધ કરી

Victor again & near again ૨ (સ્વર્ણીક કેદવલ.)

The pestle grew and became a bean. (વાખીસ કેદવલ.૩)

(sing in a needle coming out a plough- hare (બ કે ૪)

મુકા બાતો ને મગા (નિ દુરમાની કેદવલ.)

સોયા મદા માસ નહિ ખાતા.

સોયાણી આગ ને પેટ મુ ખુખાવુંદ

સોયો ને મુતથી રંખારેવ ને પુતથી

સોસ પગાં ખ્યાસી ને બે મેસ્મા છુટના રજા દેસીના દેસી. ૧૧૫૮૦

સોસ પગાં દુગી, ને સોસ ખ્યામી

૧ *Dictionary of Kashmiri Proverbs*, by Rev. J. Hinton Kneller
p. ૨૦૨ ૨. To put in a needle and take out a bar

૩ *Perceval Tams Proverb* p. ૧૦૮

૪ *Long Eastern Proverbs and Emblem* p. ૧૦

૫. મુખ્ય કેદવલ ના ૪૧૫૮, ત્યાં તેને મગાની કેદવલ, સર્કે ૪૨.

સોત્ર વહુનો સસંગે, ને કોઠે મોતીનો કમરો ૧

ગચ્ચાને લાડ લડાવતા જોલાય છે.

સોત્ર વાણુની સુખડી, ને સીંગોરાનો કાંટો, સાસંગ ઘેરમા વહુ આવી
તો નરણુખાઈનો વાધો.

મોલ વાલ, ને ઝોક રતી

યાને, કાઈ પણ શક સુખેડ વગર, ચોડસન

મોલમે વરમે મોહર પડે.

૧૧૫૯૫

એવું માનવામા આવેછે કે જો મોલમે વરમે ઝોક ઝોગત હમેશદાર
યાયછે તો તેના બળને જોખમ યાયછે, અથવા તો તેના કોઈખી
સગાવાહલા અથવા લાગતા વલગતામા મરણ નિપજેછે

મોલમે સાઠે સાઠો, તેમા માહરો વાટો

મોલમે રાણી, ને ભરશે પાણી

સોલુ સમજી

સોલે શ્યાન, વીસે જ્ઞાન, ત્રીસે ભરજીવાન, ચાલીસે ચહજો, પચાસે
પજો, ને સાઠી ને જીદિ નાઠી (અથવા) સોલે શ્યાન, વીસે ગેચ્ચાન,
ને ત્રીસે ધ્યાન, ને ચાલીસે પૂરો, ને પચાસે ઉતર્યો, સાઠી ને જીદિ
નાઠી; સીતેર વરસનો ઘરડો, ને ઘેરના છોકરા એમ કરી કહે, કે કાંય
નહિ મરતો મુવો તરડો?

A man of thirty years of age is like a lion, a man of
forty years old is like a town, woman, mat, and a
man sixty years of age is a fool (કાશ્મીરી કેહવત ૨)

બારે જીદિ, સોરે સુધ, વીસે વરઈ ત વરઈ નકા રન આયર સીએ
ખરઈ (કચ્છી કેહવત)

سشاط عمر ناسد تا سسى سال
(કાશ્મીરી કેહવત) جو چهل آمد مرور درون پروال

સાઠી જુદી મારી હાતાંઠ વેઝત જાડી લાગલા પોરાવે પાડી (મ કે)
સોસે શરધ, ને નવે નોરતાં. ૧૧૬૦૦

સોસે શાન વીસે જ્ઞાન, ને પચીસે માન

સોસે શ્યાન વીસે વાન ન આવી તો મદા સમાન.

સોસે શ્યાન વીસે આન ત્રીસે ધ્યાન, ને ચાલીસે સમશાન

સોસે સોટકી કાચી છે

સોસે જ્ઞાન ને વીસે વાન

૧૧૬૦૫

સોહજતો ને મોહતો ઘર નહિ

સોહજત બનિયેકી છ જાનેકી

સોહસમાધના વાગા ને સો સો દરજી લાગા ને દરબારમાં ઉત્તમગા.

સોહલીખાઇ સટાક

સોહલીખાઈના સાહટકો

૧૧૬૧૦

સોહલીખાઈનાં લગન તે ધીકે પાતે

સોહલો કોહરાં કાપે, ને કોમો વાહા વાહા કરે

સોહવાસન તો આરણુ કારણુ, ને રાગપો તો હેવાં ધારણુ

સોહવામન સણુગારે સોને

સોહવાસને રાંડીરાંડ પાસે પડે લાગીને આસિરવાદ માંઆ, તોકે બેહન।

તુ માહરા જેવી થને।

૧૧૬૧૫

સૈય-કાકા ભોસા, વાઘકા જેવા (અથવા, કાચકા જેવા) ડોલા.

સૈય પકૃ, ને આસંગવું તથુ

સૌ આપીને પુછે,^૧ પણ ખજુ આપીને કાઈ નહિ પુછે

સૌ મયાં સને વને બાઈ રલાં ઉભે પડે

સૌ ધર્મા પીટસ્યા વાઇ ચુકેલાં છે

૧૧૬૨૦

સૌ ઘોડે બેસે તારે પાલખી કાણુ લગકે।

(ફારસી કેહવત.) لاس السر ناسد حرکسي

સબ કહુર કાગી દંદે ન હાડી કો દુહિરો (ખિલ્દા કેહવત ૨)
સૌ તીરથે મુઝાય.

સૌ દીકરાના બાપ.

સૌ ધંધાના ચોર.

Every man has his business lies. (અથેલ કેહવત)

Elk is een dief in zijne noyding ૩ (દય કેહવત)

સૌ પા— તે છી પા—, ને વહુ પા— તે ધી પા— ૧૧૬૨૫

સૌ પોત પોતાની બત પર બથ.

Cada hum falla como quem he (પોરચુગીઝ કેહવત ૪)

તો આપલ્યા જાતીવર ગેલ (મગડી કેહવત)

સૌ પોત પોતાને ઘેરના રાગ.

My house is my castle (અથેલ કેહવત)

Ein jeder ist Kaiser in seinem Lande ૫ (નરમન કેહવત)

Mienta en mi casa me estoy, rey me soy ૬ (રખેનીઝ કે)

Een ieder is meester in zijn eigen huis ૭ (દય કેહવત)

Cada hum em sua casa he Rei ૮ (પોરચુગીઝ કેહવત)

જો તો આપ આપલે ઘરચા રાજા. (મરાઠી કેહવત)

سهر خود روم و شهر يار خود باسم

(કારસી કેહવતો) سهر حويس هرکس سهر يار است

સૌ પોતાની રોટલી પર ધિગાર ખેચે.૬

૧ કુતગી ૨ Christmas Behar Proverbs p 169

૩ Every one is a thief in his own craft

૪ Every one speaks as he is

૫ Every one is emperor on his own ground

૬ In my own house I am a king

૭ Every man is master in his own house

૮ Every one is a king in his own house

૯ જુઓ કેહવત નાં કહેલ, તથા તેને મલતી કેહવતો, અરે ૫૮૫-૫૮૬

સા પોતાનું તાણે

He will dance to nothing, but his own pipe (અમેલ કે)

Es rittet ein jeder sein Steekz enpfersd ¹

1 It kzein Heiliger so kzein er will kzein eigene Kerze haben ² (જરમન કેદવતેલ)

(ફારસી કેદવત) هرکسي سلتصت حوس کو مباداد

અપને અપને કદેદકી સળદી ખેર મનાતે દય.

આપ કા મહા કાજ (હિંદુસ્તાની કેદવતેલ)

સા મમે એક માએ અને બાપ નદિ મમે.

૧૧૬૩૦

On nehit tout fors le jour et la nuit ³ (રૂઝ કેદવત)

ના માના ² નથી મારા

Though earthen ones own child is precious (તામીસ કે ⁴)

He think the woman he loves to be Raubha and the water he bathes in the Ganga (તિલુગુ કેદવત ⁵)

સા સાથ ને જગનાથ.

સા સાઈ છે પણ પાણી ખાર છે

The horse is a good one the hoofs are strong the man is nice the whole appearance is beautiful but the step is bad. (કાશ્મીરી કેદવત ⁶)

સા આર જેતુ સેવટ સાર

આ કેદવત, ઇમેલ All's well that ends well ⁷ ૭૫૨થી આવેલું

1 Every man rides his own hobby

2 There is no saint so petty but claims his own candle.

3 Everything may be bought except day and night.

4 I ercival's Tamil Proverbs p. 478.

5 Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 100

6 Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles

La fin comonne l'oeuvre ^૧ (ફ્રંચ કેહવત)

Ende gut, alles gut ^૨ (જર્મન કેહવત)

Il fin loda l'opera ^૩

Tutto è bene che mesce bene ^૪ (ઈટાલ્યન કેહવતો)

Het end goed, alles goed ^૪ (દચ કેહવત)

Naar Enden er god er alting godt. ^૪ (દેનીશ કેહવત)

What if the Kârâdi bends ever so much ! If it reaches
the house, it is enough (તેલુગુ કેહવત ^૫)

સૌ સુતા ઓરલે, ને ફકીર સુતા મસીદ, ને વગર બૈરીના માટીડા તે
બ્યાં સુતા ત્યા નચીત. ૧૧૬૩૫

સૌ સુતા, ને હુ જાગી, ને સેકન ^૬ કોણની લાગી.

સૌ સૌના ચાવલ જુદા પાડે

Chacun pour soi, et dieu pour tous. ^૭ (ફ્રંચ કેહવત)

સૌ સૌના પેચમા

સૌ સૌની ગતમા લોટે.

Chacun prêche pour son saint ^૮ (ફ્રંચ કેહવત)

Cada qual sabe para seu proveito ^૯ (પોર્ટુગીઝ કેહવત)

स्वस्वार्थे समीहते ॥ ^{૧૦} (સંસ્કૃત કેહવત)

સૌ સૌનું નસીબ સાથે લઈ આવેછ.

૧૧૬૪૦

સૌ સૌને ઘેરના શેઠ.

૧ The end crowns the work

૨ All's well that ends well ૩ The end praises the work

૪ All's well that ends well

૫ Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 110 ૬ ફિક્ક

૭ Every one for himself, and God for all

૮ Every one preaches for his own saint

૯ Every one is wise for his own profit

૧૦ All seek their own object Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 479

મા માને મન ત્યા (અથવા) મા માને મા ત્યા મગનુ માયન
કા-મ

None can think so well of others as most do of them-
selves (અમે ૭ કેલવલ)

Alle was engsten Rath nur der nicht der ihn in the-
ma ૧ (અમન કેલવલ)

(કારકી કેલવલ) هر کسی احوال خود را چنان داند

મા સોના પ્રીયા કરતુકે (અથવા ક્યાં કમ) ભોગવમે

As a man live so shall he die as a tree full o fruit
it be (અમે ૭ કેલવલ)

Every man's actions will cleave to him. (નામીક કેલવલ ૨)

(કા. કે) هر کسی آن در درو - سانس کار که

મા સોના નરીગનુ ખાધ

સો સોનાં ખાધે મરશે (અથવા સેવાશે)

૧૧૪૫

Qui casse les verres les paye ૩ (ફ્રેન્સ કેલવલ)

સો સોનાં મનથી સવાગેર

He thinks himself wondrous fine. (અમે ૭ કેલવલ)

Chacun vaut son prix ૪ (ફ્રેન્સ કેલવલ)

Jeder ist sich selbst der Nächste ૫ (અમન કેલવલ)

સોથી ઉડુ શુ કે પેટ કે પતાશ ?

સોની ગત તે વડુની ગત

સોની વસે તે વડુની વસે.

સોની માથે મરનુ તે વિવાહ જેવુ ગણવુ

૧૧૫૦

૧ Every body knows good counsel except him that has need of it.

૨ Perceval's *Tam o' Shanters* p. ૩૭

૩ He pays for the glasses who breaks them.

૪ Every man has his value.

૫ Every man is dearest to himself.

La gloire vaine ne porte grain.^૧ (ફ્રેંચ કેહવત)

માહકારાલ્પરી રિણુ ॥^૨ (સંસ્કૃત કેહવત)

સખ ને વધી દુષિ ભયો

સગત ક્યે સાચકી પુરે મનકી આસ સગત ક્યે નીચકી આઠે
પોહર ઉઠાસ

સગત કીલ્યે સખસનકી નખસન ન કીલ્યે નેહ પાવ પસક રખ્યો
ન ગયો ગુત છીની દેહ.

સગત કીજે આનની બે વાતોનું દુખ ખીલ્યા કાગે પાવ ને રીઝ્યા
આટે મુખ^૩

૧૧૬૭૦

સમઢેસો સાપ પશુ કામ આવે^૪ (અથવા) સમઢેસો સાપખી દોષ
દાહડો કામનો.

Keep a thing seven years and you will find a use for it.

(બ્રેજિલ કેહવત)

સાપકા સિરથી કશી કામ આવા હય. (હિંદુસ્થાની કેહવત)

(ફારસી કેહવત) دامن آید کار هر مرد زهر ما

સગાથની મારી સાસરે ગણ ને નેવા ઝલીને ઉભી રહી.

સગાથની મારી સાસરે આથી (અથવા) સગાથની મારી ર-આબાઈ
સાસરે આથી.

સધ આલ્યો અડધી રાતે બા મોહયુ આનારી સાથે ધરને દીકરે
કાપ ન બધુ ધન કરતાં વગોલું થયુ

સખના રે સખના । ફિત્તી કરી થા । અબખા.

૧૧૬૭૫

૧ Vanglory bears no grain

૨ There is no greater enemy than self-conceit. *Cur Telug and Sanskrit Proverbs*, p 427

૩ જુરો કેહવા ના દેહડે, તથા તેને મનની કુરી જુરી બાપખાની કેહવતે, સંદે ૧૨૩

૪ બિની સમઢયુ મ.દે. ૭૭૫ "કરતક મ.ભા તથા બિ. ૧૫૫, સંદે ૫૧

સતોપ સમાન હોયત નથી

Content is happiness

Where content is, there is a feast (અ મેઝ કેહવતો ૧)

Reich ist genug, wer sich genügen laszt (અરમન કેહવત)

Geen riker man in alle steden, dan die niet' izjue is te vreden ૨ (અથ કેહવત)

Nok er en stor Rigdom ૩ (દિનીશ કેહવત)

Nada tem, quem se nao contenta com o que tem ૪, ૫ (કે)

A contented mind is a specific for making gold (તા કે ૫)

A constantly contented mind,

Free from disgrace you'll always find ૬

Covet wealth,—and want it,

Don't—and luck will grant it (ચીનાઇ કેહવતો ૭)

Content is covered with the 'Sheshna" leaf, but to discontent a plantain leaf would not serve as a coverlid ૮

He had nothing and was content He became rich and is discontented (અર્ધ કેહવત ૯)

Who is rich? He who is content with what he has (ગ્રીક્ કેહવત ૧૦)

૧ He is rich enough who is contente'

૨ The richest man, whatever his lot, is he who's content with what he has got ૩ Enough is great riches

૪ He has nothing who is not content with what he has

૫ Percival's *Tamul Proverbs*, p. 471

૬ Scarborough's *Chinese Proverbs*, p. 318 ૭ *Ibid*, p. 450

૮ *Hill Proverbs of the Inhabitants of the Chittagong Hill Tracts*, by Capt Thomas Herbert Lewin, p. 19

૯ Long's *Lastern Proverbs and Emblems*, p. 21.

૧૦ *Ibid*, p. 196

Content enjoys riches covetousness produces cares
every ambitious man is a captive and every
covetous one a pauper ^૧

To abstain from desires is riches. (અરબી કેહવતો ૨)

(ફારસી કેહવત) ۱. ماںگر کد مرد را

સદાસર્મા સખજો

સધા ખાટ થણા ને ખીલીએ આવીને અન્યા

સધા ઘોડે ચઢે ત્યાં આગલ કોણે દોડે ?

All men can't be masters. (અંગ્રેજી કેહવત.)

સધા દેવ તો આરા બોરા ને કુ જેવ તો સીક્યા ને અગ તો જાણે

એસા બનાઈ કે દાવા જાણે ઠીકડ

૧૧૮૦

આ કેહવત સેદના સખધમા બોધાયછ એમા તેહડ દાસા ને

બોધવા કલપેલા છે

સધા સધાવ્યા પુરા પક્ષોતા રજા ઝોગણીસ બહમનની માએ તું

ઉઠ કુ કરવે પાણી પીશ

સપ ત્યા જપ ને વેર ત્યા શેદ ?

સપ હોય તો ખાવરની ખાલીમાં સમાય.

એક ખાત જાણેલા દોનો બેક કર જાય દોનોએ એ સપ હોય તો

વીસરા આકર સમાય (હિન્દુસ્થાની કેહવત)

સપ હોય તો કુલીમાં સમાય

સપ હોય થોડી તો રાખે ખાપ બેસ ને થોડી.

૧૧૮૫

સપજ પર સપજ ને વઠીયા પર મેહ

સપજ પર સપજ ને ઉપર વઠા મેહ, ને પેટ કાઢીને જવાબાં, તે

મુઠા કાઢે તેના તેજ

૧ Long's Eastern Proverbs and Emblems, p. 16.

૨ Ibid p 21 ૩ ખાવર. ૪ વરસેલા વરસાદ.

સપત દેખી ના શચીએ, ખીપત પડે ના રાય, રાગ દરિશ્રદ એમ
કહે, ને હરી કો સો હાય.

He that considers in prosperity, will be less afflicted in
adversity (અથેત કેહવત)

સંપતકે સજે ઘણે, ઔર ખીપત પડે ટલ જાય, જ્યુ જ્યુ સપત
ખાવરે, ત્યુ ત્યુ આ લપટાય

સભાર પરનો પરપોટો

૧૧૬૮૦

સભારીને નામુ લખે, ને ઝાડ ચહીને ઉઘે, પારકા હયા રખાડે,
તે હંટની — સુધે.

સસારી દુખી, સન્યારી સુખી

સાઈ ગીયા, ને સાઈની શરમ લેતા ગીયા

La fête passée, adieu le saint ૧ (ફ્રંચ કેહવત)

A muertos y á idos no hay mas amigos ૨ (સ્પેનીશ કે)

The friendship of a brother-in-law lasts, while one's
sister lives (તામીલ કેહવત ૩)

સાધ બોલે સો સચ, ને ડોસી બોલે સો રત.

સાધ મેરા બનિયા, બનજ કરે વેપાર, બિન દાડી, બિન તાખરી, તોલે
સખ સસાર.

૧૧૬૮૫

સાઈ રક નવ છેરીએ, ખુરી ઉનોછી હાય, મુછ ખાલકી હાએમુ,
લોહાધ ગલ જાય

સાકડી શેરી, ને વચ્ચે સાપ

સાકડા કપાલમા સોલ ભમરા

સાખીનો ભાધ સાચ્યો, ને શુ કરે ભાધ આડા, પેહલ્લા ખાધા ઘેર
ઘણી, ને પછી ખાધા દાડા

૧ The saint's day over, farewell the saint

૨ The dead and the absent have no friends

૩ Percival's Tamil Proverbs, p 5

સામા નવખાતી

૧૧૭૦

મોવા લાઈ સમાજનારના સબધમા વખસાયક
સામ પગી લાઈ સમાજ પગી (આથવા સમાજના આવી)
મો ૮ પગી તા પીર થો ૧ મ તી વંચે આપમે થયો
સામ પગી દખક ચકતી દીની ૧૫ મથ ચકતી ૧૮ ૧૯ ૨૦ ૨૧ ૨૨
સામ પગી ન ૨૧

સામ બહ દિન દશ નવા મ ચી દીની તપ દશ ચકતી ૧૮ ૧૯ ૨૦
૧ સામ કપી ન ૨૧ (દિ દુરલાની કેદવત)

સામે મીદિ ને સુધી રીતી

સામા પોડી મીસામણી ને આઠાઈ ખીદામણી ૧૧૭૫

સામથ દીક ૧ માદગી ચાત તાદગી બાવડીએ બાવો ૨૫ મા

માદગી તે બાવગી નુકી કે તુ ૧ કવતી જતી મુકી

સામત બીત, પડુની રીત

સામતો જાનનું, ૧૦ દેવે નનનું

Take each man's counsel but reserve the judgment
(ચેકસપીયર)

Though thou hast ever so many counsellors yet do
not forsake the counsel of the own soul (અર્થે ૬)

Tag Mange til Help og Haa til Haand^૧ (દેનીય કેદવત)

To every man his own understanding is king (અર્થાત ૨)

મુન કોઈ દમાર કુન મુનાવે કી ૧ વોડી એ સમાજમે આવે

મુ ૧ે સમાજી કીની અપને મનકી (દિ દુરલાની કેદવત)

જાણે જમાણે જાણે મનાણે (મસકી કેદવત)

મુખજે મિત્રીએ ને ૬૧ પિદએ ખાણે (કપી કેદવત)

૧ Take help of many and let self

૨. Proverbs from East and West p ૭૮

સાબલો કુર્ષ કુવાની વાત, ને કુર્ષ બોલે તે આરેવાટ

સાસતા^૧ કામ સાહેબના, ને આકરા કામ હારેમનના^૨ ૧૧૭૧૦

Anger and haste hinder good counsel (અ ગ્રેજ કેહવત)

Slow work produces fine good- (ચીનાઈ કેહવત ૩)

૧ કંગ

૨ જુમો કેહવત નાં ૪૩૨, તમા તેને મની જુદી જુદી ભાષાઓની કેહવતો,
સરે ૮૯ ૩ Scarborough's Chinese Proverbs, p 15

હુંમે તે દીએ

A man marries his beloved (સી કે)

૬૨ દર દમાદ કડ દીનમે સોવાર દર (અથવા
રિશમે સુગર દર)

૬૩ દર દગાવ દર દિનમે સોવાર દર (દિ કે)

૬૪ નામ આલેયતુ ।

૬૫ નામ અ ગામ (જિ દુરમાની કેદવત)

૬૬ દરો નો તકે આવશે.

(હાન્ડી કેદવત) هي سدار مرسد

૬૭ દરો આ.મે, ૭ અ.મે લા પો

૧૧૭૫

૬૮ દરો મરો દાડે

૬૯ દરો મરો મરો દાડે! તોકે ભવોછ! દાં કોન છતા દાડે!

૭૦ દરો મરો પેટમાં પરી દાડે, ને ઝોશી લખને પચા બદાર.

૭૧ દરો મરો દાડે મરુ નાર પલ મુખને દાડે કવલુ માડુ (અથવા)

૭૨ પાસ દરો મરો દાડે મરુ માડ, પલ અમળ્યાતુ આવુ ખોડુ

હજમ અધક પાસલીયો

૧૧૭૨૦

યાને, તેના પેટમા કાઈ છુપી વાત ગ્હે નહિ

હજમ ઉઠ્યો, ને કર્યો ધુટ્યો

હજમ, ભાટ, બે હલકા પેટા, ગરીબ બાપ, ને તાલેવનના બેટા

હજમ સરખુ ટચાક

હજમ સર્વ ગામનુ મુડે, પણ હજમનુ કોઈ ન મુડે

છોડી સબજે પાવ ધુવે, અપને ઘોતે લનવે (હિ હુસ્થાની કેહવત)

હજમના હાથમા દાહડી આવી તે કાઈ તેના બાપની થઈ? ૧૧૭૨૫

હજમની ખીચડી, સકતે રામ, (અથવા, પલાવ)

હજમની જાતજ અસકી

હજમની જાતને માથે બાસકુ, કે તેનાથી મુગુ રહેવાયજ શાનુ ?

હજમની જાનમાં સૌ ઢોલી.

En la maison du ménestrier chacun est danseur ૧

(ફ્રંચ કેહવત)

નાઈકી બરાતમે સહી ઠાકો (હિ હુસ્થાની કેહવત)

નોઆરકે બરિયાત^૩ સબ હકુરે ઠાકુર (બિહાર કેહવત ૪)

હજમની પુછ

૧૧૭૩૦

હજમને કોથલી મલી

હજમને ત્યા ચોરી થઈ, નહરેણી ને કાતર ગઈ

હજમને ત્યા હાથી ન શોભે.

હજમને હાથ આરસી આવી

હજમભાઈ બાવડી અસકી

૧૧૭૩૫

હજમભાઈની આગસી, ને બે મુઆ પારસી

હજમભાઈને વીટી જડી

૧ In the fiddler's house every one is a dancer

૨ હજમ ૩ લગન

૪ Christian's Behar Proverbs, p 111

દમમત કરાવીને વાર પુછવો ?

એવો વેદમ છે કે આવા યાના ચાકસ દિવસોએ દમમત કરાવવી
અપમુખન બરેલુ છે

દમર દામ મુખીને નાદવુ ને સો દામ મુખીને ખાવુ

દમર નામે એકે અક્ષા

૧૧૭૪૦

દછ તો મોહમાં દુધ્યા દાંત છે

Your manima & milk is scarce out of your nose & ot

(અ એછ કેહવત)

હેઠાસે અબી દુધધા જો નહીં ગઈ (દિ દુરધાની કેહવત)

દાદા મધેની પાલી ?

દાદાની કુતરી (બસી બસીને મરી ગઈ) ?

દહુતા સાથે દહુ તેની માએ ફરી ફરીથી ક્યાંથી જાયે ?

દહુતાં સાથે દણે તેવુ પુન કે પાપ ન જાયે

૧૧૭૪૫

દહુતાને નહિ દહુ તેની મા દીકરો (અથવા ખીજો) શુ જાયે ?

દહુતાને દણે તેનો પાપ દોષ ન ગણે

Deceiving of a deceiver is no knavery (અ એછ કેહવત)

Justa razon enganar el enganador ? (રફનીસ કેહવત)

આહ કરે જાણી આકરી છી ? ના કરે તમે નામ ન લી ?

આહવણી આકરી છીએ અનઆહવણા નામ ન લી ? (દિ કેહવતે)

હનેકા દનિયે દોષ પાપ ન ગનિયે (બિદાર કેહવત ?)

હહુનાને હહુવોજ ધટે

હહુ તેને હાણ્યે, તેનો દોષ ન જાણ્યે.

૧ સરખાણે કેહવત ના પટકક, તથા તેને મહત્તી કેહવતો સર્ ૫૩ ૫૩૧

૨ બિની સમન્સુ માટે જુમિા "કલિતક માણા અને બિાપ વચન," સર્ ૨૬૦

૩ કાઠિયાવાડ માંતમાં લીબડી સ સ્થાનમાં આવેલું એક મામ.

૪ બિની સમન્સુ માટે જુમિા કલિતક માણા અને બિાપ વચન સર્ ૨૬૦

૫ It is fair and just to cheat the cheater

૬ Christian & Behar Proverbs, p. ૩.

હત્ત તાહરી ખાટલી જય !

૧૧૭૫૦

યાને, મગી જય

હતુ તે હવા કીધુ

હતુ નામે, ને નહિ આચ્યુ કામે

હતુ શુ, ને ગયુ શુ, ને ચોર આવે તો જીહવું શુ ?

He that has nothing is frightened at nothing (અ કે)

Nichts braucht keine Schlupfwinkel ^૧

Einen Nackten kann man nicht ausziehen ^૨ (જ કે)

En sûreté doit qui n'a que perdie ^૩

Qui n'a rien, ne craint rien ^૪ (ફ્રંચ કેહવતો)

Chi non ha niente, non teme niente ^૫ (ઈટાલિયન કેહવત)

A quien no tiene nada, nada le espanta ^૬ (સ્પેનીશ કે)

Cantabit vacuus coram latrone viator ^૬ (લેટીન કેહવત)

Mr Clout-Ragmuffin is the robbers' master (તે કે ૭)

What harm can a thief do to him who has nothing in hand, or in his belt ? (તામીલ કેહવત ૮)

લેક્કી ઝીરો વેલેક્કી મેલા ની એમ દરદ ની એમ કાલા (કા કે)

હતો મીઠો, ને બચકાયો

હથિયાર ને લોહડાનુ મૂળ નહિ

૧૧૭૫૫

હથિયારસે રમત નહિ કરવી, (અથવા, આસનાઈ નહિ કરવી)

Play not with edged tools (અ મે ૭ કેહવત)

૧ Nought needs no hiding-place

૨ There is no stripping a naked man

૩ He sleeps securely who has nothing to lose

૪ He who has nothing, fears nothing

૫ Who has nothing fears nothing

૬ The penniless traveller will sing in presence of the robber

૭ Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 147

૮ Percival's *Tamil Proverbs*, p 273

Het is kwaad gekken met scherp gereed chaps.¹ (કચ ૩)

When edged tools are used, blood flow (અકપાન કેદવત ૨)

હથેલીમાં ગોઠ છે કે ચાગી લપએ?

હથેલીમાં ચાન દેખા વે.

In the full light of day he makes the stars appear

(તેણુ કેદવત)

In promise he puts the moon in your hand (બ નાલી કે ૪)

હથેલીમાં નચાવવુ

હથેલીમાં નીમાળા ઉગવા ।

૧૧૭૨૦

I will tie nine knots of hair in the palm of the hand.

If it be that hair has sprung up in the palm of the hand a fool may yield to discipline (તામીશ કે ૧)

When teeth grow in the palm of your hand I'll listen to you (તેણુ કેદવત ૬)

હથેલીમાં બરત નહિ થાય.

હથેલીમાં સ્વગ દેખા વુ

હનુમાન આમળ ગમેડીયાં ?

હનોરનઠ ને મનોરનઠ ઘાવે ધાસનો બારો, ૨ તા પોયીને હાસો નાખે
તે ગોર અમારો

હબસી મુઠ

૧૧૭૬૫

હબસી મુઠ પકડી તે પકડી

હબસીનો નામો ઠાન

1 It is ill jostling with edged tools.

2. Long's *Eastern Proverbs and Emblems*, p. 79

3. Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p. 242.

4. Long's *Eastern Proverbs and Emblems* p. 124.

5. Percival's *Tamil Proverbs*, p. 181

6. Carr's *Telugu Proverbs*, Supplement, p. 228

હમ કીસીકા બોલો ચાલો, હમ કીમીકા કોઇ, પટેલને ઘેઝ પાડો મુઘો,
ખા બવો હરકોઈ

હમ તો કેહનેવાલો, કુચ કરનેવાલો નહિ

હમખી ડીચ

૧૧૭૭૦

હમખી નવાખ ભર્યકે!

હમખી રાણી, તુમખી રાણી, કોણુ ભરે બેડે પાણી?

Istout and thou stout, who shall carry the dirt out? (અ કે)

હમાજેર કરવી (અથવા, લેવી)

યાને, કોઈ સાથ ટટો કરવો

હમારા લાલખાવાણનાં લગન થયા ત્યારે બાર ગાઉનો માડવ બાધ્યો હતો

બાપ રહલ પેટ પૂત જૈલ બરિયાત? (ગિહાઝ કેહવત ૨)

હમારૂ ગાય તેનું સત્યાનાશ બચ!

૧૧૭૭૫

હમારે દાદેને ધી ખાયાયા, હમારા હાથ મુઘો!

હમેશગ્યાનમા વસે તે બેહસ્તની કદર શુ બળે?

Chi è in inferno non sà ciò che sia cielo ૩ (ઈતાલ્યન કે)

حوران بهستی را دورح بود اعراف

از دورخان پرس که اعراف بهست است (શેખ સાઅદી)

હા તો એમ, ત્યા તો તેમ, વચમા આવી નેમ, તેનું કરવું કેમ?

હા મલ્યાજ તો ભલે મલ્યા, પણ ત્યા મલતા રખે!

હા વાન કીધી, તો ત્યા તાન થઇ

૧૧૭૮૦

હર દરદની દવા હોય, પણ દોહડ ડાહ્યાની નહિ

હુ દઈકે વાસ્તે દરમાન મુકરર હય (હિંદુસ્થાની કેહવત)

هر دردی را درمانی مقرر است (કારસી કેહવત)

દર નવામે બિગમશા

દર હૃ મદારેવ, ને દીન દીન મદમ

દરકો ચીન્થો દર કરે, તો તું રહે ઉપર નચીત, તેમ ચીન્થો જે
દર કરે, તો કદી ન ગદવે ચીત

If a man put all thing don't put yourself to pray

*Trouble about in making plan is but thrown
away* (મીનાઈ કેવલ.)

*Like a gun strong upon a thread or a bull tied by a
new rop a man follows the command of the Dis-
poser (God) as the pipe of grass are swayed by the
blow of a strong wind.* (મદારેવ.)

કયા કરેના કયા કિસે કે વિસે શાશા (વિદુરવાની કેવલ.)

(ફારસી કેવલ) هر چه خدا خواست همان می شود

હગમત ત્યાં બરખત

૧૧૭૮૫

હરખાઈ દેકાલે પગખો ના કરગો

હરખાને દેકાલે પરખો (પરખાવો)

હરખાનો બાધ પગખુ

હરે બેદગ ને આમરા

વનર ખીસાઈતી અને નિશ્ચીની વધા નહામી જેવી ચીજના સુ બંધમા
વપરાયછે

હગતી જાઈ, હરતી જાઈ હોહો ધનક સેતી જાઈ

૧૧૭૮૦

હરતી જાઈ હગતી જાઈ ને સેરવો પીધાં ખાતી જાઈ

હરતા હરતા સેખુ નહિ ને બાલે બેગીને દેખુ નહિ. (અથવા) હાથતાં

ચામતાં સેખુ ને બાલે બેગી નહિ દેખુ

હરફે નાલુ પધારે, ડોરો કાપડ વધારે

હરમાન અધીરો (અથવા હરી) કાદડે ને શૂત શુકા મારે

૧ *Beardsroughs Chi nes Proverbs*, p 33

૨ *Long's Eastern Proverbs and Lullabies* p 4

હરમાન કાકા જાપગી તમે વડુ આપી કે વડુ સો.

૧૧૭૫

હરમાનના વડા.

હરહર ગંગા ગોદાવરી કંઈ ત્રંધા કંઈ બેરાવરી.

હરમ ખાયા બેસ્તમે, હરમા કીયા દુઝખમે

હરમ હાડકાનું

હરમકા માલ હરમમે ગયા, નકેમે દો બુન્યાં

૧૧૮૦૦

હરમનુ ખાવુ ને મરીમા ચુવુ

માઁ જાના, મસજદમે સો પેહના (હિ દુરયાની કેહવત)

હરમનો માલ પચે નહિ

હરમના ઝાડ, ને મુસીબતના કંઈ

*Della robba di mal acquisita non se ne vede all'e-
guezza* ^૧ (ઈતાલિયન કેહવત)

હરમીયી કંચુ તો ડરવુ, ને ન કરવુ તોએ ડરવું

હરમીયી બે ડગલા ફૃ

૧૧૮૦૫

A cursed car should be short tie!

The best remedy against an ill man is much ground
between both (અ શ્રેષ્ઠ કેહવતો)

Shun a wicked man (તેણુ કેહવત^૨)

Stand at a distance from the wicked (તામીલ કેહવત.^૩)

खलाना दुर्जनाना च द्विविधेन प्रतिक्रिया ।

उपायान्मुखमगो वा दूरता वा विसर्जन ॥^૪

दुर्जन दूरतस्तर्जन् ॥^૪ (સમ્પૂર્ણ કેહવતો)

૧ By goods badly acquirel there seems no enjoyment

૨ Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 205

૩ Percival's *Tamil Proverbs*, p 369

૪ For the wicked and the evil, the remedy is of two kinds —
either to disgrace them by strategy, or to leave them at a distance
Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 401

૫ Keep clear of a bad man *Ibid*, p. 414

હરામીથી બૂતમી નાહમે

હરામીના બે ભાગ

Into the mouth of a bad dog falls many a good bone
(અગ્રેષ્ઠ કેહવત.)

Al piu tristo porco vien la miglior porca ^૧ (ઈટાલિયન કે.)

Al mas ruin puerco la mejor bollota. ^૨

A quien miedo lo han lo anyo lo dan ^૩ (સ્પેનીશ કેહવતો.)

O pior porco como a melhor lande ^૪ (પોર્ટુગીઝ કેહવત.)

The knave gets rice and curd the honest man gets
rice and warm water (તેલુગુ કેહવત. ^૫)

What ! double dowry to a worthless woman ?

The more rogue the more luck. (તામીલ કેહવતો. ^૬)

જોરાવજન બે ભાગ. (કચ્છી કેહવત.)

હરામીને ધાણી નહિ ખાય.

હરામીને ધાવે તે હરામનું થાય

હરામીને આથે સીંગડાં.

૧૧૮૧૦

હરામીનો ઠેઝો માથા પર

હરી આપો હરી બોમ્બો, હરી હરીકે પાસ હરી હરીમે મીઠા ગયો
જન્મ હરી બપો હલાસ.

હરી કરે સો હોમ

હરી નામકી કર લે જયના આજ હમે હું કાશ ન અપના

Securo divino help — the body is transient. (તા. કે. ^૭)

હરી હરીને માહરા દેવનું નામ

૧૧૮૧૫

૧ The worst pig gets the best pear

૨ The worst pig gets the best acorn.

૩ He who is feared gets more than his own

૪ The worst pig eats the best acorn.

૫ Carr & Telugu Proverb Supplement, p 38

૬ Percival & Tamil Proverbs, p 493 ૭. Ibid p 360

હરીઆના બાપ ખેતવા ને બરીયા મુઠી બેઠવા

માનનારી તમા હરીન નઈ નાનની નય, ત્યાં જનનાં એવ બોલે

હરીઓ આગે, ને અકાટ્યો કાગ્યો

હરીકા દસ દાગા ઝાંગા જમને 'પાનમે' એ ન પેના

હરીગુણુ માની ને હંયામા કાની

One man has a dog and the other has a cat (અ ૨)

હરીભટ વડાને હરી આગ્યા

૧૧૮૨૦

હરીભાઈની પડીય (અથવા બેઠડી) વાખ વાખના મહં (અથવા)

ધમકાકાની એકડી વાખવાળીમા મહં (અથવા) હરીભાઈની

એકડી, વાહ! વાહ!

હરીવગીનો કુઓ

હરીવીકુલ, ને પેલે ચીતલ

હરીવીકુલના પાલનકાજ

હર કમી^૧ વેલયો મુકે નય

૧૧૮૨૫

હલ જુટ્યુ ને ભાત આગ્યુ (અથવા) હાલગી જુટ્યુ, ને ભાત^૨ પાનુ આગ્યુ

હલકા પર ભાર પડે તો દયાવી દે

હલકી તે હલમડી, ને ભારી તે વાણિયાણુ

He whose fortune amounts to thousands is quiet, while

the rag-gatherer leaps for joy (તામીલ કેલવન ૩)

હલકીતુ (અથવા, હાલકીતુ) અધરણુ^૪

હલકુ ઘેર વાગે નય, (અથવા, કહે) (અથવા) ઘેર હલકાં તેના

બાર વાગે નય

૧૧૮૩૦

A little pot is soon hot (અ એલ કેલવન)

હલકુ તનખલા જેવુ

૧ થોડા પાપી ૨ ભાણુ

૩ Perival's Tamil Proverbs p 74

૪ જુઓ કેલવન નાં ૨૭૩૨, તથા તેને મળતી કેલવનો, સદે ૨૫૮

હસકુ નામ હારીનું (અથવા) હાર્યું નામ હારીનું (અથવા) હસકુ
નામ હારીનું, ને વાંકો પગ પડીઆનો

હસકુ પાત્ર ને અફકુ બળો, ને વહ કાગી નહુએ દીકરો જણ્યો
હવકે પીછ

હસકુ પીપસ વાચો ગમે ને હચ માણસ ને નીચ સાચે
નહિ બોલે ૧૧૮૩૫

હસકુ કુચ

હસકુ મોહી દનાથ ૧૨નું

હસકુ ૧

હસકુ હનિમ

હસકો પીંગરડો

૧૧૮૪

હસકાં જાડ ગગનસે ડાસે પાહ પરવત કુચ ડાસે નહિ ગરવા
તુજને છતા ગુણુ, કે હવકાસે કુચ બોલે નહિ

હવકા પાન તે નાચે ગમે ને હચને ક્ષીએ કે નીચ સાચે નહિ બોલે
(અથવા) હસકા પાન તે પીપસના ડાસે ૧ હસકા મનખ તે વાચે ડાસે

Do not associate with the mean, do not associate chamber
groons with acid (વામીશ કેલવત^૧)

The thorns make a loud noise in burning not so wood
(તાલમદ^૨)

હસદરનું પીંગણું ને મરીની ધુલ

હસવાછકી દુકાન ઓર હાણકા કાતિયા (અથવા) હસવાછકી દુકાન
ઓર હાણકા કાતિયા કાચ લીયા કાસા, તો બીખકા મ્યા સાંસા

હસવાછનો માસ ને હાણકા કાતિયા

૧૧૮૪૫

હસવું હસવું ગાડુ જન્ય, ૧ દેવા ૧માં એકડુ માય.

હવારો વહસારો, ને પોખ

૧ માત્ર નોંધ

૨. Percival's Tamil Proverbs p. 301

૩. Long's Eastern Proverbs and Emblems p. 24

હલાલમે હરકત, હરામમે ખરકત

હલાલમે હરકત, ઔર હરામમે ખરકત (હિંદુસ્થાની કેહવત)

હલાલમે હરકત, હરામમે ખરકત, કલાલમે કસરત, કાખેલમે તરકટ
હલાલી ખીચડી, ને મહલાલી દીકરી, (અન્ને ખગડે) ૧૧૮૫૦

Give a child his will, and a whelp his fill, and neither
will thrive (અ ગ્રેજ કેહવત)

હલોલનો હાથી.

હવા પર ઉંધરવું

A man cannot live by the air (અ ગ્રેજ કેહવત)

હવાએ ઈડિં આફવા

હવામાં ડિલ્લા આધવા

To build castles in the air (અ ગ્રેજ કેહવત)

Fane des châteaux en Espagne ^૧ (ફ્રંચ કેહવત.)

Kasteelen in de lucht bouwen ^૨ (દચ કેહવત)

હવાલદારનો કોગડો દમ જણે ઉંચક્યો, તોખી પછવાડે પુછકુ
ધસડાય ૧૧૮૫૫

હવે સમજ્યા તે ધુલ

હશે તેનું જશે, ને આવા ભુટીંગ થશે.

હશે તેનું જશે, ને હક હિસાબે થાશે

હશે તો ઓરશ, નહિ તો પડી પડી ધોરશ.

હસની ઘેર ભાજે, ને રડતી ઘેર માડે (અથવા, રાખે) ૧૧૮૬૦

હસ્તી-દત, નારી વચન, પ્રિત કપટીની જે, અતરના ને બહારના,
જુદા જુદા તે.

હસતુ નોતર, ને ખસતુ તેડુ

હસતુ પુટલુ.

હસમુખા રવલાવના માણસ વિષે બોલાયછે

હસતુ હસ્યા નહિ કરે, ને રતુ રઆ નહિ કરે

હસતો જાય ને ધસતો જાય.

૧૧૮૫૫

હમનો પુષ્પ, શેતુ જામ ઓઝરિત, ને શેતી નાર, તેનાં દેવાનો ન
આવે પાર

હસતો હાથો, ને શેતી રાંડ (તેનો હાથે દી વમે નહિ)

હસતોએ પગેલો, ને શેતોએ પગેલો

હસતાં ઘેર વખાં.

A merry companion is music in a journey

Be always as merry as ever you can, for no one delights
in a sorrowful man (અથેલ કેહવતો.)

હસતા હસતા કમેળ ફુલે

૧૧૮૭

હસતાં હાડ ભાંગે.

હસ્યા તેના વસ્યા ને શયા તેના ખોયા.

હસ્યાનુ ખસ્યુ

A jest driven too far brings home hate

Jesting lies bring serious sorrows.

Locular slanders often prove serious injuries.

Dirth in the mirth (અથેલ કેહવતો.)

Lascia la burla quando piu piace.^૧ (ઈતાલિયન કેહવત.)

Joking causes a breach [of friendship]^૨

A joke never gains an enemy but often loses a friend.^૩

Better lose a jest than a friend. (તેલુગુ કેહવતો.^૨)

Merriment is the poison of friendship (તામીલ કેહવતો.^૩)

હસધર્મા ખુસસ, નફિમે શે જુલ્યાં.

૧ Drop the jest when it is most amusing

૨ Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p. ૩૭૨

૩ Percival's *Tamil Proverbs*, p. ૩૭૮

દમીને આપનું જે મીઠું મેલું

યાને કાઢના માનવાથી તેના સ્પર્શ સ્પર્શને ક્ષતિ થાય નિશ્ચય
દમીને તેને નાનું પીસામાં આગળે પાનું ને પાનું મેલવના
પત્ની મુશ્કેલી પડે અને તે નાનું રંગ મીઠું કાઢવાવાથી પાનું
મેલવવું પડે

દમીને જે આજ્ઞા કે ના મીઠું જે મળ્યું માત્ર ૧૧૮૮૦
દમીને દા આજ્ઞા

To strike with one hand and take with the other
To laugh in the face and cut the throat (૨૧ કેદરવેલ)
In sport and earnest in the same intent ૧ (૨૨મન કેદરવેલ)
Alternately to scratch and to strike (૨૩વીન કેદરવેલ)
He licks with his hand he licks with his tongue
(૨૪મન કેદરવેલ.૩)

He cut a man's throat with a wet line (૨૫મન કેદરવેલ.૪)
To late when apparently he licks (૨૬મન કેદરવેલ.૫)
મુ. મારી બાજુ કે રમણ (જિદાર કેદરવેલ.૬)

દમીને દમીને દમીને વાસ્તે (૨૭મી કેદરવેલ)

દસે તેનું વસે ને બસે તેનું આદરુ ઝડે

દસે તેનું વસે ને વાન વેરવારે થયે.

દમીને દુરગો, ને દમીને દુરગો

દમીને કે દમીને ૧૧૮૮૫

દમીને નામ (અથવા સોદી) દનામદારનું

૧. I lidd in sport, meant in earnest
૨. They scratch you with one hand and strike you with the other
૩. Long's Eastern Proverb and Lullaby p. 12
૪. Carr's Telugu and Sanskrit Proverb p. 175
૫. Percival's Tamil Proverb p. 110
૬. Christian's Behar Proverbs p. 1

હા ને નાની વચ્ચે વેર^૧ (અથવા) હા ને નાની વચ્ચે વેર, પેદલાગાં
નિદાસ, ને જીજ્ઞાસા ઝેદર

No and yes often cause long disputes (અ મેલ કેહવત)

De oui et non vient toute question^૨ (ફ્રેંચ કેહવત)

હા ના લે વેર આગે (કન્નડ કેહવત)

હા ને નાને વેર છે.

હાનું ના નહિ, ને નાનું હા નહિ થાય (ગોવુ જોડગીજી)

હાએ અલીભાઈ ઘરે કીદર. જાગો જો રડીયા છદર તીદર. ૧૧૮૯૦

હાએ તેની વાગે.

હાએનો પેસો, સુખી થઈને કોઈ ખાય નહિ

હાએનો પેસો, વાએવાએમા જાય.

હાએવાએનો હરીસો, ને થોડો થોડો પરીમો

હાકમ દડે તે સખ કોઈ જાણે, દાદડો (અથવા, ગમેલ) દડે તે કોઈ
નહિ જાણે. ૧૧૮૯૫

હાકમ બદલાય, પણ હાકમ ન બદલાય.

હાકમ રૂઠે તે પરવડે, પણ જોદા રૂઠે તે ન પરવડે

હાકમ લોહડાના ચના ચવાડે તો આવવા પડે

The will of the ruler is weighty (તામીલ કેહવત ૩)

હાકમ વગરની રૈયત સુની

A kingdom without a ruler becomes disorganised.

(તેલુગુ કેહવત ૪)

હાકમ હારે, મહોમે મારે.

૧૧૯૦૦

હાકમ હારે, મુહમે મારે (હિંદુસ્થાની કેહવત)

હાકિમ હારે મુહમે મારે (ગિહાર કેહવત ૫)

૧ જુઓ કેહવત નાં ૫૧૬૨, તથા તેને મૂલતી કેહવતો, સર્ક ૪૦૪

૨ Out of yes and no comes all dispute

૩ Percival's *Tamil Proverbs*, p 365

૪ Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 222.

૫ Christian's *Behar Proverbs*, p 81

હાકમજીની હાક પડી, ને મોહટા મેહતાજીની ધાક પડી
 હાકમના હજા, ને વરસાદના ખરજા
 હાકમના ખાયાની, ને વરસાદના બીજાયાની રાવરાની નહિ (અમવા)
 વરસાદના આયાની, ને જાપના ખાયાની રાવરાની નહિ
 હાકમને આડિગો વાદસો
 હાજતાકુ (અમવા, હાજતાને) દુજત નહિ. ૧૧૫૦૫

Necessity has no law
 Nature must obey necessity
 Need makes the naked man run
 Need will have its course. (અમિજ કેદવતે.)
 Noth kennt kein Gebot ૧ (અરમન કેદવત.)
 Necessité n'a pas de loi ૨ (દેવ કેદવત.)
 Necess ita non ha legge ૩ (હિવાસ્થન કેદવત.)
 La necessité aille à la vieillesse trotter ૪ (રફનીસ કેદવત.)
 De nood doet een ouw wijf draven ૫
 Nood breekt wet ૬ (દેવ કેદવતે.)
 Nod brivler alle Lore ૭
 Nod kommer gammel Kierling til at trave ૮ (દે કેદવતે.)
 If the wind be strong yield to the wind if rain be
 heavy yield to rain (બીનાઈ કેદવત. ૧)

آلکم شیرانرا کلد (روان مزاج)
 احتیاج است احتیاج است احتیاج (ફારસી કેદવત)

- 1 Necessity has no law
- ૨ Need makes the old woman trot.
- ૩ Need maketh the old wife trot.
- ૪ Necessity knows no law
- ૫ Need makes the old wife trot.
- ૧ Scarborough's Chinese Proverbs, p. 334.

దాడికి వంతుని కల దా కి అంతులే.^౧

The tongue is caloth bone, though itself have none
Birds are entangled by the feet and men by their
tongues

Confine your tongue lest it confine you.

The tongue talks at the head's cost (అ మేల కెడవతే.)

The head may be cut off but the tongue cannot be
restrained (మీనాథు కెడవతే.)

The tongue kills more than the sword (నరకీక కెడవతే.)

A soft tongue breaketh the bone a wholesome tongue
is a tree of life (శ్రీమద్భగవద్గీత.)

దా దాని దారే నెవ్వు (మామిడి.)

దుబ్బా అనే నామం నవ్వా మామిడి పేరు పాపాపం

దాదానే మన దశకు మాయ నే దేహానో నాన నయ.^౨

దాదా దేహం బాధ గలది.

దాదా దేహం బాధ గలది.

౧౧౫౨౪

దాదా ఆగమ నామం ఆధారం

There is a remedy for disease but is there a remedy
for into? (తెలుగు కెడవతే.)

'Tis not calamity in any shape, from which it is possible
to escape (మీనాథు కెడవతే.)

౧. అమెరికా కెడవతే నా ౩ వంతు, తనా తేనే మనకి అమెరికా అమెరికా కెడవతే,
సరి ౨౮౮. ౨. Scarborough's Chinese Proverbs, p 10.

౩. Long's Eastern Proverbs and Emblems II 91

౪. Ibid p 128.

౫. అమెరికా కెడవతే నా ౧౮౪౫ తనా తేనే మనకి అమెరికా అమెరికా కెడవతే,
సరి 132-133. ౬. Carr's Telugu Proverbs Supplement p 81

౭. Scarborough's Chinese Proverbs, p 133.

When fate arrives the physician becomes a fool (બ કે ૧)

(ફારસી કેહવત) چون قصا آید طبیب ابله شود

હાતમ દિલનુ.

ચાને, સખી

હાથ અટકાવી રાખ્યા, તો મોહકુ ચાલે કેમ? ચાકરી કરવી અટકાવી

તો ભાખરી પામે કેમ?

હાથ આપતાં પોહચો લેય.^૧

ખડું નેતા આ કેહવત “આગલી આપતા પોહચો લેય” એમ બોલાવી નેઈએ, અને બોલાયછે, (જુઓ કેહવત નાં ૮૬૦,) કારણકે એનો ભાવાર્થ સામા ધણીને સેહન છુટ આપતા તેણે વધુ છુટ લેવાની બેચદબી કરવાનો થાયછે હવે “આગલી” ‘હાથ’ કરતાં નાધલી, અને “હાથ” “પોહચા” કરતા મોહટો, એટલે ‘હાથ’ ને બદલે “આગલી” રાખ્દન વાપરવો બરાબર છે, તો નેકે ધણાઓ ઉપર પ્રમાણે અશુદ્ધ રીતે આ કેહવતનો ઉપયોગ કરેછે, અને તેટલા માટેજ તે અતરે આપવી પડીછે

Give a clown your finger, and he'll take your whole hand

Give him an inch, and he'll take an ell (અ કેહવતો)

Lässt man den Teufel in die Kirche, so will er auf den Altar^૩ (જરમન કેહવત)

When a person is dining with a great man, will he stretch out his hand towards the dish (to help himself?) (કાશમીરી કેહવત.^૪)

૧ Long's Eastern Proverbs and Emblems, p 84

૨ જુઓ કેહવત નાં ૮૬૦, તથા તેને મલતી જુદી જુદી ભાષાઓની કેહવતો, સંદે ૭૭-૭૮

૩ Let the devil get into the church, and he will mount the altar

૪ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles,

Having entered the nose he gets into the eye (તે ૩૧)

If he find room for the insertion of a straw he will tie an elephant (તામીલ કેહવત.૨)

હાથ કરે તે સગા બાપની નહિ કરે ૧૧૮૩૦

Every man doth his own business best. (બંગાળી કેહવત)

(ફારસી કે.) کس لچار دہست مں جز ناحی اہست

હાથ કરે પોહલા તો કામ કરે ગોલા

હથ રખાવે પોસો ત જામ થીએ ગોસો. (કન્નડા કેહવત)

હાથ કરે પોહલા તો પરજી ધાતી ગોલા

હાથ કરે પોહલા ત્યારે (અથવા તો) ચોખા કરે ગોલા *

હાથ કસમ કરવો.

હાથ, કાંકણ ને અગીસો* કાંધ વેગલાં નથી ૧૧૮૩૫

હાથ કાંકણ ને આરસી તેને પારખતાં વાર સી ?

હાથ કાંકણને આરસી ન જોઈએ

હાથ દેખનકુ આરસી ક્યા ? (હિન્દુસ્થાની કેહવત.)

हातया फजबांस अरसा वसस (મરાઠી કેહવત)

(ફારસી કેહવત.) در دست سوار ما ہلہ م کار

હાથ ખામ ને મોહકુ લાજે

હાથ ચાટે કાંઈ પેઠ ન બરામ

Like licking the ladle when you are hungry (તે. ૩૫)

Hunger cannot be satisfied by eating froth (તામીલ કે ૬)

हात कोहन कोठे पोट भरत असते ?

हात कोरल्याने पोट भरत नाही (મરાઠી કેહવત.)

હાથ છુતી બસા. ૧૧૮૪૦

૧ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs p 303.

૨ Percival's Tamil Proverbs, p 364

૩ હિન્દુની બેક બેલ. ૪ આરસી.

૫ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 190

૬ Percival's Tamil Proverbs, p. 403

હાથ ત્યા હાથ, ને પગ ત્યા પગ

અતિથ્ય સકારાવાકી નગાના મળ નના ૧૫૨૧૬

હાથ તારી આપવી.

હાથ નેયુ હથિયાર.

A espada e o anel segundo a mão em que estiver ૧

(પોરચુગીઝ કેહવત)

હાથ મજતા (અથવા, બળતા) ડપિયા

હાથ હીથે અ— બથે નહિ

૧૧૯૮૫

હાથ દુએ ને સારા પણુ હેયુ દુએ ને માદુ

For that thou canst do thyself, rely not on another

(અ ગ્રેન્ડ કેહવત)

Better go yourself than send, better do it yourself than

ask any one to do it for you (ચીનાઈ કેહવત ૨)

હાથ ધયોળી દેડ, ને ઓહે ધયોળી દેડ

If you eat the root [of garlick] there is a smell. if you

eat a clove of it there is a smell (તેયુચુ કેહવત ૩)

હાથ ધોષને એસવુ

(ફારમી કેહવત) دست ار هم چادر شستم

હાથ નહિ મથે જે ઉડું, ને પગ નહિ મથે જે કુંડુ

હાથ નહિ રડા, હાટ૪ રડુ

૧૧૯૫૦

હાથ નહિ રડા, હૈડું રડુ.

હાથ પગ તો પાણી પાણી, ને અન્ન બોત ભાવે. કામ પર તો શ્રવ
નહિ લાગે, ને બેઠા ગીત ગાવે

૧ The sword and the ring according to the hand that bears them

૨ Scarborough's Chinese Proverbs, p 337

૩ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 134

૪ બલર

દાથ પગ દોરડી ૧ ને પેટ પાપરડી

દાથ પગ પ મી મર, ૧ે જીની જતન દર

દાથ પગ મોરા ૨ (અથવા મોરના) ને જીનો ખરાની ૩ ૧૧૮૫૫

દાથ પમ દામે નો મોદમા ધામે.

યાને, માનમ્મ કુળોની યાચ તો નને ખાવાને ખોરાક મળે

દાથ પમડુ ના ૧૨ ૧ે જમાદા નું જોમ

દાથ પાવ નુવ પગ તાંદ વંગચગા વાવ (મરાડી દેવન)

દાથ પગમાં દીધા ૧ે ખનામા ખીવા

દાથ ૧૨ કુખ ૧ે મોદ પર મુ ૧

દાથ પાડ ચમે ૧દિ ને મિયા મે ૧ દો જાન ૧૧૮૬

દાથ પોષો, જમ ગોલા

દાથ ફરે ત્યા જખમી ને પગ ફ ત્યા અમર.

યાને ત્યા ફરે ત્યા સચ જતની ચકાઈ રહે ને પન ફર ત્યા કચરા પુતે
અકોઠા ધાવ.

દાથ ફરે ત્યા મુન્નુ ધાવ

દાથ બાજ્યે પમ્મ દેમુ નદિ બાજ્યે

દાથ બગે પમ્મ તમ્મ ન ફા? ૧૧૮૬૫

દાથ મુજીને કાળી ક્યા ચાહી?

દાથ લીવા દાસા નો બીખકા ક્યા માસા?

દાથ વિનાની બી ૧દિ ને પેટ વિનાની પી નદિ ૪

દાથ વીધુની બસા.

યાને દાસમી દાથમાથી છુટી ગઈ અથવા જાડી રહી તે જોઈ બસા
મયા બરાબર સમજી.

દાથ વેતમાં આન્યુ છે ૧૧૮૭

૧ દોરડી જ્યા પતલા.

૨ મોર — કુખની જતન સોહક.

૩ મર — ઉંચી જતન સોહક.

૪ અથવા કોઈક ના કુલ, સદે પા

હાથ સુકો, ને મુસલમાન ભુખો

હાથ સુખા,^૧ ને સિપાહી ભુખા.

હાથ સેકે તો મોહનુ દેખે (અથવા) સેકશે તેટલુ દેખશે

હાથ હલાયા વગર (અથવા, હલાવ્યા વિના) કાલ્યો મહોમા ન જાય.

હાથ હોલા તખ જગ ભલા.

૧૧૯૭૫

હાત ઓલા તર મૈત્ર મોલા, નાહોં તર પડલા અબોલા (મરાઠી કેહવત)

હાથના છુટા, ને હૈયાંના કુટા

હાથના બાલેલા કોયલા પણ સારા.

હાથની આલસે મહોમા મુછયા જાય. (અથવા) હાથ પગના કાહેલી,

ને મહોમા મુછયા જાય. (અથવા) હાથની આલસે મુછ મહોમા આવે.

હાથ પાઠકે કાહેલી ઔર મુહમે મુછે જાય (હિંદુસ્થાની કેહવત)

હાથની મુઠી કરે બધ, તો સૌ કામથી એ તગ

હાથનુ કીધુ આડે આવશે.

૧૧૯૮૦

હાથકા દિયા આરે આયે (હિંદુસ્થાની કેહવત)

હાથનુ કીધેલુ હૈયુ લઈ ઉઠે.

હાથનુ બાઠયુ, ને પારકુ સુધાર્યું

હાથનુ મુઠ્યુ પગે નહિ રેહવા દીએ.

ઔર માણસના સ બધમાં વપરાયછે

હાથનો આધલો

કનુસ માણસને વિષે બોલાયછ

હાથના કીધા હૈયે વાગે

૧૧૯૮૫

હાથના કાકણુ^૨ જોવામા આરસીનુ શુ કામ? (અથવા) હાથના ક.કણુને

અરીસાની શી જરૂર?

હાથ ક ગન ડો આરસી ક્યા? (હિંદુસ્થાની કેહવત)

હાથકા કાકળા આરસા નકો (મરાઠી કેહવત)

દાયમા આવી સોમી મુક્યે નદિ.

દાયમા આવેલી બાજી બોવાતી નથી

દાયમા આવેલી સોમી કોઈ જવા નદિ ૨૫

દાયમા એના મદામા

૧૧૮૫૦

દાયમાં હેકડે ને હોમ આ ગયુ ૧૨

દાયમા તેના આયમાં

દાયમા દીવો (અથવા મશાવ) સપને કુવામા પૃ

દાયમા હાગે બગતમાં મોષ ને હવેલી સેતા ગુજરાત બોધ

દાયમા નદિ કોળી ને કોળી બગતે (અથવા બધા બગતમાં)
દોડી ૨

૧૧૮૫૫

દાયમા બાત હોય ને નીમીન પગ વેરેલુ બધુ

પેસાનો સારો ઉખાન કરવાની તરફેણમા બોલાયછે

દાયમા માથા ને દેવામા (અથવા અતરમા પેટમાં) વાસા ૩

Heads about the neck and the devil in the heart

Much praying but in vain

Much religion but no goodliness (અથવા કેહવતે)

Palavras de santo e culhas de gata. ૪ (પારસુમીજ કેહવત.)

The neck of the hypocrite is covered with rosaries. ૫

A terrible ascetic an atrocious cheat (ત્રામીજ કેહવતે) ૬

On the outside he is a sheep's skin, inside he hides a wolf's heart (ચીનાઈ કેહવતે) ૭

Beware of false prophets which come to you in sheep's clothing, but inwardly they are ravening wolves.-
Matt VII 15

૧ મ માત્રા કેહવત ના ૧૪૪ તથા તેને મહતી જુદી જુદી ભાષાઓની કેહવતો, સર્ ૧૨૮-૧૨૯.

૨ જુમ્મિ કેહવત ના ૧૮૧૪, તથા તેને મહતી જુદી જુદી ભાષાઓની કેહવતો સર્ ૧૦૨.

૩ જુમ્મિ કેહવત ના ૫૪૫૬ તથા તેને મહતી જુદી જુદી ભાષાઓની કેહવતો, સર્ ૪૪૫-૫૦૦.

૪ Saint's words, cat's claws.

૫ Percival's Tamil Proverbs p. ૧૧૭

૬ Ibid p 4

૭ Scarborough's Chinese Proverbs, p ૨૨૭

હાથમાં મુકવું, ને મોહણમાં યુકવું

હાથમાં મુસલ. જેમ ને કુસલ

હાથમાંથી હુડી બળ. ડોષ કરમમાંથી હુડી નહિ બળ ૧૨૦૦૦

જોગ કહેગા તે અપના મોહણ લયના, બાગ તે ન લયના

(દિ દુવાની સદૃશ)

હાથમાનું આપીને હાટમાં જવું

હાથમાનું છતે. ઓટીમાનું હાટે.

હાથમાનું મેલીને કાખમાનું લેવા બળ

હાતવે મોટું પઢવ્યાવે પાટી તાગું નવે (મગડી કેહવત)

હાથા વગરનો કોહવાડો ખોટો

હાથિયો^૧ વરસે, ને ઝાડનો ખો (અથવા) હાથિયાનું વચ્ચવું, ને

ઝાડનો ખો

૧૨૦૦૫

હાથી આગલ પુલો નાખવો મેહલ. પણ કાહડી લેવો મુગડેલ (અથવા)

હાથી આગલ પડેલો પુલો પાછો નહિ લેવાય

હાથી આગલ મગતર.

L'elefante non sente il morso della pulce^૨ (ઈતાલિયન કે)

As a gnat between two elephants that are brought into

collision (તામીલ કેહવત ૩)

હાથી કાને ઝાલ્યો અટકી ન શકે.

હાથી ખાય ઘણું, ને અ——ખી ઘણું

હાથી (અથવા, જોયો) ઘણો હરામી થાય ત્યારે મોહડે માથે ધુલ ભરે

(અથવા) હાથી ઘણો મસ્તાન થાય ત્યારે પોતાની મેલે માથે ધુલ ધાલે

(અથવા) હાથી પોતાને માથે પોતેજ ધુલ ધાલે ૧૨૦૧૦

The elephant will put sand on its own head (તા કે ૪)

૧ એક નક્ષત્ર

૨ The elephant does not feel a flea-bite

૩ Percival's Tamil Proverbs, p 91 ૪ Ibid, p 90

દાથી જેર થાય, ધો । જેર થાય તો મનખ નહિ જેર થાય ?

દાથી તગ્ગ્યો, પશુ ગુટણુ મમા પાણી

દાથી તોવાય ત્યા અધે ના ધ્રુ થાય. (અથવા) દાથી તોમાય ત્યાં
ગધે । આધણુમાં ૯૧૫.

દાથી દરબારે શોભે ને દીકરી સાસરે શોભે (અથવા) દાથી દરબારે
શોભે ને મેના મોદસે જાગે (અથવા) દાથી ને રાજદરબારેજ
શોભે.

An elephant waits before the water hull of a king's
court ; a cat watches the parrot fish. (દામીલ કે ૧)

(ફારસી કેહવત.) گل در رسان و گوهر در سگ

દાથી દરબાર સોહામણુ

૧૨૦૧૫

દાથી ને અઝીને અકુશ તો જોઇએ

A man under no restraint is a bear without a ring

(અ મેચ કેહવત.)

The elephant is subject to the man who has mounted it

(તેલુગુ કેહવત. ૧)

An elephant requires a good and boiled rice a chull

(દામીલ કેહવત. ૨)

The force of an elephant is subdued by a good.

(દામીલ કેહવત. ૪)

A country without a ruler is out of joint so is a woman
without a husband. ૫

૧ Percival's Tamil Proverbs p. 8

૨ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs p. 60

૩. Proverbs from East and West p. 90 & Ibid p 101

૪. Hill Proverbs of the Inhabitants of the Chittagong Hill Tracts
by Capt. Thomas Herbert Lowin, p. 16.

ଢାଥୀ ଡରେ ଗାମେ ଗାମ, ନେ ଶୋଡେ ଗୋଡେ ଧାଣ୍ଡିନୁ ନାମ

ଢାଥୀ ଖିନେ ଗାବ ଗାବ, ନିଶ-ନ ଢାଥୀ ଢମ୍ପିକା ନାବ (ଢି ଡୁଆନୀ ୧)

ଢାଥୀ ଖୁଡେ ନୋଞ୍ଜେ ଶୁଣୁ ସମାନା ପାଣ୍ଡୁ (ଅଥବା) ଢାଥୀନା ପିଠିଆ
ଶୁଣୁ ସମାନା ପାଣ୍ଡୁ

Even when the elephant lies down he is as high as the
house (ତେଣୁ ଢେଉବତ ୧)

ଢାଥୀ ଖରେ ଡାଞ୍ଜ ଢଟାଏ

ଢାଥୀ ଧରେ ବଢାଞ୍ଜ ଖିନେ (ଢି ଡୁଆନୀ ଢେଉବତ)

ଢାଥୀ ସରଞ୍ଜା ତଣ୍ଡାଞ୍ଜ ଗ୍ୟ, ଡା ଗାଢ଼ରାନ୍ତୁ ଡା ଗନ୍ତୁ ? (ଅଥବା) ଢାଥୀ
ସରଞ୍ଜା ତଣ୍ଡାଞ୍ଜ ଗ୍ୟ, ତେ ଗାଢ଼ରାନ୍ତୁ ଢାଞ୍ଜ ଗନ୍ତୁ ? ୧୨୦୨୦

The elephant could not stand because of the wind but
the old woman went out and gathered the cotton
from the plant. (ତାମିଲ ଢେଉବତ ୩)

It is said that when the wind was driving along a piece
of mon, the silk-cotton asked what was best for
him to do (ତାମିଲ ଢେଉବତ ୪)

ଢାଥୀ ଢଞ୍ଜର ଢଟା, ତୋଞ୍ଜି ସବା ଢାଞ୍ଜ ଢ଼େକା

Though black, (or although dead) an elephant will
fetch a thousand gold pieces (ତାମିଲ ଢେଉବତ ୫)

ଢାଥୀ ଢଞ୍ଜର ଢଟା, ତୋଞ୍ଜି ସବା ଢାଞ୍ଜ ଢ଼େକା (ଢି ଡୁଆନୀ ଢେଉବତ)

فيل گرچه مرده است لکن پستس باز حر است (୬ ୬)

ଢାଥୀ ଢାଥୀ ଢ଼େ ଡା ଖଗଡ଼ାରନୋ ଶୁ ଢାଡ଼ ?

ଢାଥୀଆ ଢାନେ ଢାଞ୍ଜା ନ ରଢେ

୧ Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 81

୨ ସରଞ୍ଜାବା ଢେଉବତ ନାଠ ୫୨୮, ଶଢ଼େ ୪୧

୩ *Dictionary of Kashmiri Proverbs*, by Rev J H Knowles p 80

୪ Perival's *Tamil Proverbs* p 104 ୫ *Ibid* p 85

હાથીઆ વહટે (અથવા, હ?) ને ઝ નો ખો (અથવા) પાણી
સાધમા ઝ નો ખો

Quando os touros mal pelos raios ? (પારમુખીક કેહવત.)

When the cows fight the sucking calves legs are
broken (તિશુક કેહવત.)

બાપ બેસાકે લાખે નલ ખત ૧ કે મોત.

મોથી મોથી લાખ દોવ ફટ રા નકે છન (બિદાર કેહવત.)

वृषमन्त्रहृ वृषपादमग ॥ (સસ્ત્રીક કેહવત.)

હાથીઆએ મીધી દુગ ૫ ને બાજરીના બાગ્યા પેર ૧૨ ૨૫
દધિઆ બઝિસે ચિતગ મે શખ ૬ ધર બેમે ખનદાજ રિરિયાએ ૮
(બિદાર કેહવત.)

હાથીએ હાથી વહ? તેમા ઝ નો ખા.

An old woman and a cat fought with one another and
fear came on the heads of the wood. (હા કે ૧)

سرو سیر روز نماید

(ફારસી કેહવત) حر و حس را حل یی مزاید

હાથીઓ વરમે હાર, તો આખુ વગસ પાર
હાથીકા હાત થોડેમી હાન, મુઠમી મુ ૥૬, નાવેશકી છબ નીવાનેમી
આખ, ઝોરતકે માલ, એ છે બગી મુરાલ, ઝોર ખાને ખરામીમી હાલ.

૧ When bull fight was to the frogs.

૨ Carr's Telugu Proverbs, Supplement p. 39

૩ Christian's Behar Proverbs, II 113

૪ In a fight between bulls, the calf's legs broke. Carr's Telugu
and Sanskrit Proverbs p. 436 ૫ હાલી

૬ આકાશ પરાવર્તુ રહે ૭ બેડન ૮ પુણામીના પાકાર મારે

૯ Christian's Behar Proverbs p. 19

૧ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles

हाथीदातनो वेपार.

याने, जुगार

हाथीना दंतुशल गहार निकल्या ते निकल्या.

१२०३०

हाथीना दात, घोडानी दात, ने मुछनी वात

हाथीका दात, घोरेडी दात, मुळीचा चुगाल (हि दुस्‍यानी डेहवत)

हाथीना दात आववाना जुद्ध, ने हेभाडवाना जुद्ध

हाथीडे दात, भाय डे दोसर, हेभावेडे दोसर (गिहार डेहवत १)

दाखवायचे एक दात, आणि खाण्याचे एक दात

खाण्याचे दात निराळे, व दाखवायचे निराळे (भराडी डेहवतो)

हाथीना पगमा सैनो पग आवी नथ.

हतीच्या पायात सगळ्याची पाव ले (भराडी डेहवत)

हाथीनी अम्बारी.

याने, साडेणी

हाथीनी पछवाडे कुतरा छोने लसे (अथवा) हाथीनी पछवाडे सो

कुतरा लसे २

१२०३५

Like dogs barking at an elephant (तेकुगु डेहवत ३)

हाथी ने पुढ्या कुताये लसे न (कच्छी डेहवत)

हाथीनु पुछडु डीयु, ने मढो डीयु ते मुरभ न नाले

हाथीडे आगा पाछा पुडैणे ना करे (गिहार डेहवत ४)

हाथीनुं अर्यु

भातेला भाणुसना स अ धमा वपरायछ.

हाथीनु मोहत मगतरे

Even the Indian elephant fears the gadfly (तरडीश डे ५)

१ Christian's Behar Proverbs, p 2

२ मग्भावे डेहवत नां उउछ तथा तेने मलती जुही जुही लापाळ्मानी डेहवतो, सके ३२६-३२७ ३ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 80

४ Christian's Behar Proverbs, p 155

५ Long's Lasteren Proverbs and Emblems, p 96

1 an excellent term for an elephant (કેદવત.૧)
 દાંથીને આંગણ, પોતે લગામ, બેડને નાથ મદા જુએ, કવિ મગ
 કદે મુનો શાદ અગજ અમન જગડી મગન દદી નદિ કીન્ને
 દાંથીને માથે પખ ખાલતની આણ દાવ. ૧૦૬૦
 દાંથીને માથે પખ દોઝ ૭
 દાંથીને માથે મોગ ૧
 દાંથીને ખચ દબાને ચોગે

To keep an elephant in man's company is a country's
 help and a village and a keep a she-buffalo
 a man. (તેલુગુ કેદવત.૧)

દાંથીનો પન
 દાંથીનો પન સમાધ ૧૨૦૪૫
 દાંથીનો નાગ મગનય પગ પચે.

1 if an elephant is a friend of a man it is a cat
 (વામ્બીક કેદવત.૩)

દાંથીનો બાગ દાંથી ૮ કુપાગે (અથવા ખેચ દહમે.) (અથવા)
 દાંથીના બાર તે દાંથીને કુપાગે.
 દાંથીના બાર દાંથીને કાલા દબે. (દિગ્ગજાની કેદવત.)
 દાંથીના પેટમાં દરે.

1 like a blighted wood apple will be an elephant
 (વામ્બીક કેદવત.૪)

1 handful of grain for an elephant's stomach (કે. કે.૧)

A wood apple is very small in an elephant's throat
 (તેલુગુ કેદવત.૧)

1 Proverb from East and West 1 20

2 Carr's Telugu and Urdu Proverbs 1 80

3 Tervil's Tamil Proverbs, p. 91 4 Ibid 1 88

4 Dictionary of Kankur Proverbs, by Rev J. H. H. and Knowles,
 p. 80 5 Carr's Telugu and Urdu Proverbs, p. 80.

હાથીભાઈ નીરખ્યા

હાથીભાઈની તાલુમા કાઢલા^૧

૧૨૦૫૦

હાથીભાઈનો હડસેલો

હાથે કરી પેટમા પાલી માગવી ?

હાથે કરીને કપાયુ શુભ, ને દીકરો આવ્યો ને ગાપનં મુવ

હાથે કરે તે સાથે લેખ' બન્ય

હાથે કીધું ને કામ, ને ગાંડે દાંય ને દામ

૧૨૦૫૫

હાથે કાણુ

ક'જુસ માણસને વિષે જોલાયછે

હાથે ખાધું, ને વાટે મુતા

મુમાકરી કરનાના સળધના જોલાયડે

હાથે ચમટી હોવી

હાથે ચુડી, ને મદા ઝડી

હાથે ને સાથે, ને પુકે ને જુકે

૧૨૦૬૦

હાથે ન ચીધું, હુ તો મોહડે ન જોલુ, લીટિ લીટિ હાલો માહરા
ભાઈલા, ખાડામા છે ખદખદીઆ^૨

હાથે બળતા આપેલા છે

હાથે મીન હોવુ

હાથે વીટી વેધાની જોડ, ને ઘેરમા જુમલા ગેટલીની સોહ

હાથે વેધો, ને પગે પાવરી, ને ડોસી તાલગ દીકરાની ગેજ આવે
રાવરી

૧૨૦૬૫

હાથે હાથ મળ્યા, ને ભવના દુખ ટળ્યા

હાથેલીમા વાલ હોય તો રૂપિયો હોય

હાથો કોહવાડામા પેહો સારે દેકાણે આવ્યો

હાથો નહિ હોય તો હયોડો શુ કરે ?

૧ નાકિયર

૨ મેની સમજણ માટે જુઓ ' ટકિતક માલા અને બાધ વચન, ' મદ્રે ૧૩૬

હાપાળે બેદસો (અથવા, માપનો બેદસ્તો,) કામ કરતી વખત યેસો
 ૧ જામતી વખત પેદયો. ૧૭ ૧૭૯

٢٥ ٢٦

Alincer tamlar val comer nlar^२ (रपनीय डेदयत्.)
 take the smith - I.e. that - I say at the sound of the
 hammer and wake at the crushing of the teeth
 (देवत्र डेदयत्.)

My brother is like a whirlwind as far as energy but
very untalented work. (1912-1913)

"Welcome to this" My teacher said,
"Welcome to take wine" — Sit let me take my
after (eat) from the mud" (2294 2295.)

At the time of work I find him not at eating time he is sure to be found. (ଜଣାଣି ହେବା^୧)

દાનકે તાપે સુખાગીઝે ખા (દિ દુરયાની કેદવત.)

દામ દામ ને દામ એ વપારવાધાને બેઠેએ
 દામ દામ ને દામ એ રગુલાના દામ
 દામ, દામ ને દામ એ નામનુ રોગ ॥ મા દામ.
 દામ દામ ને દામ, નામ દોષ નો વપાર થાય.
 દામની આયત ન ધા નો વગે

၇၃၀၉၄

ਰਾਘਾ ਨੇੌ ਦਰ ਮਝਾ ਨੇ ਯਤਾ ਤੇਨੇ ਨਯ ਮਝਾ
 ਰਾਘਾ ਦਾਘਾ ਘੋ ਮਝਾ ਮਾਧਾ ੬੩
 ਧਾਨ ਦਾ ਨਾਹੀ ਘਣੀ ਦਾਘਮਾ ੬੪

૧ અમિા ફેલુવ ના જાલ નથ તેને મલની બીજ ભાગ્યાની ફેલુવે, સદે
જલે જલે. ૨ T h r a t w r k n d w t a t m d

3. Carr, *Tl'qum and Salish Proverbs*, p. 191.

Y 1 revival *Tam l Proverbs*, p. 33.

4. *Long Lo term Proverbs and Emblems*, p. 0.

§ I overb from East and West p. 11

હાર્યું કરે, પણ વાર્યું ન કરે

હાર્યું નામ હારીતું, ને બારી નામ ગેકારીતું.

હાર્યો જુગારી જમાણુ ગમે

૧૨૦૮૦

He that is thrown would ever wrestle (અગ્રેષ્ઠ નેવન)

The losing gamester shakes the box in vain,

And bleeds and loses on in hopes to gain ?

Labattu vent toujous lutter ? (ફ્રંચ કેહવત)

حریف راحتم با خود همیس در جنگ است (કા કે)

હાર્યો તે હત્યો, ને હત્યાએ — ખાધું.

હાર્યો તેનું મોહકુ કાણુ, ને હત્યો તેના હાથ

હાર્યો હાકમ જમીન (અથવા, જમીનગીરી) માગે.

હારો તો હુએ હતો તો થુએ (ગિહાર કેહવત ૩)

હારણ લકડી પકડી મો પકડી.

હારે આવ્યું, ને વીરે ગીચું ૪

૧૨૦૮૫

ચાને, જેવી ગીતે પેદા કીધેલું તેવીજ ગીતે ગયું

The ebb will fitch off what the tide brings in

The tide will fetch away what the ebb brings (અ કે)

It came wi' the wind let it gang wi' the water

(સ્કોચ કેહવત)

Hvad man med Synd faaer det med Sorg gaar ૫ (દિ કે)

The wealth gained by the Pāun avas was only sufficient

for the funeral of the Duvôdhans (Kamavas)

(તેલુગુ કેહવત ૬)

૧ Ovid's Art of Love, Bk 1

૨ He that is thrown would still wrestle

૩ Christian's Behar Proverbs, p 82

૪ સરખાવો કેહવત નાં ૩૧૦૧, તથા તેને મલતી જુદી જુદી ભાષાઓની કેહવતો સરે ૨૯૧-૨૯૨ ૫ That which comes with sin, goes with sorrow

૬ Car's Telugu and Sanskrit Proverbs p 247

Who make a fortune meanly will not enjoy it long.^૧

Unjust gains cannot enrich those who are fated to be poor (ચીનાઈ કેહવતો ૨)

حرام باد آرد باد مرد
مال حرام بود برا حرام رنت (ફારસી કેહવતો)

હારે તે નાહસે

હારેકા ન્યાય ક્યા ? (હિંદુસ્થાની કેહવત)

હારે તેને હરી મહે ને જીતે તેને જમ મહે.

હારેલાને હમણુ આવે

હારેલી માસુ અ — નીએ

હારેલો નહિ વહે તે મારેલો વહે (અથવા) હાયુ નહિ કરે તે વાયુ
કરે ૧૨૦૯

હાલ ખુશામત તાજે રોજગાર.

હાલ ગયા હવાલ ગયા લિહા રોખ ન ગયા (અથવા) મિયાના
ખ્યાલ ન ગયા) (અથવા) હાલ જમ, હવાલ જમ પણ મિયાના
ખ્યાલ ન જમ

હાલ ગયા, અહવાલ ગયા દિલ્હા ખ્યાલ ન ગયા (હિં કેહવત)

હાલ પડી હવાલ પડી, ગઈ મુહકી લાલી, સારા જોળન તુટ ગયા,
ટાંચાં પર ગઈ ખાલી

હાલજુનાઈ રે હાલજુનાઈ તાહરી પછવાડે માલજુનાઈ

હાલી છુટશે માલી છુટશે પણ ધરધણીથી છુટાવાનુ નથી ૧૨૦૯૫

હાલે હવાલ પૈસા પાણીમા.

હાલો રે હાલો ને બેહનને કાઠીમાં ધાલો

હાલો હલાયળી નહિ ને વાહલો મરાયળી નહિ.

હાલ્લા જેતુ (માયુ)

હાંલાગા અન્ન નહિ, ને ખવાડવાનું મન નહિ ૧૨૧૦૦

હિંગ જાય, પણ દબકુ ગધાય

હિંગ, મરચુ, ને આમલી, તમાકુ ને નેલ, જાતની જાતન કંઈ, તે
પાચે વાળા મેલ

હિંગ મરચુ, ને આમલી, આપારી, ને નેલ, જે કંઈનો ખપ કંઈ, તે
પાચો વસ્તુ મેલ, દુધ, શાકર, ને જોલથી, વગીયાલી ને ડાખ,
જે ગાયાનો ખપ કંઈ તે પાચો વસ્તુ રાખ

Apples, pears and nut-spoil the voice (અથેલ નેવન)

હિંગની પડીકી ઉપર વંદ થયુ ?

હિંગનો દબકો ફાટી જાય, પણ ચામડામાથી ગધ નહિ જાય ૧૨૧૦૫
હિંગમાથી મરી ઠાસીએ

હિંગારે હીમ દયા

હિંદુ કહે મોહિ રામ પીયારા, મુમત્સમાન રહેમાના, આપસમે દાના
લગલગ મર ગયે, મરમ કાહુ ન જાના

હિંદુ પૂજે પથ્થર, જોર મુમત્સમાનતો ખીંગ, પારસીતો ધરમ એમો,
જેમો ગંગતો નીર

હિંદુકા ખાના અચ્છા, લેકીન પુજા યુરી ૧૨૧૧૦

હિંદુની હેલીમા પાગસણ ભોલી, વેદમી ચહડાવે નાલિયે ને પોલી
હિંદુસે કલટા મુસલમાન

હિમ્મતની કીમત નહિ

Courage, conduct and perseverance conquer all before
them (અથેલ કેહવત)

હિમ્મતે મરદ, ને મદદે ખોદ

Audentes Fortuna parat ? (લેલીન કેહવત)

દિમ્મતે મૃ ૧ મ ૭ ખોલ, પાદશાહની બેળી ફકીરસે બિહા ૧૦૧૧૫

A man of courage never wants weapons (અ મેલ કેહવત)

Do up and doing and God will bless you. (હા ૬૧)

(ફારસી કેહવત) هم مردان مرد خدا

દિમાયતીની (અથવા દિમ્મતની) ગધેડી તેજને લાત મારે

દિમાયતીથી પારી એરાથી લાત મારે (હિન્દુસ્થાની કેહવત)

હાગલામાં ગયાથ પડે તો વધારે લાથ લાથ

હીચકાગે હનમ.

હીજરેકે ધર બેટા કુવા! સુબ્દાન અસ્થા!

What has a eunuch to do with taking a wife? (તે ૬૨)

હીજરેકે ધર બેટા કુવા (હિન્દુસ્થાની કેહવત)

હીનક મ ખેતી કરે યુક્તના પડે બેથ મટે ગાહના ખોઝે
કે પડે ૧૨૧૦

હીનક મનો પઝો કાણે

હીમચની હાથ પડી ને બીમચની ધાક પડી

હીગજ ખોપાસ કામમા ને કામમા, કામનુ નામ નહિ ને ધડીની
દુરસ નહિ

હીરની માક, ને નેલનુ રીપુ

હીરની દોરીના ગાઠ કુટે નહિ.

૧૨૧૨૫

હીરને કાયા મો પીરને કાયા

હીરતા રીગતા બે રહે હસે પીસે સોય ખીલસે ખીલમા બે ગહે, હસે
પીસે ન કોય

હીમ્માહના કાંત્યામાં ફાદો હોય ?

હીરા પારખે મોતી પાગખે તે શુ મનખ નહિ પારખે ?

1. *Dicti nary of Kashmiri Proverbs*, by Rev J Hinton Knowles, p. 70

2. *Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs*, p. 369

3. ફારસી.

હીરા સાથે હીરો ધસાય.

૧૨૧૩૦

(કાશ્મી કેહવત) مردی باید که قدر مردی دارد

હીરાની પરખ જાહેરીજ કરે.

قدر زر زرگر سناسد قدر حوهر حوهری

(કાશ્મી -કેવત) قدر گل لعل سناسد قدر قدر را علی

હીરાને તોલનું

હીરાનો હાત, ને કાટનો કાટો.

હીરાવાલો મલતો નથી, ને સોનાવાલો ગમતો નથી.

હીરાને સાટે વીરી પરખ્યા

૧૨૧૩૫

હીરે હીરીકા કાટરી, ખારખાર^૧ મત ખોલ, જ્યાં હીરેકા જાહેરી મીલે,

ત્યાં હીરેકા મોલ

હીરે હીરો ધસાય, (અથવા, વીંધાય)

હીરો થોથે જાઘ આવ્યો (અથવા) હીરો થોથે જાઘ આવ્યો, ને ડેસે

હાથ દધ આવ્યો.^૨

હીરો ને વક્ષી કુદને જડ્યો (ત્યાં ગોભાની શી મણા ?)

હીરો રસે, રમુદો ખાય, ને નાહનમોદી પાળ્યો જાય.

૧૨૧૪૦

હીરા મરીઅમની એક સાડી, ને હીરા પેહરે ને મરીઅમ ઉઘાડી.

(અથવા) સાસુ ને વહુની એક સારી, સાસુ પેહરે ને વહુ ઉઘાડી

(અથવા) હીરા માણેકની એક સારી, હીરા પેહરે ને માણેક ઉઘાડી.

One loon-cloth to eleven fathers and sons (૨૧ કે ૩)

હીલે રોજ, બહાને મોત

Death always finds some excuse (અથવા કેહવત)

No death occurs without an ostensible cause (તા કે ૪)

હીલે રજક બહાને મોત (હિંદુસ્થાની કેહવત)

હર હીલે રોજ હરબાને મોત (કચ્છી કેહવત)

૧. ધડીધડી

૨ એની સમજણ માટે જુઓ ' કવિતક માલા અને બોધ વચન,' મફત ૯૩

૩ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hinton Knowles, p 91

૪ Percival's Tamil Proverbs, p 297

હું કંઈ તે ખરું, ને હું કરું તે તો મર

હું કેવો બદા ૩ ધોસે દીસે અધો

હું કેલતા હટ ફવાય

૧૦૧૪૫

હું કેલું તેમ કરો હું મરું તેમ ના કરો

Haz lo que bien digo, y no lo que mal hago. (૨૫. કે)

હું ત્યાં દરી નહિ (અથવા હર નહિ)

હું તાહરી આખમા આમલી ધાલુ તું માહરા મોહનમાં આમલી ધાલ

હું ને હું, ને બીજા તે શુ

હું તો આગે દાથી મધુ, પશુ મહોજ પોહલુ નથીતી ! ૧૨૧૫૦

હું ધણી ને અધાર, ભાવ રા. વાટકી વેચીને તેલ ભાલુ

હું ધરાધ, ને મને નરાધ

અખલપેટા રૂવભાવના માણસને વિરે જોલાવછ.

હું નહિ હતે તો પરણતે કોણની સાથ ?

When a wife said "If I had not been born, you would not have had a wife," the husband replied "If you had not been born, I should have married your mother" (તેલુતુ કેલવત ૩)

હું ને માહરો જોખસો

હું ને માહરો હાર્યો ને થાલી વાટકે, ને કાર્યો.

૧૨૧૫૫

હું ને માહરી વહુ તેમાં આન્યું સૌ

હું ને માહરી છુછ ને ત્યાં નહિ મથે કોઈ બીજી (અથવા) હું ને

માહરો છુછ ને ત્યાં નહિ કોઈ બીજો

Phati Bat and alone. ૪

I love myself and I love my father (હાસમીરી કેલવતે ૫)

૧ Do what I say well, and not what I do ill.

૨ હું ૫૬. ૩ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs p. 238.

૪ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J. H. Knowles, p. 169

૫ Ibid, p. 1

હુ પરણુ. ને હાથી નહિ ?

હુ પ્રસવુ. ને પરચેર હાથ

હુ પોહલી ને ગેરી ગાટી. ૧૨૧૦

હુ બેડોતો બારીએ, ને તુ ગયોતો બાડીએ ને તાલરી ને માલરી
ચશમ એક થઇ, એ પણ આપણી સરગત

હુ મરૂ પણ તુને રગડી.

હુ માટી. ને અધાર.

હુ મુઝી ને હુજ હડી, ને એ મુઝી પગણાએ કુટી

હુ ભુડીને કોઇ લેનાર નહિ, ને તુ રૂગને કોઇ દેનાર નહિ ૧૨૧૫

હુ રડુ માલરા આપને, ને તુ રડુ શીરાનને.

The parent weeps on account of the child the servant
weeps for his hire (તામીલ કેહવત ૧)

The one was dying, and the other was asking his
daughter of him (અરધાન કેહવત ૨)

The goat was weeping for his life the butcher for his
fat (પન્થી કેહવત ૩)

હુબી રાણી, તુબી રાણી, કોણુ ધાલે ચુલે પાણી ?

I stout and thou stout who shall carry the dirt out ?

(અગ્રેજ કેહવત)

Vos dona, yo dona quien botara a porea fina ૪

Yo duena y vos doncella, quien barrará la casa ? ૫

(સ્પેનીશ કેહવતો)

૧ Percival's Tamil Proverbs p 445

૨ Long's Eastern Proverbs and Emblems p 168

૩ Ibid, p 168

૪ You a lady, I a lady, who is to put the sow out of doors ?

૫ I mistress and you miss, who is to sweep the house ?

The mother in law is great the daughter in-law is also
great the pot is burnt who will take it off the
the fire? (કાશ્મીરી કેદવત.૧)

If all get into the julanquin, who will be the bearers?
(તિલુક કેદવત.૨)

દુષ્ટ ને દાથી ને જીરખતિના સાથી
દુષ્ટવાસો હ યો ઘર, ચમગીવાસો ચોર, આવાવાસો ખુનો એતે
એ ત્રણે એખસા રોડ

દુખી ધો, આખી પાવમાને ન
દુડી તેનો વીમો. ૧૨૧૭૦

દુનો ને દુતી, ને કમા દહને (અથવા, સો વાણીને ખાટશે ચદડીને)
મુતી.

દુન કમે દખર નસીખ બિન દોડી ન પાવે

Don't be de fortune, but que el silver prove to vale,
(રશ્મીયા કેદવત.)

Although a man be near himself with a Putti of castor
oil and roll [among, the grain] only what sticks
will stick to him, what does not won't (તે કે ૧)

Though one may exert himself to the utmost he cannot
procure even a silver saum when fortune does not
smile (રાશ્મીયા કેદવત.૭)

- ૧ Dictionary of Kashmiri Proverbs, by Rev J Hilton Knowles
p 89 ૨ Carr's Telugu Proverbs Supplement p. 2.
૩ તપશ્વીર મુખનારી. ૪ તપાશુ ખનારી.
૫ If I grant you fortune my son, for knowledge avails you little.
૬ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 259
૭ I Creval's Tamil Proverbs, p. 366.

Everything is fated, and nothing depends on man

(ચીનાઈ કેહવત ૧)

کمیگر بعض مرد و زیم

(કારસી કેહવત.) الله اندر حرايه يافته گنم

હુનરવાલુ માણસ ભુખ્યુ ન રહે, (અથવા, ભુખ્યું નહિ મરે) (અથવા)
ધ ધાનો ધણી ભુખે નહિ મરે

A handful of trade is a handful of gold

He who has an art has everywhere a part

An artist lives everywhere (અથેલ કેહવતો)

Quien tiene arte, va por toda parte ૨ (સ્પેનીશ કેહવત)

Den Kluges Art findes i alle Lande ૩ (દેનીશ કેહવત)

If you are industrious, you will become rich (તે કે ૪)

હુનાથે રાતા નહિ, ને તાહડે માતા નહિ

૧૨૧૭૫

હુંપદ્મી હરી વેગલા

હુમતમાં હું, હુખ્તમા હું, હુસ્તમા હું

પોતાની વડાઈ પોતેજ કરનાને વિષે બોલાયછે

હુશ્યારનુ પુછડુ

હુશ્યારી કોઈના આપની નથી

હેકારનુ કરતુ ખાક

૧૨૧૮૦

હેકારનો કરતો ગિરફતાર

A proud man hath many crosses (અથેલ કેહવત)

હેકારનો અદો ખાક (અથવા) હેકારનો અદલો ખાક ૫

૧ Scarborough's Chinese Proverbs, p 112

૨ He who has a trade may travel through the world

૩ A clever man's inheritance is found in every country

૪ Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p 247

૫ બુઝા કેહવતો નાં ૭૮૯, ૧૯૭૯, અને ૭૬૫૬, તથા તેમને મળતી બુદો બુદી ભાષાઓની કેહવતો, સંક્રે ૬૬, ૧૮૬, અને ૭૦૨

A man gains nothing by vain glory but contempt and hatred. (અ શેષ કેહવત.)

નાદંકારત્વમે રિપુ ॥^૧ (સંસ્કૃત કેહવત)

હેમા પમ ને મુછ પરતાવ (અથવા) હેમા પમો પમો પણ મુછ મરડે
હેત ખાય તેનુ ચેત તોડે ને કર ખાય તેની કબર ખોદે

હેત નકામુ હસનુ, પીગ પડવે હડી જાય, સાચી પ્રીત લીધતણી
જલ સંગાત મુકાય ૧૨૧૮૫

હેતના કુસંગ સારા, પણ કમનની કમો માઠી (અથવા) હેતની
કુસંગી સારી પણ કહેતની ખીચડી માઠી (અથવા કમોદ માઠા)
હેતના ચણુ, લાખો યો ૧, ને કયા ધણુ ને કહેતની પરી^૨ ને
જોડતી જોડતી રડી

હેતનો કટકો.

હેમ કુતાસન^૩ પરખે તો પીતલ નીલે સ્થામ, ઘુસસી દયા ન જામે,
કે જળ લગ પડમે પ્રાણુ

હેસી ત્યા પચ્ચાસી ૧૦૧૯૦

હેડ બળ્યા (અથવા, બાળ્યા) કરતા હાથ બળ્યા (અથવા બાળ્યા) સારા
(અથવા) હાથ બળે તે સારા પણ હેડ પાકે તે માડું

હેડ શાહ બરજની હવેલીસે આજાય

હેડે તેવુ હોટે. (અથવા) હેડે હોમ તેવુ હોટે આવે

What the heart thinketh the tongue speaketh. (અ કે)

Uit den overvloed des harten sprekkt de mond.^૪ (દય કે)

As the life is, so will be the language. (મીક કેહવત.)

यादृक् पुण्यस्यात्मा तादृक् प्रमायते ॥^૫ (સંસ્કૃત કેહવત.)

૧ There is no greater enemy than self-conceit. Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 437 ૨ ખીચડી પડી ૩ અગ્નિમાં.

૪ એ નામનો કોઈ પ્રાણી હિંડુ વેણી ચર્ચ મચાવ

૫ Out of the abundance of the heart the mouth speaketh.

૧. As a man's heart is, so does he speak. Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 453.

હું હેઝ મળ્યા, ને વચ્ચે ચીની ખોરના બીતા^૧ વળ્યા (અથવા) દંડે
હેઝ મળ્યા, ને વચ્ચે કાટાનાં બીતાં જણાં.

Friends may meet, but mountains never greet. (અ. કે)
Though conversing face to face, then hearts have a
thousand hills between them (ચીનાઈ કેહવત^૧)

હું હેલી, ને મોહડે દીવાલી ૧૨૧૮૫

હેઝતુ કામ તે હાથજ કરે.

હેઝનો હાર, ને કોટના માદળ્યા, (અથવા, કોટેતું કાકાલુ)

હેઝાંમા (અથવા. હેયામા) હાશ હાશ, ને મોહડે ના ના

હેયુ ડખે

Leave her to Heaven,
And to those thorns that in her bosom lodge,
To prick and sting her (શેક્સપીયર.)

હેયુ કુટે, કે હટકવા થાય ૧૨૨૦૦

હેયું વસે તેતુ કલેજુ ધસે (અથવા) હેયુ વસે, ને કલેજુ ધસે.

હેયું હાથ હશે તો વૈદ જખ મારેછ

હેયે કાટી, ને વલગાવ્યા છાતી

હેયે કાટી, ને હરીના ગુણુ ગાતી

હેયે છે પણ હોટે નથી ૧૨૨૦૫

હેયે તેવુ વાગે

હેયે હેયા દલે, ને ત્યા કોઇ ન આવી મલે

હેયે હેયા મલે, ને કોઇખી આવી મલે

હેયે હેલી, ને હોટે દીવાલી શુ કામની?

હેયાંતી હોસ હેયામા.

૧૨૨૧૦

હેયાતુ કામ તે હાથજ થાય

દેખાનો બેઠ દેખુંજ નણે

દેખાનો હાર ને કાટનું માદમ્યુ

દેખાનો હાર, ને જીવનો કાલ.

દેખાંતોડ કરતાં હાથતોડ સારી

૧૨૨૧૫

દેખાંમાંના કૈયા, ને નાખમાંની ચીઠી (અથવા, પેટમાંના બુધ્ધા)

હો કહ કે હલકી, ને વેલે લાગી અલકી,^૧ અલકીનાં કુલ રાતાં, તેવાં
માદરા મોસાડીયાં માતાં

હોનરી પર ચહાઓ યરો, ને ખાટખોનો કાહડો વયો.

હોનરી પરડો હાકો અઓ, ને તુરી ખાટકણનો કાહડો વસ્યો.

હોટ બહાર તે કોટ બહાર. (અથવા) હોટ બહાર તે કોટ બહાર, ને
પેઠમા તે પેઠીમાં. ૧૨૨૨૦

Three may keep counsel if two be away (અથવા કેહવત.)

Was drei wissen erfahren bald dreissig.^૨ (અરમન કે)

Parole jetée va partout à la volée.^૩

Secret de deux, secret de Dieux

Secret de trois secret de tous.^૪ (ફ્રેન્ચ કેહવત.)

Tro lo sanno tutti lo sanno.^૫ (ઈટાલિયન કેહવત.)

Lo que saben tres, sabe toda rea.^૬ (સ્પેનીશ કેહવત.)

If it passes your lips it will go over the Penna river.^૭

If you let out your secret, it will get all over the
village. (તેલુગુ કેહવત.)

૧ ૩ ચક્ષુરિ મલતી મિઠા વરહારી.

૨ What three know will soon be known to thirty

૩ A word once out flies everywhere.

૪ The secret of two is God's secret the secret of three is all the world's. ૫. Three know it, all know it.

૬. What three know everybody knows.

૭. Carr's Telugu and Sanskrit Proverbs, p. 268. ૮. Ibid, p. 26.

A secret known to one may spread through the world ૧
If known to one only it is a secret, if to two it is
public. (તામીલ કેહવતો ૧)

That which goes out of your mouth, goes into other
people's ears ૨

Words whispered in the ear may be heard for a thou-
sand miles (ચીનાઈ કેહવતો ૩)

What three persons know flies to the three worlds
(કુનેગીસ કેહવત ૪)

होटा बाहेर ते कोटा बाहेर (भराडी केहवत)

હોટ સાહજ, તો ઉત્તર જાહજ

હોણ ખાય ગોલી તે પોર નહિ જોય હોલી (અથવા) એવી આપું
ગોલી, કે નહિ જોય દીવાલી ને હોલી.

હોણ મુઠ સાસુ, ને પોર આવ્યા આમુ

હોતીખી રહે, નહિ હોતીખી રહે, ને પાછલી રાતના લેયો કરી આવે
તેખી રહે

હોનહાર મિટત નહિ, દિલ ધરના કાં શોય ૧૨૨૨૫

Che said, said ૫ (ઈતાલ્યન કેહવત)

That which is not will not come, that which is, will
not go (તામીલ કેહવત ૬)

(ફારસી કેહવત) قلم رفته را چه چا ۸ کد

હોનારત આગળ પદાર્થ મિથ્યા છે

હોનારને કોઈ કાલું છે?

૧ Percival's *Tamil Proverbs*, p. 179

૨ Scarborough's *Chinese Proverbs*, p. 177. ૩ *Ibid*, p. 183

૪ Long's *Eastern Proverbs and Emblems*, p. 19

૫ What will be, will be

૬. Percival's *Tamil Proverbs*, p. 107

તાનાન્તમાં કોઇ કશું નથી

વાને, એક વાત કહીશ તો બનવાનીજ હોય ત્યા માણસનું હાથનું
કામ લાગી રાકતું નથી.

દોનેદારા હીરદે બસે બિસા જાય મુખ મુખ, જેથી દોનારત તાને
હાગે વેસી ઉપજત મુખ. (અથવા) દોનેરા હીરદે બસે, બિસા જાય
મુખ મુખ જોકે જેમા બામ છે, ઉપજે તેસો મુખ

દોય પાપર તો મહે નાગર.

૧૨૨૩૦

દોય ત્યારે હૃદ્ય ને નહિ દોય ત્યારે રોગ

દોય ત્યારે બારે મામ ને નહિ ત્યારે કારા અપવાસ. (અથવા) દોય
ત્યારે મુખે મામ ને નહિ ત્યારે ખરે અપાસ.^૧

દોય તેવા થાય તો મામ વચ્ચે રેહવાય.

દોય તો મામને કરી જાય નહિ તો કોઇના મર્દ રહીએ.

દોય તો મામને ખાડી ખાઉ નહિ તો મામને પહોંચે જાઉં ૧૨૨૩૫

દોય તો વીગ, નહિ તો હીર.

દોય દોહરા તો પરજે કાણા કોયરા ને નહિ દોય દોહરા, તો રહી જાય
કેવડા મોપરા

દોય પોસમ પોસ, કોણુ કરે છે તોય?

દોય રવા રોક. (અથવા, હાથમાં દોય રોક્યા) તો પરજે કાણા કોયરા.
(અથવા) દોય રવા રોક્યા, તો પરજે કાણા કોયરા, નહિ દોય રવા
રોક્યા, તો રહી જાય સારા છેકરા.

A full purse never lacks friends

A crown in pocket doth you more credit than an angel
spent.

Money makes marriage. (અથવા કેહવતો)

Met ledige handen is het kwaad havikken vangen.^૧

(૨૨ કેહવત)

Naar jeg har Penge i min Pung, da har jeg Mad i min Mund.^૨ (દેનીગ કેહવત)

Who is your friend? (Your) pocket (કાગમીરી કેહવત ૩)

“Who will watch your buffalo?” said [a herdsman]

“The money in my purse will do it” replied [the master] (તેલુગુ કેહવત ૪)

હોય હાથમા, તો થાય રાતમા

૧૨૨૪૦

I wot well how the world wags- he is most loved that has most bags (અ થે૭ કેહવત)

Das Beste ist was man in der Hand hat.^૫ (જરમન કે)

હોરમજ બાટલા, નાકે કાન કાટલા

હોરાજી (અથવા, અનાથો) હોરવા ગીયો. તો ધમણુમા આગ લાગી

હોરાજીની ચાકરીમા (અથવા, મુઘાંજીની નોકરીમા) કટોલાના ફાકા.

હોરાજીની દાહડી બલે, ને કોમને ઉગરુ ધાય

Puesque la casa se quema, calentemonos todos.^૬ (૨૫ કે)

Poichè la casa brucia, io mi scaldarò.^૭ (ઈતાલિયન કેહવત)

As one asked for fire to light his cigar when his beard was on fire (તામીલ કેહવત ૮)

He roasted his fish in the conflagration (અરબી કેહવત ૯)

૧ It's hard to catch hawks with empty hands

૨ When I have money in my purse, I have food in my mouth

૩ Dictionary of Kashmir Proverbs, by Rev J Hinton Knowles, p 25

૪ Carr's Telugu Proverbs, Supplement, p 50

૫ The best is what one has in his hand

૬ Since the house is on fire, let us warm ourselves

૭ Since the house is on fire, I will warm myself at the blaze

૮ Percival's Tamil Proverbs, p 347

૯ Long's Eastern Proverbs and Emblems, p 76

When one man cried that his beard was on fire another followed him asking him for a light for his cigar (तिष्ठतु देहवत् १)

If my beard is burnt others try to light their pipe at it (၁၃၅၈ ဇူလိုင်)

One man is being impaled while the other counts the
pennies on the stake (ଏ ଯାଣି ଡେଏଲ୍)

કેાશીકા પર જ્યે કવનર ગી । મોને

કિસ્મીયા પણ જાણે કેઈ વાપે. (તિ દુર માની જોડવતે)

દોરાથી સ્થાપ્તો તે દીવાનો ને અગ્નિથી ઝોગે તે કાઢો. ૧૨૪૫
 દોરીને ઉતાર નદિ આપે તે જાળને બાજુ ૫૦ મેત્રે (અથવા) દોરી
 પર ઉતરવાનો પેસો નદિ મેત્રે ને બાજુ ૫૦ કુબી રહીને જુમ
 પાટે ૩ પેદશા મદને ઉતાર.

તારા તારીખો ને લીધને ખડીયો

राधने धृष्यो न ह्यनि दृष्यो.

તેણી જાયને ૧૫ મોડેલ

દોષધામા આમ ને સુદધામા બ-દો.

12240

દોષાવાશે તરખખરે.

દોષી કરતાં શુ ઉતરાણ આપું પગ્વ છે!

તેણી ખેડતી સમન મદાવતી ચસ રમતી એટલી સ્ત્રીના આનંદને
 પાર નહિ.

દોઢી જેવી બોત્તી થને, પણ દીવાથી જેવી કામી મા યજ્ઞ.

હોશી દીવાશી વચ્ચેનો વાપરો.

१२२५५

दासीना इति

1 Carr & Telugu Proverbs, Supplement, p. 77

‡ Long's *Eastern Proverbs and Emblems*, p. 76.

3. *Proverbs from East and West* p. 8.

હોલીની બલા ઢોલી પર (અથવા) ગામની બલા ઢોલી ઉપર

Another gets his punishment (કાશ્મીરી કેહવત ૧)

અસ્તબલકી બલા બ દરકે સિર

તવેલેકી બલા બ દરકે સિર (હિ હુસ્થાની કેહવતો)

હોલીનુ ઉધાર, ને દીવાલીનુ નગદ

હોલીનુ નાલિયેર

હોલીનુ પરવ સૌથી નાચુ

૧૨૨૬૦

હોલીનો પડવો ને અમાસની બીજ, ને વન પુછ્યા મુહરત તે તેરસ
ને ત્રીજ.

હોલીમાં ભરત ન થાય

હોલો નાહલો, ને ફફડાટ ધણો (અથવા) નાહલી ચક્ષીને ફફડાટ ધણો

હોલો રલે ને તીતર ખાય, ને પાપીનું ધન પલ્લે જાય

હોશે! તો પજો પજો કોહશે, ને તુને કોઇ નહિ જોશે! ૧૨૨૬૫

હોસકે ખાતર નાક કટાયા

હોંસખી પુરી પડી, ને બોહસખી પુરી પડી

બોહસ કરીને એક માણસ કામ કરવા પુઠે ખતા પામેછે તે ઉપર
બોલાયછે

હોસની મારી ગઇ નાતરે, ને સાહલો કાહડીને પાથરે

હોંસને ખાતર નાક કપાવ્યુ

હોસે મુઘ, ને ગધેડે ધસડઈ.

૧૨૨૭૦

હોસે હોસે (અથવા, મોહ સવાદે) ખાધા ચણા, ને ડામ દીધા બોચી તણા
હસ બેલે વન, કાજ બેલે ગંજી, મોહરાં બેલે ઉમરાવ, ને બાજ
બેલે પાજ

હસે થા સો હુઝ ગયા ઓર કાગ દુવા પ્રધાન, વિપ્રત તમ પાછા ફરે,
નહિ ગઝ કે નહિ જગજાન

The world is grown so bad

That wrens make prey where eagles dare not perch

Since every Jack became a gentleman

There a many a gentle person made a Jack.

(સિંસપીયર, રીયર ધી થર્ડ આક ૧૬૦ પ્રવેશ ૩૭૯.)

દસની હમના નિત કરે પ મની યુગે મોર ચીતની ચિતા નિત કરે,
સખણી નિકા ધોર

હસા તુજને સરોવર પાણી, ને સરોવરને નહિ કોઈ, સજ્જન મનખને
એરી પાણી, ને કમનખને નહિ કોઈ ૧૨૨૭૫

હાક સુસમાન આસી.

દાળ મગડી જવા.

દારે હડઆ, ને દુધને પડુઆ, ને પછી આપરા અમયા પડુઆ
દાસીયા અમ નહિ, ને ખવ નાનું મન નહિ.

દાંસે તેજુ ભાવે

૧૨૨૮૦

દાસની આજ કામ આજવા જાય તો હજુકા બરનો બરનો રહી જાય
દાંસની આજ કામગે આજવા મયો તે પોતાનીજી બુઝી ગયો. (અથવા)

દસની (અથવા અસલીની) આજ કામગે આજે ને પોલીકી આસ
વિસરી જાય.^૧

દાંસડી સાવે પજુ પાંસલી કમાયી લાવે ?

દારયો ને કાંયો (બેગ જખુ)

૧ મરખારો કેહવત નામ ૧૧૮૫ સર્ક ૧ પ તથા કેહવત ના ૮૧૭૦ સર્ક ૭૮૫,
તથા તેમને મરતી જુરી જુરી ભાષામાંની કેહવતો.

क्षણભગુર સ સાર છે.

૧૨૨૮૫

All that is seen is temporary. (તા કે ૧)
As the sun's shadow shifts, so there is no
permanence on earth (અકથાન કે ૨)
क्षण वित्त क्षणं चित्त क्षणं जीवितमावयो. ॥^૩

(સંસ્કૃત કેહવત)

دنیا ینگ (ورہ است) (ફારસી કેહવત)

-
- ૧ Percival's *Tamil Proverbs*, p 229
 - ૨ Long's *Eastern Proverbs and Emblems*, p 28
 - ૩ Wealth for a moment, the mind for a moment, our life for a moment Carr's *Telugu and Sanskrit Proverbs*, p 486

ज्ञान-सर्वथी भेद छे

Knowledge is power

Knowledge is silver among the poor gold among the nobles and a jewel among princes. (अ धेछ केदवतेल)

Weiser Mann, starker Mann.^१ (वरमन केदवत.)

A wise man is strong — PROVERBS, XXIV ३

(दारसी केदवत) توانا بود هر که دانا بود

जानीसे जानी भीसे तो जात जात ओर जात, गधेसे गधे भीसे तो छात छात ओर छात

Tra uasino e uasino, non cotton so non calca.^२ (छिवास्मन के)

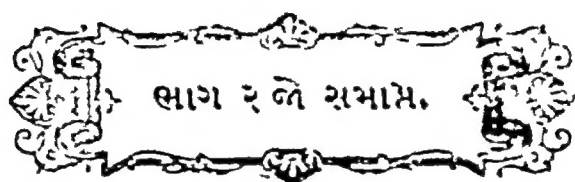
जड़हन के मारी बादन के सनसनाहट. (जिहार केदवत.^३)

जानीसे जानी भीसे तो रसकी छुटालुट जानीसे अजान भीसे तो छसगी माझकूट.

१ A wise man, a strong man.

२ Nothing passes between asses but kicks.

३ Christian's Belar Proverbs, p 67

સાગ રૂને સમાપ્ત.

